STEPHANI BALVZII

# MISCELLANEORVM

LIBER QVINTVS,

Hoc eſt,

## *COLLECTIO VETERVM*

*monumentorum quæ hactenus latuerant in variis codicibus ac bibliothecis.*

PARISIIS

Excudebat FRANCISCVS MVGVET Regis, Cleri Gallicani, & illuſtriſſimi Archiepiſcopi Pariſienſis Typographus.

M DCC.

*CVM PRIVILEGIO REGIS.*

PRÆFATIO

# AD LECTOREM.

POſt imperatam miſcellaneis meis placidam & longam quietem nunc tandem viſum eſt librum quintum emittere in publicam horum ſtudiorum utilitatem.

Occurrunt primo loco opuſcula viri celeberrimi Benedicti Abbatis Anianenſis, deſcripta illa quidem ex codice venerandæ antiquitatis, ſed mendoſiſſimo. Menda plurima nos ſuſtulimus ubi id fieri potuit abſque periculo. Alia reliquimus emendanda quum exemplar emendatius apparuerit.

Sequitur deinde Gerohi Præpoſiti Reicherſpergenſis expoſitio in pſalmum LXIV. ſive liber de corrupto

Eccleſiæ ſtatu, in quo multa continentur ſcitu digniſſima, inter cetera verò etiam illud quòd ex eo diſcimus quo primùm tempore curiæ Romanæ nomen auditum ſit. Quod optimè congruit cum iis quæ leguntur apud auctorem Geroho coævum Petrum venerabilem Abbatem Cluniacenſem lib. 2. miraculor. cap. 23. *Romanæ Eccleſiæ vel curiæ plenitudo.* De Geroho porrò vide quæ à Iacobo Gretſero dicta ſunt in prolegomenis ad ſyntagma ejuſdem Gerohi de ſtatu Eccleſiæ ſub Gregorio VII. nonnulliſque conſequentibus Romanis Pontificibus. Vnum dicam, obiiſſe illum anno MCLXIX. V. Kal. Iulii.

Geſta de reſtauratione epiſcopatus Atrebatenſis, quorum partem aliquam ante me ediderunt viri rerum antiquarum cognitione & diligentia memorabiles Ferreolus Locrius & Lucas Dacherius, damus integra beneficio viri clariſſimi & optimi I. Crignon Doctoris Sorbonici &

Canonici Atrebatenſis; qui manu ſua hæc omnia deſcripſit ex codice Lamberti Epiſcopi, qui ſervatur in bibliotheca ejuſdem Eccleſiæ, & ad me pro ſua ſingulari humanitate miſit. Indidem prodeunt epiſtolæ ejuſdem Lamberti & vetera quædam monumenta ejuſdem Eccleſiæ Atrebatenſis quæ poſt illas edita ſunt.

Cùm anno præterito acceſſiſſem ad urbem Lugdunenſem, & in reditu venerabile monaſterium Cluniacenſe inviſiſſem, plurima vetera monumenta illic reperi digna quæ in lucem emittantur. Ex iis nunc datur diſpoſitio rei familiaris facta à Petro venerabili Abbate Cluniacenſi; cujus aliqua pars edita eſt in Bibliotheca Cluniacenſi, ut illic monemus. Ex eodem itinere Lugdunenſi reportavi ſtatuta quæ Romanus Cardinalis edidit anno MCCXXV. in monaſterio Iotrenſi, inventa in veteri codice MS. Oratorii Trecenſis.

Epiſtolam Gaufredi Clarevallenſis

de morte ſancti Bernardi ad Eſkilum Archiepiſcopum Lundenſem do ex veteri codice meo MS.

His omnibus adjunxi epiſtolas & fragmenta epiſtolarum quorundam veterum Pontificum Romanorum inventas ut plurimùm in antiquis libris bibliothecæ Colbertinæ, ut videre eſt in elencho. Codex Rivipullenſis illic laudatus noſter eſt.

# ELENCHVS

## *EORVM QVÆ IN HOC VOLVMINE continentur.*

OPuſcula S. Benedicti Abbatis Anianenſis. p. 1.
*Ex codice* 4310. *bibliotheca Colbertina.*

Gerohi Præpoſiti Reicherſpergenſis liber de corrupto Eccleſiæ ſtatu. pag. 63.
*Ex codice* 4841. *ejuſdem bibliotheca.*

Geſta de reſtitutione epiſcopatus Atrebatenſis. pag. 237.

Epiſtolæ Lamberti Epiſcopi Atrebatenſis. p. 283.

Privilegia conceſſa ab eodem Lamberto. p. 377

Varia de rebus Atrebatenſibus. p. 401.
*Ex veteri codice MS. Eccleſiæ Atrebatenſis.*

Diſpoſitio rei familiaris facta à Petro Venerabili Abbate Cluniacenſi. p. 443.
*Ex chartulario monaſterii Cluniacenſis.*

Gaufredi Clarevallenſis epiſtola ad Eſkilum Archiepiſcopum Lundenſem. p. 453.
*Ex veteri codice noſtro MS.*

Conſtitutiones monaſterii Iotrenſis editæ anno MCCXXV. à Romano Cardinale. p. 455.
*Ex veteri codice MS. Oratorii Trecenſis.*

Fragmenta epiſtolarum Gelaſii I. Papæ. p. 459.
*Ex codice* 4048. *bibliotheca Colbertina, & ex Rivipullenſi.*

Epiſtola Vigilii Papæ. p. 461.
*Ex veteri codice MS. S. Remigii Remenſis.*

Epiſtola Iohannis III. Papæ ad Petrum Epiſcopum Ravennatem. p. 464
*Ex codice* 726. *bibliotheca Colbertina.*

Fragmenta epiſtolarum Pelagii I. Papæ. p. 464.
*Ex codicibus* 4047. 4048. *bibliotheca Colbertina, & ex Rivipullenſi.*

Fragmenta epiſtolarum Pelagii II. Papæ. p.467.
*Ex codice* 4047. *bibliotheca Colbertinæ.*
S.Gregorii Papæ epiſtolæ ad diverſos. p.468.474.
*Ex codicibus* 40. 135. 726. 1052. 1065. *bibliotheca Colbertinæ.*
Ejuſdem epiſtola ad Petrum Subdiaconum. p.469.
Recharedi Regis Gothorum epiſtola ad S. Gregorium. p. 472.
*Ex codice* 408. *ejuſdem bibliotheca Colbertinæ.*
Notitia de ordinatione Martini Presbyteri & Gaudioſi Diaconi. p. 478.
*Ex veteri codice MS. Collegii Sorbonici.*
Epiſtola Iohannis VII. Papæ ad Anglos. p. 478.
*Ex veteri codice Rivipullenſi MS.*
Capitula reſponſionum Nicolai I. Papæ ad legationem Salomonis Epiſcopi. p. 479.
*Ex veteri codice MS. S. Remigii Remenſis.*
Ejuſdem epiſtola ad Ludovicum Imperatorem. pag. 485.
*Ex codice* 4048. *bibliotheca Colbertinæ & ex Rivipullenſi.*
Ejuſdem epiſtola ad Karolum calvum Regem Francorum. p. 486.
*Ex codice* 4048. *bibliotheca Colbertinæ, & ex Rivipullenſi.*
Ejuſdem fragmentum ex epiſtola ad Bernardum filium Bernardi Comitis. p. 487.
*Ex codice* 2576. *ejuſdem bibliotheca.*
Ejuſdem decretum de pœnitentia matricidæ. pag. 487.
*Ex codice* 4048. *ejuſdem bibliotheca.*
Adriani II. Papæ epiſtola ad B. Epiſcopum, ut videtur, Cathalanenſem. p. 488.
*Ex veteri codice MS. S. Genovefæ Pariſienſis.*
Fragmenta epiſtolarum Iohannis VIII. Papæ. p. 489.
*Ex codice* 2576. *bibliotheca Colbertinæ.*
STEPHANI

STEPHANI BALVZII

# MISCELLANEORVM

LIBER QVINTVS.

## OPVSCVLA SANCTI BENEDICTI ABBATIS ANIANENSIS.

*Teſtimoniorum nubecula de incarnatione Domini & ſancta & individua trinitate & iteratione baptiſmatis devitanda pernicie.*

BENEDICTUS filio Guarnario ſalutem. Nubem hanc teſtimoniorum catholicæ fidei direxi tibi, quoadusque Domino favente redeam, tuæ memoriæ commendandam, ne otio torpeas, ſed magis magiſque provectu orthodoxi dogmatis fulciaris, quo tibi & aliis mente ac ſpiritu ſufficiens eſſe poſſis; quatinus

de indicis ſagaciter ſtrenuus, juxta teſtimonium Iohannis evangeliſtæ teſtis exiſtens idoneus, refellendo ſcilicet deteſtandam Felicianam hæreſem nuperrimè redivivam, inquiens ita: *Hæc autem ſcripta ſunt ut credatis quia Jeſus eſt Chriſtus filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Quid ad hæc dicitis, inſani, quia garritis Ieſum Chriſtum filium non eſſe Dei, dum iſte evangeliſta dilectus & à Deo electus dixerit hanc ſibi eſſe occaſionem ſcribendi hoc evangelium ut crederent quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei, ille inquam qui ab angelo nuntiatus eſt, & nomen illi impoſitum eſt Ieſus, dum venit ad virginem dicens: *Paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum.* Hic utique Ieſus, qui natus eſt ex virgine Maria, filius eſt Dei, ſicut teſtatur iſte evangeliſta, ut & omnes in hac fide vitam poſſint habere ſempiternam in nomine ejus. Quid de vobis æſtimandum eſt qui eum non creditis filium eſſe Dei verum, ſed adoptivum, niſi fortè ut nunquam habeatis vitam æternam? Dicunt itaque adſumptionem & adoptionem unum eſſe, & Ieſum Chriſtum, ſecundùm quod homo eſt, propter adſumptionem humanitatis neceſſariò adoptivum eſſe, non intelligentes quanta eſt hæc abſurditas quæ ſequitur eos. Nam ſi adoptivus eſt propter adſumptionem, igitur filii perſona adoptiva eſt, quia filius adſumpſit hominem; & eſt tunc nepos Deo patri. quod quàm impium ſit nullus æſtimo fidelium ignorat. quod etiam abdicandi nævo in potiori nube teſtimoniorum, quam penes me habeo, pleniùs, cùm venero, immo abundantiſſimè lectitabis. Interdum & ſemper doceto Ieſum eſſe Chriſtum filium Dei verum in utraque natura. Quia ſicut filius Dei verè eſt filius hominis, ita filius hominis verè eſt filius Dei. Errare autem hæreticos

hæc maximè cauſa facit, dum aut ignorant aut nolunt advertere in Domino Ieſu Chriſto, ſicut unam perſonam, ita eſſe duas ſubſtantias, Deum ex Deo patre, & hominem ex homine matre, & quæ de ſe ipſe Dominus ſecundùm diſpenſationem carnis adſumptæ loquitur deputant divinitati; ut eſt illud *Pater major me eſt*. & illud: *Ieſus fatigatus ex itinere*. vel illud: *Flevit Lazarum*. vel alia hujuſmodi quæ leguntur. Quòd ſi vellent pulcrè oſtendit quòd Deus ex duabus naturis eſt advertere illud Apoſtoli, *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi*, vel illud evangelii, *Verbum caro factum eſt & habitavit in nobis*, non dubitarent, ut ſuperiùs dictum eſt, confiteri in una perſona duas eſſe ſubſtantias, & ubi audiunt *Pater major me eſt*, ſecundùm humanitatem acciperent, ubi verò audiunt *Ego & pater unum ſumus*, ſecundùm divinitatem dictum non dubitarent, ſicut ex ejus operationibus datur intelligi.

Secundùm hominem enim eſurivit, ut veram carnem oſtenderet. Secundùm autem Deum de quinque panibus quinque milia hominum ſaturavit, ut ſe Deum virtutibus adprobaret. Secundùm hominem ſitivit, ſed ſecundùm Deum Samaritanam viva aqua refecit. Secundùm hominem navem aſcendit, ſed ſecundùm Deum ſiccis pedibus ſuper mare ambulavit. Secundùm hominem in navi dormivit, ſed ſecundùm Deum ventis & fluctibus imperavit. Secundùm hominem in cruce pependit, ſed ſecundùm Deum paradiſum latroni donavit. Secundùm hominem paſſus mortem guſtavit, ſecundùm verò Deum ſemetipſum à mortuis ſuſcitavit. Si hæc & ſimilia vellent ſapienter diſcernere, & unicuique ſubſtantiæ quod ſuum eſt deputarent, facilè poterant rectæ

fidei curſum tenere, & non pro ejus beneficiis, quæ pro nobis redimendis in forma ſervi ſuſcepit vel paſſus eſt, divinitati ejus contumelias irrogarent, & ubicunque legunt in ſcripturis ſecundùm humanitatem aliquid quod minùs loquatur divinitas, ſed pro diſpenſatione carnis adſumptæ hoc proteſtetur humanitas, naturæ unicuique propria recognoſcerent, & divinitatis æquitatem derogare deſiſterent. Nam nos, ſicut eum Deum legimus, ita nec majorem nec minorem Deum uſquam legimus, nec credere religioſa mente debemus. Sed ad hæc Arrianus perſiſtit & dicit: Fieri non poteſt ut non filius minor patre credatur. Apud homines ideo minorem filium generat pater quia & ipſe minor eſt generatus à patre. Idcirco creſcente filio pater ſeneſcit, & moriendo patre filius ſuccedere comprobatur, & melior ac potentior patre nonnunquam efficitur. Apud Deum verò non ita eſt: quia ubi creſcere vel ſeneſcere divinitas non habet, hoc eſt dignum ut filium dilectio habeat æqualem, quia non poteſt [pati] plenitudo minorem. Ideoque perfectus perfectum generat, omnipotens omnipotentem, plenus plenum. Et quia ætatis incrementum non habuit, minorem generare non potuit. Sed omnino qualis eſt pater, talem & filium eſſe cognoſce, ſicut ipſe dicit: *Qui me videt, videt & patrem.* & alibi: *Qui non honorificat filium, non honorificat patrem qui miſit illum.* Sed fortè, quia audis miſſum, ideo putas minorem? Rogo te, Deum credis eſſe filium, an non? Sine dubio reſponſurus es, Deum. Quia etſi tu negare volueris, ſanctis ſcripturis convinceris, dicente Apoſtolo: *Ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula.* & Iohannes in epiſtola ſua, *Vt ſimus*, inquit, *in vero filio ejus, qui eſt verus Deus & vita æterna.* & Thomas,

*Deus meus*, inquit, *& Dominus meus.* & Melchiſedech ſummus ſacerdos, *Benedictus*, inquit, *Abraham Deo excelſo, qui creavit cœlum & terram.* Vides quia non ſolùm Deus, ſed Deus excelſus, Melchiſedech vocibus comprobatur. Teſtis eſt & Oſee Propheta dicens: *Firmans cœlum & creans terram, ego Dominus Deus tuus, cujus manus creaverunt omnem militiam cœli.* Si ergo Deus eſt filius, immo quia Deus eſt, quia per ipſum facta ſunt omnia, & non ſolùm non minor ſed excelſus Deus, interrogo te utrum Deus ubique ſit, an fortè localiter, cùm impium ſit negare quòd ubique ſit Deus. Et ſi ubique eſt, quæſo te ubi miſſus eſt? Sed miſſionem filii incarnationem ejus intellige, ipſo Apoſtolo exponente. *Miſit*, inquit, *Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege*. Denique de ipſo legimus in Propheta: *Cœlum & terram ego impleo, dicit Dominus.* & evangeliſta: *De plenitudine*, inquit, *ejus nos omnes accepimus.* Et ſi omnia ipſe implet, ubi miſſus eſt cujus majeſtate plena ſunt omnia? Sed adhuc fortè dicis, ſicut habet carnalis intellectus, inter gignentem patrem & genitum filium non potuiſſe fieri niſi ut aliquod fuiſſet ſpatium, ſpatium horæ faciunt, horæ tempus deſignant, ac ſic ſi tempus anteponis filio, non omnia per ipſum facta fateris. Et ubi eſt illud: *Omnia per ipſum facta ſunt.* Certè ſecundùm tuam propoſitionem reſpondeo, qui dicis fuiſſe patrem aliquando ſine filio. Utique legimus pariter in Apoſtolo Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam. Et ipſe de ſe Dominus loquitur: *Ego ſum via, veritas, & vita.* Si ergo fuit pater ſine filio, ſicut tu dicis, fuit ſine virtute, fuit ſine ſapientia, fuit ſine vita, fuit ſine veritate. Sed quia ſine his nunquam fuiſſe pater credendus eſt, hoc convenit ſaluti tuæ ut juxta

fidem catholicam conſempiternum patri & æqualem filium fatearis, quia & virtus ejus legitur ſempiterna, dicente Apoſtolo: *Sempiterna quoque virtus ejus & divinitas.* Similiter & de veritate ejus, dicente Pſalmiſta: *Et veritas Domini manet in æternum.* Solent etiam iſtam velut quæſtionis calumniam generare. In tantum, inquiunt, major eſt pater ut priori ſemper nominetur loco. Etiamſi priori ſemper loco nominaretur, valde videbatur eſſe conveniens; quia ex ipſo eſt filius, non ille ex filio. Tamen ut æqualitatem agnoſcas, audi in ſcripturis, ubi etiam prior filius nominatur. Iohannes evangeliſta ait: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* In verbo itaque filium indicavit. Et Apoſtolus ad Epheſios: *An neſcitis quia omnis fornicator aut immundus non habet hereditatem in regno Chriſti & Dei.* Ecce & hic priori loco filius nominatur. Et ad Galatas Paulus Apoſtolus: *Non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum & Deum patrem.* Et ad Theſſalonicenſes: *Ipſe autem Dominus Jeſus Chriſtus & Deus pater, quia dilexit nos.* Ad Corinthios: *Secundùm gratiam Domini noſtri Jeſu-Chriſti. & caritas Dei patris, & communicatio ſancti ſpiritus cum omnibus vobis.* Et ipſe Dominus dicit: *Ego & pater unum ſumus.* Non dixit, *Pater & ego.* Et alibi: *Qui me videt, videt & patrem.* Et iterum: *Qui non honorificat filium, non honorificat patrem qui miſit illum.* Ecce quoties priori loco filius nominatur. Sed quia in patre & filio æqualitas eſt, nullum præjudicium nec ante nec poſtea nominatus alteri poterit exhibere; quia nulla eſt diverſitas ubi eſt æqualis in utroque divinitas. Sed ideo ſic legimus quia humana locutio aliter ſe non valet expedire niſi ut cùm unum dixerit, ſic alterum dicat. Ecce ut agnoſcant quia

*ibi* nihil majus minuſve eſt, ceſſet quæſtio de patre anteriùs nominato: quia ubi una eſt ſubſtantia, una deitas, & incorporalis immenſitas, nulla eſt diſparilitas vel diverſitas æſtimanda. Vbi enim unus Deus creditur, ibi minor & major excluditur. Neſcit enim numerum unitas, gradum non admittit æqualitas, ſicut ſcriptum eſt: *Non aſcendes per gradus ad altare meum.* Et ideo auferat contentionem & teneat cum catholica inſeparabilem trinitatem ſine permixtione conjunctam, ſine ſeparatione diſtinctam; quia pater & filius & ſpiritus ſanctus Deus verus, plenus, & unus eſt. Ipſa enim per ſe ratio docet quia unus nec poſteriorem recipit nec priorem, comparationem vel ſeparationem neſcit habere qui ſolus eſt, minor non poteſt eſſe qui plenus eſt; quia perfectioni nec addi quicquam nec minui poteſt. Credantur ergo tres perſonæ, ſed non tres ſubſtantiæ, tres proprietates, ſed non tres poteſtates. Ita una ſine principio ſempiternitas, ſicut una ſine fine majeſtas. Sine auctore pater, ſine tempore filius, ſine majore ſpiritus ſanctus. Nos enim catholici Dominum Deum noſtrum Ieſum Chriſtum & minorem dicimus patri & æqualem; minorem propter humanitatem aſſumptam, quia cùm in forma Dei eſſet, formam ſervi induere dignatus eſt. Æqualem verò dicimus propter deitatis ſempiternitatem, qua ex patre parte exiſtens filius conſempiternus eſt patri. Quare ergo nobiſcum non confitentur æqualem, cùm nos illis non negemus minorem? præſertim cùm utrumque utrique in ſcripturis ſanctis legimus, dicente evangeliſta. *Propterea*, inquit, *quærebant eum interficere Iudæi quia non ſolùm ſolvebat ſabbatum, ſed etiam patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo.* Ecce impietas Iudæorum dicit æqualem, & non veretur dicere Chriſtianus minorem?

Et alibi idem evangeliſta ait: *Qui non honorificat filium, non honorificat patrem qui miſit illum.* Æqualis enim honor nonniſi æqualibus exhibetur. Et alio loco idem dicit: *Sicut pater ſuſcitat mortuos & vivificat, ita & filius quos vult vivificat.* Audi dicentem *quo vult*, & æqualem eum patri ac ſuæ poteſtatis eſſe cognoſce. Et non dicas eum minorem, quia nuſquam in ſcripturis ſanctis id reperies, ſed ſicut ipſe Philippo dicit, *Qui me videt, videt & patrem & omnia quæ pater facit.* Vel illud: *Deus erat verbum.* Et Apoſtolus, ut memoravimus, *Qui eſt*, inquit, *ſuper omnia Deus benedictus in ſecula.* Non poteſt minor credi qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Et alibi Apoſtolus: *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.* Quare hoc? Quia nemo rapit niſi quod non habet. Ille ergo qui habebat æqualitatem, non eſt arbitratus rapinam; ſed quam rebellis angelus aſſumere voluit per rapinam, Chriſtus poſſidet per naturam. Quia verò eſt verus Deus audi beatum Iohannem dicentem in epiſtola ſua, *Et ſimus*, inquit, *in vero filio ejus Jeſu Chriſto. Hic eſt verus Deus & vita æterna.* Audis verum Deum, & præſumis dicere minorem, & non confiteris æqualem. Dicit etiam beatus Apoſtolus ad Titum: *Expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei.* Neſcio qua fronte minor eſſe dicatur quem magnum Deum Apoſtolus profitetur. Hoc etiam perfidus error dicere ſolet, quòd ubi in ſcripturis legimus aut ſolum Deum aut ſolum altiſſimum aut ſolum ſapientem, hoc non de trinitate dici, ſed de ſolo patre accipi debeat. quod quàm abſurdum ſit ita ſentire de hoc uno teſtimonio convincatur. Dicit enim Apoſtolus: *Cognito ſoli ſapienti Deo.* Non intelligunt quia non dixit *ſoli ſapienti patri*, ſed *ſoli*

*ſapienti Deo.* quæ eſt trinitas. Nam dum ſoli patri hoc deputant, filium inſipientem blaſphemant. Et quomodo eum Apoſtolus ſapientiam Dei eſſe dicit ſi ſolus pater eſt ſapiens, cùm nullus ſapiens poſſit eſſe niſi per ſapientiam ſuam? Et ubi eſt illud quod ad Coloſſenſes idem Apoſtolus proteſtatur de Chriſto Ieſu, *in quo ſunt omnes*, inquit, *theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi?* Vnde agnoſcant quàm ſtultum ſit quod proponunt. Et ubicunque aliquid ſimiliter legunt, non uni perſonæ deputant, ſed beatæ trinitati, quæ ſola ſummus Deus & verus eſt. Nam & de ſpiritu ſancto ſic dicit Apoſtolus: *Alii quidem datur ſermo ſapientiæ, alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem ſpiritum.* Si ergo per ſpiritum ſanctum, ſicut verum eſt, & ſapientiæ & ſcientiæ ſermo donatur, quomodo ſolius patris perſonæ hoc poteſt adſcribi quòd ſolus ſit ſapiens, niſi, ut dictum eſt, æquè verè trinitati iſta conveniant? Solent etiam dicere: Ideo minor eſt filius quia viſibilis, pater autem inviſibilis. Non intelligunt quia nec filius in ſubſtantia deitatis ſuæ ſit viſibilis, niſi in adſumpto homine, qui & Chriſtus dicitur. Nam filius Dei, id eſt, verbum quod erat in principio Deus apud Deum, per quem facta ſunt omnia, videri in ſua ſubſtantia non poteſt, ſicut nec pater in ſubſtantia ſua. Interrogo autem ſine ſui injuria illum ipſum qui dicit quòd viſus ſit filius Dei, utrum animam ſuam viſibilem an inviſibilem fateatur. Et cùm dixerit inviſibilem, ſicut & verum eſt, dicatur ei: Si creatura, id eſt anima tua, inviſibilis eſt, creator utique Deus, creator univerſitatis, quomodo potuit eſſe viſibilis? Sed ideo induit carnem, quæ videri potuit, quia deitas ab homine videri non poteſt. Hac carne major eſt pater & æqualis verbo, major carne, æqualis ei

per quem fecit nos, major eo qui factus eſt propter nos. Nam quòd Deus ſit filius, licèt multa teſtimonia ſuperiùs poſita evidenter perdoceant, tamen adhuc pauca credidi ſubjungenda. In geneſi ſcriptum eſt: *Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam.* Ecce hic Deum agnoſce, quia & hominem ipſe creavit. Et Iſaias dicit de Iohanne præcurſore Domini: *Rectas facite ſemitas Dei noſtri.* Cujus Dei niſi utique filii, quem in carne veniſſe non dubitamus? Et paulò pòſt: *Confortate manus diſſolutas, & genua debilium roborate. Dicite puſillanimes: Ecce Deus veſter in fortitudine veniet, & ſalvabit vos, & tunc aperientur oculi cæcorum.* quod utique in adventu Chriſti completum eſſe cognoſcimus. Pſalmiſta etiam dicit: *Omnes gentes quaſcunque feciſti venient & adorabunt coram te Domine, quoniam magnus es & faciens mirabilia, tu es Deus ſolus.* Non puto aliquem eſſe tam impium qui neget filium Dei & mirabilia feciſſe & univerſas gentes creaſſe, niſi fortè Iudæos. Et alibi Iſaias, cùm adventum Chriſti per virginem nuntiat, dicit inter cetera: *Et vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus fortis.* Sed & beatus Apoſtolus: *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti.* Et ut agnoſcas Deum eſſe Chriſtum, ſic alibi dicit: *Omnes ſtabimus ante tribunal Dei. Vivo ego, dicit Dominus, quia mihi flectetur omne genu.* Vtique de Chriſto dicit, quem ad judicandum vivos & mortuos venturum eſſe credimus. Pſalmiſta voces angelicarum faciens cùm Chriſtus aſcendiſſet, *Tollite*, inquit, *portas principes veſtras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ.* Illis quaſi interrogantibus quis eſſet iſte Rex gloriæ reſpondit: *Dominus fortis & potens, Dominus virtutum, ipſe eſt Rex gloriæ.* Et ne fortè de patre dictum putent, quomodo multa

abſurdè intelligunt, audiant Apoſtolum huic verſiculo conſentientem. *Si enim*, inquit, *cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.*

Cùm tam præſentibus quàm præteritis teſtimoniis, quæ de ſcripturis ſacris poſita ſunt, Deus eſſe filius demonſtretur, miror qua fronte eum aliqui minorem dicendo blaſphemare non metuunt, cùm nuſquam omnino Deus minor eſſe legatur, niſi, ut dictum eſt, propter diſpenſationem carnis adſumptæ, in qua non ſolùm ab angelis minoratus eſt, ſicut dicit Apoſtolus, *Eum autem qui modicum quàm angeli minoratus eſt vidimus Ieſum propter paſſionem mortis*, ſed & matre ſua junior invenitur, ſicut jam diximus. Secundùm hanc ergo regulam duas in Chriſto crede ſubſtantias, Deum verum & hominem verum. Secundùm hominem morti ſubditur, ſed ſecundùm Deum auctor vitæ eſſe cognoſcitur, dicente beato Petro: *Petiſtis virum homicidam donari vobis, auctorem verò vitæ interfeciſtis.* Secundùm hominem, *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem;* ſed ſecundùm Deum, *Poteſtatem habeo ponendi eam & iterum ſumendi eam, & nemo eam tollit à me, ſed ego eam pono à memetipſo.*

Hinc etiam occaſionem calumniandi ſolent [accipere] quòd Dominus in evangelio dixerit: *Non poteſt filius à ſe facere quicquam niſi quod viderit patrem facientem.* Quod carnalis ſenſus non intelligens ideo dictum ut ſe ex patre eſſe oſtenderet, putat Deum patrem & filium, quomodo inter homines fieri ſolet, velut ipſe pater artifex filium ſuum artificium ſuum vult edocere, ut quod viderit patrem operantem filius ſpecialiter imitetur. Quod quàm abſurdum ſit de Deo patre omnipotente ita credere, qui eſt incorporeus, inviſibilis, inæſtimabilis, & immenſus, qui cordis oculos

ſanos habet evidenter poteſt agnoſcere. Nam qui ſic ſentiunt, interrogandi ſunt mundus iſte quem cernimus à quo ſit factus. Vtique à filio minimè denegabunt, adteſtante evangeliſta & dicente: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Dicant ergo ubi vidit filius patrem antè facientem alium mundum, ut ſic poſtmodum ille iſtum crearet, præſertim cùm apud potentiam Dei voluiſſe creaſſe ſit, ſicut legimus: *Ipſe dixit, & facta ſunt.* Sed ſublato cordis velamine bene facerent credere filium in patre & patrem eſſe in filio, quia divinitas ubique tota & præſens tam patris quàm filii quàm ſpiritus ſancti ſine ſe eſſe nuſquam poteſt, ſicut ipſe dicit, *Ego in patre, & pater in me*, & cognoſcerent quid ſit videre filii, ut una eſt ſubſtantia, ita una voluntas, una potentia, una gloria, nihil ibi majus nihilque minus eſſe credentes. Si enim nos homines terreni quod facere volumus corpore animæ noſtro antè meditationis inſinuatione præmiſſa, ſapientia exequente perficimus, & quodammodo conſilium innatum in mente noſtra, priùs intus in corde agimus quod facere diſponimus, quæ tamen abſque ulla participatione ſenſuum indiſſociabiliter una mens efficit, quomodo non Deus pater ſapientiæ ſuæ cum Deo filio, quæ eſt ſapientia ſua in ſe manente, quia ipſe eſt, ut ſæpe diximus, ſapientia & virtus patris, & in una voluntate cuncta & una operatione perficit, & ea hæc alia pater facit, alia filius? Sed eadem quæ pater facit, ipſe & filius facit, ſicut ipſe teſtatur. *Quæcunque*, inquit, *pater facit, hæc eadem & filius ſimiliter facit.* Sed ideo dixit, *Non poteſt filius à ſe facere quicquam niſi quod viderit patrem facientem*, ut nos cognoſcamus & credamus quia ex patre eſt filius, & non ex ſemetipſo vel aliunde, ſed con-

ſempiternus patri, quia pater in ſe eſt, ſemper perfectus extitit. Nec enim aliquando, quomodo Arriani blaſphemantur, fuit ſine filio pater. Ergo imperfectus fuit. Ergo fuit ſine verbo, & ſicut jam memoravimus, fuit ſine ſapientia, ſine veritate, ſine vita, ſine juſtitia, ſine virtute; quia iſtæ omnes ſpecies divinitatis ſecundùm ſcripturas filius eſſe noſcuntur. Sed quia ſine his virtutibus patrem unquam dici fuiſſe blaſphemum eſt, hoc juſtum eſt convenit ut conſempiternum & coæqualem patri filium fatearis. Si enim Deus in cordibus noſtris, cùm loquitur miro modo, loquitur ſine ſono, putas quomodo poteſt loqui filio ſuo, qui eſt verbum ejus? Sic ergo cogita, quòd incorporaliter locutus eſt filio ſicut & incorporaliter pater genuit filium. Nec enim ſic docuit quaſi indoctum genuerit; ſed hoc eſt eum docuiſſe quod eſt doctum & ſcientem genuiſſe, & hoc eſt *Docuit me pater* quod eſt *ſcientem genuit me pater.* Quomodo autem à ſe nihil poteſt facere filius, de quo Propheta teſtatur & dicit: *Deus autem in cælo ſurſum, & in terra deorſum, omnia quæcunque voluit fecit.*

Sed fortè dicturus es hoc de patre dictum. Redi ad evangeliſtam dicentem de filio quia omnia per ipſum facta ſunt & ſine ipſo factum eſt nihil. Qui etiam loquitur ad Moyſen: *Vade*, inquit, *dic filiis Iſraël, Deus patrum veſtrorum miſit me ad vos.* Illo reſpondente & dicente, *Dic mihi nomen tuum, nam non credent mihi*, poſt hæc adiciens Deus dixit ei: *Vade, dic filiis Iſraël, Ego ſum qui ſum, & qui eſt miſit me ad vos.* Et ne de patre dictum accipias, audi beatum Apoſtolum huic loco conſentientem & quodammodo ipſum teſtimonium exponentem ad Corinthios. *Dei*, inquit, *filius, qui prædicatus eſt vobis per me & Silvanum*

*& Timotheum, non fuit in illo eſt & non, ſed eſt in illo fuit. Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in illo eſt.* Audi populum cum Moyſe concordantem, & tu noli à fide catholica diſcordare. Nam ſi Eccleſiam catholicam interrogas de patre, quid ſit, dicit, Deus. Si de filio, dicit, Deus. Si de ſpiritu ſancto, dicit, Deus. Et tamen non dicit tres deos, ne gentibus comparetur, qui plures deos errore ſuo decepti confingunt, ſed credit ſcripturæ dicenti tam novi quàm veteris teſtamenti quia Deus unus eſt, & unus major, alter minor non eſt, ut Arriani dicunt. Vnus dici non poteſt major. Æqualitas unitatem excludit. Quomodo autem tres & unum credamus adverte. Vnitatem facit æqualitas virtutum, trinitatem proprietas perſonarum. Audite quomodo ipſe intelligendam æqualitatem ſuam & patris docuerit. *Ego*, inquit, *& pater unum ſumus*. Aliud eſt *unum*, aliud *ſumus*. Nam cùm dicit *ſumus*, perſonas ſignificat. Cùm dicit *unum*, ſubſtantiam divinitatis deſignat. *Vnum ſumus*, id eſt, juſtitia ſumus, eademque ſapientia, virtus indiviſa, par gloria. Quæ cùm ita ſint, contentio auferatur, & fides integra teneatur.

Dicunt etiam: Ideo major eſt pater quia & immortalis. Interrogandi ſunt utrum filium in ſubſtantia deitatis ſuæ mortalem eſſe fateantur. Quod ſi dixerint, quàm contra rationem dicant omnis homo agnoſcere poteſt qui etiam humanam animam immortalem eſſe non ambigit. Sed hoc eis dicendum, quòd ſecundùm carnem paſſus dicatur & mortuus, nam ſecundùm divinitatem, qua ſemper extitit & univerſa creavit, immortalis permaneat.

Dicunt etiam eſſe viſibilem. Quod quàm abſurdum ſit agnoſcant qui hoc dicunt. Cùm nec anima humana poſſit eſſe viſibilis, quanto magis Deus in

ſua ſubſtantia? Sed ideo carnem adſumpſit, quæ poterat videri, quia deitas corporeis oculis non poterat intueri. Hæc interim de æqualitate patris ac filii ad preſens dicta ſufficiunt. Nam de æqualitate operum trinitatis, id eſt, patris & filii & ſpiritus ſancti, paulò pòſt, donante Domino, de ſcripturis ſanctis monſtrabimus.

Nunc verò de ſancti ſpiritus deitate pauca de multis teſtimoniis ſunt ponenda; quem non ſolùm minorem aſſerere, ſed etiam Deum omnino dicuntur hæretici denegare. Audiant pauca de deitate ſpiritus ſancti. In geneſi dicit ſermo divinus: *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*, hoc eſt, eminentia poteſtatis, non inopia neceſſitatis. Et in evangelio: *Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare.* Et ne fortè de patre dictum intelligas, & non de ſpiritu ſancto, audi quod ſequitur. *Spiritus ubi vult ſpirat.* Audi *ubi vult*, & ſuæ poteſtatis eum eſſe non dubites. Et Apoſtolus ad Corinthios dicit: *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus. Et diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus. Et diviſiones operationum ſunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus.* Et ut cognoſcas ipſum ſpiritum nominatum Dominum & Deum, audi inferiùs quomodo concluſit. *Alii quidem datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ, alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem ſpiritum. Alteri fides in eodem ſpiritu.* & reliqua. Et ſic concluſit. *Hæc autem omnia operatur unus atque idem ſpiritus, dividens ſingulis prout vult.* Qui divina munera prout vult diſpenſat, legem ſuperioris ignorat. Agnoſce tandem quia qui prout vult dividit, nullis ſubditus eſſe probatur, ſed ſuæ poteſtatis eſſe dinoſcitur. De ſumma enim poteſtate deſcendit voluntas cui nulla contradicit auctoritas. Et ad Hebræos

ſimiliter dicit [ de ] ſpiritus ſancti diſtributionibus ſecundùm ſuam volunatem ; & quis iſte ſit diſtributor ac diviſor ad Romanos evidenter oſtendit dicens : *Vnicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei.* & ad Corinthios. *Neſcitis* , inquit , *quoniam templum Dei eſtis , & ſpiritus Dei habitat in vobis.* & reliqua. Et quis iſte Deus ſit cujus templum prohibet violari ait in ſequentibus. *Neſcitis quia membra veſtra templum eſt ſpiritus ſancti.* Et quis eſſet iſte ſpiritus ſanctus, cujus templum eſſemus, ſic concludens demonſtrat. *Glorificate* , inquit , *& portate Deum in corpore veſtro.* Agnoſce ſpiritum ſanctum evidenter Deum , & deſine blaſphemare. Et in actibus Apoſtolorum beatus Petrus ad Ananiam , qui Deo voverat oblationem , & poſtmodum extitit indevotus , ſic dicit : *Quis compulit te mentiri ſpiritui ſancto ? Non es mentitus hominibus , ſed Deo.* Ecce & hic eum evidentiſſimè Deum eſſe beati Petri adteſtatio manifeſtat. Item ibi dixit ſpiritus ſanctus : *Segregate mihi Paulum & Barnabam ad opus ad quod elegi eos.* Et beatus Paulus inibi dixit : *Attendite* , inquit , *vobis & univerſo gregi in quo vos ſpiritus ſanctus poſuit Apoſtolos regere Eccleſiam Dei quam adquiſivit ſanguine ſuo.* Et quis eſſet iſte qui Apoſtolos ſegregat & mittit idem Paulus ad Corinthios declarat dicens. *Et quoſdam* , inquit , *poſuit Deus in Eccleſia primùm Apoſtolos , ſecundùm Prophetas , tertiò Doctores.* & reliqua. Ecce ubi ſpiritum ſanctum Deum luce clariùs demonſtravit. Et quem in actibus ſpiritum ſanctum dixit , ad Corinthios Deum eſſe manifeſtè confeſſus eſt. Dicit enim idem vas electionis ad Iudæos : *Bene ſpiritus ſanctus de vobis prophetavit per os Iſaiæ prophetæ.* Et quis eſſet iſte ſpiritus ſanctus qui in Prophetis locutus ſit beatus David exprimit dicens : *Audiam quid loquatur in*

*me*

*me Dominus Deus.* Et beatus Petrus in actibus Apoſtolorum, *Vt impleretur*, inquit, *ſcriptura quam præmiſit Deus per os Prophetarum ſuorum.* Et hic agnoſce quòd eum Deum evidenter declarat qui per os Prophetarum locutus eſt, ſicut Zacharias in evangelio ait. *Benedictus*, inquit, *Dominus Deus Iſraël, quia viſitavit & fecit redemptionem plebi ſuæ.* Et poſt pauca ait: *Sicut locutus eſt per os ſanctorum Prophetarum ſuorum.* Agnoſcis Dominum Deum eſſe ſpiritum ſanctum, qui per os Prophetarum locutus eſt. Quod nec impii Iudæi denegant. Qui ſi Deus non eſſet, non in baptiſmo in uno nomine deitatis patri & filio ſociaretur, ſicut ſcriptum eſt ubi regulam baptiſmi poſuit ipſe Dominus. *Ite*, inquit, *baptizate omnes gentes in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti.* Quod ſolum teſtimonium deberet hæreticis ſufficere ad credulitatem inſeparabilis trinitatis, quia nec ipſi audent aliter baptizare, ne regulam Domini corrumpere videantur. Et ubi unum nomen dicitur, ibi major & minor excluditur. Et in ſecunda epiſtola ad Corinthios: *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti & caritas Dei & communicatio ſancti ſpiritus ſit cum omnibus vobis.* Vt agnoſcas patris & filii & ſpiritus ſancti unam eſſe ſubſtantiam ac divinitatem, audi Iſaiam Prophetam dicentem: *Quis appendit tribus digitis molem terræ?* Nam & ſingulariter invenimus in ſcripturis digitum ſanctum ſpiritum nominatum. Vt eſt illud in evangelio ubi ait: *Si ego in digito Dei dæmonia eicio.* quod alius evangeliſta declarat dicens: *Si ego in ſpiritu Dei eicio dæmonia.* Et magi Pharaonis victi ſignis dicunt: *Digitus Dei eſt.* In Pentecoſten, quod etiam ante adventum Chriſti Iudæi colebant, digito Dei id eſt ſpiritu ſancto inſcriptas tabulas Moyſes accepit; & quæ tunc in lapideis

tabulis præfigurata ſunt corda duriſſima Iudæorum, poſt aſcenſionem Domini in carneis tabulis, id eſt in cordibus diſcipulorum, viſibiliter dignatus eſt apparere in ipſa ſpecie ignis, in qua Moyſi in deſerto apparuit. de quo credimus Iſaiam dicere: *Dominus noſter ignis conſumens eſt.* Et ſicut legimus quòd nemo noverit cogitationes hominum niſi Deus, quomodo ſpiritus ſanctus non eſt Deus, quia etiam non ſolùm in homine eſt, ſed & quæ interſunt ſcire dinoſcitur, dicente Apoſtolo: *Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.* Et paulò pòſt ita: *Quæ Dei ſunt nemo cognovit niſi ſpiritus Dei.*

Sed fortè dicit aliquis ideo minorem quia miſſus legitur? Et quid dicturus eſt cùm legit in Iſaia Propheta ex perſona Chriſti dicentis: *Dominus miſit me & ſpiritus ejus.* & alibi: *Spiritus Domini ſuper me. Propter quod unxerit me ad evangelizandum pauperibus remiſſionem & cœcis viſum, ut adnuntiarem annum placabilem Domini.* & reliqua. Et ut ſcias evidenter de Domino dictum, evangeliſta dicit. *Cùm veniſſet Dominus Jeſus in ſynagoga, datus eſt ei liber Iſaiæ Prophetæ; quem aperiens, invenit ſcriptum, Spiritus Domini ſuper me.* & reliqua quæ ſuprà diximus. *Et poſt hæc liquit*, inquit, *librum, & dedit miniſtro, & dixit: Hodie in vobis impleta eſt ſcriptura iſta.* Credendum eſt mitti qui ubique eſſe dinoſcitur, ſicut dicit pſalmiſta: *Quò ibo à ſpiritu tuo, & à facie tua quò fugiam?* Sed ſicut filii miſſio incarnatio intelligitur, ita ſpiritus ſancti miſſio manifeſtatio declaratur, cùm ſe dignatus eſt aut in columbæ ſpecie vel in igne aut diverſis hujuſmodi adſumptis indiciis declarare. Quomodo ergo minor credendus eſt qui etiam Deum, qui ſicut ipſe æqualis eſt patri, adprobatur ad noſtram remiſſionem

miſiſſe, & non ſolùm miſiſſe, ſicut per Iſaiam dictum memoravimus, ſed etiam ſecundùm carnem creaſſe, ſicut habes in evangelio angelum ad Mariam dixiſſe. *Spiritus*, inquit, *ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi.* & reliqua. Non enim generatione, ſed juſſione & benedictione ſancti ſpiritus conceptus eſt Chriſtus, ſicut & alius evangeliſta ait. *Inventa eſt*, inquit, *habens in utero de ſpiritu ſancto.* Prophetæ autem dicunt, ut cùm frequenter jam memoravimus, *Hæc dicit Dominus.* Et qui ſit iſte Dominus, Michæas Propheta evidenter oſtendit cùm loquitur ad Achab dicens: *Et ſi tu de prælio ſanus redieris, in me non eſt locutus Deus.* Et quis iſte Deus ſit qui in Prophetis locutus ſit, Paulus Apoſtolus demonſtrat cùm dicit ad Iudæos: *Bene*, inquit, *de vobis ſpiritus ſanctus prophetavit per os Iſaiæ Prophetæ. Vade*, *inquit*, *excæca cor populi hujus.* & reliqua.

Interrogandi ſunt tamen hæretici cujus major offenſa ſit, qui in patrem peccaverit, an qui in ſpiritu ſancto, quem dicunt Deum non eſſe. Et cùm dixerint majorem offenſam eſſe qui in patrem peccat, interrogandi ſunt iterum, filii Iſraël utrum peccaverunt patri, an alteri. Cùm reſponderint quia patri peccaverunt, iterum interrogandi ſunt ſi eis fuerint dimiſſa peccata. Utique non negabunt, quia & legimus quòd converſi ſunt ad Deum, & dimiſſa fuerint eis peccata. Deinde interrogandi ſunt ut exponant quomodo intelligant dictum à Domino: *Quicunque in ſpiritu ſancto peccaverit, non remittetur ei neque in hoc ſeculo neque in futuro.* Si Deus non eſt, quare tam gravis ejus offenſa à Domino eſſe dicatur?

Iterum interrogandi ſunt ſi fuerint filii Iſraël contumaces Deo, an non. Cùm non negaverint,

quia nec poſſunt, dicendum eſt eis quomodo accipiant illud quod beatus Stephanus Iudæis exprobraverit dicens : *Vos ſemper reſiſtitis ſpiritui ſancto, & ſemper ei contumaces fuiſtis, ſicut & patres veſtri.* Audi etiam ad Theſſalonicenſes, ubi ſpiritum ſanctum & priori loco ponit & Dominum nuncupat dicens : *Dominus autem dirigat corda veſtra in caritate Dei, patientia Chriſti.* Diligenter adverte quia hic ſpiritus ſanctus oratur ut corda credentium dirigat in caritate Dei & in patientia Chriſti.

Interrogandi ſunt etiam quid majus ſit, utrum cæli, an virtutes cælorum. Et cùm ſine dubio dixerint virtutes cælorum, dicendum eſt eis : In tantum ſpiritus ſanctus minor non eſt, ſed ſummus eſt, ut verbo Domini dicantur cæli creati, ſpiritu ſancto virtutes cælorum. Accipe adhuc ubi creator evidenter ſpiritus ſanctus deſcribitur. Iob dicit : *Spiritus divinus qui fecit me.* Et divinum utique & creatorem uno verſiculo demonſtravit, cùm divinum appellat & Deum creatorem oſtendit ; ſicut & David dicit : *Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.*

Interrogandi etiam ſunt ſi creatura ubique eſſe poteſt an non. Et cùm reſponderint quia non ubique, ſicut & verum eſt, dicendum : Abſque dubio ſpiritus ſanctus Deus eſt, & non creatura, quia ubique eſſe deſcribitur. de quo, ſicut jam dictum eſt, Propheta omnipotentiam ejus metuens dicit : *Quò ibo à ſpiritu tuo, & à facie tua quò fugiam ?* Agnoſce ergo nullum eſſe locum ubi non omnipotentia ſpiritus ſancti præſens eſſe probetur.

Item interrogandi utrum poſſit alius præter Deum peccata dimittere. Et cùm reſponderint quia nullus niſi Deus, quia ſcriptum eſt, *Nemo*

poteſt peccata dimittere niſi ſolus Deus, dicendum eſt eis: Sine dubio ſpiritus ſanctus Deus eſt, qui remiſſionem peccatorum conferre dinoſcitur, ſicut Dominus dicit: *Accipite ſpiritum ſanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Qui etiam in baptiſmo cum patre & filio baptizatis remiſſionem tribuit peccatorum. Audi etiam quod ad Corinthios jam dictum eſt. *Gratia*, inquit, *Domini noſtri Jeſu Chriſti, & caritas & communicatio ſancti ſpiritus cum omnibus vobis.* Qui ſi non eſſet Deus & creatura eſſet, ſicut blaſphemant hæretici, nunquam in baptiſmo, ubi ſalus humani generis agitur, patri & filio copularetur.

Nam quòd unius ſubſtantiæ ſit pater & filius & ſpiritus ſanctus Iſaias Propheta dicit, ſicut jam memoravimus: *Quis appendit tribus digitis molem terræ?* Quo loco per tres digitos in tribus perſonis unam ſubſtantiam eſſe perdocuit. Quod Apoſtolus de trinitate dictum intelligens ait: *Ex ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia.* Idem ex patre & filio & ſpiritu ſancto omnia continentur. Item ad Corinthios dicit idem Apoſtolus: *Deus qui predixit in cordibus noſtris ad inluminationem ſcientiæ claritatis Dei in faciem Jeſu Chriſti.* Quo loco manifeſtiſſimè trinitas intelligitur. In eo verò ubi dicit *in faciem Chriſti Jeſu* filius deſignatur.

Audi adhuc quia trinitas in unitate manet, & unitas in trinitate, angelorum & archangelorum voces declarant in Iſaia, ubi Seraphim hymnum ſcribitur dicere, *Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus Sabaoth*, id eſt, ut tres perſonas & unum Deum intelligas. Non ſemel dicunt, ne ſingularitatem credas; non ſingillatim, ne ſanctum excludas; non *ſancti domini dii Sabaothes*, ne tres deos more gentilium fatearis;



BIBLIOTECA NAZ. ... VITTORIO EM.

ſed dicunt *Sanctus , ſanctus , ſanctus Dominus Deus Sabaoth* , ut trinitas Deus laudetur , qui eſt pater & filius & ſpiritus ſanctus. Quem etiam Deum eſſe ex operationum æqualitate , qui oculos cordis ſanos habet , facilè poterit adprobare, ſicut in ſequentibus demonſtrabimus. Sicut ſalvat pater, ita & filius & ſpiritus ſanctus. De patre *Salva nos* dicitur *& congrega nos de nationibus.* De filio : *Venit filius hominis ſalvum facere quod perierat.* Et alibi : *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* De ſpiritu ſancto ad Titum : *Salvos nos facit per lavacrum regenerationis ſpiritus ſancti.* Sicut confortat pater, ita & filius , ita & ſpiritus ſanctus. De patre : *Confortat me Deus deorum.* De filio Apoſtolus : *Gratias ago Domino Jeſu Chriſto , qui me confortavit , & fidelem me exiſtimavit.* De ſpiritu ſancto in evangelio : *Puer autem creſcebat & confortabatur plenus ſpiritu ſancto.* Vivificat pater, ita & filius , ita & ſpiritus ſanctus. In evangelio : *Sicut pater ſuſcitat mortuos & vivificat , ita & filius quos vult vivificat.* De ſpiritu ſancto in epiſtola Petri Apoſtoli : *Mortificatos carne , vivificatos autem ſpiritu.* Et Paulus Apoſtolus , *Littera* , inquit , *occidit* , *ſpiritus autem vivificat.* Et in evangelio : *Spiritus eſt qui vivificat. Nam caro non prodeſt quicquam.* Sicut liberat pater , ita filius , ita & ſpiritus ſanctus.. De patre : *Deus excelſus liberator eorum eſt.* De filio in evangelio : *Si vos filius liberaverit , verè liberi eritis , & veritas liberabit vos.* De ſpiritu ſancto : *Spiritus vitæ in Chriſto Jeſu liberavit me à lege peccati & mortis.* Elegit pater, ita & filius , ita & ſpiritus ſanctus. De patre Apoſtolus ; *Benedictus Deus & pater Domini Jeſu Chriſti , qui elegit nos ante mundi conſtitutionem.* De filio : *Non vos me elegiſtis , ſed*

*⟨&⟩ elegi vos.* De ſpiritu ſancto in actibus Apoſtolorum: *Cum ergo jejunaſſent & oraſſent, dixit eis ſpiritus ſanctus: Segregate mihi Barnabam & Paulum ad opus ad quod elegi eos.* Creator dicitur pater, ita filius, ita ſpiritus ſanctus. De patre Apoſtolus: *Quæ ſit ſacramenti diſpenſatio à Deo, qui omnia creavit.* De filio ad Coloſſenſes: *Quia ab ipſo creata ſunt univerſa, & omnia in ipſo conſtant.* Et in evangelio: *Omnia per ipſum facta ſunt.* De ſpiritu in Salomone: *Et vidit & dinumeravit & menſus eſt omnia, ipſe creavit ea per ſpiritum ſanctum.* & in pſalmo: *Emitte ſpiritum tuum & creabuntur.* & alibi: *Et ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Sicut prædixit pater, ita & filius, ita & ſpiritus ſanctus. De patre: *Deus autem, ſicut prædixit pati Chriſtum ſuum, implevit ſic.* De filio in evangelio angelus dixit mulieribus: *Ite, adnuntiate fratribus quia præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis.* De ſpiritu ſancto in actibus Apoſtolorum Petrus loquitur: *Oportet impleri ſcripturam quam prædixit ſpiritus ſanctus per os David.* Magnus pater, ita filius, ita & ſpiritus ſanctus. De patre: *Magnus Deus noſter & laudabilis.* De filio ad Titum: *Expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti.* De ſpiritu ſancto in Regum ait Dominus ad Heliam: *Ecce Dominus tranſiet, & ſpiritus ſanctus & fortis.* Sicut caritas patris, ita filii, ita & ſpiritus ſancti. De patre: *Superabundavit autem gratia Domini Jeſu Chriſti] & caritas Dei noſtri.* De filio: *Caritas enim Chriſti urguet nos.* De ſpiritu ſancto: *Quid vultis, in virga veniam ad vos, an in caritate ſpiritus.* Et alibi: *Caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis.* Vitam æternam dat pa-

ter, ita filius, ita & ſpiritus ſanctus. De patre: *Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum.* De filio in evangelio: *Pacem do vobis, pacem meam dimitto vobis.* De ſpiritu ſancto: *Prudentia autem ſpiritus vita & pax.* Revelat pater, ita filius, ita & ſpiritus ſanctus. De patre ad Galatas: *Ut revelaret filium ſuum in me.* De filio inibi: *Neque ego enim ab homine accepi illud, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.* De ſpiritu ſancto ad Epheſios: *Quod aliis generationibus non eſt agnitum, ſicut & nunc revelatum eſt ſanctis ejus per ſpiritum ſuum ſanctum.* Et alibi: *Nobis enim revelavit Deus per ſpiritum.* Sicut inluminat pater, ita filius, ita & ſpiritus ſanctus. De patre, *Tu inluminabis lucernam meam Domine.* De filio in Apoſtolo: *Exurge qui dormis, & inluminabit tibi Chriſtus.* De ſpiritu ſancto idem Apoſtolus: *Quoniam Deus, qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere, inluxit in cordibus noſtris ad inluminationem ſcientiæ claritatis Dei in faciem Chriſti Jeſu.* Sicut dicitur evangelium patris, ita filii, ita & ſpiritus ſancti. De patre ad Titum: *Quæ eſt ſanctum evangelium gloriæ beati Dei.* De filio ad Romanos: *Cui ſervio in ſpiritu meo in evangelio filii ejus.* De ſpiritu ſancto in epiſtola beati Petri: *Vobis autem miniſtraverunt hæc qui vobis evangelizaverunt in ſpiritu ſancto.* Sicut inluxit pater, ita filius, ita & ſpiritus. De patre: *Deus meus, inlumina tenebras meas.* De filio in pſalmo: *Deus Dominus, & inluxit nobis.* De ſpiritu ſancto per Prophetam: *Non abſcondam ultra faciem meam ab eis, pro eo quòd inluxit ſpiritus meus ſuper univerſam domum Iſraël.* Et Apoſtolus: *Quoniam Deus qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere, qui inluxit in cordibus noſtris ad inluminationem claritatis Dei in faciem Chriſti Jeſu.* Præſcientiam

habet pater, ita filius, ita ſpiritus ſanctus. De patre: *Deus, qui occultorum cognitor eſt.* De filio: *Ab initio*, inquit, *ſciebat Jeſus quis eum eſſet traditurus.* De ſpiritu ſancto: *Cùm venerit paraclitus ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, & quæ ventura ſunt adnuntiabit vobis.* Sicut ubique eſſe dicitur pater, ita filius, ita & ſpiritus ſanctus. De patre: *Cælum & terram ego impleo, dicit Dominus.* De filio: *Vbicunque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Et Apoſtolus: *Qui aſcendit ſuper cælos, ut impleret omnia.* De ſpiritu ſancto in Salomone: *Spiritus Domini replevit orbem terrarum & quod ſuper orbem eſt.* Implevit ipſum Dominum orbis totius conditorem, ſicut legimus: *Jeſus autem plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt ab Jordanen.* Et David: *Quò ibo à ſpiritu tuo?* Arguit pater, ita filius, & ſpiritus ſanctus. De patre: *Domine, ne in ira tua arguas me.* De filio: *Arguam te, & ſtatuam illam contra faciem tuam.* De ſpiritu: *Cùm venerit ſpiritus paraclitus, ipſe arguet mundum de peccato.* & reliqua. Bonus pater, bonus filius, bonus ſpiritus ſanctus. De patre: *Pater bone.* De filio: *Ego ſum paſtor bonus.* De ſpiritu ſancto: *Spiritus tuus bonus deducet me in via recta.* Sanctificat & juſtificat ſicut pater, ita filius, ita & ſpiritus ſanctus. Apoſtolus: *Sed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti & in ſpiritu Dei noſtri.* Sanctus dicitur pater, ſanctus dicitur filius, ſanctus & ſpiritus ſanctus. De patre in Levitico: *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum.* De filio in evangelio: *Quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur filius Dei.* Item ibi: *Scimus quia ſis ſanctus Dei.* De ſpiritu ſancto in Salomone: *Sanctus enim ſpiritus diſciplinæ effugiet fictum.* Fortis pater, fortis filius, fortis & ſpiritus ſanctus.

De patre : *Deus fortis & patiens*. De filio in Iſaia : *Et vocabitur nomen ejus Deus fortis*. De ſpiritu in Salomone : *Spiritus fortitudinis munus ejus*. Operatur pater, operatur filius, hoc & ſpiritus ſanctus. De patre ad Philippenſes : *Deus enim, qui operatur in vobis & velle*. De filio in evangelio : *Me oportet operari opera ejus qui miſit me*. De ſpiritu ſancto ad Corinthios : *Hæc autem omnia operatur unus atque idem ſpiritus, dividens ſingulis prout vult*. Virtus pater, virtus filius, virtus & ſpiritus ſanctus. De patre Apoſtolus : *Non confundor*. De evangelio : *Virtus enim Dei eſt in ſalute omni credenti*. De filio Apoſtolus : *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*. De ſpiritu ſancto ad Theſſalonicenſes : *Evangelium noſtrum non fuit apud vos in verbo tantùm, ſed in virtute ſpiritus ſancti*. Fons pater, fons filius, fons & ſpiritus ſanctus. De patre Hieremias : *Dereliquerunt me fontem aquæ vivæ*. De filio in Salomone : *Fons ſapientiæ verbum Dei*. De ſpiritu ſancto Iſaias : *Ecce nomen Domini poſt multum tempus veniens ardens, in ira indignationis vorabit gens & ſpiritus ejus ut fons aquæ vallem trahens*. Caritas pater, caritas filius, caritas & ſpiritus ſanctus. De patre in epiſtola Iohannis : *Deus caritas eſt*. De filio Apoſtolus ad Corinthios : *Caritas enim Chriſti urguet nos*. De ſpiritu ſancto Apoſtolus : *Obſecro vos, fratres, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum & per caritatem ſpiritus*. Regenerat pater, ſic & filius, & ſpiritus ſanctus. De patre Petrus : *Benedictus Deus & pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundùm magnam miſericordiam ſuam regeneravit nos in ſpem vitæ æternæ*. De filio inibi : *Diligentes invicem ex corde, quaſi renati per verbum Dei vivi*. De ſpiritu ſancto in evangelio : *Si quis non renatus*

*fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto , non introibit in regnum cælorum.* Reſuſcitat pater , reſuſcitat filius , reſuſcitat & ſpiritus ſanctus. De patre in actibus Apoſtolorum : *Deus patrum noſtrorum, qui ſuſcitavit Jeſum , & nos ſuſcitavit per potentiam ſuam.* De filio in evangelio : *Venerunt Judæi, non ſolùm propter Jeſum , ſed ut Lazarum viderent , quem ſuſcitavit Jeſus à mortuis.* [ De ſpiritu ſancto in epiſtola ad Romanos. ] *Habitat in vobis, vivificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum ejus in nobis.* Gratia Dei patris , gratia filii , gratia ſpiritus ſancti. De patre : *Quis me liberavit de corpore mortis hu us , gratia Dei per Jeſum Chriſtum.* De filio ad Corinthios : *Scitis enim gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti , quia propter vos factus eſt pauper , cùm eſſet dives.* De ſpiritu ſancto in actibus Apoſtolorum : *Et obſtupuerunt qui cum Petro venerant , quoniam in gentibus gratia ſpiritus ſancti diffuſa eſt.* Signat pater , ſignat filius , ſignat & ſpiritus ſanctus. De patre ad Corinthios : *Et qui ſignavit vos nobiſcum in Chriſto , & qui unxit nos Deus.* De filio ad Epheſios : *Audientes verbum veritatis evangelium ſalutis veſtræ , in quo ſignati eſtis.* De ſpiritu ſancto ubi ſuprà : *Nolite contriſtare ſpiritum ſanctum , in quo ſignati eſtis , in die redemptionis.* Habitat pater in credentibus , habitat filius , habitat & ſpiritus ſanctus. De patre in Iſaia : *Servate diem ſabbati , ſanctificate eum , ut habitem in medio veſtri.* De filio ad Epheſios : *Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris.* De ſpiritu ſancto : *Neſcitis quoniam templum Dei eſtis & ſpiritus Dei habitat in vobis.* Scrutatur pater , ſcrutatur filius, ſcrutatur & ſpiritus ſanctus. De patre in pſalmo : *Scrutans corda & renes Deus.* De filio in Apocalypſi : *Et ſcient omnes Eccleſiæ quia ego ſum ſcru-*

*tator cordis & renum.* De ſpiritu ſancto in Apoſtolo: *Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.* Teſtificat pater, teſtificat filius, teſtificat & ſpiritus ſanctus. De patre in pſalmo: *Teſtimonium Dei fidele, ſapientiam præſtans parvulis.* De filio ad Timotheum: *Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & in Chriſto Jeſu, qui teſtimonium reddit ſub Poncio Pilato.* De ſpiritu ſancto Apoſtolus: *Teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro.* Oſtendit pater, oſtendit filius, oſtendit ſpiritus ſanctus. De patre ad Timotheum: *Quem ſuis temporibus oſtendens beatus & ſolus potens.* De filio in evangelio. Ipſe filius dicit: *Oſtendam autem vobis quem timeatis. & multa bona opera oſtendi vobis à patre meo.* De ſpiritu ſancto ad Corinthios: *Prædicatio mea, non in perſuaſionibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus.* Implet pater, implet filius, implet ſpiritus ſanctus. De patre Hieremias: *Cælum & terram ego impleo, dicit Dominus.* De filio in Apoſtolo: *Dominus autem impleat corda veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono.* Et in evangelio: *De plenitudine ejus omnes accepimus.* De ſpiritu ſancto in actibus Apoſtolorum: *Implevit omnem locum ubi erant diſcipuli congregati.* & : *Jeſus plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt ab Jordane.* Loquitur pater, loquitur filius, loquitur & ſpiritus ſanctus. De patre *Deus locutus eſt in ſancto ſuo.* De filio: *Loquente Jeſu ad turbas.* De ſpiritu ſancto: *Eſt qui loquitur in vobis.* Apparuit pater, apparuit filius, apparuit & ſpiritus ſanctus. De patre in actibus Apoſtolorum: *Deus gloriæ apparuit patribus noſtris.* De filio in epiſtola Iohannis: *Ad hoc apparuit filius ut ſolvantur opera diaboli.* De ſpiritu ſancto in Iob: *Et ſpiritus apparuit in oculis meis, & horror irruit in me.* Veritas pater, veritas filius,

veritas & ſpiritus ſanctus. De patre in pſalmo: *Redemiſti Domine Deus veritatis.* De filio : *Veritas de terra orta eſt.* [De ſpiritu ſancto] in evangelio : *Cùm venerit ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Ecce unitatem operis. Non dubites unitatem credere trinitatis.

Dicere etiam ſolent de baptiſmo quòd in eo melior ſit illorum baptiſmum quàm noſtrum quia qui de illis ad nos convertuntur,non eos rebaptizamus, ſed per manus impoſitionem reconciliamus, illi verò, ſi quos de noſtris ſeducere poſſunt, inconſideranter rebaptizant. Qui interrogandi ſunt, baptiſmum iſtud quod dant, ſuum dicunt eſſe, an noſtrum? Si noſtrum eſt, quare illud præſumunt ſimiliter ut nos baptizando? Si illorum eſt, quare illud violant iterando? Sed nos reverentiam habemus dominicis verbis, & quomodo ipſe juſſit, ita & baptizamus in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Sed & illos ſic certum eſt baptizare. Nam ſi ſic baptizarent illi quomodo credunt in nomine patris majoris & in nomine filii minoris & in nomine ſpiritus ſancti multò minoris, tunc demum non iteraremus baptiſmum, ſed daremus, quia non ſecundùm regulam quam Dominus tradidit baptizaſſent. Sed quid facimus? Bene baptizant, ſed malè credunt. Bene baptizant, ſed malum eſt quòd rebaptizant. Regulariter quidem baptizant, ſed fidem malè inſinuant. Et dum carnaliter gradus in divinitate faciunt, offenſam divinitatis incurrunt, non metuentes illud quod ait Dominus: *Qui ſemel lotus eſt, non indiget iterum ut lavetur.* Dixit enim Dominus in evangelio : *Vos eſtis ſal terræ.* Et quicunque ſapiens eſt, non hoc ſine cauſa dictum intellegit. Sal enim ex aqua fit. Sed iterum baptizare ſe permittat ad nihilum, ſicut ſal in aqua miſſum

redigitur, & anima ejus perpetu morte punitur. Dicit enim Apoſtolus de Eccleſia quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus: quia ſicut ex multis granis unus panis efficitur ita ex multis populis una Eccleſia congregatur. Et panis, ut omnes norunt, per aquam conficitur & per ignem excoquitur; & omnis populus Chriſtianus per baptiſmi aquam & ignem ſancti ſpiritus oblatio Dei eſt effectus, dicente Domino: *Si quis non renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum.* Sed ſicut panem jam ſemel decoctum ſi aliquis remittat in aquam, & vellet recommiſceri & coquere, perderet priſtinam dignitatem & in nigredinem terræ converteretur, ſic talis efficitur quicunque in ſe permittit baptiſmum iterari. Et ideo debet unuſquiſque uſque ad mortem baptiſmum ſuum Deo adjutore ſervare, ſi vult ad regna cælorum feliciter pervenire. Nam quicunque ſe rebaptizare permittit, ipſe blaſphemat in ſpiritu ſancto, dum ſe denegat Chriſtianum & per aquam ac ſpiritum ſanctum fuiſſe renatum, & neceſſe eſt ut illam quam memoravimus Domini ſententiam comminantis excipiat: Quia qui blaſphemaverit in ſpiritu ſancto, non ei remittetur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.

## *Diſputatio Benedicti Levitæ adversùs Felicianam impietatem.*

IN exordio nubeculæ teſtimoniorum catholicæ fidei, cùm adversùs infelices Felicianos exhortarem divulſum alumnum viriliter contraire, recolo me ab evangelio Iohannis exordiſſe,

ibuſmodi adteſtante. *Hæc autem ſcripta ſunt ut credatis quia Jeſus eſt Chriſtus filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ipſius.* Ille inquam qui ab angelo nuntiatus eſt, & nomen illi impoſitum eſt Ieſus, nuntiante archangelo virgini: *Paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum.* Hic itaque Ieſus natus ex virgine Maria filius eſt Dei, ſicut teſtatur iſte evangeliſta, ut omnes in hac fide fidentes vitam poſſint habere æternam in nomine ipſius. Sed quid ad hæc pervicacia Felicianorum infauſtuum poterit mutilare, dum iſte evangeliſta dilectus & à Deo electus hanc ſibi eſſe occaſionem ſcribendi evangelium dixerit quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei, & ut credentes vitam æternam habeant in nomine ipſius? Niſi fortè ut fateantur ſe nunquam habituros vitam æternam, quia non credunt filium eſſe Dei Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum verum & proprium, ſed neſcio qua demutatione fictum & adoptivum. Siccine dicunt aſſumptionem & adoptionem unum eſſe, & Ieſum Chriſtum, ſecundùm quod homo eſt, propter adſumptionem humanitatis neceſſe fieri adoptivum eſſe, non proprium. Et quid faciet inſana iſta procacio adversùs totius ſalutis diſpenſationem ita garriens ut virtutem Dei dicat non eſſe propriam & ſapientiam ejus aſſerat adoptivam? Nam ChriſtumDeum, virtutem & Dei ſapientiam eſſe Apoſtolus teſtis eſt: *Cui* (proprio filio) *non pepercit Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Inficiatores tamen tantæ veritati pellaces ac contra è contra aiunt. Virtutem Dei & ſapientiam Apoſtolus Chriſtum ſecundùm adſumentem, & non ſecundùm adſumptum, pronuntiat. Nam ſecundùm adſumentem Chriſtus Dei eſt virtus & Dei ſapientia; ſecundùm autem adſumptum: *Etſi novceramus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed jam*

*non novimus eum*. O exſecranda dualitas, operoſa præſumptio unam Domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam dirimentis in duas, cùm ſicut unuſquiſque noſtrum ex anima rationali & carne una ſit perſona, quia unus eſt homo, ita Deus & homo una ſit perſona, quia unus eſt Chriſtus, non duo. Unde beatus Petrus, cùm ſciſcitaretur Dominus à diſcipulis ſuis quem eſſe dicerent homines filium hominis, & alii atque alii aliter atque aliter dicerent, reſpondit unus pro omnibus ex Dei & hominis ſubſtantia unitatis perſonam confitendo dicens: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*. Dominus de filio hominis id eſt homine interrogat, & Petrus eundem filium Dei vivi vera fidei puritate fatetur. Et è contrà Feliciani infandi adoptivum eum veternare contendunt, cùm Dominus hanc fideï confeſſionem ſanciens, ob hanc Petrum beatificaverit, ſuper hanc Eccleſiam ſuam ſtabiliendam prædixerit dicens: *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed pater meus qui eſt in cælis. Et ego tibi dico quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*. Ut ergo ſecundùm Danielem Prophetam adducatur juſtitia ſempiterna & ungatur ſanctus ſanctorum impleta hac prophetia, iſta eſt vera fidei prærogata confeſſio uncti, id eſt Chriſti filii Dei, non adoptivi, ſed proprii; cui proprio filio non pepercit Deus.

Quanta ergo temeritas horum antifraſinorum hæreticorum, videlicet Felicianorum, quia infelicium, contra tantam ſoliditatem à Domino commendatam ſuorumque Apoſtolorum dogmatibus propalatam portas mortis ſeſe ingerere Eccleſiæ Dei nitentium nec prævalentium. O cœca temeritas inferorum portarum harum perſtrepentium confuſo

confuſo ſtridore adverſùs Dominum & adverſùs Chriſtum ejus ! O canina furies rabido ore Chriſtum filium Dei vivi oblatrantis ſecundùm adſumptionem non eſſe eum Dei virtutem & Dei ſapientiam mentientis, cùm ipſum nomen Chriſti ſecundùm adſumptum, ſi fas eſt dicere, & non ſecundùm adſumentem, eſt dictum! Verùm quoniam Chriſtus ab unctione eſt dictus, & unctus in aſſumptione noſtro participio in aſſumente verbo, ſicut ſcriptum eſt, *Vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis.* Præ particibus igitur Chriſticolis, ſcilicet cunctis, unctus eſt Chriſtus, in quo eſt eorum particeps homo verbum caro factum. quia quod illi adoptione acceperunt filii eſſe Dei Chriſtianitatis obtentu chriſmatis unctione, id Chriſtus poſſidet proprietate virtutis. nihilominus ut ſit proprius Dei unigenitus filius, de ſpiritu ſancto ex Maria virgine theotocon id eſt Dei genitrice virgine conceptus & natus, non duo, ſed unus. quia non duo ſunt filii, unus proprius, & alter adoptivus, ſed unus idem proprius unigenitus Dei filius. Et ideo ait Apoſtolus proprio filio non pepercìſſe. quoniam ubi venit plenitudo temporis, ſicut idem ipſe ait, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. Quòd autem ſit unigenitus, ſacra ſcriptura non tacet, ſed creberrimè inculcat. Vnde eſt illud: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à patre.*

Quid ad hæc favet nunc veſana temeritas dicentium aſſumptionem & adoptionem unum eſſe, & ideo Chriſtum ſecundùm hominem aſſumptum eſſe etiam adoptivum, cùm nihil horum convincantur in Chriſtum reperiri poſſe? Prorsùs nec adoptionem, quia proprium eum docet Apoſtolus eſſe filium Dei, neque adſumptionem, quia dicit

C

miſiſſe Deum filium ſuum factum ex muliere. quoniam verbum caro factum eſt, non adſumpſit carnem; ſed verbum caro factum, Deus homo factus eſt, filius Dei factus ex muliere. quoniam non priùs factus caro, denuo eſt aſſumptus à verbo; ſed præveniendo verbum carne, verbum caro factum eſt. Idem, non cùm eſſet pauper, dives factus eſt; ſed cùm eſſet dives, pauper factus eſt: quia cùm eſſet in forma Dei, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudine hominum factus, habitu eſt inventus ut homo. Idem ipſe ipſe verbum, cùm dives eſſet in forma Dei, æqualis Deo, pauper factus eſt, exinaniendo ſe, verbum caro fiendo, filius Dei factus ex muliere, non adſumptus, ut blaſphemi aiunt, adoptione. Vnus idem ipſe qui deſcendit, non ut hominem aſſumeret, qui necdum erat formatus, ſed ut homo fieret incarnatus. Idem ipſe eſt qui aſcendit ſuper omnes cælos, ut impleret omnia. Secundùm quod magnum hoc eſſe pietatis ſacramentum Apoſtolus docet. *Quod manifeſtatum eſt*, inquit, *in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu.* Apparuit angelis, prædicatum eſt in gentibus, creditum eſt in hoc mundo, adſumptum eſt in gloria. Hoc idem quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, quia dicente archangelo de ejusdem Dei & Domini genetrice: *Quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt.* Ac ſic ut inſtaurarentur quæ in cælis & quæ in terris ſunt in ipſo, apparuit angelis, prædicatum eſt in gentibus, aſſumptum eſt in gloria, ut ſit mediator Dei & hominum Ieſus Chriſtus: quia qui Deus, iſdem eſt homo; & qui homo, idem ipſe eſt Deus.

Ex natura ergo utraque una Chriſtus perſona.

De ipſo oſtendens idem ipſum dicit idem ipſe: *Nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcendit de cælo, filius hominis qui eſt in cælo.* In terra erat tunc temporis localitate inter homines homo;& in cælo ſe eſſe dicebat filium hominis; quia qui filius hominis erat localitate, idem filius erat Dei immenſitate. Propter quod dicit: *Si ergo videritis filium hominis aſcendentem ubi erat prius?* Quem pro tanta unitatis proprietate verè filium Dei Iohannes Apoſtolus & evangeliſta confeſſus eſt hominem, ut eundem qui ab initio vita æterna eſt apud patrem, verbum ſe corporaliter & vidiſſe & contrectaſſe prædicaverit dicens: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ tractaverunt de verbo vitæ, & vita manifeſtata eſt, & vidimus & teſtamur & adnuntiamus vobis vitam æternam quæ erat apud patrem & apparuit nobis.* Denique hanc vitam æternam apud patrem ab initio, quam ſibi apparuiſſe teſtatur, niſi verbum caro fieret, neque vidiſſet, neque manibus contrectaſſet. Sed ut verbum caro fieret, teſtante eodem evangeliſta, *ſic Deus dilexit mundum ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Et propterea quia verbum caro factum eſt, & unigenitus Dei & vita æterna eſt, ideo non eſt adoptivus, ſed ſecundùm Apoſtolum proprius, & ſecundùm evangeliſtam unigenitus Dei filius. Et ideo Apoſtolo non ſolùm ut ſufficeret dicere, *Proprio filio ſuo non pepercit Deus*, ſed etiam ait: *Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis autem vocatis Iudæis & Græcis Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam.*

Cùm igitur Chriſtum crucifixum ex infirmitate

noſtra, virtutem autem ex virtute ſua, eundem crucifixum dicat Apoſtolus Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam, quis infami elogio Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam ſecundùm hominem crucifixum adoptivum audeat dicere, niſi mente inſana negando Chriſtum, & ſuo mendacio Antichriſtum ſe comprobante? Et quis eſt mendax, teſte Iohanne Apoſtolo, niſi qui negat quoniam Ieſus non eſt Chriſtus? Et hic eſt Antichriſtus qui negat patrem & filium. Omnis enim qui negat filium, nec patrem habet. Sed, ſicut iſdem ait filius, qui non honorificat filium, non honorificat patrem qui miſit illum.

Quocirca quanta ſit cæcitatis obreptio quis non videat blaſphemantium Chriſtum adoptivum, quem tanta unitate cognoſcit unicum proprium & verum Dei unigenitum filium, in utraque natura perfectum, tantis idoneis teſtimoniis propalatum? Qui ſi adoptivus fuiſſet, fictus & non veritas eſſet. Et quomodo veritas de terra orta eſt, & ipſe de ſe dicit, *Ego ſum via, veritas, & vita,* ſi adoptivus & non in veritate Dei filius eſt? Nam teſte Iohanne ſcimus quoniam filius Dei venit & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum & ſimus in vero filio ejus Ieſu Chriſto. Hic eſt verus Deus & vita æterna. Quòd ſi adoptivus eſſet, nec verus Dei filius patri Deo vero, neque Deus verus & vita æterna exiſteret, qui verè eſt veritas de terra orta veniendo ut homo fieret, & proinde hominibus via, veritas, & vita. Verus eſt igitur, non adoptivus, proprius filius Dei Dominus Ieſus Chriſtus, qui de ſe ipſo cæco nato ſic exorſus eſt loqui: *Tu credis in filium Dei?* Et ille: *Quis eſt, Domine, ut credam in eum?* Et Dominus ei: *Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt.* id eſt. quem vidiſti carne, qui alloquor, ego ipſe

filius Dei ſum. Alioquin quia divinitate inviſibilis eſt, videbatur homo & loquebatur. quem etiam procidens adoravit filium Dei, in quo ſe dixit viſibilem & loquentem filium eſſe Dei. Hinc eſt etiam quòd Apoſtolus Paulus ſecundùm hominem ex ſemine David docet eum eſſe filium Dei. Unde & prædeſtinatum commemorat ſecundùm hominem eum quem prædicat filium Dei, ſcribens ita: *Paulus ſervus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in evangelio Dei, quod antè promiſerat per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem, qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute.* Nam quod prædeſtinatur, antequam ſit in re prærordinatur. Divinitas verò prædeſtinari nequit, quia ſempiterna eſſe dinoſcitur. Prædeſtinatus eſt autem filius Dei in virtute, non divinitate, ſed ſecundùm quod factus eſt ex ſemine David ſecundùm carnem, ſecundùm quod antea Deus pater promiſerat per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem, ſecundùm quod antea Deus pater promiſerat per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, quem conſtituit heredem univerſorum, per quem fecit & ſecula. Quapropter in virtute prædeſtinatus eſt filius Dei, nimirum in qua virtute Chriſtus Dei eſt virtus & Dei ſapientia, Deus homo factus, & homo in Deum clarificatus, ſecundùm quod ipſe protulit dicens: *Clarifica me tu pater apud temetipſum claritate quam habui priùs quàm mundus eſſet apud te.* De qua deifica claritate ſecundùm carnem filii Dei reſponſum eſt illi à Deo patre: *Et clarificavi, & iterum clarificabo.* De qua etiam iſdem qui ſuprà, de quo dictum eſt *Vas electionis eſt mihi, ut portet nomen meum coram gentibus & Regibus & filiis*

*Iſraël*, ita luculentius luce depromſit dicens. *Optabam ego anathema eſſe pro fratribus meis*, qui ſunt Iſraëlitæ, *ex quibus patres & adoptio & legiſlatio, & ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula.* Ecce qui ſecundùm carnem ſuper omnia Deus benedictus in ſecula prædicatur, numquid non à Prophetis in ſcripturis ſanctis ſimili faſtu præconizatur, juxta quod prophetatus prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute? Vtique qui de Chriſto prophetando prædixit, *Specioſus forma præ filiis hominum*, & cetera, de eo proſecutus adjecit: *Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi.* Et qui ait: *Benedictus qui venturus in nomine Domini*, ſubter etiam intulit: *Deus Dominus & inluxit nobis.* Et Iſaias cùm dixeret *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum, aperiatur terra, & germinet ſalvatorem, & juſtitia oriatur ſimul, ego Dominus creavi eum*, proſecutus cetera de ejus magnificentia, in concluſione ſic ait: *Tantum in te eſt Deus, & non eſt abſque te Deus, verè tu es Deus abſconditus Deus Iſraël ſalvator.* Hieremias quoque: *Qui perfecit terram in ſempiterno tempore, hic Deus noſter eſt, & non æſtimabitur alius ad illum. Hic adinvenit omnem viam diſciplinæ, & dedit illam Iacob puero ſuo & Iſraël dilecto ſuo. Poſt hæc ſuper terram viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt.* De quo P[ropheta Habacuc] cùm diceret, *Exiſti in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo* .......... eſſionis illius deitatis ejus confeſſionem eleganti profeſſione ſubintulit dicens: *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Ieſu meo. Deus Dominus fortitudo mea.* Ac per hoc quia, prout eſt, eſſentialiter promulgatur Deus à Prophetis & ſanctis Apoſtolis, & proinde nuſquam eſt ſolummodo vocativus, quia dicit Iſaias, *Et voca-*

*bitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus,* ita nec etiam adoptione filius vocativus, licèt dixerit archangelo evangelicus, *Quod enim ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius Dei*, ſed proprius, unicus, unigenitus Dei filius, ſicut ſuprà ex eloquio ſacro invicta auctoritate protulimus.

Attamen prænotati filii perditionis ad hæc & reliqua dehinc cuncta abſurdi, quia nec Chriſto nec illius ſunt evangeliſtis & Apoſtolis Prophetarumque oraculis creduli, pro eo quòd non habendo teſtimonium Dei in ſe, non credunt in filio Dei, mendacem faciunt eum, quoniam non credunt in teſtimonio quo teſtificatus eſt Deus de filio ſuo, *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite*, nec etiam filio veraci veracem veritatem de ſe ipſo dicenti: *Si vos filius liberaverit, verè liberi eritis, & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Neque enim aliud nomen de ſub cælo, teſte beato Petro Apoſtolo, in quo oporteat hominem ſalvum fieri niſi in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Propter quod & pſalmigraphus: *Fiat manus tua ſuper virum dexteræ tuæ & ſuper filium hominis quem confirmaſti tibi, & non diſcedimus à te.* Enimvero extorres ab hac tutiſſima veritate, quia nec Deo patri credunt neque filio ejus, nec etiam ulli theologorum Chriſtum Dei filium in carne veniſſe, manifeſtum eſt eos Antichriſtos eſſe, dicente Iohanne: *Qui non confitetur Ieſum Chriſtum venientem in carne, hic eſt ſeductor & Antichriſtus.* Et item: *Omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt. Et omnis ſpiritus qui ſolvit Ieſum, ex Deo non eſt; & hic eſt Antichriſtus, quòd audiſtis quoniam venit & nunc in mundo eſt.* Quis eſt autem qui ſolvit Ieſum niſi qui dicit proprium eum eſſe filium Dei ex divinitate, adoptivum autem

eſſe ex carne, diſſolvens unam perſonam unius Ieſu Chriſti Dei in duas filiorum perſonas Dei hominis cum Neſtorio, cùm duarum naturarum ſubſtantia ſit una in Chriſto perſona; quoniam Dei filius in proprietate perſonæ & filii dignitate adunavit ſibi hominem ut eſſet unus Chriſtus & unus Deus & unus Dei filius totus in ſuis & totus in noſtris, perfectus in divinitate, & perfectus in humanitate, unicus unigenitus Dei filius. Quod cùm multis idoneis teſtimoniis ſuprà retulimus, & omnium prædeceſſorum patrum traditio pridem catholico dogmate comprobavit, & ſynodalium ſanctionum rata inconvulſaque ſententia definivit, quorum illibata fides iſta ſingulari, recipiendo unigenitum filium Dei in carne veniſſe, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, ut fierent filii Dei adoptione, ſecundùm quod Domini Dei aſſumptio noſtra, & ſancti Iſraël Regis noſtri. Ipſe autem dixit aſſumptio noſtra ............ refugium iſtud factus eſt nobis, quia verbum caro factum eſt, fiendo quod non erat, non amittendo quod erat, fiendo Deus homo ex proprietatis eſſentia unigenitus filius Dei noſtra aſſumptio & refugium, ut ex hac plenitudine gratiæ fierent homines filii Dei adoptione. Ille, quia priùs quàm montes fierent & formaretur terra & orbis, à ſeculo & in ſeculum Deus eſt, & ex tempore homo factus, aſſumptio & refugium noſtrum eſt; illi, quia *Ego dixi*, ait, *dii eſtis & filii excelſi omnes*, quotquot crediderunt in eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Proinde univerſos admonet Apoſtolus dicens: *Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam & inanem fallaciam ſecundùm traditionem hominum & non ſecundùm Chriſtum: quia in ipſo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & eſtis in illo repleti.* Non dixit *ſpirita-*

ter, ſed *corporaliter*, ut veram intelligamus ſubſtantiam carnis, ubi eſt plenitudo divinitatis, habitatio corporalis. qua utique etiam tota repleatur Eccleſia, quæ inhærens capiti corpus eſt Chriſti. propter quod Domini adſumptio noſtra, & ſancti Iſraël Regis noſtri, ut qui habitat in adjutorio altiſſimi, in protectione hac Domini commoretur. videlicet ut vera fidei confeſſione dicat Domino: *Suſceptor meus es tu & refugium meum Deus meus.* Non nuncupativus Deus, non adoptivus & falſus, ſed ſecundùm odñiē adſumptio noſtra & ſancti Iſraël Regis noſtri, ſuſceptor & refugium Deus eſt noſter, ſecundùm id quod Deus eſt, eſſentialis ſecundùm quòd nomen eſt ejus, ita & laus ejus, dicente Propheta: *Secundùm nomen tuum Deus, ſic & laus tua in fines terræ. Nam & ipſe Deus meus & ſalutaris meus, ſuſceptor meus, non movebor ampliùs, quia ipſe Deus meus & ſalvator meus, adjutor meus, non emigrabo.* In Deo ergo ſalutari meo gloria mea Deus auxilii mei & ſpes mea in Deo eſt, qui verè Deus eſt ex duabus ſubſtantiis unigenitus Dei Ieſus Chriſtus filius Dei, à quo non movebor dubietate, non emigrabo alterius ad culturam, quoniam Deum neſcio alium præter eum. Ipſe qui eſt Deus, & non æſtimabitur alius ad illum.

Sanè quia iſdem Deus ſalutaris ſuſceptor meus, quem* virgo concepit & peperit, Emanuhel, quod interpretatum dicitur *Nobiſcum Deus*, ut ſit Dominus virtutum nobiſcum ſuſceptor noſter Deus Iacob, hortatur dicens, *Vacate & videte quoniam ego ſum Deus*, Deus inquam cui etiam cadenti morte carnis propheticè canitur, *Surge Deus, judica terram, quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus*, quicq. aſcendit Deus in jubilatione & Dominus in voce tubæ; ſecundùm quod

& dicit : *Pſallite Deo qui aſcendit ſuper cælum cæli ad orientem*, Propter quod inquit pſalmiſta : *Pſallite Deo noſtro , pſallite Regi noſtro , quoniam Rex omnis terræ Deus , pſallite ſapienter.*

Non ergo inſipidè , ſed .......... Rex omnis terræ Deus , qui deſcendit & aſcendit mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus , regnavit Deus ſuper gentes , Deus ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuam. quoniam quippe eſſentialiter & verus eſt Deus Dominus Ieſus Chriſtus , qui aſcendit in cælum & ſedet à dextris Dei , ſicut doctiſſimorum patrum ſanctæ Chalcidonenſis ſynodi teſtatur auctoritas. Ait enim : *Vnum eundemque filium Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum confiteri conſonanter omnes inſtruimur & docemur , perfectum eundem in divinitate , & perfectum eundem in carne , Deum veraciter hominemque eundem ipſum veraciter ex anima rationali & corpore , omouſion id eſt unius eſſentiæ patris ſecundùm divinitatem , & homouſion nobis eundem ipſum ſecundùm humanitatem , per omnia nobis abſque ſolummodo peccati colluvione ſimilem , ante ſecula quidem de patre natum ſecundùm divinitatem , in noviſſimis autem diebus eundem ipſum propter nos & propter noſtram ſalutem ex Maria virgine. theotocon id eſt Dei genitrice ſecundùm humanitatem , unum eundemque Chriſtum filium Dei Deum unigenitum in duabus naturis , ſine confuſione , ſine converſione , ſine diviſione , ſine ſeparatione noſcendum , nuſquam naturarum differentia per unitatem penitùs commutata , magis autem ſalva proprietate utrinſque naturæ & in unam coëunte perſonam , nec in duas diviſum partitumque perſonas , unum eundemque filium unigenitum Deum verum Jeſum Chriſtum Dominum confitemur.* Hæc eſt ſancta fides , inviolata veritas , amplectenda

prædicatio, quam meritò per ſpiritum ſanctum convenienter effuſam per totum mundum catholica confitetur Eccleſia.

Ceterùm quia ſcriptum eſt, *Nolite multiplicari loqui ſublimia gloriantes, quoniam Deus ſcientiarum Dominus, & ipſi præparantur cogitationes*, quamvis multa ſuppeditentur fateri de hac individua Dei & hominis ex duabus ſubſtantiis una deitatis perſona unigeniti filii Dei, credenda ſunt iſta non ultra quàm ſapere quiſquam & intelligere poteſt cociendo adſtipulanda. ſicut nec omnino quomodo Deus pater Deum genuerit filium. quod & angeli neſciunt, & Prophetis eſt inſcium. Vnde illud eſt dictum: *Generationem ejus quis enarravit?* Quam ſecretam originem cum proprio filio novit ipſe ſolus qui genuit, juxta quod ejuſdem unigenitus dicit: *Nemo novit filium niſi pater, & patrem nemo novit niſi filius, & cui voluerit filius relevare.* Sed ut breviter dicam, ſufficit nos ſcire quia lux genuit ſplendorem, Propheta teſtante: *In ſplendoribus ſanctorum ex utero ante luciferum genui te.* Lucem autem iſtam abſit ut quiſquam arbitretur corpoream, ſed lucem ſapientiæ veram, quæ inluminat omnem hominem venientem in mundum. in quo lumine obtentu fidei credo idipſum viſuri erimus lumen, ſecundùm quod & pſaltidicus vates ſacro cano ........... *quoniam apud te eſt fons vitæ*, adjecit *& in lumine tuo videbimus lumen.* Interdum quoaduſque iſte illuceſcat dies & lucifer oriatur in cordibus noſtris, ſpreta infanda hæreticorum commenta, firmiſſimè teneatur ſpei noſtræ ſolida veritas, verbi incarnati unitas ex duabus ſubſtantiis unius perſonæ filii Dei vivi Ieſu Chriſti Domini noſtri; ut cognitis naturæ utriuſque documentis, & verbum in Chriſto homine & Chriſtum hominem adore-

mus in verbo. quoniam, promulgante beato Leone Papa, ſi, prout Apoſtolus ait, qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt, multò magis verbum caro factum unus eſt Chriſtus, ubi nihil eſt alterius naturæ quod non ſit utriuſque ſubiciens.

Non ergo infirmemur in conſilio miſericordiæ Dei, quæ nos & innocentiæ reformet & vitæ. Nec quia in ſalvatore noſtro manifeſta agnoſcimus gemina ſigna naturæ, aut in gloria Dei de veritate carnis, aut in humilitate hominis de deitate majeſtatis ullatenus dubitemus: quia idem homo eſt in forma Dei qui formam recepit ſervi, idem & incorporeus manens & corpus aſſumens, idem in ſua virtute inviolabilis, & in noſtra infirmitate paſſibilis, idem à paterno indiviſus throno, & ab impiis crucifixus in ligno. Idem eſt ſuper cælorum altitudines victor mortis aſcendens, & uſque ad conſummationem ſeculi univerſam Eccleſiam non relinquens. Idem poſtremò eſt qui in eadem qua aſcendit carne venturus, ſicut judicium ſuſtinuit impiorum, ita judicaturus eſt de omnium actione mortalium. Vnde, ne pluribus teſtimoniis immoremur, unum ſufficit ex evangelio beati Iohannis adhibere, quod ipſe Dominus noſter hoc dicit: *Amen amen dico vobis, quia venit hora & nunc eſt quando mortui audient vocem filii Dei, & qui audierint vivent. Sicut enim pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio vitam habere in ſemetipſo, & poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt.* Ergo ſub una ſententia, quia filius Dei eſt, atque quia filius hominis eſt, apparet quemadmodum Chriſtum Dominum in unitate perſonæ credere debeamus; qui cùm ſit filius Dei per quem facti ſumus, etiam filius hominis per aſſumptionem factus eſt carnis, ut moreretur, ſicut ait Apoſtolus, propter delicta

poſtra, & reſurgeret propter juſtificationem noſtram, unus idemque Deus homo & homo Deus, filius Dei, filius hominis, & filius hominis, filius Dei. Verum quoniam nonniſi ex utroque ſalvamur. Talis enim erat hominum à primis ducta genitoribus cauſa mortalium ut originali peccato tranſeunte per poſteros nullus pœnam damnationis evaderet niſi verbum caro fieret & habitaret in nobis. Nec enim verbum aut in carnem aut in animam aliqua ſui parte converſum eſt, cùm ſimplex & incommutabilis natura deitatis tota in ſua ſit ſemper eſſentia, nec damnum ſui recipiens nec augmentum. Et ſic aſſumptā .......... glorificata in glorificante permaneat. Cur autem inconveniens aut impoſſibile videatur ut verbum caro atque anima unus Ieſus Chriſtus & unus Dei hominiſque ſit filius, ſi caro & anima, quæ diſſimilium naturarum ſunt, unam faciant etiam ſine verbi incarnatione perſonam, cùm multò facilius ſit ut hanc unitatem ſui atque hominis deitatis præſtet poteſtas quàm ut eam in ſubſtantiis obtineat ſolius humanitatis infirmitas.

Nec verbum igitur in carnem, nec caro in verbum mutata eſt; ſed utrumque in uno manet, & unus in utroque eſt, non diverſitate diviſus, non permixtione confuſus. Non alius ex patre, alius ex matre; ſed idem alter ex patre ante omne principium, alter de matre in fine ſeculorum; ut eſſet mediator Dei & hominum homo Chriſtus *Ieſus*, in quo habitaret plenitudo divinitatis corporaliter. Totum igitur corpus implet tota divinitas; & ſicut nihil deeſt illius majeſtati cujus habitatione impletur habitaculum, ſic nihil eſt corporis quod non ſuo habitatore ſit plenum, in quo & nos ſumus repleti. Quod autem dictum eſt *Et eſtis in illo repleti*, noſtra utique eſt ſignifi-

cata natura; ad quos illa repletio non pertineret, niſi Dei verbum noſtri ſibi generis & animam & corpus inveniſſet, quæ ita in unitate convenerunt ut nec ſeparationem poſſint habere nec finem, verus homo vero unitus Deo, nec ſecundùm exiſtentem priùs animam deductus è cælis, nec ſecundùm carnem creatus ex nihilo, eandem gerens in verbi deitate perſonam ut veritas affectionum ſub moderamine deitatis eſſet & mentis, & tenens communem nobiſcum in corpore animaque naturam. Non enim eſſet Dei hominumque mediator niſi idem Deus idemque homo in utroque & unus eſſet & verus. De quo uno veroque docet beatus Apoſtolus Petrus magnum eſſe pietatis ſacramentum. *Quod manifeſtatum eſt*, inquit, *in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in hoc mundo, aſſumptum eſt in gloria.* Item unde ſuprà ſanctus Hilarius in divinis dogmatibus inſigniter orthodoxus ita eſt orſus: *Cùm verbum Deus in ſacramento naturæ ſuæ manens homo natus ſit, natus autem eſt non ut eſſet alius, ſed ut ante hominem Deus ſuſcipiens hominem homo Deus poſſit intelligi. Nam quomodo Jeſus Chriſtus Dei filius natus ex Maria eſt, niſi quòd verbum caro factum eſt, ſcilicet quòd filius Dei, cùm in forma Dei eſſet, formam ſervi accepit?* Cùm ergo Dominus & ſalvator noſter Ieſus Chriſtus & natus & paſſus & mortuus & ſepultus ſit & reſurrexerit, non poteſt in his ſacramentorum diverſitatibus ab ſe dividuus eſſe ne Chriſtus ſit, cùm non alius Chriſtus quàm qui in forma Dei erat formam ſervi accepit, neque alius quàm qui natus eſt mortuus eſt, neque alius quàm qui mortuus eſt reſurrexit, neque alius quàm qui reſurrexit ſit in cælis, in cælis autem non alius ſit quàm qui deſcendit de cælis.

Homo itaque Dominus Ieſus Chriſtus unigenitus Deus, per carnem & verbum ut hominis filius, ita & Dei filius. Audi in hoc apoſtolicæ doctrinæ eruditam, non carnis ſenſu, ſed dono ſpiritus, fidem, cùm Græcis ſapientiam & Iudæis ſigna petentibus loquitur: *Nos autem prædicamus Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis autem vocatis Judæis & Græcis Jeſum Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam.* Numquid diviſus eſt Chriſtus, ut alius ſit crucifixus & alius Chriſtus virtus & ſapientia Dei? Et cùm idem unus atque unus ſit, deſcendens & aſcendens, unus quoque nobis Ieſus Chriſtus ſit Dei filius & hominis filius, & verbum Deus & homo caro, & paſſus & mortuus & ſepultus, & reſurgens in cælum receptus, ſedens à dextris Dei, habens in ſe uno eodemque per diſpenſationem atque naturam in Dei forma & in forma ſervi ſine aliqua ſeparatione quod homo eſt & diviſione quod Deus eſt, non ambiguum in quo ſacramento & paſſus eſt & viveret. Et cùm in eodem eſſet infirmitas ad paſſionem & ad vitam Dei virtus, non alius ita diviſus à ſe eſſet qui & pateretur & viveret. Paſſus eſt enim unigenitus Deus quæ homines pati poſſunt, ſicut dicit Apoſtolus: *Quia ſi confeſſus fueris in ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris quòd Deus illum excitavit à mortuis, ſalvus eris*, ſalvus utique credendo & confitendo Dominum Ieſum ex ſe ipſo & mori & reſurgere potuiſſe. Nec enim, ſi non homo eſſet, mori potuiſſet, neque, ſi non Deus, reſurgeret. Vnus idemque, etſi crucifixus ex infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei. Quod ſalutaris dogma ſalutariſque confeſſio miſericordia Dei melior ſuper vitas, quidni ſalutare vultus mei & Deus meus, licèt proprium ſyntagma

expoſcat teſtificationem authenticorum multiplicem, Stephanus tamen Epiſcopus in encycliis ad Leonem principem exinde ſcribens mirabiliter dicit: *Indutus eſt filius tunicam corporis, hoc eſt, integrum hominem, de ſancta virgine, quam ſanctus ſpiritus texuit. Ineffabiliter in ingreſſu, inenarrabiliter in egreſſu, incomprehenſibiliter ingreſſus eſt inviſibilis, egreſſus eſt viſibilis. Ingreſſus eſt Dei verbum, egreſſus idem eſt homo. Paradigmate ſiquidem iſto idem eſt exutus qui & indutus, ſcilicet qui abſque homine Dei filius. etiam & cum homine unus idemque filius. Non alius adoptivus, & alius proprius Dei filius; ſed idem qui ex Deo eſt Deus, idem in homine Dei eſt unigenitus filius; quoniam ſi & habitu eſt inventus ut homo, non eſt habitu immutatus; licèt habitus ſit illi aptificatus, non ullo modo adoptatus. Verùm qui habitus non eſt habentis perſonæ perſona, ſed participatio naturæ perſiſtendo natura. Ac per hoc conſultè Dei filius habendo habitum, habitu inventus ut homo, idem ipſe manet naturali proprietate habendo habito, ipſa ſui deitatis perſiſtendo ſingularitatis perſona, quoniam perſona ingenunata propria ſua in homine venit deitatis perſona. Propter quod dicit:* Ego veni in nomine patris mei. *Nomen enim patris perſonam perſtruit filii: quia nonniſi habendo filium paternam gerit perſonam. Qui ergo in nomine patris venit, nihilominus filius eius fuit. Et ideo non duo venerunt filii verus & falſus, aut unus partim proprius, partim etiam adoptivus, ſed unus Ieſus Chriſtus ex toto benedictus qui venit in nomine Domini. Quia qui in principio erat verbum, idem verbum caro factum eſt, individuus, unus proprius & verus unigenitus Dei filius. Et ſi aliud atque aliud ex convenientia naturarum, non tamen eſt alius, ſed unus idemque ex toto unigenitus Dei filius.* Quod congruis

exemplis

exemplis ſanctus Auguſtinus Feliciano exponens Arriano, inter cetera ait: *Non alius homo corpus, alius animus. Quamvis aliud animus, aliud corpus, unus tamen atque idem homo & corpus docetur & animus. Rurſus non unum atque idipſum corpus docetur & animus, quia ex utroque homo factus eſt unus. Non enim hæc aut ſubſtantias confundunt in unitatem perſonæ, aut perſonam geminant diverſitate ſubſtantiæ, quandoquidem unus ex his homo noſcitur extitiſſe. Non perdunt propria; ſed quia in unum atque inſeparabiliter conveniunt, ex propriis videntur facta communia. Afficitur in corpore mens doloribus corporis, fatigatur corpus cogitationibus mentis; & unum tamen horum proprium eſt corporis, alterum mentis. Quæ dum uni homini acciderint, corporis commune videntur & mentis. Sic poſt partum virginis non alius Dei & alius hominis, ſed idem Chriſtus & Dei & hominis filius fuit. Et ſicut in uno homine aliud animus, aliud corpus, ſic in mediatore Dei & hominum aliud Dei filius, aliud hominis fuit. Unus tamen ex utroque Chriſtus Dominus extitit. Aliud inquam pro diſcretione ſubſtantiæ, non alius pro divina proprietate perſonæ.* Et velut ſuperiùs diximus quòd ex anima rationali & carne unus fit homo, unius patris unicus proprius & verus unigenitus Dei filius, ita Deus & homo unus eſt Chriſtus, ex toto proprius & verus unigenitus Dei filius. Proprius ſiquidem, quòd proprio filio ſuo non pepercit Deus. Vnigenitus & verus, juxta quod eſt ſanctus evangeliſtá confeſſus: *Et vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.* Qui-que nimirum de terrigena virgine natus, veritas de terra orta eſt, idcirco veritas unigeniti & mendacium adoptivi .......... veritatis careat mendacium adoptionis, & veritas unigeniti excludat

alterius adoptionem mendacii. Ipſum verò & unigenitum declaratum & veritatem ſcimus Iohanne Apoſtolo atteſtante : *Quoniam filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum, ut cognoſcamus verum Deum, & ſimus in vero filio ejus Jeſu Chriſto. Hic eſt verus Deus & vita æterna.* Eademque præterea veritate de ſemet in Iohannis evangelio proloquente quòd ſit veritas unigenitus ipſe, *Ego ſum*, inquiens, *via & veritas & vita.* Vnigenitum ſe etiam fatendo, cùm dicit : *Sic Deus dilexit mundum ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in illum non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Ac ideo, teſte eodem unigenito, qui credit in eum non judicatur ; qui verò non credit, jam judicatus eſt, quia non credit in nomine unigeniti filii Dei.

Quocirca non immeritò hæretici judicantur Feliciani, qui à tanta unigeniti veritate diſſentire probantur. Nobis ſanè iſtiuſmodi credulitatis in confeſſione unius Dei & hominis unigeniti filii Dei ſolummodo una in veritate perſona ſanctorum patrum & Dei oraculis promulgata, qua capacitate nemo poteſt dicere Dominus Ieſus niſi in ſpiritu ſancto, quo corde creditur ad juſtitiam, ore confeſſio fit in ſalute, ſufficere credimus, dicente Apoſtolo : *Siquidem ſunt dii multi & domini multi. Nobis autem unus Deus pater, ex quo omnia, & nos in ipſo, & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.* Igitur quia unus eſt Dominus Ieſus Chriſtus, dualitatem non recipit. Vnum enim dividi non poteſt. Deleantur ergo à ſuo errore qui dualitatem in Chriſto niſi ſunt introducere, proprium eum dicentes eſſe filium Dei divinitate, & adoptivum ex carne, cùm, ſicut jam dixi, & competenter iterum iterumque inculcare non piget, ceu ex anima ratio-

[illegible] & carne unus eſt homo unius genitoris proprius filius, ita & Deus homo unus ſit Chriſtus, unus patris proprius unigenitus, verus Dei filius. Ille ex mare & femina tantùm originaliter ſolus. Dominus de ſpiritu ſancto ex Maria virgine ſingulariter Deus & homo Chriſtus eſt, individuus, unus. Vnus itaque Dominus, una fides, unum baptiſma, unus Deus & pater omnium, qui ſuper omnes & per omnia & in omnibus nobis. Ipſi gloria ex hoc nunc in Eccleſia & in Chriſto Ieſu per omnes generationes ſeculi ſeculorum. Amen.

---

## *Epiſtola Benedicti.*

Benedictus Guarnario filio ſalutem. Fili mi, exaudi oro vocem parentis poſt tergum pignoris exorantis. Immo ut acceptes obſecro quæ etiam depromo. Faſcinatio, procacitas, æquè ut nugacitas, vana impudentia, quia ſunt fatua, ne faceſſitus faſcinatione eucharis linguæ paraſitorum, tua abroges ipſa jura, cave ne quando aviditate præpropera abdices ea ipſe. quoniam qui in principio hereditare feſtinat, in noviſſimo benedictione carebit. Omnia enim tempus habent; licèt is qui inſtituit tempora maneat extra tempora, & quæcumque in ejus æternitate æterna, à quo quia moderantur univerſa tempora omnibus mobilibus, ejus mobilior eſt ſapientia, dicitur illi: *Omnia in ſapientia feciſti.* Quique ſapientia fecit cuncta, putaſne in ſapientia diſponit ea? Numquid non ſapientia clamitat, & prudentia dat vocem ſuam? *Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus, ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum.*

Quocirca obſerva ne inſipienti favore à ſapientia deſipiſcas : quoniam divitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia, ac timor Domini ipſa theſaurus ejus. Sapientia autem eſt hominum pietas, recedere à malo intelligentia. Pietas ex religione divina, intelligentia ex rationali prudentia, ſecundùm quod illud eſt evangelium ex religione ſimplicitas columbina & ex intellegentia prudentia ſerpentina. Siquidem ſimplicitas à ſingulari ſapientia dicta. Alioquin ſimplicitas, quia ſtultitia eſt deputanda, prudentia à porrò videntia, id eſt, à longè antè conſpicientia quæcunque venientia. Vtique ſimplicitas ſingularitatis, quia Deus excedens omnia eſt, qui operatur in nobis & velle & perficere per bona voluntate. cedendum iſtiuſmodi intellectus ſapientiæ. prudentiſſima prudentia aſſequenti divini muneris eſt, cujus moderatu ſingulari, ex quo reſiſti nititur, ex tunc omni modo exordiri ira illius comprobatur, non divinitatis perturbatio, ſed juſta renitenti redibitio, juxta quod dicitur : *Tu autem Domine virtutum cum tranquillitate judicas.* Ac per hoc te quæſo bene indolis ne ipſe ira efficiaris Dei renitendo ei, ſed ut ante omnia animadvertas propheticum illud memento, qui cùm diceret Deo, *Tu terribilis es, & quis reſiſtit tibi ?* ilico ſubjecit : *Ex tunc ira tua.* Nempe quia ex eo eſt ira Dei ex quo ........ reſiſtere illi. Expecta igitur Dominum........... à latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum ne capiaris. Non enim eſt hominis via ejus neque viri ut ambulet & dirigat greſſus ſuos ; ſed à Domino greſſus hominis diriguntur, & viam ejus volet. Cede ergo voluntati Dei, volenti tuam, ſequendo ſuam, ut non tua, ſed ſecundùm quod tempus dictaverit, expectes ut fiat voluntas immutabilis ſua. Ceterùm voluntati ejus,

cùm ſit immutabilis, quis reſiſtit? Quam immutabilitatem ut verbis diſertiſſimi eloquar Auguſtini, in tantùm licèt mutabilis videre poteris in quantum in ea nihil mutabile contemplabis, nec locis & temporibus, ſicut corpora, nec ſolùm temporibus & quaſi locis, ſicut ſpirituum noſtrorum cogitationes, nec ſolis temporibus ex nulla vel imagine locorum, ſicut quædam noſtrarum mentium ratiocinationes. Omnino enim Dei eſſentia, quæ nihil habet mutabile, nec in æternitatē, nec in veritatē, nec in voluntatē. Quia ibi eſt veritas, æterna caritas. Et vera ibi eſt caritas, vera æternitas. Et cara ibi eſt æternitas, cara veritas. Vbi ſi cordis oculo te defixeris, terrigeno ſpreto angore, rato inconvulſoque divino numine cōpertus, & his temporaneis & perennibus beaberis ineffabilibus beaberis ineffabilibus muniis. Vti ſane exinde fœdere fidei fœdereris, formam fidei te expoſcente decepſi, qua te ind eptum omnique erroris dempta deformitate, unà nobiſcum novando novale ſpiritu mentis tuæ, licèt noſter homo exterior corrumpatur, ſed interior renovatur. Quodque beatus Paulus Apoſtolus ſanciendo cùm promulgaret. *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem qui ſecundùm Deum creatus eſt*, aliàs inculcans liquidiùs, *Exuentes vos*, ait, *veterem hominem cum actibus ejus, induite novum qui renovatur in agnitione Dei ſecundùm imaginem ejus qui creavit eum.* Repulſo ergo veterrimo cupiditatis homunculo, dehinc compos inſtrumento perſtructo, exoptando te fili efflagito, in novitate vitæ ambulare ſatagito. Et quia dicente Apoſtolo credere oportet accedentem ad Deum, & accedere eſt audire, quoniam fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti, conventione hujus novitatis habendo fidem qui

operatur per dilectionem, age jam nunc de compendio, ut ad ejus commercii tranſeas viſionem. Non enim in ſolo opere virtutum, aut in ſola obſervantia mandatorum, ſed aſſerente etiam beato Papa Leone, in tramite fidei anguſta & ardua eſt via quæ ducit ad vitam, & magni laboris eſt magnique diſcriminis inter dubias imperitorum opiniones & veriſimiles falſitates per unam ſanam doctrinam ſemitæ inoffenſis greſſibus ambulare, & cùm undique ſe laquei errorum opponant, omne periculum deceptionis evadere. Quis autem ......,.... niſi qui ſpiritu Dei docetur regitur, dicente Apoſtolo : *Nos autem non ſpiritum mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.* Canente etiam David : *Beatus quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum.* Enimvero verè beatus, eatenus bene auctus, quia eruditione inreprehenſibilis legis Dei docti fulgebunt ſicut ſplendor firmamenti, & qui ad juſtitiam erudiunt plurimos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Hac igitur doctus doctrina, plurimorum ad juſtitiam eruditor, fulgoratus hoc fulgore ſacro in perpetuas æternitates valeto.

Neve aliquo fatigeris à ſuperſtitioſo argumento inſcio de fide apocrypho, ſcito profeſſu Græco fidem eſſe hoc modo, una uſia, ac ſi dicat, una natura vel eſſentia, tres hypoſtaſes, quod reſonat in Latinum vel tres perſonas vel tres ſubſtantias. Nam Latinitas propriè non dicit de Deo niſi eſſentiam. Subſtantiam verò non propriè, ſed pronunciat abuſivè : quoniam vera ſubſtantia apud Græcos perſona intelligitur, non natura. Vnde apud modernos ſcholaſticos, maximè apud Scotos, ſteſyllogiſmus deluſionis, ut dicant trinitatem, ſicut perſonarum, ita eſſe ſubſtantiarum;

quatinus ſi adſenſerit illectus auditor trinitatem unum eſſe ſubſtantiarum Deum, trium derogetur cultor deorum ; ſi autem abnuerit, perſonarum denegator culpetur ; culpetur propter idioma Græcum, derogetur propter ſermonem Latinum. Sed hæc de fide & omnis calliditatis verſutia ſimplicitate fidei catholicæ eſt puritate vitanda, non captioſa interjectione linguarum, ſcæva impactione interpolanda. Porrò autem fides catholica hæc eſt, ut unum Deum in trinitate & trinitatem in unitate veneremur, neque confundentes perſonas, neque ſubſtantiam ſeparantes. Quoniam quippe alia eſt perſona patris, alia filii, alia ſpiritus ſancti. Sed patris & filii & ſpiritus ſancti una eſt divinitas, æqualis gloria, coæterna majeſtas. Non coæternæ majeſtates, non æquales gloriæ, non trina deitas, aut triplex divinitas, id eſt, unum ; ſed una eſt divinitas, una deitas, æqualis gloria, coæterna majeſtas. Identidem nec etiam trinus Deus, ſed trinitas Deus eſt unus. Vnus ſanè iſto modo, & Deus & Dominus unus & ſpiritus. Et hæc una eſt catholica fides, qua te fœderatum fidei unitate & nunc & in æternum opto valere. Valeas vigeas per ſecula cuncta beandus, uti fidei penſum cujus eſt cernes ipſum munus inexhauſtum contuendo per ſecula divinum, ſaturitate xaſa ſat conſpicando Deum.

*Confeſſio fidei Benedicti Levitæ, etſi peccatoris nonnunquam erronei, tamen fœdere iſto fidei inexhauſto fidenti.*

CONfiteor tibi, Domine ſancte pater omnipotens æterne Deus, per unigenitum tuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, in virtute & dono & gratia ſpiritus tui, cum timore & tremore & gaudio gratiarum, opus deprpmens ex cordis devotione, in oris reſultando profeſſione. Gratias ago, ſed ex toto corde, tota anima, totaque virtute, juſtitiam fidei dono muneris tui credendo, ore in ſaluis confeſſionem pronuntio. Gratias ago; ſed obſecro ſit tibi, ô Domine, ſacrificium acceptabile confeſſio nominis tui, ſecundùm quod tibi debetur gratiarum actio & vox laudis in trinitatis unitate & unitatis trinitate, uni Deo vero & vivo, viſibilium omnium & inviſibilium creatori, & recreatarum rerum recreatori, non ex neceſſitate ſed ex tua omnipotentiſſima benignitate quæcunque agenti, quia nullius eguiſti quæcunque feciſti, quòdque tibi confiteor bonorum meorum non indigenti, immoto in te manenti, & quæ moventur moventi, quia in te vivimus & movemur & ſumus. Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Sed quia filii ſervorum tuorum habitabunt ibi, & ſemen eorum in ſeculum dirigetur, hos inquam æternitatis annos in idipſum lucem tuam inacceſſibilem, ô Domine, habiti directi in ſeculum fide tenus nunc, tunc autem ſpecie tenus æternitate fruendo, ut ſint ipſi æterni,

idcirco poſuiſti ſeculum noſtrum in illuminatione
vultus tui. Meo ergo nunc ſeculo illuminatus fide
iſto tuo lumine, apud quem non eſt tranſmutatio
nec viciſſitudinis obumbratio, confiteor & ego
eandem incommutabilitatem, patrem te Deum
omnipotentem & filium & ſpiritum ſanctum unius
eſſe ſubſtantiæ aut quod certiùs dici poteſt eſſentiæ,
ejuſdemque poteſtatis & ſempiternitatis, unum
verum Deum inviſibilem, incorruptibilem, immortalem,
immutabilem, natura ſimplicitatis incorporeum,
immenſitate incomprehenſa incircumſcriptum,
ubique præſentem, & omnia excedentem,
incontiguum & omnia continentem, majeſtate individua
in æternum & ultra regnantem, viventem
vitam, vitam à vivente, vivificatorem viventium,
unum in duobus, & utroſque in idipſum, patrem
in filio, filiumque in patre, in ſancto ſpiritu. Igitur
cum profeſſione orthodoxa theologorum confiteor
ita te, Domine, trinitatem, in patre unitatem,
in filio æqualitatem, in ſpiritu ſancto unitatis
æqualitatiſque concordiam, & tria hæc unum,
omnia propter patrem, æqualia omnia propter
filium, connexa omnia propter ſpiritum ſanctum.
Sis iſta trinitas tu iſdem ineffabilis Domine Deus
exiſtens divina natura, lux lucis, & fons luminis,
ſpiritus lucis, ſpirituum omnium ſummus, à te te
per naturam, per ſubſtantiam majeſtatis, poteſtatis,
atque virtutis, ab æterno in æternum ſine
termino infinitus. Infinitas æternitatis in patre,
ſpecies in imagine, uſus in munere. Sempiterni
genitoris genitus ſempiternus, & conſempiternus
utrorumque procedens ab utriſque ſpiritus ſanctus.
Et id totum eſt ſimplum, totum trinitas, totum
unitas, totum omouſion. Vnus Deus pater
Verbi viventis, ſapientiæ ſubſiſtentis, & virtutis

tuæ & figuræ. Perfectus perfecti genitor, pater filii unigeniti. Vnus Dominus ſolus ex ſolo Deo, figura & imago deitatis, verbum penetrans, ſapientia comprehendens omnia, & virtus qua tota creatura fieri potuit. Filius verus veri, & inviſibilis ex inviſibili, & incorruptibilis ex incorruptibili, & ſempiternus ex ſempiterno. Vnus ſpiritus ſanctus ex Deo ſubſtantiam habens, & qui per filium apparuit, perfecta imago filii perfecti, perfecta viventium cauſa, ſanctitas ſanctificationem præſtatrix; per quem Deus ſolus ſuper omnia & in omnibus cognoſcitur, & filius per omnia. Eſt enim intellectus ſapientiæ ſpiritus ſanctus, unicus, multiplex, ſubtilis, mobilis, diſertus, incoinquinatus, certus, ſuavis, amans bonum, qui nihil vetat bene fieri, humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus, intelligibilis, mundus, ſubtilis. Siquidem hujus communicationis largitate confiteor ſingillatim perſonarum proprietatem ſervatam, nec ſubſtantialiter trinitatem dividi, nec perſonaliter omnino confundi, ſed omouſion trinitatem magis magiſque confitendo Deum, non autem omiouſion. quod, proh nefas, hæretici execratè dixerunt. Sacratiori ſanè differentia fidei confiteor te cum catholica omni Eccleſia patrem unigenitum, filium genitum, ſpiritum ſanctum nec genitum nec ingenitum, ſed ex patre filioque procedentem, filium à te Deo patre naſcendo procedere, ſpiritum ſanctum procedendo non naſci. Et hanc inæſtimabilem nativitatem, ſed & proceſſionem, nec cœpiſſe & perfectam eſſe, nec deſtitiſſe & ſempiternam eſſe confiteor. Sed iſtam generationem tuam, ô Domine, ineffabilem

tatē, quin potiùs incomprehenſibilem, quis narrabit? Quis enim ut eſt non ſolùm edicere id etiam comprehendere valeat genitum non eſſe genitori poſteriorem, ac non id quod genuit præcedere generantem? Hæc autem generatio nec anterius nec habet quicquam poſterius: quia ut nunc genitor es, ita pater ab æterno es, quoniam immutabilis es. Semper ergo extitiſti pater, qui ſemper habuiſti filium cui exiſteres pater. Quia itaque immutabilis es, ſemper fuiſti ut es. Et ideo filium non præiſti, qui ſemper, pater ut eſſes, filium habuiſti, qui ſicut nec cœpiſti id eſſe, ita nec etiam deſtitiſti: quia tu idem ipſe es pater, ſicut ab æterno fuiſti. Quocirca ſicut à principio ante luciferum, ita te hodie genuiſſe dixiſti, ut nec cœpiſſe & perfectam eſſe oſtenderes iſtiuſmodi generationem generis tui, *Tecum*, inquiens, *principium in die virtutis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum, ante luciferum genui te*, &, *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Sui ergo principium deſignatur ante luciferum genitus, eique dicitur *Hodie genui te.* Hinc ſempiterna nativitas declaratur. Propter quod ab Apoſtolo dicitur: *Non eſt in illo eſt & non, ſed eſt in illo fuit.* Sed eſto, maneat ſicut eſt, generationem ejus quis enarrabit? Quis nativitatem illius cum proceſſione diſtinguere valeat à ſpiritus ſancti proceſſione ſine nativitate? Quis hanc differentiam proceſſionis nec genitam nec ingenitam à proceſſione diſtinguere appetat filii genita? Quis qualem patrem, talem filium, talemque ſpiritum ſanctum audiens, ad talem perſonarum differentiam uniformem ex ſimplici eſſentia deitatis hujuſce etiam ſingularitate majeſta-

tis non obſtupeſcat attonitus? Quin præterea quomodo capiat ubique totum, ubique præſentem, non per partes diviſum viritim perſonarum proprietate, ſed totum in omnibus virtute omni tenente localiter ſed potentialiter per excellentem præſentiam majeſtatis? qua licèt ſis ubique, dees tamen plerunque. quia ſi præſentia, non tamen es gratia. Sed ſi non poſſumus capiendo diſtinguere, poſſumus te docente fideliter confiteri, donec illuceſcat dies & lucifer oriatur in cordibus noſtris iſdem unigenitus Ieſus Chriſtus filius tuus; qui ſicut naſcendo de te vero Deo Deus eſt verus, ita lumen de lumine. in quo lumine tuo credo videbimus lumen, lumen inquam verum quod illuminat omnem hominem venientem in mundum, & dicit: *Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.* Siquidem ut hoc lumen verbum ſapientiam ac tuam virtutem proſequi valeremus, per quem feciſti omnia, hunc filium tuum voluiſti fieri inter omnia, ut per quem fuerant creata, per ipſum eſſent & recreata, propter quem omnia, & per quem omnia. Ac ideo hunc verbum caro factum confiteor, ſuæ carnis conceptione conceptum, & ſuæ carnis nativitate natum, non adoptivum, ſed proprium unigenitum tuum, perfectum Deum perfectumque hominem ex ſancta & immaculata ſemperque virgine theotocon beata Maria, animatum anima rationali, vera carne abſque peccato de ſpiritu ſancto conceptus, ut hominem quem ſola bonitate creaverat, quemque ad imaginem & ſuam ſimilitudinem perfectè formaverat, ſponte de hoc ſcemate lapſum miſericorditer repararet, reparatumque catholico baptiſ-

natis lavacro, ſui etiam confirmaret corporis ſanguiniſque celebre ſacramento. Quem veraciter crucifixum ſecundùm aſſumptionem, non autem ſecundùm aſſumentis virtutem, confiteor, & ad inferos deſcendiſſe, ſuorumque liberationem inibi egiſſe, ac die tertia veraciſſimè reſurrexiſſe, & cum eadem ipſa carne glorificata in cælum aſcendiſſe, in qua ad judicium vivorum & mortuoruo expectatur venturus. Hujuſcemodi ſacramento reſurrecturos cunctos confiteor homines in virum perfectum in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, non naturam aut ſexum mutando, ſed tantùm fragilitatem & vitia deponendo, ſecundùmque ſtudiorum & operum differentias & gratiam propoſitumque juſtitiæ bonitatis Dei euntibus, ſic aliis in opprobrium & ignem æternum. Confiteor etiam quòd divinam humanamque ſubſtantiam in utraque perfectus unam Chriſtus perſonam geſtaverit: quia nec geminavit utriuſque ſubſtantiæ integritatis perſonam, nec confudit geminam unitatis perſonæ ſubſtantiam. Alterum quippe neuter excluſit, quia utrumque unus intemerato jure ſervavit, ſecundùm quod dicit: *Nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcendit de cælo, filius hominis qui eſt in cælo. Et qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit.* Magnum ergo hoc eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in hoc mundo, aſſumptum eſt in gloria. Sic ſic quæ surſum ſunt ſapiendo vita noſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Cùm autem Chriſtus apparuerit vita noſtra, credo, Domine, & nos apparebimus cum ipſo in gloria, cum quo tibi Deo

patri in unitate ſpiritus ſancti omnis honor & gloria, virtus, majeſtas, & imperium, ac noſtri miſeratio per indebitam miſericordiam tuam, gratuita præveniente ac ſubſequente gratia ex nunc & per immortalia ſecula ſeculorum. Amen.

EXPLICIT FIDEI FORMA.

# GEROHI PRÆPOSITI Reicherſpergenſis expoſitio in pſalmum LXIV. ſive liber de corrupto Eccleſiæ ſtatu. Ad Eugenium III. Papam.

## *Epiſtola ad Henricum Presbyterum Cardinalem.*

PSALMO ſexageſimo quarto de duabus civitatibus inter ſe contrariis, Ieruſalem videlicet ac Babylonia, earumque civibus item inter ſe contrariis agitur. De quorum permixtione ac diſtinctione in tempore Papæ Eugenii largo tractatu agentes, hunc ipſum pſalmum pro materia tunc habuimus, cumque ipſi beatæ memoriæ Pontifici legendum præſentavimus, hac intentione ſcilicet ut curia Romana, quæ conteſtante Petro Eccleſia eſt in Babylone collecta, per nomen Babylonis tropicè notata urbe Roma, ut inquam curia illa ſemetipſam attenderet, ſeſeque ac pariter Eccleſiam totam, quam regere debet, à confuſione Babylonica diſtinctam exhibere ſatageret ſine macula & ruga. Neque enim vel hoc ipſum carere macula videtur quòd nunc dicitur curia Romana quæ antehac dicebatur Eccleſia Romana. Nam ſi revolvantur antiqua Romanorum Pontificum ſcripta, nuſquam

in eis reperitur hoc nomen, quod eſt curia, in deſignatione ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ rectiùs Eccleſia quàm curia nominatur, quia nomen curiæ, ut ante nos dictum eſt, à cruore derivatur, ſive à curis, ut ait quidam:

*Curia curarum genitrix, nutrixque malorum,*
*Injuſtos juſtis, inhoneſtos æquat honeſtis.*

Abſit autem à ſacroſancta Romana Eccleſia talis macula & ruga qualis nomine curiæ notatur. Quod nomen his qui mollibus veſtiuntur & in domibus Regum ſunt atque judicibus cunctis in judicio ſanguinis cooperantur ad vindictam malefactorum non improbabiliter attribuitur, ſicut olim ſenatui Romano congruebat, quando ſub judicibus cinctis, Imperatoribus, Dictatoribus, Conſulibus, non urbis tantùm, ſed & orbis dominium ſibi vendicavit. Verùm quia ſedes tunc imperialis, nunc facta eſt apoſtolica, dum Antiochus & Remus concedunt Petro regni ſolium, cedente quoque Imperatore Conſtantino à Roma ſeniore ad novam, quam Conſtantinopolim à ſuo nomine vocâvit, non immeritò in urbe Roma præferendum eſt nomen Eccleſiæ nomini curiæ: quoniam & hi qui nunc in ea ſe faciunt ſenatores, etſi habeant poteſtatem ſine ſanguinis vindicta tractandi & judicandi cauſas civiles & lites forenſes, quemadmodum docet beatus Petrus in ordinatione Clementis, attamen grandiora urbis & orbis negotia longè ſuperexcedunt eorum judicia, ſpectantque ad Romanum Pontificem ſive illius vicarios Lino & Cleto conſimiles ei, tanquam beato Petro fideliter cooperantes, itemque ad Romanorum Imperatorem ſive illius vicarium urbis Præfectum, qui de ſua dignitate reſpicit utrumque, videlicet Domnum Papam, cui facit hominium, & Domnum Imperatorem, à quo accipit

ſuæ poteſtatis inſigne, ſcilicet exertum gladium. Sicut enim hi quorum intereſt exercitum campo ductare, congruè inveſtiuntur per vexillum, ſic non indecenter ex longo uſu Præfectus urbis ab Imperatoribus cognoſcitur inveſtitus per gladium contra malefactores urbis exertum; ut videlicet gladio legitimo pereant qui gladium non legitimum accipientes, vindictam ſanguinis temerè uſurpant. Præfectus verò urbis deſuper ſibi dato gladio tunc legitimè utitur ad vindictam malorum, laudem verò bonorum, quando exinde tam Domno Papæ quàm Domno Imperatori ad honorificandum ſacerdotium & imperium famulatur, promiſſa vel jurata utrique fidelitate, ac ſervata inter eos tali diſtinctione qualis eſt inter duo luminaria magna, quæ Deus ita creavit & ordinavit ut alterum præeſſet diei, alterum nocti: quia ſpiritualia, quibus præeſt Domnus Papa, diei, & temporalia, quibus præeſt Domnus Imperator, nocti comparantur. Ecce duo luminaria, & ecce duo gladii hic; luminaria propter judicia Domini vera juſtificata in ſemetipſis; gladii propter vindictas in illos exerendas qui nolunt obedire judiciis Domini veris juſtificatis in ſemetipſis; veris, ne judex fallatur in diſcernendo bonum & malum, juſtum & injuſtum; juſtificatis, ut ſolo intuitu juſtitiæ, abſque munerum captatione, abſque perſonarum acceptione, reprobetur malum & eligatur bonum, ſive per illum judicem qui habet gladium ſpiritualem, ſive per illum qui non ſine cauſa gladium portat materialem. Munera enim excœcant oculos etiam ſapientum, & acceptio perſonarum aliquando pervertit judicium. Perverſum verò judicium, ſive muneribus coëmptum, coram Deo robur non habet, etiamſi nullus hominum dicere audeat judici: Cur

ita facis ? Hinc eſt illud in Iſaia : *Væ qui convertitis judicium in abſynthium.* Et in Apocalypſi nomen ſtellæ quæ de cælo cecidit dicitur abſynthium. Quia enim ſuccus abſynthii ſumptus extorquet vomitum, rectè abſynthio judicium illud aſſimilatur quòd à piis & juſtis juſtè ac piè reſpuitur. Et tunc etiam nomen ſtellæ dicitur abſynthium cùm ſub nitore juſtitiæ injuſtum fit judicium, tanquam ſi vinum ſit felle mixtum, quod cùm guſtaſſet Chriſtus in paſſione ſua, noluit bibere. Vnde non mirum quòd ſervi ejus nolunt bibere judicium felle iniquitatis mixtum, quod quaſi abſynthium facit vomitum. Quamquam non audeat iſtud manifeſtè improbare qui opprimitur talis judicii perverſitate, tunc maximè cùm judices perverſi omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones, audet tamen is qui veritatem intelligit & diligit ipſam veritatem approbare ſaltem in corde ſuo, aſſimilatus illi beato Ioſeph qui non conſentit judicibus Chriſtum judicantibus injuſtè. Audet quoque cum eodem Ioſeph Chriſtum ſepelire, dum veritatem velut ſepultam in corde ſuo tacitus veneratur, certus quòd eadem veritas quandoque reſurgat & dicat: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*, in ſacerdotio & regno, in ſpiritualibus & temporalibus. De quorum diſtinctione pro poſſe noſtro diſſeruimus in tractatu ſubſequenti ſuper pſalmum prætaxatum; quem & priùs beatæ memoriæ Papæ Eugenio porreximus, & nunc denuo tibi, Hainrice Cardinalis Presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, pro munere offerimus. Quia enim zelo domus Dei te ſenſimus inflammatum, gratia Dei aſpirante ampliùs te accendi optamus eo igne quem Dominus Ieſus miſit in terram & voluit vehementer accendi. *Ignem*, inquit, *veni mittere in terram ; &*

*quid volo niſi ut ardeat?* Iſte eſt ignis de quo in lege dicitur: *Ignis iſte erit ſemper in altari, quem nutriet ſacerdos ſubiciens ligna mane per ſingulos dies.* Cùm igitur in miniſterium tabernaculi offerant Principes donaria magna, ſcilicet aurum, argentum, lapides pretioſos ad ornandum ſive altare ſive rationale ſive humerale, nos pauperculi ſaltem ligna offeramus ad ignem ſanctum nutriendum & pilos caprarum ad operiendum tabernaculum. Talia denique cupimus eſſe qualiacunque opuſcula noſtra quibus & ignis caritatis tanquam lignis cedrinis nutriatur, & pœnitentiæ operimentum, quaſi de pilis caprarum, exinde contextum proficiat ad illius beatitudinis augmentum de qua dicitur: *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates & quorum tecta ſunt peccata.* Suſcipe igitur munuſculum hoc de manu paupertatis noſtræ, qui auro & argento minimè abundamus; ne omnino illius præcepti tranſgreſſores inveniamur de quo in lege Domini dicitur: *Non apparebis in conſpectu Domini Dei tui vacuus.*

---

## *Expoſitio in pſalmum LXIV.*

TE *decet hymnus Deus in Sion, & tibi reddetur votum in Hieruſalem.* Pſalmo iſto tertia jam recapitulatione reditur ad ſummum ſpei, id eſt, ad finem ſeculi, quando ſumus in patriam cæleſtem reſumptis corporibus profecturi. Inſcribitur autem ſic. *In finem. Pſalmus David. Canticum Jeremiæ & Aggæi de verbo peregrinationis, quando incipiebant proficiſci.* Et eſt ſenſus. Hic pſalmus eſt David Prophetæ conſiderantis in finem, id eſt, in ultimam ætatem. Pſalmus dico,

ens canticum, id eſt, jocunditas & lætitia Ieremiæ & Aggæi & omnium fidelium. Ieremias interpretatur excelſus Domini, Aggæus ſolemnis vel ſublimis. Hi utrique prædixerant futuram peregrinationem Iudaici populi & reverſionem in patriam. in qua etiam reverſione Aggæus interfuit. Vtrique verò intellexerunt peregrinationem fidelium quæ fit in hac vita & reditum qui tandem erit per illam deſignari. Per hos autem duos deſignantur omnes fideles: quoniam illi ſicut ſub illius peregrinationis figura hoc exilium ſpiritale magis plangebant, ſic & in illius reverſionis lætitia de ſpiritali potiùs liberatione gaudebant. Et Ieremias quidem plus ceteris lamentatus & afflictus, non dubitatur plus ceteris quoque lætificatus, & verè juxta nomen ſuum in regno cælorum inſigniter excelſus, pro eo quòd ſuper gentes & ſuper regna conſtitutus ut evelleret, deſtrueret, diſperderet, & diſſiparet, ædificaretque ac plantaret, multa in hoc officio contraria paſſus, & valde humiliatus, ac paſſioni Chriſti expreſsè complantatus eſt. Sed tamen per ipſum Ieremiam, licèt præcipuum, ſignificantur minùs perfecti & mediocres; per Aggæum, in reditu affuit, perfecti, qui non ſolùm ſe peregrinari agnoſcunt, ſed juxta Apoſtolum converſatio eorum jam in cælis eſt, ubi ſecundùm nomen Aggæi ſolemnizant & gaudia cæleſtis patriæ in terra peregrinationis jam prægustant. Sic & in evangelio, dicente Domino ad Petrum, *Tu me ſequere*, de Iohanne verò, *ſic eum volo manere*, per Apoſtolorum principem, ſignificatur vita mediocrium in actione bona bene laborantium, & per Iohannem vita perfectorum tanquam ſuper pectus Ieſu in contemplationis requiæ pauſantium dulcedinemque vitæ perennis in hac peregrinatione prægustantium, cùm utrum-

que iſtorum, Petrum videlicet & Iohannem, conſtet in utraque vita fuiſſe conſummatum. Et quidem valde honorandus eſt beatus Iohannes, qui ſuper pectus Domini in cæna recubuit. Sed tamen præ ceteris Apoſtolis Apoſtolorum principi, tanquam principaliter cum Ieremia ſuper gentes & ſuper regna conſtituto, data eſt auctoritas confirmandi fratres & deſtruendi portas inferi, ut elevantur portæ æternales, portæ Sion, quas diligit Dominus ſuper omnia tabernacula Iacob, quarum ad introitum cum Ieremia & Aggæo anhelantes ejuſdem Sion peregrini cives dicunt aſſiduè oris & cordis clamore : *Te decet hymnus Deus in Sion, & tibi reddetur votum in Jeruſalem.* Subauditur, cæleſti. Et ne quis illorum illic deſit, orant in metu & ſpe : *Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes omnium finium terræ & in mari longè.* & cetera. Nota eſt hiſtoria quòd Ieremias captivitatem Iudæorum in Babyloniam & prædixit & vidit. Prophetavit etiam eos poſt ſeptuaginta annos redituros. In illa verò captivitate fuerunt in Babilonia Prophetæ, inter quos erant Ezechiel & Aggæus. Completis autem ſeptuaginta annis, permittente Cyro Rege Perſarum, regreſſi ſunt Ieroſolymam, & Aggæus cum illis ; & reſtitutum eſt templum. Quoniam autem hæc in figura contingebant illis, intelligendum eſt duas eſſe civitates ſpiritualiter, unam malorum, quæ cœpit à Cain, alteram quæ cœpit ab Abel. Illius cupiditas, hujus caritas cives facit. Ambæ permixtæ ſunt corpore, non deſiderio : quia quandiu in corpore ſumus, hæc ut illa peregrinatur à Domino. Hujus autem peregrinationis cauſa fuit verbum quod primis parentibus factum eſt : *Eritis ſicut dii.* Quod non incongruè dicitur verbum peregrinationis, quia cauſa eſt univer-

ſalis peregrinationis in qua captivi detinemur. Incipit tamen ad patriam exire qui incipit amare, ut tandem penitùs conſtitutus in dexteram ſeparetur. Nec vacat quòd poſt ſeptuaginta annos de peregrinatione redeunt. Hic enim numerus tempus vitæ deſignat præſentis, quo maximè ante adventum tenebatur populus in confuſione; unde regredi cœpit per Chriſtum, qui natus eſt in ſeptuageſima ſeptima generatione. Hoc ergo canticum de reverſione conſolatio eſt in exilio, ne quis deſperet certum audiens reditum, & per quem & quæ divitiæ ſint reverſis. Primò autem Propheta affirmat reditum & precatur; ſecundò laudes Dei deſcribit ibi: *Spes omnium finium terræ & in mari longè*. De hac ergo reverſione voce revertentium Propheta cantat & ait: *Te decet hymnus Deus in Sion*. O Deus juſte, cujus juſto judicio ſumus in peregrinatione ſub Rege Babylonico, ſed tandem reverſuros nos confidimus ad patriam, cæleſtem videlicet Ieroſolymam, ad quam proficiſci nunc incipimus, qui manentes in Eccleſia per fidem ambulamus, *te decet hymnus*; *te*, non deos gentium dæmonia, *decet hymnus*, id eſt, laus cum cantico. Vbi? In Sion, id eſt, in Eccleſia, quæ ſecundùm ſtatum ſive motum peregrinationis, in qua per fidem nunc ambulat, Sion id eſt ſpeculatio dicitur; ſecundùm ſtatum verò æternitatis, ad quam tendit, Ieruſalem id eſt viſio pacis nominatur; quia tunc videbit facie ad faciem quod nunc per ſpeculum videndo Sion dicitur, id eſt, ſpeculatio. In hac Sion te Deum verum decet hymnus ab illius civitatis civibus. Nam etſi aliquis illorum fuerit etiam in fornace Babylonica ſecundùm corporalis anguſtiæ detentionem & hominum deſpectionem, tamen quia ſpiritu ſpiritualia & cæleſtia,

ſpeculatur, bene trium puerorum cantat hymnum qui neque ad adorandam ſtatuam auream, id eſt, ad ſectandam avaritiam, declinatur, neque igne Babylonico, quæ turpiſſima eſt immunditiæ libido, perniciosè utitur. E contrà, ſi civis aliquis Babylonicus amori ſecularis vel gloriæ vel concupiſcentiæ, vel utriuſque deditus, maximè avaritiæ, ſervus, quæ eſt idolorum ſervitus, fuerit in Sion, id eſt, in præſenti & peregrinante nunc Eccleſia vel dignitatibus eccleſiaſticis honoratus, vel ſpecie ſanctitatis tanquam civis Ieruſalem palliatus, non te Deum verum decet hymnus in talis confuſionis vel una perſona vel plurium ſynagoga, quia non eſt ſpecioſa vel precioſa laus in ore peccatoris, maximè in obſequio divino quæ ſua ſunt non quæ Ieſu Chriſti quærentis. quod eſt adorare auream ſtatuam. Propterea namque in quatuor temporum jejuniis, quibus hymnorum cantores ad ſacros ordines promoventur, trium puerorum poſt aureæ ſtatuæ contemptum, poſt incendium fornacis devictum, ſubnectitur hymnus, ut inſtruantur ordinandi quòd etſi cives dicantur & habeantur Ieruſalem, non tamen decet eos hymnum Deo vero cantare vel altari ſacro miniſtrare niſi contempto priùs aureo ſimulacro exitialis avaritiæ, victoque vel extincto in ſe libidinis igne piceo ac ſulphureo, quem Rex Babylonis nutrit, Rex Ieroſolymitanus deteſtatur & odit, quique non pueros Domini ſpiritu ſancto vento roris protectos incendit, ſed miniſtros Regis Chaldæos incendit, qui eum nutriunt, non extingunt. Porrò tres pueri, omnes videlicet purè colentes trinum in unitate Deum, non hunc ignem in ſe nutriunt, ſed jejuniis, vigiliis, orationibus, ceteriſque ſpiritualibus exercitiis reſtingunt. Et cùm reſtinctus fuerit, vel ut non ſit,

quod ſenibus contingit aliquotiens, vel certè ut non obſit, quamquam legi membrorum naturaliter inſit, quod juvenibus evenit, qui etſi ſentiunt in ſe carnis concupiſcentias, non tamen eunt poſt eas, neque arma iniquitatis faciunt membra ſua legi Dei mente ſerviendo legique membrorum carnalium in ſpiritu ſancto tanquam vento roris flante reſiſtendo, tunc demum, certificante illos Apoſtolo quòd nihil damnationis eſt eis qui non ſecundùm carnem ambulant, quòdque illis qui in carne ambulantes, non ſecundùm carnem militant, corona debetur tanquam legitimè certantibus, accedant vacante illos Domino ad ſacros ordines accipiendos & hymnos Deo canendos; quia te decet hymnus Deus in tali Sion tales cives etiam in medio Babylonis, in medio nationis pravæ habente; ſed peramplius & perfectius tibi reddetur votum in Ieruſalem illa quæ ſurſum eſt, libera penitùs ab omni confuſione Babylonica, quæ eſt mater noſtra. Non omnium eſt illa trium puerorum perfectio ut hymnum cantare poſſint in terra aliena. Vnde & dicunt: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Sed in Ieruſalem tibi reddetur votum ab omnibus Ieroſolymitanis civibus, quando caro humana, quæ nunc terra eſt aliena corruptibilis, ſcilicet ſua corruptione aggravans animam quantumlibet ſpiritalibus ac cæleſtibus intentam, fuerit in electis omnino incorruptibilis & impaſſibilis. Nunc verò, etſi vento roris flante viri ſpiritales afflati & refrigerati cantant hymnum Domini in terra aliena, tamen & illi crebrò ſuſpendunt organa in ſalicibus in medio Babylonis, & qui ſunt fragiles, adhuc in lucta carnis inferiores omnino conticeſcunt ab hymnorum cantico exultativo, ac ſuper flumina Babylonis reſidentes, dulce habent flere,

ſuiſque paſcuntur lacrymis, manducando ſimul panem doloris. Mente igitur in Ieruſalem ſupernam proficiſcentes, illiuſque memoriam in principio lætitiæ ſuæ ponentes, vota laudis & gratiarum actiones vovent, quæ tandem in Ieruſalem perſolvent & reddent. Sed quoniam antequam perveniatur in illam Ieruſalem, dum proficiſci nunc incipimus, & in convertendo captivitatem Sion, quaſi laxata captivitate reſtincto per martyrum ſanguinem Babylonico igne, alteram Babyloniam id eſt Romam videmus & gaudemus in civitatem Sion commutatam, *te decet hymnus Deus in Sion*, id eſt, in Eccleſia catholica Petri Apoſtoli fide firmata & per Apoſtolos viroſque apoſtolicos erudita quaſi per Ieremiam & Aggæum. Petrus quippe Apoſtolus, qui reſpiciente ſe Domino flevit amarè tanquam in lamentationibus Ieremiæ, peregrinos cives Ieruſalem docet ſeminare in lacrymis quod pòſt metatur in exultatione. Cui ſociatur Paulus Apoſtolus, velut alter Aggæus, quod interpretatur ſolemnis vel ſublimis; quoniam raptus uſque ad tertium cælum ſolemniter & ſublimiter eſt magnitudine revelationum glorificatus, & tanquam vas electionis verè dignè eſt glorificandus. Vel quia Ieremias multimoda paſſione attritus & tandem martyrio coronatus eſt, per illum ſignificari poteſt martyrum candidatus exercitus. Per Aggæum verò in convertendo captivitatem Sion factum ſicut conſolatum notare poſſumus cœtum confeſſorum in pace quieſcentium & auxilia Regum ad ædificandas Eccleſias habentium. Sicut enim Cyro laxante captivitatem per Aggæum ceteroſque illius temporis Prophetas reædificata eſt Ieruſalem, ſic Imperatore Conſtantino dante pacem ſanctæ Dei Eccleſiæ, quaſi deſtructo jam regno *Babylonico*, portæ Sion ſunt reædificatæ,

atque tam imperialibus quàm & pontificalibus edictis tanquam ſeris & vectibus firmatæ. Spurciſſimus Nero, qui velut alter Nabuchodonoſor primus in ſecunda Babylonia erexerat idolatriam quaſi auream ſtatuam, cum ſuis poſteris martyrum Chriſti tortoribus incendia fornacis augentibus jam judicatus erat, ita ut quidam ex talibus humiliati ad pœnitentiam fœnum quaſi bos comederent & altiſſimum in regno hominum dominantem recognoſcerent, quidam verò cum Balthaſar nimiùm ſecurè luxuriantes & tyrannizantes omnino amiſſo regno cum vita perirent, ſicut geſta martyrum conteſtantur quoſdam ex tortoribus & ſenatoribus in urbe Roma tanquam in Babylonia ſub jugum Chriſtianæ legis humiliatos, quoſdam verò tam viſibiliter quàm inviſibiliter in manus dæmonii traditos & regno ſimul ac vita privatos. His igitur partim condemnatis, partim converſis, nomen quoque commutatum eſt illius Babylonis, ut rectiùs urbs illa dicatur jam Sion quàm Babylon. Et ideo pridem ſuſpenſa illic organa jam coaptantur ad cantica. Quando enim fides Chriſtiana in procinctu adhuc poſita, &, ut ait quidam, *agreſti turbida cultu, nuda humeros, intonſa comas, exerta lacertos pugnans, nec telis meminit nec tegmine cingi, pectore ſed fidens valido, membriſque retectis, provocat inſani frangenda pericula belli*, non erat otium ſedis apoſtolicæ Pontificibus ita perornare cultum fidei ſicut nunc eſt perornatus & in altaris miniſterio tanquam in capite gloria & honore coronatus, jam concrepantibus organis & cantoribus ad canendum expeditis, maximè in cœnobiis per Pontificum Romanorum decreta & privilegia communitis. His ergo nunc cytharas percutientibus in domo Domini, *te decet hymnus Deus in Sion*, id eſt, in Eccleſia Romana,

quæ nomine Babylonis per apoſtolicam fidem commutato in nomen Sion, fundamenta nunc habet in montibus ſanctis. Te decent ſancta ſacerdotalis officii miniſteria ſpiritalibus canticis & hymnis in illa Sion perornata, cùm verbi gratia quidam Romanorum Pontificum ſtatuit pſalmos ante ſacrificium canendos antyphonatim, quidam *Gloria in excelſis*, quidam *Sanctus ſanctus ſanctus*, quidam *Agnus Dei* ſacro adjunxit officio. Et quædam precum ſolemnia inſeruerunt ejuſdem Eccleſiæ Romanæ Pontifices cum canticis & hymnis feſtivis, maximè in ſolemnitatibus præcipuis, quarum in vigiliis præcedit quaſi lamentator Ieremias jejunando, vigilando, plorando coram Domino qui fecit nos. Et in diebus feſtivis conſequenter adeſt Aggæus ille ſolemnis, qui reverſioni de Babylonia in Ieruſalem præſentialiter interfuit; ſicut excellens quælibet ſolemnitas, verbi gratia paſchalis, in canticis & hymnis quaſi præſentialiter nobis poſt derelictam Babylonem ſupernæ pacis & lætitiæ ingerit viſionem. Nam in tanto feſto lamentationibus quadrageſimalibus & vigiliis ac jejuniis prævento incipientibus proficiſci ſurſum, quibus conreſurgentibus Chriſto ſapiunt ea quæ ſurſum ſunt, exultat jam angelica turba cælorum, exultant divina myſteria, in quibus decenter ordinatis, & Babylonis civibus inde ſequeſtratis, *te decet hymnus Deus in Sion.* Et hic hymnus præparatio eſt voti perfectè reddendi quandoque in Ieruſalem. Sed numquid, ô Deus, te decet hymnus in Sion interdictus à principibus ejuſdem Sion, qui ſuis decretalibus edictis interdicunt officia & beneficia eccleſiaſtica clericis cum Nicolao fornicatore manifeſtè inceſtuoſis & cum Iuda mercatore peſſimo vel Simone mago turpiter negociantibus & in domo Dei latrocinantibus, quia

materialibus quoque armis tutati atrociores inveniuntur Iuda, qui redarguente propria conſcientia dixit, *Peccavi tradens ſanguinem juſtum*, & Simone mago, qui ab Apoſtolo Petro imprecatus dixit eidem Petro ac ceteris Apoſtolis: *Precamini vos pro me Dominum, ut nihil veniat ſuper me horum quæ dixiſtis.* At iſti malitioſi neque propria conſcientia redarguente humiliantur, neque ab aliquo veritatis æmulatore ſe argui patienter ſufferunt; quin potiùs tales perſequuntur & odiunt, ſuiſque militibus trucidandos vel occidendos exponunt. Quid igitur intendunt iſti, vel princeps mundi hujus Babylonicus quid per eos intendit niſi civitatem Sion deſtruere atque Babyloniam reædificare; Quando enim Romanum imperium quaſi caminus igne Babylonico ardebat contra cultores trinitatis, crucians eos diverſis tormentis qui ſpreverunt auream ſtatuam idolatriam, præcipuèque avaritiam, tunc non immeritò à Petro Apoſtolo urbs Roma tropicè dicta eſt Babylonia. *Salutat*, inquit, *vos Eccleſia in Babylone collecta.* Sed refrigerato vel extincto igne perſecutionis in imperio Romano jam ad fidem Chriſti curvato, ipſa urbs urbium Roma rectè Sion dicitur, ut jam dictum eſt; neque Babylonicæ tyrannidi vel confuſioni de cetero locus eſt permittendus in ea, cùm ſit aula pudicitiæ, ſedes juſtitiæ, aſylum religionis canonicæ ac monaſticæ rationabilibus privilegiis velut quibuſdam propugnaculis defenſando undique clauſtra ordinata regulariter, ut liberum ſit in eis cantoribus de canticis Sion hymnos frequentare ſecundùm quod *te decet hymnus Deus in Sion.* Subſiſtere hic libet aliquantulum, & intermiſſo pauliſper expoſitionis curſu, ad eos intendere confutandos qui muros Ieruſalem deſtruere muroſque Babylonis,

quantum in ipſis eſt, conantur ædificare. Nonne qui ea quæ Deus conjunxit ſeparant, vel quæ ipſe disjunxit ac diſtinxit in unum confundunt, muros Babylonis id eſt confuſionis in altum attollunt? Imperium quoque Romanum nituntur facere Babylonicum, & quod pejus eſt, regnum Chriſtianum volunt eſſe paganum; vel certè de duobus repugnantibus inſimul confuſis reſtaurant regnum Babylonis, & reſuſcitant Regem ejus, de quo Dominus in Propheta Ieremia conqueritur dicens: *Grex diſperſus Iſraël. Leones comederunt eum.* Primus comedit eum Rex Aſſur. Iſte noviſſimus exoſſavit eum Nabuchodonoſor Rex Babylonis. Verè leones beſtialis ferocitatis principes comederunt gregem Domini, & primus Rex Aſſur, quia primus princeps Aſſyriorum, Iudæorum ſcilicet ſeipſos dirigentium, comedit eum, vel quando Pilatus eorum tetrarcha occidit Chriſtum diſperſo grege diſcipulorum ejus, vel quando ipſis Iudæis concitantibus miſit Herodes Rex manus ut affligeret quoſdam de Eccleſia. Deinde reliqui leones à Nerone uſque ad Diocletianum per decem univerſales perſecutiones ita comederunt ac diſperſerunt gregem Domini ut illa beſtia decem cornibus terribilis Danieli præoſtenſa jam ſingulis cornibus in ſingulis perſecutionibus debacchata & ſanguine ſanctorum ſatiata ſit ultra quàm dici poſſit. Et quia ultima perſecutione, Diocletiano & Maximiano tyrannizantibus, decem annis vexata eſt Eccleſia, ſive in decem univerſalibus perſecutionibus, ſive in decem annis ultimæ perſecutionis intelligas decem cornua crudelis beſtiæ, Romani videlicet imperii, gratanter accipe humiliationem ex tunc illius beſtiæ, ita ut fœnum quaſi bos comedens & præſepe Domini ſui agnoſcens, rore cæli tincta ſit, bap-

tizato videlicet Conſtantino Imperatore, non, ut hæretici contendunt, ab hæretico Euſebio Arriano, ſed, ut catholici ſentiunt, à catholico urbis Romæ Pontifice Silveſtro. Memini enim, cùm in urbe Roma fuiſſem, fuiſſe mihi objectum à quodam cauſidico Eccleſiæ Dei adverſario non eſſe rata privilegia Imperatoris Conſtantini eccleſiaſticæ libertate faventia, eò quòd ipſe vel baptizatus vel rebaptizatus fuiſſet in hæreſi Arriana, ut inſinuare videtur hiſtoria tripertita. Quo contrà tunc ex parte diſputavimus, & adhuc diſputare ac probare parati ſumus quòd ſicut in antiqua Babylonica tota fuerunt edicta Deum Danielis condemnantia, licèt à pagano Imperatore promulgata, ſive cùm Nabuchodonoſor filium Dei ſibi in fornace manifeſtatum glorificavit, ſive cùm expoſito ſibi per Danielem ſomnio, ipſum Danielem in ſublime ſuper omnes principes Babylonis extulit, atque Deum ipſius & trium puerorum laudibus magnificavit, quem & poſtea de regno ejectus, & denuo reſtitutus in regno, hominum dominari confeſſus eſt, multò magis in ſecunda Babylonia privilegia vel edicta imperialia Imperatorum Deum glorificantium & ſervos ejus in ſublime ſuper omnes regni terreni principes extollentium rata ſunt habenda, in quantum propheticis, evangelicis, apoſtoliciſque documentis inveniuntur conſona, etſi vita Imperatorum non ſit omnimodis approbanda. Si enim Cyrus Rex Perſarum teſtimonio divino laudatur & Chriſtus Domini à Propheta nominatur, non quia ſanæ fidei extiterit vel juſtè vixerit, qui paganus fuit, ſed quia imperiali edicto captivitatem populi Dei primus laxavit, permittens cives Sion reverti ad canendos hymnos in Sion, quomodo non eſt laudandus Imperator Conſtantinus,

qui primus Imperatorum Romanorum publicis edictis libertatem tutatus eſt Eccleſiæ, ut vacaret ſervis Dei liberè Deo ſervire in pſalmis & hymnis & canticis Sion? Quod cùm uſque ad ipſius tempora fieret in urbe Roma, in altera videlicet Babylonia, per cryptas & alias latebras, tanquam in ſilentio ſuſpenſis organis in medio Babylonis, ex tunc ædificatis ope ipſius muris Ieruſalem, in templis magnificis Deo vero ſacrificatur conjubilantibus electis cantoribus exercitatis in canticis Sion. Quis ſapiens & intelligens hæc non hoc opus divinæ pietatis veneretur, cujuſcunque ſit fidei vel converſationis æſtimatus homo per quem Deus talia eſt operatus? Legimus Regum paganorum Cyri, Darii, Artaxerxis optima ſcripta & edicta pro reædificandis muris Ieruſalem promulgata, nec pro eorum perfidia illa cenſemus repudianda, ſed pro divina pietate, qua inſpirante proceſſerunt, amanda & veneranda, in eo præcipuè quòd ex rei publicæ ſumptibus quædam remittendo, quædam largiendo, adjutorium præbuerunt famulis Dei reædificantibus domum Dei & muros Ieruſalem poſt laxatam populi Dei captivitatem. Legimus & veneramur epiſtolas bonas Regis Aſſueri prioribus epiſtolis malis ex conſilio Aman Agagitæ hoſtis Iudæorum datis contrarias, & laudamus eas. Quomodo igitur non laudemus edicta Conſtantini aliorumque Imperatorum paci eccleſiaſticæ faventium, qualitercunque ſe habuerit fides & converſatio eorum? Certè in *hiſtoria* eccleſiaſtica laudatur, Euſebio narrante, *fides* & pietas Conſtantini principis; à qua ſi *poſtea*, ut in tripertita hiſtoria legitur, deviando baptizatus vel rebaptizatus eſt ab Euſebio Arriano, culpa ejus ad ipſum ſpectat, neque tamen bona ſcripta ejus evacuat; ſicut & culpa Regis

David, licèt illi multùm nocuerit, ſcripta tamen ejus bona evacuare non potuit. Sic ſcripta Salomonis bona & ſancta tenemus, quamquam noviſſima ſenectutis ejus per luxuriam & idolatriam graviter fœdata non ignoremus. Prophetiam quoque Balaam arioli mercedem iniquitatis amantis, quia ſacris litteris conſona invenitur, in ſumma recipimus auctoritate, non penſando quis dixerit, ſed quid. Fuerit ergo Imperator Conſtantinus in ſuis extremis cujuſcunque ſectæ ſectator, derelicta, ut fertur, fide catholica, pro qua laboraverat in ſynodo Nicæna, quod ego minimè credo, cùm ejus etiam filios Conſtantinum & Conſtantem paternæ fidei ſucceſſores duo teſtes, duæ olivæ, ac duo candelabra, Iohannes videlicet & Paulus, in opprobrium Iuliani apoſtatæ commendent & catholicos atque in fide catholica & converſatione bona ſtabiles de regno terreno ad regnum cæleſte tranſlatos prædicent. Fuerit ergo pater eorum Conſtantinus circa finem peſte Arriana, contra quam antea laudabiliter dimicaverat, maculatus, ut aſſerit Caſſianus, cujus non ſolùm in laude nimia tripertitæ hiſtoriæ ſed & in ceteris opuſculis notatur & repudiatur ſenſus hæreticus, quamquam de vita patrum ſcripta ejus teneamus, ea duntaxat quæ approbavit vir illuſtris Hieronymus. Nam cetera ſunt apocryphata &, ut Proſper doctor eruditiſſimus notat, pro ſenſu hæretico repudiata. Quædam tamen ab ipſo Proſpero inveniuntur emendata. Quomodolibet ergo tripertita hiſtoria de baptiſmo Conſtantini ſit recipienda vel reſpuenda, nihil hoc attinet ad infirmanda ejus edicta pro catholica fide in defenſionem ſanctæ Dei Eccleſiæ promulgata, & per apoſtolicos doctores roborata, inter cetera imperialia ſcripta. Vnde in geſtis eccleſiaſticis

legitur

legitur inter cetera. *Denique Reges & præſides ac magiſtratus non ſolùm adjacentia tribuere, ſed & ipſi propria largiti ſunt per univerſa regna terrarum, unde alerentur egentes qui in mundo nihil poſſidebant, Eccleſiæque ſabricarentur atque reſtaurarentur, Deoque & Eccleſiæ ejus rite famulantium ſervorumque illius ſupplementa abſque neceſſitate tribuerunt. E quibus vir religioſiſſimus Conſtantinus, primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per univerſum mundum in ſuo degentes imperio non ſolùm fieri Chriſtianos, ſed & fabricandas Eccleſias & prædia tribuenda conſtituit. Denique idem præfatus princeps donaria immenſa & fabricam templi primæ ſedis beati Petri principis Apoſtolorum inſtituit, adeo ut ſedem imperialem, cui quique Romani principes præſidebant, relinqueret & beato Petro ſuiſque ſucceſſoribus profuturam concederet.* Audiat adverſarius quia Imperator Conſtantinus in geſtis Eccleſiaſticis vir religioſiſſimus nominatur, & ejus inſtitutio, non quia ejus fuit, ſed quia juſta & rationabilis extitit, laudatur. Neque enim tam laudabili conſtitutioni hoc adverſatur quod juriſperiti dicunt rem publicam non poſſe uſucapi, cùm hoc dicto ſanè intellecto aſtruatur id quod juris publici eſt in privatum jus non poſſe redigi. Denique res publica Eccleſiæ donata manet adhuc publica, in publicum ſummi Regis obſequium, non in jus privatum, vendicata. Cujus tranſpoſitionis multa inveniuntur laudabilia exempla, non ſolùm in ſancta Eccleſia, ſed & in gente non ſancta & pagana. Legamus geſta Regum paganorum in libris Machabæorum, & inveniemus Ieruſalem peccatis exigentibus aliquotiens miſerabiliter humiliatam & à gentibus conculcatam, quam Deo propitiato Reges gentium valde honoraverunt & rei publicæ ſumptibus di-

taverunt. Nam cùm ſancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc in ea optimè cuſtodirentur, fiebat ut ipſi Reges gentium in ſumma veneratione haberent locum ſanctum, quem poſtea legibus Dei contemptis prophanatum ac dehoneſtatum per bella triumphalia Machabæorum denuo legimus reparatum & coronis aureis ornatum, Regibuſque gentium valde humiliatis, eorum largitione magnificè honeſtatum. Cui rei ſimile eſt quòd poſt prælia martyrum victorioſa inclinata ſunt regna, & per Conſtantinum pium principem in obſequium Chriſti mœnia & prædia imperialia tranſlata, & libertas ædificandi & ditandi Eccleſias publicis edictis confirmata. Poſt Conſtantinum quoque ipſius in imperio & pietate ſucceſſores catholici Reges & Imperatores eandem libertatem ſanctæ Dei Eccleſiæ firmaverunt, videlicet junior Conſtantinus, & Conſtans, Valentinianus, Arcadius, & Honorius, Karolus & Ludewicus; quorum ſtatuta imperialia ſuper eccleſiaſtica libertate præ manibus habentur, quibus eccleſiaſticæ immunitatis & libertatis privilegia tam ab ipſis quàm à ſuis anteceſſoribus promulgata cenſentur omnino rationabilia & inviolabilia. Vnde Arcadius & Honorius dicunt inter cetera. *Quæcunque à parentibus noſtris diverſis ſunt ſtatuta temporibus, manere inviolata atque incorrupta circa ſacroſanctas Eccleſias præcipimus. Nihil igitur à privilegiis immutetur, omnibus qui Eccleſiis deſerviunt tuitio deferatur: quia temporibus noſtris addi potiùs reverentiæ cupimus quàm ex his quæ olim præſtita ſunt immutari.* Valentinianus quoque decrevit dicens. *Vniverſos quos conſtiterit cuſtodes Eccleſiarum eſſe ac ſanctorum locorum religioſis obſequiis deſervire, nullius attentationis moleſtiam ſuſtinere decernimus.* Multa his

ſimilia ex legibus vel edictis Imperatorum ſeu Regum poſſemus colligere. Sed habemus firmiora munimenta in decretis Pontificum Romanorum libertatem & immunitatem prædiorum eccleſiaſticorum & omnium quæ poſſident Eccleſiæ munientium ſui apoſtolatus incontradicibili auctoritate, quibus rerum eccleſiaſticarum fraudatores, vaſtatores, alienatores anathematis jaculo feriuntur & ſacrilegi pronuntiantur. Si verò de geſtis eccleſiaſticis inde tibi ſuboritur ambiguitas quòd eccleſiaſtica hiſtoria in aliquibus videtur diſſonare à tripertita hiſtoria circa ea quæ de Imperatore Conſtantino ſcripta ſunt utrobique, prætermiſſa diverſitate codicum de baptiſmo Conſtantini variè agentium, unam tamen & eandem pietatem jamdicti principis conteſtantium, reſpice, quæſo, Pontifices Romanos ejuſdem veritatis atteſtationi unanimiter conſonantes. Quòd ſi adhuc firmiora petis argumenta, recurre ad immobile fundamentum evangelicorum, apoſtolicorum, propheticorumque teſtimoniorum; quibus apertè invenis approbatum Regibus & Principibus ceteriſque divitibus mundi hujus eſſe licitum ac ſalubre ſanctam Dei Eccleſiam larga munificentia honorare, Chriſtoque in ea regnanti aurum de theſauris ſuis offerendo, cunabula ejus, quæ ſunt famulantium ſibi habitacula cœnobitalia, ornare; quemadmodum ſancti martyres offerendo myrrham, & ſancti confeſſores offerendo *thus*, eadem cunabula pro ſui ordinis congruentia ornant, dum in eis reliquiæ martyrum collocatæ virtutibus & miraculis coruſcant, ſuiſque meritis inibi militantes adjuvant, & doctrinæ confeſſorum ſanctos mores informant, orationibuſque ſuffragantur bovi & aſino hujuſmodi præſepe domini ſui recognoſcentibus. Et quia non

ſolo cibo angelorum, ſed & fœno animalium decet eſſe refertum hoc præſepe Domini, comportent hoc fœnum divites mundi hujus, faciendo ſibi amicos de mammona iniquitatis; ut, cùm defecerint, recipiantur ab eis in æterna tabernacula; pro quibus conſequendis ipſi Reges offerant ædificia regalia, ut impleatur quod ſcriptum eſt: *In cubilibus in quibus priùs dracones habitabant orietur viror calami & junci.* Quod ad litteram quoque impletum perpendimus, qui non ſolùm templa idolorum, ſed etiam palatia Imperatorum & Regum in Eccleſias & habitacula Deo militantium converſa videmus. Pro exemplo ſit nobis in urbe Roma domus rotunda ſanctæ Mariæ; quæ dæmonibus fabricata, nunc eſt in honore beatiſſimæ virginis Mariæ omniumque ſanctorum dedicata. Similiter & palatium Lateranenſe, priùs imperiale, nunc factum ſacerdotale, manifeſtè repræſentat hujus prophetiæ veritatem, qua dicitur: *In cubilibus in quibus priùs dracones habitabant orietur viror calami & junci.* Nihilominus & in cœnobiis auxilio divitum fabricatis quaſi cubilia draconum calami & junci replent, cùm lingua docentium quaſi calamus ſcribæ velociter ſcribentis verbum Dei firmat, & fides audientium ad modum virentis junci, non in ſuperbiæ rupe, ſed in humilitatis valle radicata verbum ſibi dictum conſervat, ne pereat, quo modo & cophini de junci contexti fragmenta quinque panum ſervant ne pereant. Et Maria humilium Regina & humilitatis exemplar præcipuum conſervabat omnia verba ſuæ fidei credita conferens in corde ſuo, donec ea committeret calamis Apoſtolorum & Evangeliſtarum de talibus dignè loquentium & ſcribentium. quod non decebat ſexum femineum. Propemodum ſimile eſt huic in cœno-

nis regularibus ; quia infirmis ac femineis perſo- nis ſervientibus , & fortibus atque viribus viriliter & fortiter verbum Dei ſcripto vel dicto conte- ſtantibus , invicem ſibi cooperantur calami & junci , fortes & infirmi , eloquentes & taciturni. Quod ſpectatorem & dilectorem Dei mirabilium præcipuè delectat , cùm ſit in cubilibus in quibus priùs dracones habitabant , ſicut in palatiis Regum vel antiquis templis dæmonum , prout ſuprà exemplificatum eſt in rotunda domo ſanctæ Mariæ & in palatio Lateranenſi. Torqueantur ſuper hoc ſpectaculo invidorum lippi oculi. Ego verò delectabor in Domino talia operante ; atque ſerenis oculis aſpicio Deum jacentem in quolibet tali præſepio in medio duum animalium bovis & aſini tanquam in medio calami & junci. Nam bos animal mundum , & ſacrificiis aptum , ruminans atque triturans , aptè ſignificat chorum litteratorum verbi miniſterio deditorum , quorum linguæ aſſimilantur calamis velociter ſcribentium. Et aſinus animal ſimplex atque oneriferum non incongruè ſignificat gregem ſimplicium , verbi gratia fratrum converſorum vel ſororum devotarum ſeu aliarum fidelium perſonarum , quæ omnino paratum cor habent ad onus obedientiæ pro ſuo poſſe ferendum , & in caritate , quæ omnia ſuffert , omnia ſuſtinet , & ipſi tanquam Yſachar aſinus fortis humerum ſupponunt ad omnia ſufferendum & ſuſtinendum. Quis non iſta conſiderans videat Ieſum veniſſe in partes Cæſareæ Philippi ; quia cùm Cæſar eſſet Imperator & Philippus Tetrarcha , non incongruè his nominibus prænotatur poteſtas Chriſti eò uſque in mundo proceſſura ut Imperatorum ceterorumque Principum , majorum ſcilicet ac minorum , ſibi colla inclinaret. Quo modo antiquus ille Ieſus, qui & Ioſue dictus

eſt, quinque Regum colla ſuis principibus calcanda ſubſtravit, ſole diem prolongante uſque ad conſummationem talis victoriæ. Putaſne ſine myſterio non alibi ſed in loco tali dictum eſt Petro: *Quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. Et tibi dabo claves regni cælorum; & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis?* Poterat hoc alio in loco Dominus dixiſſe Petro. Sed voluit oſtendere Cæſares ac Tetrarchas ceteroſque Principes mundi hujus per principatum dignitatis apoſtolicæ aut frangendos aut flectendos. Et beati qui flexibiles inveniuntur; ut Princeps Conſtantinus, & poſt ipſum Arcadius & Honorius, Valentinianus, Gratianus, Karolus, & pius Ludewicus, ceterique horum ſimiles à malo ad bonum inclinabiles. Miſeri verò qui flecti nolentes, frangi meruerunt; ut Nero, Decius, & ceteri tales in paganiſmo tyrannizantes, & quidam poſtea in Chriſtianiſmo illis nequiores, ut Conſtantius Arrianus, & apoſtata Iulianus, ceterique Reges hæreticorum veſaniæ contra Eccleſiam Dei faventes, aut moderno tempore ſpiritalia dona, quæ minimè habebant, vendentes ac potiùs vendere ſimulantes in conſtitutionibus Epiſcoporum, Abbatum, Præpoſitorum, Capellanorum, non ad Dei ſed ad ſui beneplacitum, captando in omnibus quæſtum ſimoniacum. Volebant enim Reges mali & ſimoniaci ceterique Principes illis conſentanei vel abſque omni electione canonica epiſcopatus ceteraſque dignitates eccleſiaſticas pro velle ſuo dare, vel tales fieri electiones in quibus ipſi poteſtativè dominarentur, eò quòd ſecundùm canones conſenſus honoratorum requi-

rendus & admittendus eſt in electionibus Epiſcoporum. De iſto aſſenſu honoratorum cujuſque civitatis admittendo & requirendo in electione Pontificis copiosè memini tractatum in epiſtola beatæ memoriæ Chuonradi Salzburgenſis Archiepiſcopi ad Archiepiſcopum Magdeburgenſem Norbertum virum litteratum. Voluerat enim ille inter honoratos cujuſque civitatis etiam poteſtativos Principes vel Reges rei publicæ adminiſtratores eſſe comprehenſos. quod ſacrorum canonum cenſura omnino contradicit. Vnde in ſeptima ſynodo univerſali habita à quinque Patriarchis cum CCCL. patribus ſub Adriano Papa capitulum tertium ſic ſe habet. *Omnis electio Epiſcopi vel Presbyteri aut Diaconi à Principibus facta irrita manet ſecundùm regulam quæ dicit : Si quis Epiſcopus ſecularibus poteſtatibus uſus Eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur & ſegregetur, omneſque qui illi communicant.* Item Concilio Antiocheno : *Si quis Presbyter vel Diaconus per ſecularem dignitatem Eccleſiam Domini obtinuerit, deiciatur & ordinator ejus, & à communione modis omnibus abſcondantur, & ſub anathemate ſint ſicut Simon magus à Petro.* Ex ſynodo Symmachi Papæ cum CCXVIII. Epiſcopis : *Non placuit laicos ad ſtatuendum aliquid in Eccleſia aliquam habere poteſtatem, quibus obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi.* Octava ſynodus cap. XI. *Promotiones & conſecrationes Epiſcoporum, concordans prioribus Conciliis, clericorum electione ac decreto & Epiſcoporum collegio fieri hac ſancta & univerſalis ſynodus definivit & ſtatuit atque jure promulgavit neminem laicorum Principum vel potentum ſemet inſerere electioni vel promotioni Patriarchæ vel Metropolitani aut cujuſlibet Epiſcopi; ne videlicet inordinata & incongrua hinc fiat con-*

*tentio vel confuſio ; præſertim cùm nullam in talibus poteſtatem quemquam poteſtativorum vel ceterorum laicorum habere conveniat , ſed ſilere & attendere ſibi uſquequo regulariter à collegio Eccleſiæ ſuſcipiat finem electio futuri Pontificis. Si quis verò laicorum ad concertandum & cooperandum invitatur ab Eccleſia , licet hujuſmodi cum reverentia, ſi fortè voluerit obtemperare ſe aſciſcentibus. Taliter enim dignum ſibi regulariter ad ſuam Eccleſia promovet ſalutem. Quiſquis autem ſecularium Principum vel potentum vel alterius dignitatis laicus adversùs communem ac conſonantem atque canonicam electionem eccleſiaſtici ordinis agere tentaverit , anathema ſit donec obediat & conſentiat quod Eccleſia de electione & ordinatione proprii præſulis ſe velle monſtraverit.* Canones Pariſiaci : *Si per ordinationem regiam honoris iſtius culmen pervadere aliquis nimia temeritate præſumpſerit , à provincialibus loci ipſius Epiſcopis recipi penitùs nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum agnoſcunt. Si quis eum de comprovincialibus recipere contra interdicta præſumpſerit , ſit à fratribus omnibus ſegregatus & ab ipſorum omnium caritate ſemotus.* Hujuſmodi regulis de Pontificum promotione promulgatis excluditur violentia Regum ſeu Principum ceterorumque laicorum poteſtativorum ab electionibus & promotionibus Epiſcoporum , quamquam rectè requiratur aſſenſus cujuſque civitatis honoratorum. Huc accedit novum Papæ Innocentii decretum , quo præcipitur electio à Canonicis fieri ſecundùm conſilium religioſorum. Quibus omnibus diligenter penſatis , quatuor inveniuntur diſtinctiones in electione canonica. Nam ſpiritales & religioſi viri habent conſulere, Canonici eligere, populus petere, honorati aſſentire. Qui tamen ſi conſilio religioſorum patrum &

electione clericorum ac petitione populi concurrentes in unum noluerint præbere aſſenſum , non propter hoc irrita erit electio, ſi aliàs eſt canonica : quia neque Regibus neque honoratis eam caſſandi eſt ulla poteſtas , ſed , ut Symmachus Papa dicit, ſubſequendi neceſſitas. Iure denique, ſicut fabricans mundum in principio fecit Deus cælum & terram , ſic in fabricanda nova creatura prius formantur cæleſtia & ſpiritalia , dehinc terreſtria & corporalia , ut videlicet ſpiritaliter electo & conſtituto Epiſcopo , deinde accedat laicorum aſſenſio & illa regalium donatio de qua conſtitutum jam Epiſcopum Rex vel Imperator ſeculariter habet , quando jam in electione vel promotione prorsùs non eſt contradictio. Nam ſi electionis patet diſſonantia , jure in talibus expectatur judicum ſpiritalium ſententia , ut electo jam confirmato fiat regalium donatio ; quamquam eadem jam Eccleſiis olim donata , in poſſeſſione ſint eccleſiaſtica cenſenda , ſed obſequio decenti apud Regem deſervienda , non ad nutum ejus Eccleſiis quaſi ex novo conferenda vel auferenda. Reges enim ac Principes in tali malitia pertinaces ut vellent ad nutum ſuum diſpenſari eccleſiaſtica vel ipſa regalia , ex parte fracti ſunt , humiliatis cæteris ad obedientiam apoſtolicæ ſedis , ita ut jam lætari poſſemus in his quæ dicta ſunt & acta in domum Domini euntibus his qui veniunt de Babylone in Ieruſalem , ſi non videremus à quibuſdam reædificari Babylonem , id eſt , illam confuſionem quam Rex Babylonis diabolus in diebus iſtis noviſſimis exoſſat gregem Domini , ſicut Ieremias deplorat dicens : *Grex diſperſus Iſrael , leones comederunt eum. Primus devoravit eum Rex Aſſur , iſte noviſſimus exoſſavit eum Nabuchodonoſor Rex Babylonis.* Quid enim eſt gregem

Domini exoſſari niſi eum ita faſcinari ut in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, & electi oſſibus carnem portantibus aſſimilati ſed peccatis exigentibus eorum numero ſociati qui cives potiùs Babylonis quàm Ieruſalem cenſentur, verbi gratia in clero hi qui cùm ſint valenter litterati, dicuntur tamen & ſunt acephali, &, ut ait Iſidorus, Hypocentauris aſſimilati, qui nec equi nec homines, mixtum genus & confuſum in ſe repræſentantes, neque clericali neque laicali diſciplina utentes, ex eo quòd vocantur Clerici vel Canonici, cùm ſint ſynagoga ſatanæ, volunt pro ſuo libitu eccleſiaſticos honores partim ſibi uſurpare, partim ſui ſimilibus vel etiam nequioribus conferre. Horum quidam præcipuas in Eccefia dignitates & ſedes occupant, atque cives Ieruſalem tanto graviùs gravant quanto licentiùs in ipſa Ieruſalem Regi Babylonis militant, ſecularia ſpiritalibus miſcendo, & omnia ita confundendo ut ſi videas hujuſmodi hominem, neque in habitu neque in converſatione valeas perpendere illius profeſſionem. Similiter & inter laicos vix invenias in ordine militari aliquem ſuis contentum ſtipendiis, ad ſecularem videlicet militiam pertinentibus, ita ut non habeant decimas militiæ ſpiritali potiùs quàm ſeculari divina ordinatione deſtinatas. Et hi ergo, veluti ex diverſo genere confuſi, cives Babyloniæ ſunt, ſeparantes quæ Deus conjunxit, & jungentes quæ ſeparavit. Hujus autem confuſionis præcipui ſunt machinatores Epiſcopi talem clerum foventes & laicis talia beneficia præſtantes, & Principes eadem ſua potentia manu tenentes, atque in hoc non Deo ſed Regi Babylonis militantes. Diligit enim tales confuſiones Rex Babylonis, ut ſpiritalia & ſecularia inſimul confuſa repræſentent quodam modo chaos anti-

quam, quando adhuc terra erat inanis & vacua, & tenebræ erant ſuper abyſſum. Sed ne ſemper talis eſſet confuſio rerum, ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas, ut ex tanta rerum confuſione produceret formas diſcretas & ab invicem ſua proprietate diſtinctas. Multò nunc benigniùs fertur ſuper aquas baptiſmi, ut ex his ad lucem prodeat quicquid illud pulchritudinis & jocunditatis fuit. Vnde ſibimetipſi applaudebat antequam quicquam faceret æterna Dei ſapientia, ludens in orbe terrarum, pro delitiis habens eſſe cum filiis hominum. Hæc eadem noviſſimè diebus iſtis loquens in carne propria hominibus, & manens cum hominibus, ipſos cum quibus manebat homines inter ſe diſcrevit, aliter loquens diſcipulis ſuis in monte, aliter turbis in loco campeſtri, oſtendens videlicet quòd ſui diſcipulatus electi ſectatores à turbis hominum ſecernendi ſibique in monte celſioris converſationis jungendi eſſent. Hujus divinæ inſtitutionis memor beatus Petrus in ordinatione Clementis dicit. *Te quidem oportet irreprehenſibiliter vivere & ſummo ſtudio niti ut omnes vitæ hujus occupationes abjicias, ne fidejuſſor exiſtas, ne advocatus litium fias, neve in ulla aliqua occupatione prorsùs inveniaris mundialis negotii occaſione perplexus. Neque enim judicem aut cognitorem ſecularium negotiorum hodie te ordinare vult Chriſtus, ne præfocatus præſentibus hominum curis non poſſis verbo Dei vacare & ſecundùm veritatis regulam ſecernere bonos à malis.* Item. *Sicut impietatis eſt crimen neglectis verbi ſtudiis ſacerdotes ſollicitudines ſuſcipere ſeculares, ita unicuique laicorum peccatum eſt niſi invicem ſibi & in his quæ ad communis vitæ uſum pertinent operam fideliter dederint.* Et Paulus doctor gentium. *Nemo,* inquit, *militans Deo implicet ſe negotiis ſeculari-*

*bus, ut ei placeat cui ſe probavit.* Item. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum.* In his, inquit, quæ ſunt ad Deum, non in his quæ ſunt ad ſeculum. Quæ nimirum doctrinæ apoſtolicæ ſalubria monita non ita ſunt accipienda ut illis Apoſtoli dictis inveniantur contraria quibus aſſerit ſe ſuique conſimiles habere poteſtatem etiam angelos judicandi, quanto magis ſecularia. Item. *Spiritalis*, inquit, *judicat omnia, & ipſe a nemine judicatur.* Iudicet ergo ſpiritalis omnia, præſertim ſuæ ſollicitudini commiſſa, etiam ſecularia, ſic tamen ut ſe ſecularibus negotiis non implicet. Aliud eſt enim de ſecularibus juſtè judicare, aliud eiſdem ſe implicare. Nam de ſecularibus judiciis & judicibus habet poteſtatem judicandi Epiſcopus, ſciens reprobare malum & eligere bonum, ſciens juxta legem diſcernere inter lepram & non lepram, inter ſanctum & non ſanctum. Sed alia ſunt judicia & negotia quæ ſpiritalis homo ſedens in cathedra Moyſi per ſemetipſum poteſt adminiſtrare, alia quæ debet ſenſatis laicis committere, præcipuè quæ ſpectant ad vindictam malefactorum, contra quos miniſter armatus & judex cinctus non ſine cauſa gladium portat; quem nemo debet ſua præſumptione accipere, ne gladium accipiens gladio pereat; ſed eccleſiaſtica poteſtate ordinante ſecularem, atque interdum frænante, interdum ſtimulante, ſic per ſanctos judicentur nationes ut ipſis juſtè dominantibus munda ſit manus & lingua ſacerdotis à negotio ſanguinis. Neque enim ſanguis per judicem cinctum, licèt ab Epiſcopo conſtitutum, fuſus imputandus eſt Epiſcopo, ſi tamen eidem judici non ſinit eſſe poteſtatem liberam ſeu violentiam contra juſtitiam. Sic enim legimus à Ponti-

bellis Romanis quoſdam Regum ſeu Principum pro inutilitate vel nequitia ſua excommunicatos & deſtitutos, alioſque pro illis conſtitutos; ut ii quos provexerunt, non ſolùm ex inſtituto, ſed etiam ex præcepto eorum gladio vindice perſequerentur hoſtes Eccleſiæ vel regni. Sanè in talibus bellis movendis pro defenſione patriæ ſeu Eccleſiæ ſacerdotali quoque tuba cum Principis edicto conſonante ſic ſe lingua ſacerdotalis debet cohibere ne ſe videatur mortibus etiam hoſtium commiſcere; ſicut de beato Gregorio legimus, qui cùm Romanos milites in defenſione urbis contra Longobardos pecunia eccleſiaſtica velut ſaccellarius juvaret, atque doctrina ſacerdotali tanquam juſtitiæ ſignifer animaret, à mortibus tamen ipſorum Longobardorum ſtuduit ſibi cavere, ipſis quoque hoſtibus parcendo, nec bella inferendo vel inferri præcipiendo, niſi quantum exegit neceſſitas injuriæ propulſandæ vel urbis ac patriæ defenſandæ. Hinc eſt quòd hoſtibus versùs urbem properantibus monet à tergo inſtandum vel ex adverſo reſiſtendum; quibus in pace quieſcentibus & Eccleſiam non lædentibus minimè docet bella inferenda, quamquam nota fuerit hoſtilis eorum nequitia. Inde eſt quòd penes Imperatorem Mauricium ſibi prorsùs infenſum dudum accuſatus quòd Malchum Epiſcopum ſui patrimonii proviſorem pro reddendis penſionibus tamdiu in cuſtodiis afflixiſſet quouſque ſpiritum exhalaret, Sabiniano ſuo Conſtantinopolitano Diacono ſcribens ait: *Vnum eſt quod breviter ſuggeras ſereniſſimis Dominis noſtris, quia ſi ego ſervus eorum in mortem vel Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec Regem nec Duces nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione diviſa eſſet. Sed quia Deum timeo, in*

*morte cujuſlibet hominis me miſcere formido. Malchus autem iſdem Epiſcopus neque in cuſtodia fuit neque in aliqua afflictione; ſed die qua cauſam dixit & addictus eſt, neſciente me à Bonifacio Notario in domum ductus eſt, ibique prandidit & honoratus eſt ab eo, & nocte ſubitò mortuus eſt inventus.* Quàm verò crudele viſum fuerit huic ſacratiſſimo doctori ut Epiſcopo jubente aliquis ita caſtigaretur ut ex ipſa caſtigatione mortis cauſa inferretur inde colligitur quod Iohanni Epiſcopo Calliopolitano inter alia ſcribens ait: *Matricula quam frater & coëpiſcopus noſter Andreas Tarentinus Epiſcopus fecit fuſtibus caſtigari, quamvis exinde poſt octo menſes hanc obiiſſe non credamus, tamen quia eam contra propoſiti ſui ordinem hujuſmodi fecit affligi, duobus hunc menſibus à Miſſarum ſolemnitate ſuſpendere, ut vel hac eum verecundia qualem ſe de cetero exhibere poſſit inſtituat.* Audiant hæc Epiſcopi qui ultro & contra juſtitiam plerunque bella movent, guerras excitant, & plerunque innocentes etiam perſonas truncari & morte tenus malè tractari præcipiunt, officiumque militis & ſacerdotis in una perſona confundunt, Comitis & Pontificis dignitatem ſimul adminiſtrant, hoſtibus non tyrannizantibus, verùm ea quæ pacis ſunt & gratiæ humiliter quærentibus, gladios intentant, & eos occidi vel truncari præcipiunt; quos utinam vivos capi præciperent, & à mortibus eorum ſibi caverent; qui ſi, capi ſe non permittentes, à militibus Epiſcoporum occiderentur, qualicunque pallio excuſationis verecunda patrum tegerentur, ne homicidæ viderentur. Nunc autem quia Epiſcopi quidam ſic tyrannizant ut etiam innocentes perſonas & ſpiritales militum ſuorum gladiis interdum exponant, eſurimus & ſitimus hanc juſtitiam, ut

plica & negocia ſpiritalia per ſpiritales & ſecularia per ſeculares ita peragantur ne termini à patribus conſtituti negligantur. Talibus judiciis in Eccleſia Chriſti diſtinctè ordinatis, confunderetur & excluderetur omnino Rex Babylonis, princeps tenebrarum & confuſionis, qui nunc rebus male mixtis & confuſis gloriatur ſe abundare filiis & filiabus multiplicatis ſuper numerum filiorum & filiarum Ieruſalem. Miſereor ſuper filias Babylonis, miſeras illas falsò ſanctimoniales dictas, quæ ſi aut Chriſto per votum continentiæ ſpiritaliter nuptæ, vel ante votum ſeculariter conjungatæ fuiſſent, poterant eſſe filiæ Ieruſalem, vel inter ſexaginta Reginas, vel inter octuaginta concubinas contemplantes Regem Salomonem in diademate ſuo, quo coronavit eum mater ſua in die deſponſationis ſuæ. Nunc autem ſanctimonialem profeſſæ, mundo autem nimis amicæ, filiæ Babylonis & confuſionis rectè dicuntur, & à filiabus Ieruſalem, non tanquam fatuæ virgines, in ultimò tantùm ſponſi adventu ſecernendæ ſunt, ſed & nunc in interitum carnis tradendæ ſatanæ, ut ſpiritus earum ſalvus fiat; ſicut nuper in Concilio Remenſe tu, Papa Eugeni, de talibus mandaſti ut Chriſtiana etiam ſepultura careant, niſi vitam ſuam in congregationibus ſecundùm regulam beati Benedicti vel ſancti Auguſtini emendent, & relictis propriis, communiter vivant. In quo ſtatuto exequendo Epiſcopi quidam non bene vigilant. Sed & ipſæ filiæ Babylonis remurmurant inter ſe dicentes: Quid eſt rationis quòd nobis feminis in clauſtro quolibet ſtabilitis & nutritis, neque tamen regulæ alicujus voto adhuc obligatis, quia votum regulæ ſolemus differre uſque ad laſſitudinem ſenectutis, nunc imponitur invitis obſervantia regularis. Quibus cùm reſpon-

deo, Quia eſtis in monaſterio & utimini ſtipendio regulariter viventibus conſtituto, reſpondent: Nonne ſimiliter & Canonici epiſcopalium Eccleſiarum vivunt de ſtipendio regulariter viventibus conſtituto, & ipſi nullam penitùs obſervant regulam, neque ſaltem illam diſſolutam quam ſibi à Ludewico dicunt propoſitam ſive impoſitam: quæ cùm eos jubeat in clauſtris ſuis inſimul habitare, nec permittat illis extra dormitoria ſua dormire abſque inevitabili cauſa, non ita fit, ſed unuſquiſque diſcurrit & dormit ubi vult. Quare itaque nobis feminis illud prohibeatur quod in viris Deo ſacratis toleratur, cùm nec ſaltem in ſua illa jam dicta regula illis hoc permittatur? Sic murmurant filiæ Babylonis miſeræ contra ejuſdem Babylonis filios utinam tam parvulos ut poſſent teneri & allidi ad petram. Nam petræ inhærentes Petri ſucceſſores multa ſollicitudine tales conſtringere laboraverunt, verbi gratia præcipiendo ut tam Epiſcopi quam Clerici neque in ſuperfluitate ſeu inhoneſtate vel varietate colorum aut fiſſura veſtium neque in tonſura intuentium, quorum exemplum & forma eſſe debent, offendant aſpectum, ſed potiùs ita in ſuis actibus errata condemnent & amorem innocentiæ converſatione demonſtrent, ſicut dignitas exigit ordinis clericalis. Magnifice dictum, *ſicut dignitas exigit ordinis clericalis*, ne intelligatur exiliter, penſánda eſt ordinis clericalis dignitas, non ſecundùm vulgaris opinionis æſtimationem frivolam, ſed ſecundùm legem divinam. Locutus eſt enim Dominus ad Moyſen dicens: *Tolle Levitas de medio filiorum Iſraël, & purificabis eos juxta hunc ritum. Aſpergantur aqua luſtrationis, & radant omnes pilos carnis ſuæ. Cùmque laverint veſtimenta ſua & mundati fuerint, tollent boves de armentis*, & cetera. *Radant*, inquit, *omnes*

omnes pilos *carnis ſuæ.* Pili carnis ſunt vitæ veteres cogitationes, ut ait beatus Papa Gregorius; quas ſic à mente incidimus ut de amiſſione earum nullo dolore fatigemur. Pili carnis ſunt quælibet ſuperflua humanæ corruptiónis. Levita namque aſſumptus vocâtur. Oportet ergo Levitas omnes pilos carnis radere; quia is qui in obſequiis divinis aſſumitur, debet ante Dei oculos à cunctis carnis cogitationibus mundus apparére. Non inlicitas cogitationes mens proferat, & pulchram animæ ſpeciem quaſi pilis fúſcantibus defórmem reddat. Sed quantumlibet, ut diximus, quempiam virtus ſanctæ converſationis evexerit, adhuc tamen ei de vetuſtate naſcitur vitæ qui toleratur. Vnde & ipſi Levitarum pili rádi præcepti ſunt, non evelli. Raſis etenim pilis, in carne radices remanent, & creſcunt iterum ut recidantur: quia magno quidem ſtudio ſuperfluæ cogitationes amputandæ ſunt; ſed tamen amputari funditus nequaquam poſſunt. Semper enim caro ſuperflua generat quæ ſemper ſpiritus ferro ſollicitudinis recidat. Sed hæc in nobis tunc ſubtiliùs conſpicimus cùm ſpeculationis altá penetramús. Verùm hanc munditiæ vel pulchritudinis perfectionem conſequi non poterit niſi qui cunctas priùs ab animo ſuo facultates ſeculi divini amotis novacula raſerit. Proinde Dominus noſter, qui legem non ſolvere ſed adimplere venit, ut iſta quoque Levitarum lex à ſuis aſſumptis poſſit impleri, dicit adoleſcenti diviti: *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo, & veni, ſequere me.* ac deinceps: *Et omnis qui reliquerit domum vel fratres.* & cetera. Hanc planè Levitarum eſſe raſuram Moyſes quoque in Deuteronomio probat, cùm

G

dicit in benedictione Levi : *Qui dixit patri ſuo & matri ſuæ, Neſcio vos, & fratribus ſuis, Ignoro illos, & neſcierunt filios ſuos, hi custodierunt eloquium tuum & pactum tuum, ſervaverunt judicia tua, ô Jacob, & legem tuam, ô Iſraël.* Sic inquam ſpiritaliter debere radi filios Levi probat hic ipſe Moyſes, cùm & illic protinus ſubjungit: *Ponent thymiama in furore tuo, & holocauſtum ſuper altare tuum.* Et hic cùm dixiſſet, *Aſpergantur aqua luſtrationis, & radant omnes pilos carnis ſuæ*, continuò ſubdidit: *Cùmque laverint veſtimenta ſua, & mundati fuerint, tollent bovem de armentis, & libamentum ejus ſimilam oleo conſperſam. Bovem autem alterum de armento accipies pro peccato, & applicabis Levitas coram tabernaculo fœderis, evocata omni multitudine filiorum Iſraël. Cùmque Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Iſraël manus ſuas ſuper eos, & offeret Aaron Levitas munus in conſpectu Domini à filiis Iſraël, ut ſerviant in miniſterio ejus. Levitæ quoque ponent manus ſuas ſuper boum capita:* & cetera. Quidnam eſt aqua aſperſos Levitas & raſos, lotiſque veſtimentis mundatos, bovem alterum in holocauſtum, alterum pro peccato manibus ſuis ſuper capita poſitis coram Domino tangere, poſitis antea vel inſimul manibus filiorum Iſraël ſuper ſe ? Quid inquam hoc eſt niſi ſpiritalis propoſiti viros à propriis vitiis mundatos, à cunctis facultatibus curiſque ſeculi raſos, ad hoc ſolum vacare ad quod aſſumpti ſunt, videlicet ut ponant thymiama in furore Domini & holocauſtum ſuper altare ejus, id eſt, interveniant pro peccatis populorum ? Filii namque Iſraël manus ſuas ſuper Levitas, qui ab ipſis decimas accipiunt, & Levitæ manus ſuas ponunt ſuper capita boum, è

quibus unum, inquit, facies pro peccato, & alterum in holocauſtum, quando ſpiritalis ordinis viri ſecularium peccata ſuſcipiunt, quorum ex eleemoſynis vivunt, & ea coram Domino ſacrificiis orationum oblatis deprimere & uſque ad remiſſionem vel indulgentiam eorum ſuperare contendunt. Quod quia magna eſt inſtantia faciendum, in fine capituli trina repetitione commemoratur factum. *Feceruntque Moyſes & Aaron & omnis multitudo filiorum Iſraël ſuper Levitas quæ præceperat Dominus Moyſi.* & deinde: *Purificatique ſunt, & laverunt veſtimenta ſua.* & cetera. ac deinde tertiò: *Sicut præceperat Dominus Moyſi de Levitis, ita factum eſt.* Et quidem de Levitis ita factum eſt ut Dominus præceperat, purificatis & raſis primò litteraliter miniſtris veterum & carnalium ſacrificiorum, deinde ſub novo legiſlatore benedictionem dante ſpiritaliter purificatis & raſis filiis Aaron ſacerdotis veri, Chriſti videlicet Apoſtolis novi ſacrificii primis & præcipuis miniſtris. Verùm ſicut in captivitate Babylonica Presbyteris iniquis iniquè judicantibus egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus qui videbantur regere populum, neglecto præcepto per Moyſen dato de purificatione Levitarum, ſic & modò, quaſi tyrannizante Rege Babylonico, & populo Dei captivo, egreditur iniquitas à ſenioribus qui videbantur regere populum, neglecta purificatione ac raſura Levitarum, quæ inſtituta eſt per Chriſtum, pauciſſimis Levitarum exceptis, qui exemplo trium puerorum & Danielis Prophetæ ſe caſtrantes propter regnum cælorum, digni & idonei exiſtunt hymnum Deo canere, viſiones regni cæleſtis videre, ac ſenes impudicos judicare. Iudicium verò talium Presbyterorum cum filiabus

G ij

Iſraël temporibus turpiter agentium & filiabus quoque Iuda Suſannæ conſimilibus inſidiantium ex eo tempore cœpit acriùs agitari ex quo talibus interdicta ſunt officia divina & beneficia eccleſiaſtica, tanquam Daniele præſidente in quolibet caſto & juſto apoſtolicæ ſedis antiſtite. Sed quia necdum tota captivitas Babylonica ſoluta vel reverſio in Ieruſalem peracta eſt, adhuc ſuper flumina Babylonis flendo ſedemus, & hujuſce confuſionis remedia majora expectantes, cum Ieremia & Aggæo canimus: *Te decet hymnus Deus in Sion, & tibi reddetur votum in Ieruſalem.* Quænam remedia majora expectamus & expetimus? Illa videlicet, ut ſicut in reverſione populi Dei de captivitate cantores & ſacerdotes ac Nathinæi deſcripti ſunt cautiſſimè per tribus & familias ſuas, ac de ſacerdotio ejecti ſunt qui ſuam de ſcripturis genealogiam indicare non potuerunt, ita & nunc fiat exaudita oratione Ieremiæ dicentis: *Converte nos Domine ad te, & convertemur; innova dies noſtros ſicut à principio.* Denique ſi ad principium naſcentis Eccleſiæ reſpiciamus, dies claros & ſerenos in ordinibus eccleſiaſticis inveniemus, ita ut alii vice Apoſtolorum Pontifices, alii vice ſeptuaginta diſcipulorum ſacerdotes, alii cum Stephano Diacones rite ſequerentur ſuæ profeſſionis duces ac principes, tanquam ſuæ genealogiæ ſeriem cautiſſimè obſervantes. A qua ſerie ſi quis deviavit, ut Iudas traditor & mercator peſſimus, Nicolaus fornicator, Simon perverſus negotiator, continuò detectus de ordine ſacerdotali ac levitico proiciebatur, & ordo leviticus in ſua puritate ſervabatur ſub aliqua certa regula vel ſimul in unum cohabitandi lege cœnobitali, vel populo foris miniſtrandi lege ſynodali, exemplo Chriſti

diſcipulorum, qui primitus in unum cohabitando formam cœnobitalis vitæ præoſtenderunt, uno corde unaque anima Deum colendo; & poſtea diſperſi per diverſas regiones Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ, ſanctè converſabantur in medio nationis pravæ ac perverſæ verbum vitæ continentes & ſicut luminaria in hoc mundo lucentes. Qua nimirum converſatione diſperſorum fratrum ſanctorum vita informatur Dei miniſtrorum verbum vitæ continentium & in medio nationis pravæ ad hoc ordinatione divina diſperſorum ut luceant inter eos tanquam luminaria in hoc mundo. Lege in Apoſtolorum actibus, Luca ſcribente, primitivam regulam cœnobitalis vitæ. *Multitudinis*, inquit, *credentium erat cor unum & anima una in Deo.* & cetera. Lege Apoſtolorum principis epiſtolas fratribus in diſperſione poſitis miſſas, quaſi primas decretales regulas in omni concilio ſanctorum decreta fabricantium præ oculis habendas, ut hujuſmodi fratres ad omnem ſanctimoniam ſint informati tanquam verbis Petri Apoſtoli dicentis: *Obſecro vos tanquam advenas & peregrinos abſtinere vos à carnalibus deſideriis quæ militant adversùs animam, converſationem veſtram inter gentes habentes bonam.* & cetera. Item: *Seniores obſecro conſenior & teſtis Chriſti paſſionum, qui & ejus quæ in futuro revelanda eſt gloriæ communicator, paſcite qui in vobis eſt gregem Dei providentes non coactì, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum, neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè, neque ut dominantes in clero, ſed forma facti gregi & ex animo; & cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem gratiæ coronam.* Item: *Vos autem curam omnem ſubinferentes miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam, in ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem*

*patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem. Hæc enim ſi vobiſcum aſſint & ſuperent, non vacuos nec ſine fructu vos conſtituent in Domini noſtri Ieſu Chriſti cognitione. Cui enim non præſto ſunt hæc, cæcus eſt & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum. Quapropter, fratres, magis ſatagite ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis. Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri & ſalvatoris Jeſu Chriſti.* Item: *Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei. Si quis miniſtrat, tanquam ex virtute qua adminiſtrat Deus; ut in omnibus honorificetur Deus per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.* Quamquam dicta & hortamenta hæc apoſtolica univerſæ conveniant Eccleſiæ, tamen quia fratribus in diſperſione poſitis, tanquam advenis & peregrinis inter gentes converſantibus, miſſa ſunt, ſpecialiter eos inſtruunt qui piè inter impios vivendi & eos inſtruendi habent propoſitum & officium: à quo qui exorbitant, ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit, correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ ſubjugale mutum, hi, ut beatus Petrus ait, ſunt fontes ſine aqua & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur. Superba enim vanitatis loquentes pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos qui paululùm effugiunt, qui in errore converſantur, libertatem illis promittentes, cùm ipſi ſervi ſint corruptionis. A quo enim quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt. & cetera. Nimirum per hæc

apoſtolica dogmata, non ſolùm qui ſequendi, ſed & qui cavendi ſint, monemur ne inſipientium errore traducti excidamus à propria firmitate, ſive in congregatione ſive in diſperſione ſimus: quoniam ad utrumque modum converſandi firmas regulas habemus, primò & principaliter in actibus & dictis Apoſtolorum, deinde in exemplis & regulis patrum ipſos imitantium. Denique omnes qui vitæ cœnobitalis regulas rectè ordinaverunt, illud quod in actibus Apoſtolorum de multitudine credentium cor & animam unam in Deo habentium nihilque ſuum dicentium ſcribitur, quaſi cardinem doctrinæ ſuæ habuerunt, ut verbi gratia Baſilius, Auguſtinus, Benedictus, quorum in regulis rectè ordinatur vita congregationis. Verùm Pontifices Romani cæterique patres orthodoxi, qui decretalibus aut ſynodalibus inſtitutis clericos in diſperſione poſitos informaverunt, apoſtolicas epiſtolas quaſi primitivas & principales regulas & leges civitatis Ieruſalem in principio lætitiæ ſuæ propoſuerunt, nec aliquid ab eis diſſonum docuerunt. Etenim quòd Clericorum congregationes ab initio naſcentis Eccleſiæ communem vitam ſecundùm actus Apoſtolorum ſervaverint Vrbanus Papa & martyr decimus ſextus à beato Petro, in ſuis decretis manifeſtat. Quod & beatæ memoriæ Papa Innocentius II. in quadam epiſtola ſua commemorat, cujus hoc eſt reſcriptum.

*Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Conrado Salzburgenſi Archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. De dignitate & excellentia vitæ Canonicorum multa nos docet divina ſcriptura, & multa poſſemus dicere, quòd vita Canonicorum vita eſt apoſtolica, quoniam Apoſtoli contemptis omnibus hac vita cum Domino*

*vixerunt, & poſt aſcenſionem cum multitudine credentium, cujus erat anima una & cor unum, hac vita viventes, eam poſteris ſuo exemplo tenendam reliquerunt. Quod martyr & Pontifex Vrbanus ad informationem fidelium in ſuis decretis memorare curavit dicens: Scimus vos non ignorare quia vita communis hactenus inter bonos Chriſtianos viguit & adhuc gratia Dei viget, & maximè inter eos qui in ſorte Domini electi ſunt, id eſt, Clericos, ſicut in actibus Apoſtolorum legitur: Multitudinis credentium erat cor unum & anima una. Hanc beati Auguſtini regulis ordinatam ſanctus Hieronymus ſuis epiſtolis informavit. Horum itaque & aliorum muniti auctoritatibus, non minoris meriti æſtimamus vitam canonicam aſpirante ac proſequente Domini ſpiritu obſervare quàm religionem monaſticam ejuſdem ſpiritus perſeverantia cuſtodire. Vnde anteceſſorum noſtrorum decretis ſtatutum eſſe meminimus ne profeſſionis canonicæ quiſpiam, poſtquam Dei vice ſuper caput ſibi hominem impoſuerit, alicujus levitatis inſtinctu vel diſtrictioris religionis obtentu de clauſtro audeat ſine Prelati & congregationis permiſſione diſcedere. Quorum veſtigiis inhærentes, quòd quidam fratres in clauſtro Bertherſgadmenſi de mutatione ordinis ſui vana præſumptione attentare voluerunt, apoſtolica auctoritate ne fiat interdicimus, præcipientes ut quod Deo voverunt reddere & regulam beati Auguſtini, quam profeſſi ſunt, Domino juvante fideliter obſervare ſtudeant; in cujus obſervantia ſi eos fortaſſe remiſſos & minùs ferventes repereris, monemus fraternitatem tuam ut ſecundùm datam tibi à Deo ſapientiam profeſſionem & ordinem ſuum ſervare & mandatis regulæ obedire, ſicut tua intereſt, diſtrictè commoneas. Data Laterani XVII. Kalendas Aprilis.*

Cùm ergo ſcriptis apoſtolicis moniti & divina inſtitutione informati agnoſcamus bipertitam converſationem clericorum, vel in congregatione communiter, vel in diſperſione diſciplinatè converſantium & regulas vel cœnobitales vel ſynodales, quas appellamus canones, obſervantium, quis niſi Rex Babylonis & confuſionis adinvenit genus tertium clericorum nimis confuſum, nimis Babylonicum, laicali pariter & clericali converſatione commixtum in quoddam neutrum, neque in congregatione vacantium canendis hymnis ita decenter ſicut *te decet hymnus Deus in Sion*, neque in diſperſione ordinabiliter militantium contra carnalia deſideria quæ militant adversùs animam. Hi ante nos à ſanctis patribus inveniuntur hypocentauris aſſimilati, qui nec equi nec homines, *mixtumque*, ut ait poëta, *genus*, *proleſque biformis*, quia nullius agnoſcuntur certæ ſectatores religionis. Horum quoſdam ſolutos atque oberrantes, ut Iſidorus ait, ſola turpis vita complectitur & vaga, quia nullius cautæ inſtitutionis religamine jugo Domini ſunt aſtricti, quaſi liberi & velamen habentes malitiæ libertatem, non ſicut ſervi Dei, ſed ſicut ſervi mammonæ, pro ſuo quæſtu ſeu luxu variantes loca, vel, quod pejus eſt, occupantes loca plura contra interdicta ſynodalia, quibus mandatur ne vagus clericus ante canonicam ſtabilitatem litteris commendatitiis ac propria confeſſione roboratam ſerviat altari ſeu vivat de altari, prohibeturque unus in duabus vel pluribus Eccleſiis intitulari, ut verbi gratia in ſede cathedrali ſit Canonicus & in rure plebanus, vel inter plebanum & Epiſcopum talis medius qualis in Concilio Remenſi ſermone apoſtolico per te, Papa Eugeni, nuper eſt præſcriptus pariter & proſcriptus, eò quòd quidam

ſuis conductitiis nomen plebani fraudulenter concedunt, & ipſi ſub Epiſcopis & ſuper hujuſmodi plebanos ita ſe medios conſtituunt ut gregem devorent, non curent, vaſtent, non paſcant. Hos impugnari vel expugnari ob hoc nimis eſt laborioſum quòd cùm ſua quærant & non quæ Ieſu Chriſti, tenent arcem in Ieruſalem, &, ſicut in libris Machabæorum legitur, facti ſunt in diabolum malum in Iſraël, ſuntque magna plaga caſtitatis & duces reliquis alienigenis in vexationem ſanctæ civitatis, uſque adeo ut per talium gravamina deſerta ſit Ieruſalem à ſuis civibus & inhabitetur à gentibus, juxta illud: *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam, poſuerunt morticina ſervorum tuorum eſcas volatilibus cæli, carnes ſanctorum tuorum beſtiis terræ.* & cetera. Sed innoteſcet quandoque in nationibus ultio ſanguinis ſervorum Dei, & introibit in conſpectu Dei gemitus compeditorum. Sicut enim Simone ſacerdote magno exaltato, hi qui erant in arce, primò concluſi, deinde ſunt ejecti, ſic annuente Deo eveniet iſtis. Ita enim legitur: *Qui autem erant in arce Jeruſalem, prohibebantur egredi & ingredi in regionem & emere ac vendere, & eſurierunt valde, & multi ex eis fame perierunt. Et clamaverunt ad Simonem ut dextras acciperent, & dedit illis, & ejecit eos inde, & mundavit arcem à contaminationibus. Et intraverunt in eam tertia & viceſima ſecundi menſis, anno centeſimo ſeptuageſimo primo, cum laude & ramis palmarum & cinaris & cymbalis & nablis & hymnis & canticis, quia contritus eſt inimicus magnus ex Iſraël. Et conſtituit ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia. Et munivit montem templi qui erat ſecus arcem, & habitavit ibi ipſe*

*& qui cum eo erant.* Nonne huic facto ſimile eſt illud quod irregulares Canonici, licèt in arce poſiti, per decreta Pontificum Romanorum prohibentur Eccleſias emere ac vendere in regione, propter quod eſuriunt valde, non ſicut illi beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, ſed ſicut hi qui ardent per avaritiam. Veniet veniet tempus acceptabile quo eiciantur de arce primò particulariter emundata, videlicet qualibet cathedrali Eccleſia, deinde univerſaliter ventilatione ultima; nec proderunt eis propugnacula vel jacula quibus jamdiu tutati ſunt in arce. Habent enim in regula ſua, non ſecundùm Apoſtolos ordinata, quædam capitula rationabilia vel fortiſſima propugnacula, quibus defenditur converſatio eorum tanquam ſit canonica. Et revera ſi viverent ſecundùm illa quæ de ſanctorum patrum tractatibus excerpta illic ſunt aggregata, vita dici poſſet & eſſet canonica. Sed admixtum illic modicum fermentum totam maſſam corrumpit, illud videlicet quòd non de ſcriptis patrum, ſed aliunde aſcitum deſtruit illic poſitas ſanctiones ſanctorum. Quaſi enim Regis legitimi legitimis edictis primò poſitis, aliis immo & contrariis edictis legationem mittunt poſt illum dicentes: *Nolumus hunc regnare ſuper nos.* Nam cùm priora edicta eis interdicant proprietatem & habitacula privata, poſteriora illa penitùs apocrypha concedunt hujuſmodi, non ea diſcretione qua beatus Gregorius clericis extra ſacros ordines manentibus & legitima conjugia ſortitis extra congregationes dari permittit ſtipendia competentia pſalmodiæ invigilantibus & viventibus ſub Chriſtiana regula prohibente illicita, ſed ea confuſione qua ſcripſit Rex Antiochus regno ſuo ut eſſet omnis populus unus. Vnde apud illos inter ſanctum & profanum nulla diſtantia

eſt, inter ſacerdotes & laïcos modica diſcretio; niſi fortè in eo diſcernantur quòd clerici plus laïcis deviant, exceptis pauciſſimis inter eos ita ſenſatis ut intelligant & doleant ſe non eſſe obſervatores vel illius confuſæ regulæ niſi in viliſſima ejus portione, cùm ea illic negligant quæ ſancti ſancta docent, & ea ſolùm teneant quæ in permiſſione proprietatum & privatorum habitaculorum neſcio quis indulget. Nonne itaque regula iſta vel colanda eſt ut ſit pura & ſanctis conſona, vel ſi colari non poteſt, omnino auferenda? Provenit enim ex illa talis confuſio qualis olim de jam commemorato Regis Antiochi evenit edicto, quo ſcripſit omni regno ſuo ut eſſet omnis populus unus. Nam ſi ſola ſua, ut eis illic permiſſum eſt, retinerent quæ relinquere nullus cogitur niſi qui voto vel propoſito vitæ artioris tenetur, eſſet hoc utcunque tolerabile, dummodo res Eccleſiæ, ut in ſacris canonibus præcipitur, haberent, non in proprietate, ſed in communitate, neque ad inſtar filiorum Heli de Silo carnes in communi caldario coquendas & intra ſancta edendas dividerent crudas in habitacula ſua mulierculis frequentata deportandas. Sanè à talibus congregationibus proprietates omnino diſamputare ac privatas eis manſiones penitùs non permittere, hoc utique eſſet ſecurim ad radicem arboris malæ ponere, non etiam ramos ſolùm præcidere. In qua nimirum præciſione ramorum hi fruſtra laborant qui permiſſis eis proprietatibus ac privatis manſionibus, à veſtibus ſuperfluitates & ſecularis pompæ nævum atque à moribus vitia conantur reſecare. Quamdiu enim radix proprietatis & manſionum privatarum uſus radicitus non evellitur, quantumlibet operæ ad præcidendos ramos inutiles vineæ Domini quiſque ſtudioſus cultor

impenderit, de vitioſa radice alii æquè inutiles pullulabunt. Nam ſi in clauſtris canonicè abſque proprietate ordinatis vix vitia vel etiam crimina bene vigilante ſtudio magiſtrorum reſecari poterunt, quanto minùs ubi fraterni teſtimonii abſentia, & privati domicilii ſecretum, inſuper & ætatis lubricum, otiumque cum abundantia, coquorumque diligentia, & familiæ obſequela concurrerint. Sed obicitur nobis à talibus, nec inter nos vitioſos nec inter illos virtuoſos omnino deeſſè. Atque utinam ſicut apud nos unus forſitan vitioſus ſtudioſorum multitudine premitur quatenus aut mutetur intus aut foras egrediatur, ita apud eos quiſpiam ſtudioſus vitioſorum multitudine non opprimeretur, immo & perſecutionis rabie non pelleretur? Quis enim ex eis vitia aliorum ſciens, & æmulatione fraterna impetens, declinans, & arguens, cum talibus, ne dicam pacem habere, ſed vivere ſecurè potuit? Ingreſſus es, inquiunt, ut advena; numquid ut judices? Vimque facient ei vehementiſſimè, ita ut non aliud reſtet cuilibet animam ſalvare cupienti niſi de medio talium fugere nec in omni circumjacenti regione ſubſiſtere, ſed in monte altioris profeſſionis ſalvum ſe facere. Vnam támen conſidero viam hanc litterarum civitatem expugnandi, qua cuilibet vero Caleph cuilibet ſecundùm cor Dei ordinato caſtrorum dominicorum duci video acceſſibilem, qua paulatim tales Cariatharbei expugnari & exterminari poſſint, ita ut non redigatur terra in ſolitudinem; ſi videlicet à throno cuncta innovare cupientis Dei, & ab his quorum eſt in terris vicem Chriſti gerere ac de regno ejus omnia ſcandala corrigere, tale edictum procedat, aut etiam ſi quilibet Epiſcoporum divinitus inſpiratus hoc firmiter in corde ſuo ponat ut uno quo-

libet eorum qui ejuſmodi ſunt decedente, non alterum ei ſimilem in locum ejus ſubſtituat, ſed præbendas & beneficia eccleſiaſtica in manu ſua retinens, pauperibus interim diſtribui in eleemoſynam faciat donec tanta fiat præbendarum liberatio unde vel ſex vel decem aut quot Canonicos regulariter viventes in vicina aliqua capella foveat, quos illis malis vinitoribus viritim decedentibus ſubintroducere in hereditatem Domini tanquam heredes legitimos poſſit. Quod in una jam Eccleſia ſancti Mauricii in Burgundia factum nobis pro exemplo ſatis ſit; in qua introductis Canonicis, aliquanti adhuc de prioribus clericis ſuperſtites videntur ſtipendia ſua foris accipientes. Non autem hi Burgundiones præ ceteris omnibus ſeculariter degentibus clericis peccatores fuerunt; ſed in illis divina cenſura exemplum ſtatuit, imitari cupientibus poſſibilitatem monſtravit qualiter in toto de ſimilibus faciendum ſit ac ſine difficultate fieri poſſit. Quàm multa moveor dicere contra hujuſmodi exordinationes & Babylonicas confuſiones; quibus tandem ablatis, *te decet hymnus Deus in Sion*, quem nunc blaſphemat meretrix Babylon de ſanguine ſanctorum, ſicut in Apocalypſi legitur, ebria, quia gratiam Domini transferens in luxuriam delitiatur in conviviis de ſubſtantia ſanctorum copiosè ferculatis & poculatis, mixtis in medio convivantium feminis impudicis. Vix continent manus ab eo ſacrilegio quo Rex Babylonis Balthaſar bibendo & potando concubinas ſuas de ſacris vaſis iram Dei promeruit, quæ illi per articulos manus in pariete ſcribentis innotuit, ſancto Daniele interpretante. Atque utinam contra iſtos convivatores tale aliquid ſcribi valeat quo ira Dei eis innoteſcat, qui fortaſſe inde plus iraſcitur quòd

hujuſmodi manducant & bibunt indignè ſacramentum carnis & ſanguinis ſui quàm ſi exemplo Regis Balthaſar vinum de ſacris vaſis biberent & à ſacramento altaris abſtinerent, ne in populo Dei ſcandalum facerent. Quando enim laici omnino illiterati vident hujuſmodi clericos altari audenter miniſtrare, quibus interdum ſic miniſtrantibus aut hymnos de canticis Sion canora voce jubilantibus aſſiſtunt eorum feminæ tanquam filiæ Babylonis miſeræ, ita egreſſa in iniquitate à clericis & ſenioribus qui videntur regere populum, cernere habemus miſerabile ſpectaculum, ſcilicet in medio tui, Ieruſalem, populum penè totum Babylonicum. Quomodo ergo *te decet hymnus Deus in Sion*, cujus populus populus Gomorrhæ ſeu Babyloniæ abſque doctoribus & ductoribus juſtitiæ? Nam hi qui videbantur regere populum, penè omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt. Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. Etiam illi quibus, quaſi Cherubin flammeus, datus eſt gladius ad cuſtodiendam viam ligni vitæ, cùm deberent manifeſtè criminoſis interdicere ac prohibere acceſſum ad menſam Domini uſque ad condignam ſatisfactionem, paſſim confusè omnibus accedentibus, licèt manifeſtè criminoſis, porrigunt fructum ligni vitæ, quem talibus deberent negare. Ideo inter nos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Et quia Babylonica iſta confuſio nullos magis reſpicit quàm deſides negligenteſque rectores, ideo juſto judicio Dei effuſa eſt contentio ſuper principes tam ſeculares quàm ſpiritales, & errare fecit eos in invio & non in via, dum & ſpiritales implicari ſe gaudent ſecularibus negotiis, & ſeculares intermiſcere ſe audent ſpiritalibus cauſis. Quæ nimirum confuſio corpus totius Eccleſiæ facit lan-

guere ac membra ejus contra ſe invicem diſſidere, tanquam ſi dicant oculi pedibus & manibus, Opera veſtra non indigemus, & manus vel pedes oculis, Non eſtis nobis neceſſarii. Spiritales enim qui, quaſi oculi, dirigere deberent manus ad operandum vel pugnandum, pedes ad ambulandum, ſic tenentur captivi ſub Regibus & Principibus Babylonicis ut eis dicatur: *Hymnum cantate nobis de canticis Sion. Hymnum*, inquiunt, *cantate nobis*, non contra nos, voluntates noſtras malas cohibendo, ſed nobis beneplacita loquendo, *hymnum* tamen *de canticis Sion*, quia nolumus videri principes Babyloniæ, ſed Sion. Volumus audire cæleſtem doctrinam, ſed ad perficiendam non impediendam voluntatem noſtram. Tale fuit quod Rex Herodes mittens & congregans omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur; tanquam diceret: *Hymnum cantate nobis de canticis Sion.* Atque utinam tales illi fuiſſent ut ei ſic malignè ſciſcitanti reſpondiſſent: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Quomodo prodemus cæleſtia myſteria tibi alienigenæ volenti Regem verum occidere? Filius quoque ipſius, alter Herodes, paternæ impietatis heres, & ipſe volebat audiſſe hymnum de canticis Sion per os Iohannis Baptiſtæ, quem metuebat & libenter audiebat quoaduſque illi moleſta canere incipiebat dicens: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Cantabat quidem ille hymnum de canticis Sion, non ut Herodes vel Herodias voluit ſibi optatum vel acceptum. Similiter ab ipſo Rege ac ſummo ſacerdote Sion voluerat audiſſe hymnum de canticis Sion, cupiens ex multo tempore videre Ieſum, & gaudens quòd ei Pilatus miſiſſet illum. Sed ipſe indignum judicans margaritas

margaritas mittere ante porcos, coram eo tacuit, nec ſignum aliquod fecit, magiſque ſperni quàm honorari voluit ab illo & exercitu ejus. Tunc enim illi fuit tempus tacendi. Sed poſtquam reſurrexit à mortuis, ubicunque tempus loquendi fuit, loquens ipſe in diſcipulis veritatem non tacuit ante Reges & Præſides, dando ſuis os & ſapientiam cui non poterant reſiſtere omnes adverſarii eorum. Iſtis legitimè canentibus & quaſi tubis ſacris circa Iericho clangentibus, corruerunt muri civitatis anathematizatæ, principante Ioſue vero introductore in terram lacte ac melle manantem, cujus publico edicto maledictus enuntiatur qui reædificaverit Iericho. Et ecce tamen quidam reædificare audent maledictam civitatem nuntios Ioſue, immo Apoſtolos Ieſu Chriſti, perſequentem, cùm ſola domus Raab, ſancta videlicet Eccleſia, de perditione hujus civitatis excepta ſit; quæ videlicet ruentibus mundanis ædificiis, ipſa in ædificatione morum ſimul & murorum creſcit in templum ſanctum in Domino; in quo, ut Apoſtolus ait, omnis ædificatio conſtructa creſcit, non decreſcit. Spectaculo hujus rei, cùm in toto mundo, tum certè clariùs in urbe Roma fidelium paſcuntur oculi, cùm palatia imperialia ceteraque mira ædificia illic dirutam ruinam repræſentent Iericho, & eccleſiaſtica ædificia de die in diem creſcentia, & auratis imaginibus fulgentia, morum ſimul & murorum cottidiano incremento & ornamento evidenter oſtendant quaſi domum Raab ſalvatam, ſanctam videlicet Eccleſiam fide & nomine Petri firmatam. Sic in diebus noſtris Eccleſia Lateranenſis, & Eccleſia ſanctæ Crucis & Eccleſia ſanctæ Mariæ novæ creſcentes profecerunt in religione ſimul & in forinſeca murorum ampliatione. Domus quoque

beati Pauli Apoſtoli per Gregorium VII. reparata claret nunc in religione monaſtica, qua & monaſterium ſanctorum Quatuor Coronatorum & ſancti Anaſtaſii florere videmus cum ceteris Eccleſiis ac monaſteriis in urbe Roma religiosè ordinatis. Vnde non immeritò dolemus quòd adhuc in domo beati Petri principis Apoſtolorum deſolationis abominationem ſtare videmus, poſitis etiam propugnaculis & aliis bellorum inſtrumentis in altitudine ſanctuarii ſupra corpus beati Petri. Quod licèt non audeamus judicare malum eſſe, tamen ſine dubio judicamus eſſe à malo, eorum videlicet qui ſuæ rebellionis malitia cogunt fieri talia. Cogor hic reminiſci cujuſdam ſententiæ beati Auguſtini, qui in libro quæſtionum veteris & novi teſtamenti dicit inter cetera: *Quare ergo ſententia data eſt ut qui accipit gladium, gladio pereat, niſi quia nulli licet, excepto vindice, gladio quemquam occidere? Apoſtolo autem Petro uſque ad hoc permiſſum eſt quòd terrorem faceret, non quòd occideret. Hoc enim audiens, ne iterum percuteret didicit.* Idem ad Publiolam: *Qui repelluntur aliquo terrore ne malè faciant, & ipſis aliquid fortaſſe præſtatur.* Hæc dicente ſancto Auguſtino de ſenſu evangelico & exemplo apoſtolico, credimus licita comprobari quæ in vicinia Sarracenorum, ſicut audivimus, fieri ſolent, armis comportatis in altas turres Eccleſiarum vel monaſteriorum, quorum oſtentatione per ſpiritales quoque viros terrentur barbari ne invadant loca ſancta; quæ audenter invaderent, ſi ea nullis defenſionum inſtrumentis præmunita cognoſcerent. Quod non puto ideo reprehendendum temerè, quia id fieri conſtat nimia extorquente neceſſitate, ut interdum clerici quoque vel monachi ſuper muros illic appareant loricati

vel ſcutati, non intentione aliquem lædendi, ſed hoſtes terrendi & quomodolibet repellendi ab incurſu locorum ſanctorum; quibus interdum jacula vel ſaxa deſuper jacientibus, ut hoſtem repellant longiùs, fit quidem res inordinata, ſed ob majus periculum devitandum & terrorem barbaris incutiendum jure toleranda, ſemota penitùs intentione aliquem occidendi. quod à ſpiritalis propoſiti viris non licet fieri, qui malle debent occidi quàm occidere, quantacunque armorum vel armatorum oſtentatione hoſtes arceant à ſuimet læſione. Si autem ab ordinata poteſtate hujuſmodi armatura providetur, nihil inordinatè in hoc agitur: quoniam & Paulus Apoſtolus, cùm ſuas inſidias prænoviſſet, per Tribunum poteſtatis Romanæ ſibi tutelam providit armorum; in quæ ſi hoſtes illius mortem & ſanguinem ſitientes incidiſſent, non ipſe reus homicidii fuiſſet; ſed illis debita ultio proveniſſet, ſanguiſque ipſorum ſuper capita eſſet eorum, dum non aliis ſed ſibimet ipſis reatus imputaretur ſuæ interfectionis. Tutela verò armorum quæ tunc à poteſtate legitima data fuit uni eccleſiaſticæ perſonæ, recognoſcitur nunc data univerſali Eccleſiæ, ut videlicet hac à regno ſibi collata contra hoſtes habeat armatos miniſtros, quibus Eccleſiam defentibus, vel Epiſcopum pro ſui tutela comitantibus & ea quæ recta ſunt juvantibus, etiamſi contingant ab eis homicidia, non eſt Epiſcopus homicida magis quàm Paulus Apoſtolus homicida fuiſſet ſi in ipſius deductione aliquis hoſtium ſuorum interemptus cecidiſſet. Porrò ſi ad mala negotia Epiſcopus abutitur ſuis miniſtris, ipſe utique homicida efficitur, ſi quis ab eis in tali miniſterio interficitur; quo modo Reges, Duces, & Comites homicidæ fiunt, ſi abſque judicio &

juſtitia homines occidunt vel occidi faciunt. Eadem videlicet conſideratione inter Chriſtianos muniuntur quædam turres eccleſiaſticæ armis & propugnaculis ; per quæ ſi hoſtes Eccleſiæ læduntur, ſanguis eorum ſuper eos erit, dum propria ſolummodo iniquitas & nocendi aviditas ad talia eos impellit. Alia ſanè ratio eſt cùm poteſtas ordinata, ſuæ ordinationis inſcia vel oblita, Eccleſiam perſequitur, alia quando à paganis exteriùs vel ab inimicis domeſticis interiùs gravatur. Poteſtas enim legitima vel ad ordinationis ſuæ obedientiam verbo doctrinæ dirigenda eſt, vel ſi dirigi non poteſt, verbo excommunicationis frangenda ; ſalva ſcilicet unitate Eccleſiæ dum regnum Deo inobediens ſcinditur ; quemadmodum in Saule contigit, cui David fidelis in regno ſucceſſit. Porrò exterorum forinſeca gravamina, quia verbo doctrinæ ſubmoveri non poſſunt, quoniam de his qui foris ſunt judicandi poteſtatem non habet Eccleſia, viribus humanis per arma ſimulque divinis per orationes arcenda ſunt jure tam civili quàm imperiali. Quæ duo jura quando ſibi concordant in Eccleſiæ defenſione Principibus rectè ordinatis & civibus bene pacatis, facilè reſiſtit Eccleſia impugnationibus forinſecis vel paganorum vel excommunicatorum. Denique altero jure violato eſt Eccleſia in grandi periculo, niſi aut imperiale jus eam defendens cives tumultuantes reprimat, vel civium unanimitas Principes tyrannizantes cohibeat, ſicut ſæpe contigiſſe narrant eccleſiaſticæ hiſtoriæ. Verùm tunc imminent Eccleſiæ majora pericula quando eam vexant inteſtina bella, ſimul Principibus & civibus convenientibus in unum adversùs Dominum & adversùs Chriſtum ejus. In tali periculo neceſſe eſt mare percuti

quaſi virga Moyſi, virga ſcilicet paſtorali, ut dividatur in diviſiones verbo doctrinæ percuſſum & diſcuſſum. Sic Paulus Apoſtolus unanimitate ſe perſequentium prægravatus verbo doctrinæ fecit Phariſæos & Saducæos ab invicem diſſidere, ut quaſi mare diviſo tranſiret abſque periculo, Phariſæis ſcilicet pro eo agentibus contra Saducæos, ut in actibus Apoſtolorum legitur. Similiter accidiſſe meminimus non ſemel in urbe Roma, diſſidente inter ſe populo Romano, & parte fidelium infideles reprimente, ſacerdotali ſimul auxilio cooperante. Verùm ſi rebelles iſtos Eccleſia velut caſtrorum acies ordinata magis ordinatè perſequeretur, non per eos Hiericho ſeu Babylonia reædificaretur, ut Romæ apparet in æde Capitolina olim diruta & nunc reædificata contra domum Dei, contra domum Raab; ſed clareſceret in certamine ſapientia ſimul & fortitudo Eccleſiæ, ſapientia videlicet in clericis rectè docentibus, & fortitudo in militibus eorum doctrinæ obedientibus atque ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum ſuas vires impendentibus, & omnem altitudinem adversùs ſcientiam Dei erigentem ſe deſtruentibus; ea videlicet cautione ſervata in caſtris Domini ut clericus vel etiam Epiſcopus non rectè docens deponeretur & epiſcopatum ejus acciperet alius, atque Miles vel etiam Princeps rectæ doctrinæ inobediens & acquieſcere nolens ut Saül, anathematis jaculo percuteretur, aliuſque illi ſubrogaretur ut David. Denique in omni militum vel civium guerra & diſcordia vel pars altera juſta, & altera injuſta, vel utraque invenitur injuſta. Cujus rei veritatem patefacere debet ſacerdotalis doctrina, ſine cujus cenſura nulla bella ſunt movenda. Sic ergo manifeſtata juſtitia, pars juſta

ſacerdotalibus tubis animanda & etiam communione dominici corporis ante bellum & ad bellum roboranda eſt: quia panis iſte cor hominis confirmat, quando pro defenſione juſtitiæ vel Eccleſiæ aliquis ad pugnam ſe præparat; cui pars iniqua reſiſtens, & pacto juſtæ pacis acquieſcere nolens, anathematizanda & etiam negata ſibi ſepultura Chriſtiana humilianda eſt. Nunc autem civitate contra civitatem, regno adversùs regnum, Principe adversùs Principem non juſta bella moventibus, ambabus partibus abſque cunctatione ſeu cauſarum ventilatione datur corpus Domini, tanquam diviſus ſit Chriſtus & poſſit eſſe in tam diviſis & contrariis partibus; qui certè vel alteri vel ambabus eſt negandus, nec alicui apertè contra juſtitiam pugnanti aliquatenus dandus; ne fortè per incuriam ſacerdotum ſic traditus in manus evidenter peccatorum, juſta ira moveatur contra ſacerdotes denuo ipſum cum Iuda tradentes. In talis tam magnæ juſtitiæ magna ſiti & eſurie micas, licèt modicas, lambere fames ipſa compellit. Vnde refero factum juſtum & honeſtum quod in terra Hungarica & barbarica vix nomine tenus Chriſtianorum Principum dominio ſubdita laudabiliter accidit. Nam cùm Rex illius terræ anno pluſquam præterito ſe ad bellum præpararet contra Regem Græcorum, ante procinctum cum Epiſcopis illius terræ habuit conſilium: qui tanquam viri litterati cautiſſimè diſcutientes cauſam pugnæ, atque invenientes pactum pacis ex parte Hungarorum primò violatum, recordati ſunt prophetiæ dicentis: *Qui diſſolvit pactum, numquid effugiet?* Qua prophetia instructi prophetaverunt Regem, ſi pugnaret contra jus pacti & fœdus pacis, minimè triumphaturum & auxilio Dei cariturum. Quo audito Rex, licèt immitis ac barbarus, tamen procinctum relaxavit,

& ſua ex parte ruptum fœdus reparavit. Quanto magis ergo in Eccleſia ſanctorum refrænaretur animoſitas Principum vel Capitaneorum contra ſe in Romano imperio tumultuantium & Eccleſias multas deſolantium, ſi Epiſcoporum ſcientium reprobare malum & eligere bonum ſententia concordaret in unum? Enimverò ut non ſit vel eſſe poſſit ſciſma inter eos, unus omnibus eſt præpoſitus, cui dictum eſt: *Confirma fratres tuos*. Quo nimirum confirmante quamlibet Epiſcoporum ſententiam juſtitiæ regni Dei conſentaneam, licèt Regibus mundi hujus contrariam, non eſſet in Eccleſia Rex qui auderet, vel ſi auderet, poſſet refellere illam. Porrò ſi is qui ceteros confirmandi habet poteſtatem & auctoritatem præcentor fieret in qualibet juſta ſententia Epiſcopis per epiſtolas directa, quis eam refellere poſſet, cùm ſit velut alter Ieremias conſtitutus non ſolùm ſuper Eccleſias, ſed etiam ſuper regna, ut evellat & deſtruat & diſperdat & diſſipet, ædificet & plantet? Sic Reges profanos & ſimoniacos invenimus evulſos auctoritate apoſtolica, cooperante gratia Dei, quæ per mundi hujus infirma ſæpe confundit fortia, eligens ignobilia & contemptibilia ut magna vel inſtruat vel deſtruat. Puto quòd Paulus Apoſtolus idipſum intendebat ſcribens diſcipulis: *Si quis non obedit verbo noſtro, per epiſtolam hunc notate; & non ut inimicum exiſtimetis illum, ſed corripite ut fratrem. Si quis*, inquit, *non obedit*, non Epiſcopum, non Principem, ſeu divitem excipiens quin eſſet corripiendus etiam à minimis fratribus atque inſtruendus, primò in ſpiritu lenitatis ad obedientiam prætermiſſam vel intermiſſam humiliter recipiendam; quam ſi recipere nollet, in promptu ſe habere teſtatus eſt ulciſci omnem inobedientiam. *Omnem* inquit, etiam Epiſcopo-

rum & Principum. *Cùm implenta*, inquit, *primùm fuerit veſtra obedientia.* ſubaudis, in admonitione fraterna. Primò enim ſunt admonendi qui manifeſtè peccant, etiam Reges, quanto magis Epiſcopi, ut exemplo David Regis malè acta corrigant, non exemplo Herodis monitores jugulent. Quaſi enim decollator eſt præconis qui acquieſcere nolens monitis, obſtruit viam vocis in deſerto clamantis. Atque utinam ſoli hoc facerent Reges Herodi conſimiles, non etiam Pontifices Cayphæ imitatores. Oportet autem ſcripturas impleri quibus hoc prænuntiatum eſt & præfiguratum, quia non ſolùm beſtia ſed & pſeudopropheta veritati adverſatur. Hinc eſt quòd omnis Pharao ſuos habet magos, omnis Nabuchodonoſor ſuos habet ariolos, omnis Herodes habet ſibi conſentaneos ſcribas, à quibus ſciſcitatur quomodo vel ubi Chriſtum perſequatur, vel quomodo ejus præcones decollandi opportunitatem inveniat, ut eis vocem præripiat, etiamſi eos corporaliter non occidat. quod eſt quædam quaſi decollatio & teſtium Chriſti occiſio. Beſtiæ humani ſanguinis avidæ quatuor conſpiciuntur in Daniele pugnantes inter ſe; quibus quatuor ſignificata ſunt regna ſanguinaria, Babylonicum, Perſicum ſive Medicum, Macedonum ſive Græcorum, atque Romanorum. Quibus beſtiis omnino ablatis, conſpicitur in nube filius hominis, cui datum eſt regnum & honor; quia Chriſto datus eſt principatus & honor regni permaximè in humana facie, in qua datum eſt ei & judicium facere, quia filius hominis eſt. Vnde regni ejus miniſtros delectat manſuetudo humana potiùs quàm crudelitas ferina ſecundùm exhortationes, non pſeudoprophetarum, ſed ſanctorum Prophetarum, quibus datum eſt in regno Chriſti ſacer-

dotium ſanctum uſque adeo à ſanguinis effuſione immaculatum & alienum ut ſacris canonibus exterminetur à ſacerdotali miniſterio qui aliquando militans quantumlibet juſtè occidit hominem, vel in judicio ſanguinis pulſando vel miniſtrando cooperatus eſt judici quantumlibet juſtè occidenti. Vnde Felici Epiſcopo Nuceriano Innocentius Papa ſcribens ait : *Deſignata ſunt genera de quibus ad clericatum pervenire non poſſunt, id eſt, ſi quis fidelis militaverit, ſi quis fidelis cauſas egerit, hoc eſt, poſtulaverit, ſi quis fidelis adminiſtraverit.* Promotos quoque in ſacerdotio ſacri canones inſtruunt in hujuſmodi ad cautelam. Legitur enim in decretali epiſtola Nicolai Papæ ad Karolum Regem : *Reprehenſibile valde eſſe conſtat quod ſubintuliſti dicendo majorem partem hominum Epiſcoporum die noctuque cum aliis fidelibus tuis contra piratas maritimos detineri, ob idque Epiſcopi impediantur venire, cùm militum Chriſti ſit Deo ſervire, militum verò ſeculi ſeculo, ſicut ſcriptum eſt : Nemo militans, Deo implicat ſe negotiis ſecularibus. Quòd ſi ſeculi milites militiæ ſtudent, quid ad Epiſcopos & milites Chriſti niſi ut vacent orationibus ?* Ex Concilio Hilerdenſi capitulo primo. *De clericis qui in obſidionis neceſſitate poſiti fuerint id ſtatutum eſt ut qui altario miniſtrant, & Chriſti corpus & ſanguinem tradunt, vel vaſa ſacro officio deputata contrectant, ab omni humano ſanguine, etiam hoſtili, abſtineant. Quòd ſi occiderint, officio & communione priventur ; quibus poſt biennem pœnitentiam receptis promotio denegetur.* Ex Concilio Toletano cap. XLIIII. *Clerici qui in quacunque ſeditione arma volentes ſumpſerint aut ſumpſerunt, reperti, amiſſo ordinis ſui gradu in monaſterium pœnitentiæ contradantur.* Ex Concilio Toletano cap. VII. *His à quibus Domini ſacramenta tra-*

*ſtanda ſunt judicium ſanguinis agitare non licet. Et ideo magnopere talium exceſſibus prohibendum eſt ne indiſcretæ præſumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum eſt ſententia propria judicare præſumant, aut truncationes quaſlibet membrorum in quibuſlibet perſonis aut per ſe inferant aut per ſe inferendas præcipiant. Quòd ſi quiſquam horum immemor præceptorum aut in Eccleſiæ ſuæ famulis aut in quibuſlibet perſonis tale aliquid fecerit, & conceſſi ordinis honore privatus & loco, ſub perpetuo damnationis teneatur religatus ergaſtulo. Cui tamen communio exeunti ex hac vita non neganda eſt propter Domini miſericordiam, qui non vult peccatoris mortem, ſed ut convertatur & vivat.* Ex Concilio Toletano cap. XXX. *Sæpe Principes contra quoſlibet maieſtatis obnoxios ſacerdotibus negotia ſua committunt. Et quia ſacerdotes à Chriſto ad miniſterium ſalutis electi ſunt, ibi conſentiant Regibus fieri judices ubi jurejurando ſupplicii indulgentia promittitur, non ubi diſcriminis ſententia præparatur. Si quis ergo ſacerdotum contra hoc commune conſultum diſcuſſor in alienis periculis extiterit, ſit reus effuſi ſanguinis apud Chriſtum, & apud Eccleſiam perdat proprium gradum.* Præceptis ſalutaribus hujuſmodi moniti, & apoſtolica inſtitutione informati, optamus Epiſcopos & reliquos altaris miniſtros à judicio & negotio ſanguinis eſſe alienos, niſi quantum officium docendi & præcipiendi requirit quomodo inſtruendi & conſtringendi ſunt ſeculares judices à ſpiritalibus omnia judicantibus ut rectè judicent ſuamque poteſtatem exerceant ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Quòd autem per labia ſacerdotis, quæ cuſtodiunt ſcientiam, & per os de quo requiritur lex Domini irreprehenſibilis exeat judicium ſanguinis, reprehenſibile nimis

eſt. Proinde ipſæ quoque poteſtates & dignitates imperiales Eccleſiis datæ, verbi gratia ducatus, comitatus, & his ſimilia, per laicas perſonas eiſdem Eccleſiis fidelitate obligatas ità oportet adminiſtrari ut neque in judicio neque in negotio ſanguinis quamlibet juſtè fundendi polluantur labia & manus quibus conficiendum eſt Chriſti corpus. Ad hoc enim, ſicut in regno Antichriſti cooperantur ſibi in malum beſtia & pſeudopropheta ut myſterium iniquitatis pallietur ſpecie quadam juſtæ ordinationis, dum non alium beſtia Pilatus ad mortem damnavit niſi quem Cayphas juſtè interficiendum prophetat, ſic in regno Chriſti cooperantur ſibi in bonum regalis poteſtas & ſacerdotalis dignitas, ita ut omnis David ſuum habeat Nathan, quem audiat, & omnis Ezechias per ſibi contemporaneum regatur Iſaiam, & omnis Ioſias per ſuum deploretur Ieremiam, & omnis Zorobabel ſubminiſter ſit Ieſu ſacerdotis magni, habita nimirum diſtinctione congrua poteſtatis utriuſque, ſicut docent regulæ patrum dignitates ambas rectè diſtinguentium. De quibus cùm plura poſſemus ponere, ſufficiat ad præſens unum decretum Nicolai Papæ dicentis inter cetera: *Cùm ad verum ventum eſt, ultra ſibi nec Imperator jura pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen imperatorium uſurpavit: quoniam idem mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus ſic actibus propriis & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, propria volens medicinali humilitate ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſum in inferno demergi, ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curſu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus uterentur; quatenus ſpiritalis actio carnalibus diſtaret incurſibus, & ideo*

*militans Deo minimè ſe negotiis ſecularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur.* Item : *Denique hi quibus tantùm humanis rebus & non divinis præſidere permiſſum eſt, quomodo de his per quos divina miniſtrantur judicare præſumant penitùs ignoramus.* Hæc dicente Papa Nicolao, nos eidem conſona dicendo affirmamus eum qui præſidere debet rebus terrenis in adminiſtratione tantummodo negotiorum ſecularium non ſe debere implicare negotiis ſpiritalibus & è converſo judicem ſpiritalem vacare oportere divinis, & tamen ſine ſui ſpiritus implicamento etiam per doctrinam regere ipſos quoque Reges & Imperatores, quanto magis minores poteſtates. At illi perſæpe dominari volunt, & doceri nolunt, immo teſtes veritatis occidunt. Etiam quidam nomine tenus & facie tenus paſtores, intrinſecus autem lupi rapaces, & contra doctrinam præcipui paſtoris Petri Apoſtoli dominantes in clero, teſtes veritatis occidunt, & imitando Herodem, ſe arguentes primò incarcerant inter clauſtra ſilentii, ne ab ipſis publicè arguantur; deinde, quantum in ipſis eſt, omnino decollantes, interficiunt, cavendo quidem ſibi, ut æſtimant, à reatu homicidii, ſed non effugientes crimen teſticidii. Aliud eſt enim hominem occidere, atque aliud teſtem. Nam hominem occidit qui ei vitam tollit. Teſtem verò interficit qui ei teſtificandi & loquendi facultatem præcidit, ea videlicet intentione ut quaſi licenter illicita committendi habeat libertatem, nemine arguente vel contradicente. Veruntamen ſicut metuebat Herodes Iohannem ſciens eum virum juſtum & ſanctum, & audito eo multa faciebat, & eum cuſtodiebat & libenter audiebat, ſic & iſti libenter ſe audire ſimulant eoſdem quos

metuunt, incarcerant, & occidunt, quia eorum voces in deſerto clamantium penitùs audire nolunt nec in ſolitudinibus & montibus & ſpeluncis vel cavernis terræ, quanto minùs in domibus Regum luxuriosè convivantium & in ipſis conviviis de morte Iohannis tractantium, quem dolent adhuc vivere in ſpiritu & virtute Heliæ, atque ideo moliuntur eum in viris juſtis & ſanctis extinguere. Sed numquid ideo verbum de ore Domini ſemel egreſſum revertetur ad ipſum vacuum? Non; ſed faciet quæcunque voluerit, & proſperabitur in his ad quæ miſit illud. Sicut enim in creatione mundi ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandavit & creata ſunt, ſic uſque ad conſummationem ſeculi manens cum electis ipſe dicit & fiunt. Quod quia pauci credunt, ideo dicitur: *Cùm venerit filius hominis, putas inveniet fidem ſuper terram?* Vident enim penè omnes ollam ſuccenſam flante aquilone. Sed ſoli & pauci fideles vident ſimul cum Ieremia virgam vigilantem, qua demonſtratur quòd Dominus vigilat ſuper verbo ſuo, ut faciat illud, qui ad perficiendum omne quod intendit proſperè procedit & regnat, nec eſt qui ejus giganteo curſui obſiſtere valeat. Duas hic perpendo intentiones inter ſe repugnantes. Nam & olla ſuccenſa diaboli vel antichriſti ſignificat malitioſam intentionem, qua intendit omnia confundere, ita ut in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi hujus ollæ fumo cœcati, quo contrà Dominus intendit ut fiat ſalva omnis caro diebus malis breviatis; qui niſi breviarentur, ſicut ipſe ait, non fieret ſalva omnis caro; ſed propter electos, inquit, breviabuntur. Ergo non ſolùm ipſi electi robuſti & perfecti, ſed etiam fragiles infirmi nomine carnis deſignati ſalvabuntur; ut & de perfectis dicat

ipſe, *Hoc nunc os ex oſſibus meis*, & de imperfectis hominibus, tamen bonæ voluntatis, adiciendo ſubinferat, *& caro de carne mea.* Sic *te ducet hymnus Deus in Sion*, ut fiat quod in eodem canitur hymno, ubi dicitur: *Ad te omnis caro veniet.* Non enim deficient in Eccleſia ſancta Ieremiæ & Aggæo ſimiles, licèt infirmi ac pauperes, per quos confundantur hujus mundi fortia illud prohibentia quantum in ſe eſt ne ad te omnis caro veniat, neve omnis caro ſalva fiat, ſecundùm quod Ieremias & Aggæus in hoc hymno prophetant. quibus in antiſtite ſedis apoſtolicæ Ieſus magnus ſacerdos orando, exhortando, epiſtolas mittendo, ſynodalia decreta condendo, favere dinoſcitur, dum quivis catholicus & religioſus, licèt pauper & modicus, contra iniquos quantumlibet magnos animatur auctoritate Petri, cui prævalere non poſſunt iſtæ portæ inferi. Similiter in quolibet catholico Principe à Deo miſſo & apoſtolicæ ſedis auctoritate firmato ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, conſpicuus eſt ille Zorobabel dux populi à peregrinatione revertentis juxta verbum Domini, ſicut ſcriptum eſt: *Et factum eſt verbum Domini ſecundò ad Aggæum in viceſima & quarta menſis dicens: Loquere ad Zorobabel ducem Juda dicens: Ego movebo cælum pariter & terram, & ſubvertam ſolium regnorum & cunctam fortitudinem regni gentium, & ſubvertam quadrigam & aſcenſorem ejus, & deſcendent equi & aſcenſores eorum vir in gladio fratris ſui. In die illa, dicit dominus exercituum, aſſumam te Zorobabel fili Salathiel ſerve meus, dicit Dominus, & ponam te quaſi ſignaculum quia te elegi, dicit dominus exercituum.* Notandum quòd ſubvertendum prophetat ſolium regnorum priuſquam ſubſtituat ducem ſibi

dilectum & electum. Eodem modo ſi quis Rex aut Princeps imperio ſacerdotali quaſi per Samuelem commonitus ferire impios, vaſtare Amalechitas, percutere Agag Regem populo Iſraël inimicum, talibus contra mandatum ſacerdotale pepercerit, aut, quod pejus eſt, inimicos Dei fovere atque amicos perſequi auſus fuerit, jure hic talis poteſtate qua malè utitur privatur, ita ut regnum ab eo ſcindatur; maximè ſi & ipſe ſcindere audet pallium ſacerdotale vel prophetale, minuendo jus & decus Eccleſiæ, quod eſt in ornatu ſacerdotalis excellentiæ, quæ clarè ſplendeſcit in illa reverſione de captivitate Babylonica in Ieruſalem, ſecundùm hunc hymnum qui *te decet Deus in Sion.* Iam quippe ſolio regnorum ſubverſo in Iudaico populo, primò Regibus Iſraël cultoribus vitulorum aureorum propter ſciſſuram ſui à domo David vel potiùs ob idolatriam deletis & à regno Dei exterminatis, deinde Regibus quoque Iuda in tranſmigratione Babylonis terminatis, & quibuſdam eorum laudabiliter in regno cælorum coronatis, quorum David, Ezechia, & Ioſias erant præcipui, ex tunc, ut jam dictum eſt, regnorum ſolio ſubverſo, & regio nomine penitùs ablato, Zorobabel, quamquam genitus de tribu regia, non tamen in Regem ſed in ducem promotus, habuit ſibi ſuccedentes non Reges ſed duces uſque ad illud tempus quo poſt ablatum ſceptrum de Iuda oportuit etiam ducem de femoribus ejus auferri ſubintrante Rege alienigena Herode, qui ex patre Idumeo & matre Arabica natus fuit; ac proinde illo regnante vel potiùs tyrannizante illum naſci Regem decuit de quo Patriarcha Iacob longè ante prædixerat: *Non auferetur ſceptrum de Iuda & dux de femore ejus donec veniat cui repoſitum, & ipſe erit expectatio*

*gentium.* Diminuta igitur aliquantulum jam tunc ſeculari dignitate Regum Iudaicorum in duces, quando incipiebant proficiſci de peregrinatione ſua cives Ieruſalem, ſacerdotium priùs quidem religioſum ſub Regibus tamen aliquatenus depreſſum, ſicut indicat liber Regum, verbi gratia ubi legitur Helias Regis & Reginæ perſecutionem paſſus in Iſraël, & in Iuda Zacharias inter templum & altare juſſu Regis lapidatus, jam ſuper duces eorumque principatum legitur magis ac magis exaltatum & glorificatum coroniſque regalibus honorificatum, juxta illud in Propheta: *Sumes, ait Dominus, argentum & aurum, & pones in capite Jeſu filii Joſedech ſacerdoti magno.* Super hoc vir illuſtris Hieronymus ait: *Imponuntur autem coronæ Jeſu filio Joſedech ſacerdoti magno, quia per ſingulas virtutes noſtras Dominus coronatur, immo nobis per virtutem pœnitentiæ coronatis, ſalvator in ſingulis coronam accipit.* Cùm ergo grex & ſacerdos idem ſit Ieſus Chriſtus Dominus noſter gloria & honore coronatus, tamen ſacerdotalis dignitas tunc magis in eo coronatur cùm quis de Babylonica malitia per pœnitentiam revertitur in Ieruſalem, in qua tunc defeciſſe conſtat regale quodam modo faſtigium quando Rex Babylonis vel in Eccleſia vel in qualibet priùs fideli anima ſibi uſurpat principatum. Iugo itaque illius per pœnitentiam, quæ ad ſacerdotale officium pertinet, à facie olei computrefacto, rectè Ieſu ſacerdoti magno imponuntur coronæ. Cujus rei typus in Ieſu ſacerdote magno agnoſcitur præceſſiſſe, ſimulque illud præfiguratum eſſe quòd regnis idolatris, ſciſmaticis, atque indiſciplinatis uſque ad ſui faſtus defectum curvatis, amplius glorificanda & coronanda erat ſacerdotalis dignitas, ita ut ſtratoris quoque officium
Pontifici

Pontifici Romano à Regibus & Imperatoribus exhibendum ſit, renovatis videlicet miraculis antiquis, quibus agnoſcitur Ioſeph in curru Pharaonis exaltatum, Danielem Regis purpura ornatum, Mardochæum regali equo ſubvectum. Hæc nimirum ſpectacula nunc Regibus partim ablatis, partim diminuto eorum regno humiliatis, & exaltato ſacerdotio, delectant ſpectatorem benivolum, torquent invidum: qui ut ampliùs crucietur & pius oculus magis jocundetur, forſitan ſicut ante primum Chriſti adventum Regibus ablatis duces principati ſunt uſque ad ipſum, ſic ante ſecundum ejus adventum per lapidem ſine manibus abſciſum de monte aurea ſtatua regnorum tota contrita in quantum regno divino invenitur contraria, ſuccedet in ſeculari dignitate minoris nominis poteſtas, diminutis regnis magnis in tetrarchias aut minores etiam particulas, ne premere valeant Eccleſias vel eccleſiaſticas perſonas patrocinio magni ſacerdotis præſidis ſedis apoſtolicæ coronati & ſuper omnia regna exaltati defenſas & privilegiis apoſtolici principatus communitas. Quis jam, cujus oculus nequam non eſt aut lippus, ad invidendum potiùs quàm ad videndum patulus, non iſta cernat partim completa, ut jure omnis benivolus expectator & ſpectator de implendis minimè ambigat, cùm tanta videat impleta ſecundùm quod in ſcripturis veritatis inveniuntur expreſſa. Quis non cum veneratione aſpiciat Petrum Apoſtolum ſacerdotem magnum, immo in ipſo ſacerdotem ſummum Ieſum Chriſtum, tot coronis aureis coronatum ſuper quot regna conſtituit illum? *Ecce*, inquit, *conſtitui te ſuper gentes & ſuper regna, ut evellas & deſtruas & diſperdas & diſſipes, ædifices & plantes.* Clarus ergo ſanctorum ſenatus Apoſtolorum princeps eſt

orbis terrarum rectorque regnorum, Eccleſiarum mores & vitam moderando, quæ per doctrinam apoſtolicam fideles ſunt ubique. Antiochus & Remus concedunt tibi, Petre, regni ſolium. Cùm talia per Eccleſias canoris vocibus declamantur & hymnos de canticis Sion in laudibus regalibus ad Apoſtolorum, præcipuè autem principis Apoſtolorum gloriam ſacra canunt ſolemnia, *te decet hymnus Deus in Sion*, ſi dictis facta compenſantur & magnalia divina, quæ in verbis reſonant, rebus clarentia, etiam oculis demonſtrantur, ut poſſimus item canere hymnum dicendo: *Sicut audivimus, ita & vidimus in civitate Dei noſtri in monte ſancto ejus.* Ad hoc enim Dei mirabilia, quæ in hymnis & pſalmis ceteriſque canticis ſpiritalibus enuntiamus, condigno rerum effectu etiam oculis demonſtrabilia fieri optamus, ne quando dicant gentes: *Vbi eſt Deus eorum? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Vbi eſt Deus tuus?* Neſciunt miſeri qui hæc dicunt beatos eſſe quibus hæc dicunt; quoniam iſtis invidentibus & non videntibus, videbitur ab illis Deus deorum in Sion. Et ideo *te decet hymnus Deus in Sion*, cujus in plateis ponendi ſunt infirmi, ut veniente in ſui principatus gloria Petro Apoſtolo, ſaltem umbra illius obumbret quemquam illorum, & liberentur ab infirmitatibus ſuis, ne quando dicant gentes, *Vbi eſt Deus eorum*, cùm viderint ſanatas infirmitates ipſorum. Reſpice, ô princeps Apoſtolorum, hujus civitatis plateas lectulis & grabatis infirmorum plenas. Reſpice, vel potiùs illum reſpectum nobis obtine quo te reſpexit Dominus ut fleres amarè ſauciatus & languens adhuc magna infirmitate, à qua ita ſanatus es & roboratus ut jam non timeres mundi dominam

Romam, qui adhuc in infirmitate tua ſacerdotis expaveras ancillam. Trahe nunc poſt te ſucceſſores tuos apoſtolicæ ſedis præſules, immo & nos oves tibi creditas, ut omnes curramus in odore unguentorum tuorum ſub te in Chriſto rectore omnium regnorum & moderatore omnium Eccleſiarum. Sed dicet aliquis. Quomodo per principem Apoſtolorum regna regi vel Eccleſiæ gubernari poſſunt quæ ſedis apoſtolicæ præſuli minimè obediunt? Ad hoc pro captu meo ſine majorum præjudicio ego minimus reſpondeo. Cautela eccleſiaſtici regiminis in ea diſcretione inſigniter eniteſcit qua rector Eccleſiæ butyrum & mel comedit, ut ſciat reprobare malum & eligere bonum. Per butyrum, quod eſt corrupti lactis congeſta pinguedo, intelligi poteſt morum corruptela, qua incraſſatus, impinguatus, dilatatus quis dereliquit Deum factorem ſuum, & recedit à Deo ſalutari ſuo. Per mel verò, quod de cerea favi ſpiſſitudine ſeparatum dulce ſimul eſt & purum, puritas intelligitur morum dulcium. Licèt enim bene ſibi conveniant mel & lac ſub lingua ſponſæ, aut in terra fluente lac & mel, vel etiam in die illa in qua ſtillabunt montes dulcedinem & colles fluent lac & mel, dilectione proximi per lac, Dei verò per mel intellecta, tamen per butyrum, quod eſt corrupti lactis excrementum, non incongruè intelligitur, ut dictum eſt, corruptio morum, ſicut per mel dulce ac purum puritas morum. Quod cùm ita ſit, rector Eccleſiæ, & in illo habitans Emmanuel, butyrum & mel comedit quando mala & bona in Eccleſia ſibi commiſſa diligenter inveſtigans exquirit, ut ſciat reprobare malum & eligere bonum. De occultis malis ad præſens non loquimur; quæ nullius Prælati eſt judicare, niſi aut legitimus accuſator inve-

niatur, aut prava opinio pertinaci animoſitate defendatur. Porrò de manifeſtis malis, etiam nullo accuſante vel teſtificante, aut etiam, quod pejus eſt, populo ſtulto & inſipiente approbante illa, judicis eadem reprobantis etiam invitis auditoribus eſt ingerenda ſententia, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolas, cum tanta comminatione ut ſciant & ſcire cogantur, non ſolùm qui talia faciunt, ſed & qui facientibus conſentiunt, aut eis poſt interdictum cibo vel ſalutatione temerè communicant, pati damnatione teneri. Angelis verò talium Eccleſiarum talis butyri fermento corruptarum litteris apoſtolicis denuntiandum eſt quòd niſi tam certa & aperta mala corrigant, vel ſi corrigere non poſſunt, excludant, vel ſi ea pro ſtrage vitanda excludere non valent, æquitate improbent, & cum diſcreta reclamatione quaſi plauſtrum onuſtum fœno ſtridendo portent, ipſi ſe ipſos excludendos vel deponendos agnoſcant, movente candelabrum eorum Chriſto, qui ambulant in medio ſeptem candelabrorum aureorum. Septem candelabra aurea ſeptem Eccleſiæ ſunt, in quibus per numerum ſeptenarium intelligitur univerſitas omnium Eccleſiarum, quæ ſic per litteras apoſtolicas viſitandæ ſunt ut alicubi quaſi per vocem tonitrui arguatur doctrina & ſecta Nicolaitarum in inceſtu clericorum, alicubi doctrina Balaam conductitii Prophetæ in ſecta conductitiorum, alicubi nequitia Iezabelis tyrannizantis & Prophetas Dei occidentis in tyrannis Heliæ ſimiles juſtos perſequentibus, alicubi ſpecialis deſidia ipſorum angelorum vel caritatem primam relinquentium, vel nomen vivum in officiis, mortuum in operibus malis habentium, vel tepidorum de ore Dei, niſi pœniteant, evomendorum. Item, ſi reſpicimus epiſtolas Pauli Apo-

ſtoli, videmus exemplo illius per epiſtolas apoſtolicas arguendas Eccleſias, ut cum hujuſmodi cibum non ſumant qui fratres nominantur, & ſunt fornicatores, avari, ut ſe ſubtrahant ab omni fratre ambulante inordinatè, ut ſi quis non obedit verbo apoſtolico per epiſtolam miſſo, hunc notent & ut fratrem corripiant, atque ſi correptus emendari noluerit, ut hoſtem caveant. Nam propter cautelam inter tales habendam, *Videte*, inquit, *quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt*. Et ne in diebus malis ita quis putet redimendum ſibi tempus ut malis aliquo modo conſentiat, dicit: *Auferte malum ex vobiſmetipſis*. Oſtendens itaque etiam propter unum fornicatorem, quaſi per modicum fermentum, totam maſſam corruptam, *Expurgate*, inquit, *vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio*. Non expectavit ſuper hoc manifeſto malo accuſationem vel teſtificationem cujuſquam, niſi manifeſtæ infamiæ clamorem, de quo ait: *Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes*. Neque verò illi ſoli, ſed toti Eccleſiæ illum toleranti virgam minatur, niſi is qui hoc malum operatus eſt de medio eorum tollatur & ſatanæ tradatur in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini. Longum eſt in epiſtolis apoſtolicis oſtendere per ſingula quomodo rector Eccleſiæ Apoſtolorum exemplo debeat butyrum & mel comedere ut ſciat reprobare malum & eligere bonum. Sufficiat in hujus rei exemplum ſedis apoſtolicæ præſulibus imitandum beatus Papa Gregorius, qui tanto ſtudio butyrum & mel comedit ut coartante illum ſollicitudine omnium Eccleſiarum ſcriberet ultroneas epiſtolas pro cauſis multis nonniſi per famam ſibi delatis; in

quibus quanto ſtudio reprobaverit malum & elegerit bonum teſtantur ejus epiſtolæ Pontificibus, Regibus, ceteriſque perſonis eccleſiaſticis ultro ingeſtæ, nullo eas interdum petente, ſed publica fama exigente, vel etiam quolibet veraci relatore ad aures ejus rem perferente. Vnde ſolemne ipſi erat in exordiis epiſtolarum quarundam ſic dicere: *Perlatum eſt ad nos*, vel *Pervenit ad nos*. Vnde Romano defenſori ſcribit dicens: *Perlatum eſt ad nos reverentiſſimum fratrem noſtrum Baſilium Epiſcopum velut unum de laicis in cauſis occupari & prætoriis inutiliter deſervire. Quæ res quoniam & ipſum vilem reddit, & reverentiam ſacerdotalem adnihilat, ſtatim ut experientia tua hoc præceptum ſuſceperit, eum ita ad revertendum diſtricta executione compellat quatenus ei illic te inſiſtente quinque diebus ſub qualibet excuſatione immorari non liceat; ne ſi quolibet modo eum ibidem ampliùs moram habere permiſeris, cum ipſo apud nos incipias eſſe culpabilis.* Item Anthemio ſubdiacono. *Pervenit ad nos Primenium Amalfitanæ civitatis Epiſcopum in Eccleſia ſua reſidere non eſſe contentum, ſed foris per diverſa loca vagari. Quod videntes alii, nec ipſi in caſtro ſe retinent; ſed ejus exemplum ſequentes, foris magis eligunt habitare. Et quia hæc agentes ipſi potiùs ad ſuam hoſtes deprædationem invitant, idcirco hac tibi auctoritate præcipimus & ſupraſcripto Epiſcopo interminare non deſinas quatenus hæc de cetero facere non præſumat, ſed in Eccleſia ſua ſacerdotali more reſideat. Quem ſi fortè non emendari poſt tuam interminationem cognoveris, in monaſterio eum deputare & nobis curabis modis omnibus indicare, ut quid facere debeas noſtra iterum præceptione cognoſcas.* Item Secundo ſervo Dei inter cetera ſic: *Fratrem Marianum Epiſcopum verbis quibus vales*

*excita, quia eum obdormiſſe ſuſpicor. Nam venerunt quidam ad me, in quibus quidam ſenes mendicantes, qui à me diſcuſſi ſunt à quibus quid acceperint, & per ſingula retulerunt quanta eis & in itinere data ſint. Quod dum ſollicitè de prædicto fratre requirerem, quid eis dediſſet, reſponderunt ſe eum rogaſſe, ſed ab eo nihil accepiſſe, ita ut neque panem in via acciperent, quem dare omnibus illi Eccleſiæ ſemper familiare fuit. Dixerunt enim. Reſpondit nobis dicens: Non habeo quod vobis dare poſſim. Et miror ſi is qui veſtes habet, argentum habet, cellaria habet, quod pauperibus dare non habeat. Dic ergo illi ut cum loco mutet mentem, non ſibi ſolam lectionem & orationem credat ſufficere, non ut remotus ſtudeat ſedere, & non de manu fructificare; ſed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus concurrat, alienam inopiam ſuam credat: quia ſi ſic non habet, vacuum Epiſcopi nomen tenet.* In hunc modum plures inveniuntur ejus epiſtolæ, quibus ultro & nullo petente miſſis reprobantur mala & eliguntur bona. Videtis ergo, ô benivoli ſpectatores, quomodo iſte ſanctus pro lege Dei ſui certavit, quomodo butyrum & mel comedens, inveſtigatis undique malis & bonis, ſcivit & ſtuduit reprobare malum & eligere bonum, non expectatis accuſationibus vel teſtificationibus in rebus manifeſtis & quomodolibet ſibi notificatis. Certè ſi nunc in diebus iſtis noviſſimis & temporibus periculoſis iſte ſanctus viveret, multa mala increpare haberet, quæ ita fiunt in aperto ut nullo accuſationis vel teſtificationis egeant ordine judiciario. Si ergo ſuper his reprobandis apoſtolicæ mittentur epiſtolæ, ſimulque ſcribetur viris religioſis ut ſi quis non obedit verbo per epiſtolam miſſo, hunc notent juxta doctrinam Pauli Apoſtoli, multa

favente gratia Dei emendabuntur quæ nunc liberè, cùm ſint mala & turpia, fiunt non ſolùm in occulto, ſed etiam in aperto, & habentur etiam pro bonis, cùm ſint mala, quia non eſt qui reprobet illa. Poſſ:mus digitò monſtrare ac manifeſto nomine ſignificare mala quædam reprobanda, evellenda, deſtruenda, diſperdenda, & ex oppoſito bona quædam eligenda, plantanda, & ædificanda. Sed apoſtolicæ vigilantiæ, quam ſollicitudo angit omnium Eccleſiarum, & ad quam ſpectant omnium regimina regnorum, relinquimus in his omnibus butyrum & mel comedendum, ut ſciat reprobare malum & eligere bonum. Sciat videlicet in ſacerdotio reprobare Levitas minimè juxta legem Dei purificatos & raſos, eligendo bonos bene purificatos & hereditate quæ Deus eſt contentos. Sciat nihilominus in regno reprobare. dominatores iniquos & eligere bonos ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum divinitus miſſos. Sciat inquam reprobare quoſdam ſalva eccleſiaſtica pace penitùs excludendo, quoſdam propter apertas iniquitates à miniſterio altaris vel communione dominici corporis & ſanguinis prohibendo, & tamen intra Eccleſiæ ſocietatem pacis intuitu ſufferendo, in hujus peregrinationis via, qua de captivitate Babylonica tendimus in Sion ſive in Ieruſalem, cujus præcipui ſenatores cum Rege ſuo in ultima ventilatione, reprobatis omnibus malis, eligent bona omnia. Quanto ergo nunc diligentiùs per Eccleſiarum gubernatores reprobantur mala indecentia, & eliguntur bona bonos decentia, tanto congruentiùs *te decet hymnus in Sion*, & tanto decentiùs *tibi reddetur votum in Jeruſalem*. Quod quia magis orando quàm differendo ut fiat acceleratur, poſt aſſertionis longam digreſſionem

redeamus ad intermiſſam pſalmi expoſitionem & orationem. Non enim aliud hac expoſitione magis intendimus quàm ut patrum ſenſus congerendo in hoc opuſculo ruſticano velut in cophino vaſe, ut dicitur, ſtercorario noſmetipſos & eaquæ ſcribimus lecturos excitemus in quantum Deo favente poſſumus in eundem laudandi & orandi affectum quem continent verba pſalmorum & ſuper ipſos paternarum expoſitionum. Quapropter ſive David, ſive Idithun, ſive Aſaph, ſive aliorum in pſalmis loquentium perſonas frequenter aſſumimus, ut eorum affectus vehementius exprimamus, & in hoc igitur pſalmo aſſumpta perſona Ieremiæ ſive Aggæi ſive amborum, cum orantibus oremus, cum laudantibus laudemus, & vota in Ieruſalem reddenda voveamus in via peregrinationis hujus. Tu autem Domine, cui reddenda ſunt laudis vota in patria, exaudi orationem meam nunc in via: quia ſi exaudieris, immo quia exaudies, *ad te omnis caro veniet*. Si enim dies mali non abbreviarentur, ut tu dicis, non fieret ſalva omnis caro. Sed propter electos, ut tu promittis, & ego Ieremias vel Aggæus ex promiſſo tuo certificatus rogo, abbreviabuntur dies mali: quibus breviatis, *ad te omnis caro veniet*, id eſt, ex omni genere hominum, pauperes, divites, docti, indocti, pueri, ſenes, Iudæi & gentes, viri & feminæ, quæ ſæpe ſignificantur nomine carnis, ut illic: *Dedit illis poteſtatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine ejus, qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, ſed ex Deo nati ſunt.* Item: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea.* Vt ergo impleatur quod ſcriptum eſt, *Erunt duo in carne una*, ſponſus & ſponſa, caput & membra, indubitanter *ad te omnis caro veniet*, non ſolùm illa de qua

certum eſt quòd breviatis diebus malis fiet ſalva, videlicet ad ſalutem prædeſtinata, quantumlibet ſit fragilis & infirma; ſed & illa quæ non erit ſalva, tunc ad te judicem veniet quando, ut ſcriptum eſt, omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & videbit omnis caro ſalutare Dei. Quod ergo dico ego Aggæus, *ad te omnis caro veniet*, partim prophetia, partim oratio eſt. Nam prophetia eſt quantum ad illud quòd omnis caro ventura eſt ad te judicem; ſed oratio eſt quantum ad illud quòd breviatis diebus captivitatis non in errorem ducentur electi, & his recta via de captivitate in Sion redeuntibus, eorum ducatu tanquam per Ieremiam & Aggæum ſalva erit omnis caro, id eſt, etiam fragiles, electis tamen & fortibus per obedientiam & caritatem cohærentes, pariterque cum illis incipientes proficiſci. In Hebræo legitur: *Omnis caro ad te veniat*. Rectè itaque hanc orationem in conſpectu Dei recitaturus ego Ieremias vel Aggæus, efficaciter exaudiri deſiderans, aliam orationem præmitto dicens: *Exaudi orationem meam*. Qua oratione ſubſequentis orationis præparatoria ſic præmiſſa, tanquam ſi diem feſtum præcedat vigilia cum lamentante Ieremia, conſequenter quaſi cum Aggæo feſtivo depromitur oratio qua in finem pſallens ego pſalmiſta oro ut omnis caro ad te veniat. Quia enim tu vis omnes homines ſalvos fieri & ad agnitionem veritatis venire, voluntati tuæ concordans rectè oro ut omnis caro, id eſt, omnis homo, ad te veniat, & benedicantur in te ſemine Abrahæ omnes tribus terræ; non quòd ſalventur aut benedicantur omnes homines, quòd non habent quæ Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, ſed omnes tribus, id eſt, aliqui de omnibus tribubus terræ, ita ut non ſit perſonarum acceptio,

quando in omni gente omnis qui timet Deum & operatur juſtitiam acceptus eſt illi. Sic nos oramus, qui proficiſci nunc incipientes in finem tendimus, ubi videatur Deus deorum in Sion, ubi *te decet hymnus Deus in Sion*; ſed non exaudimur quàm citò vellemus. Quare? Quia verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos. Iniqui primi fuerunt, ſerpens, Adam, & Eva, inter quos conflata ſunt verba peregrinationis noſtræ cauſa effectiva, dicente per ſerpentem diabolo angelo iniquo iniquis humani generis parentibus: *Comedite; & eritis ſicut dii, ſcientes bonum & malum.* Quibus nimiùm creduli parentes noſtri, facti ſunt cupidi, elati, & curioſi. Nam per appetitum comedendi cibum vetitum concupiſcentia carnis; per appetitum ſimilitudinis Dei elatio mentis, per appetitum ſciendi bonum & malum ſubintravit curioſitatis vitium. Et quidem verba hæc iniquorum verbum ſcilicet peregrinationis præceſſerat ex ore Dei egrediens verbum benedictionis, quo dictum eſt parentibus noſtris: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Quo verbo fœcundati habebant virtutem pariendi ſolos filios benedictos in patria benedicta manſuros. Verùm poſtea ſubſecuta ſunt propter peccatum verba peregrinationis, dicente Deo ad Evam: *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos.* ac ſi diceret. Super numerum benedictorum filiorum conceptus tuos multiplicabo, ut parias multò plures filios maledictionis quàm benedictionis, ita ut ipſi filii benedicti ſint inter maledictos peregrini & quaſi captivi uſque ad illam utrorumque disjunctionem qua maledictis in terra maledicta dominantibus & benedictos filios iniquè gravantibus dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum*; benedictis quoque filiis in terra maledicta peregrinantibus &

inter verba iniquorum ſibi prævalentia laborantibus tunc dicetur : *Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* Quorum numero, fide, ac ſpe ſociati, eò quòd inter verba iniquorum nobis prævalentia gemendo potiùs cum Ieremia lamentamur quàm in illis conſenſu pravo delectemur, hoc ipſum conquerimur quòd verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos, ita ut nos filii benedicti, licèt primitias ſpiritus ſancti habentes, & ad ſupernam patriam redire cupientes, tamen intra noſmetipſos gemamus videntes legem iniquam in membris noſtris repugnantem juſtæ, ſanctæ, ac bonæ lègi mentis : qua videlicet lege iniqua nos captivante in lege peccati & mortis, rectè conquerimur quòd verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos. Verba iniquorum plurimorum ſuper numerum noſtrum valde multiplicatorum prævaluerunt ſuper nos paucos. Divitum, potentum, ſuperborum, perverſorum verba prævaluerunt ſuper nos pauperes, infirmos, humiles, ad te Deus converſos, & de medio Babylonis in Ieruſalem redire paratos. Cùm ergo ſint facies noſtræ ad te converſæ quaſi euntium in Ieruſalem, relicta quaſi poſt dorſum Babylone, tu exurgens miſereberis noſtri civium Sion, & impietatibus noſtris in Babylone commiſſis tu propitiaberis. Revertentibus quippe nobis de captivitate ad patriam, Ieſus magnus ſacerdos à dextris tuis interpellat pro nobis, & ipſe hoſtia perfecta factus eſt propitiatio pro peccatis noſtris. Fiet ergo per verbum tuum incarnatum ut verba iniquorum, quæ in Babylone prævaluerunt ſuper nos, dum incipimus inde proficiſci, non poſſint ultra prævalere, dum non præ oculis in faciem ſonant, ſed quaſi poſt dorſum noſtrum ſuſurrant, & quaſi

de humo eloquium ſubobſcurum muſſitant. Si ergo beatificamus eos qui Babyloniorum verba poſtponendo incipiunt proficiſci ad cantum propheticæ tubæ ſonantis per os Ieremiæ vel Aggæi, multò magis *beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti*. quique aſſumptus inhabitabit in atriis tuis. Beatus præ omnibus conſortibus ſuis homo quem tu verbum Dei ſic aſſumpſiſti, tibique in una perſona mirabiliter univiſti, ut verba iniquorum nunquam potuerint prævalere illi : quoniam ille eſt beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit. Beatus planè homo electus ex milibus, quem tu pater Deus elegiſti & Deum feciſti, non utique Deum adoptivum, ſed Deum verum naturalem filium tuum, non per hominis in Deum aſſumptionem, ſed per hominis in Deum aſſumptionem. Neque enim ſolummodo illum elegiſti de maſſa perditionis in ſui conceptione vel priùs in tua prædeſtinatione, ſed etiam aſſumpſiſti eum gloria in conſeſſum dexteræ tuæ, ſicut ipſe dicit : *Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me.* Beatus homo quem ſic elegiſti & aſſumpſiſti in ſacerdotem magnum populo tuo peregrinanti valde neceſſarium, ſicut Ieſus magnus ſacerdos ille figuralis olim fuit neceſſarius, qui in typum hujus veri ſacerdotis & Regis legitur coronis aureis coronatus, ut ſuprà in brevi perſtrinximus. Beatus etiam poſt ipſum & in ipſo & per ipſum quem de mundo elegiſti & in aliquod miniſterium ſalutis tam ſuæ quàm & aliorum aſſumpſiſti. Quod opus egregium quia ipſe tecum operatur ſine quo tu, pater, nihil operaris, cùm ſit ipſe manus tua tecum & in te operans omnia quæ tu operaris, quæcunque enim tu operaris,

hæc & ille ſimiliter facit, rectè ac verè tuis & ſuis electis ipſe dicit : *Non vos me elegiſtis, ſed ego vos elegi & poſui vos ut eatis & fructum afferatis & fructus veſter maneat*. Item : *Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret. Quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus*. Vnde & illud in actibus Apoſtolorum ſpiritu ſancto dicente legimus ; *Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos.* Beatus quem ſic elegiſti de mundo ut ob hoc ipſum ſuſtineret odium mundi, quia tu eum elegiſti & aſſumpſiſti, non ad opus malum vel ad horam in atriis tuis manſurum, ſed ad opus bonum & permanſurum in æternum, quoniam *inhabitabit in atriis tuis*. Servus non manet in domo in æternum, filius manet in æternum. Propterea ſervus malus ad tempus aſſumptus propter aliquod opus neceſſarium retro aſpiciens & retro abiens non habitabit in atriis tuis, in quæ illum aſſumpſiſti ; ſed filius inhabitabit in atriis tuis tanquam heres legitimus. Et nos, qui de Babylonia in Sion proficiſcimur, heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti efficimur ; & ita per ipſum, qui caput noſtrum eſt, replebimur. Beatus quidem eſt ille qui electus & aſſumptus à te inhabitabit in atriis tuis. Veruntamen in ipſis atriis non eſt plenitudo beatitudinis. Etenim licèt ſtantes pedes noſtri in atriis tuis Ieruſalem beati ſint, tamen plenè beati ſunt ſoli qui habitant in domo tua Domine, ubi in ſecula ſeculorum laudabunt te. Hic incipimus proficiſci lætantes in his quæ dicta ſunt nobis, & in domum Domini ibimus ; & multas viaticas refectiones euntibus nobis providet Ieſus ſacerdos magnus. Sed cùm pervenerimus, tunc omnino replebimur in bonis domus tuæ Deus. Bona domus tuæ

ſunt ineffabilia, ſive domus ipſa intelligatur humana natura in Deum aſſumpta, ſive angelorum portio electa, ſive etiam tota ſancta univerſalis Eccleſia. Quæ domus eſt etiam templum, non qualecunque, ſed mirabile, non in ſtructuris artificioſis & manu factis, ornatis auro vel argento ſeu lapide pretioſo, ſed in æquitate. Non mireris quia dixi templum illud mirabile in æquitate, quod omni caret iniquitate ac ſumma claret æquitate. Si enim templum non manu factum, dominicum videlicet corpus, reſpicias, nulla eſt in eo iniquitas, immo ad abolendas iniquitates omnium noſtrum ſufficit & ſuperabundat illius æquitas. Quid enim juſtius vel æquius quàm ut ad perditam libertatem redeat ſervus, pro cujus iniquitate ſervilibus pœnis voluntariè ſubjacuit filius? Quid juſtius vel æquius quàm ut prædo iniquus amittat jus & dominium quod habuerat in hominem peccatorem, qui manus violentas miſit in hominem peccato prorsùs carentem & in ſumma æquitate Deo patri ſuo gratias agentem? Nempe in hoc maxima erat hominis iniquitas quòd à Deo bene creatus, ipſi creatori ſuo penitùs ingratus, non ſolùm gratias non agebat, ſed nec unde ageret habebat, vitio ſuo nudatus & plagis impoſitis ſemivivus relictus. Gratias namque condignas agere de aliquo beneficio eſt ipſi benefactori ſuo de toto quod accepit eſſe devotum, ita ut nihil minùs rependere ſtudeat in ſervitio quàm accepit in beneficio. Nam ſi minùs rependeat, in libra æquitatis apud Deum non eſt acceptabile munus oblatum cum tali fraude vel iniquitate. Conſtat autem quòd primi parentes bene creati & paradyſiacis bonis ditati nullas Deo gratias egerunt, ſed ingrati benefactori ſuo, ejus hoſti gratis venundati ſuccubuerunt. Sic

diſtorti à regula æquitatis genuerunt filios iniquitatis, filios maledictionis, filios iræ, quorum nullus fuit idoneus ad agendum gratias Deo, præpediente omnes paternæ ingratitudinis originali peccato. Vnde inter omnia Patriarcharum vel Prophetarum præconia cùm ſonet ſæpe vox laudis, vox confeſſionis, vox exultationis & ſalutis in tabernaculis juſtorum, nuſquam ſonat vox gratiarum actionis niſi in hoc templo mirabilis æquitatis. Ante Chriſtum namque nullus ſanctorum legitur Deo gratias egiſſe, quia noverant ſe ad hoc non ſufficere. Ipſe autem primus, unus pro ſuis omnibus, Deo patri gratias egit, ſicut in evangelio legitur, primò ubi de paucis panibus multam turbam hominum ſatiavit, deinde ubi Lazarum ſuſcitavit, noviſſimè ubi accipiens panem gratias egit, benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis ſuis dicens: *Hoc eſt corpus meum &c.* Sed & tota ejus in mundo converſatio quid fuit niſi condigna gratiarum actio? Annon etiam nunc ſummæ trinitati gratias agit à ſummo uſitata & uſque ad ſummum provecta in ipſo Dei filio natura humana? Diſcipulis qnoque per ipſum & in ipſo gratias agendi Deo patri poteſtatem dedit ibidem, ſic dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*, id eſt. Meo exemplo meoque adjutorio quod feci facite, me in vobis & per vos operante. Ecce ſacerdos magnus carens omnino iniquitate, ipſe hoſtia ſufficiens pro abolenda omnium iniquitate, ipſe templum mirabile in æquitate, in quo ſolo rependitur Deo æqua gratiarum actio abſque iniquitatis fraude, quia totum quod à Deo fuit homini aſſumpto donatum, divinis obſequiis integrè fuit impenſum in holocauſtum ſuaviſſimi odoris & in ſacrificium pleniſſimæ gratiarum actionis, quod ante

ip ſum

ipſam nullus potuit facere. *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi*, ait unus electorum præcipuus. Et cùm in ſe nihil dignè donis Dei retribuendum inveniſſet, *Calicem*, inquit, *ſalutaris accipiam: & nomen Domini invocabo.* id eſt, illum expectabo & fideliter invocabo qui calicem paſſionis innocens bibiturus perfecta gratiarum actione ſatisfaciet patri per ſuæ carnis & ſanguinis hoſtiam ſalutarem. Quod etiam in ipſo & per ipſum nunc donatum eſt Eccleſiæ, cui ſacrificanti hanc ipſam hoſtiam in hoc ipſo templo gratias agere ſolemne eſt, ita ut dignum & juſtum eſt, æquum & ſalutare, in ſumma æquitate, in ſtatera æquitatis & juſtitiæ, in qua utinam appendantur peccata mea & calamitas quam patior, ait ſanctus Iob deſiderio deſiderans hoc templum mirabile in æquitate atque in eo ſtateram juſtitiæ, in qua per duas lances brachiorum crucis, ſeu juſtitiæ & miſericordiæ, pondus humanæ calamitatis quaſi arena maris gravior apparet omnibus omnium hominum in hoc templo ſacrificantium peccatis. Etenim calamitas probroſæ mortis in perſona Dei incarnati abſque iniquitate propria propter iniquitates noſtras paſſi longè in infinitum præponderat in lance miſericordiæ peccatis noſtris poſitis in lance juſtitiæ, ita ut lanx miſericordiæ tantæ calamitatis pondere quaſi arena maris gravior apparens & uſque ad infernum deſpoliandum ſubſidens in judicio ſuperexaltet lancem juſtitiæ tam vehementi exaltatione ut excuſſis inde peccatis credentium in profundum maris mirabile fiat ſpectaculum divinæ pietatis & æquitatis, merſo Pharaone per judicium æquitatis, eò quòd aviditate nocendi auſus eſt perſequi à ſe recedentes & ad illum protectorem confugientes qui & in columna nubis pius & in

columna ignis juſtus, nullius fuit reus iniquitatis, qui etiam templum eſt mirabile in æquitate, ita ut ad ipſum tutiſſimum ſit refugium ab omni iniquitate. Sanctum eſt ergo templum tuum, mirabile in æquitate, cui & ſanctitas abundat in ſe ipſo, ita ut rectè dicatur ſanctum ſanctorum, & æquitas ad patrem ſive totius trinitatis divinitatem, cui perfectè gratias agendo ſervavit mirabilem æquitatem, ita ut neque hoſti iniquo iniquam inferret violentiam, ſed æquitate illum ſuperaret, cùm inconceſſa pervadenti conceſſa judicialiter auferret. Eſt etiam in hoc hujus templi non manu facti æquitas mirabilis & nulli rationi penetrabilis quòd quanto tempore hic cæleſtis regni legitimus heres parvulus fuit nihil differens à ſervo in ſimilitudine carnis peccati, ſic ſemetipſum exinaniendo minimis ſuis ſervulis coæquavit ut pedes eorum lavaret, & cum iniquis reputatus, non de iniquitate hac indignaretur, ſed patri totius æquitatis auctori gratias ageret, ejuſque juſtitiam collaudaret, ſimul excuſans per ignorantiam quoſdam iniquorum dicens: *Pater juſte, mundus te non cognovit.* Item: *Pater, ignoſce illis. Non enim ſciunt quid faciunt.* Quis non miretur ſimulque veneretur in abundantiā tantæ iniquitatis collaudationem paternæ juſtitiæ judicantis omnia in ſumma æquitate? Quis denique hominum judicante ſe homine tam iniquè judicatus, tam iniquè cum iniquis reputatus, laudaret æquitatem judicis talia diſponentis, vel eum non prohiberet fieri ſinentis? Prorsùs nemo. Sed hic Deus homo ſe ſic humiliat ſub judicio divino tanquam ſi nihil differat à ſervo; nec rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, quandiu in forma ſervi humiliatus & ſervis coæquatus, atque cum iniquis reputatus, diſciplinam ſervis iniquis

debitam pro ipſis humiliter ſuſtinuit. Propter quod & Deus illum exaltavit, & donans illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, ſibimetipſi cum ſumma gloria coæquavit, ut omnis lingua confiteatur quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris tam ſecundùm eam naturam quam credimus in eo exaltatam & ſummo nomine donatam quàm ſecundùm illam quæ ab æterno erat altiſſima. Humana quippe natura in Deum Dei filium aſſumpta, etſi tempore aſſumptæ mortalitatis paulò minùs ab angelis minorata, longè ſub Deo in Deo fuerit, tamen ſub Deo minorem gloriam, ſed in Deo & cum Deo prorsùs habet eandem gloriam, data ſibi omni poteſtate in cælo & in terra, quam ipſe Deus Dei filius in divinitate ſua unà cum patre ſuo Deo æternaliter habuit, ſed in humanitate ſua ex tempore accepit, minor quidem patre permanendo ſecundùm humanitatis naturam, ſed non minor ſecundùm divinam ſuæ humanitati potentiam & gloriam donatam. Nonne in hac humanitatis ad ſumma provectione, ſicut mirabilis, ita eſt etiam rationabilis æquitas? Quia enim ſponte ſua humiliatus, & cum iniquis reputatus, eiſque in pœna pro Dei patris gloria coæquatus eſt, iuſto æquitatis iudicio naturæ humanæ ſic humiliatæ datum eſt eò uſque aſcendere ubi erat priùs ipſe Dei filius cum patre altiſſimo altiſſimus, adimpleta ironia ſive prophetia qua olim dictum eſt: *Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt.* Quod enim contra veterem Adam graviſſima fuit ironia, de novo Adam ſuaviſſima erat prophetia, de quo in veritate habet Deus pater dicere: *Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt,* id eſt, nobis in gloria coæquatus eſt, ſciens bonum & malum æquè ut unus noſtrum, potens ad faciendum iudicium æquè ut unus noſtrum. Vnde ſicut ad veterem Adam adducta ſunt animantia

cuncta, ut videret quid vocaret ea, omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus, ſic ad iſtum judicaturum adducenda ſunt omnia, ut videat quid vocet ea ſecundùm ſententiam boni & mali qua ipſe optimè ſcit reprobare malum & eligere bonum, ſervata in omnibus æquitate; quia ipſe templum eſt mirabile in æquitate, non diſcrepans in donata ſibi claritate ab inhabitante ſe altiſſima divinitate. Sic lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris, mirabile videlicet in illa potiſſimùm æquitate qua lapidis vel templi hujus naturalis eſſentia minor divinitate in ſe permanens indeſtructibilis ultra ſe provecta eſt uſque ad æqualitatem gloriæ divinæ ſe inhabitantis, juxta illud Apoſtoli: *In quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Et eſtis*, inquit, *in illo repleti*, ſecundùm quod hic pſallentes dicimus: *Replebimur in bonis domus tuæ, ſanctum eſt templum tuum, mirabile in æquitate.* Revera mirabilis erat æquitas qua dictum eſt homini filio Dei à Deo patre: *Sede à dextris meis.* Quod idem eſt ac ſi dixiſſet: In mei æqualitate conregna mecum. Quod ſecundùm humanam naturam illi dictum eſt, quia ſecundùm illam datum eſt ei regnum & honor, non particulariter, ſed univerſaliter; ſicut ipſe de ſe conteſtans, *Data eſt*, inquit, *mihi omnis poteſtas in cælo & in terra.* Sic in ſimilitudinem lapidis aquæ durantur, ſic ima ſummis coæquantur. Etenim ſicut aqua, non pereunte ſubſtantia vel ſubſtantiæ quantitate, ſed ſola qualitate, quæ fluxa fuerat, in ſoliditatem tranſeunte, in ſimilitudinem lapidis duratur, & res priùs liquida rei naturaliter duræ in duritia coæquatur, ſic aſſumptus in Deum fragilis homo,

non percunte ſubſtantia, primò aſcendit illocaliter ſuper cælos cælorum ad orientem, id eſt, ultra choros omnium cæleſtium virtutum uſque ad verbum ſibi perſonaliter unitum. Vbi notandum quia non dicitur ad ortum vel oriturum, ſed ad orientem. Illa enim ineffabilis genitura non ſecundùm præteritum & futurum conſideratur, ſed ſempiterno præſenti filius à patre generatur. Veruntamen hoc localiter quoque accipiendum eſt, quia aſcendit ſuper firmamentum cæli, & hoc versùs orientalem plagam. Nam quod dictum eſt uſque ad orientem, id eſt, uſque ad verbum ſibi perſonaliter unitum, non utique ſecundùm locum, ſed ſecundùm humanæ naturæ immutationem dictum eſt; qua immutatione & nos juxta Apoſtolum pro modo noſtro immutabimur. Nec verò ſic immutata eſt ut in illam orientis ſubſtantiam verſibilitate naturæ ſubſtantia carnis tranſiret, ſed æquitate judicii divini homini uſque ad mortem crucis pro glorificatione patris humiliato acceſſit paternæ gloriæ magnificentia, non deceſſit humanæ conditionis eſſentia; abſorpta eſt paſſibilitas, acceſſit impaſſibilitas; tranſivit infirmitas in virtutem, mortalitas in æternitatem; ut homo priùs minor angelis, eſſet in gloria Deo patri coæqualis. Et hoc eſt *mirabile in æquitate*. Admirantibus ergo ſimulque venerantibus nobis hoc templum mirabile in æquitate, cui & nomen eſt admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis, aliquantula ſublucet ratio hujus æquitatis quam fraudare non debeo conſervis. Cùm enim per Chriſti divinitatem ſine labore cuncta creata, per ipſius humanitatem cum multo labore ſint reſtaurata, & utique conſtet opus reſtaurationis melius opere creationis, æquitas judicii divini poſcebat ut huma-

nitas in Chriſto, licèt naturaliter minor divinitate, tamen coæquaretur eidem in gloria & in claritate omnimoda, propter excellentiora opera per ipſius laborem & humiliationem conſummata. Vnde cùm dixiſſet, *Ego te clarificavi ſuper terram, opus conſummavi quod dediſti mihi ut faciam*, quaſi & judicio æquitatis donatium repoſcens adjunxit: *Et nunc clarifica me tu, pater, apud temetipſum claritate quam habui priùs quàm mundus eſſet apud te.* Quibus verbis, Hilario interpretante, claritas verbi æterni poſtulatur carni; ut qui minor fuit & eſt patre ſecundùm humanitatis conditionem, jam non ſit minor ſecundùm ejuſdem humanitatis glorificationem. Vnde in libro de trinitate ait jam dictus Hilarius: *Glorificaturus filium pater major eſt, glorificatus autem filius minor non eſt.* Proinde quod Athanaſius ait, *minor patre ſecundùm humanitatem*, referendum eſt ad naturam, non ad gloriam, vel certè ad illud tempus quo minor fuit etiam angelis, non ad illud quo gloria & honore coronatus & ſuper opera manuum patris conſtitutus, jam nulli eſt in gloria poſthabendus, ut in prima hujus operis parte firmiſſimis patrum teſtimoniis copioſè demonſtratum eſt. Adhuc eſt alia mirabilis æquitas, quam in templo iſto ſpectantium oculis ipſa ejuſdem templi repræſentat claritas & caritas. Quia enim in redemptione humani generis templum datum eſt pro templo, non manu factum pro manu facto, impollutum & ſanctum pro polluto & profanato, non eſſet aliud pro alio datum niſi quod emebatur eſſet æquè gratum quomodo pretium pro illo datum. Eſt igitur etiam ſic *templum* illud *ſanctum mirabile in æquitate*, ſervata venundati & redempti æqua caritate. Super hujus admirabilis æquitatis admiratione altiſona voce

canunt ipſius redempti templi vivi lapides, quaſi cum Aggæo feſtivo feſtivè dicentes : O inæſtimabilis dilectio caritatis! Vt ſervum redimeres, filium tradidiſti. Contenti nunc ſimus in hac peregrinationis via de templo iſto mirabili mirando potiùs quàm exponendo hæc pauca dixiſſe; cujus aditus philoſophiæ mundanæ ſeratus, fidei verò catholicæ nunc ex parte reſeratus, in futuro plenè pandendus, non eſt quæſtionibus indiſciplinatis irrumpendus, ſed orationibus humiliter & reverenter pulſandus. Hoc igitur *templum ſanctum mirabile in æquitate* ut remiſſis iniquitatibus mereamur ingredi à Rege Babylonico liberati, tu Chriſte, qui es templum ſimulque ipſius templi oſtiarius & oſtium, *exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes omnium finium terræ & in mari longè.* Exaudi nos pulſantes & ut omnis caro ad te veniat fideliter orantes. Exaudi hunc hymnum qui *te decet Deus in Sion*, non in illa parvula & anguſta Sion, quæ modicam Iudææ particulam occupavit, ſed in illa magna civitate quæ fundatur exultatione univerſæ terræ, ſecundùm quod tu Rex ejus regnas ubique ſpes omnium finium terræ, non tantùm Iudææ, ſicut vult carnalis judex, vel tantùm Africæ, ſicut voluit Donatus, vel cujuſquam privatæ ſectæ, ut hi volunt qui dicunt, *Ecce hic*, aut *Ecce illic*, ſed *omnium finium terræ*, ut omnis caro, non ſolummodo continentium, ſed etiam conjugatorum, poſſit venire ad te, licèt ſint in finibus terræ vel in mari longè. Sicut enim Regina Æthiopiæ de finibus terræ venit audire ſapientiam Salomonis, ita univerſalis ex Iudæis & gentibus electa & collecta Eccleſia veniet ad te verum Salomonem à finibus terræ, imponens videlicet finem vitiis cupiditatibuſque terrenis. Vel etiam ad litteram *ſpes es omnium finium*

PARS ALTERA.

*terra*, in omnem terram ſono Apoſtolorum exeunte, & in fines orbis terræ verbis eorum pervenientibus, ita ut non ſint loquelæ neque ſermones quorum non audiantur voces eorum, etiam in extremis finium terræ & in mari longè, ſive ad litteram in inſulis marinis longè poſitis à cohabitatione aliorum hominum; ſive quia mare hujus ſeculi, amarum curis & turbidum tentationibus, ac procelloſum, ſpiritibus malignis quaſi ventis contrariis agitatum, in quo piſces devorantur à piſcibus, rectè dicuntur eſſe in mari longè à civitate Sion & Ieruſalem viſione pacis mundi hujus amatores inter ſe tumultuantes; quibus tamen, ſi dignè pœniteant, & mediante te Ieſu magno ſacerdote gratiam quærant invenire in Sion, ſpes eſt miſericordiæ conſequendæ in te per id quod tu es præparans montes in virtute tua. Prædicatores etenim Ieremiæ vel Aggæo ſimiles in ſe parvos & humiles tu facis altos & immobiles in virtute tua, non ſua. Hoc & ipſi confitentur dicentes: *Fiduciam talem habemus per Chriſtum ad Deum; non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſtamenti, non littera, ſed ſpiritu. Littera enim occidit, ſpiritus autem vivificat. Quòd ſi miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria ita ut non poſſent intendere filii Iſraël in faciem Moyſi præ gloria vultus ejus quæ evacuatur, quomodo non magis miniſtratio ſpiritus erit in gloria? Si miniſtratio damnationis gloria eſt, multò magis abundat miniſterium juſtitiæ in gloria.* Similiter & nos dicere poſſumus in hymno præſenti: Quòd ſi miniſtratio reverſionis in terreſtrem Ieruſalem fuit in gloria, ita ut ejus adminiſtrator præcipuus Ieſus ſacerdos magnus fuerit

coronis aureis jubente Domino coronatus, & ablatis ab eo ſordidis veſtimentis legatur pretioſis mutatoriis ornatus, quomodo non miniſtratio reverſionis in cæleſtem Ieruſalem quæ ſurſum eſt libera mater noſtra erit in gloria? Immo ſi miniſtratio illius reverſionis meruit coronis & mutatoriis honeſtari, multò magis gloria & honore coronandi ſunt qui in ſacerdotio novo ſtant coram Domino ſacrificantes hoſtiam vivam & increpant ſibi adverſantem Satanan. Quomodo enim tunc Satan ſtabat contra Ieſum ut adverſaretur ei, ſic & modò in his qui reſiſtunt veritati Satan ſtare cognoſcitur, qui & increpante illum verbo Domini abit & cadit retrorſum, quomodo illi abierunt retrorſum quibus verus Ieſus jam ſe ipſum ſacrificaturus in cruce jam jamque ſacrificatus in cæna ſua dixit: *Quem quæritis? At illi dixerunt: Jeſum Nazarenum.* Quibus cùm reſpondiſſet, *Ego ſum*, verbi hujus fulmine repercuſſi abierunt retrorſum & ceciderunt in terram. Qui ergo fulgorem ſolis æterni adhuc ſub nube mortalitatis ferre non potuerunt, ſed eo repercuſſi ceciderunt in terram, quomodo nunc ferent ejus faciem ſicut ſol lucet in virtute ſua clarè ſplendentem? Cùm ſe talem demonſtravit in monte coram paucis diſcipulis transfiguratus, nec ipſi eum ferre potuiſſent, niſi eadem virtute qua territi erant fuiſſent etiam confortati. Et Iohannes in Apocalypſi cùm vidiſſet eandem Ieſu faciem ſicut ſol lucet in virtute ſua, cecidit ad pedes ejus tanquam mortuus. *Et poſuit*, inquit, *dexteram ſuam ſuper me dicens: Noli timere. Ego ſum primus & noviſſimus, & fui mortuus, & ecce ſum vivens in ſecula, & habeo claves mortis & inferni.* Sic Domine Ieſu præparas montes in virtute tua dicens cuique illorum: *Noli timere.* in quo dicto

eſt largitio virtuoſæ conſtantiæ. Dicendo autem, *Ego ſum primus & noviſſimus, & fui mortuus, & ecce ſum vivens in ſecula, & habeo claves mortis & inferni*, oſtendis te accinctum potentia qua prævales ad omnia quæcunque volueris facienda, utpote vivens in ſecula ea vita qua vivificare potens es omnia membra tua, & habens claves mortis & inferni, quibus concludere potenter vales mortem & infernum, diabolum ſcilicet mortis inventorem, populumque tenebroſum, in quo, velut in inferno, diabolus & mors habet locum nimis amplum & profundum, ſed minimè quietum, quia tu *conturbas profundum maris*, id eſt, populum nimis amarum tu conturbas, non in ſuperficie, quaſi vento leni, ſed in profundo, & quaſi ab imo fundo undas ejus concutiendo. Alia littera ſic habet. *Circumcinctus potentatu tuo*. Quod ad ſimilitudinem Regis undique ſuis militibus conſtipati dictum poteſt intelligi: quia tu Rex gloriæ, dominus exercituum te circumſtantium, per eoſdem exercitus propugnando potens es in prælio non ſolùm campeſtri, quo commoviſti terram & conturbaſti eam, ſed etiam navali, quo conturbas profundum maris. Quaſi enim campeſtre certamen tunc fuit in campo dura provinciæ Babylonis erecta velut aurea ſtatua quando caput imperii Romani, quaſi altera Babylonia, Roma defenſabat idolatriam dura edicta proponendo & fornacem perſecutionis incendendo. Sed jam fabricatis Eccleſiis atque cœnobiis tanquam navibus ultra mare ad terram promiſſionis tendentibus, ſurgunt venti contrarii, & non deſunt naves piraticæ latronibus plenæ, conventicula videlicet perverſa, quibus contra invicem decertantibus mare turbatur & ſonitus fluctuum ejus augmentatur quoaduſque tu ventis imperes & mari,

precibus Eccleſiæ ſuſcitatus, qui nunc peccatis exigentibus dormiendo in navi *conturbas profundum & ſonum fluctuum ejus* ad hoc eſſe permittis ut à diſcipulis attentiùs orantibus citò exciteris, & te increpante ventos & mare, fiat tranquillitas magna. Aliter. Conturbas profundum maris commovendo profunda hominum corda, vel ut ſequantur, vel ut perſequantur electos tuos, & ſonum fluctuum ejus excitas & ſedas prout vis, areſcentibus hominibus præ confuſione ſonitus maris & fluctuum, diſcipulis autem tuis, cùm viderint hæc fieri, ad te reſpicientibus ac levantibus capita, quoniam appropinquat redemptio illis à te promiſſa. Levabunt capita, id eſt, exhilarabunt corda, ſcientes poſt brevem tempeſtatem ſecuturam quietis æternæ tranquillitatem. Alia tranſlatio habet: *Sonum ejus quis ſufferet?* id eſt. Quis ſuſtinebit illam commotionem? Verè nullus virtute humana, ſed plures virtute tua, qui præparas montes in virtute tua, montes altos quos tranſcendere non valent mirabiles elationes maris, montes immobiles de quibus dicas mari: Huc uſque venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Dum enim cernent idolatræ gentes; vel etiam falſi Chriſtiani, creaturæ potiùs quàm creatori, mammonæ potiùs quàm tibi Deo vero ſervientes, immobilitatem ſimul atque celſitudinem turrium ſanctæ civitatis fundatæ in montibus ſanctis, ad quam revertentes de Babylone cives beati nunc incipiunt proficiſci, quandoque feliciter perventuri, ex tali conſideratione turbabuntur ipſæ gentes aliquantæ per timorem ſervilem, ſicut Rege civitatis hujus nato & Regibus orientalibus manifeſtato, Rex Herodes turbatus eſt & omnis Ieroſolyma cum illo, aliquanto per timorem filialem, quomodo Apoſtoli conturbati

ſunt & conterriti, exiſtimantes poſt reſurrectionem Regis hujus non corpus reſuſcitatum, ſed ſolùm ſe ſpiritum videre. Neque enim parva eſt conturbationis cauſa cùm ſola Regis hujus exiſtimatur ſpiritalis adeſſe præſentia ſuis diſcipulis, non etiam corporalis. Quorum conturbationi aptè ſubvenitur cùm ſe non ſolùm videndum, ſed etiam palpandum præbet Ieſus ſacerdos magnus in ſacerdotibus catholicis viſibiliter & corporaliter gloria & honore coronatis, ceteriſque dilectis & electis, quibus per veram pœnitentiam veſtimenta ſordida ſunt ablata, & mutatoria munda ſunt collata. Similiter cernitur idem conſpicuus in bonis ducibus Zorobabeli conſimilibus. Et hæc non modica eſt bene turbatis conſolatio, & malè turbatis augmentatio conturbationis. Nam diverſis modis *turbabuntur gentes & timebunt*, primò ſerviliter, deinde qui ex eis credent, filialiter & caſtè timebunt nomen tuum *qui habitant terminos* terræ, id eſt, non ſolùm vicini, ſed etiam in extremis finibus terræ poſiti, quando in omnem terram exibit ſonus Apoſtolorum & in fines orbis terræ verba eorum, vel etiam quando per ſucceſſores eorum prædicabitur evangelium in toto mundo uſque ad ultimum terræ. Turbabuntur inquam à ſignis tuis, primò per miracula, deinde per virtutum præclara & inſignia facta, quæ conſiderabunt in electis tuis, quibus exitus matutini & veſperæ delectabis, id eſt, quos ita perfectos eſſe facies ut exitus matutini & veſperæ ſint eiſdem delectabiles. Cùm enim per mane proſperitas & per veſperam notetur adverſitas, ita erunt imperturbabiles ut alternante ſe rerum viciſſitudine ſint eis delectabiles exitus matutinæ proſperitatis in veſpertinas adverſitates, quando in altero peregrinationis

hujus conſolationem, in altero ſui provectus inveniunt exercitationem. Itaque dum crebrò fiunt exitus matutini in veſperam, & è converſo veſperæ in matutinum, neutra res illis diſplicebit, ſed in omnibus gratias agent, præcipuè quando ſentient ex tua, Deus, ordinatione ſibi veſperam ſabbati non tenebreſcere in noctem obſcuram, ſed luceſcere in prima ſabbati, procul excluſa nocte illa de qua beatus Iob rogat *ne computetur in diebus anni, nec numeretur in menſibus*, ſed *ſit ſolitaria nec laude digna. Noctem*, inquit, *illam tenebroſus turbo poſſideat; expectet lucem, & non videat, nec ortum ſurgentis auroræ.* Itaque de nocte illa exitus non erit in matutinum quæ non eſt viſura ortum ſurgentis auroræ. Talis nox fuit Iudæ traditori; de quo legitur quia cùm accepiſſet de manu Chriſti buccellam, introivit in illum Satanas, & exivit continuò. Erat autem nox. De hac nocte nimiùm tenebroſa nullus ei fuit exitus in lucem matutinam, quia non egit fructuoſam pœnitentiam, licèt pœnitentia ductus retulerit argenteos malè acceptos dicens: *Peccavi tradens ſanguinem juſtum.* Sera nimis fuit hæc pœnitentia nec laude digna, quia non tam fuit de admiſſo peccato quàm de infatuato ejus conſilio. Quomodo enim præambulus ipſius Achitofel ſe ipſum laqueo ſuſpendit gravi conſcientia tortus eò quòd infatuato ipſius conſilio prænovit regnaturum David, cujus regno & gloriæ invidit, ſic & Iudas mercator peſſimus, Chriſti regno & gloriæ invidus, atque odiens fidelium diſcipulorum pium ſenſum, per quem ſuum conſilium patuit eſſe fatuum, dum nullus eorum ſentiret ſecum, quamvis exemplo Chuſai Arachitæ Petrus Apoſtolus Chriſtum verum David non corde ſed ore negaverit, quomodo ille Chuſai David co-

ram Abſalone denegavit. Nempe ſicut illa Chuſai denegatio ex prudenti conſilio David proceſſerat, qui per illum prophetaverat infatuandum eſſe conſilium Achitofel, ſic Petri negatio ipſius Chriſti admiſſa eſt prudenti conſilio, non ſolùm ad demonſtrandum principi Apoſtolorum ſe ipſum, qui nimis improvidè jactaverat ſe nunquam negaturum, ſed etiam ut per ipſum Petrum infatuaretur Iudæ conſilium, dum propter negationem putatus non eſſe amicus veri David, mortis immaturæ periculum evaſit, qui tamen poſtmodum glorioſa morte ipſum clarificavit, fatuumque Iudæ Chriſtum regnare nolentis conſilium, non ſolùm vivendo, ſed etiam moriendo, annihilavit. Hic notandum quòd peccatum Iudæ profunda malitia excogitatum totum nocturnum ac tenebroſum non invenit exitum in lucis matutinæ ſerenum. Petri autem culpa tanquam caligo veſpertina luce ſimul ac tenebris permixta, dum Chriſtum lingua negavit quem corde amavit, fragilitate potiùs quàm malignitate peccando, exitum procul dubio invenit à veſpera in matutinum, quando poſt galli cantum luce jam propinquante flevit amarè. Similiter matutinum Petri ſemetipſum cingentis ac nimis de ſe præſumentis non ita fuit lucidum ſicut matutinum luciferi, qui nimis manè oriebatur, quia in ſua luce non in Domino vel pro Domino ſed contra Dominum gloriabatur. Denique talis gloriatio & præſumptio de odio fuit creatoris. Petri autem præſumptio de radice proceſſit amoris, non quidem adhuc plenè conſummati uſque ad claritatem diei, ſed quaſi matutini adhuc tenebris permixti. Exitus autem fuit hujus matutini Petro & delectabilis conſummatio iſtius amoris uſque ad tantum diurnæ lucis meridianam claritatem, cujus ipſe

ſibi conſcius magiſtro ſciſcitanti ſub trina interrogatione an ſe amaret, confidenter ei reſpondit: *Domine, tu ſcis quia amo te.* Puto anima quæ ſic amat, ipſo amore ſuo ad amatum clamat: *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Propter quod etiam Petro ſic amanti dicitur *Paſce agnos meos*, item *Paſce agnos meos*, tertiò *Paſce oves meas.* In quibus paſcendis exitus matutini & veſpere delectabilis fuit Petro in meridie cubanti & pauſanti, nunc imminente veſpera contra lupos vigilanti & laboranti. Qui nimirum veſpertinus labor, ſeu etiam ut meridianus fervor, etſi altiquotiens gravabat, tamen exitus ejus delectabat. Hinc alius paſtor ovium crebra viciſſitudine matutini & veſperæ probatus & exercitatus, hujuſmodi varietatum delectatus exitu dicit: *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto.* Revera laudabilis eſt iſta delectatio. Quem de talibus non delectat exire, facilè capitur lucris terrenis, utpote quem non delectat promiſſio vel expectatio lucri cæleſtis: qua ſi animus quantum debet delectatur, nec per matutinum proſperitatis extollitur, nec per veſperam adverſitatis frangitur, nec inter hujuſmodi varietates ipſe variatur, ibi habens fixum cor ubi verum eſt gaudium; juxta quod oramus ut inter mundanas varietates ibi noſtra fixa ſint corda ubi vera ſunt gaudia. Vbi enim eſt theſaurus hominis, ibi delectatur & cor ejus. Eſt autem delectatio vilis & inſtabilis in tranſitoriis bonis & temporalibus delitiis, pretioſa verò & minimè faſtidioſa ſemperque manſura in ſpiritalibus delitiis & æternis bonis; ut eſt juſtitia, ſapientia, caritas, benignitas, ceteraque hujuſmodi chariſmata beatas animas delectantia nunc ex parte, ſed ibi plenariè ubi delectationes in dextera tua, Deus, in finem fine carentem permanebunt,

quia non de puteo illo haurientur cujus aquam libenter bibentes iterum ſitient, ibi maximè ubi dives ille ſitivit qui guttam aquæ petens obtinere non potuit, quia delectatio ejus in ſiniſtra tranſierat, nec ad illam pertinuit delectatio quæ eſt in dextera tua. Tota hæc delectatio exinde provenit quia tu, Domine, quem *decet hymnus in Sion*, natus in ea, *viſitaſti terram, & inebriaſti eam*. Viſitaſti terram benedictam, de qua dicitur alibi: *Benedixiſti Domine terram tuam.* Terram hanc benedictam à terra maledicta ſpinas & tribulos germinante ſegregatam viſitaſti proprio adventu tuo, factus caro in utero virgineo, flos benedictus de terra benedicta germinans fructus benedicti ventris. Quod recognoſcens angelus, *Benedicta*, inquit, *tu in mulieribus*. Et item ſancta Elizabeth, *Benedicta*, inquit, *tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Viſitaveras quondam ſteriles, verbi gratia Saram, Rebeccam, Rachelem, & eam quæ genuit Samſonem vel Samuelem ſive Salomonem, ac noviſſimè illam quæ genuit Iohannem Baptiſtam, quo inter natos mulierum non ſurrexit major. Septem iſtæ matres, cùm fuiſſent pridem ſteriles, te viſitante viros magnos genuerunt, videlicet Iſaac, Iacob, Ioſeph, & reliquos jam nominatos viros inclitos. Et ecce pluſquam Salomon vel Samſon vel ullus illorum eſt hic filius virginis, in quo viſitavit & fecit redemptionem plebi ſuæ benedictus Dominus Deus Iſraël. Nam prædictarum matrum ſterilium fœcundatio licèt ex munere divinæ viſitationis provenerit, nulli tamen illarum congruit quod hic dicitur: *Viſitaſti terram & inebriaſti eam.* Sola virgineæ carnis terra ſingularis viſitationis prærogativa eſt inſignis, quæ non virilis operationis aratro exculta, ſed per angelum Gabrielem viſitata,

&

& ſpiritu ſancto confota, ac virtute altiſſimi obumbrata, concepit filium Dei. Singulari ergo viſitatione tu, Domine, quem *decet hymnus Deus in Sion*, viſitaſti hanc terram civitatis Sion, & inebriaſti eam, rore videlicet ſive imbre ſancti ſpiritus; quemadmodum præoptaverat egregius ille ſponſæ hujus paranymphus, qui longè ante prædixerat: *Rorate cæli deſuper & nubes pluant juſtum, aperiatur terra & germinet ſalvatorem & juſtitia oriatur ſimul.* Magnificè igitur, Domine, viſitaſti terram, & mirificè inebriaſti eam, de torrente voluptatis tuæ potando illam, quæ de terra maledicta ſpinas & tribulos germinante ad hoc fuit ſegregata ut germinaret ſalvatorem. Poſtquam hæc terra dedit fructum ſuum, fructum benedictum, juxta illud evangelicæ ſalutationis oraculum, *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui*, eodem fructu per paſſionem triturato, & per mortem denuo in terra ſeminato, atque in terra mortuo, multus inde fructus provenit, juxta illud: *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Quo fructu multo multiplicaſti locupletare eam, quoniam honor filii magna ex parte aſcribetur matri, dum ipſa tanquam Regina dominabitur in regno filii. Quod hoc ordine impletum eſt quo & prædictum. Tu enim Domine, qui moriens in terram cecidiſti, reſurgens à mortuis multum fructum attuliſti, quoniam aſcendens in altum captivam duxiſti captivitatem; dediſti dona hominibus, per quæ dona iterum viſitaſti terram & inebriaſti eam, ita ut muſto putarentur eſſe pleni diſcipuli tui, quos tuo ſpiritu ſic inebriaſti & à ſemetipſis alienaſti ut terrena eorum ſubſtantia cælitus inebriata fieret omnino cæleſtis. Poſtquam

ergo ſic viſitaſti terram & inebriaſti eam, priùs terreſtres effecti cœleſtes cæli enarraverunt gloriam Dei, quos etiam quaſi nubes imbriferas miſiſt ſuper omnem terram, quam eorum doctrinis viſitaſti & inebriaſti, Eccleſia ſancta per orbem terrarum dilatata; quæ præclaro calice paſſionis tuæ inebriata oblivіſcitur ea quæ retro ſunt, extendendo ſe in anteriora, in quibus *multiplicaſti locupletare eam*; quia multiformis gratiæ donis ditaſti eam, quæ hoc ordine pervenerunt ad eam. Primò *flumen Dei repletum eſt aquis*, id eſt, prior populus ripis mandatorum legalium limitatus, cujus propter exiguam benedictionis venam penè deſiccatus fuit alveus, quia tamen in pinguedine terræ & in rore cæli deſuper erat benedictio ejus, eò quòd cum Eſaü detentus & occupatus venatione carnium, penè ſolis carnalium & terrenorum bonorum lactabatur promiſſionibus & expectationibus, uſque adeo ut ipſi quoque Apoſtoli de populo illo electi circa primordia ſua ſentirent carnaliter de regno Dei, populus inquam ille in paucis exinde vocatis flumen Dei nominatur & eſt. Nam ceteris, velut aquis lacunoſis, Iſaias improperat dicens: *Qui de aquis Juda exiſtis*, id eſt, qui tantummodo ſecundùm carnis fluxum, & non ſecundùm fidei fructum, ſemen Iuda eſtis. Etenim ſecundùm converſationis veſtræ ignobilitatem ſemen Chanaan & non Iuda eſtis, quia pater veſter Amorrhæus & mater veſtra Cethæa. Iſtis ergo velut aquis cœnoſis jure areſcentibus & deficientibus, flumen Dei repletum eſt aquis in veris Iſraelitis; qualium unus fuit ille de quo ipſe fons fluminis hujus ait: *Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt.* Tales fuerunt omnes Apoſtoli, excepto Iuda, qui exierat de aquis Iuda, penitùs alienus à fidei ejus nobilitate. Hujuſmodi ergo

aquis reprobatis tanquam putidis & amaris, flumen Dei purum & dulce repletum eſt aquis quando ſedentibus Apoſtolis in uno cœnaculo *factus eſt repentè de cælo ſonus advenientis ſpiritus vehementis & replevit totam domum ubi erant ſedentes, & repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto.* Quibus ita potatis, ne cibi deeſſet copia, paraſti cibum illorum, ut aqua ſapientiæ ſalutaris potati, cujus veritatis adimplendæ habuerunt intellectum, ejus quoque adimpletæ, viderent evidentem effectum quaſi panem ſolidum. Neque verò id caſu accidit, quoniam ita eſt præparatio ejus cibi quo cibantur electi ut primò intelligant quid petere vel deſiderare debeant, purificante ac reficiente illos aqua ſapientiæ, deinde rerum intellectarum petant & accipiant manifeſtos effectus quaſi panem vitæ & intellectus, ita ut pro aqua & potu ſalutari ſit eis intellectus bonus, pro cibo verò ejuſdem ſit effectus manifeſtus. Huic præparationi quidam increduli contradicunt, & dicunt: *Quoniam percuſſit petram & fluxerunt aquæ & torrentes inundaverunt, numquid & panem poterit dare aut parare menſam populo ſuo?* Quod eſt dicere. Quoniam percuſſo latere Chriſti aquæ ſapientiæ de ipſo latere templi effluxerunt & intellectu adimpleverunt corda credentium, ut ſciant quid ſit petendum vel agendum, numquid adiciet huic dono intelligentiæ donum efficientiæ? Num quia velociter currit ſermo Dei per ora docentium vel calamos ſcribarum velociter ſcribentium, ſimili velocitate ſequetur obedientia quo præcucurrit intelligentiam. Revera ſic ille prædixit futurum qui aliàs dicit: *Populus quem non cognovi ſervivit mihi, in auditu auris obedivit mihi.* Mira velocitas obedientiæ quæ comes eſt audientiæ, ubi non poſt auditum auris conſequitur obedien-

tia injuncti operis, ſed *in auditu*, inquit, *auris obedivit mihi.* Porro de his qui tardi & claudi viatores pedem intelligentiæ ſanum habent & fortem, pedemque inobedientiæ debilem portant & ſuſpenſum, conſequenter adjungitur: *Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt & claudicaverunt à ſemitis ſuis.* Illorum procul dubio illa eſt murmuratio qua dicunt: *Quoniam percuſſit petram & fluxerunt aquæ & torrentes inundaverunt, numquid & panem poterit dare aut parare menſam populo ſuo?* Audiunt iſti verbum, ſed obedire differunt. Audiunt ſignum quo ad Eccleſiam vocantur, ſed venire differunt. Quod eſt dicere. Num quia facile magiſtris eſt imperare, ſimiliter facile diſcipulis eſſe poterit eorum præcepta ſervare? Audiunt intrinſecum ſancti ſpiritus conſilium, quo ille ſuggerit aliquid faciendum, ſed acquieſcere differunt. Ideo audivit Dominus & diſtulit, audivit eorum petitionem, ſed diſtulit exauditionem; audivit eorum gemitus in tribulationibus, ſed diſtulit eos liberare de ipſis; audivit ſuper eos inimicorum inſultationem, ſed diſtulit ultionem ac defenſionem. Non eſt alienum à ſenſu evangelico doctrinam pro potu & opus pro cibo accipi. Nam de doctrina ſanè intelligitur quod dicitur: *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat, & de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Item: *Qui biberit aquam quam ego dedero ei, non ſitiet iterum; ſed aqua quam ego ei do, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Hujuſmodi aquis venæ viventis repletum eſt flumen Dei quando ſpiritus ſanctus in linguis veniens Apoſtolos docuit & intellectu adimplevit corda eorum; quibus citò & ultro intellectæ veritati acquieſcentibus & quaſi muſto plenis citò & ultro paraſti cibum illorum, videlicet opus perfectum

& bonæ intelligentiæ bonum effectum, de quo dicas: *Meus cibus eſt ut faciam voluntatem patris mei.* Erat quippe in diſcipulis obedientia ſine mora, in qua panem dare ac menſam parare populo ſuo Deo fuit in promptu; ſicut è contra idem loquens in Apoſtolo ſuo, in promptu habet ulciſci omnem inobedientiam. Ideo Petro jam potato per intellectum & eſurienti effectum de cælo dictum eſt: *Macta, macta, & manduca.* Parata in conſpectu ejus menſa multis cibariis plena, in qua erant animalia terreſtria & volatilia cæli, quia de gentibus convertendi erant activi & contemplativi in Eccleſia Dei futuri & in corpus Petri tranſituri per obedientiam ſine mora exhibendam, qualem primò in domo Cornelii centurionis ex gentibus invenit Petrus, & qualem in regula ſua commendat venerabilis pater ſanctus Benedictus. *Primus*, inquit, *humilitatis gradus eſt obedientia ſine mora. Hæc convenit his qui nihil ſibi Chriſto carius aliquid exiſtimant, ſeu propter metum gehennæ vel gloriam vitæ æternæ, mox ut aliquid imperatum fuerit à majore, ac ſi divinitus imperatur, moram pati neſciunt in faciendo. De quibus Dominus dicit: Obauditu auris obedivit mihi. Et iterum dicit doctoribus: Qui vos audit, me audit. Ergo hi tales relinquentes ſtatim quæ ſua ſunt, & voluntatem propriam deſerentes, mox exoccupatis manibus & quod agebant imperfectum relinquentes, vicino obedientiæ pede jubentis vocem factis ſequuntur & veluti uno momento prædicta magiſtri juſſio & perfecta diſcipuli opera in velocitate timoris Dei ambæ res communiter citiùs explicantur, quibus ad vitam æternam gradiendi amor incumbit. Ideo anguſtam viam arripiunt, (Unde Dominus dicit: Anguſta via eſt quæ ducit ad vitam.) ut non ſuo arbitrio viventes, vel deſideriis ſuis & voluptatibus obe-*

*dientes , ſed ambulantes alieno judicio & imperio , in cœnobiis degentes , Abbatem ſibi præeſſe deſiderant. Sine dubio hi tales illam Domini imitantur ſententiam qua dicit : Non veni facere voluntatem meam , ſed ejus qui miſit me patris. Sed hæc ipſa obedientia tunc acceptabilis erit Deo & dulcis hominibus , ſi quod jubetur , non tepidè , non tardè , non trepidè , aut cum murmurio vel reſponſo nolentis efficiatur : quia obedientia quæ majoribus præbetur , Deo exhibetur.. Ipſe enim dixit : Qui vos audit , me audit. Et cum bono animo à diſcipulis præberi oportet ; quia hilarem datorem diligit Deus. Nam cum malo animo ſi obedit diſcipulus , & non ſolùm in ore , ſed etiam in corde , ſi murmuraverit , etiamſi impleat juſſionem , tamen acceptum jam non erit Deo , qui cor ejus reſpicit murmurantis , & pro tali facto nullam conſequitur gratiam ; immo pœnam murmurantium incurrit , ſi non cum ſatisfactione emendaverit.* Porrò in regula beati Auguſtini , ubi dicitur , *Præpoſito tanquam patri obediatur* , licèt verbis pauciſſimis eadem commendatur obedientia , non ſervili pigritia vel indevotione , tanquam ex triſtitia vel neceſſitate , ſed ex filialis caritatis hilaritate perſolvenda. *Præpoſito* , inquit , *tanquam patri obediatur* ; ut videlicet is qui obedit potiùs amore filiali quàm timore ſervili ad obediendum pertrahatur , & is cui obeditur , licèt utrumque ſit neceſſarium , tamen plus optet amari quàm timeri , amari ut pater , non timeri ut dominus. Non enim poteſtate dominante ſed caritate ſerviente ſe felicem reputabit , qui licèt honore coram hominibus nominetur & ſit prælatus , timore tamen coram Deo etiam ſubjectorum pedibus erit ſubſtratus. In hujuſmodi prælatis apoſtolicæ vitæ ſectatoribus & Apoſtolorum ſucceſſoribus poſt ipſos *flumen Dei repletum*

*eſt aquis*, ut ſupra eſt expoſitum de ipſis Apoſtolis. Et tu, Deus, paraſti cibum illorum ſicut & Apoſtolorum, dando eis primò ſanum intellectum quaſi potum, deinde realem effectum quaſi cibum ſolidum. Vel etiam *flumen Dei repletum eſt aquis* dum creditum eſt verbum veritatis in ſcripturis. Et tu, Deus, paraſti cibum credentium, dando illis tui corporis & ſanguinis refectionem vivificam cunctis incredulis denegatam: quoniam ita eſt præparatio ejus cibi ut primò credatur, deinde accipiatur. Solis quippe credentibus dici congruit: *Accipite & manducate. Hoc eſt corpus meum. Rivos ejus inebria.* Quando multitudinis credentium erat cor unum & anima una in Deo, neque adhuc facta eſt eorum inter gentes diſperſio, ſed erant omnes diſcipuli pariter in eodem loco, ac penè omnes in eodem ſanctæ converſationis propoſito, nulla fuit adhuc fluminis Dei per multos rivos diviſio, ſed inſimul fuit omnis aquarum ejus plenitudo. Flumen quippe Dei propriè dicitur cujus fons & origo ipſe Deus invenitur, qui hujuſmodi converſationis qualem Apoſtoli tenuerunt ſolus eſt auctor & inſtitutor; cui & dicitur: *Domine, apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Fons apud Deum fontem Deus Chriſtus apud patrem. Non tamen duo fontes, ſed unus fons; quomodo non duo dii, ſed unus Deus. Inde procedens amborum ſpiritus, quaſi vena utrique conſubſtantialis, Apoſtolorum pectora inviſibiliter penetravit; & ſic in eis *flumen Dei repletum eſt aquis* adhuc in anguſto Iudææ loco adunatis, quando, ut dictum eſt, erant omnes diſcipuli pariter in eodem loco ſub indifferenti unius communis vitæ ſancto propoſito. Deinde facta diſcipulorum diſperſione, tanquam fluminis unius in multos rivos deductio-

ne, alios diſcipulos delectabat eſſe omnino ſolitarios, quorum diſciplina peperit monachos; alios Eccleſiæ docendæ ac regendæ occupatio retinuit, quorum inſtitutio viguit in clero ad communem vitam religiosè ordinato. De gentibus quoque ad fidem converſæ multitudinis tanquam unius fluminis in multos rivos diſtinctio eſt facta, aliis ad continentiæ propoſitum reſtrictis tanquam in anguſtia riparum ſuæ derivationis aquam in omnimoda puritate conſervantium, aliis ad conjugium legitimum relaxatis velut aquis in plano decurrentibus, ac proinde lutum quidem trahentibus, veruntamen ſe ad ſui fontis originem tenentibus; & ideo computandæ ſunt in rivis ejus; quemadmodum quondam Iordane ad tranſitum Ieſu diviſo, pars quæ ad fontem ſe tenuit, rivi nomen retinuit; quæ autem diſciſſæ à fontali origine in mare mortuum defluxerunt, alveo earum penitùs deſiccato, rivi nomen perdiderunt, & ipſæ tanquam non eſſent perierunt ac defecerunt, ſuoque defectu viam populo Dei patefecerunt. Nam, ſicut in libro Ieſu Nave legitur, ipſo cum arca fœderis per medium Iordanis alveum tranſeunte, aquæ ſuperiores ad inſtar montis exaltatæ procul videbantur, inferiores autem defluentes & deficientes omnino diſparuerunt, quarum in locum ſic vacuefactum poſtea ſuperiores aquæ deſcenderunt. Sic pereant, ſic ad nihilum deveniant, tanquam aqua decurrens, omnes impiorum ſectæ, quæ propter nomen Chriſtianitatis & baptiſmi ſacramentum videntur eſſe aquæ Iordanis, cùm tamen deſectæ ſint à vena fontis hujus nominis. Pereant ac deficiant, ſuoque defectu populo Dei viam patefaciant, veris quoque aquis Iordanicis de fonte ſuo pendentibus alveum ſuum ſuo defectu & diſceſſu vacuum re-

linquant. Inter ceteras autem ſectas perituras, ut jam Deo gratias multæ perierunt, etiam illa ſecta pereat clericorum & ad nihilum deveniat quæ ſanctis patribus deſcribentibus nomen habet acephalorum, quod interpretatur ſine capite; ut ex hoc intelligantur etiam vita quæ ſine capite membris non eſt omnino carere, quorum converſatio vaga & diſſoluta nuſquam invenitur in omnibus regulis ab evangelicæ vel apoſtolicæ doctrinæ fonte ſeu flumine derivatis, cùm neque ſecundùm canones vivant, neque cœnobitalis vitæ ſervent regulas à fonte ſeu flumine Dei, quod repletum eſt aquis, derivatas. Vt autem fluminis hujus impetus lætificet civitatem Dei uſque in finem ſeculi, tu fons luminis hujus puriſſimi *rivos ejus inebria*, ut nec ex defectu perſonarum nec ex defectu virtutum ſit ulla inopia in omni converſatione ſecundùm regulas evangelicas & apoſtolicas ordinata, etiam in conjugatorum vita ſecundùm legem divinæ juſtitiæ diſpoſita. *Rivos ejus inebria*, ut primitus vita continentium ſe à vino, in quo eſt luxuria, id eſt, ab omni hujus mundi vanitate illecebroſa, vino meliore inebrietur, implente illam ſpiritu ſancto, juxta illud Apoſtoli: *Nolite*, inquit, *inebriari vino, in quo eſt luxuria; ſed implemini ſpiritu ſancto, loquentes vobiſmetipſis in pſalmis & hymnis & canticis ſpiritalibus, cantantes & pſallentes Deo in cordibus veſtris.* Quia ergo *te decet hymnus Deus in Sion*, pſallentes & hymnizantes tibi devotas perſonas ita inebria ut nihil eis deſit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini noſtri Ieſu Chriſti ſacerdotis magni reducentis de captivitate populum ſuum & reædificantis templum ſanctum ſuum Chaldaico igne avaritiæ & luxuriæ conflagratum. Quia verò continentium vita non in omnibus eandem profiten-

tibus eſſe poteſt uniformis, multiplica genimina ejus, ut qui poteſt capere capiat ſanctitatem virginalem cum beata virgine Maria & ejus procuratore Iohanne evangeliſta. Qui hanc non poteſt capere, capiat continentiam vidualem cum ſene Symeone juſto & timorato & Anna Propheteſſa. Qui verò hanc non poteſt capere, poſt publica peccata perpetrata capiat continentiam pœnitentialem cum Matthæo evangeliſta & Maria Magdalena. Multiplica etiam in hoc genimina ejuſdem vitæ, ut ſint multa cœnobia regularia, unius quidem puritatis & ſanctitatis; veruntamen pro diſtributione multiformis gratiæ ſit eis conſuetudo multifariam multiſque modis diſtincta, ſecundùm quòd legitur Ioſeph veſtitus una quidem talari tunica ſibi à patre ſuo parata; quæ tamen unius coloris non fuit, ſed polymita, variis ſcilicet coloribus diſtincta. Sic aſſiſtat Regi præ filiis hominum forma ſpecioſo formoſa & ſpecioſa Regina, uno quidem veſtitu deaurato perornata, ſed tamen in fimbriis aureis circumamicta, videlicet pro diverſarum Eccleſiarum ſeu etiam perſonarum diverſa qualitate vel conſuetudine, ut qui poteſt capere capiat & teneat rigorem paucis & ſolis fortibus imitabilem; qui hoc non poteſt capere, capiat condeſcenſionis diſcretionem pueris etiam ſeu feminis tolerabilem, qualis erat in Eccleſia primitiva ſub ea diſcretione ordinata ut non ſolùm fortibus viris, verùm etiam fragilibus feminis eſſet religio ipſa portabilis. Et erat in ea Stephanus plenus gratia & fortitudine. Sed is miniſtrabat fragilitati femineæ. Vacabant illic majores orationi & miniſterio verbi, ſatagebant minores circa frequens miniſterium vitæ præſenti neceſſarium. Erat omnibus pariter majoribus & minoribus cor unum & anima una in Deo, nec

quiſquam eorum aliquid ſuum vel habebat vel dicebat. Sed tamen diſtribuebatur non omnibus æqualiter, quia non æqualiter omnes valebant, ſed potiùs unicuique ſicut cuique opus erat, videlicet alii plus, alii minùs, prout cuique fuit neceſſarium: quia neque fragiles angariabantur à fortibus ad artiora ſuiſque viribus majora, neque fortes ab infirmis trahebantur ad laxiora ſolis debilibus congruentia. Sic flumen Domini repletum fuit aquis ut etiam in temporalibus adjumentis non eſſet quiſquam egens inter illos. Eadem nunc plenitudo rivis ejus optatur, cùm dicitur: *Rivos ejus inebria, multiplica gemmina ejus*, ut nihil deſit in ulla gratia vitæ artioris & caſtè ſectantibus diſciplinam à ſanctis Apoſtolis ordinatam & à ſummo puritatis fonte derivatam. Sed quia non omnes capiunt hoc verbum, ut egredientes de Sodoma ſtatim feſtinent conſcendere ad montis altiora, ſit conceſſum fragilibus remanere in Segor parvula & modica, quia modicam habent virtutem, neque idonei ſunt aſcendere in montem Domini aut ſtare in loco ſancto ejus quò innocens manibus & mundo corde aſcendit ſociatus in ſexto gradu octo beatitudinum beatis illis qui mundo corde Deum videbunt. Sint iſti minoribus & inferioribus beatitudinum gradibus contenti, videlicet beati pauperes ſpiritu, beati mites, beati lugentes, beati eſurientes & ſitientes juſtitiam, beati miſericordes, quia per opera miſericordiæ mundanda & purificanda eſt vita conjugatorum; ut qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, & qui habent uxores, tanquam non habentes ſint. *Volo*, ait Apoſtolus, *juniores nubere, filios procreare*. Item: *Vnuſquiſque habeat uxorem ſuam, & unaquæque habeat virum ſuum*, propter fornicationem ſcilicet vitandam,

& propter ſobolem procreandam. Talibus documentis, velut quibuſdam ſtillicidiis, irrigata lætabitur germinans terra, flumini Dei repleto aquis ita contigua ut etſi non poſſit inebriari inter rivos ejus, tamen in ſtillicidiis ejus lætetur germinans, dum ex bene ordinata vita conjugatorum provenit germen beatorum beneque diſciplinatorum filiorum ſeu filiarum & fructus bonorum operum. Deſcendant hæc ſtillicidia ſuper terram, & germinare eam faciant. *Rorate vos cæli deſuper, & nubes pluant juſtum. Aperiatur terra & germinet ſalvatorem.* Aperiatur ſanæ doctrinæ acquieſcendo, & germinet ſalvatorem Chriſtum, Dei virtutem & Dei ſapientiam in ſuis fructibus oſtendendo. Deſcendat hæc ipſa Dei virtus & Dei ſapientia ſicut pluvia in vellus & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram; ut & ex pluvia hujuſmodi vellus virginalis propoſiti repleatur, & in ſtillicidiis ejus lætetur germinans terra conjugatorum, ex hoc utique laudabilis quòd etſi non penitùs abſtinet à vino, in quo eſt luxuria, quomodo virginitas à tali vino eſt omnino aliena, tamen frumentum electum & vinum germinans virgines in fructu ejus invenitur, dum plebs benedicta ex legitimo conjugio naſcitur, qualis fuit homo miſſus à Deo natus de legitimo conjugio beatus Iohannes vinum & ſiceram non bibens & omne immundum non manducans; in cujus nativitate quia multi gaudebant, lætabatur & ipſa germinans terra frumentum hoc electum tantæ lætitiæ fore cauſam. Vultis audire quæ vox exultationis & lætitiæ in terra illa ſonuerit? *Benedictus Dominus Iſraël quia viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ*, ait pater pueri. Et ad ipſum puerum faciens apoſtrofam, *Tu*, inquit, *puer*, *Propheta altiſſimi vocaberis.*

*Præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.* Memor ſanè fuit promiſſionis angelicæ qua dictum fuit : *Ipſe præibit ante illum in ſpiritu & virtute Heliæ parare Domino plebem perfectam.* Gratulabatur & mater, atque vicini ejus congratulabantur ei, ut verus comprobaretur ſermo angeli dicentis : *Et multi in nativitate ejus gaudebunt.* Iocundum ſpectaculum videre in una domo fluvium Dei repletum aquis, dum filius adhuc ex utero matris repletus eſt ſpiritu ſancto, & rivos ejus inebriatos, dum parens nati meritis uterque abdita pandit, & terram in ſtillicidiis ejus lætantem, dum vicini lætantium parentum congratulabantur eis. Et primo quidem adventu in mundum filii Dei ſibi ædificantis domum præcurſoris unius in anguſto Iudææ loco ſuffecerit præconium. Sed nunc ante ſecundum adventum, cujus illuſtratione Antichriſtus præcipuus princeps Babyloniæ deſtruendus, & templum ab illo deſtructum reconſtruendum eſt, non unus puto ſufficiet præco, ſed ut in ore duorum teſtium ſtet omne verbum, duo teſtes, duæ olivæ, duo candelabra, duæ lucernæ ardentes & lucentes exiguntur ad fugandas tenebras per Antichriſtum ſeminatas & in toto mundo ſparſas. De his duobus teſtibus & ſecundi adventus præconibus magni & ſancti patres varia dicunt. Nam plures, quorum beatus Gregorius eſt præcipuus, Heliam & Enoch aſſerunt corporaliter venturos & cum Antichriſto pugnaturos atque ab illo corporaliter interficiendos. Alii, quorum vir illuſtris Hieronymus eſt præcipuus, Moyſen & Heliam duos jam deſignatos teſtes interpretantur, qui cum Domino in monte apparuerunt, quos & Malachias nominatim exprimit dicens : *Mementote legis Moyſi ſervi mei quæ mandavi ei in Horeb ad omnem Iſraël præcepta*

*& judicia. Ecce ego mittam vobis Heliam Prophetam antequam veniat dies Domini magnus & horribilis; & convertet cor patrum ad filios & cor filiorum ad patres eorum, ne fortè veniam & percutiam terram anathemate.* Locum hunc pertractans beatus Hieronymus ait inter cetera: *Poſt Moyſen, cujus mandata ſpecialiter docuimus eſſe ſervanda, Heliam dicit eſſe mittendum, in Moyſe legem, in Helia prophetiam ſignificans, dicente Abraham ad quendam divitem purpuratum: Habent Moyſen & Prophetas. Audiant illos. Et Dominus atque ſalvator transfiguratus in monte loquentes ſecum habet Moyſen & Heliam in candidis veſtibus, qui & dicebant ei quæ paſſurus eſſet in Jeruſalem. Lex enim & omnis Prophetarum chorus Chriſti prædicat paſſionem. Igitur antequam veniat dies Domini & percutiat Dominus terram anathemate ſive omnino vel ſubitò, ut ſeptuaginta tranſtulerunt, (Hoc enim ſignificat* ἄρδην*) mittet Dominus in Helia, qui interpretatur Deus meus, & eſt de oppido Theſbi, quod converſionem & pœnitentiam ſonat, omnem Prophetarum chorum, qui convertat cor patrum ad filios, Abraham videlicet, Iſaac, & Jacob, & omnium Prophetarum, ut credant poſteri eorum in Dominum ſalvatorem, in quem & illi crediderunt. Abraham enim vidit diem Domini, & lætatus eſt. ſive cor patris ad filium, id eſt, cor Dei ad omnem qui ſpiritum adoptionis accepit, & cor filiorum ad patres eorum, ut & Judæi & Chriſtiani, qui nunc inter ſe diſcrepant, pari in Chriſto religione conſentiant. Vnde dicitur ad Apoſtolos, qui ſeminarium in toto orbe evangelii prodiderunt: Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii. Si enim Helias non cor patrum ad filios ante converterit & cor filiorum ad patres eorum, cùm venerit dies magnus & horribilis, magnus ſanctis, horribilis peccatoribus, percutiet verus &*

*& juſtus judex, non cælos, nec eos qui verſantur in cælo, ſed terram anathemate qui faciunt opera terrena. Judæi & Judaizantes hæretici ſuum Heliam putant eſſe venturum & reſtituturum omnia. Vnde & Christo in evangelio proponitur quæſtio: Quid quòd Phariſæi dicunt quòd Helias venturus eſt? Quibus ille reſpondit: Helias quidem veniet, ſed ſi creditis, jam venit, in Helia Johannem intelligens.* Hæc dicente ſancto Hieronymo, non eſt incredibile ſenſu Iudaico reprobato Moyſen & Heliam legem eſſe ac prophetiam, quibus jam diligenter expoſitis & in omni auditorio totius Eccleſiæ propoſitis, qnicunque non obedierint, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent ei, neque ſi Helias corporaliter, ut Iudæi & Iudaizantes hæretici putant, venerit, credent ei, neque ſi Enoch & Helias, qui, ut beatus Gregorius ait, mortem diſtulerunt, non evaſerunt, viſibiliter appareant, ut cum Antichriſto pugnantes & ejus tyrannidem tolerantes mortis debitum ſolvant, ut plures expectant, credent eis, qui Moyſen & Prophetas non audiunt, qui catholicos doctores in ſpiritu & virtute Moyſi & Heliæ loquentes contempnunt, qui de oppido Thesbi, quod interpretatur converſio vel pœnitentia, ſurgentes & ſuo exemplo alios ad converſionem & pœnitentiam provocantes deſpiciunt & ſequi nolunt. Hi denique non ſuper flumina Babylonis reſidentes flendo in captivitate ſuſpirant, ſed eiſdem fluminibus immerſi velut piſces, de reædificando nido ſanctæ civitatis & templi non curant. Attamen hi qui ſuper flumina Babylonis more avicularum ſedent, nidum ſuum requirent canendo aſſiduè: *Te decet hymnus Deus in Sion, & tibi reddetur votum in Hieruſalem. Exaudi orationem meam.* Illis ergo incipientibus proficiſci

ne deſint præcones aut præcurſores Moyſi & Heliæ vel Aggæo & Ieremiæ vel ſecundùm aliorum ſenſum Enoch & Heliæ conſimiles, in ſpiritu videlicet & virtute iſtorum loquentes & agentes, flumen Dei repletur aquis in viris omnino ſpiritalibus, & ut illi multiplicati abundent, in ſtillicidiis ejuſdem fluminis rigata lætabitur germinans terra, ſecundùm illius benedictionis gratiam qua dictum eſt in principio : *Germinet terra herbam virentem & afferentem ſemen lignumque pomiferum ſecundùm genus ſuum.* Nulla in hac enuntiatione mentio eſt vel ſpinarum vel tribulorum quibus terra maledicta eſt poſt peccatum, Deo dicente : *Cùm operatus fueris terram, non dabit fructus ſuos, ſed ſpinas & tribulos germinabit tibi.* Talibus in germinibus non lætabitur germinans terra peccato primi parentis Adæ polluta propter verbum peregrinationis à diabolo per ſerpentem ſuſurratum. Nam ex quo dictum eſt mulieri *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos* ita ſunt multiplicata genimina viperarum, filii nequam, filii iræ, filii gehennæ, ut in eorum multitudine peregrina eſſet paucitas electorum ; in quibus germinandis terra muliebris conditionis erat penè ſterilis, multiplicatis ærumnis & conceptibus malorum filiorum, quos tanquam ſpinas & tribulos ultro germinavit maledicta terra illa feminea penè ſterilis bonorum & fertilis malorum germinum uſque ad illum *benignitatis tuæ & campi tui replebuntur ubertate.* Annus benignitatis eſt quo apparuit benignitas & humanitas ſalvatoris noſtri Dei, non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos faciens per lavacrum regenerationis & renovationis, qui perditi eramus per fœditatem generationis & culpas antiquæ prævaricationis. Vnde etiam ſanctus vir in benedictione dulcedinis

dulcedinis præventus, qua benedixerat Deus ante peccatum primis parentibus dicens *Creſcite & multiplicamini & replete terram*, tamen conqueritur dicens: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea.* Sed quia incerta & occulta ſapientiæ Dei Deo manifeſtante cognoſcens non ignoravit ſe de benedictione potiùs quàm de maledictione ad mulierem facta in mundum veniſſe ad abolendas maculas carnalis conceptionis & generationis, prophetat ſibimetipſi lavacrum regenerationis dicens: *Aſperges me, Domine, hyſſopo, & mundabor; lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.* Igitur iſte, licèt natus ante annum benignitatis, pertinere ſe tamen demonſtrat ad hunc annum fertilem cujus tota corona per circulum ſuæ revolutionis eſt benedicta & copioſæ ubertatis fructibus referta, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Apprehendet meſſium tritura vindemiam & calcator uvæ mittentem ſemen.* Quod eſt dicere. Tanta erit meſſium copia in horrea Domini congreganda ut multitudine ſegetum conſiderata ſit rogandus Dominus mittere vel eicere operarios multos in meſſem multam; quibus metentibus ac triturantibus, præ nimia copia frugum prolongabitur opus metentium ac triturantium uſque ad vindemiam, in qua calcator uvæ plurimæ diù occupatus apprehendet mittentem ſemen ad alterius meſſis præparationem; qua tandem finito & in ſe reducto anno benignitatis, colligentur omnia zizania uſque ad illam meſſem toleranda. Ecce ſic benedicetur anni hujus corona, ut per totum ejus circulum redundet copia nunc metentium ſeu triturantium, nunc vindemiantium vel uvas calcantium, denuoque ſeminantium, ſine interceptione tam jocundæ agriculturæ. Tempus primæ meſſis illud intelligitur quo

dominus meſſis ait primis meſſoribus : *Levate oculos veſtros, & videte regiones quia albæ ſunt jam ad meſſem.* Item : *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum meſſis ut mittat operarios in meſſem ſuam.* Tunc enim convertendæ, non ſolùm multitudinis credentium ex Iudæis, quibus cor unum & anima una erat futura, ſed etiam multitudinis gentium vivas aquas petentium tempus inſtabat, quando ex occaſione Samaritanæ unius converſæ ac civium de illa civitate ad ſe venientium dominus meſſis iſta loquebatur, qui tunc in hujuſmodi primitiis totam gentium ſegetem quaſi maturam ad meſſem contemplabatur, ad eandem contemplationem vocans diſcipulos, quibus dixit : *Nonne vos dicitis, Adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit?* Quo dicto quaſi reprobato, *Levate*, inquit, *oculos veſtros, & videte regiones quia albæ ſunt iam ad meſſem. Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis. Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiſtis.* Multi enim Reges & Prophetæ voluerunt videre quæ datum eſt videre Apoſtolis, & non viderunt; ſed aratrum longanimis expectationis tenendo, meſſorem quidem comprehenderunt, quia uſque in ipſius adventum fidei ac ſpei ſuæ oculos intenderunt, quibus & diem ejus videntes exultaverunt à longè illum ſalutando, & completa eſt per eos prophetia dicens : *Comprehendet arator meſſorem.* Veruntamen ipſi non introierunt in meſſem, quia dies eorum velociores erant curſore, ut ſanctus Iob conqueritur. Ipſe quoque ultimus orator Iohannes Baptiſta, qui manibus etiam corporalibus comprehendit baptizando ipſe miles Regem, ſervus dominum, tamen oſtendit ſibi eſſe denegatum cum ſanctis Apoſtolis aliiſque idoneis meſſoribus poſt Chriſtum ambulare

atque calciamenta ejus portare in agro frugibus pleno, cujus odorem Patriarcha Iacob à longè præſenſerat. Sed nec ipſe nec aliquis mortem Chriſti præcedentium granum illud vidit multiplicatum, quod necdum in terram cadens erat mortuum, quodque primi Apoſtolorum oculi beati viderunt multum fructum attuliſſe, multiplicato & dilatato credentium numero uſque ad ultimum terræ, ut in ſemine Abrahæ benedicerentur omnes tribus terræ. Quod licèt ipſi Abrahæ fuerit promiſſum, tamen oculis ejus non fuit præſentialiter exhibitum: quia nondum venerat annus benignitatis, cujus tota corona, totus circulus abundantia fructuum plenus eſt. Sic ergo meſſores Apoſtoli alienos labores introgreſſi multitudines gentium congregaverunt in horrea dominica. Et adhuc illis in tali meſſe manipulos colligentibus, comprehendit eos vindemia, & calcator uvæ primus Nero botros electos Petrum & Paulum, deinde ceteros ad paſſionum torcularia paratos & maturos calcavit. Sic poſt illum frequentata perſecutione calcator uvæ non defuit quoaduſque mittentem ſemen comprehendit: quia videlicet poſt martyrum dira certamina, in ſanctis confeſſoribus atque doctoribus toto terrarum orbe multiplicatis, per manifeſtatas utriuſque teſtamenti expoſitiones exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. Et bonum quidem ſemen ſeminavit in agro ſuo. Sed cùm dormirent homines ejuſdem agri cuſtodes, inimicus homo ſuperſeminavit zizania in medio tritici, & abiit. Vbi ergo utraque ſimul creſcunt, ſimul quoque jubente Domino toleranda ſunt. At ubi zizania nimis prævalentia triticum ſuffocant, & ſola ipſa occupare nituntur agrum Domini, non eſt cauſa cur eis parcatur, ſicut illic ubi utriſque ſimul creſcentibus cavendum eſt ne

dum eradicantur zizania, eradicetur ſimul & triticum illis intermixtum. Sic plurimæ ſectæ pravæque doctrinæ ob hoc ſunt eradicatæ ac judicio ſynodali damnatæ, quia ſimul cum illis triticum non potuit creſcere. Secta verò clericorum ſub nulla regula vel ſynodali vel cœnobitali viventium falce apoſtolica multotiens invenitur putata ex quo tempus putationis advenit, quia enormitas veſtium & ceterarum exordinationum decretis apoſtolicis à talibus reſecatur. Sed niſi penitùs eradicetur, & regula illa minimè authentica, in qua gloriantur, omnino condemnetur, bonum ſemen regularum ſanctarum & paternarum traditionum ſuffocatur. Quæ denique neceſſitas eſt in præcipuis & matricibus Eccleſiis profiteri clerum ſe ſervaturum regulam in curia Regis conflatam; quæ dum ſanis patrum doctrinis eſt intermixta & modico regalis conceſſionis fermento corrupta, quaſi vinum felle mixtum, quod cùm guſtaſſet Dominus, noluit bibere, ſine dubio eſt repudianda ſuoque nomine privanda, ne videlicet nominetur canonica regula quæ ſacris canonibus invenitur contraria & eſt in decretis Vrbani Papæ exinde omnino prædamnata. Cùm enim iſte inſignis martyr auctoritate apoſtolica ſuis decretis rebus Eccleſiæ legem deſcribat ſecundùm quam eas diſpenſandas eſſe conſtat, videlicet clericis communi vita viventibus & ceteris pauperibus, nullius momenti eſt regalis & laicalis poteſtas ad ſtatuendum contraria: quia, ut Symmachus Papa ſuis decretis affirmat, *laicis, quamvis religioſis, nulla unquam legitur attributa facultas in diſponendis eccleſiaſticis.* Fuerit ergo, ſicut fertur, pius agnomento & re ille Imperator Ludewicus, qui res cujuſque matricis Eccleſiæ communi vita viventibus & pauperibus deſtinatas diſtribui con-

ceſſit divitibus & de ſuo abundantibus. Pluris mihi eſt auctoritas apoſtolica in decretis Vrbani Papæ ac martyris de rebus Eccleſiarum ſatis evidenter expreſſa & ſub interpoſitione damnationis ita firmata ut nulli, ne dicam laicorum, ſed nec Epiſcoporum, ſit liberum ſtatutis ejus aliquid contrarium ſtatuere. Ipſe denique de præſignatis rebus Eccleſiæ aliter quàm ipſe deſcribit agentibus judicium Ananiæ & Saphiræ intentat cum tanto damnationis pondere ut quod illi pro defraudatione rerum talium paſſi ſunt in corpore ſequaces eorum patiantur in anima, cujus mors morte corporis magis eſt pavenda. Præmiſſa enim confirmatione communis vitæ in clero per matrices Eccleſias à tempore Apoſtolorum uſque ad ſua tempora conſervatæ, quam & futuris ſemper temporibus affirmat in eis conſervandam, de rebus Eccleſiæ dat ſententiam in omni Eccleſia ſervandam & in nulla Regum curia mutandam. *Ipſæ*, inquit, *res ſingularum parrochiarum in ditione Epiſcoporum, qui locum tenent Apoſtolorum, erant & ſunt uſque adhuc & futuris ſemper debent eſſe temporibus; è quibus Epiſcopi & fideles diſpenſatores eorum omnibus communem vitam degere volentibus miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inveniatur. Ipſæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in alios uſus quàm eccleſiaſticos & prædictorum Chriſtianorum fratrum vel indigentium converti; quia vota ſunt fidelium & pretia peccatorum, atque ad prædictum opus explendum Domino tradita. Si quis autem, quod abſit, ſecus egerit, videat ne damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat & reus ſacrilegii efficiatur.* Hæc dicente ſancto Vrbano, lex poſita eſt eccleſiaſtico ſtipendio ex apoſtolicorum actuum princi-

pali exemplo; ſecundùm quam legem qui voluerint & potuerint militare, accipere debent ſtipendium ſuæ militiæ. Quia verò non omnes capiunt hoc verbum ut communis vitæ ſimulque continentiæ propoſitum nemini per violentas & iniquas angarias imponendum ſponte arripiant qui computantur in clero, hujuſmodi quoque fragilibus apoſtolica diſcretio condeſcendit, cùm beatus Papa Gregorius Auguſtino Anglorum Epiſcopo ſcribens, poſtquam regulam vitæ communis à ſanctis Apoſtolis Chriſto auctore conſtitutam clero in congregatione viventi aſſignavit, & prædicto Epiſcopo unà cum ſibi commanentibus clericis obſervandam commendavit, etiam de inferioris ordinis clericis idem beatus adjunxit. *Si qui verò ſunt clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe continere non poſſunt, ſortiri uxores debent & ſtipendia ſua exteriùs accipere. Et quia de eiſdem patribus de quibus præfati ſumus novimus ſcriptum quòd dividebatur ſingulis prout cuique opus erat, de eorum quoque ſtipendio cogitandum atque providendum eſt, & ſub eccleſiaſtica regula ſunt tenendi, ut bonis moribus vivant, & canendis pſalmis invigilent, & ab omnibus illicitis cor & linguam & corpus Deo auctore conſervent.* Notandum quia non ſub canonica vel apoſtolica vel ſub eccleſiaſtica regula clericos conjugatos tenendos affirmat ſanctus Gregorius, quam ſuccinctè comprehendens, *bonis*, inquit, *moribus vivant, & canendis pſalmis invigilent, & ab omnibus illicitis & cor & linguam & corpus Deo auctore conſervent.* Hujuſmodi clericis Chriſtiana regula informatis & extra congregationes foris accipientibus congrua ſtipendia, non confunditur congregatio in unum collecta ea confuſione quam invenimus in regula Regis Ludewici; quæ cùm ſanctiſſima

communis vitæ contineat multa inſtituta , tamen in hoc invenitur confuſa quòd eiſdem clericis quibus illic ordinantur cœnobia vel clauſtra permittantur quoque habitacula privata & propria. Quod quid eſt aliud quàm oppoſitio in adjecto, ut alterum deſtruatur ex altero ; ſicut cùm dicitur animal mortuum , per id quod animali adicitur mortuum , conſequitur tali adjecto animal deſtructum. Nam ſi eſt mortuum , non eſt animal , quia rei vivæ nomen eſt animal. Similiter cùm diſpoſito jam clauſtro clauſtrique portis & cuſtodiis , ejuſdem clauſtri habitatoribus domus privata & propria relinquitur & quadam quaſi pia condeſcenſione pii Regis indulgetur , tota clauſtralis diſpoſitio confunditur & corrumpitur , tanquam ſi multo vino parum veneni addatur , ut illud væ damnationis æternæ ſuaviùs bibatur quod ſcriptura indicat dicens : *Væ peccatori terram ingredienti duabus viis.* Annon duabus viis incedunt qui ſecundùm conceſſionem talis regulæ congregationis inſtituta ſimul cum privatæ domus indulgentia ſuſcipiunt ? Eſt quoque illud reprehenſibile in præfata regula quòd in primo ejus capitulo evangelica ſummæ perfectionis hortamenta, ut eſt , *Vade , vende quæ habes , & da pauperibus , & veni ſequere me* , ceteraque his ſimilia ſolis monachis aſſignantur , & per quædam inferiora baptizatis in Chriſto cunctis communiter ſervanda ſimul in diſtinctè informantur clerici æquè ut ceteri Chriſtiani. Decet ſanè potiùs in aula regia quàm in ſede apoſtolica fabricata eſſe talia documenta : quoniam ſicut ſcripſit Rex Antiochus omni regno ſuo ut eſſet omnis populus unus , ita Rex Ludewicus , exceptis tantummodo monachis, clerum ſocians populo ſcripſit , vel cuiquam ex capellanis ſuis clerico ſcribenti conſenſit &

ipſe omni regno ſuo ut eſſet omnis populus unus, fieretque ſicut populus, ſic ſacerdos. Meliora ergo ſunt legis quàm Regis mandata, quoniam in lege tribus Levi legitur à reliquis tribubus omnino ſegregata ac terrena hereditate privata; & benedictionem dans novæ legis lator verbi ſui miniſtros & diſpenſatores myſteriorum Dei voluit & docuit, non ſolùm à populo communis Chriſtianiſmi, ſed etiam à cœtu ſpiritalis & monaſtici propoſiti ſegregandos, ita ſcilicet ut non omnes monachi fiant clerici, ſed ex his tantummodo electi & ſegregati quadam prærogativa ſanctiùs inter ceteros converſandi. Ideo Paulus Apoſtolus ſegregatus in evangelium Dei gloriatur in Domino ſe unà cum Barnaba, ſicut in actibus Apoſtolorum legitur, in opus evangelizandi ſegregatum, non ſolùm à ſeculariter viventium & conjugio utentium laxo propoſito, ſed etiam à communi vita viventium ſtricto & quaſi monaſtico inſtituto. Miniſtrantibus enim diſcipulis & jejunantibus dixit ſpiritus ſanctus: *Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos.* Proinde omnis doctrina conjungens quod Deus ſeparavit, aut ſeparans quod ipſe conjunxit, ut præfati Regis inſtitutio ſeparans à monachis clericos in ſanctitatis propoſito, quos Deus eiſdem adjunxit, & quantum ad ſacerdotale pertinet officium, ſuperextulit, conjungens clericos populo, quos ab eo diſtinguit ſermo divinus, ut paſtores bipedes erecto vultu ſupinos à grege quadrupede in humum prono, ut nubes in alto volantes in terra deorſum jacente ac de altis nubibus imbrem ſitiente, omnis inquam talis doctrina ſimilis eſt, non flumini cujus impetus lætificat civitatem David, ſed aquæ turbidæ quam, ſicut legitur in Apocalypſi, miſit draco de ore ſuo tanquam flu-

men poſt mulierem quæ peperit maſculum gentes omnes recturum, ut eam faceret trahi à flumine. Sed aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen adjuvando mulierem. Sic non ſolùm in abſorbenda hæretica doctrina os apertum eſt veram fidem adſtruentium doctorum, ſed etiam in abſorbenda præfata regula turbidæ aquæ aſſimilata os terræ non ſemel apertum eſt. Sed adhuc flumen ejus non penitùs eſt abſorptum vel manifeſta damnatione cauteriatum, nec repudiatum prout oportet repudiari ſacrificium, etſi rectè oblatum, non tamen rectè diviſum, ſed nimis confuſum, dum in ſanctitatis obſervantia clerici à monachis diſtinguntur, & populo ab eis regendo nimis confusè junguntur. Multò rectiùs obtulit rectiùſque diviſit Vrbanus Papa ſecundus de ordine canonico ſcribens regularibus Clericis in hunc modum. *Oportet nos, qui licèt indigni, Petri reſidemus in loco, prava corrigere, recta firmare, & in omni Eccleſia ad interni arbitrium judicis ſic diſponenda diſponere ut de vultu ejus judicium noſtrum prodeat & oculi noſtri videant æquitatem. Omnipotenti ergo Domino, cujus melior eſt miſericordia ſuper vitas, gratias agimus quòd vos eſtis qui ſanctorum patrum vitam probabilem renovatis & apoſtolicæ inſtituta diſciplinæ in primordiis Eccleſiæ ſanctæ exorta, ſed creſcente Eccleſia jam penè deleta, inſtinctu ſancti ſpiritus ſuſcitatis. Duæ enim ab Eccleſiæ ſanctæ primordiis vitæ ejus filiis ſunt inſtitutæ, una qua infirmorum debilitas retinetur, altera qua fortiorum virtus beata perficitur; una remanens in Segor parvula, altera ad montis altiora conſcendens; una lacrymis & eleemoſynis cotidiana peccata redimens, altera cotidiana inſtantia merita æterna conquirens. Alteram tenentes inferiorem terrenis bonis utuntur, alteram ſequentes ſuperiorem*

*terrena bona deſpiciunt & relinquunt. Hæc autem quæ à terrenis divertitur, in duas divertitur, in duas penè unius ejuſdem propoſiti dividitur portiones, Canonicorum ſcilicet atque monachorum. Harum ſecunda per divinam miſericordiam frequentata ſatis jam ſeculo univerſo elucet. Prima verò, decaleſcente fervore fidelium, jam penè omnino defluxit. Hanc martyr & Pontifex Vrbanus inſtituit, hanc Auguſtinus ſuis regulis ordinavit, hanc Hieronymus ſuis epiſtolis informavit, hanc Gregorius Auguſtino Anglorum Archiepiſcopo inſtituendam præcepit. Itaque non minoris æſtimandum eſt meriti hanc vitam Eccleſiæ primitivam aſpirante ac proſequente Domini ſpiritu ſuſcitare quàm florentem monachorum religionem einſdem ſpiritus perſeverantia cuſtodire.* Cùm in his dictis Romani Pontificis Eccleſia tota ſuis ordinibus diſtincta cautiſſimè deſcribatur, nuſquam in ea comprehenditur vita clericorum ſecundùm regulam Regis Ludewici converſantium vel potiùs eandem regulam in potioribus inſtitutis prævaricantium. Sic abſorpti ſunt juncti petræ judices iniqui, deformantes ordinem cleri antiquitus bene informatum & ſupra petram firmiter fundatum. Bibamus ergo de ſpiritali, conſequente nos petra in Petri Apoſtoli ejuſque ſucceſſorum puriſſima doctrina; & caveamus bibere de flumine turbido quod miſit draco de ore ſuo in omni ſeductione peſtiferæ doctrinæ, qualis invenitur non ſolùm in erroribus hæreticorum fidei ſinceritatem commaculantium, ſed etiam in doctrinis hominum ſecularium Chriſtianæ converſationis puritatem prava confuſione perturbantium, quæ Deus conjunxit ſeparantium, vel quæ ſeparavit conjungentium. Cùm enim ſcriptum ſit, *Moyſes & Aaron in ſacerdotibus e us*, non incongruè transfigurato Domino in monte

per Moyſen accipitur ordo clericorum, & per Heliam primum ſolitarium ſacer ordo monachorum, quos duos in unius montis celſitudine ſibi Chriſtus utriuſque ordinis auctor conjunxit, quos & in ſemetipſo evidenter expreſſit, cùm jejunans in deſerto quaſi monachus fuit in ſilentio, & poſtmodum quaſi Pontifex erat cotidie docens in templo. De his duobus ordinibus inſignis doctor Ambroſius loquens in epiſtola Vercellenſibus miſſa dicit inter cetera: *Duo hæc in attentiore Chriſtianorum devotione præſtantiora eſſe quis ambigat, clericorum officia, & monachorum inſtituta? Iſta ad comitatem & moralitatem & diſciplinam, illa ad abſtinentiam aſſuefacta atque patientiam. Hæc velut in theatro, illa in ſecreto. Spectatur iſta, illa abſconditur. Ideo bonus athleta ait: Spectaculum facti ſumus huic mundo & angelis & hominibus. Dignus ſanè qui ſpectaretur ab angelis cùm luctaretur ut ad bravium perveniret, cùm certaret ut in terris vitam angelorum inſtitueret, in cælo nequitiam angelorum refelleret. Colluctabatur enim nequitiis ſpiritalibus. Meritò mundus eum ſpectabat ut mundus eum imitaretur. Hæc verò vita in ſtadio, illa in ſpelunca. Hæc adversùm confuſionem ſeculi, illa adversùs carnis appetentiam. Hæc ſubiciens voluptates corporis, illa refugiens. Hæc gratior, illa tutior. Hæc ſeipſam regens, illa ſemetipſam coërcens; utraque tamen ſe abnegans ut fiat Chriſti, quia perfectis dictum eſt: Qui vult venire poſt me.* & cetera. Vides quomodo beatus Ambroſius ad perfectionis apicem ſua doctrina informat tam clericorum quàm & monachorum ordinem. Quod non facit illa regalis regula in domibus Regum fabricata & apoſtolicis doctrinis contraria, ut oſtendunt præmiſſa Vrbani Papæ ſanctique Ambroſii teſti-

monia. Beatæ quoque memoriæ Papa Paſchaliſ contra præfatam regulam bene os ſuum aperuit in tractatu quem Canonicis ſanctæ Mariæ in portu firmavit; cujus hoc eſt primum capitulum.

„ Clericorum ordinem in Eccleſia tribus Leviticæ
„ locum tenere & apoſtolicæ dignitatis jura ſervare
„ & officia gerere nemo ſanum ſapiens dubitat.
„ Vnde certum eſt eos Levitarum & Apoſtolorum
„ regulas & vitas imitari debere quorum noſcun-
„ tur locum tenere, dignitatem habere, & officia
„ gerere. Quæ enim lex Levitis, & quæ à Domino
„ regula datur Apoſtolis, hæc eadem catholicis
„ pariter clericis uſque in finem mundi vices eo-
„ rum ſupplentibus indicta nequaquam ambigitur.
„ Equidem quod Levitis interdicitur adhuc in um-
„ bra gradientibus, quomodo nobis conceditur jam
„ in veritate perſiſtentibus, cùm multa legamus
„ illis fuiſſe conceſſa quæ nobis proculdubio ſunt
„ prohibita? Aaron itaque & filiis ejus ceteriſque
„ Levitis à Domino dicitur: *In terra filiorum Iſraël*
„ *nihil poſſidebitis, nec habebitis partem inter eos.*
„ *Ego enim pars & hereditas veſtra in medio filiorum*
„ *Iſraël.* Et paulò poſt ſubſequitur: *Filiis Levi dedi*
„ *omnes decimas Iſraëlis in poſſeſſionem pro miniſterio*
„ *quo ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis.* Et de
„ eiſdem poſt pauca: *Nihil aliud poſſidebunt, deci-*
„ *marum oblatione contenti, quas in uſus eorum &*
„ *neceſſaria ſeparavi.* Et hæc quidem in veteri. In
„ novo autem teſtamento quid cuique ſui diſcipu-
„ latus perfectioni adhærere volenti dixerit audia-
„ mus. *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia*
„ *quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me.*
„ Et alibi: *Qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet,*
„ *non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et in alio loco cùm
„ ad prædicandum mitteret, prohibuit eis dicens:
„ *Nolite poſſidere aurum vel argentum.* Quod ſe

Petrus impleſſe evidenter oſtendit dicens : *Argentum & aurum non eſt mihi.* Hoc etiam ceteros Apoſtolos feciſſe teſtatur idem Petrus cùm pro ſe & aliis condiſcipulis ſuis interrogat Dominum dicens : *Domine , ecce nos reliquimus omnia , & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis ?* Cui & in quo omnibus idem facientibus reſpondens Dominus dicit : *Amen dico vobis , quia vos , qui reliquiſtis omnia , & ſecuti eſtis me , in regeneratione , cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ , ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim judicantes duodecim tribus Iſraël. Et omnis qui reliquerit domum aut patrem aut matrem aut fratres aut ſorores aut agros pro nomine meo , centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Hæc Levitis & hæc Apoſtolis mandata ſunt. Vtriſque una regula & eadem lex præcipitur. Vtriſque poſſeſſio tollitur, terrena facultas interdicitur. Qui ergo alii regula & lege iſta tenentur niſi clerici, qui Levitarum Domini & diſcipulorum Chriſti locum tenent, miniſterium implent, vices ſervant, ordines habent ? Ad hoc etiam mandatum tenendum & perpetuò implendum Eccleſiis ſuis pretia peccatorum , vota & oblationes fidelium , primitias ac decimas rerum dari Deus inſtituit ; quatenus hi qui divino cultui mancipati propriis facultatibus expolientur , ſibi ſtatuta perpetuò ſtipendia habeant unde vivant , Eccleſiæ ſerviant, & pauperum neceſſitatibus ſubminiſtrent , atque ſtudioſiùs quæque ſui ordinis miniſteria impleant , nulliuſque rei vel neceſſitatis occaſione ab his unquam ſe ſeparent , aut ſecularibus negotiis intendant. Ex his igitur patenter oſtenditur Chriſto militantibus clericis fore illicitum & terrenas facultates tenere & res Eccleſiæ ſumere , in ſeculo patrimonium habere & Eccleſiarum portionem

ſuſcipere. Cui ſententiæ confirmandæ aptatur illud Apoſtoli : *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, ut ei placeat cui ſe probavit.* Et illud Salomonis : *Væ peccatori terram ingredienti duabus viis.* Quapropter qui Chriſti diſcipulatum ſequi voluerit, ſecularibus negotiis renuntiare debebit; & qui ſemel ſacer effectus de ſacro vivere cœperit, jam ad vivendum ſacris uti præcipitur. Sed ne ſoli hoc ſuper vita & regula catholicorum clericorum videamur ſentire, accedant & alii teſtes in idem conſentientes viri religioſiſſimi & ſcientia pleniſſimi, Hieronymus videlicet, Auguſtinus, & Proſper, & quid ſuper hoc dixerint vel intellexerint audiamus. Hieronymus ad Nepotianum de vita & moribus clericorum inter cetera ſcribit dicens : *Clericus qui Chriſti ſervit Eccleſiæ, interpretetur primò vocabulum ſuum, & nominis definitione prolata, nitatur eſſe quod dicitur. Si enim cleros Græcè, Latinè ſors appellatur, propterea vocantur clerici quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus ipſe ſors id eſt pars eorum eſt. Et quia vel ipſe clericus pars Domini eſt vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet ut ipſe poſſideat Dominum & ipſe poſſideatur à Domino. Qui poſſidet Dominum, & cum Propheta dicit Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere poteſt. Quòd ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus. Verbi gratia, ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus Dominus pars ejus fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini ſum & funiculus hereditatis ejus, nec accipio partem inter ceteras tribus, ſed quaſi Levita & ſacerdos vivo de decimis, & altari ſerviens altaris oblatione ſuſtentor, habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.* Et poſt pauca in

eadem epiſtola ſcribit eidem dicens : *Procuratores atque diſpenſatores domorum alienarum atque villarum quomodo poſſunt eſſe clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates?* Huc uſque Hieronymus. Auguſtinus autem in nono decimo capitulo libri de verbis Domini ſic ſcribit dicens: *Venerunt & publicani ad Johannem ut baptizarentur ab eo, & dixerunt ad eum: Magiſter, quid faciemus? At ille dixit eis: Nihil ampliùs exigatis quàm quod conſtitutum eſt vobis. Et poſt pauca. Interrogaverunt eum & milites. Quid faciemus & nos? Ait illis Johannes: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, ſed contenti eſtote ſtipendiis veſtris. Hic jam cognoſcere ſe debet omnis homo qui militat. Non enim tantùm de his militantibus ſcriptura loquitur qui armata militia detinentur; ſed quiſquis militia ſua cingulo utitur, dignitatis ſuæ miles aſcribitur. Atque ideo hac ſententia poteſt dici, verbi gratia, militibus & protectoribus cunctiſque rectoribus & quicunque ſtipendia ſibi publicè data conſequitur, ſi ampliùs quærit, tanquam calumniator & concuſſor Johannis ſententia condemnatur.* Et paulò pòſt addit dicens: *Nam & clericus catholicus hac ſententia retinetur. Si enim non contentus ſtipendiis fuerit quæ de altario Domino jubente conſequitur, ſed exercet mercimonia, interceſſiones vendit, viduarum munera libenter amplectitur, hic magis negotiator videtur quàm clericus.* & cetera. Quæ ut facta ejus loquerentur magis quàm lingua, in domo ipſa Epiſcopi ſtatuit monaſterium clericorum, ubi nemini licebat habere aliquid proprium, ſicut ipſe teſtatur dicens: *Volui habere in domo iſta Epiſcopi monaſterium clericorum. Ecce quomodo vivimus. Nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium. Sed fortè aliqui habent? Nulli licet. Si qui faciunt,*

» *faciunt quod non licet.* Hæc Auguſtinus. Sed nunc
» quid inde beatus ſenſerit Proſper audiamus.
» *Proinde quem poſſidendi*, inquit, *delectat ambitio,*
» *Deum qui poſſidet omnia quæ creavit expedita mente*
» *poſſideat, & in eo habebit quæcunque ſanctè habere*
» *deſiderat. Sed quoniam nemo poſſidet Deum niſi qui*
» *poſſidetur ab eo, ſit ipſe primitus Dei poſſeſſio, &*
» *efficietur ei Deus poſſeſſor & portio.* Et paulò pòſt
» ſubjungit dicens: *Quid ultra quærit cui omnia*
» *ſuus conditor fit? Aut quid ei ſufficit cui ipſe non*
» *ſufficit?* Et poſt pauca in eodem capitulo: *Quis,*
» inquit, *cui Deus dignatur eſſe poſſeſſio, aliquid*
» *aliud quærit? Aut quis non præ amore illius omnia*
» *quæ putantur magna contempnit? Ergo qui Deum*
» *vult poſſidere, renuntiet mundo, ut ſit illi Deus*
» *beata poſſeſſio: quia quandiu ſua non relinquit,*
» *mundo, cujus bona retinet, ſervit; & utique non*
» *poteſt mundo ſervire ſimul & Deo. Ac ſic propterea*
» *voluit Deus cultores ſuos omnibus renuntiare prop-*
» *ter quæ diligitur mundus, ut excluſa cupiditate*
» *mundi, divina in eis caritas poſſit augeri vel per-*
» *fici. Et ideo decimas atque primitias frugum primo-*
» *genita & ſacrificia pro peccato vel vota quæ ſibi*
» *Deus juſſit offerri, ſacerdotibus ac miniſtris diſtribui*
» *debere conſtituit, ut devotiſſimo populo miniſtrante,*
» *ipſi creatori ac paſtori ſuo liberiùs miniſtrarent.* Huc
» uſque Proſper. Nunc jam igitur iſta de propriis
» facultatibus renuntiandis ſufficiant. Quòd autem,
» fratres cariſſimi, propriis etiam voluntatibus re-
» nuntiare debeatis evidenter Dominus in evan-
» gelio oſtendit dicens: *Si quis vult poſt me venire,*
» *abneget ſemetipſum, & ſequatur me. Et qui vo-*
» *luerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam. Et*
» *qui perdiderit eam propter me, inveniet eam.* Et
» in alio loco: *Non veni facere voluntatem meam,*
» *ſed voluntatem ejus qui miſit me.* Et alibi ſacra

perdocemur

perdocemur ſcriptura : *Fili , avertere à voluntatibus tuis.* Nam , ſicut alibi dicitur , *voluptas habet pœnam , neceſſitas parit coronam.* Et in alio loco præcipitur : *Poſt concupiſcentias tuas non eas.* Quas qui ſequuntur , quid de eis per Prophetam dicitur audiant : *Corrupti & abominabiles facti ſunt in voluptatibus ſuis.* Vnde idem Propheta voce prælatorum ſuſcepta ſcribit dicens : *Subjecit populos nobis & gentes ſub pedibus noſtris.* His ergo exemplis , fratres , commoniti , aliis pro Deo ſubeſſe non recuſemus ; ſed prorsùs noſtris voluntatibus renuntiatis , Chriſti voluntatem alieno , ſed ſpirituali ac diſcreto arbitrio , exequamur. Quòd autem in unaquaque congregatione canonica unus eligendus ſit qui ceteris præeſſe debeat & uſus eccleſiaſticus divinitus inſpiratus exigit & in veteri & in novo teſtamento evidenter oſtenditur, cùm Moyſen & poſt Moyſen Ioſue omnibus filiis Iſraël, & Aaron ceteris Levitis, Petrum quoque ceteris diſcipulis Dominus præpoſuerit. Qualis autem eſſe debeat qui præfertur , trina Domini interrogatio & trina Petri manifeſtè monſtrat reſponſio. Cùm enim paſcendarum ovium cura illi committitur, ter Dominus interrogat Petrum ſi diligat, & ter Petrus reſpondit quia amat , ter Dominus jubet ut paſcat. Trinam igitur Domini interrogationem trina Petri de dilectione reſponſio , & trinam ejus reſponſionem trina paſcendi gregis injunctio ſequitur. Sed nunc quomodo trina dilectio in eligendis haberi debeat videamus. Trinam itaque dilectionem ille habet qui Deum & quæ Dei ſunt mente credit & amat , voce confitetur & prædicat , opere imitatur & ſervat. Trina autem tunc fit interrogatio cùm ſicut debemus exquirimus , prævidemus & diſcutimus utrum eligendus hanc trinam dilectionem habeat. Quòd

„ ſi cordis fidem & dilectionem competens ſermo
„ & actus foris oſtendat, trinæ interrogationi jam
„ ſatisfecit trina reſponſio. Cui etiam bene ter paſ-
„ cendi gregis cura injungitur; quia quiſquis oves
„ paſcendas ſuſcipit, cordis jugi vigilantia proſpi-
„ cere, vocis officio monere ac defendere, &
„ actuum exemplis ſemper eas ad Chriſtum debet
„ pertrahere. Illi ergo rectè paſcendi gregis cura
„ injungitur qui in mente plenam habet fidem &
„ dilectionem interiùs, & in voce perfectè mo-
„ nendi, liberè arguendi, prudenter exhortandi
„ ſcientiam & poſſibilitatem exteriùs, & qui opere
„ quæcunque loquitur ſervat & ſequitur. Nec quiſ-
„ quam pro qualibet culpa, ſi jam ſatisfecerit, in
„ hoc officio recuſandus eſt, cùm & Petro poſt tri-
„ næ negationis lacrymabilem ſatisfactionem, quia
„ trina in eum dilectio patuit, gregis à Domino
„ injuncta ſit paſtio. Hæc igitur trinæ dilectionis
„ forma, fratres cariſſimi, in primo paſtore non ab
„ alio quàm à Chriſto præſignata in eligendis eſt
„ prævidenda, non ſolùm prioribus, ſed & omni-
„ bus perſonis in Eccleſia præferendis.

*Huc uſque verba Paſchalis Papa.*

Huic ſcripto in ſede apoſtolica firmato & approbato ſubſcripſerunt primò Paſchalis Papa, deinde Cardinales ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quorum nomina ſunt annotata, Creſcentius Sabinenſis Epiſcopus, Petrus Portuenſis Epiſcopus, Cono Præneſtinus Epiſcopus, Vitalis Albanus Epiſcopus, Bonifacius Cardinalis ſancti Marci, Deuſdedit Cardinalis ſancti Laurentii, Deſiderius Cardinalis ſanctæ Praxedis, Guido Cardinalis ſanctæ Balbinæ, Petrus Cardinalis ſanctorum Coſmæ & Damiani, Petrus Cardinalis ſancti Adriani, Roſſemannus Diaconus ſancti Georgii, Comes Cardinalis Diaconus ſanctæ Mariæ in Aquiro, Gregorius Cardinalis Diaconus ſancti Angeli, qui

poſtmodum effectus eſt Papa dictus Innocentius, Johannes Cardinalis Diaconus ſanctæ Luciæ.

Quæ cùm ita ſe habeant, ſi doctrina hæc apoſtolicâ uni tantùm congregationi deſtinata, univerſaliter eſſet enuntiata, poterat inde abſorberi aqua multa & turbida ex ore draconis emiſſa, cujus non modica lacuna eſt in illa regula ſæpe notata & adhuc Deo volente ampliùs notanda & cauterianda. Eſt etenim regula iſta, ni fallor, quædam de illo flumine magno Euphrate collecta vel egreſſa exundatio, in qua puræ ac turbidæ aquæ Babylonica quædam eſt confuſio. Quid enim purius quàm quod in collectario ſententiarum paternarum regulæ huic antepoſitarum vita communis apertiſſimè declaratur, in qua ſolis illis quos neceſſitas aut voluntas pauperes fecit ſtipendium competens, prout cuique opus eſt, ordinatur, in qua etiam talis diſpenſator eorundem ſtipendiorum commendatur qui, ut Proſper ait, vel omnia ſua pauperibus diſtribuit, vel Eccleſiæ rebus adjunxit? Quid inquam purius hoc documento ſaluberrimo apoſtolicæ doctrinæ per omnia conſono? Quid verò turbidius eo Saducæorum fermento, quo plenum eſt ejuſdem regulæ illud capitulum quo præcipitur ut in una eademque congregatione his qui multa ſua poſſidendo divitiis affluunt, & his qui nihil vel parum habendo pauperes ſunt, æqualia dentur ſtipendia? Sed, ut jam dictus Proſper ait, *habenti dare nihil eſt aliud quàm perdere; quoniam quod habet Eccleſia, cum nihil habentibus commune debet habere.* Magna utique perditio & filio perditionis, licèt necdum revelato, placita inſtitutio agnoſcitur cùm res pauperibus debita datur divitibus; & apoſtolicæ doctrinæ forma non tenetur, cùm divitibus & pauperibus æqua portio dari præcipitur. Quæ diſtributionis

coæqualitas nec inter ipſos veros Chriſti pauperes in congregatione viventes admittenda eſt, quia non æqualiter omnibus victus & veſtitus donandus eſt, cùm non omnes æqualiter valeant. Et ideo penſata ſingulorum diligentia, prout cuique opus eſt in hujuſmodi habenda eſt cautiſſima differentia. Quæ cùm ita ſe habeant, ſuper hujus doctrinam regulæ ira Dei de cælo rectè creditur quandoque revelanda, & illa phiala iracundiæ Dei plena pleniùs effundenda de qua legitur in Apocalypſi: *Et ſextus angelus effudit phialam ſuam in flumen illud magnum Euphraten, & ſiccavit aquam ejus ut pararetur via Regibus ab ortu ſolis. Et vidi de ore draconis & de ore beſtiæ & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum procedere.* Septem angelorum ſeptem phialas iracundiæ Dei plenas poſt cantum ſeptem angelorum ſeptem tubas habentium legimus effuſas, & tubis quidem ſonantibus plagas magnas, phialis verò effuſis plagas majores invenimus & noviſſimas de quibus dici conveniat: *Ignis accenſus eſt in furore meo & ardens uſque ad inferni noviſſima.* Vbi ergo ſextus angelus tuba cecinit, ſoluti ſunt quatuor angeli qui alligati erant in flumine magno Euphrate, & plaga fuit corripiens populum Dei per quatuor principalia regna mundi ſub quibus afflicti ſunt Iſraël ſive Iuda per judicium Dei. Non fuit illa plaga de noviſſimis in quibus conſummatur iracundia Dei, quia non animas ſed corpora tradebat talibus angelis, id eſt, regnis terrenis. At verò phiala hic effunditur iracundiæ Dei in illud flumen, non ut ſolvantur tales angeli, ſed ut ſiccaretur aqua ejus & pararetur via Regibus ab ortu ſolis. Ergo in aqua fluminis effunditur phiala iræ Dei. Et idcirco aquam talem oportet intelligi cui rationabiliter

dicatur deberi iracundia Dei. Aliàs autem, cùm & mare & flumina & fontes aqua um in ſanguinem anteriores phialæ damnaverint, quid eſt quòd flumen Euphrates propriam meretur phialam, niſi quia inter cetera mala quæ fiunt ſub ſole, malum quoddam aquæ fluminis hujus ſignificatur? Eſt enim malum cujus damnatio in anterioribus phialis per quinque angelos effuſis non invenitur, ſed angelo ſexto reſervatur. quod hic & priùs per aquas fluminis illius & deinde per tres immundos ſpiritus in modum ranarum prorepentes ſignificari rectè intelligitur. Nimirum malum hoc trifidum eſt; & ejus partes ſunt præſtigia magorum, commenta philoſophorum, figmenta poëtarum. Eorumque profunda malitia & turbida loquacitas congruè per aquas Euphratis ſignificatur, quia videlicet Euphrates Babyloniæ flumen eſt, & per eam fluens in multa capita dividitur, quæ ipſo quoque nomine ſuo in ſcripturis ſignificare ſolet univerſam generationem impiorum contrariam generationi rectorum, civitatem diaboli contrariam civitati Dei. Babylon quippe interpretatur confuſio. Igitur poſtquam & ſuper flumina fonteſque aquarum phialæ effuſæ ſunt, effunditur & iſta in Euphratem; quia cùm damnationem ſibi acquiſierint tyranni vel Reges impii cum nationibus ſibi ſubditis, qui nomine maris, fluminum, & aquarum notati ſunt, illis quoque ira debetur qui illos dementaverunt erroremque illis auxerunt vaniloquiis immo & ſcripturis ſuis malitioſis, mendacibus, fabuloſis, & omnino falſis, vel, quod pejus eſt, veritate ſimul & falſitate permixtis, quomodo prænotata regula flumini Euphrate paradiſiaco ſimul & Babylonico magna ex parte aſſimilata. Sicut enim fluvius Euphrates de fonte paradiſi venam trahens originis

& pluribus adulteratus aquis extraneis fluit per medium Babylonis, illis videlicet aquis connumeratus de quibus captivi cives Ieruſalem dicunt, *Super flumina Babylonis, illic ſedimus & flevimus*, ita multotiens hæreticorum doctrina de fonte veritatis aliqua trahens teſtimonia, callidè eiſdem permiſcet falſa, ut non tam civibus Ieruſalem captivis quàm civibus Babylonis ad bibendum ſapiat hujuſmodi aqua. Similiter & illa de qua loquimur aulica regula, de aula Regis egreſſa, multa in ſuo contextu habet ſana patrum documenta ex dictis orthodoxorum patrum decerpta vitam communem ſecundùm Apoſtolorum doctrinas aptè informantia; ſed illis præmiſſis adulterina quædam ſunt admixtá, quibus priorum puritas ita eſt infecta & turbata per neſcio quos aulicos dictatores veris falſa, bonis mala permiſcentes, & prioribus contraria docentes, ut veris civibus Ieruſalem non ſit magis aqua illa potabilis, eò quòd arguitur admixtæ vanitatis, quàm philoſophorum vel poëtarum vel etiam hæreticorum ſcripta, quæ multa continent vera falſis permixta. Si enim juſto judicio Dei effunditur phiala iracundia Dei plena, non ſolùm in terra, quo nomine terreni, & ſuper mare, quo nomine amari, & ſuper flumina, quo nomine voluptuoſi vel furioſi, & ſuper ſedem beſtiæ, quo nomine mendaces notantur, ſed etiam in ſolem, quo nomine homines clari & pro ſpecie pietatis oſtentata cælo digni videntur notari, ſi inquam etiam in tales tam claros, tam altos, effunditur phiala iræ Dei, ſecundùm quod alibi legitur, *effuſa eſt contentio ſup-r principes & errare fecit eos in invio & non in via*, atque ideo etiam ſuper talium impietatem rectè revelatur ira Dei de cælo, non mirum debet videri quòd flumini Euphrate non parcitur,

quod quamvis de paradiſo egreſſum, de platea Babylonis lutum collegit non modicum, in his potiſſimùm doctrinis quæ conſcriptæ ſunt ad placitum Babylonis civium ſeu principum. Et ideo ſuper tales doctrinas meritò ira Dei de cælo eſt revelanda, ut judicentur vel hæreticæ vel apocryphæ ſeu peſtiferæ ac mortiferæ, ne putentur ſcriptis authenticis & ſanis connumerandæ. Scriptura enim ſana, præcipuè quæ nomen habet regulæ, nihil in ſe debet habere fœdum vel tortuoſum, ne ſe ſequentes non tam in viam rectam dirigat quàm in invium pravum deducat, ut prænotata regula non rectè regens aliquem, atque ideo nomine regulæ indigna, contra quam nunc tantopere diſputare illud cogit quòd etiam quidam Canonici vitam communem ſecundum regulam beati Auguſtini profeſſi, ex interpoſitione ſermone beati Auguſtini allecti, eandem ſic acceptant ut in conventibus ſuis eam recitari faciant quaſi authenticam & nullius erroris permixtione infectam, non attendentes eam doctrinæ apoſtolicæ in multis contrariam. Proinde ſi placet apoſtolicæ diſcretioni ut aulica illa ſcriptura in Eccleſiis matricibus teneatur pro clericorum canonica regula, primò ipſius prava in directa fiant, ut aulica edicta edictis apoſtolicis de clericorum vita efficiantur conſona, deciſis inde pravis, & reliquis auctoritate apoſtolica canonizatis. Quæ namque ratio eſt ut majores & plures clericorum congregationes regulam profiteantur aulicam nulla ſedis apoſtolicæ auctoritate canonizatam, cùm plura inveniantur patrum orthodoxorum ſcripta directiſſima quæ pro ſui rectitudine haberi poſſunt pro regula tam ad informandam vitam clericorum in congregatione ſub prælatis viventium quàm & eorum qui foris poſiti ſecundùm canones

recte vivendi habent propoſitum ſub regimine antiſtitum? Quod his duobus clericorum generibus amplius eſt, à malo eſt; & affirmante Iſidoro nec inter clericos religioſos nec inter laicos catholicos cenſendum eſt. Et ut ad flumen Babylonis Euphraten reſpiciamus, hujuſmodi clerici, exceptis pauciſſimis, non ſicut aves nidi ſui, quod eſt Ieruſalem, in principio lætitiæ ſuæ memores flendo ſuper flumina Babylonis reſidẽt, ſed eiſdem aquis velut piſces immerſi, taliter in eis ludunt ut nunquam cogitent revolare ad illum Ieroſolymitanæ cohabitationis nidum in quo primis Eccleſiæ filiis tanquam bonis pullis erat cor unum & anima una in Deo, nec quiſquam eorum aliquid ſuum eſſe dicebat. Paucis igitur, ut dictum eſt, exceptis, quibus animus eſt converſionis & reverſionis in Ieruſalem, plures eorum contemptis aquis Siloë, quæ fluunt cum ſilentio, plus diligunt flumina Babylonis & aquas turbidas Deo volente per phialam ſexti angeli omnino deſiccandas. Cùm enim ſeptima & ultima phiala iracundia Dei plena effuſura ſit iram judicii in aërem, id eſt, in aërias poteſtates, dæmones ſcilicet omneſque ipſorum complices, non ab re creditur hæc ſexta ſexti angeli phiala deſiccans aquas fluminis Euphrates ultimum judicium præventura & aquas Babylonicas magis deſiccatura & viam Domino dominorum Regique Regum venturo cum Regibus & Senatoribus ad judicium præparatura, ſecundùm quod dictum eſt ut pararetur via Regibus ab ortu ſolis; quibus utique ad judicium tanto erit via planior, etiam nunc in præſenti vita, quanto viderint aquas Babylonicas magis deſiccatas, quas nimirum, præter paucas lacunas, videmus maxima ex parte jam annihilatas. Etenim antequam ſuper aquas hujuſmodi

revelaretur de cælo ira Dei per evangelium Chriſti, non poterant eas tranſire Reges ſancti, ſcilicet hi qui principes ſive auctores fuerunt ſcripturarum veritatis, quales dicuntur rectè veniſſe ab ortu ſolis, quia non venerunt aut locuti ſunt à ſemetipſis, ſed ut loquerentur quod loquerentur acceperunt ab illuminatione divinitatis. Non poterant aquas illas tranſire Reges iſti, non poterant cum una lingua Hebraica occurrere Græcis facundis diſertiſque Latinis grammaticis, rhetoribus, dialecticis, tot poëtis tragicis, comicis, ſatyricis. Necdum enim flumen Dei repletum erat aquis, necdum rivos ejus inebriavit ſpiritus veritatis, & adhuc pleniſſimè redundabant ſuoſque alveos implebant flumina Babylonis, quorum eſt famoſiſſimum illud flumen magnum Euphrates de paradiſo egreſſum & aliis multis aquis adauctum; quia veritatis quibuſdam ſententiis intermixta plura mendacia fabuloſa ita ſonuerunt ut à vocibus aquarum multarum Babylonicarum in hujus mundi mare deſcendentium fierent mirabiles elationes maris, cùm necdum appareret mirabilis in altis Dominus, nec teſtimonia ejus credibilia eſſent mundo tot mendaciis dementato & faſcinato, tot aquis Babylonici fluminis inebriato. At ubi venit ille ſpiritus veritatis ut argueret mundum de peccato & de juſtitia & de judicio, nimirum arguendo id quoque effecit ut ſiccarentur tantæ aquæ tanti tam magni fluminis. Stultam enim fecit hujus mundi ſapientiam. Procedente namque ſapientia Dei & rationem reddente de eo quod videbatur ſtultum Dei, quemadmodum Apoſtolus dicit, *Nos autem prædicamus Jeſum Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus ſtultitiam*, ex comparatione ejus ſtultum eſſe apparuit & aridum quod eatenus grande vide-

barur. & profundum. Quàm vilis quàmque execrabilis & abjecta fuerit vel apparuerit illa talis ſapientia ſeculi in oculis eorum quos veritas illuminavit pulchrè in ſua perſona inſinuat Iohannes cùm dicit : *Et vidi de ore draconis & de ore beſtiæ & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus immundos tres in modum ranarum procedere.* Spiritus immundos ait, id eſt, ſectas quaſi ſapientiæ & ſcientiæ magicæ, poëticæ, philoſophicæ, quas contrarius ſpiritui ſancto immundus hujus mundi ſpiritus aſpiravit. Spiritus namque immundos magi præcipuè patronos quo neſcio infelici quodam pacto aſciverunt ſibi. Poëtæ verò ſub nominibus honeſtis eoſdem rogitant ſpiritus immundos aſpirare ſibi, ſacrilega præſumptione deos appellantes, cùm dæmones ſint. Porrò qui philoſophis ſpiritus aſpiravit, is quoque ſine dubio immundus extitit. Annon de illis Apoſtolus dicit : *Quia dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, & evanuerunt in cogitationibus ſuis.* Et vide quantam uſque ad immunditiam evanuerunt, qui ſervientes creaturæ potiùs quàm creatori, propterea in paſſiones ignominiæ ſuæ, in deſideria cordis ſui immunditiam traditi ſunt. Rectè ergo dicuntur ſpiritus immundi. Porrò draconis nomine diabolus, beſtiæ verò appellatione beſtiale regnum diaboli hoc loco rectè deſignari intelligitur. Nam apud Danielem per quatuor beſtias quatuor mundi regna principalia ſignificantur, ſcilicet Babylonicum, Perſicum, ſive Medicum, Macedonicum, atque Romanum. De ore ergo draconis ſpiritus primus proceſſit, quia magicam artem humana curioſitas de confabulatione diaboli addidicit. De ore beſtiæ ſequens ſpiritus exivit, quia beſtiali regno mundi hujus adulando humanæ mentis ignobilitas Reges terrenos homines figmentis poëticis in deos & in

cælum ſtellarumque orbes tranſlatos fabuloſis næniis decantavit. Pſeudopropheta philoſophica quoque profeſſio extitit, quæ fanaticorum ſpurcitias deorum, verbi gratia, adulteria Iovis, zelumque Iunonis ſororis & conjugis, & meretricia Veneris, & cetera talia retulit ad elementa mundi, cupiens ea quæ jam erubeſcere poterant homines de diis ſuis quaſi interpretationibus ſubornare allegoricis. Verè pſeudopropheta talis quiſque interpres extitit, quia de corde ſuo prophetavit, & vanè pudorem humanum conſolatus eſt adulteria deorum fictis & inutilibus adornando myſteriis, & in eo remanendo nihilominus ut ſerviret creaturæ potiùs quàm creatori, qui eſt benedictus in ſecula. Amen. *Vidi*, inquit, *de ore draconis & de ore beſtiæ & de ore pſeudoprophetæ exire ſpiritus tres immundos.* Et addit adhuc, *in modum ranarum.* Nimirum ranæ & immundæ ſunt & turpes & exiguæ & quaſi loquaces. In luto namque commorantes importunè & quaſi cum garrulitate coaxando quietem auferunt. Congrua ergo aſſimilatio dum ranis adæquantur vel ſimiles perhibentur hi qui ſibi magni & eloquentes videntur, verbi gratia poëtæ, qui ſibi magna ſonare videntur; ſed omnis eorum materia fabuloſa lutum eſt, & magnitudo eorum inflatio eſt. Quapropter quoniam ſcientia illorum, cùm nulla ſit, inflatur adversùs ſcientiam Dei, pulchrè ſatis eorum ſpiritui congruit illud de fabella Æſopi, ubi rana ſufflando tentans ſe extendere ad magnitudinem bovis, dum conatur & pellem fruſtra diſtendit, tandem ultra vires ſufflando crepuit. Denique ubi nunc illi ſunt grandiloqui qui ſe extulerunt adversùs veram magnitudinem ſcientiæ Dei? *Periit memoria eorum cum ſonitu, & Dominus in æternum permanet.* Quis enim loquacitati illorum

hominum credit? Immo quis eorum theologías turpes legens vel audiens non irridet? Porrò magi, quorum principes in Ægypto Iamnes & Mambres per incantationes ſuas coram Pharaone adverſùs Moyſen & Aaron ranas eduxerunt & ultrà non valuerunt, modum rectè dicuntur habere ranarum, ut eis ſimiles ſint quas contra Deum fecerunt, ultra quas eorum præſtigia non valuerunt. Apoſtolo autem conteſtante quemadmodum Iamnes & Mambres reſtiterunt Moyſi, ita & nunc homines reprobi mente corrupti reſiſtunt veritati. *Sed ultrà*, inquit, *non proficient. Inſipientia enim eorum manifeſtata eſt, ſicut & illorum fuit.* Vltra inquam non proficient quàm & illi profecerunt, qui exhibitis ranis ultrà non potuerunt facere ſigna ſignis Moyſi conſimilia. Sic & hujus temporis quidam cauſidici & legiſtæ vel ſophiſtæ ſeu dialectici, vel potiùs hæretici ſophiſticè loquentes, ideoque odibiles, contra legem divinam quaſi contra Moyſen & contra ſacerdotium legitimum & verè leviticum quaſi adversùm Aaron dimicantes & regno Pharaonis contra regnum Dei faventes, cùm in ſua garrulitate ranis loquacibus & in luto coaxantibus æquabuntur, ultrà non proficient. Inſipientia enim illorum manifeſtata & per ſanctam ſcripturam confutata evidens erit, quòd non de ſpiritu ſancto inſpirata, ſed per ſpiritus malignos & immundos conſpirata ſit loquacitas hujuſmodi hominum veritati reſiſtentium & ipſam veritatem Dei in injuſtitia detinentiùm. Quaſi enim captivam detinent veritatem ſanæ doctrinæ circumventam ſuo mendacio per ſpiritus malignos ita conflato ut magna in eo inveniatur veri ſimilitudo & bonitatis imago. Vnde confutari non poſſunt hujuſmodi mendacia ſine magno confligantium prælio, quale habuerunt

martyres contra tyrannos idolatras ac templorum pontifices, quale nihilominus habuerunt ſancti confeſſores contra hæreticos & Reges in malo illis faventes, ac noviſſimè diebus iſtis viri religioſi contra ſimoniacos, conductitios, inceſtuoſos, gyrovagos, vagos, diſſolutos, oberrantes, aut quod pejus eſt, irregulariter congregatos clericos prælium grande. in tempore ſeptimi Gregorii Papæ habuerunt & adhuc habent, ſeptem ſpiritibus nequam in apertè malis & ſeptem aliis nequioribus in fictè bonis contra verè bonos dimicantibus & importuna loquacitate illos infeſtantibus. Vnde cùm dixiſſet Iohannes vidiſſe de ore draconis & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus immundos exiſſe, addidit *in modum ranarum*, & adjecit : *Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad Reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.* Verè inquam illos immundos dixerim. Sunt enim ſpiritus dæmoniorum. Nam revera cùm veritati ſint contraria dogmata eorum, nulli dubium quin omnes magnitudines immo inflationes ejuſmodi ſint aſpirationes dæmoniorum. *Et procedunt*, inquit, *ad Reges totius terræ congregare illos in prælium.* Primi hoc, ut ſancta narrat ſcriptura, jam dicti malefici illi Iamnes & Mambres fecerunt. Proceſſit enim qui in illis erat ſpiritus ſeductionis ad Regem Ægypti, & fiducia ſignorum quæ faciebant quaſi ſimilia ſignis virtutis Dei, auxerunt ſtultitiam ejus ut contra Deum pugnantem pro Iſraël auderet præliari. Tali vel ſimili modo ceteri malefici, poëtæ, philoſophi congregaverunt Reges totius terræ, non quidem in unum locum, ſed in unum eundemque peſſimæ voluntatis ſtatum, ut præliarentur contra Dominum, ut præventi magna æſtimatione illorum Reges

terræ dedignarentur aut negligerent magna æſtimare miracula quæ ſervi Domini facerent vel mirari ſapientiam quam prædicarent, quoniam & illi è contrà mira facere & magnificè ut ſapientes loqui conſueviſſent. Omnium illorum qui ſic veritatem Dei, ut Apoſtolus conqueritur, in injuſtitia detinent, ſimilitudo proceſſit in regno ſciſſo quondam in domo David, ubi Rex Ieroboam vitulos aureos excogitato conſilio fabricavit, quibus & feſtivitates feſtivitatibus Dei ſimiles conſtituit, ut hujuſmodi quaſi divina reverentia vitulis aureis exhibita detineret populum tali cultu faſcinatum, ne in Ieruſalem requireret Deum verum, vel reverteretur ad domus David regnum legitimum. Deceptor iſte ſic peccans in ſpiritum ſanctum contra propriam conſcientiam, proprioque judicio condemnatus, nulla venia dignus eſt habitus. Verùm deceptus ab eo populus magna ex parte ad pœnitentiam per ſanctos Prophetas eſt revocatus; quorum ille fuit præcipuus quo prophetante atque clamante contra prædictum Ieroboam ſuper altare ſtantem & ſacrificantem, ſciſſum eſt altare per medium, & effuſus eſt cinis ejus. Propemodum ſimile eſt huic quod hæreſiarchæ vel ſciſmatici proprio nunc judicio condemnati, peccantes non per ignorantiam ſed per malitiam in ſpiritum ſanctum, non habent ullum pœnitentiæ remedium, ſed ab eis decepti aliquotiens emendantur, maximè cùm ſacrificia hujuſmodi hæreticorum vel ſciſmaticorum quaſi cineri aſſimilata exſufflantur ac Deo moleſta eſſe manifeſtantur. Cujus veritatis teſtes quàm cautè ſe ab interdictis abſtinere debeant, ne videlicet cum hujuſmodi poſt interdictum vel cibum ſumant, illius Prophetæ docemur exemplo qui ab alio Propheta deceptus, & comedens interdicta, leoni occidendus legitur

traditus. Cavendi ergo ſunt veris Prophetis falſi Prophetæ, ne per illorum ſeductionem decepti communicent interdictis & incidant in os leonis qui circuit quærens quem devoret, cùm tamen devorandi poteſtatem non habeat veros & bonos Prophetas, etiam quando eos mordendi vel occidendi occulto ſed non injuſto judicio Dei permittitur illi poteſtas. Etenim Propheta prænotatus, quia deceptionem Prophetæ mendacis non repulit, leoni datus eſt occidendus, non tamen devorandus, &, ut creditur, hac ipſa morte fuit expiatus. Vnde leo qui eum Deo iraſcente occiderat, jam Deo placato cadaver occiſi & aſinum quoque illius non tangens cuſtodiebat. Nonnunquam in ſede apoſtolica ſive alia Moyſi cathedra exaltato per violentiam laicam quolibet ſimoniaco ſubintruſo vel ſuperpoſito alicui catholico regulariter electo & provecto, hujuſmodi emerſerunt controverſiæ in quibus plurimum dementati ſunt Ægyptii potentes & tyranni, per id quòd in ſua ſecta clericos habebant valenter litteratos & in identitate ſacramentorum tanquam in ſimilitudine ſignorum glorIantes contra Eccleſiam, cùm ipſi eſſent extra Eccleſiam, non attendentes vel attendere volentes quòd etſi extra Eccleſiam ſit locus veri ſacramenti, non tamen niſi in ſancta catholica Eccleſia eſt locus veri ſacrificii, ut beatus Auguſtinus aſſerit. Tempore Petri Leonis ſciſmatici, fautoribus ejus unà cum ipſo excommunicatis valde gloriantibus in identitate ſacramentorum, tam apud ipſos quàm apud excommunicatorem ipſorum beatæ memoriæ Papam Innocentium, cùm eſſem tunc temporis in curia Romana, coactus ſum plures de ſcripturis veritatis auctoritates colligere, quibus evidenter enituit ſacramenta quidem ritu eccleſiaſtico celebrata tam foris quàm

intus eſſe inviolabilia, ſed in ſacramentis extrà celebratis non magis operari ſpiritum Chriſti quàm in ſignis magorum Ægyptiorum digitus Dei operabatur, qui tandem ipſis confitentibus in ſignis Moyſi & Aaron claruit. Sic & in illa mea concertatione, aſtipulante mihi tunc venerabili viro beatæ memoriæ Gwalterio Archiepiſcopo Ravennate, palmam obtinuit inter ſententias multas id quod dicit Papa Pelagius. *Sciſma*, inquit, *ipſum, quod Græcum nomen eſt, ſciſſuram ſonat; ſed in unitate ſciſſura eſſe non poteſt. Non ergo unitati communicant. Partes ſibi ipſi fecerunt, & ab eo quod unum eſt, ut Apoſtoli Iudæ verbis jam loquar, ſemetipſos ſegregantes, ſpiritum non habent. Quibus omnibus illud efficitur, ut quia in unitate unum non ſunt, ut quia in parte eſſe voluerunt, ut quia ſpiritum non habent, corporis Chriſti ſacrificium habere non poſſint.* Multa in hunc modum congeſſimus tunc in unum veridica patrum teſtimonia, quibus comprobatum & Eimerico tunc temporis Cancellario ſatagente approbatum extra Eccleſiam celebrata Miſſarum officia, etſi habeant ſacramentalia ſigna ſignis catholicorum ſimilia, eſſe tamen irrita & vacua, utpote neque ſpiritum ſanctum neque corpus Chriſti habentia. Præliati ſunt tamen & adhuc præliari non deſinunt contra iſtam veritatem veritatis inimici; quorum plures, cùm ſint uxorati vel concubinarii vel conductitii, ſacrificant, licèt interdicti. Et quia magnarum congregationum cathedrales clerici ſunt hujuſmodi conductitiorum conductores & protectores, non eſt leve prælium quod movent. Præliati ſunt ergo & præliari non deſinunt, perſequendo omnes qui in Chriſto piè vivere volunt, ſed malo ſuo, quia taliter congregati in prælium, congregabuntur in judicium. Vnde cùm dixiſſet
hic

hic congregare illos in prælium, addidit dicens, *ad diem magnum omnipotentis.* Nam dies magnus omnipotentis dies erit judicii, ſine dubio magnus, ſicut Propheta dicit: *Juxta eſt dies Domini magnus, juxta & velox nimis. Vox diei Domini amara. Turbabitur ibi fortis.* & cetera. *Juxta eſt,* ait ille; & verum eſt. Nam etſi aliqua mora videtur ex quo ille prophetavit uſque ad illum diem magnum omnipotentis, at certè prope eſt unicuique mors & præſentis vitæ finis, & neſcitur quando venturus ſit. Ait ergo confeſtim: *Ecce venio ſicut fur.* Malus ſervus dicit in corde ſuo: Moram facit Deus venire. Dominus autem dicit: Ecce aſſum, citò venio. Additque: *ſicut fur.* videlicet negligentibus & dormientibus formidandus. Furis namque ſimilitudinem ipſe ſibi adhibere dignatus eſt, dum præmiſſo ſervis ſuis præcepit ut vigiletis, *quia neſcitis*, inquiens, *qua hora filius hominis venturus eſt*, ait. *Illud autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.* Eadem intentione vel cauſa qua illic dicit, *Sint lumbi veſtri præcincti, beati ſervi illi quos cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes*, continuò & hic ſubjungit: *Beatus qui vigilat & cuſtodit veſtimenta ſua ne nudus ambulet & videant turpitudinem ejus.* Hoc propter magnum ſuum diem omnipotens intulit, quia promiſſum erat congregari Reges terræ in prælium in loco qui vocatur Hebraicè Hermagedon. Quos illos congregavit? Utique Reges; quia de Regibus congregatio iſta ſcribi cœpta eſt. Sunt autem hic diverſi immo oppoſiti & contrarii Reges. Nam de bonis Regibus præmiſſum fuerat ut pararetur via Regibus ab ortu ſolis; de malis verò ſubjunctum: *Et procedunt ad Reges totius terræ congre-*

*gare illos in prælium.* Quos ergo Regum iſtorum congregavit in loco qui vocatur Hebraicè Hermagedon, vel quis congregavit illos in tali loco? Non enim ſingularem aliquam perſonam præmiſerat; neque apertè diſtinguit quos, malos, an bonos, congregaverit. Ergo dicere licet quia bonorum & malorum congregatio hic illa præſignata eſt de qua non ignoramus quia cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, tunc congregabuntur ante eum, non ſolùm Reges, ſed etiam omnes gentes illic in prælium mirabile congregabuntur, quia illic videlicet prælii bonorum & malorum mirabilis & horrendus finis ſtatutus eſt. Ille ſtatus rectè deſignatur hoc nomine quod hic ponitur Hermagedon. Interpretatur enim conſurrectio in priora, ſive mons globoſus. Congregationem verò illam rectè ſignificat ubi & ſancti Reges qui venerunt ab ortu ſolis in priora conſurgent & ad judicandum ſedebunt, & mali Reges, tanquam mons globoſus, tollentur cum diabolo ſuo principe: quia tunc revera dicetur monti huic, *Tolle te & mitte te*, non jam in mare, ſed in profundum gehennæ. Nunc priùs quàm veniat illa dies magna in qua ſancti Reges univerſi univerſaliter conſurgent in priora, iidem Reges quique ſuo tempore in anteriora extenti, & obliviſcentes quæ retro ſunt, in anteriora conſurgunt. Cujus rei ſpectaculum jocundum cùm latè per Dei gratiam pateat, maximè in ſucceſſoribus beati Petri oculos bonos delectat & oculos malos cruciat. Pontifices enim Romani cùm privilegia Eccleſiis ſupra petram fundatis vel fundandis donant, Petri Apoſtolorum principis auctoritate illa præcipuè inſtituta roborant quæ fundamento Eccleſiæ primitivæ concordantia judicant. Vnde ſi aulica illa inſtituta in ſæpe notata regula inſtitutis

apoſtolicis poſteriora proferantur in medium cum prioribus & melioribus illis trutinanda in ſede apoſtolica, non dubium priora illa illic approbanda & poſteriora iſta prioribus contraria omnino eſſe reprobanda. Nam etiamſi poſteriora iſta de anterioribus habeant quædam ſibi immixta in prænotata regula, neceſſitate tamen cogente ſic eſt aliqua damnationis uſtione cauterianda & velut aqua fluminis Babylonici deſiccanda ut in matricibus Eccleſiis hujus aquæ inundatione occupatis præparetur via Regibus ab ortu ſolis, aut ſi hoc ſemel & ſimul non poteſt fieri, attamen tam tortuoſa regula demonſtretur eſſe aqua Babylonica flumini Euphrate aſſimilata cum paradiſiacis aquis lacuna Babylonis intermixta & ideo cavenda, ne in ea propter bonas patrum ſententias in unum congeſtas etiam illud recipiatur quod eiſdem penitùs adverſatur. Vt enim de ceteris taceamus, eſt illic ſermo beati Auguſtini dicentis: *Nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium. Si qui habent, faciunt quod non licet.* Deinde quaſi licitum quædam regali, ut dicunt, pietate ibidem conceditur ut res propria & domus privata contra doctrinam beati Auguſtini præmiſſam poſſideatur. Quod conceſſum ſancta ſedes apoſtolica non recipit, ſicut in præmiſſis Vrbani Papæ ac martyris, item Vrbani Papæ ſecundi, & Papæ Paſchalis evidenter claret. Item Nicolaus & Alexander Pontifices Romani quaſi ex uno ore præcipiendo ſtatuerunt ut ſacrorum ordinum clerici ſtatutis patrum de continentia obedientes juxta Eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos, ſimul maneant, manducent, & dormiant; neque privata illis concedunt habitacula ſolis conjugatis clericis à beato Papa Gregorio indulta, & caſtè in congregatione viventibus omnino interdicta,

utpote in quibus eſt occaſio multa pravitatum & turpitudinum. Quod non ad plenum perpendiſſe vel in ſua regula præcaviſſe pium Regem Ludewicum non eſt mirum: quia non Regi, vel Imperatori, ſed Petro piſcatori data eſt auctoritas confirmandi fratres, Domino dicente: *Tu es Petrus; & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, & tibi dabo claves regni cælorum.* Inter portas inferi, quas patribus exponentibus accepimus eſſe pravas doctrinas vel tyrannicas violentias, non abſurdè poſſumus computare ſæpedictæ aulicæ regulæ pravam doctrinam tanto periculoſiorem quanto ibi ſecretiùs latent peſtifera venena multo ſalubrium doctrinarum circumlita melle, dum ſanctorum patrum ſanis inſtitutis oppoſita & intermixta eſt illa conceſſio regalis qua conjungitur domus ad domum & ager agro copulatur. Si enim, docente Propheta, Væ his qui conjungunt domum vel agrum ſecularem domui vel agro ſeculari cupiditate avaritiæ, quanto magis qui contra interdicta legis divinæ domui vel agro proprietatis ſuæ, unde ſibi ſufficienter abundant, jungere audent domum vel agrum unde pauperes nihil habentes & Deo expeditè ſervientes debent vivere. Dubitari poterat aliquando hanc regulam inter portas inferi deputandam, quando ſub ea in multis Eccleſiis erat honeſta converſatio & religionis canonicæ ſaltim umbra qualiſcunque, propter habitas & uſitatas vitæ clauſtralis quaſdam formulas, quæ quaſi vectes erant ejuſdem portæ, quandiu tenebantur in conſuetudine. At nunc eiſdem vectibus abjectis, & valvis omnino patulis nullo repagulo tardante, neglectis clauſtralibus habitaculis, luxurioſè nimiſque irreligioſè vivitur in domibus privatis, & gratia

Dei transfertur in luxuriam, & de ſacræ militiæ ſtipendio militatur diabolo. Nam etiam illi qui communi dormitorio & refectorio aliquotiens utuntur, & interdum quando & quantum eis libet in cubilibus ſuis propriis morantur, in alternatione tali patentes inveniunt ſibi portas infernales; quibus utinam ſublatis eleventur portæ cæleſtes & æternales, diſciplinæ videlicet regulares & verè cœnobitales, abſque omni fictione ac fermenti totius intermixtione. Cùm enim tria fermenta cavenda ſacrum doceat evangelium, Phariſæorum, Sadducæorum, & Herodis, in bene diſpoſitis clauſtris neque Phariſæorum placent phylacteria immoderatum rigorem præferentia, neque Sadducæorum laxa diſſolutio, in qua nulla eſt ad reſurrectionem digna præparatio, neque dominatio Herodiana, in qua regnat ſuperbia cum ſævitia. Etenim theologo Iohanne aſſerente omne quod in hoc mundo eſt aut concupiſcentia carnis aut concupiſcentia oculorum aut ſuperbia eſt vitæ, in qua eſt concupiſcentia in hoc ſeculo dominandi. Et tribus iſtis concupiſcentiis illa quæ eſt oculorum ſubeſt in phylacteriis ac fimbriis magnificis ceteriſque oſtentationibus Phariſæorum. Illa verò quæ eſt carnis, principatur in conviviis ceteriſque luxurioſis diſſolutionibus Sadducæorum ſpem reſurrectionis minimè habentium & ideo præſentis vitæ delitiis abutentium. Porrò illa quæ eſt in hoc ſeculo dominandi tyrannizat in hominibus ambitioſis vel dominantibus in hoc mundo vel, quod pejus eſt, etiam dominantibus in clero. Quo contrà boni & religioſi homines contra Sadducæorum fermentum ſobriè, contra Phariſæorum juſtè, contra Herodis piè vivunt in hoc ſeculo, expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni [Dei] & ſalvatoris Ieſu Chriſti; cujus ex

quo apparuit benignitas & humanitas, benedictio parata eſt coronæ anni benignitatis, & campi ejus replentur ubertate, bono ſemine in filiis regni multiplicato, eo copioſiùs quò ſemen filiorum gehennæ ab homine inimico ſuperſeminatum & uſque ad vicinam meſſis ultimæ imminentiam toleratum, quandiu erat adhuc teneritudo utriuſque germinis, nunc ubi hoc ſalvo tritico fieri poteſt, ab angelis meſſoribus à tritico ſeparatur cautiùs & diligentiùs. Primæ, ut præmiſſum eſt, meſſis in hoc anno benignitatis meſſores erant Apoſtoli à Domino in labores aliorum introducti. Vltimæ hujus meſſis, de qua nunc agitur, meſſores erunt angeli, ut ſe habet aſſertio evangelica, Domino docente quòd ager eſt mundus, bonum ſemen filii regni, zizania filii gehennæ, meſſores angeli, per quos primò zizania ſunt colligenda in faſciculos ad comburendum, & deinde triticum congregandum in horreum Domini. Quæ omnia ultima quidem ventilatione in magna virtute per angelos creduntur ita ut prædicta ſunt effectu manifeſto complenda. Verùntamen quia *labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia angelus domini exercituum eſt*, non abſurdè creditur & ſperatur per ſacerdotum quædam angelica miniſteria etiam nunc ante finem ſeculi talia fieri ex parte, cùm ſcriptis luculentis pravi mores tanquam zizania faſciculis alligata igne infernali demonſtrantur punienda, & boni mores tanquam grana triticeæ meſſis oſtenduntur cœleſti præmio remunerari debere. Quod in libris moralibus beati Papæ Gregorii clarè invenitur; qui ſciens reprobare malum & eligere bonum, vitiis & virtutibus morum cautè ab invicem diſcernendis bene invigilavit loquendo & ſcribendo, quia angelus Domini exercituum erat,

contra phalangas vitiorum cautè ordinans exercitus morum & virtutum. Similiter & reliqui paſtores & doctores catholici probantur eſſe angeli meſſores, vel, ſicut jam diximus, vitia & virtutes tanquam zizania & triticum ſeparantes, vel filios gehennæ à filiis regni ſic diſtinguentes ut eorum vel ſermones audiens vel ſcripta legens evidenter agnoſcere valeat utrum malum in aliquo ſit ordine catholicorum ſive monachorum ſive clericorum Deo ita militantium ut meritò habitare debeant in æternis tabernaculis, ſive laicorum qui talibus taliter militantibus ita obediunt & de mammona iniquitatis benefaciunt ut cùm defecerint, ab ipſis quos obediendo & bene agendo ſibi amicos fecerunt recipiantur in æterna tabernacula, dum qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet, & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet. Sed in recipiendo Prophetam cavendus eſt pſeudopropheta, in recipiendo juſtum cavenda eſt falſa juſtitia; & ideo neceſſaria eſt meſſorum diligentia ſeparans à granis zizania, ne pro bonis recipiantur mala, pro veris falſa. Quia enim de duobus nunc ordinibus loquimur, clericorum videlicet & monachorum, quos amicos facere de mammona iniquitatis expedit hujus mundi divitibus recipiendo in clerico Prophetam & in monacho juſtum, ne in nomine Prophetæ falſo vel in nomine juſti falſò quis decipiatur, clericorum & monachorum quidam ſic inveniuntur cauteriati & nomine Prophetarum ſive juſtorum ſic privati ut nemo niſi fatuus eos recipiat in nomine Prophetæ vel juſti. Beatus Benedictus in regula ſua quatuor genera monachorum deſignat; quorum duo ſub nomine juſtorum approbat, cœnobitarum videlicet ſub regula

& Abbate militantium, & anachoritarum ſeu eremitarum ſolitudine gaudentium & jugitate orationis fruentium. Duo verò monachorum genera deterrima omnino reprobat, Sarabaitarum ſcilicet ſine regula & Abbate inordinabiliter viventium, & gyrovagorum per varia loca diſcurrentium. Quis ergo iſtos à tanto meſſore abjectos putet ſub nomine juſtorum cenſendos vel recipiendos? Perditur eleemoſyna talibus data ex quo eorum converſatio cognoſcitur nomine juſtitiæ privata. Similiter in clero ſunt deſignata genera in nomine Prophetarum ſuſcipienda, videlicet communiter viventium ſecundùm laudabile diſcipulorum Chriſti exemplum, quibus erat cor unum & anima una in Deo, nec quiſquam eorum aliquid ſuum eſſe dicebat, vel ſecundùm canones in Eccleſia ſe populumque regentium, neque terminos à patribus conſtitutos tranſgredientium vel tranſgredi ſinentium, & more ſpeculatorum ſuperventuros hoſtium incurſus præcaventium; quorum cuique dicitur: *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum & domui Jacob peccata eorum.* Item: *Super montem excelſum aſcende tu qui evangelizas Sion. Exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelizas Jeruſalem. Exalta, noli timere.* Iſti ſunt cuſtodes ſuper muros Ieruſalem conſtituti, ut die ac nocte non taceant. Iſti ſunt ſeptem angeli cum ſeptem tubis aut ſeptem phialis in Apocalypſi demonſtrati. Iſti ſunt ſeptem ſtellæ ſeptem Eccleſiarum, & ſeptem candelabra aurea cum ſeptem lucernis ardentibus & lucentibus in conſpectu Domini. Sed linum fumigans in ſacerdotio falſo multas habet maneries, pſeudoclericorum videlicet acephalorum, ſimoniacorum, conductitiorum, Nicolaitarum, & irregularium conventiculorum; quos,

ubi manifeſta eſt inſipientia eorum, ſuſcipere in nomine Prophetarum deſipere eſt, maximè nominatim proſcriptos, ut manifeſtè inceſtuoſos & conductitios à ſede apoſtolica non ſemel interdictos. Porrò conductores eorum, quia & ipſi domum Dei domum negotiationis faciunt, nec ipſi in nomine Prophetarum ſunt recipiendi, ſed arguendi & monendi; atque, ſi redarguti non reſipuerint, neque ſe alienaverint ab hoc negotiationis fermento, ipſi conductores cum ſuis conductitiis pari ſorte cenſendi, & quaſi tranſgreſſores canonum publici publicè arguendi & cavendi. Velim hic eſſe commonitos quoſdam Epiſcopos & Abbates, qui ſub nomine plebanorum palliant fœditatem conductitiorum ſuorum: Conductitius enim eſt procurator plebis vel miniſter altaris qui canonica portione minus accipiendo, ſubjectione indebita munus ab obſequio ſuo conductori perſolvit. Quam ſpeciem ſimoniæ beatus Papa Gregorius damnat apertè ſimul cum ea quæ fit per munus à manu vel per munus à lingua. Quòd ſi Abbas Epiſcopo concedente curam agit alicujus Eccleſiæ, poteſt illic unum de ſuis fratribus ponere, cui tanquam cœnobitali religione aſtricto nulla in decimis & oblationibus aſſignetur portio canonica, ſed illa circa eum ſervetur diſpenſatio apoſtolica qua diſtribuebatur unicuique ſicut cuique opus erat. Qui verò ſine lege clauſtrali ſub lege ſunt canonum, ſive ab Epiſcopo, ſive ab Abbate, vel Præpoſito in Eccleſiis plebalibus ponantur, ſecundùm canones ibidem ſtipendiandi ſunt, quia dignus eſt operarius cibo & mercede ſua; quam ſi ordinatori ſuo ad hoc remittit ut ipſe qualitercunque oves non tam paſcat quàm furetur & mactet & perdat, quia de turpi lucro ſuo magis quàm de ovibus curat, non

eſt mirum ſi oves illum non ſequuntur, ſed ab eo fugiunt, quia non noverunt vocem alienorum. Neque verò hujus perfectionis in ſe aliquo modo ſuſpicandæ materiam præbent, qua ſine ſumptu evangelium prædicans Apoſtolus multis eſt mirandus & paucis imitandus, maximè jam ordinatis Eccleſiis & eccleſiaſticæ militiæ ſtipendiis, quibus Apoſtolus abſque ſumptu prædicans intendebat ordinandis. Proinde inordinata conductio potiùs quàm ordinata inſtitutio nominanda eſt hujuſmodi clericorum ſubjectio indebita quæſtui alieno laborantium & de hoc ipſo aliquotiens murmurantium quòd ſtipe ſuo labori debita fraudantur, de qua ipſis videntibus & invidentibus alii parum vel nihil laborantes convivantur & ditantur. Et quidem nimis deteſtanda eſt jam notata ſimoniæ ſpecies in inferioribus perſonis, utpote ſua propria damnatione contentis. Verùm in Epiſcopis clericorum ordinatoribus grande imminet periculum ſanctæ Dei Eccleſiæ, judicate Papa Nicolao ut quicunque ſe ordinari permiſerit ab eo quem ſimoniacum eſſe non dubitat, unà cum ordinatore ſuo non diſparem damnationis ſententiam ſubeat, & uterque depoſitus pœnitentiam agat, & privatus à propria dignitate perſiſtat. Et quidem non æſtimo de hac re ſententiam præcipitandam, ſed apoſtolicam ſedem conſulendam utrum præſcripta conductionis pactio vel actio ſimoniacæ peſtis vocabulo ſit notanda vel mitiùs nominanda, cùm tamen ſcripta beati Gregorii Papæ diligenter inſpecta ſatis oſtendant quo nomine tales negotiationes cenſeri debeant. Verùm ne videamur præjudicia facere judicibus Eccleſiæ, non indecens eſt à ſucceſſore Petri ſuper talibus conſilium quærere primò ſine perſonarum proditione, ut parcatur eorum famæ, ſed conſulatur cautelæ, ſi

forte audientes talia in ſede apoſtolica improbari & cauterio ſimoniacæ pravitatis notari ſtudeant ab his ante proditionem ſuæ perſonæ citò emendari, hoc ſcientes quòd hæretica nota ſimoniæ forſitan carebunt ſi perperam geſta malunt pœnitendo in poſterum cavere quàm defendendo ſuoſque monitores perſequendo augere. Sicut enim beatus Petrus non rectè incedens ad veritatem evangelii ſimulatione ſua quoſdam cogens Iudaizare, cùm argueretur ſuper hoc à minimo Apoſtolorum, quia benignè recepit admonitionem & emendationem, dignus laude judicatur, neque ob talem exceſſum reprobatur ejus auctoritas, ita nimirum ſi Epiſcoporum quis excedit in his quæ ſimoniacè fieri non attendit, & redargutus arguentem diligit, ſeſeque in quibus debet corrigit, puto hunc non inimico homini zizania ſuperſeminanti comparandum vel cum illo damnandum, ſed inter agricolas computandum, neque cum malis malè perdendum, ſi filium Dei non perſequitur in ſuis membris, & acquieſcit ſanis monitis, diligitque grana vera & ſuſtinet zizania, quo contrà mali agricolæ diligunt ac fovent zizania & graviter ſuſtinent grana. Sanè hic non omittendum puto eam conſuetudinem ſatis eſſe tolerabilem qua quidam religioſi Abbates & Præpoſiti Eccleſiarum plebalium ad ſua cœnobia pertinentium curas agunt per ſemetipſos, neque aſſumunt ſibi ad hoc miniſterium coadjutores alios niſi aut fratres ſuos regulariter inſtitutos aut clericos literatos ſecundum canonum ſaltem diſciplinam ſibi per obedientiam alligatos, ut non ſit eis liberum vel ab eis recedere vel ſub eis diſſolutè contra ſynodales regulas vivere. Qui nimirum taliter aſtricti non dicendi ſunt conductitii, ſed adjutores altario ſervientes & de altario viventes, jugumque, etſi

non cœnobitalis, tamen ſynodalis obedientiæ ſub magiſtro probabili probabiliter ferentes. Hi nimirum, ſi habentes de ſuo miniſterio victum & veſtitum, his contenti erunt, non quærentes quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti, dum non ad aliud niſi ad ejus obſequium rebus Eccleſiæ utuntur, inter bonos agricolas computari poterunt, etſi non in ordine Apoſtolorum ſua omnia relinquentium, tamen in ordine imperfectorum perfectis adhærentium ipſiſque utcunque obedientium & eos adjuvantium ad agrum Domini excolendum. Vera ſiquidem grana ex diſtinctione fructuum ſuorum cognoſcuntur, dum aliud triceſimum, aliud ſexageſimum, aliud affert fructum centeſimum. Quod multi doctorum in dominica meſſe laborantium ſic exponunt ut in conjugum converſatione recta, & in viduarum ſeu continentium ſed non virginum caſtimonia, & virginum perfecta ſanctimonia hos fructus intelligendos inſinuent, eò quòd nemo penitùs extra hæc tria genera ſobriè, juſtè, ac piè viventium ſalvari poterit. Nutriuntur ſanè horum trium generum electa grana inter ipſa zizania, ſuo tempore ſufferenda, & ſuo tempore auferenda. Quod qualiter fieri oporteat, evangelica nos doctrina patenter informat. Etenim ipſe paterfamilias ſeminis boni ſeminator, qui dicit, *Ne fortè colligentes zizania eradicetis ſimul cum eis & triticum, ſinite utraque creſcere uſque ad meſſem,* ipſe eſt Rex regni cælorum, id eſt, præſentis Eccleſiæ vel congregationis ſanctorum, in qua bono ſemini zizania, id eſt, filiis regni filii nequam, quos diabolus ſuperſeminavit, uſque ad meſſem, id eſt, uſque ad conſummationem ſeculi, permixti ſunt. Illos tolerari jubet cùm dicit, *Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem*, cùm ſæpiſſime citiùs effloreſcant & ſublimiùs creſcant, ita ut

ſummos honores in eccleſiaſticis gradibus apprehendant, eò quòd nihil noceat bonis permixtio malorum, quos ante meſſem pro tempore inviti ſuſtinent, quia corrigere non poſſunt. Igitur quod præcepturus erat rectè & ut præceptorem decebat prior ipſe fecit admittens Iudam in illo ſanctorum numero quibus poteſtatem dabat eiciendi ſpiritus immundos & curandi omnem languorem omnemque infirmitatem, ut ſcias dona Dei pervenire ad illos qui cum fide accipiunt, etiamſi talis ſit is per quem accipiunt qualis fuit & Iudas. Sciendum tamen quia poſtquam, ut Lucas ſcribit, intravit in eum Satanas & abiit & locutus eſt cum principibus ſacerdotum & magiſtratibus quemadmodum eum traderet illis, & gaviſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare, & ſpopondit, jam nec in eiciendis ſpiritibus immundis, nec in languoribus aut infirmitatibus curandis illa poteſtate apoſtolica uſus eſt; quippe qui ſequenti die inter cænandum per buccellam intinctam proditor deſignatus continuò exivit, & antequam eum quem tradiderat in crucem ſuſpenderent Iudæi, laqueo ſe ipſe ſuſpendit. Nec verò tam ſegnis patientiæ veros Chriſti Apoſtolos fuiſſe arbitremur ut poſtquam ille deſignatus eſt, ſi non exiſſet, communicare illi potuiſſent ut priùs. Hæc idcirco dicimus ut zizania quæ inimicus homo ſemini bono ſuperſeminavit non abſque diſcretione rerum vel temporum toleranda eſſe, vel communionem illorum nihil obeſſe putemus. Cùm adhuc eſſet Iudas occultus fur, idque ſolus ſciret Deus Chriſtus, nihil Apoſtolis oberat quòd eis communione vel poteſtate apoſtolica commiſcebatur. At ubi deterrima ejus iniquitas actu prodiit, ut cum inimicis domini & magiſtri ſui pactum iniret proditionis & homicidii, ubi hoc hominibus notum fecit homo

Chriſtus, numquid rationi placet ſine culpa potuiſſe fieri ut deinceps illi diabolo aliqua communione homines fideles commiſcerentur? Sic nimirum quandiu quilibet filii nequam, quantalibet regno Chriſti faciant, ita agunt ut tamen ſub ſpecie boni ac nomine Chriſtiano tegantur, ſoluſque quales ſint noverit Deus, tolerandi ſunt. At ubi manifeſto convictos actu notaverit eo nomine quo digni ſunt Chriſtus qui in Eccleſia loquitur, jam nec ratio nec veritatis regula patitur ut cum ejuſmodi vel cibum ſumamus. Sic toleratus eſt filius ancillæ in domo Abrahæ unà cum filio liberæ donec prodita eſt ejus malignitas evidenti perſecutione; qua perſpecta, dictum eſt Abrahæ à matre libera: *Eiice ancillam & filium ejus. Non enim heres erit filius ancillæ cum filio meo Iſaac.* Et quomodo tunc is qui ſecundùm carnem perſequebatur eum qui ſecundùm ſpiritum, ita & nunc. Apoſtolica enim communis vitæ regula per evangeliſtam Lucam deſcripta jam Deo gratias poſt longam ſterilitatem peperit electam & nobilem prolem, clerum videlicet regularem heredem univerſorum quæ habet Eccleſia in ſpiritalis militiæ ſtipendium Deo & ſanctis ejus oblata. Hunc videntes mali coloni dicunt apud ſe non rectè cogitantes: *Hic eſt heres. Venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem ejus.* Item: *Ecce ſomniator*, qui accuſat fratres apud patrem crimine peſſimo. *Venite, occidamus eum, & videamus quid proſint illi ſomnia ſua*, quibus noſtros manipulos manipulo ſuo poſthabendos prædicat, cùm divina officia ob crimina peſſima ſimoniæ vel apertæ mœchiæ, ut aſſerit, nobis interdicta vilipendit, ſuumque ac ſibi ſimilium, ſicut dicit, rationabile obſequium in divinis officiis plus juſto magni pendit. *Venite*, inquiunt, *occidamus eum, & videamus*

*quid proſint illi ſomnia ſua.* Quaſi verò pro ſomniis inanibus & vacuis habenda ſint ſedis apoſtolicæ interdicta vel mandata, quæ utique in tantum firma ſunt & rata ut illis cælum claudentibus non deſcendat ros aut pluvia niſi juxta oris eorum verba quibus in beato Petro data eſt poteſtas judiciaria. Plura iſtorum interdicta quaſi cæli clauſuras poſſemus demonſtrare; ſed unum hic ſufficiat commemorare.

Greg. VII.

*Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri Ottoni Conſtantienſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Inſtantia nuntiorum tuorum feſtinanter redire volentium non permiſit nos fraternitati tuæ quæ in Romana ſynodo conſtituta ſunt ſeriatim intimare. Hæc tamen neceſſariò tibi ſcribenda fore arbitrati ſumus, nos juxta auctoritatem ſanctorum patrum in eadem ſynodo ſententiam dediſſe ut hi qui per ſimoniacam hereſim, hoc eſt, interventu pretii, ad aliquem ſacrorum ordinum gradum vel officium promoti ſunt, nullum in ſancta Eccleſia ulteriùs miniſtrandi locum habeant. Illi quoque qui Eccleſias datione pecuniæ obtinent, omnino eas perdant; nec deinceps vendere vel emere alicui liceat. Sed nec illi qui in crimine fornicationis jacent Miſſas celebrare aut ſecundùm inferiores ordines miniſtrare altari debeant. Statuimus etiam ut ſi ipſi contemptores fuerint noſtrarum immo ſanctorum patrum conſtitutionum, populus nullo modo eorum officia recipiat; ut qui pro amore Dei & officii dignitate non corriguntur, verecundia ſeculi & objurgatione populi reſipiſcant. Studeat igitur fraternitas tua ſic ſe in his nobis cooperatricem exhibere, ſus crimina iſta de Eccleſiis tuis radicitus evellere, quatenus boni paſtoris meritum apud Deum valeas obtinere & Romana Eccleſia de te ſicut de bono fratre & ſtudioſo cooperatore debeat gaudere.*

Interdicta hæc illiſque ſimilia ſervantibus magna imminet infeſtatio ab eorum tranſgreſſoribus, maximè alta loca & officia in Eccleſia tenentibus. Cùm ergo tali perſecutione claruerit quæ pars moveat & quæ ſuſtineat injuſtam violentiam, dignum eſt ut quaſi filius ancillæ atque ut verè ſciſmaticus proiciatur qui non jam cum Iuda fure adhuc occulto inſidias machinatur, ſed cum eodem jam detecto per manifeſta furoris ac tyrannidis molimina contra bonos debacchatur, & odio maligno non ſolùm quos ſcit, ſed etiam quos putat bonos perſequitur, neque, cùm ipſe ſit loljum, ſecum in eodem agro ſinit creſcere ſemen bonum; quod ſi unà ſecum in eodem agro æquanimiter ferret, ferendus & ipſe eſſet. Verbi gratia, ſi quolibet clerico irregularis congregationis mortuo, vel juſtè depoſito, paterentur hoc reſidui ut in locum decedentis alter ſuccederet qui relictis propriis in clauſtro viveret, quoadusque filiis Annæ multiplicatis, filii Fenennæ omnino deficerent, dum ſterilis pareret plurimos, & quæ multos habebat filios infirmaretur, poſſent portari talia portantes, & ſtipendia ſua exteriùs accipientes, atque etiam, ſi ſacris ordinibus carerent, legitima conjugia ſortientes, & ſub Chriſtiana regula vivendo, ut beatus Gregorius dicit, cor & linguam & corpus auctore Deo ab illicitis cuſtodientes. Neque verò inter ſic viventes aliqui cenſentur eſſe zizania, niſi qui non diligunt meliorum & communiter viventium ſanctius propoſitum; quod qui in ſe non habentes, in aliis diligunt, aliorum bona diligendo ſua faciunt. Qui autem bonos vel quos bonos putant non ferunt, nec ipſi utique ferendi ſunt. Qualiter autem zizania cognoſcenda, ſufferenda, vel auferenda ſint, beatus Auguſtinus unus ex electis meſſoribus in libro quæſtionum evangelicarum clarè deſcribit dicens:

dicens : *Bene intelliguntur hæretici Zizania in medio tritici, quia non ſocietate unius Eccleſiæ vel unius fidei, ſed ſocietate ſolius nominis Chriſtiani permiſcentur bonis, ut illi qui in eadem fide mali ſunt, palea potiùs quàm Zizania deputentur. Inter hæreticos & malos catholicos hoc intereſt quòd hæretici falſa credunt, illi autem vera credentes non ita vivunt ut credunt. Solet autem quæri etiam ſciſmatici quid ab hæreticis diſtent, & hoc inveniri quòd ſciſmaticos non fides diverſa facit ſed communis dirupta ſocietas. Qui falſa de Deo credit vel de aliqua parte doctrinæ quæ ad fidei pertinet ædificationem, ita ut non quærentis cunctatione temperatus ſit, ſed inconcuſsè credentis nec omnino ſcientis opinione atque errore diſcordans, hæreticus eſt, & foris eſt animo, quamvis corporaliter intus videatur. Multos enim tales portat Eccleſia, quia non ita defendunt falſitatem ſuæ ſententiæ ut intentam multitudinem faciant. Quid ſi fecerint, tunc pelluntur.* Item : *Quicunque invident bonis, ita ut quærant occaſiones excludendi eos aut degradandi eos, vel crimina ſua ſic defendere parati ſunt, ſi objecta vel prodita fuerint, ut etiam conventiculorum ſegregationes vel perturbationes cogitent excitare, jam ſciſmatici ſunt & ab unitate corde diſciſſi, etiamſi non inventis occaſionibus aut occultatis factis ſuis ſacramento Eccleſiæ corporali converſatione ſocientur. Quapropter illi ſoli catholici mali rectè deputantur qui quamvis prædicant vera quæ ad fidei doctrinam pertinent, & ſi quid fortè neſciunt, ſed quærendum exiſtimant, ſalva pietate diſcutiunt ſine aliquo præiudicio veritatis, & bonos aut quos bonos putant amant atque honorant quantum poſſunt, tamen flagitiosè facinorosèque vivunt contra quàm vivendum eſſe credunt, tales etiamſi prædantur aut accuſentur pro diſciplina Eccleſiæ ſaluti ſque ſuæ cauſa correpti, vel à communione*

*ſuſpenſi, nullo modo à communione catholica ſibi recedendum eſſe putant, quocunque permiſſi fuerint ſatisfactionis locum quærentes, & aliquando per pœnitentiam mutantur in frumentum, aliquando ſub nomine pœnitentium ita vivunt ut ſolent, aut multò minùs, quidam etiam ampliùs, nullo modo tamen à catholica unitate diſcedunt; quibus ſi mors obrepſerit, paleæ deputantur uſque in finem. Hoc etiam ipſi credunt. Nam ſi aliter credunt & inconcuſsè tenent, jam inter hæreticos numerandi ſunt. Boni catholici ſunt qui & fidem integram ſequuntur & bonos mores. Quod autem ad fidei doctrinam pertinet, ita quærunt ſi quid quærendum habent ut abſit concertatio periculoſa vel quærentibus vel ei cum quo quærunt vel eis qui differentes audiunt. Ita autem docent ſi quid docendum habent ut uſitata ut confirmata ſecuriſſimè & fidentiſſimè & leniſſimè ut poſſunt inſinuent, inuſitata verò, etiamſi veritatis manifeſtatione liquidiſſima perceperunt, quærendi potiùs quàm præcipiendi aut affirmandi modo, propter audientis infirmitatem. Si enim tantum pondus habet aliquod verum ut vires diſcentis excedat, ſuſpendendum eſt ut extendat creſcentem, non imponendum ut opprimat parvulum. Vnde eſt illud: Filius hominis, cùm venerit, putas inveniet fidem in terra? Aliquando etiam occultandum eſt, ſed cum ſpe hortatoria, ut non faciat deſperatio frigidiores, ſed deſiderium capaciores. Inde eſt illud: Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò. Quod verò ad mores pertinet, hoc bene & breviter dicitur. Aut confligendum eſt cum amore temporalium bonorum, ut non vincat, aut edomitus ſubdituſque eſſe debet, ut cùm ſurgere cœperit, facilè repellatur, aut ita extinctus ut ſe omnino nulla parte commoveat. Ex quo fit ut ipſam mortem propter veritatem alii fortiter obeant, alii æquanimiter, alii libenter. Quæ tria*

*genera fructus ſunt fertilis terræ, triceni, & ſexageni, & centeni. In horum aliquo genere inveniendus eſt tempore mortis ſuæ, ſi quis de hac vita rectè cogitat emigrare.* Hæc dicente ſancto Auguſtino, facilè agnoſcitur terra bona, melior, optima fructu triceſimo, ſexageſimo, centeſimo diſtincta. Quòd ſi quis numeroſiùs hominum genera ſalvanda voluerit diſtinguere præmiſſa tripertita diſtinctione, vel illa nihilominus tripertita qua duo in lecto, duo in agro, duo in piſtrino monſtrantur, quorum unus aſſumitur & alter relinquetur, mittimus eum ad prædicti patris volumina, in quibus de omni hominum maneria ſalvanda invenimus egregia & ſpecialia opuſcula. Nam ad inſtruendam vitam conjugum librum de bono conjugali, ad erudiendam caſtimoniam viduarum librum de bono viduitatis, ad conſummandam perfectionem virginum librum de virginitate ſcripſit lucidiſſimè, atque ad informandos milites & principes librum ſcripſit ad Comitem. Porrò ad informationes monachorum librum ſcripſit de opere monachorum. De vita verò clericorum ſcripſit regulam ſermone ſuccinctam, ſenſu copioſam, doctrinæ ac vitæ Apoſtolorum per omnia conſonam. Dum ergo doctoris hujus conſidero libros de ordinibus Eccleſiæ diſtinctis diſtinctè compoſitos, quaſi quoſdam ejus perpendo manipulos cum exultatione meſſoris ante dominum meſſis portandos. Item beati Papæ Gregorii ſcripta luc idiſſima quædam ſunt regulæ præclaræ de omnibus ordinibus totius Eccleſiæ, dum & in libro paſtoralis curæ clerum, & in dialogo ſuo vita patris Benedicti deſcripta inſtruit ordinem monaſticum, & in homeliis & epiſtolis atque ſcriptis moralibus cunctum docet populum Chriſtianum, ſecundùm quod ei fuit injuncta ſollicitudo omnium Eccleſiarum. Prædictorum ergo & aliorum

patrum orthodoxorum doctrinæ quædam ſunt rectiſſimæ regulæ ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. Vnde ab his exorbitantes neceſſarium eſt curari pœnitendi medicina; in qua tamen cavendæ ſunt falſæ pœnitentiæ, quæ à noſtri temporis meſſoribus Romanis Pontificibus Gregorio VII. & Innocentio Papa II. ita ſunt ab agro dominico exterminatæ atque faſciculis comburendis alligatæ ut eorum ſcripta & interdicta penſantes liquido cognoſcere valeant non magis valere falſam pœnitentiam contra peccatum actuale quàm falſum baptiſmum contra peccatum originale. Quod cùm ita ſit, rectè movemur & dolore afficimur videntes in Eccleſia Dei quoſdam excommunicatos vel interdictos. Per falſam pœnitentiam vel, quod pejus eſt, per nullam admitti ad dominici corporis communionem laicam vel, quod pejus eſt, leviticam, quaſi flammeus gladius ad cuſtodiendam viam ligni vitæ poſitus omnino ita ſit in diebus noſtris extinctus ut ad illud pateat acceſſus ligno ſcientiæ boni & mali abutentibus ac pudenda ſua tegentibus vel, quod pejus eſt, peccata ſua, etiam manifeſta, defendentibus. Multos hac tempeſtate videmus cum Herode vel Herodiade illicita præſumentes, & paucos cum Iohanne talia redarguentes. Et ut à bonis exempla ſumamus, multi Reges & Principes exemplo David Regis peccant, ſed pauci exemplo ejus emendant. Multi Pontifices & ſacerdotes exemplo Petri cadunt, ſed pauci exemplo ejus reſurgunt. Multi animales ſpiritum non habentes, & omnino inordinatè viventes, nulla regula vel cœnobitalis vel ſaltem Chriſtianæ religionis utentes, manifeſtè ſemetipſos à corpore Chriſti ſegregant, ita ut nec ſpeciem in ſe alicujus boni membri oſtendant, & tamen eidem corpori ſacramento tenus nemine prohibente communi-

cant, aut, quod pejus eſt, idem corpus immolant atque diſpenſant. Vnde non immeritò etiam à quibuſdam illiteratis jam quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inveniatur, & pauci ſunt qui dicere valeant vel dicant cum Apoſtolo: *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Item: *In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros, ut non vituperetur miniſterium noſtrum.* Solummodo gladiis & fuſtibus, minis & terroribus exigunt plures talium ut non vituperetur miniſterium eorum, cùm ſit vituperabile in oculis Dei & hominum. Itaque deficiente nunc humano conſilio & auxilio, Domine, refugium tu factus es nobis à generatione in generationem, quia in te ſolo nobis eſt fiducia quòd mittas & eicias operarios in meſſem tuam, mittas voluntarios, eicias etiam invitos, quos tu noſti eſſe idoneos operarios, quales optamus eſſe omnes omnium Eccleſiarum prælatos, & maximè apoſtolicæ ſedis antiſtites, Cardinales, atque Legatos, ut videlicet per ipſos corrigatur ſi alicubi à ceteris erratur. Mitte, Domine Ieſu, angelos tuos in meſſem tuam, qui colligant de regno tuo omnia ſcandala & de campis tuis omnia zizania, inter quæ non minimum eſt illa ſæpe notata regula; cujus malæ frutices in campis tuis uberiora occupant loca, ita ut, ſicut Amos Propheta deplorat, deſiccatus ſit vertex Carmeli & lugeant ſpecioſa paſtorum. Ait enim: *Dominus de Sion rugiet, & de Ieruſalem dabit vocem ſuam. Et luxerunt ſpecioſa paſtorum, & exſiccatus eſt vertex Carmeli.* Non ergo ſolum *te decet hymnus Deus in Sion*, ſed etiam rugitus de Sion: quia ſicut hymnus eſt vox exultationis in tabernaculis juſtorum ſanctæ civitatis Sion ſive Ieruſalem civium, ſic rugitus eſt vox terroris tanquam de ore leonis in terribilibus judiciis ſuper

ſpecioſis paſtorum & de vertice Carmeli. Olim ſuper ſpecioſa paſtorum & ſuper verticem Carmeli Deus majeſtatis intonuit quando Iudæorum ſacerdotibus in pretioſo & ſpecioſo templo glorianti-bus & dicentibus, *Templum Domini, templum Domini, templum Domini eſt*, è contrà vox Domini confringentis cedros, id eſt, humiliantis falsò glorioſos, redarguit eos in verbis mendacibus, eò quòd ipſis in templo Dei latrocinantibus jam non eſſet illud templum nominandum, ſed ſpelunca latronum, atque ideo juſto judicio divino ſuperveniente Rege Babylonis omnia templi ſpecioſa eſſent vaſtanda, & vertex Carmeli, ſuperbia videlicet Iudæorum in ſcientia circumciſionis, quod ſonat Carmelus, vanè gloriantium, foret humiliandus, & ſubtracta ſibi pluvia deſiccandus. Quod & factum eſt, primò per primam Babyloniam, ſecundò per ſecundam Babyloniam Romam, captivatis Iudæis atque vaſtatis omnibus eorum ſpecioſis, ita ut etiam nubibus non pluentibus imbrem gratiæ ſuper Carmelum, cujus nomen, quia ſcientia circumciſionis interpretatur, omnem Iudaicæ religionis demonſtrat cultum, rectè ipſe Carmelus comparetur montibus Gelboë pro eo quòd nec ros nec pluvia cæleſtis gratiæ veniat ſuper Iudaicas obſervantias, quantumlibet ſpecioſas & ex ſcientia legis & circumciſionis glorioſas. Rectè itaque luxerunt ſpecioſa paſtorum in quibus Deo non fuit beneplacitum. Et rectè ſiccatus eſt vertex Carmeli, ſubtracto ſibi rore & imbre cæleſti. Quod autem de falſis Iudæis carne tantùm & non fide vel imitatione filiis olim dictum eſt contra gloriam eorum vanè gloriantium in ſpecioſis paſtorum & vertice Carmeli, hoc idem procul dubio nunc ſpiritus dicit Eccleſiis; in quibus cùm ſit cultus parietum ſpecioſus & multo auro fulgi-

dus, mentium ſitus neglectus invenitur & ſordidus. Vertex etiam Carmeli deſiccatus comprobatur, quando cujuſlibet Eccleſiæ angelo in vertice pontificalis apicis exaltato verè dici poteſt: *Caritatem primam reliquiſti.* vel: *Quia tepidus es, incipiam te evomere.* vel: *Nomen habes quòd vivas, ſed mortuus es.* vel: *Neſcis quia tu es miſer & miſerabilis & cæcus & nudus.* Quidnam iſta contra Eccleſiarum angelos dicta ſignificant niſi verticem Carmeli deſiccatum? Sed cùm dicitur unicuique talium, *Pœnitentiam age*, ſpes datur veniæ ſimul & gratiæ, cujus rore ac pluvia vertex Carmeli denuo rigatus irriguo ſuperiori & inferiori madeat ac germinet, fructuſque dignos pœnitentiæ faciens, pro urtica libidinis myrthum caſtitatis & pro ſaliunca deſidiæ abietem ferat vitæ contemplativæ ſimul & activæ, quæ ambæ notantur in abiete, quæ in terra ſtans, in altum creſcendo erigitur; ut ejus radicatio inferiùs & celſitudo ſuperiùs doceat nos terrena deſpiciendo in uſu tenere, cæleſtia ſuſpiciendo in deſiderio ſancto ardere. Ablatis igitur hujuſmodi urticis & ſaliuncis, quales gignit humus inculta & nullo vel cœnobialis vel ſaltem Chriſtianæ regulæ aratro verſata ſecundùm patrum ſana documenta, tu qui maledicis ficulneæ foliis tantùm ſine fructu venuſtæ, malignæ videlicet ſynagogæ habitu pompoſæ, à virtutibus vacuæ, benedices coronæ anni benignitatis tuæ, fertilitatem donando poſt multam ſterilitatem; & ſic effuſa benedictione tua, campi tui eatenus inculti, nunc bene culti replebuntur ubertate omnino ſufficiente ad implenda horrea dominica ultimæ illius meſſis copia in qua tollenda ſunt omnia zizania. Campi tui, homines ſcilicet æquitate juſtitiæ plani, replebuntur ubertate bonorum operum, & cùm lugeant ſpecioſa paſtorum de quibus

jam ſuprà dictum eſt, è contrà pingueſcent ſpecioſa deſerti; quia repudiatis Iudæis eorumque ſimilibus, pietatis quidem ſpeciem habentibus, ac proinde ſpecioſis, virtutem verò ejus abnegantibus, ac proinde contemptibilibus, pauperes evangelizantur, non ſolùm ex Iudæis, verùm etiam ex gentibus, mundo contemptibiles, Deo autem, qui corda videt, ſpecioſi. Hi tales deſerti & derelicti à ſeculo pingueſcent intus coram Deo; cui & dicit quiſque talium: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Quo contrà illi quibus dicitur, *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta*, etſi foris opulentia temporalium bonorum ſint incraſſati, impinguati, dilatati, pinguedine carent vituli ſaginati; quem dum interdicti & à ſpiritu ſancto deſerti ſacramento tenus immolant & manducant, rei fiunt corporis & ſanguinis ejus, non participes pinguedinis ipſius. De hac ipſa pinguedine pingueſcent ſpecioſa deſerti, dum pauperes hoc ſeculum deſerentes & ab ipſo deſerti dignè ſacrificant vel manducant corpus Domini, per quod fiunt participes ſpiritus ſancti, qui eſt pinguedo vituli ſaginati. Animales autem ſe ipſos ſegregantes, ſpiritum non habentes, etſi aſſiduè ſacrificent vel communicent, jejuni ſunt ab hac pinguedine qua, ut dictum eſt, pingueſcent ſpecioſa deſerti. *Et exultatione colles accingentur.* Colles in hoc deſerto ſpecioſo vel in his campis ubertate repletis illi poſſunt intelligi qui quoniam ſe humiliant exaltabuntur, & in hac ipſa exaltatione tunc exultabunt in gloria coram ſimul diſcumbentibus, cùm dicetur cuique illorum: *Amice, aſcende ſuperiùs.* Vertex Carmeli deſiccàtus, ut ſuprà ex parte oſtendimus, multùm diſſimilis eſt iſtis collibus præ multitudine dulcedinis ipſos inebriantis gaudentibus & exultantibus. Iſti namque, ſecundùm

quod ſpiritus eorum adhærens Deo unum efficitur cum eo, intus exultatione replentur; ſed ſecundum quòd corpus humilitatis ipſorum configurabitur corpori claritatis ejus, etiam forinſecus exultatione accingentur. Et quia de numero talium fiunt quidam magiſtri gregum rationabilium, ſicut ob gratiæ prærogativam colles, ita propter commiſſos greges dicuntur arietes, qui prænotata exultatione cum ceteris quidem collibus accingentur, ſed præ ceteris induentur, ita ut quiſque illorum cum Propheta dicere valeat: *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me veſtimentis ſalutis & indumento juſtitiæ circumdedit me quaſi ſponſum decoratum corona & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis.* In ſponſi nomine paternum, ſed in ſponſæ maternum penſa pietatis affectum, cui meritò geminum debetur ornamentum tam ſponſo quàm ſponſæ decentiſſimum. *Et valles abundabunt frumento.* Montes quidem exultabunt ut arietes, & colles ſicut agni ovium, dum exultatione colles accingentur, & arietes eadem exultatione tanquam nuptiali veſte induentur. Sed valles hujuſmodi collibus inferiores, videlicet ſancti & humiles corde, nulla præditi eccleſiaſtica dignitate, abundabunt frumento virtutum ſpiritalium, quales Apoſtolus enumerat dicens: *Fructus autem ſpiritus eſt caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, fides, manſuetudo, continentia, caſtitas.* Hujuſmodi fructibus abundantes non tacebunt à laude vel gratiarum actione, qua clamabunt, non contra Dominum, ſicut blaſphemi arrogantes & murmurantes, aut etiam ſua merita jactantes, aliaque tacenda loquentes. quod non eſt abundare frumento, ſed ſpinas & tribulos germinare. Clamabunt ergo tam colles quàm valles, tam prælati

quàm ſubjecti, aſſiduè orando & laudando Deum, ſeu gratias illi agendo. Contra verbum peregrinationis, quod eis fuit cauſa diuturnæ captivitatis, clamabunt prædicando verbum ſalutis, quod eis erit cauſa efficiens reverſionis. Illo verbo venundati ſuper flumina Babylonis non canendo ſed flendo ſederunt, quia hymnum de canticis Sion in terra aliena cantare nón potuerunt. Iſto verbo redempti & in Ieruſalem cæleſti nunc ſpiritu poſiti, poſthac etiam carne tranſponendi, reſumunt organa pridem ſuſpenſa, hymnumque de canticis Sion tanto ſolemniùs frequentant quanto elongantes à Babylone, ſupernæ Ieruſalem portas expeditiùs intrant. Cùm enim ſcriptum ſit, *Introite portas in confeſſione, atria ejus in hymnis*, iſti à Babylone reverſi ſtant in atriis Ieruſalem. *Etenim hymnum dicent*, quem non dicerent ſi extra hæc atria eſſent. *Hymnum dicent*, non qualem decuit in camino ignis dici à paucis tali martyrio aptis in medio Babylonis, verbi gratia ſub perſecutione ſpurciſſimi & nequiſſimi Neronis, ſed hymnum de quo in principio cantici hujus præcipui de canticis Sion dictum eſt: *Te decet hymnus Deus in Sion.* Quis eſt iſte hymnus niſi poſt omnium Regum Babylonicorum, quorum Antichriſtus erit ultimus, deſtructionem & civitatis Ieruſalem reædificationem cantus exultativus, qualis in ultimis ſeptem pſalmis invenitur expreſſus, ubi univerſalis Eccleſia vel quælibet eccleſiaſtica perſona de gladio maligno liberata vel in ſpe vel, quod melius eſt, in re ſic exultat in Rege ſuo Chriſto ut non ſolùm tres pueri ſeu viri fortiſſimi, ſed etiam filiæ Sion exultent in Rege ſuo Regi Babylonis valde oppoſito. De Rege Babylonis dicit Daniel: *Quos volebat interficiebat, quos volebat percutiebat; quos volebat exaltabat, quos volebat humi-*

*liabat*. Quos, inquit, volebat, non quos debebat. Propterea igitur filiæ Sion exultant in Rege ſuo, qui dicit, *Non veni facere voluntatem meam, ſed eius qui miſit me patris*, quia ille neminem quantumlibet carnaliter propinquum exaltat niſi prout cauſa æquitatis poſtulat, qui etiam fratres ſuos Iudæos exiſtente culpa reprobat, & neminem percutit vel humiliat quem fides & humilitas commendat. Vnde nec gentiles à gloria ſanctis præparata repellit quos aliàs dignos eſſe conſtiterit. Ac proinde ipſe eſt Rex juſtitiæ, dignus gloria & honore, dignus hymno civium Sion, prout *te decet hymnus Deus in Sion*. Etenim hymnum dicent juvenes & virgines cum junioribus, puſilli cum majoribus unanimiter canentes. Gloria patri, cujus templum eſt mirabile in æquitate. Gloria filio, ipſi templo. Gloria ſpiritui ſancto, qui eſt illa pinguedo qua pingueſcent ſpecioſa deſerti. Gloria patri & filio & ſpiritui ſancto, uni ac trino Deo, tam in templo admirabili æquitate quàm in campis ubertate repletis. In templo illum glorificent Sacerdotes & Levitæ mirabili æquitatis obſervantia, dum inter populum mediatores non declinent ad iniqua judicia, vel Deum fraudantes minùs annuntiando quàm debent ejus juſtitiam, vel populum fraudantes minùs quàm decet increpando ejus peccata. Item in campis repletis ubertate glorificet illum totus populus Chriſtianus afferens illi gloriam & honorem in fructibus juſtitiæ vel dignæ pœnitentiæ. Amen. Amen. Amen.

*Epiſtola Eugenij III. Papæ ad Gerohum, qua approbat opuſculum ſuprà deſcriptum.*

EVgenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio G. Richerſpergenſi Præpoſito ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Scripta devotionis tuæ benignè recepimus, & fervorem tuæ religionis ex eorum inſpectione manifeſtè cognovimus. Concaluit enim cor tuum intra te, & in meditatione tua exardeſcit ignis. Ignitum quoque eloquium tuum vehementer. Super hoc itaque quòd contra peſſimas novitates, commotiones quoque quæ contra Eccleſiam Dei & perſonas Eccleſiaſticas oriuntur, te zelo caritatis exardeſcere cognoſcimus, paterno affectu gaudemus, & devotionem tuam in Domino collaudamus. Verùm quoniam bonum eſt incipere, ſed multò melius conſummare, dilectionem tuam in Domino commonemus ut in bono propoſito firmiter perſeveres; quia nos perſonam tuam, tanquam litteratum & religioſum virum, paterna caritate diligimus, & in quibus ſecundùm Deum poſſumus honorare & manu tenere volumus.

*Incipiunt geſta quibus Atrebatenſium civitas ſub Vrbano Romanæ & apoſtolicæ ſedis Epiſcopo, excuſſo Cameracenſium ſubjectionis jugo, in antiquam reformatur dignitatem.*

ANno igitur Dei Chriſti milleſimo nonageſimo ſecundo, tertio Idus Auguſti, defuncto domno Gerardo juniore Cameracenſi Epiſcopo, qui & Atrebatenſi ſedi præfuerat, Atrebatenſis Eccleſia, quæ diù proprii paſtoris ſolatio caruerat, in aures domni Vrbani II. Papæ diutinum laborem & calamitatem rerumque ſuarum expoliationem gemebunda effudit. Ipſe igitur Papa omnium Eccleſiarum gerens ſollicitudinem, & Atrebatenſis Eccleſiæ reminiſcens dignitatem, immo Remenſi metropoli duodecim epiſcopatus redintegrare cupiens, domno Raynoldo venerabili Remorum Archiepiſcopo pro præfata Atrebatenſi Eccleſia ſcripſit in hæc verba.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Raynoldo venerabili Remorum Archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Noverit tua fraternitas quòd Atrebatenſis Eccleſia una ex nobilioribus Eccleſiis Remenſis metropolis fuit, Pontifices viros religioſiſſimos & cetera pontificalia jura firmis rationum monumentis obtinuit. Mandamus itaque tibi atque præcipimus ut illum quem Eccleſia illa canonico conſenſu cleri & populi ſibi in Epiſcopum elegerit conſecrare & eidem Eccleſiæ incardinare non differas. Solet enim fieri ut Eccleſiæ perſecutionis tempore ſuis ordinibus,

ſuis populis, ſubſidiis etiam temporalibus deſtitutæ aliis temporaliter committantur Eccleſiis, poſtquàm verò his quibus imminutæ fuerant Deo diſponente abundare cœperint, priſtinam recipiant dignitatem. Solius enim Apoſtolici eſt epiſcopatus conjungere & conjunctos disjungere aut etiam novos conſtruere. Fretus itaque noſtra auctoritate id ne timeas adimplere. Voluntatis etenim noſtræ eſt Remenſis Eccleſiæ olim duodecim epiſcopatuum dignitatem Deo cooperante in priſtinum gradum revocare.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & populo Eccleſiæ Atrebatenſis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Atrebatenſis Eccleſia una ex nobilioribus Eccleſiis comprovincialibus Remenſis metropolis ſolemnibus canonum monumentis freta, olim principalis ſedes epiſcopatus fuit, proprium Pontificem habuit, ſuam dioceſim & cetera pontificalia jura firmis antiquitate rationum inſtrumentis obtinuit. Volumus itaque & apoſtolica auctoritate præcipimus ut jugo Cameracenſis ſubjectionis ab Eccleſia veſtra excuſſo, & recepta dignitate primis temporibus rationabili firmitate poſſeſſa, Cardinalem Epiſcopum vobis & Eccleſiæ veſtræ utilem eligere & electum per manum Metropolitani veſtri conſecrare & Eccleſiæ veſtræ incardinare ſtudeatis. Ei verò qui canonico conſenſu cleri & populi electus fuerit apoſtolica auctoritate interdicimus ne impoſitam ſibi electionem diſſimulatione aliqua hujus novæ ordinationis ſubterfugiat. Solet enim fieri ut Eccleſiæ perſecutionis tempore ſuis ordinibus, ſuis populis, ſubſidiis etiam temporalibus deſtitutæ aliis temporaliter committantur Eccleſiis, poſtquàm verò his quibus imminutæ fuerant Domino donante abundare cœperint, priſtinam recipiant dignitatem. Data Caſtraneti IV. Nonas Decembris.

## *Epiſtola Atrebatenſis Eccleſiæ ad domnum Rainoldum Archiepiſcopum Remenſem.*

REverentiſſimo Patri Raynoldo Remorum Archiepiſcopo Atrebatenſis Eccleſiæ clerus & populus orationis aſſiduitatem & fidelem per omnia obedientiam. Dominus noſter Ieſus Chriſtus videns vidit afflictionem Eccleſiæ noſtræ tyrannico Cameracenſium jugo olim per multa [annorum volumina] indecenter oppreſſæ, ejuſque filiorum præ doctrinæ paſtoralis penuria per vitia diverſa labentium periculo condoluit, dum his diebus per domni Apoſtolici Vrbani imperium, per noſtri quoque Principis Roberti totiuſque cleri & populi congratulantis aſſenſum, eidem Eccleſiæ rectorem proprium reſtituere diſpoſuit. Dei igitur clementiam, ne nos in hoc cœpto negotio deſerat, imploramus. Veſtræ quoque paternitatis conſolationem expoſcimus quatenus ad ipſam electionem oratione & jejunio à ſancto ſpiritu quæſitam clericum diſcretum & nobilem ſeu Abbatem qui in hoc ſacro miniſterio veſtri interſit vicarius à veſtro latere tranſmittere non differatis. Nos enim non dilationis alicujus occaſionem inveſtigare, ſed parati ſumus rationabili juſſioni domni Apoſtolici ad præſens obedire.

## *Epiſtola Rainoldi Archiepiſcopi Remenſis Atrebatenſi Eccleſiæ delegata.*

RAynoldus Remorum Archiepiſcopus Atrebatenſi Eccleſiæ ſalutem & benedictionem in Domino Ieſu. Noverit veſtra fraternitas quoniam

Cameracenſes clericos ut Remis ad Concilium quod in Dominica qua canitur *Oculi mei ſemper* celebraturi ſumus veniant, & ut ſecum privilegia ſua afferant, quorum auctoritate Eccleſiam veſtram Epiſcopi ſui dominio velint ſubjugare monuimus. Mandamus itaque vobis quatenus ad idem Concilium auctoritatibus ſententiiſque patrum fulti, quas inſuper à beato Remigio inſtitutore veſtro habetis, veniatis, & eas in conſpectu Concilii non timidè proferatis. Quòd ſi rationes veſtræ victoriæ locum obtinuerint, ex domni Papæ præcepto & totius Concilii conſilio à veſtro deſiderio non vos fraudari patiemur.

*Taliter Atrebatenſis Eccleſia ad Concilium invitata in conſpectu totius Concilii hanc diutinæ calamitatis querimoniam effudit.*

AVdiat domni Archiepiſcopi providentia, audiat & hujus ſanctæ ſynodi congregatio devota querimonias quas in neceſſitate ſua facit ſoror Atrebatenſis Eccleſia. Hæc civitas olim ſuo proprio paſtori dicata & ſubnixa ſub ſola ſancta Remenſi Eccleſia, una ex antiquis & nobilioribus civitatibus totius Remenſis metropolis, valuit in omni eccleſiaſtica diſciplina. Quòd verò civitatis & nomen & dignitatem obtinuerit teſtatur Oroſius Presbyter in libro contra paganos, ſæpius in ſuo tractatu de ipſa faciens mentionem. Sed & chronicales libri de conditoribus urbium certiſſimè tractantes Romam & Remis à Romulo & Remo, Sueſſiones verò & Atrebatum à Cneo Pompeio, reliquas circa civitates à quibuſdam Gallis fuiſſe referunt inſtitutas. Quòd autem hæc civitas ſit & Epiſcopum proprium habuerit, in Eccleſia

Eccleſia Arelatenſi, Viennenſi, Lugdunenſi, immo in hac ſancta Remenſi, ex ſanctorum canonum epilogio colligitur, ubi Gallicanæ metropoles & earum ſuffraganeæ enumerantur, inter quas & hæc civitas Atrebatum à Remenſi quarta & ante Cameracum poſita invenitur. Hinc legitur in vita ſancti Remigii: *Per idem tempus ab Anaſtaſio Imperatore codicillos Hludovvicus Rex pro conſulatu accepit. Sed & Hormiſda Romanæ ſedis Pontifex ſancto Remigio antiquæ metropolis Epiſcopo, quæ tunc temporis habebat ſub ſe duodecim civitates & totidem Epiſcopos eiſdem præſidentes, vices ſuas in regno Hludovvici commiſit.* Item in vita beati Vedaſti: *Sanctus igitur Remigius divina diſpenſatione & ſalubri ſacerdotum conſilio beatum Vedaſtum ordinavit Epiſcopum, & ad prædicandum verbum vitæ Atrebatæ urbi eum direxit &c.* Item teſtamentum beati Remigii ab ipſo editum Atrebatæ urbi principaliter Epiſcopum fuiſſe confirmat hoc modo: *Ego Remigius Eccleſiæ Atrebatenſi, cui Domino annuente Vedaſtum fratrem meum cariſſimum Epiſcopum conſecravi, ex dono Hludovvici Regis duas villas in alimoniis clericorum, Orcos videlicet & Sabucetum, deputavi, quibus etiam pro memoria nominis mei viginti ſolidos dari jubeo. Ego Remigius teſtamentum meum relegi, ſignavi, ſubſcripſi, & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti Deo adjuvante complevi.* Proſecuta autem excommunicatione in hujus teſtamenti violatorem primus reſpondit Vedaſtus Epiſcopus: *Cui pater meus Remigius maledixit maledixi, & cui benedixit benedixi. Interfui quoque & ſubſcripſi Geneboldus Epiſcopus.* Lupus Epiſcopus, Medardus Epiſcopus, Benedictus Epiſcopus, Eulogius Epiſcopus idem dixerunt. Quoniam igitur Atrebatenſem Eccleſiam tot & tantis auctoritatibus fretam principalem

Q

Epiſcopum patens eſt habuiſſe, civitas eadem ultra priorem modum populoſa, clerus & populus patrii paſtoris abſentiam diutiùs ſuſtinere non valens, quem olim amiſit, ſibi proprium efflagitat reſtitui. Anno ſiquidem Dei Chriſti milleſimo nonageſimo ſecundo, III. Idus Auguſti, defuncto domno Gerardo juniore Cameracenſi Epiſcopo, qui & Atrebatenſi ſedi ſic utinam ſtuduiſſet prodeſſe quomodo contigit & præeſſe, prædicta Eccleſia interiùs & exteriùs miſerabiliter afflicta in aures domni Romani Pontificis Vrbani diutinum laborem & dolorem effudit. Ipſe igitur pater prudentiſſimus intelligens adveniſſe tempus miſerendi ejus, habens verò poteſtatem malè ordinata in priſtinam revocare dignitatem, Atrebatenſi Eccleſiæ liberam contulit poteſtatem quatenus ſecundùm inſtituta ſanctorum canonum ſibi proprium eligerent Epiſcopum. Tibi etiam, Pater venerabilis Raynolde, ut electum conſecrare non differas delegavit. Quòd autem eidem Eccleſiæ paſtorem habere deſideranti, eò quòd & civitas ſit & valde populoſa & aliquando habuerit, paſtor reſtitui debeat ex ſanctorum patrum ſententiis ſubſequentibus colligi poteſt. Inde enim in una epiſtolarum beati Clementis Papæ ſic legitur: *Epiſcopos autem per ſingulas civitates quibus Petrus magiſter meus non miſerat prudentes & ſimplices nobis mittere precepit. Vos autem per veſtras dioceſes Epiſcopos conſecrate & mittite. In ſingulis verò civitatibus ſingulos, & non binos vel ternos, neç in villis vel caſtellis vel modicis civitatibus, ne vile eorum nomen fiat.* Hinc pulcrè proſecutum in Sardicenſi Concilio Epiſcopum eſſe ordinandum in his civitatibus quæ Epiſcopos habuerunt, aut ſi qua talis aut tam populoſa eſt civitas quæ mereatur habere Epiſcopum. Inde etiam Felix Epiſcopus Selemſe-

litanus in ſecundo Concilio Africano ita dixit: *Etiam, ſi hoc placet ſanctitati veſtræ, inſinuo ut dioceſes quæ nunquam acceperunt Epiſcopos non habeant, & illa dioceſis quæ aliquando habuit habeat proprium, & ſi abſcedente tempore, creſcente fide, Dei populus multiplicatus deſideraverit proprium rectorem habere, ejus videlicet voluntate in cujus poteſtate eſt dioceſis conſtituta, habeat proprium Epiſcopum. Ab univerſis dictum eſt: Placet.* Quòd autem prædictus Papa hanc rem laudabiliter definivit, & in ejus ſit arbitrio conjunctos disjungere & plures epiſcopatus unire ex beati Gregorii vita vel regiſtro colligitur, qui tres vel quatuor ſæpe univit, & ſæpe unitos disjunxit. Inde etiam Felici Epiſcopo Acropolitano ita ſcribit: *Quoniam Velina, Buxentina, & Blandana, quæ tibi in vicino ſunt conſtitutæ, ſacerdotis vacare noſcuntur regimine, propterea fraternitati tuæ earum ſolemniter operam viſitationis injungimus.* Item Ianuario Epiſcopo Caralis Sardiniæ: *Pervenit ad nos in loco qui intra provinciam Sardiniam [ſitus eſt &] Phauſiana dicitur conſuetudinem fuiſſe Epiſcopum ordinari, ſed hanc pro rerum neceſſitate longis aboleviſſe temporibus. Quia autem nunc ſacerdotum indigentia quoſdam illic paganos remanere cognovimus & ferino degentes modo Dei cultum penitùs ignorare, hortamur fraternitatem tuam ut illic ſecundùm priſtinum morem ordinare feſtinet antiſtitem, talem videlicet qui ad hoc opus moribus ac verbo aptus exiſtat & aberrantes ad gregem dominicum paſtorali ſtudeat æmulatione deducere; quatenus eo illic animarum vacante compendio, nec vos inveniamini ſuperflua popoſciſſe, nec olim deſtructa fruſtra nos reformaſſe pœniteat.* Quocirca, ſancti Patres & Domini, ſub obtentu ſancti ſpiritus, ſub cujus nomine convocati eſtis, reſpicite ſororem veſtram, Attrebaten-

ſem Eccleſiam eripite à jugo ſervitutis diù injuſtè captivatam, ne tandem aliquando tædio affecta poſt veſtigia gregum incipiat vagari à paſtore deſtituta.

Hæc in pleno Concilio proclamatione ſed & Eccleſiæ ſuæ, ut præmoniti fuerant, Atrebatenſes deliberatione perlecta, cùm è contrà Cameracenſes clerici non ſolùm privilegia quibus Atrebatenſem Eccleſiam ſibi poſſidendam vendicarent non afferrent, ſed nec auctoritates ibi perlectas ratione aliqua infirmare prævaluiſſent, domnus Archiepiſcopus, ut pius pater, de ejuſdem Eccleſiæ reſtitutione ſollicitus, apoſtolicas litteras ad ſe directas in medium afferri & legi præcepit hæc continentes.

Vrbanus Epiſcopus S. S. D. dilecto confratri Raynoldo Remorum Archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Noverit tua fraternitas quod Eccleſia Atrebat. &c. *ut ſuprà pag.* 237.

Ipſo denique Archiepiſcopo jubente allatus eſt ſanctorum canonum liber. Quo aſſumpto Notarius hanc ſententiam in conſpectu omnium perlegit.

*Oſius Epiſcopus in Sardicenſi Concilio dixit.* Licentia ordinandi Epiſcopum danda paſſim non eſt. Si enim ſubitò aut vicus aliquis aut modica civitas, cui ſatis eſt unus Presbyter, voluerit ſibi Epiſcopum ordinari, ad hoc ut vileſcat nomen Epiſcopi & ſummi honoris auctoritas, non debent illi ex alia provincia invitati facere Epiſcopum niſi aut in civitatibus quæ Epiſcopos habuerunt, aut ſi qua tam populoſa eſt civitas vel locus qui mereatur habere Epiſcopum. Synodus reſpondit: Placet.

Exurgentes etiam domnus Burchardus Abbas de ſancto Baſolo, Dudo quoque capellanus, qui nuper à facie Apoſtolici fuerant regreſſi, eundem Papam de hoc negotio Archiepiſcopo per eos man-

daſſe & præcepiſſe teſtati ſunt, ut ſcilicet in Atrebatenſi Eccleſia Epiſcopum ſine dilatione ordinaret. Super his igitur omnibus ab Epiſcopis ibidem reſidentibus, domno ſcilicet Hugone Sueſſionenſi, domno Elinando Laudunenſi, domno Rabbodo Viromandenſi, domno Fulcone Belvacenſi, domno Gerwino Ambianenſi, domno Gerardo Morinenſi, & ab univerſo Concilio conſilium expetivit. Cùm verò Epiſcopi cum Archidiaconis & altioribus præſentis cleri perſonis & quibuſdam Abbatibus à conſilio rediiſſent, inducias tanti diffiniendi negotii ab Archiepiſcopo poſtulaverunt. Videns autem Galcherus Cameracenſium Archidiaconus cum aliis eiuſdem Eccleſiæ clericis domnum Archiepiſcopum induciarum petitioni nolle acquieſcere, ſed potiùs ad obediendum Apoſtolici definitioni inſtare, proſiliens in medium cauſam Atrebatenſis Eccleſiæ conatus eſt perturbare dicens Atrebatenſem Eccleſiam non debere jure aliquo proprium Pontificem habere ſeque ipſum vel Cameracenſes clericos in præſentia domni Papæ hoc ipſum eſſe paratos probare. Hoc Archiepiſcopus audiens domno Galberto Præpoſito ceteriſque Atrebatenſibus id dedit conſilii quatenus gratia confirmationis cauſæ ſuæ & pro reclamantium ſatisfactione præſentiam Apoſtolici non dubitarent repetere. Annuente igitur univerſo Concilio ſtatuti ſunt octo dies, à Dominica ſcilicet ante aſcenſionem Domini uſque ad ſubſequentem, in quibus utraque pars Apoſtolico ſe præſentaret, & priùs veniens alteram expectaret. Facto igitur ſilentio, domnus Archiepiſcopus ſic tandem cauſam iſtam diffinivit. Et ut hoc pro certo ſcirent, toti ſynodo conteſtans denuntiavit quòd ſi pars Atrebatenſium ire negligeret, de hoc negotio eos ampliùs non audiret. Si verò Cameracenſes ire reſpuerent, in

Eccleſiæ Atrebatenſi ſecundùm præceptum domni Papæ ſine dilatione ordinaret Epiſcopum. Qualiter autem Atrebatenſes clerici, Iohannes ſcilicet & Drogo, novem diebus in præſentia Apoſtolici demorati ſunt, qualiter etiam domnus Papa quod priùs ſtatuerat tunc ſecundò confirmaverit, ex ejuſdem litteris perpenditur ſic Archiepiſcopo dicentibus.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri & coëpiſcopo Raynoldo Remenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Atrebatenſes clerici cum fraternitatis tuæ litteris ad noſtram præſentiam redierunt pro reſtitutione Eccleſiæ ſuæ ſuppliciter implorantes. Suſtinuerunt autem Cameracenſium clericorum adventum uſque ad tempus quod utriſque in provinciali Concilio fuerat conſtitutum. Ceterùm Cameracenſium ante nos nullus advenit. Nos igitur id ipſum repetitis litteris fraternitati tuæ ſignificamus, id ipſum præcipimus. Omnino enim volumus ut Remenſis metropolis ad integritatem antiquæ dignitatis annuente Domino reducatur. Ideoque omnino præcipimus in Atrebatenſi Eccleſia Epiſcopum ordinandum, niſi fortè ejuſdem urbis poſſeſſionem Cameracenſis Eccleſia valeat Romanæ auctoritatis privilegio vendicare. Hoc enim juſtitiæ ratio exigit, animarum utilitas poſtulat, Eccleſiæ honor implorat. Quòd ſi fortè æmulorum vereris invidiam, & obloquentium latratus pro gravitate tuæ religionis horreſcis, quemcunque in præfata Eccleſia te annuente clerus & populus ſecundùm Deum elegerit, ad nos cum communi decreto & ſollicitudinis tuæ litteris tranſmittatur. Nos cum divinæ gratiæ adjutorio, ſalvo Eccleſiæ tuæ jure, eum tanquam beati Petri manibus conſecrabimus.

His litteris ab Archiepiſcopo reverenter ſuſceptis

& lectis, cùm à prædictis litterarum latoribus ſecretò quæſiſſet quam perſonam Atrebatenſis Eccleſia ſibi in Epiſcopum eligendum diſpoſuiſſet, illi autem trium perſonarum nomina, ſicut velle Eccleſiam ſuam ſuſpicabantur, Archiepiſcopo intimaſſent, unam inter alias ſpecialiùs laudavit commendavit, domnum ſcilicet Lambertum Ghiſnenſem, & ut eligeretur conſilium dedit. Præfatis verò clericis ſuſcepto Archiepiſcopi conſilio inſtantibus ut ſuas cum Apoſtolici litteris tranſmitteret reſpondit non eſſe neceſſarium nec idoneum ut litteris Domini Papæ jam ſecundò Eccleſiæ Atrebatenſi de ordinatione Epiſcopi diffinitè præcipientibus ſuas ulteriùs litteras ſubjungeret. Veſtrum enim, inquit, eſt eligere, noſtrum conſecrare. Iidem itaque clerici Archiepiſcopi ſui conſilio inſtructi Atrebatum venientes, ejuſdem Eccleſiæ clero & populo litteras Apoſtolici detulerunt, quarum forma hæc eſt.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis clero & populo Atrebatenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Duo Eccleſiæ veſtræ clerici confratris noſtri reverentiſſimi Remorum Archiepiſcopi Raynoldi litteras afferentes ante noſtram præſentiam redierunt pro reſtitutione Eccleſiæ veſtræ ſuppliciter implorantes. Suſtinuerunt autem Cameracenſium clericorum adventum uſque ad tempus quod utriſque in provinciali Concilio fuerat conſtitutum. Ceterum Cameracenſium ante nos nullus advenit. Nos igitur id ipſum repetitis litteris ſignificamus, id ipſum præcipimus. Omnino enim volumus ut Remenſis metropolis ad integritatem antiquæ dignitatis annuente Domino reducatur. Ideoque omnino præcipimus in veſtra Eccleſia Epiſcopum ordinari, niſi fortè ejuſdem urbis poſſeſſionem Cameracenſis Eccleſia valeat Romanæ auctoritatis

privilegio vendicare. Quòd ſi ab hujuſmodi noſtræ præceptionis effectu veſter Archiepiſcopus provida diſſimulatione ſubtraxerit, vos quemcunque in paſtorem vobis ipſo conſentiente ſecundùm Deum elegeritis, ad nos cum communi decreto & ejuſdem Archiepiſcopi litteris tranſmittere procurabitis. Nos eum ſalvo Remenſis Eccleſiæ jure opitulante divina gratia conſecrabimus.

Cognoſcens igitur clerus & populus Atrebatenſis domni Papæ voluntatem atque auctoritatem ut ſibi Epiſcopum eligerent jam denuo miſſam, indicto triduano jejunio & letaniis VI. Idus Iulii faciendæ electionis diem communiter ſtatuerunt. Ad hanc ergo diem non ſolùm propriæ ſedis clericos, ſed & conviciniæ dioceſis quoſdam, inter quos familiariùs Inſulanæ congregationis Canonicos, ſicut fraternitatis & ſocietatis ſuæ amicos, & maximè quia in eadem Eccleſia theſaurum quem deſiderabant commorari noverant, ſcripto ſigillato invitare ſtuduerunt. Scriptum igitur illis miſſum hujuſmodi eſt.

Gualbertus Eccleſiæ Atrebatenſis Præpoſitus cum Decano & univerſis Eccleſiæ filiis domno Gualtero Inſulenſi Præpoſito, Decano, & ceteris fratribus ſalutem & dilectionem in Chriſto Ieſu. Sicut, fratres dilectiſſimi, vobis non eſt incognitum, Eccleſia noſtra olim Cameracenſium oppreſſione prædiis ſuis & ornamentis & omni terreno decore priuata, his diebus, cùm domno Gerardo defuncto paſtore careret, Apoſtolici Vrbani miſericordiam adiit, ſuamque illi calamitatem anxia patefecit. Ipſe igitur pater prudentiſſimus intelligens adveniſſe tempus miſerendi ejus, ut ſibi proprium deligerent denuntiavit. Quocirca, fratres cariſſimi, per caritatem Dei & dilectionem proximi & per amorem ſanctæ matris Eccleſiæ obteſtamur & obſe-

cramus quatenus ad hanc electionem, quam proxima die dominica ſtatuimus fiendam, tres aut quatuor ex veſtris fratribus, qui nobis tanto operi, cooperante ſpiritu ſancto, conſilium & auxilium ſubminiſtrent, dignemini tranſmittere; inter quos, propulſa omni occaſione, domnum Clarembaldum, domnum Cantorem Lambertum, alium quoque Lambertum de Cummines mittere elaborate. Valete.

Itaque VI. Idus Iulii, quæ tunc dies dominica habebatur, cùm conveniſſet cleri & populi maxima multitudo, in Eccleſia ſanctæ genitricis Mariæ, finitis Miſſarum ſolemniis, invocato ſpiritu ſancto, recapitulatis etiam in pulpito domni Papæ litteris in præſenti ſede Epiſcopum ordinari præcipientibus, domnus Lambertus natione Ghiſnenſis, titulo autem Inſulanæ congregationis Canonicus & Præcentor, à Deo vocatus, & ab omni Eccleſia præfata diù deſideratus, in capitulo beatæ Mariæ priùs à domno Præpoſito Gualberto, Guiberto Decano, ceteriſque Canonicis concorditer ex nomine deſignatus, in conſpectu totius Eccleſiæ manifeſtatur. Sic igitur Domino annuente electus à clero, & tertiò acclamatus & collaudatus à populo, licèt invitus & multùm renitens, eligitur, capitur, & in ſede pontificali inthronizatur. Illo itaque flente & in nullo ut epiſcoparetur conſentiente, Decano autem ſuo Ingelranno ceteriſque Inſulanis Canonicis graviter flentibus & quaſi deprædationem concanonici & Præcentoris ſui ægrè ferentibus, recitata eſt ſententia domni Apoſtolici continens hanc formam. *Ei verò qui canonico conſenſu cleri & populi electus fuerit apoſtolica auctoritate interdicimus ne impoſitam ſibi electionem diſſimulatione aliqua huius novæ ordinationis ſubterfugiat.* Perpendentes autem Inſulani Canonici in-

terdictum Apoſtolici, etſi inviti, hac conditione acquieverunt quatenus Eccleſia Atrebatenſis ab Inſulana congregatione eum ſibi in Epiſcopum legitimè dari, ſicut canonicum eſt, expeterent. quod & Eccleſia Atrebatenſis ſollicitè ſtuduit adimplere. Congratulante igitur tota civitate pro tam canonica diù deſiderati paſtoris patrata electione, Archiepiſcopo litteras ut prædictum electum conſecraret deſtinaverunt. Reſcriptum Archiepiſcopi hujuſmodi fuit.

Raynoldus gratia Dei Remorum Archiepiſcopus domno Gualberto univerſæque Atrebatenſis Eccleſiæ congregationi ſalutem & benedictionem in Domino Ieſu. Scripſiſtis nobis quatenus terminum vobis reſcriberemus in quo electum veſtrum conſecrare vellemus. At quia conſecratio illa non ſolùm ad noſtram, verùm etiam ad coëpiſcoporum noſtrorum poteſtatem juxta canonum ſanctionem pertinere videtur, diem vobis hujus conſecrationis abſque eorundem conſilio haudquaquam reſcribendum eſſe dignum duximus. Sed cùm in feſto ſanctæ Mariæ mediante Auguſto magnum & Epiſcoporum & clericorum conventum Remis habituri ſimus, illud quod ab eis ſuper hoc conſilium acceperimus & terminum in quo eundem electum veſtrum debeamus conſecrare vobis mandare non differemus. Valete.

Ad hanc ergo diem Atrebatenſis Eccleſia iterum ſe domno Archiepiſcopo Remis in his perſonis præſentavit, domno ſcilicet Abone, Heriberto, Iohanne, & altero Iohanne; à quibus iterum hujus conſecrationis ſecundas inducias uſque ad omnium ſanctorum ſolemnitatem expetivit. Sed ſæpefata Eccleſia deſolationis diuturno tædio affecta, protelationibus tantis non canonicis annuere non valens, domni Papæ manſuetudinem jam tertiò re-

petere procuravit. Ad hoc itaque duo clerici miſſi, Cantor ſcilicet Eccleſiæ Odo, cum Iohanne Diacono, has litteras domno Papæ præſentaverunt.

Venerabili magnificoque totius ſanctæ Eccleſiæ Papæ Vrbano devotus clerus & populus Atrebatenſis orationem continuam atque ſubjectionem prona mente omnimodam. Gratias immenſas conditori atque reparatori noſtro pleno corde agimus omnium, qui inſpirando movendoque cor tuum, hactenus per multa annorum volumina depreſſos gementeſque viſitare ac liberare dignatus es à jugo novercæ noſtræ, ſcilicet Cameracenſis Eccleſiæ, ut ad priſtinam libertatem canonico rediremus ſcripto, & apoſtolica auctoritate roboraſti, teſtando Atrebatenſem Eccleſiam unam ex nobilioribus civitatibus Remenſis metropolis & principalem ſedem epiſcopatus fuiſſe, ſuam dioceſim & cetera pontificalia jura habuiſſe, ac ut ſecundùm ſacros canones nobis dignum Deo & hominibus eligeremus paſtorem præcepiſti, quod & fecimus in imitatione ſanctorum patrum jejunio triduano, precibus lacrymabilibus, & eleemoſynis nonnullis, Lambertum videlicet Ghiſnenſem, virum religioſum, corda fidelium largo fonte prædicationis irrigantem, ita ut à multis milibus piæ plebis clametur quia Propheta magnus ſurrexit in nobis & quia Deus viſitavit plebem ſuam. Hunc itaque cathena obedientiæ tuæ vinculatum tenemus, præſtolantes miſericordiam Dei, à quo omnes procedunt benedictiones, per te nobis impleri. Nos etenim, rector ſancte, ut juſſit clementia tua, obediendo tibi per omnia, bis miſimus jam pro ipſius conſecratione Archiepiſcopo Remenſi legationem ut eum aut conſecraret aut cum litteris ſuis tibi conſecrandum dirigeret. Ipſe verò tuo ſancto canonicoque præcepto differens obedire, dilationem

invenit animabus fidelium periculoſam ac nulla ratione ſubnixam, ut dignitas tua præſentium fratrum perpendere poterit relatione. Nunc igitur, pie pater, hac tam gravi neceſſitate compulſi ad te noſtrum ſolum ſub Deo refugium cogimur redire, ut quod ſanctè Deoque dignè cœpiſti, amore ipſiùs cujus ſanguine ſumus abluti ne differas adimplere. Idque humiliter petimus ut ſumma obedientia infra terminum tuæ diſpoſitioni placitum Archiepiſcopo eum præcipias conſecrare, aut adduci jubeas conſecrandum dignitati tuæ, ne diverticulando juſſio tua jam tertiò Archiepiſcopo injuncta ac in omnibus penè Galliæ partibus divulgata videatur annullari.

Compatiens igitur domnus Papa Eccleſiæ Atrebatenſis fatigationi, immo Archiepiſcopi tarditatem in hoc tam ſacro finiendo admirans negotio, ſcriptum ſigillatum eidem Archiepiſcopo direxerit in hæc verba.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei reverentiſſimo confratri & coëpiſcopo Raynoldo Remenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quod de Atrebatenſi Eccleſia conſtituimus, cùm pro animarum ſalute multiplici, tum pro veſtræ metropolis redintegratione, tum etiam pro juſtitiæ exhibitione perfecimus. Etſi enim in tempore frater fratri, ſoror ſorori, vel annis minor, vel infirmitate defectior committatur, non tamen idcirco, cùm ad emancipationem venerit, vel tutelæ ejus vel curæ legalibus ſanctionibus ſubjacebit. Gravamur igitur quòd huic noſtræ conſtitutioni & tuæ metrpolis reſtitutioni tamdiu tam obſtinaciter reſtitiſti, & electum Atrebatenſis Eccleſiæ conſecrare uſque hodie diſtuliſti. Tuæ igitur reverentiæ præſentium litterarum auctoritate præcipimus ut eundem electum, poſtquàm has litteras videris,

infra triginta dierum ſpatium conſecrare procures, omni formidine ſemota, omni diſſimulatione ſepoſita. Quod ſi fortaſſis occultiori aliquo conſilio adimplere nolueris, eum ad nos cum litterarum tuarum aſtipulatione tranſmitte. Si verò & hoc contempſeris, nos eum ad nos venire præcipimus conſecrationis gratiam recepturum.

## *Epiſtola domni Papæ ad electum Atrebatenſem delegata.*

VRbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto confratri & conſacerdoti Lamberto Eccleſiæ Atrebatenſis electo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Lætamur propter te in Domino, frater cariſſime, quia ipſo diſponente in Atrebatenſi Eccleſia, quæ tamdiu proprii paſtoris ſolatio caruit, nunc tandem ſecundùm noſtrum præceptum novus paſtor electus es. Speramus etenim per divinitus tibi datam ſcientiam & religionem quorundam veſtratium relatione nobis inſinuatam maximum eidem Eccleſiæ & corporalium & ſpiritualium rerum commodum affuturum. Scire autem te volumus de conſecratione tua Archiepiſcopo [tuo] nos ſcripſiſſe. Tu igitur ejus conſpectui te præſentare procura. Quòd ſi ille infra triginta dies poſtquàm noſtras litteras acceperit te conſecrare noluerit, nos te quantocius ad nos venire præcipimus. Interim commiſſæ tibi Eccleſiæ bona interiùs exteriùſque cuſtodi. Data V. Idus Octobris.

Igitur receptis & lectis Archiepiſcopo domni Papæ litteris, electo Atrebatenſi ſcripſit in hæc verba.

Raynoldus Dei gratia Remorum Archepiſcopus dilectiſſimo confratri & conſacerdoti ſuo Lamberto ſalutem & benedictionem in Domino Ieſu. Lit-

teras quas nobis pro conſecratione tua domnus Papa direxit ſuſcepimus, ſed & earum quæ tibi directæ ſunt exemplar vidimus: quas cùm perlegiſſemus, coëpiſcopo noſtro Sueſſionenſi eas tranſmiſimus, & ut ipſe ceteris ſuffraganeis tranſmitteret præcepimus, quatenus ab eis accepto conſilio tuæ fraternitati reſpondeamus. Ideoque tibi uſque octavas ſancti Andreæ aliquem legatum tuum ad nos deleges mandamus, per quem tuæ dilectioni reſcribamus quid ſuper omnibus illis quæ de te domnus Papa injunxit acturi ſumus. Vale.

Nos verò [*id eſt*, Atrebatenſes clerici] die ſtatuto legatos noſtros ei miſimus. Sed nec terminum certum conſecrationis nec ejus litteras accepimus. Tamen nos à cœpto opere deſiſtere recuſavimus. Electum noſtrum cum his ſubjunctis litteris miſimus ipſi.

Dilecto & in veritate diligendo & honorando Patri & Domino Raynoldo Dei ordinatione Remorum Archiepiſcopo clerus & populus Atrebatenſis Eccleſiæ cum Lamberto etſi inutili ſanctitatis ſuæ ſervo veram dilectionem cum orationibus & obedientia. Veſtræ excellentiæ dignitati multiplices referimus gratias quia hactenus gratanter nobis ut pius pater juvamen exhibuiſtis & benignum vos erga nos in cunctis cauſæ noſtræ fore promiſiſtis. Sed paternitatem veſtram miramur plurimùm in calce noſtri negotii infrigidatam exiſtere, cùm infra terminum ab Apoſtolico veſtræ magnificentiæ electi noſtri conſecrationis injunctum nec ſolemniter litteris veſtris, ut arbitrabamur, ad conſecrationem electum noſtrum vocaſtis, nec diem certum infra terminum deſignaſtis. Nunc autem, cùm conſecratio deinceps infra tricennalem metam nequit fieri, ſaltem litteras veſtræ auctoritatis, quæ Apoſtolico deferan-

tur, ut ipſe juſſit, pro conſecratione noſtri electi nobis dare velitis plurima pace precamur. Valete.

Atrebatenſis itaque electus ex obedientia domni Papæ, etſi non multùm rationabili invitatione domni Raynoldi Metropolitani ſui ad conſecrationem vocatus, tamen ne arrogantiæ aut injuſtitiæ aſcriberetur, XVI. Kal. Ianuarii, quæ tunc dies dominica habebatur, Remis ſe Archiepiſcopo præſentavit juxta tenorem & terminum ſibi à domno Papa conſtitutum. Archiepiſcopus verò accepto aſtutiori quàm prudentiori conſilio electum Atrebatenſem cum adſtipulatione & ſuarum & Atrebatenſis Eccleſiæ litterarum miſit Romam ad domnum Papam. Igitur Atrebatenſis electus, & domnus Odo Cantor, & Achardus magiſter ſcholarum, & Drogo Albiniacenſis Præpoſitus, cum ſervientibus ſuis VIIII. Kal. Ianuarii, quæ tunc vigilia natalis Domini erat, urbem Remorum egreditur, & apud urbem Cathalaunorum in monaſterio omnium ſanctorum à domno Odone venerabili Abbate Canonicorum ibidem communiter viventium honeſtè colligitur, & in natali beati protomartyris Stephani per fratrem Nevelonem prædicti monaſterii ſacerdotem & Canonicum uſque Trecas urbem conducitur. Et licèt apud Trecas cum periculo & timore ſit demoratus pro odio Philippi Regis Francorum & Roberti Comitis Flandriæ, tamen Deo miſerante uſque Moliſmum in terram Odonis Ducis cum pace pervenit; ibique domnum Gualterium Duacenſem aliquando Caſtellanum virum religioſum, licèt laicum, expectavit. Lætificatus tandem & conſolatus ex adventu domni Gualterii Duacenſis, laborem viarum & difficultatem aggreditur, & apud Divionem memorabile Ducis Burgundiæ caſtellum propter recreandos & equos & equites ſuos per duos hoſpitatus eſt dies.

Cùm autem demoraretur, ſupervenit ibi lucerna ardens & lucens in domo Domini laudabiliter honorabilis & honorabiliter laudabilis domnus Hugo Lugdunenſis Primas & apoſtolicæ ſedis Legatus. Cognita Atrebatenſis electi cauſa, venerabilis prædictus Primas & apoſtolicæ ſedis Legatus domnus Hugo ipſum electum & omnes ſuos ſecum per magni nominis & religionis virum domnum Abbatem Cluniacenſem amicum & æquivocum ſuum deduxit, & apud Lugdunum per ſex dies pro nimia aquarum inundantia & hyemis aſperitate detinuit & quæque neceſſaria abundè ſubminiſtravit. Accepta tandem tanti Pontificis benedictione Atrebatenſis electus & conviatores ſui ſecuriùs iter arripiunt, & poſt multa viarum & hyemis diſcrimina porticum beati Petri Apoſtolorum principis feria ſexta ante Dominicam *Eſto mihi in Deum protectorem* ingrediuntur. Ne autem à Guibertinis aliqua illis inferretur injuria, ſubſequenti ſabbato ſummo in mane domno Vrbano Papæ ſuum præmittunt electum Romæ apud ſanctam Mariam novam tunc commoranti. Ad pedes autem domni Papæ Vrbani electus ſe proſternens, cum lacrymis petiit à domno Papa ſe ab illa electione abſolvi, dicens ſe non eſſe idoneum, nec debere vocari ad tam importabile onus, tum pro infeſtatione Henrici excommunicati Imperatoris, ad cujus imperium Cameracus hactenus pertinebat, tum pro inſectatione clericorum & laicorum Cameracenſium divitum, potentum, & ſecundùm ſeculum valde ſapientium, necnon etiam pro nimia vaſtatione & paupertate rerum & religionis Atrebatenſis Eccleſiæ. Beatiſſimus verò Papa facta abſolutione & data benedictione, ſicut mos eſt apoſtolicæ ſedis, ſuſcepit eum in oſculo ſancto, & flocci pendens hæc omnia dixit ei, *Frater, non*

*ſunt*

*ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*, & cetera verba confortatoria quæ ad plenum nunc memoriæ non occurrunt. Ad ultimum ſubjecit : *Eſne, frater, hoſpitatus?* & : *Ubi ſunt comperegrini tui?* Reſpondit : *Nondum ſum hoſpitatus, ſed ſocios meos apud beatum Petrum in porticu dimiſi.* Hoc audiens Papa ſtatim præcepit adeſſe domnum Daibertum Piſanum Archiepiſcopum, & ait illi : *Hunc fratrem noſtrum Lambertum Atrebatenſem electum in hoſpitium collige, & qualiter ſui & ſua de porticu ſancti Petri ad nos cum ſecuritate deducantur tu & Petrus Leonis quantocius providete.* Quod & factum eſt.

Cùm autem opportunitatem ſibi & locum loquendi domnus Papa mandavit, iterum ſicut & priùs proſtravit ſe ad pedes ejus, rogans eum quatenus propter Deum ab hac impoſita ſibi electione illum abſolveret. Sed domnus Papa nec huic poſitioni aſſenſit. Sed & prædicti Canonici & qui cum eo Romam venerant domnum Papam inſtanter exorant ut eorum & Eccleſiæ ſuæ miſereatur & electum ſuum conſecrare non differat. Accepto domnus Papa conſilio, die ſtatuto, abſente electo, in præſentia Epiſcoporum & Cardinalium ſuorum & Romanorum fecit recitare omnem Eccleſiæ Atrebatenſis actionem. Quam Romani audientes petierunt ut ſibi Oſtienſis ordinaretur Epiſcopus. Domnus verò Papa, ſicut vir prudens, ne novella Atrebatenſis Eccleſiæ plantatio eradicaretur, Romanorum preces in hac parte non ſuſcepit, ſed poſt aliquot dies ſecretò alloquitur ſæpedictum electum, & in nomine Domini & ex parte beati Petri præcepit ei hanc obedientiam ſubire in remiſſionem peccatorum ſuorum. Ille tandem acquieſcens divinæ ordinationi & apoſtolicæ obeditioni conſecratur in Epiſcopum Romæ

apud ſanctam Mariam novam à ſæpius jam dicto domno Apoſtolico Vrbano anno Dei Chriſti MXCIII. XIV. Kal. Aprilis, quæ tunc Dominica *Lætare Jeruſalem* habebatur, ſub teſtimonio venerabilium Epiſcoporum Iohannis Tuſculani, Humbaldi Sabinenſis, Iohannis Portuenſis, Brunonis Signenſis, domni quoque Daiberti Piſanorum Archiepiſcopi, & Cardinalium Presbyterorum, & maximæ multitudinis Romanorum.

Confirmatus autem Epiſcopus Atrebatenſis, ſicut canonicum eſt, privilegio & auctoritate litterarum apoſtolicæ ſedis, præmiſit Drogonem cum quibuſdam ſociis ſuis, poſtmodum verò Odonem Cantorem & Achardum magiſtrum ſcholarum. Ipſe verò aſſociatus domno Radulpho Turonenſi Archiepiſcopo, retento ſecum Gualtero Duacenſi, in ſexta feria de Dominica *Quaſi modò geniti* Romam egreditur, & apud Oſtiam mare intrat, & poſt aliqua tempeſtuoſa pericula portum Piſanum ſatis deſideratum occupant, & inde Odonem Cantorem & Gualterum Duacenſem ad Cluſam præmittunt. Ibi invento * Auxienſi Archiepiſcopo Petro, rurſum Turonenſis Archiepiſcopus & Atrebatenſis Epiſcopus mare intrant & apud Ianuam anchoram figunt. Dimiſſo ibi Auxienſi Archiepiſcopo, Turonenſis & Atrebatenſis comperegrini apud Cluſam Longobardorum aſſociati, conviatoribus Odone Cantore & Gualtero Duacenſi, uſque Lugdunum proſperè perveniunt, ibique diſcedunt. Et ſic, Deo miſerante, domnus Lambertus in die Pentecoſtes à clericis & civibus Atrebatenſibus devotè ſuſcipitur, & ante horam tertiam in pontificali ſede per auctoritatem beati Petri & obedientiam

* *Leg.* Axienſi, *id eſt, Aquiſextienſi. Atrebatenſes clerici neſciebant Latinè reddere nomen iſtius Archiepiſcopi, qui vulgò vocatur* l'Archeveſque d'Aix.

Romanæ Eccleſiæ inthronizatur. Quoniam verò compendioſam digreſſionem fecimus, ad rei geſtæ ordinem rurſum ſtilum noſtrum convertamus.

Domino & reverentiſſimo ſanctæ & apoſtolicæ ſedis Papæ Vrbano Raynoldus, licèt indignus, Dei gratia Remorum Archiepiſcopus ſalutis, obſequii, debitæque ſubjectionis munus uberrimum in Domino. Poſt directas primùm nobis à paternitate veſtra litteras placuit veſtro, ſereniſſime Pater, apoſtolatui ut iterum alias nobis dirigeretis, præcepto præcipientes quatenus infra triginta dierum ſpatium poſtquàm veſtras litteras videremus Atrebatenſis Eccleſiæ electum in Epiſcopum conſecrare non differremus. Addidit & hoc ſolertia veſtra, ut ſi aliqua nobis occurreret cauſa qua munus illud aggredi formidaremus, eum vobis cum litterarum noſtrarum adſtipulatione conſecrandum dirigeremus. Suſceptis igitur hujus veſtræ præceptionis apicibus, ne quid inconſultis coëpiſcopis noſtris & conſacerdotibus præſumeremus, cùm conſtet utique tam ex eorundem quàm ex noſtra auctoritate eandem pendere conſecrationem, mandatorum veſtrorum ſchedulam ad univerſos ad quos potuimus direximus, ſingulorumque ſciſcitati ſumus ſententiam quatenus illud nobis ſuper hac re conſilium providerent quòd nec veſtræ obeditioni obverſaretur & ex quo Remenſis Eccleſiæ dignitas non imminueretur. Itaque hæc omnium & Epiſcoporum & clericorum noſtrorum una vox fuit & ſententia ut nos quidem ab electi illius conſecratione manum ſuſpenderemus, ſed eum vobis, cùm hoc veſtræ præciperent litteræ, tranſmitteremus, & quicquid inde altitudinis veſtræ ſolertia faciendum decerneret arbitrio veſtro relinqueremus. Timuerunt enim & timent ne Cameracenſes ex hoc facto accepta occaſione ſe à

Remenſi Eccleſia abrumperent, cùm & civitas eorum alterius regni habeatur, & regni cujus Rex nobis & Eccleſiæ Romanæ jam & ex longo tempore inimicatur. Addiderunt etiam damnoſam admodum fieri commutationem, ſi dum Remenſis Eccleſia Atrebati Epiſcopum fieri conſentiret, Cameracum, quæ ſexies quàm Atrebatum & continentior & locupletior eſt, amitteret. Obſecramus ergo excellentiam veſtram, Pater ſanctiſſime, obſecrant & Epiſcopi & clerici noſtri, quatenus vos, qui in arce & in ſpecula omnium Eccleſiarum præſidetis, negotium ita temperetis ut nec quiſquam, quod abſit, decretorum veſtrorum inde diſpoſitionem reprehendat, nec Remenſis Eccleſia ullam ſuæ dignitatis jacturam veſtris in temporibus ſuſtineat. Nos tamen, qui veſtris obſecundandum deliberationibus perpetuò propoſuimus, quicunque ſit modus conſecrationis, ubi eum dignitas veſtra conſecrarit, conſecratum benignè ſuſcipiemus, ſuſceptumque ſicut Epiſcopum & ſuffraganeum noſtrum deinceps honorabimus. Ceterùm veſtram noſſe volumus celſitudinem nos nequaquam rem hanc ideo tamdiu diſtuliſſe ut aut veſtris unquam juſſionibus obſiſtere enitamur, aut ut Domino illi in aliquo derogemus. Eum non hoc duntaxat honore dignum eſſe cenſemus, ſed cujuſvis alterius promotionis apicem ei meritò conferendum adjudicamus. Valeat beatitudo veſtra incolumis in Domino.

Vrbano Dei gratia Papæ, zelo boni ferventiſſimo, ac Eccleſiarum reſtauratori excellentiſſimo, Eccleſia Atrebatenſis ſummatim reſpirans, depulſo jugo indebitæ ſervitutis, vivere vigereque perenniter in Chriſto, cum orationum & obedientiæ munere. Sanctitatis veſtræ paternitati prædicabili agimus quamplures gratias, & licèt quaterno iti-

nere fatigati, virtutem tamen in vobis perſeverantiæ & extollimus & amplectimur; quoniam in reſtitutione Eccleſiæ noſtræ non invenitur in vobis eſt & non, ſed ſpiritu ſancto innuente viſitati à vobis antiquæ donamur libertati & propriæ diocceſis jura mancipamus. Omne igitur collegium perfectorum, quia ſoſpitas recuperata unius commembri fit gaudium totius corporis Chriſti. Sicut autem juſſit veſtra ſublimitas, litteras veſtras de noſtri electi conſecratione Archiepiſcopo tradidimus, eundemque electum infra tricennalem terminum à veſtra auctoritate conſtitutum præſentavimus. Quòd verò eum conſecrare diſtulerit, non ipſius negligentiæ, ſed Dei, à quo omnis poteſtas, ordinationi attribuimus. Quas tamen dilationis protulerit cauſas fratribus referentibus ſeriatim ſcietis. Nunc ergo ad veſtram excellentiam cum paucis fratribus pro temporis anguſtia, periculorum inſtantia, rerum quoque diù afflictæ Eccleſiæ penuria, tranſmittimus conſecrandum, obnixè pro Chriſto & in Chriſto ſupplicantes ut ſublimatus pontificali infula nobis indilatè remittatur noſter electus, quia nobis plurimùm eſt neceſſarius, exiſtens animarum noſtrarum peritiſſimus medicus. Hinc etiam ſanctitatem veſtram affluentem miſericordia precamur quò ſervulis veſtris hoc privilegium velitis dare ne deinceps quibuſlibet fortè proclamationem excitantibus hujus canonicæ incardinationis debeamus reſpondere: quoniam quod ſemel conſtat bene diffinitum, perpetualiter debet manere inconvulſum. Simulque præcipiat auctoritas veſtra ut diviſio duorum regnorum, Francorum ſcilicet & Teutonicorum, ſit epiſcopatus noſtri meta, ſicut antiquis temporibus *fuiſſe per* ſucceſſorum relationem & alia certa indi-*cia cognovimus*, ne aliquando lis inde oriatur,

vel nefas diſcordiæ efficiatur. Decet namque ſanctitatem veſtram ad finem uſque bonum perducere quod conſtat vos laudabiliter incepiſſe.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto fratri & coëpiſcopo Raynoldo Remenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Decuerat fraternitatis tuæ prudentiam ad reparandam dignitatem comm ſſæ tibi Eccleſiæ diligentiùs inſudare. Miramur ergo quòd nunc quoque Cameracenſium injuſtis clamoribus aures inclines ut eis Atrebatenſis ſubiciatur Eccleſia, cùm conſtet eos ipſum quoque Eccleſiæ ſuæ clericum, quem ſecundùm litterarum veſtrarum tenorem ſibi unanimiter elegerunt, non niſi per manum excommunicati & hæretici velle ſuſcipere. Propter quod ſolum debitæ etiam dignitatis merentur detrimenta ſentire. Illud autem nullo modo verearis ut ſub hac occaſione ſuum in Caneracenſi Eccleſia jus metropolis Remenſis amittat. Quiſquis enim illic niſi per Remenſem Archiepiſcopum præſumpſerit ordinari, unà cum ordinatore ſuo diſtrictionis apoſt olicæ gladio ferietur. Quamobrem tuam ſollicitudinem expedit vigilanter inſiſtere ut utraque Eccleſia Cardinali non deſtituatur Epiſcopo, niſi fortè Cameracenſes privilegium Romanæ auctoritatis oſtenderint quod eis Atrebatenſem ſubdat Eccleſiam. Vnde fraternitas tua eos præmonere procuret quatenus in proxima quadrageſima, cùm Atrebatenſes pro electi ſui confirmatione ad nos venerint, ipſi quoque cum Eccleſiæ ſuæ auctoritatibus noſtræ ſe audientiæ repræſentent. Porrò electionem quam de communi filio Manaſſe eos generaliter feciſſe ſignificaſti collaudamus & confirmamus, niſi quælibet talia obvitent quæ ſanctis debeant canonibus coërceri. Quod ut ad effectum veniat, Cameracenſes ipſos à ſacramento illo te-

merario parati ſumus abſolvere, ſi tamen & ipſi electum ſuum recipere & de temeritate illa parati fuerint ſecundùm tuum conſilium pœnitentiam exhibere. Alioquin datam in eos à fraternitate tua interdictionis ſententiam confirmamus.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis fratribus & coëpiſcopis Raynoldo Remenſi & ſuffraganeis ejus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cùm Atrebatenſes clerici electum ſuum cum decreto communi præſentiæ noſtræ exhibuiſſent, nos eos apud nos integro menſis ſpatio retinuimus, Cameracenſium præſtolantes adventum, ſi fortè aliquod munimentum afferrent per quod Cameracenſi Eccleſiæ Atrebatenſis videretur eſſe ſubjecta. Ipſi autem, ſicut in præteritis terminis, ita & nunc, nec venerunt, nec cauſas cur non venerant direxerunt. Nos igitur juſtam omnino cauſam Atrebatenſium perpendentes, & labores pro Eccleſiæ ſuæ reſtitutione jam diutinos apoſtolica manſuetudine reſpicientes, ſanctorum canonum decretis & apoſtolicæ ſedis auctoritate muniti, religioſum & ſapientem virum Lambertum, quem ad nos deduxerunt, beato Vedaſto & ſanctis aliis Pontificibus qui in Atrebatenſi Eccleſia quondam præſederunt tandem largiente Domino inſtituimus ſucceſſorem, ſalva in omnibus Remenſis metropolis reverentia, quam videlicet multis retro temporibus imminutam nunc tandem per humilitatem noſtram omnipotens Dominus in parte hac redintegrare dignatus eſt. Eum itaque ad vos cum litteris præſentibus remittentes caritati veſtræ attentiùs commendamus, rogantes ac præcipientes ut ei ad redintegrandum commiſſæ ſibi Eccleſiæ ſtatum tanquam confratri & coëpiſcopo ſollicitè aſſiſtatis. Nos ſiquidem auctore Deo legitimum ſempiternum ſtatuimus ut Atrebatenſis Eccleſia

Cardinali deinceps potiatur Epiſcopo. Quod annuente Deo & religionis augmento & animarum ſaluti & temporali ipſius Eccleſiæ revelationi plurimùm credimus profuturum. Nunc tuæ ſollicitudinis intereſt, frater cariſſime Raynolde, qui tam Atrebatenſi Eccleſiæ quàm Cameracenſi Metropolitani auctoritate præſidere cognoſceris, eos omnes qui ſecundùm privilegii noſtri tenorem ad Atrebatenſem videntur pertinere parrochiam ad Epiſcopi Atrebatenſis obedientiam tuis litteris invitare & ſententiam noſtram tuis ſuffragiis proſequi, ut quicunque in duabus archidiaconiis, videlicet Atrebatenſi & Obſtrevandenſi, clerici ſunt, à profeſſione Cameracenſis Eccleſiæ abſolvantur. Si qui verò obedire contempſerint, quamcunque in eos ſententiam ipſe epiſcopali moderatione dictaverit firma permaneat.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Alardo Atrebatenſi, Bernardo Obſtrevandenſi Archidiaconis, & omnibus Præpoſitis atque Decanis, cum omnibus clericis qui in prædictis archidiaconiis ſunt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Apoſtolicæ ſedis nos compellit auctoritas univerſis per orbem terrarum Eccleſiis providere & ſua jura poſcentibus paterna compaſſione ſuccurrere. Quia igitur Atrebatenſis Eccleſia multis jam temporibus propria carens dignitate Cameracenſis Eccleſiæ jugum pertulit, dignum profectò duximus ut propitiante Domino amiſſa ei dignitas ex apoſtolicæ ſedis benignitate reſtitueretur. Neque enim ſubjectionem Atrebatenſis Eccleſiæ aliquod Romanæ auctoritatis chirographum Cameracenſibus vendicat, & Atrebatenſis urbis populoſitas longè illam cui hactenus ſubdita fuerat antecedit. Et canonum itaque decretis & prædeceſſorum noſtrorum exemplis freti nunc tandem annuente Domino Atreba-

tenſium votis juſtis & petitionibus importunis effectum dedimus, & venerabilem virum Lambertum, quem communi aſſenſu electum ad nos cum communi decreto deduxerant, in Epiſcopum conſecravimus, & quæque ad Atrebatenſem parrochiam antiquitus pertinuiſſe noſcuntur ipſi & ipſius ſucceſſoribus perpetuò regenda & epiſcopali jure poſſidenda privilegii noſtri auctoritate firmavimus, nominatim archidiaconias duas, quarum una Atrebatenſis, altera dicitur Obſtrevandenſis. Veſtram ergo dilectionem litteris præſenſentibus admonemus atque præcipimus ut ei deinceps tanquam Cardinali Epiſcopo & tanquam beati Petri manibus conſecato ſubeſſe & obedire curetis. Vnde & vos & clericos univerſos qui in prædictis archidiaconiis ſunt à profeſſione Eccleſiæ Cameracenſis abſolvimus. Si qui verò inter vos hujus noſtræ conſtitutionis tenore perſpecto prædicto confratri noſtro Atrebatenſi Epiſcopo obedire contempſerint, quamcunque in eos ſententiam ipſe epiſcopali moderatione dictaverit auctoritatis noſtræ pondere firma permaneat. Data Romæ VIIII. Kal. Aprilis.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Aloldo ſancti Vedaſti, Richardo Marcianenſi, Alberto Haſnonenſi, Hamerico Aquicinenſi Abbatibus, item Abbatiſſæ ſanctæ Ragenfredis, & Abbatiſſæ Strumenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Apoſtolicæ ſedis &c. *ut ſuprà uſque* dignum duximus ut ejuſdem Eccleſiæ filiis amiſſam repetentibus dignitatem, noſtræ benignitatis inclinaremus aſſenſum. Neque enim &c. *ut ſuprà uſque* epiſcopali jure poſſidenda firmavimus, nominatim &c. *ut ſuprà uſque* dictaverit firma permaneat. Datum *ut ſuprà*.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto

filio Roberto Flandrenſium Comiti ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Magna tibi exultatione gratulandum eſt quòd Eccesiæ quæ in tua ditione ſunt tuis temporibus amiſſam recipiunt dignitatem. Ecce enim Atrebatenſis civitas, quæ in comitatu tuo principalis eſt, ex apoſtolicæ ſedis auctoritate Cardinalem recepit Epiſcopum. Eum ergo & ei commiſſam Eccleſiam nobilitati tuæ litteris præſentibus commendamus, rogantes & in peccatorum tuorum remiſſionem præcipientes ut eum debita obedientia venereris, tuearis, adjuves, atque ad reſtituenda ipſius Eccleſiæ bona auxilii tui brachium modis omnibus porrigas. Data Romæ II. Kal. Aprilis.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo noſtris manibus conſecrato ejuſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis in perpetuum. Liquet ſanctorum canonum inſtitutis integram eſſe provinciam & metropolitanum proprium debere ſortiri quæ duodecim conſtat epiſcopatibus. Secundam igitur Belgicam conſtat integritatem provinciæ obtinere, quæ duodecim quondam ſcitur Epiſcopos habuiſſe, & Remenſem Eccleſiam jure metropolitanam haberi, quæ tot ſoleat ſuffraganeis eminere. Ceterùm peccatis exigentibus accolarum, cùm irruentibus barbaris urbes quædam detritæ ſunt, duodecim ille numerus imminutus eſt. Inter quas Atrebatum nobilis quondam & populoſa civitas, quæ per beatum Remigium Epiſcopum Vedaſtum obtinuit, poſt nonnullorum antiſtitum obitum epiſcopalis cathedræ perdidit dignitatem, & per nonnulla tempora Cameracenſi Epiſcopo ſubdita obedivit. Porrò noſtris temporibus ſupernæ miſerationis reſpectu prædicta civitas in ejuſmodi ſtatum reducta eſt ut & populi frequentia & divitiarum

abundantia Cameracenſem ſuperet civitatem. Dignum igitur ſpiritui ſancto & auctoritati apoſtolicæ viſum eſt ut Atrebatenſi Eccleſiæ Cardinalis reſtitueretur Epiſcopus. Sanctum enim Sardicenſe Concilium ſtatuit non paſſim Epiſcopum ordinari niſi aut in civitatibus quæ Epiſcopos habuerunt, aut quæ tam populoſæ ſunt ut habere mereantur Epiſcopum. In ſecundo quoque Concilio Africano decernitur ut illa dioceſis quæ aliquando habuit Epiſcopum, habeat proprium, & ſi accedente tempore, creſcente fide, Dei populus multiplicatus deſideraverit habere proprium rectorem, ejus videlicet voluntate in cujus poteſtate eſt dioceſis conſtituta, habeat proprium Epiſcopum. Beatus quoque Gregorius in Sardinia apud Phauſianam oppidum ſecundum priſtinum modum reordinari præcepit antiſtitem. Et nos ergo Atrebatenſis Eccleſiæ reſtitutioni & Remenſis metropolis redintegrationi pro noſtri officii debito imminentes, te, frater cariſſime Lamberte, cleri plebiſque conſenſu electum unanimi, beato Vedaſto & ſanctis qui in urbe ipſa quodam præſedere Pontificibus conſtituimus ſucceſſorem. Per præſentis itaque privilegii paginam legitimum perpetuum ſtatuimus ut Atrebatenſis Eccleſia deinceps Cardinalem ſemper Epiſcopum ſortiatur. Quicquid autem prædictæ Eccleſiæ beatus Remigius contulit, quicquid antiquis temporibus, dum epiſcopali dignitate polleret, eam poſſidere conſtiterit, ſalvis legalibus inſtitutis & Romanæ Eccleſiæ privilegiis, ratum tibi ac tuis ſucceſſoribus ſancimus permanere; in quibus nominatim archidiaconias duas, quarum una Atrebatenſis, altera dicitur Obſtrevandenſis, præfatæ Eccleſiæ confirmamus; & illos omnino limites inter Atrebatenſem & Cameracenſem Eccleſias fore præcipimus quos antiquitus fuiſſe vel

ſcriptorum munimentis vel territoriorum diremptione vel certis aliquibus indiciis potuerit comprobari; ut annuente Deo Eccleſiarum pax nulla occaſione turbetur, & quæ pro fidelium ſalute ſtatuta ſunt perenni tempore inconvulſa ſtabilitate perſiſtant. Sanè ſi quis in craſtinum Archiepiſcopus aut Epiſcopus, Imperator aut Rex, Princeps aut Dux, Comes aut Vicecomes, Iudex aut perſona quælibet magna vel parva, hujus noſtri privilegii paginam ſciens, contra eam temerè venire tentaverit, ſecundò teriòve commonitus ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

Scriptum Romæ per manum Bonihominis Scriniarii ſacri palatii.

Datum Romæ per manum Iohannis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis x. Kal. Aprilis, indictione II. anno dominicæ incarnationis MXCIII. pontificatus autem domni Vrbani II. Papæ VII.

Recitatum eſt autem hoc privilegium in Claromontenſi Concilio ex præcepto domni Vrbani Papæ II. cui ipſe præſedit, & cum eo Cardinales Romani, Archiepiſcopi XIII. Epiſcopi CC. & XXV. Abbates verò XC. & ex eo ampliùs, exceptis honeſtis & religioſis diverſarum regionum & provinciarum clericis & laicis; & intentè & ſub magno ſilentio ab omni conſeſſu Concilii auditum, collaudatum, & confirmatum eſt IIII. Kal. De-

cembris, indictione III. anno dominicæ incarnationis MXCVI. pontificatus autem domni Vrbani II. Papæ VIII.

Reverendis Patribus Domino Manaſſe Præpoſito, L. Decano, cum omni Capitulo ſanctæ Remenſis Eccleſiæ, Lambertus Atrebatenſis ſedis ſervus inutilis ſe ipſum & æternam in Domino ſalutem. Cùm ſciamus non latere diligentiam veſtram quòd quantocius potuimus domno Archiepiſcopo litteras domni Papæ Vrbani ſibi & ſuffraganeis ſuis pro me miſſas per domnum Lambertum monachum virum religioſum miſerim, litteras quoque impedimenti mei veniendi ad ſanctam Remenſem ſedem non prætermiſerim, poſtmodum verò per domnum Hugonem ſancti Dionyſii Abbatem excuſationes canonicas mandaverim, ſatis miror quòd necdum aliquid conſolationis aut pietatis nec ab ipſo nec à vobis ſuſcipere meruerim, ſed me præoccupatorem Atrebatenſis ſedis & quaſi contemptorem ſanctæ Remenſis Eccleſiæ per Abbatem Aquicinenſem & per monachos Marcianenſes nos nominare complacuit. Sed novit Dominus, cujus oculis ſunt nuda & aperta omnia, inſuper apoſtolica ſedes, quàm rogatus, quàm coactus, immo apoſtolicæ obedientiæ auctoritate ligatus prædictæ Atrebatenſi ſedi deſervire compulſus fuerim. De quaſi contemptu autem veniendi apud ſanctam Remenſem ſedem, unde placuit domno Archiepiſcopo nos arguere, ſatisfacere vobis paratus ſum per præſentes fratres *noſtros*. Noſtis enim & inopiam ſedis noſtræ & difficultatem viarum & tempeſtatem bellorum & odium Cameracenſium in nos & quorundam aliorum in via poſitorum. Proſtratus itaque ſanctitatis veſtræ pedibus, ut me in verbo veritatis audiatis & excuſatum me habere velitis ſupplicite

exoramus ut domno Archiepiſcopo ſuggerere velitis ut ſuper nos & ſuper Eccleſiam nobis commiſſam viſcera miſericordiæ ſuæ aperiens ſecundùm tenorem litterarum à domno Papa ſibi tranſmiſſarum, eaſdem litteras ſuis ſuffragiis proſequatur. Vt autem omnem occaſionem contemptus à nobis removeatis, profeſſionem noſtram per hos fratres noſtros præſentamus, eandem facturi cùm ad vos Deo miſerante cum ſalute advenire poterimus.

Reverendo Patri & Domino ſuo Raynoldo Dei gratia Remorum Archiepiſcopo Lambertus ſanctæ Atrebatenſis ſedis ſervus inutilis cum debita ſubjectionis reverentia, quod oculus non vidit, & auris non audivit, nec in cor hominis aſcendit. Cùm paternitati veſtræ quantocius potuimus litteras domni Papæ Vrbani, noſtras quoque noſtri impedimenti cauſas continentes mittere ſtuduerimus, valde durum nobis videtur quod neque ex tenore litterarum domni Papæ neque ex ſupplicatione litterarum noſtrarum aliquid nobis reſcribere placuit, ſed per Abbatem Hamericum Aquicinenſem, quod manſuetudinem veſtram non decuiſſet, litteras nobis delegaſtis, in quibus nos præoccupatorem ſedis Atrebatenſis nominaſtis, & ne Abbates ad obedientiam Eccleſiæ noſtræ, ſecundùm quod miſſæ eis à domno Papa litteræ præcipiunt, commonerem mandaſtis. Nos verò rurſus per communem filium veſtræ & noſtræ Eccleſiæ domnum Hugonem ſancti Dionyſii Abbatem cauſas impoſſibilitatis noſtræ veniendi ad vos in præſentiarum diſcretioni veſtræ intimare ſtuduimus. Sed ſuper his omnibus nec primò nec ſecundò aliquid ex affectu pietatis nec alicujus compaſſionis legationem veſtram ſuſcipere meruimus; ſed per monachos Marcianenſes pro cauſa domni

Alardi Archidiaconi & pro excommunicato in aſſultu Eccleſiæ ſine confeſſione & viatico defuncto, quamquam vobis aliter relatum ſit, litteras direxiſtis, in quibus nos quaſi contemptorem Remenſis Eccleſiæ inſinuare voluiſtis; quamquam non lateat prudentiam veſtram nos hanc ſedem non præoccupaſſe, ſed coactos & conſtrictos & apoſtolicæ auctoritatis obedientia eandem ſedem obtinuiſſe. Ne autem quaſi contemptor ſanctæ Remenſis Eccleſiæ videar in oculis miſericordiæ veſtræ, hos fratres noſtros in perſona & verbo noſtro pro excuſatione noſtra ſatisfacturos tranſmittimus. Precamur itaque clementiam veſtram ut per præſentes fratres noſtros, tum pro caritate ſpiritus ſancti, tum pro dilectione & reverentia domni Papæ, noſtram profeſſionem interim ſuſcipiatis, conſimile opus miſericordiæ nobiſcum facientes quod in apoſtolica benevolentia tempore veſtræ profeſſionis conſecuti eſtis. Cùm autem Deo miſerante ad vos proficiſcendi facultas attributa fuerit, quod nunc per fratres noſtros facimus, tunc Deo volente in propria perſona nos facturos profitemur. Exoramus etiam paternitatem veſtram ut litteras domni Papæ, quemadmodum vobis ſcripſit, veſtris ſuffragiis proſequamini. Domnum Alardum Archidiaconum & Abbates & cauſas eorum intuitu veſtri amoris, ſi litteris domni Papæ obedierint, benignè tractabimus. Benevalete in Domino ſemper, Reverende Pater & Domine.

Ego Lambertus Atrebatenſis ſedis ordinatus Epiſcopus tibi, paſtor Raynolde, & privilegio Remorum Eccleſiæ tuiſque ſucceſſoribus ſecundùm ſacros canones & decreta ſedis apoſtolicæ ex ſacris canonibus ac legibus promulgata pro ſcire & poſſe me obediturum promitto. Pro ejuſdem quoque Metropolitani publicis & privatis negotiis ſtudio,

conſilio, ſocietate me elaboraturum & abſque illius conſenſu nullum me præbere in magnis negotiis vel ordinationibus aſſenſum niſi in eo quod pertinet ad propriam parrochiam meam profiteor, & huic profeſſioni meæ coram Deo & ſanctis ejus, ſub teſtimonio quoque præſentis Eccleſiæ, ſubſcribo in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen.

Facta eſt autem hæc profeſſio Remis menſe Septembri XI. Kal. Octobris, die natali beati Matthiæ Apoſtoli & Evangeliſtæ, indictione II. anno autem Dei Chriſti MXCIV.

Rainoldus Dei gratia Remorum Archiepiſcopus glorioſiſſimo Principi domno Roberto Flandrenſium Comiti ſalutis & benedictionis ubertatem in Domino. Dilectionis veſtræ litteras benignè ſuſcepimus, ſuſceptaſque gratanter perlegimus. Quoniam itaque in ipſis ut nobis quid animi ſuper ordinatione dilectiſſimi fratris noſtri Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi haberemus rogaſtis vellemus remandare, nolumus lateat cariſſimam nobis prudentiam veſtram nos ipſum plurimis diebus, ut quod de eo agendum erat legitimè ex Epiſcoporum noſtrorum conſilio fieret, detinuiſſe, ad ultimum in Concilio quod Remis cum coëpiſcopis noſtris atque principibus multis XV. Kal. Octobris habuimus juxta domni Papæ Vrbani præcepta, quibus inobedire nefas eſt, conſilio & aſſenſu coëpiſcoporum noſtrorum more eccleſiaſtico ipſius profeſſionem ſuſcepimus ejuſque conſecrationem confirmantes confirmavimus. Vnde veſtræ mandamus ſollicitudini quatenus eundem amodo cum debito honore, cum debita reverentia ſuſcipiatis, ejuſque laboribus publicè & privatim pro amore Dei communicetis, ſed & in quantum eccleſiaſtica permittit ratio ei ut paſtori veſtro, ut Epiſcopo veſtro obediatis. Valete.

Rainoldus Dei gratia Remorum Archiepiſcopus cariſſimo filio ſuo Lamberto conſacerdoti & coëpiſcopo quod ſibi in Domino. Canonicum iſtum, videlicet Engelbertum, ſcias à nobis abſolutum eſſe. Ceteros verò qui excommunicationis noſtræ cauſa jam ad te pervenerunt vel venturi ſunt volumus & mandamus quatenus & illos abſolvas & ſub regulari regimine, ubi corporis & animæ conſolationem habere poſſint, collocare ſtudeas quouſque illorum Eccleſia reſipiſcat, ſicque pòſt per noſtram abſolutionem atque licentiam illos ut proprios filios recipiat. Vale.

Rainoldus Dei gratia Remórum Archiepiſcopus dilectiſſimó confratri & conſacerdoti ſuo Lamberto Atrebatenſium Epiſcopo ſalutem & benedictionem in Domino Ieſu. Dilectioni veſtræ inſinuandum dignum duximus nos nuperrimè domni Papæ Vrbani epiſtolam ſuſcepiſſe & ab eo ut veſtra convocata fraternitate circa medium Februarii proximi ad Concilium quod intra Tuſciam vel Longobardiam tunc temporis celebraturus eſt ad præſentiam ejus accedere curemus ſollicitudinem veſtram monitam eſſe. Et nós igitur ad ipſius monitionem veſtram mónemus fraternitatem, quatenus circa prædictum terminum veſtram ipſi præſentiam cum omnibus Abbatibus veſtris ad ipſum Concilium exhibere curetis. Valete.

Hugó Lugdunenſis Archiepiſcopus apoſtolicæ ſedis Legatus Roberto nobiliſſimo Comiti Flandrenſium ſalutem. Venerabilem in Chriſto fratrem noſtrum Atrebatenſem Epiſcopum excellentiæ veſtræ commendamus, & ut eum tanquam Cardinalem Epiſcopum, tanquam beati Petri manibus conſecratum, ope veſtra & auxilio tueamini rogamus, & vice Domini Papæ Vrbani ſecundùm præceptum ipſius in remiſſionem peccatorum vobis

præcipimus. Ad reſtituenda quoque bona ipſius Eccleſiæ brachium adjutorii veſt i ei porrigatis, cognoſcentes vos pro obedientia hac habituros gratiam apoſtolicam & à Deo remunerationem æternam.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Gualchero Cameracenſi electo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Meminiſſe te convenit quia jurejurando promiſeris apoſtolicæ ſedis decreta te fideliter obſervaturum. Quod igitur de Atrebatenſi Eccleſia ſedes apoſtolica ſtatuit cave ne tentes qualibet occaſione turbare. Immo volumus atque præcipimus ut ea omnia quæ ad jus illius Eccleſiæ ſecundùm privilegium noſtrum pertinere cognoſcis quietè ab ea poſſideri & inconvulſa manere permittas.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Roberto Flandrenſium Comiti & optimatibus ejus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Pro cariſſimo fratre noſtro Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo repetitis vos litteris exhortamur & oramus ut ei ad reparandam renovati epiſcopatus dignitatem conſilii & auxilii veſtri manus porrigatis, & poſſeſſiones ejuſdem epiſcopatus à Cameracenſibus Epiſcopis, quibus Eccleſia eadem commiſſa fuerat, malè diſtractas de manibus tenentium eripere & eidem Eccleſiæ reſtituere pro veſtrorum peccatorum remiſſione omnibus modis laboretis. Volumus præterea & apoſtolica auctoritate jubemus ut nullo deinceps tempore præfatam Eccleſiam alicui Eccleſiæ ſubici vel infeſtari patiamini, ſed ipſam tanquam matrem veſtram & dominam, ſalvo Remenſis Eccleſiæ jure, honorare, ab injuriis tueri & defendere procurate. Data Placentiæ v. Idus Martii.

Anno igitur Dei Chriſti MXCVIII. Dominus

Vrbanus Papa II, qui jam priùs ad Clarmontem generale celebraverat Concilium, rurſum Romæ in Ecclesia beati Petri Apoſtoli pro errore & hæreſibus Græcorum diverſarum regionum & provinciarum Primates, Archiepiſcopos, & Epiſcopos ad celebrandum Concilium ſtuduit convocare in ſecunda Dominica poſt Albas qua *Miſericordia Domini* cantatur. Huic quoque Concilio cum ceteris Remenſis provinciæ Epiſcopis interfuit Lambertus Atrebatenſis Epiſcopus. Qualia autem decreta prædictus Papa de Latina & Græca Eccleſia & de miniſtris altaris & de ordinatis à ſimoniacis & de beneficiis & officiis eccleſiaſticis per pecuniam adeptis ante corpus beati Petri dederit ſtudioſus lector legendo invenire poterit.

Igitur in prædicto Dei Chriſti anno MXCVIII. IV. Kal. Auguſti, indictione VII. ingreſſus eſt viam univerſæ carnis dignæ memoriæ religioſus Papa Vrbanus II. & ſepultus eſt in Eccleſia beati Petri Apoſtoli juxta ſanctum Leonem Papam & Epheſini Concilii auctorem. Vrbano autem in apoſtolica ſede ſuccedit domnus Rainerus venerabilis Cardinalis de titulo ſancti Clementis, cognomento Paſchalis II. Papa.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ejuſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis in perpetuum. Quæ juſtè à patribus conſtituta ſunt oportet profectò ut ſub metu & inrefragabili auctoritate teneantur. Dignum enim eſt ut nulla deſidia negligantur, nulla diſſenſione violentur, nulla concertatione turbentur. Vnde & nos quod à piæ memoriæ prædeceſſore noſtro Vrbano de reſtitutione Atrebatenſis Eccleſiæ conſtitutum eſt juſtum omnino & ſacris canonibus congruum perpendentes, noſtri quoque decreti auctoritate ſancimus,

ut videlicet Eccleſia eadem, ſicut antiquitus epiſcopali dignitate claruit, ita etiam in poſterum Cardinalem per Dei gratiam ſortiatur antiſtitem. Divinæ ſiquidem miſerationis affectum quem in Eccleſiarum ſuarum & populorum reſtitutionibus operatur debemus & nos competentibus ſubſequi ac implere ſuffragiis. Te igitur, dilectiſſime ac reverendiſſime frater, quem in Atrebatenſi Eccleſia prædeceſſor noſter Domino reſtituente conſtituit, nos quoque cum divini favoris præſidio in epiſcopalis dignitatis functione firmamus. Quicquid autem prædictæ Eccleſiæ beatus Remigius contulit, quicquid antiquis temporibus, dum epiſcopali dignitate polleret, eam poſſediſſe conſtiterit, ſalvis legalibus inſtitutis & Romanæ Eccleſiæ privilegiis, ratum tibi ac tuis ſucceſſoribus permanere cenſemus; in quibus nominatim archidiaconias duas, quarum una Atrebatenſis, altera dicitur Obſtrevandenſis, præfatæ Eccleſiæ confirmamus. Et illos omnino limites inter Atrebatenſem & Cameracenſem Eccleſias fore præcipimus quos antiquitus fuiſſe vel ſcriptorum monumentis vel territoriorum diremptione vel certis aliquibus indiciis potuerit comprobari, ut Eccleſiarum pax annuente Deo nulla occaſione turbetur, & quæ pro fidelium ſalute ſtatuta ſunt perenni tempore inconvulſa ſtabilitate perſiſtant. Si qua ſanè in futurum eccleſiaſtica ſecularíſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temerè venire tentaverit, ſecundò tertiòve commonita ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoríſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei ac Domini noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.

Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

Ego Paſchalis catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.

Scriptum per manum Petri Notarii regionarii & ſcrinirii ſacri palatii.

Datum Laterani per manum Iohannis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis XVII. Kal. Maii, indictione nona, incarnationis dominicæ anno MCII. pontificatus autem domni Paſchalis II. Papæ anno ſecundo.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Radulpho Remenſi Archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quod de Atrebatenſis epiſcopatus reſtitutione à prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Vrbano factum eſt ſcitote apud nos firmum & inviolabile permanere nec unquam paſſuros nos ut Cameracenſi ſubiciatur Eccleſiæ. Porrò tam vos quàm ſucceſſores veſtros præſentium litterarum auctoritate compellimus ut poſt mortem Atrebatenſis Epiſcopi ad faciendam illic Epiſcopi electionem ſollicitè invigilare & electum ſine moræ longioris obſtaculo conſecrare curetis. Si quis autem adversùs hæc agere tentaverit, excommunicationis vinculo innodetur. Datum Laterani VIII. Idus Aprilis.

Harum exemplar litterarum cum bulla ſcias conſervari Romis in Eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis dominæ noſtræ in ſacrario in locello aureo qui vulgò dicitur berceolum.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & populo Atrebatenſium ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Audivimus quoſdam perversè

agentes & apoſtolicæ ſedis auctoritatem annullare cupientes ad hoc conatus ſui molimen intendere ut Atrebatenſis Eccleſia, epiſcopali cathedra perdita, peſſundetur & Cameracenſi ſubiciatur Eccleſiæ. Vnde nos univerſitati veſtræ ſcripta præſentia dirigentes, omnipotentis Dei patris & filii & ſpiritus ſancti auctoritate ſancimus reſtitutionem Atrebatenſis epiſcopatus à prædeceſſore noſtro Vrbano factam & à nobis per Dei gratiam confirmatam firmam & inviolabilem permanere. Quaſcunque verò poſſeſſiones ab eadem reſtitutione epiſcopatus ipſe poſſedit, quietas ſemper integraſque poſſideat. Sub anathematis etiam prohibitione interdicimus ne Atrebatenſis Eccleſiæ ſtatus Cameracenſi unquam ſubdatur Eccleſiæ. Si qui verò temerario auſu adversùs iſta præſumpſerint, eos Dathan & Abiron judicium ſubſequatur, qui Moyſi & Aaron datam divinitus poteſtatem comprimere tentaverunt. Poſt exceſſum igitur venerabilis fratris noſtri Lamberti, qui nunc Atrebatenſi Eccleſiæ præſidet, à vobis Epiſcopum omnino præcipimus eligendum; cui, ſi canonica eum ſtatuta non reſpuant, omnino non liceat electionem aut communi aut melioris partis conſenſu impoſitam ſubterfugere. Datum Laterani VIII. Idus Aprilis, indictione V.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Balduino Flandrenſium Comiti & ſpectabili Clementiæ matri ejus Comitiſſæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quod de Atrebatenſis epiſcopatus reſtitutione à prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Vrbano factum eſt ſcitote apud nos firmum & inviolabile permanere nec unquam paſſuros nos ut Cameracenſi ſubiciatur Eccleſiæ. Si quis autem adversùs hæc agere tentaverit, excommunicationis vinculo innodetur. Vos igitur ſicut

Eccleſiæ filios commonemus, rogamus, & præcipimus ne poſſeſſiones Atrebatenſis epiſcopatus, quas à reſtitutione ſua habuit, ab aliquo auferri vel minui patiamini. Si qui verò præſumpſerint, vos defenſionem pro peccatorum veſtrorum remiſſione eidem Eccleſiæ impendatis. Datum Laterani viii. Idus Aprilis.

Raynoldus Dei gratia Remorum Archiepiſcopus dilectiſſimo fratri & conſacerdoti ſuo Lamberto Atrebatenſium Epiſcopo ſalutem & benedictionem in Domino Ieſu. Dilectiſſimam nobis fraternitatem veſtram ignorare nolumus quoniam domni Papæ Vrbani epiſtolam nuperrimè ſuſcepimus, quæ nos ut ad Concilium quod in octavis ſancti Martini, xiiii. videlicet Kal. Decembris, apud Arvernenſem, quæ & Clarimontis dicitur, Eccleſiam celebraturus eſt præſentialiter accederemus præmonuit, & ut omnes noſtræ metropolis ſuffraganeos, convocatis tam Abbatibus quàm ceteris Eccleſiarum primoribus, ſed & excellentioribus principibus, ad ipſum Concilium invitaremus præcepit. Et nos ſanè apoſtolicæ monitioni obviam, quod nefas eſt, incedere nolentes, Concilium quod in octavis omnium ſanctorum inſumpſeramus, propter hoc, ut juſtum eſt, dimittendum dignum putavimus. Veſtram ergo ſollicitudinem litteris præſentibus monemus quatenus omni occaſione ſepoſita veſtram ad idem Conſilium præſentiam exhibere &, ut prædictum eſt, & Abbates & ceterarum Eccleſiarum veſtrarum primores & diœceſeos veſtræ principes, & maximè Balduinum Comitem de Montibus, monere curetis. Nulli autem vel inopiæ vel alicujus neceſſitatis occaſio quin veniat præbeat audaciam, cùm nos niſi perſonas non ingenti quidem famulorum caterva ſtipatas requiramus. Quicunque autem poſt hanc ad-

monitionem noſtram ſe ab hoc Concilio abſentaverit, noverit proculdubio quoniam & ordinis ſui periculum incurret, & domni Papæ iram, nec impune quidem, ſibi theſaurizabit. Valete.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Noverit dilectio tua nos in proximo Novembri, in octavis videlicet ſancti Martini, apud Clarummontem annuente Domino ſynodale Concilium ſtatuiſſe; ad quod tuam prudentiam invitamus, ut omni occaſione ſepoſita ſtatuto in tempore prædicto in loco non omittas occurrere. Noveris præterea Cameracenſem Epiſcopum miſſis ad nos litteris ac nunciis pro Atrebatenſi Eccleſia vehementer interpellaſſe dicentem ſe & Eccleſiam ſuam Romanis privilegiis eſſe munitam. Vnde oportet prudentiam tuam ad hujus negotii reſponſionem paratam cum tuis clericis convenire. Data apud Anicium XVIII. Kal. Auguſti.

Taliter itaque Lambertus Atrebatenſis Epiſcopus ad Claromontenſe Concilium domni Papæ Vrbani invitatus proficiſcitur die natalis Apoſtolorum Simonis & Iudæ, quæ tunc dies dominica habebatur, & cum eo domnus Clarembaldus Archidiaconus ſuus, & venerabiles domnus Aloldus ſancti Vedaſti & domnus Hamericus Aquicinenſis Abbates, domnus quoque Gualbertus Præpoſitus, Odo Cantor, Achardus magiſter ſcholarum, Hugo Presbyter & Canonicus, Maſcellinus Archipresbyter, religioſus etiam Diaconus Iohannes de Monte ſancti Eligii poſtmodum Atrebatenſis Archidiaconus, & Drogo prædicti Epiſcopi Oeconomus, & Otbertus Scholaſticus de Bethunia. Perveniens itaque apud Proviniacum Comitis Stephani celebre caſtellum, VIII. Idus Novembris Proviniacum egreditur, & ipſa eadem die à Guarnerio quodam Milite de Caſtello Pont de

via ſua trahitur, capitur, & captus Epiſcopus cum clericis ſuis à Guarnerio prædicto Milite & ſuis ſatellitibus detinetur. Abbas ſancti Vedaſti præceſſerat Epiſcopum cum gratia & benedictione ſua. Guarnerius verò increpatus à Philippo fratre ſuo Trecenſi Epiſcopo, & Dei omnipotentis miſeratione viſitatus, v, Idus Novembris ſummo in mane ad pedes Epiſcopi & Archidiaconi ſui Clarembaldi & reliquorum clericorum ſuorum proſtratus cum lacrymis veniam poſtulavit, dolens ac pœnitens ſe ſtultè & pravè egiſſe quia manum miſerit in Chriſtum Domini. Epiſcopus verò proſtratum Militem erigens diſcalciatum ad monaſterium præceſſit, ibique eum pœnitentiam cùm ſuis qui eum ceperant agentem abſolvit. Et eodem die Epiſcopus à prædicto Milite cum omnibus ſuis clericis & laicis detinetur, ſervitur, & per manum ejus uſque Autiſſiodorum cum ſecuritate conducitur. Domnus verò Vrbanus Papa audiens Atrebatenſem Epiſcopum captum, quantocius ſcripſit Guarnerio de Pont & Richerio venerabili Senonum Archiepiſcopo in hæc verba.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Guarnerio Pontionis filio ſalutem & apoſtolicam benedictionem, ſi obedierit. Venerabilem fratrem noſtrum Atrebatenſem Epiſcopum ad Concilium venientem te cepiſſe audivimus, & cur ceperis plurimùm miramur. Rex enim Francorum non ſolùm venire alios non prohibet, verùm etiam omnibus ſuæ poteſtatis Epiſcopis & Abbatibus venire ad Concilium licentiam dedit. Vnde litteris te præſentibus admonemus ut captum Epiſcopum pro reverentia beati Petri & noſtro amore cum ſuis omnibus liberum abire permittas. Alioquin quandiu illum tenueris, & te & terram tuam excommunicationi ſubicimus.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo fratri Richerio Senonum Archiepiſcopo ſalu-

tem & apoſtolicam benedictionem. Audivimus Guarnerium Pontionis filium venerabilem fratrem noſtrum Atrebatenſem Epiſcopum ad Concilium venientem cepiſſe captumque retinere. Ea propter litteris te præſentibus jubemus ut eundem Guarnerium captum præſulem cum ſuis omnibus libertati reſtituere commoneas. Quod ſi contempſerit, quandiu illum tenuerit, & ipſum & locum ſuum excommunicationi ſubicias.

Apud Autiſſiodorum autem Atrebatenſis Epiſcopus perveniens, aſſociatur commitatui domni Richerii Senonenſis Archiepiſcopi & conſuffraganeorum ſuorum Remenſis provinciæ domni Gervini Ambianenſis, domni Gerardi Tarvanenſis Epiſcoporum. Et ſic xv. Kal. Decembris in octavis ſancti Martini, quas tunc dies dominica feſtiviores reddidit, urbem Claromontenſem ingreditur, & à venerabili Primate Lugdunenſi domno Hugone apoſtolicæ ſedis Legato necnon & ab ipſo domno Papa benignè in oſculo ſancto ſuſcipitur, atque apoſtolica benedictione cum ſuis lætificatus exhilaratur. Deinde domnus Papa IV. Kal. Decembris indictione IV. Concilium Claromontenſe concludens præcepit recitari privilegium renovationis & reſtitutionis Atrebatenſis Eccleſiæ in conſpectu totius Concilii; in quo Cardinales Romani conſederunt ei, & Archiepiſcopi XIV. Epiſcopi CC. & XXV. & Abbates XC. & ampliùs, exceptis honeſtis atque religioſis diverſarum regionum atque provinciarum clericis & laicis quorum numerum leviter quiſquam ſcire præ multitudine non potuit. Recitatum eſt autem Atrebatenſis Eccleſiæ privilegium & diſtinctè & apertè lectum, atque ab omni conſeſſu Concilii ſub magno ſilentio intentè auditum, collaudatum, & confirmatum eſt anno Dei Chriſti MXCV. cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt æqualis honor & gloria per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

# EPISTOLÆ

## *LAMBERTI EPISCOPI ATREBATENSIS & aliorum ad ipſum.*

DOmino patri Lamberto gratia Dei Atrebatenſi Epiſcopo Gualterus Inſulanæ Eccleſiæ Præpoſitus & confratres ſalutem & obſequii devotionem. Quia ſanctæ petitionis veſtræ de domno confratre noſtro Clarembaldo inſtantiam ſancti ſpiritus inſtinctu, cui reſiſtere fas non eſt, inflammatam eſſe credimus, veſtræ de ipſo electioni, quam Deo auctore in ſpirituale commodum ceſſuram confidimus, non acquieſcere, Deum offendere timuimus. Moleſti igitur, quia maximum ex ejus abſentia ſanctæ religionis exemplar amiſſuri, immo veſtro, cui nos congratulari decet, dantes operam profectui, eum veſtræ paternitati deſerviturum concedimus. Valete. *Epiſt. 1.*

Gerewinus gratia Dei Præſul Ambianenſis Domino & cariſſimo fratri in Chriſto Lamberto ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ diſcreto Præſuli perſeverare feliciter in propoſito religionis. In ſancta Ambianenſi Eccleſia, quæ parvitati noſtræ committitur, diligentia magna, labore, & ſumptu cujuſdam fratris noſtri feretrum quoddam præparatum eſt auro, argento, & gemmis ad reliquias reponendas beati martyris Fuſciani, & hoc ſenatus noſtri diſpoſuimus decreto fieri in celebratione ſancti Michaëlis Archangeli. Obnixè igitur paternitatis veſtræ reverentiam præſentibus flagitamus litteris, quia eſtis vir timens Deum & Deo & hominibus placetis & opere & doctrina melliflui oris, quatenus ad tantum opus exequendum *Epiſt. 2.*

miniſtrum & adjutorem vos habere ſe lætetur ſancta mater noſtra Eccleſia Ambianenſis. Vt igitur tantum martyrem ante tribunal Dei interventorem habeatis, ceteris negotiis abjectis huic petitioni noſtræ & ardentiſſimo deſiderio ſatisfaciatis. Valete.

Epiſt. 3. Rainoldus Dei gratia Remorum Archiepiſcopus dilecto fratri & conſacerdoti ſuo Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & benedictionem in Domino Ieſu. Memoriter vobis inhærere credimus quicquid de Hugone de Inciaco nuper cum fraternitate veſtra multo ſermone contulimus. Ipſe ſiquidem Hugo nuperrime in villa ſancti Gaugerici quæ Felcherias dicitur in trevia Dei cum armata manu advenit; ibique circumquaque diſcurrens, igni penitùs totam villam concremavit, prædamque non minimam atque hominum multitudinem miſerabiliter ſecum adduxit. Pervenit etiam ad aures noſtras quòd ſe epiſtolam noſtram habere glorietur qua eum ab omni timore Cameracenſis Epiſcopi, ſed & ab omnium Presbyterorum excommunicatione, in quamcumque dementiam elatus fuerit, deliberari, quod abſit, debeat. Scire igitur vos volentes hanc omnem jactantiam ejus irritam eſſe, veſtræ fraternitati mandamus ut & illum, quem præcipuè diligimus, vos ammoneatis, quatenus omni excuſatione ſublata, ut in ſanctæ pacis violatorem, in ipſum gladium anathematis exeratis, & ne ulteriùs donec ad ſatisfactionem veniat in cunctis receptibus ſuis ſeu in omni loco in quo ipſe vel complices ejus præſentialiter affuerint divinum celebretur officium præcepti veſtri auctoritate inhibeatis. Valete.

Epiſt. 4. Rainoldus Dei gratia Remorum Archiepiſcopus fratri & coëpiſcopo ſuo Lamberto Atrebatenſi ſalutem & benedictionem in Domino Ieſu. Ad col-

loquium Comitis Roberti & ad recipiendam de eo juſtitiam in octavis ſanctæ Mariæ in Auguſto vel præſentiam noſtram exhibere vel nuntios noſtros delegare, ſicut jam vobis & coëpiſcopis noſtris Noviomenſi atque Morinenſi mandavimus, parati erimus. Quod autem de Hugone de Inciaco nobis ſcripſiſtis liquere vobis credimus quoniam in Concilio quod Compendii celebravimus ad querimonias & clamores Gerardi Cameracenſis Epiſcopi omnium præſidentium judicio in eum anathematis gladium exeruimus & in omnes ejus cooperatores & conſentaneos. Sed neque ideo ipſe nec filius ejus Cameracenſem Eccleſiam perſequi deſtiterunt. Quippe quos par expectatio ultionis angebat, par malitiæ & immoderationis vinculum aſtringebat. Itaque quoniam, ſicut ab Apoſtolo dictum eſt, *inſipiens factus ſum, vos me coëgiſtis*, & iterum in actibus Apoſtolorum ad Iudæos, *quoniam indignos vos judicaſtis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes*, ſic quia idem Hugo indignum ſe converſionis & concordiæ judicavit, Gerardus Cameracenſis Epiſcopus cum Comite Flandrenſi ad convincendam Hugonis malitiam fœdus iniit. Vnde Epiſcopum Cameracenſem Gerardum cum Hugone concordiam facere abſque Comite Flandrenſi nulla æquitatis ratio permiſit, nec nos ſanè eum nihilominus niſi excommunicatum habuimus. At verò ſi voluntatis ipſius eſſet, & Cameracenſem Epiſcopum Remis in præſentia noſtra ad juſtitiam faciendam & recipiendam ab ipſo termino congruente paratum haberemus, & nos ſimiliter utrorumque rationes æqua judicii & miſericordiæ lance penderemus, & in omnibus modum obſervare non diſſimularemus. Per vos autem ſolum ad emendationem venire nec ſolam excommunicationis veſtræ ſententiam vereri debet, cùm &

parrochianus Epiſcopi Cameracenſis eſſe dignoſcitur, & Inciacum, per quod hanc exercet malitiam, in epiſcopatu Cameracenſi poſitum ſit. Valete, & quod cum Comite Flandrenſi egeritis nobis reſcribite.

*Epiſt. 5.* Domino Lamberto fratri & amico Atrebatenſi Epiſcopo Poppo Dei grtia Mediomatricæ urbis Epiſcopus munus dilectionis & orationis in Domino. Perlectis ſanctitatis veſtræ litteris, pro commiſſo nobis clerico gratias vobis dignè reddimus, ſed notari cur dignitas veſtra familiaritatis & orationis vicem infirmitati noſtræ reſcribere reticuiſſet, cùm ſit apoſtolica veritate prolatum: *Orate pro invicem ut ſalvemini.* Submoneo igitur religionis veſtræ celſitudinem ut orationes veſtras atque ſocietatem Dei genitricis Eccleſiæ degentium reſcribere non recuſetis. Hæc ſunt enim quæ à vobis ſperabamus, hæc ſunt quibus æterno Regi debemus invicem feliciter commendari. Valeat ſanctitas veſtra. Viſitet nos oriens ex alto.

*Epiſt. 6.* Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Yvo Carnotenſis Eccleſiæ ſervus ſinceræ dilectionis & devotæ orationis munus. Si tanta eſſet nobis vicinitas locorum quanta eſt animorum &c. *ut apud Ivonem Carnotenſem epiſt.* 33.

*Epiſt. 7.* Guillelmus Eccleſiæ Rothomagenſis Archiepiſcopus cum ceteris ejuſdem Eccleſiæ clericis Lamberto Atrebatenſis Eccleſiæ epiſcopio non incommodè præſidenti ſalutem cum oratione. Richardum à me in ſacerdotem ſub Chriſti clementia ordinatum tuæ commendo paternitati. Eum ſub tui cuſtodia nullis precor ſinas ſubjacere vel lacerari terroribus.

*Epiſt. 8.* Reverentiſſimo Domino & Patri Lamberto ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ Epiſcopo R. & Manaſſes Archidiaconi, L. Decanus, R. Cantor, & univerſus

Remenſis clerus & populus, ſalutem & auxilium à Domino Ieſu. Caritati veſtræ inſinuare commodum putavimus reverentiſſimum patrem & Dominum noſtrum Rainoldum Archiepiſcopum XII. Kal. Februarii cum triumpho gloriæ viam univerſæ carnis ingreſſum eſſe. Vnde ſanctitatem veſtram obnixè exoratam volumus ut ex debitæ caritatis prærogativa orationum & auxiliorum veſtrorum dexteram ei porrigatis, atque in omnibus locis quibus vos præeſſe voluit diſpoſitio divina hoc idem fieri præcipientes, diem depoſitionis ejus memoriter ſcribi faciatis. Ceterùm cùm tanti patris ac protectoris Eccleſia noſtra defenſione viduata magnis cœpiſſet laborare periculis, ſed & inimici Dei undique terrarum ſedentes in inſidiis innumeris perſecutionibus publicè & privatim eam impugnare conarentur, per ſpiritum conſilii finem divina miſericordia precibus noſtris conceſſit, quæ non patitur nos gravari ſupra quam poſſumus, proventum faciens cum tentatione ut ſuſtinere poſſimus. Secundùm itaque ſanctorum canonum auctoritatem & eccleſiaſticam conſuetudinem Dominum noſtrum Manaſſem Eccleſiæ noſtræ Præpoſitum apprime nobis cognitum, cooperante gratia ſpiritus ſancti, omniumque pariter proſequente petitione, in Archiepiſcopum nobis rapuimus, dominumque nobis ipſum irrefragabiliter conſtituimus, quippe quem ferventiori ſtudio erga nos & omnem Eccleſiam hactenus exardere plurimùm congratulati ſumus. Hic ſiquidem ut quantum in terris eſt omnium expectatiſſimus, quanto in ipſa inquiſitione immoramur, tanto in oculis omnium noſtrum gratioſior apparet. Nihil enim aliud eſt quàm ex omnibus bonis quædam perfecta collecta perfectio. Vnde, ſicut de beato Martino legitur, nos eum potiùs contigit rapuiſſe quàm

elegiſſe. Et veſtra igitur benignitas & dominatio tum pro ejus honeſtatis & religionis magnitudine, tum pro petitionis noſtræ reverentia, electionem ipſius cum omni devotione ſuſcipiat & confirmet, & ad ea quæ oportet agenda veſtrum ei auxilium largiatur; quatenus & de profectu animarum & bonorum operum conſummatione noſtra per vos Remenſis gaudeat Eccleſia. Valete. Obiit domnus Raynoldus venerabilis Remorum Archiepiſcopus anno Dei Chriſti milleſimo nonageſimo quinto, XII. Kal. Februarii.

Epiſt. 9. Reverendis Patribus & Dominis R. & M. Archidiaconibus, L. Decano, R. Cantori, & univerſo ſanctæ Remenſis Eccleſiæ clero & populo, Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus ſanctitatis eorum ſervus & ſalutis amator æternam in Domino ſalutem. Scire volumus dilectionem veſtram quoniam priùs quàm à vobis diſceremus diem obitus venerandi patris noſtri domni Rainoldi Archiepiſcopi, & in noſtra Eccleſia & apud ſanctum Vedaſtum fieri fecimus [officium] & per dioceſim noſtram ut fiat per congregationes & monachorum & clericorum inſtabimus. Super electione domni Manaſſe Remenſis Eccleſiæ Præpoſiti laudabiliter honorandi & honorabiliter laudandi vobis, ſicut patribus noſtris, ſicut dominis noſtris congaudemus, & congaudendo, Deum, qui eſt verum gaudium omnium fidelium, exoramus quatenus hoc bonum opus ipſe qui incepit perficiat. Electioni iſti à vobis factæ de perſona natalibus & moribus honeſta, ſicut canonicum eſt, & libenter aſſenſum præbemus, & cetera quæ ſanctæ Remenſi Eccleſiæ debemus pro paupertate noſtra & pro religione veſtra parati ſumus in miſericordia Dei vobis exhibere. Reverentiſſimi Patres & Domini mei, bene valete in ſpiritu ſancto paraclito, &

pro

pro me ſanctitatis veſtræ ſervo orare non dedignemini. Data Atrebati IIII. Nonas Februarii.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimis confratribus & conſacerdotibus Remenſis Eccleſiæ ſuffraganeis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Defuncto venerabili confratre noſtro veſtræ metropolis Archiepiſcopo, ejuſdem Eccleſiæ Præpoſitum Manaſſem communi cleri plebiſque conſenſu ſecundùm ſedis apoſtolicæ decreta cognovimus ad ipſius metropolis regimen eſſe provectum. Quæ ſcilicet provectio, quia ſanctis videtur convenire canonibus, non grata nobis eſſe non poteſt. Eam igitur auctoritatis noſtræ pondere confirmantes, dilectionem veſtram litteris præſentibus exhortamur ne ab ejuſdem electi perſona quod veſtri officii intereſt diſſimulatione qualibet ſubtrahatis, ſed omnino ſatagite ut quod bene inceptum eſt largiente Domino meliùs compleatur, ne diutiùs tanta Eccleſia officiorum epiſcopalium adminiſtratione privetur. Data Andegavi VIII. Idus Februarii. *Epiſt.* 10.

Manaſſes Dei gratia Remenſis electus Lamberto eadem gratia Atrebatenſium Epiſcopo ſalutem & obſequium. Convenientibus in unum voto meo & apoſtolico præcepto ſcribo tibi, dilecte mi, ut remoto omni impedimento, omni occaſione poſthabita, uſque ad quintam feriam primæ hebdomadis quadrageſimæ complexibus dilectionis noſtræ te ingeras, te præſentes. Promoveri enim ad diaconatum & ſacerdotium per impoſitionem manuum tuarum ardeo & clamo. Venias autem paucis comitantibus, ſicut te facturum mihi nuntiavit Abbas ſancti Dionyſii. Nec hoc dico ut parcam marſupio, ſed quia cum pauco comitatu inimicorum terras quietiùs ſpero te mecum ad Papam tranſiturum. Communico autem tibi gau- *Epiſt.* 11.

dium meum, domnum Papam & univerſos qui ſecum ſunt electioni meæ congaudere, auctoritate qua vigent eam roborare, in nullo apoſtolicum brachium ſe mihi contrahere. Vale.

*Epiſt.* 12. Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis clero, ordini, Militibus, & plebi Remis conſiſtentibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Affectionis quidem noſtræ viſcera, filii in Chriſto cariſſimi, anguſtata ſunt, quia vos paſtoris ſollicitudine, nos verò confratris & coëpiſcopi Rainoldi ſolatio novimus deſtitutos. Sed in tribulatione hac per omnipotentis Dei gratiam caritatis noſtræ precordia dilatantur, quia vos ſollicitudine debita, affectione ſollicita, ſine dolo, ſine pravitate de veſtræ Eccleſiæ filiis paſtorem elegiſſe comperimus. Aſſerit autem ſpei veſtræ fiduciam unanimitatis veſtræ conſenſus. Vbi enim univerſorum poſtulatio congruit, dubitare nos nequaquam oportet ibi Dominum Ieſum & voluntatis auctorem & petitionis arbitrum fore & ordinationis præſulem & largitorem gratiæ. Bonis ergo ſtudiis veſtris ampliori devotione congratulamur, & quod ſecundùm apoſtolicæ ſedis decreta juſtè ſanctéque cœpiſtis, nos per omnipotentis Dei gratiam ſedis apoſtolicæ aſſertione firmamus. Vos ſiquidem in apoſtolicæ ſedis libertatem conſurrexiſtis, ut ſicut caput regni exiſtitis, ita etiam religionis & auctoritatis catholicæ in eodem regno principium exiſtitis. Nihil itaque ſuper vos iniquorum verba prævaleant, nihil terrenæ pravitas intentionis obfuſcet. Quod enim omnipotens Dominus aſpirando prævenit per merita & preces beatæ & glorioſæ ſemper virginis Mariæ ſanctique patris veſtri Remigii adjuvando proſequuturum fore confidimus. In ipſo igitur confidentes quod ſimpliciter & ſine pravitate [ cœpiſtis ] proſequi

procurate. Neque enim vobis in parte hac apoſtolicæ ſedis brachium contrahetur. Nullus in hoc negotio idolatriæ fucus interveniat, nullæ minæ, nulli terrores nobilitatem veſtram ab hac libertate dimoveant; ne fortè, quod abſit, cùm ſpiritu cœperitis, carne conſummemini. Eccleſiæ veſtræ ſuffraganeis auctoritatis noſtræ ſcripta direximus ut in electo quod ſui eſt officii nulla negligant occaſione complere. Quòd ſi fortaſſis illi ſe aliqua, quod non arbitramur, pravitate ſubtraxerint, vos eum tempore congruo noſtro conſpectui præſentabitis. Novit enim beati Petri libertas & gratia in ſe confidentibus non deeſſe. De dilectione & obedientia erga eum vivaciter exhibenda vos cohortari minùs neceſſarium duximus. Neque enim ambigimus quòd qui tantam vobis in ejus electione unanimitatem, tantum ſtudium, tantam flagrantiam aſpiravit, ipſe etiam mentes veſtras ad diligendum, ad obediendum, ad ſerviendum ardore ſui ſpiritus illuſtrabit. Ipſe vos ſua gratia benedicat, ipſe corroboret, & paſtorem & gregem ad æternæ refectionis paſcua introducat. Data Andegavi VIII. Idus Februarii.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Manaſſe Remenſium electo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Omnipotenti Deo gratias agimus quia perſonam tuam, de cujus probitate plurimùm confidimus, ad Remenſis Eccleſiæ regimen electam ſine pravitate cognovimus. Nunc igitur dilectionem tuam apoſtolicæ gratiæ litteris viſitantes hortamur ut bona initia ſtudeas provectibus melioribus exaltare. Nullæ igitur minæ, nulli terrores prudentiam tuam impediant quin in cœpta ſimplicitate ac libertate perſiſtas. Cave prorsùs & vigila ne regiæ ſuperbiæ qualibet inconſtantia ſubiciaris, ne cùm ſpiritu cœperis, carne con- *Epiſt. 13.*

ſummeris. De apoſtolicæ ſedis adjutorio in nullo diffidas; quia ſi in ejus libertate permanſeris, ejus per omuia auxiliis munieris. Data Andegavi VIII. Idus Februarii.

*Epiſt.* 14. Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis fratribus & coëpiſcopis Hugoni Sueſſionenſi, Lamberto Atrebatenſi, Philippo Catalaunenſi, Gerardo Morinenſi, ceteriſque Remenſis Eccleſiæ ſuffraganeis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Scripſimus nuper fraternitati veſtræ, & ecce iterum ſcribimus, ne cujuſlibet occaſionis obtentu venerabili confratri noſtro Manaſſe in Archiepiſcopum veſtræ metropolis per divinam gratiam electo quod veſtri officii intereſſe cognoſcitis ſubtrahatis. Per obedientiam igitur quam ſedi apoſtolicæ vos debere non ignoratis dilectioni veſtræ præcipimus ut quocunque in tempore ad ordinationem ſeu conſecrationem ſuam vos advocaverit, alacriter ad hoc ipſum & vivaciter occurratis, ſicut & veſtri ordinis integritatem & gratiæ noſtræ plenitudinem deſideratis. Data Turonis IIII. Nonas Martii.

Tali ergo tamque valida apoſtolicæ auctoritatis & confirmationis aſtipulatione Remis in Eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis Dominæ noſtræ ordinatur domnus Manaſſes electus Archiepiſcopus Nonis Martii, prima videlicet tunc temporis quadrageſimæ heddomada, à domno Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo in Diaconum. Sabbato autem medianæ quadrageſimæ à domno Hugone venerabili Sueſſorum Epiſcopo ordinatur & Presbyter in prædicta beatæ Mariæ Eccleſia. Et in ſubſequenti Dominica *Judica me Deus* conſecratur apud ſanctum Remigium per manus ejuſdem domni Hugonis Sueſſionenſis Epiſcopi Archiepiſcopus, aſtantibus & manus ei imponentibus domno

Elinando Laudunenſi Epiſcopo, Rabbodo Noviomenſi Epiſcopo, Gerewino Ambianenſi Epiſcopo, Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo, Liettoldo Silvanectenſi Epiſcopo. Hoc ordine & modo perficitur ordinatio & conſecratio domni Manaſſe Remenſis Archiepiſcopi anno Dei Chriſti milleſimo nonageſimo quinto, quarto Kal. Aprilis.

Poppo per miſericordiam Dei Metenſis Epiſcopus dilecto Patri Lamberto Atrebatenſium gratia Dei Epiſcopo debitum caritatis in omnibus. Dilectiſſimi fratres nobis litteras oſtenderunt quas eis miſiſtis; quibus conceſſimus quicquid rogaſtis ſecundùm petitionem & eorum voluntatem. Nos itaque ſuppliciter oramus participes fieri in veſtris orationibus, ſicut ſcripſiſtis noſtris fratribus; ut ex mutua dilectione invigilantes communi ſaluti, tandem valeamus æterna beatitudine perfrui. Rogamus etiam obnixè veſtram benignitatem ut nos apud viros religioſos in noſtra perſona intimè commendetis & apud Dominum Papam, & ubicunque opus fuerit nos & noſtram Eccleſiam, ut in vobis confidimus, in conſilio & auxilio ſuſtineatis & defenſione, ſi oportuerit. De nobis verò certus eſtote per omnia in quibuſcunque poterimus nos præbere vobis neceſſarium ad veſtrum honorem & utilitatem dignam. Valete. *Epiſt. 15.*

Lamberto Dei gratia Atrebatentium Epiſcopo Robertus Peronenſis & uxor ſua debitam dilectionem & ſubjectionem. Caritatem veſtram piiſſimè deprecamur ut his burgenſibus meis cum vino ad Atrebatum tendentibus, quibus Arnulfus & Radulfus de Batpalmis in præterita hebdomada, pacis ſoluto fœdere, vinum ſuum abſtulerunt, aut ſua reddere faciatis, aut veſtrum officium impleatis. Valete. *Epiſt. 16.*

Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutis & *Epiſt. 17.*

dilectionis plurimum in Domino. Domnum Manaſſem Cameracenſem electum in octavis Pentecoſtes, frater cariſſime, in Epiſcopum Remis conſecraturi ſumus, ad cujus conſecrationem fraternitatis tuæ præſentiam invitamus, vobis denuntiantes Atrebatenſi Eccleſiæ utiliſſimum fore vos ejus conſecrationi intereſſe. Querela enim illa quam Cameracenſis Eccleſia adversùs Atrebatenſem Eccleſiam habet multùm infirmabitur, ſi illius conſecrationi præſentia veſtra cooperatrix & teſtis exhibeatur. Veſtræ præterea dilectioni occultum eſſe nolumus quia quarta poſt conſecrationem feria nos & Flandrenſis Comes mediante Anſello de Ribomonte Cameracum conventuri ſumus, ut ejecta peſte illa de Cameracenſi Eccleſia conſecratum noſtrum in ſedem ſuam Deo propitio conſtituamus. Veſtra igitur vigilantia Comitem adeat, quibus poteſt perſuaſionibus eum compellat ut Cameracenſi Eccleſiæ compatiens ſciſmaticum illum eiciendo ſubveniat. Valete.

*Epiſt.* 18. Dilecto Domino, amico, & parrochiano ſuo Eurardo Tornacenſi Advocato Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus æternam in Domino ſalutem. Si ſciretis quanta qualique pœna puniendi ſunt illi qui contra ſanctorum patrum & canonum decreta decimas & oblationes altarium, quæ ſolis clericis debentur, uſurpant, nequaquam altare ſanctæ Mariæ de Caſtello uſurpare præſumeretis. Quapropter recordamini filiorum Chore perditionem, qui uſurpantes ea quæ ſacerdotibus debebantur, terra eos deglutiente vivi abſorpti ſunt. Saül quoque Rex, quia officium ſacrificandi ſibi uſurpavit, & regnum & vitam à Deo damnatus perdidit. Ozias quoque Rex ſimili de cauſa à Deo lepra percuſſus eſt. Igitur, ſicut veſtrum non eſt nec cujuſlibet laici in Eccleſia Dei prædicare,

baptiſare, confeſſiones ſuſcipere, pœnitentias dare, aut ſacrificare, ita nullius veſtrum eſt decimas & oblationes altarium ſibi vendicare. Quapropter mandamus dilectioni veſtræ ut ſupradictum altare in pace nobis & reddatis & tenere permittatis. Quod ſi facere nolueritis, ſicut in Conciliis conſtitutum eſt, divinum ibi fieri officium interdicemus. Valete, & quæ Dei ſunt facite.

Manaſſes Dei graria Remorum Archiepiſcopus clericis & Alelmo de Paſſo, ab errore converti. Quoniam contempto apoſtolico decreto dilectiſſimo confratri & coëpiſcopo Lamberto Atrebatenſi obedire contempſiſtis, excommunicationem ab eo in vos factam & apoſtolica auctoritate corroboratam metropolitana auctoritate proſequimur & confirmamus. Præcipimus ergo vobis ut infra octo dies poſtquam has litteras videritis ante prædicti confratris noſtri præſentiam condignam ſatisfactionem pro veſtra tam audaci rebellione facturi vos præſentetis, & deinceps ei tanquam Patri & Epiſcopo omnino obediatis. *Epiſt.* 19.

Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus univerſis Abbatibus, Archidiaconis, Decanis, & omni clero Cameracenſi, Comiti B. Comiti G. A. T. de Aveſnis, cum ceteris primatibus & univerſo populo Cameracenſis Eccleſiæ, ſalutem. Credimus Cameracenſis Eccleſiæ miſeriam & afflictionem vos jam à multis retro diebus reſpexiſſe qua ompium iniquorum diabolus per maledictum illum Gualcherium, cui ſatellitii ſui multam manum accommodat, exercuit & exercet. Credimus etiam ejus Eccleſiæ lacrymis vos condeſcendere & compati tanquam viros miſericordiæ, tanquam filios obedientiæ, tanquam eos qui cùm Chriſti ſint, conventionem non habent *Epiſt.* 20.

ad Belial, cujus Eccleſiæ filios propter obedientiam domni Papæ, propter noſtrorum & matris ſuæ Remenſis Eccleſiæ cuſtodiam mandatorum, in omni egeſtate & nuditate à ſedibus ſuis per maledictum illum pulſos Remis ad nos confugientes in ea qua debuimus caritate ſuſcepimus, diemque illis præfiximus quo domnum Manaſſem electum ſuum conſecraremus, & è veſtigio conſecrationis ad vos illum adduceremus, & in manibus veſtris tanquam paſtorem animarum veſtrarum deponeremus. Sed quia ſeries hujus negotii præſentiam dilecti filii noſtri Comitis Flandrenſium habebat perneceſſariam, eum autem, quia aberat, ſuper his antehac convenire fas non fuit, dilata eſt ad breve Cameracenſis electi quam præfixeramus conſecratio. Vt autem interim Cameracenſium filiorum noſtrorum mederemur deſolationi, ex eorundem poſtulatione & confratrum noſtrorum judicio ad hæc confugimus remedia. Poteſtatem ligandi & ſolvendi & omne epiſcopale officium in Cameracenſi epiſcopio adminiſtrandi ex apoſtolica auctoritate & noſtra Atrebatenſi Epiſcopo contradidimus, etſi reluctanti, eumque in privilegio hujus auctoritatis ad vos remittimus reportantem humeris ſuis, humeris miſericordiæ, diſperſionem ſibi creditarum ovium. Vnde vos, dilectiſſimi, in ſpiritu miſericordiæ, in ſpiritu compaſſionis convenio & apoſtolica auctoritate & noſtra præcipiendo obteſtor ut & Epiſcopo cui commiſimus omnem ſubjectionem exhibeatis, & Cameracenſibus clericis propter cuſtodiam mandatorum Dei à ſedibus ſuis pulſis cum omni integritate & quiete habere faciatis quicquid de rebus Cameracenſis epiſcopii & communitatis fratrum & illorum ſciſmaticorum, qui adhuc cum illo Satanæ membro Cameraci remorantur, in

Comitatibus veſtris ſeu in virtute veſtra alicubi ſitum eſt. Hoc autem in remiſſionem peccatorum veſtrorum vobis præcipiendo præcipio. Reminiſcimini, filii, quia in hanc cauſam gladium portatis. Penſate, dilectiſſimi, quia hæc eſt via in eam quæ cæleſtis eſt Ieruſalem. Venite, filii, audite me, quia hic eſt timor Dei quem doceo vos. Valete.

Hugo ſanctæ Lugdunenſis Eccleſiæ ſervus reverentiſſimo fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem. Curamus innoteſcere veſtræ dilectioni ſororem noſtram in Chriſto Emmam, quæ apud nos recluſa amore nominis Chriſti fuit multis diebus, nono Kal. Februarii de ſeculo præſenti ad cæleſtia, ut credimus, migraſſe. Sed quia ſoli Deo nota eſt ſalus vel perditio mortalium, nulluſque merito ſuo juſtificari apud illum valet, niſi miſeratione divinæ purgetur pietatis, præmonendo obſecramus caritatem veſtram quatenus in orationibus veſtris & benefactis animæ ipſius ſuccurratis, ut & vos quoque idem præmium ab eodem creatore & redemptore noſtro Ieſu Chriſto conſequi mereamini. Filia quippe veſtræ Eccleſiæ, ſicut ipſa ſæpiſſime teſtabatur, erat veſtræ fraternitatis. Valete. *Epiſt. 21.*

Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Hugo Sueſſorum Epiſcopus ſalutem & in Chriſto dilectionem. Mitto fraternitati veſtræ iſtum parrochianum noſtrum Herimarum nomine, ut ei denarios de quatuor carratis vini, quos Gormarus & Reinerus filius ejus debent & injuſtè detinent, reddi faciatis. Audivimus illum velle ire Ieruſalem. Sed prohibeat paternitatis veſtræ prudentia ne pecuniam iſtius ſecum deferat. De rapina enim non eſt facienda eleemoſyna. Iſtud etiam prohibitum eſſe ſcitis à Domino Papa, ne *Epiſt. 22.*

quis in hac via alterius ſubſtantiam deferat. Precor igitur dilectionem veſtram quòd, niſi debitum reddiderint, juſtitiam de eis quæ pertinet ad vos pro amore meo huic faciatis. Valete.

*Epiſt.* 23. Lamberto Dei gratia Atrebatenſium venerabili Epiſcopo Rabbodo humilis Tornacenſium Præſul ſalutem & dilectionem in Domino. Antiquus humani generis inimicus invidiæ facibus accenſus pacem Eccleſiæ, quam ſuis fraudibus nocivam intelligit eſſe, omni conatu nititur perturbare. Sed illi, Epiſcopos dico, quibus commiſſus eſt baculus ad tuendum Chriſtianum ovile, incurſantes lupos à dominicarum ovium læſione debent arcere. Nec ſolùm ſpecialiter nobis commiſſis juſtum eſt nos cuſtodire, curam impendere verùm etiam alienis caritatis affectu & pietatis ſtudio oportet invigilare. Moveat igitur pietatem veſtram monachorum ſancti Amandi lacrymabilis querimonia & injuſtiſſimè à ſubditis noſtris eis illata execrabilis injuria. Nuper etenim mihi per eos tranſeunti non ſine multa animi contritione & copioſa lacrymarum effuſione, gemitu etiam ab intimis penetralibus educto verba interrumpente, conqueſti ſunt terrarum ſuarum violentas deprædationes, hominum ſæviſſimas verberationes, pœnales incarcerationes, & uſque ad noviſſimum quadrantem intolerabiles redemptiones; quæ omnia inferri ſibi ab Anſelmo & ejus Dapifero Rainero lacrymabiliter ingemiſcunt. Ego autem hæc audiens de pravitate veſtri parrochiani doleo, dolens reclamo, reclamans conſilium & auxilium veſtrum ſupplex imploro; ſcilicet ut eum ad ſatisfaciendum propria excommunicatione compellatis, & mihi eum excommunicandi licentiam concedatis; qui niſi ad ſatisfactionem venerit, monachi & ſanctorum reliquiis in terram depo-

ſtis in hujus rei ultionem Deum invocabunt, & Anſelmum cum ſuis fautoribus maledictionibus & execrationibus anathematizabunt. Valete.

Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Manaſſes eadem gratia Cameracenſium Epiſcopus ſalutem & mutuam dilectionem in Chriſto. Amorem & fraternitatem tuam deprecor quatenus benedictionem Eccleſiarum & reconciliationem per præſentem legatum mihi mittas. Ego enim inſtanti die dominica Dei annuente clementia Eccleſiam conſecrare diſpoſui, & ut amicus ab amico officio noſtro neceſſaria à te quærere non dubitavi. Vale. *Epiſt.* 24.

Lambertus Dei miſeratione Attrebatenſis Epiſcopus domno Bernoldo Præpoſito, Richoardo Decano, ceteriſque Watinenſis monaſterii fratribus, omnia honeſtè & ſecundùm ordinem facere. Cùm liqueat ſanctorum canonum auctoritatibus aliquem clericum in alterius epiſcopatu ſine commendatitiis Epiſcopi ſui litteris non pergere nec debere recipi, miramur prudentiam veſtram ſatis & ſuper non debentem tranſgredi ſed conſervare canones, Eccleſiæ noſtræ theſaurum, domnum ſcilicet Achardum filium noſtrum & ſanctæ Mariæ Præpoſitum, tam incidenter tamque illicitè rapuiſſe. Perpendentes itaque patrem noſtrum Damaſum Papam in hujuſmodi violatores auctoritatum quæ vos non latet ſententiam dantem, dilectum fratrem noſtrum, quem contra fas & cauſa rationabili carentem, & cùm neceſſe non ſit Canonicum fieri, Canonicum quem malè & inhoneſtè recepiſtis, benè & honeſtè uſque ad Dominicam *Populus Sion* reddendum procurate. Fratrem verò Achardum vobis teſtibus ſicut Canonicum convenimus quatenus uſque ad eundem terminum pro tam gravi culpa ſatisfacturus adveniat. Sin autem ſcripturarum *Epiſt.* 25.

auctoritatibus noſtrique Metropolitani & coëpiſcoporum noſtrorum conſilio poſiti quæ ei convenit ſententiæ gladium in eum exeremus, voſque pro inobedientibus ſpiritui ſancto, cui contraire nefas eſt, deinceps habebimus.

*Epiſt. 26.* Domino ac venerabili Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo Gerardus Morinorum Epiſcopus ſalutem in Domino Ieſu. Mittimus clericum iſtum Tainboldum nomine veſtræ ſanctitati quatenus eum ad ordinem ſacerdotii promoveatis. Valete.

*Epiſt. 27.* Lamberto Dei gratia Atrebatenſi Epiſcopo Hugo gratia Dei Sueſſionenſis Epiſcopus & Anſellus Belvacenſis electus ſalutem in Domino Ieſu. De negotiis noſtris familiariter, utpote conſanguinei & amici, tractantes, ſummam conſiliorum & actuum noſtrorum à te dirigendam in honeſtum finem obnixiùs expoſcimus, quem eminenti ſapientia præditum in multis magniſque conſultationibus cognovimus. Et quoniam tibi familiariter loqui volumus, nec litteris omnia explicare ſufficimus, precamur benignitatem tuam ut in oppidum nobis occurras quod Mirelli mons dicitur, & in tua dioceſi ſitum tuæ urbi proximum habetur, XVI. Kal. Ianuarii primo diluculo adeſto nobis. Vale.

*Epiſt. 28.* Gerewinus Dei gratia Ambianenſium Epiſcopus venerabili Lamberto Atrebatenſium Præſuli cum Chriſto perenniter gloriari. Ex precatu domni Hugonis Cluniacenſis Abbatis, cui à cunctis fidelibus obtemperandum, veſtræ mandamus fraternitati quatenus hos quatuor monachos cum uno clerico ordinibus quos petierint vice noſtra ſublimetis. Non enim ad præſens quibuſdam obſiſtentibus cauſis ordines facere diſpoſui. Vale.

*Epiſt. 29.* Honorabili Domino Gerardo Dei gratia Morinenſi Epiſcopo Lambertus Dei miſeratione Attre-

batenſis Epiſcopus æternam in Domino ſalutem. Reverentiæ veſtræ auctoritatem in adventu Domini adientes conqueſti ſumus ſuper domno Achardo Præpoſito & Canonico noſtro quòd inobediendo à nobis recedens in veſtro epiſcopatu non canonicè detinetur, & ut nobis reſtitueretur, nec à quoquam veſtra permiſſione ordinaretur, ut auctoritas exigit, plurimùm precati ſumus; unde veſtra prudentia nos conclamantes minimè exaudivit. Nunc verò per præſentes litteras noſtras veſtram miſericordiam convenire fraterna pietate cogimur, precantes ut ovem noſtram, quæ inobediendo à grege deviavit, uſque ad ſancti Pauli converſionem auctoritate veſtra reddi præcipiatis. Sin autem, ſciatis nos in præſentia magiſtrorum noſtrorum exinde proclamaturos & juſtitiam Deo auxiliante conſecuturos. Quid de hujuſmodi clericis Epiſcopis ſuis inobedientibus & ad alias Eccleſias tranſmigrantibus Leo magnus Papa & doctor decreverit advertere, ſicut profeſſi ſumus, non negligamus. Ait enim: *Alienum clericum invito Epiſcopo ſuo nemo ſuſcipiat, nemo ſollicitet, niſi fortè ex placito caritatis id inter dantem accipientemque conveniat. Nam gravis injuriæ reus eſt qui de fratris Eccleſia id quod eſt utilius aut pretioſius audet vel abicere vel tenere. Itaque ſi intra provinciam res agitur, transfugam clericum ad Eccleſiam ſuam Metropolitanus compellet redire.* Item de eodem in Concilio Cartaginenſi cap. xx. ut clericum alienum niſi concedente proprio Epiſcopo nemo audeat vel retinere vel promovere in Eccleſia ſibi credita. Item perpendere debemus ex auctoritate ejuſdem Concilii cap. xv. ut laici contemptores canonum excommunicentur, clerici verò honore priventur. Cùm igitur ſanctorum auctoritas laicos contemptores canonum excommu-

nicet, clericos verò honore privet, miramur verò nec nobis nec Eccleſiæ noſtræ matri veſtræ adhuc quod fraternum & epiſcopale eſt feciſſe. Bene valete.

*Epiſt.* 30. Dilectiſſimo confratri immo patri Lamberto Atrebatenſium venerabili Epiſcopo Hugo Dei gratia Sueſſorum Epiſcopus ſalutem & gloriam in Domino. Ab illo rebelli & ſacrilego Sancti-Medardenſi, non Abbate, ſed invaſore, poſt primam injuriam iterum injuriari & indigniùs contemni me coram veſtra dilectione ingemiſco. Nam quo modo Remis veſtro aliorumque coëpiſcoporum decreto firmatum fuit ad ſatisfaciendum mihi ſprevit. Veſtram igitur maximam mihi & cariſſimam fraternitatem peto ut ſecundùm quod dè inobediente & perverſo faciendum fore condecreviſtis, furem illum & latronem & non pœnitentem & à me excommunicatum excommunicetis. In idipſum namque opem veſtram mihi pariter promiſiſtis. Vale. Hoc ergo die inſtantis cœnæ dominicæ quæſo faciatis.

*Epiſt.* 31. Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus honorabili Dominæ ſuæ Clementiæ Flandrenſium Comitiſſæ ſalutem & obſequium cum orationibus. Nobilitati veſtræ notum fieri volumus quoſdam peregrinos parrochianos noſtros Roma venientes omnes extraneas terras quietè tranſiſſe. Tandem in veſtra terra pervenientes à Præpoſito veſtro G. apud Batpalmas deprædati ſunt. Nos verò miniſterium quod ad nos pertinet facere volentes mandavimus ei ut liberè vel per fidejuſſionem quod injuſtè in pace abſtulerat redderet. Illum hoc facere renuentem in cœna Domini excommunicavimus. Nunc autem miſericordiam veſtram exoramus ut ſecundùm pacem iſtiuſmodi hominem tractetis & peregrinis ſua

reddi faciatis. Quod ſi redditum non fuerit, nos ſtatuta pacis mutare non valentes, totum caſtrum in quo hoc facinus & alia multa facinora acta ſunt in bannum mittemus. Vale.

Reverendo & diligendo Domino ſuo Lamberto Atrebatenſium Epiſcopo Hugo Dei gratia Sueſſorum Epiſcopus in Chriſto ſalutem & obſequium. Frequenter & multùm expertus ſum dilectionem veſtram nobis ſatis benevolam eſſe ſatiſque prodeſſe; ſed in eo quod maximè actum eſt negotio de Sancti-Medardenſi Abbate, quatenus mihi adjutor fueritis, res ipſa conſilio & auxilio veſtro compoſita indicio eſt. Noſſe enim vos volo quòd ille Abbas ſupplex nos adiit, peccaſſe ſe confitens; quem abſolvi petentem abſolvimus, & remiſſa nobis à veteri Abbate illius monaſterii cura & baculo paſtorali, & præſentata nobis electione de ipſo Radulfo Abbatem fecimus. Sed antequam hæc perficerentur, Rex litteris ad me miſſis ſe agitationem hanc moleſtè ferre oſtendebat, & adjurabat me, atque ad colloquium & orationem vocabar; cujus averſionem volens declinare, ſic illa peregimus noſtri juris plenitudine roborata. Itaque quæſo ut eum emendatum & abſolutum abſolvatis. Valete. *Epiſt.* 32.

Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus Lamberto eadem gratia Atrebatenſis Eccleſiæ Epiſcopo ſalutem ac plenæ felicitatis ſtatum. Noverit dilectio veſtra, frater in Chriſto amantiſſime, domnum Ingelrannum Laudunenſis Eccleſiæ Epiſcopum cum gratia & aſſenſu ordinandi & in Epiſcopum conſecrandi domnum Anſellum Belvacenſis Eccleſiæ electum ab Archiepiſcopo Lugdunenſi regreſſum eſſe. Ne igitur diutiùs Belvacenſis Eccleſia officiorum epiſcopalium privetur adminiſtratione, ea qua præſidemus vos monemus *Epiſt.* 33.

auctoritate ne à præfata electi perſona quod veſtri eſt officii diſſimulatione aliqua ſubtrahatis, ſed omni quæ obeſſe poteſt procul ablegata occaſione, hac quæ poſt octavas Pentecoſtes proximè inſtat Dominica ejus conſecrationi Remis intereſſe memineritis. Valete.

*Epiſt. 34.* Reverentiſſimo Domino & patri patrum Papæ Vrbano Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis debitam ſubjectionem cum orationibus. Scire volumus ſanctitatem veſtram nos & provinciæ noſtræ Abbates & coëpiſcopos Remis pro quibuſdam eccleſiaſticis negotiis convocatos à Metropolitano noſtro; ubi inter cetera negotia reclamavit domnus B. Abbas Majoris monaſterii animam fratris & filii ſui Roberti Abbatis monaſterii ſancti Remigii, conteſtans in verbo veritatis quòd eum nec per ſe nec per perſonam ab eo miſſam Remenſi Eccleſiæ omnino liberum niſi ſalva profeſſione & ſubjectione Majoris monaſterii contradiderit. quod ita conſtare domnus Remenſis Archiepiſcopus proteſtatus eſt. Adjecit etiam Abbas quòd cùm plura de prædicto Roberto Abbate inordinata & irregularia audiſſet fieri, primò eum per epiſtolam, poſtmodùm verò per idoneas perſonas ſub nomine obedientiæ commonefecerit quatenus in determinato ſibi die & tempore reſponſurus de vita & converſatione ſua Abbati ſe præſentaret in Capitulo Majoris monaſterii, ſin autem, daret Abbas ſententiam in eum tanquam in reum profeſſionis & ſanctæ regulæ contemptorem. Frater autem R. Abbas hæc indicans domno Archiepiſcopo accepit ab eo conſilium & præceptum ne aliquo modo vel occaſione ſe erigeret contra patrem ſuum, Abbatem videlicet Majoris monaſterii; quòd ſi facere præſumpſiſſet, qualem in eum prædictus Abbas daret ſententiam domnus Archiepiſcopus

Archiepiſcopus collaudaret & confirmaret. Cùm verò in præfixo termino, ſicut ei conſtitutum fuerat, Majori monaſterio ſe non præſentaſſet, dedit in eum Abbas Majoris monaſterii excommunicationis ſententiam. Super omnibus his ab Archiepiſcopo noſtro commoniti, cùm Robertus verbis Abbatis ſui canonica ratione contraire nequiviſſet, judicatum eſt ab Epiſcopis & Abbatibus alterius monachum ab Archiepiſcopo non eſſe retinendum, ſed prorsùs in poteſtatem Abbatis ſui redigendum. Ille autem hoc audiens avertit ſe à judicio juſtitiæ, & nos & coëpiſcopos cum Abbatibus, ut ſubterfugeret diſciplinam, ad apoſtolicam invitavit audientiam. Cujus rei ſeriem propterea juſtitiæ veſtræ deſcripſimus ut ſi fortè inobediens & excommunicatus iſte ad vos venerit, non audiatis contra judicium Epiſcoporum, contra religionem Abbatum; ſed ut ſententia eorum veſtra auctoritate robur obtineat, proſtrati ſanctitatis veſtræ pedibus humiliter exoramus. Benevalete, reverentiſſime Domine & pater, & pro nobis in maximo periculo & dolore per obedientiam veſtram conſtitutis orare non dedignemini.

Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus Lamberto eadem gratia Atrebatenſis Eccleſiæ Epiſcopo ſalutem & dilectionem in Domino. Morinenſis Eccleſiæ congregatio ac Bernoldus Abbas Guatinenſis cum grege ſibi credito Eccleſiæ Guatinenſis conſecrationem pia devotione ſitientes, & hujus officii exequendi poteſtatem domno Gerardo Morinenſi Epiſcopo hoc tempore non eſſe conceſſam conſiderantes, à nobis, in cujus providentia nunc paſtoris cura pendet, expetierunt quatenus hujus conſecrationis officium alicui coëpiſcoporum noſtrorum injungeremus. Nos verò, *Epiſt.* 35.

quia remotioribus Epiſcopis aliquod in itinere impedimentum obtingere metuimus, diverſa diverſorum malefacta circumſpicientes, vobis, quia ceteris vicinior eſtis, quia, ut ſperamus, ſine impedimento illuc tranſire poteſtis, quia ipſius Eccleſiæ familiaris eſtis, hujus conſecrationis officium injungimus, præcipientes quatenus præfatæ Eccleſiæ libertatem noſtra fultus auctoritate firmetis in perpetuum ſecundùm decreta & ſanctiones canonum. Valete.

*Epiſt. 36.* Reverentiſſimo Domino & patri patrum Papæ Vrbano Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſervus inutilis debitam cum orationibus obedientiam. Dominus Gerardus Morinenſis Epiſcopus ſperans apud ſanctitatem veſtram nos poſſe intercedere ut pro eo vobis litteras noſtras dirigeremus exoravit. Nos verò quid de cauſa ejus poſt Nemauſenſe Concilium definieritis ignorantes, ſicut tunc, ita & adhuc, ut ei ſecundùm Deum faciatis miſericordiam ſanctitatem veſtram ab eo rogati exoramus. Bene valete, reverentiſſime Domine.

*Epiſt. 37.* Anſelmus Archiepiſcopus Cantuariæ amico ſuo reverendo Epiſcopo Atrebatenſi Lamberto ſalutem. Precor ſanctitatem veſtram quatenus propter domni Papæ amorem & noſtrum faciatis conduci iſtum clericum ejus per epiſcopatum veſtrum quantum vobis placet. Valete.

*Epiſt. 38* Venerabili fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo Hugo Lugdunenſis Eccleſiæ ſervus ſalutem. Frater iſte gerulus horum querimoniam nobis fecit de fratre noſtro Ambianenſi Epiſcopo & Fulcone Archidiacono amico & familiari noſtro, rogans quatenus cauſam ſuam fraternitati veſtræ committeremus. Injungimus itaque caritati veſtræ ut Ambianenſem Epiſcopum & prædictum Fulconem

Archidiaconum conveniatis, & ut prædicto fratri de quibus conqueritur juſtitiam in audientia veſtra faciant admoneatis. Quod ſi facere noluerint, ex parte noſtra amicum noſtrum Remenſem Archiepiſcopum rogate ut eos quod juſtum fuerit jamdicto fratri exequi faciat.

Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus honorabili Dominæ ſuæ Clementiæ Flandrenſium Comitiſſæ ſalutem & fidele ſervitium cum orationibus. Domnus Manaſſes Remenſis Archiepiſcopus nuper mihi miſit litteras pro Morinenſi Eccleſia, quibus injunxit ut vos arrationarem per nos vel per litteras noſtras de Roberto & de munitione ejus, per quam non deſiſtit prædictam Eccleſiam & bona clericorum diripere & devaſtare, & quod inde reſponderetis reſcire eum facerem in proxima Dominica quando cantabitur *Populus Sion*. Rogamus ergo excellentiam veſtram & honeſtati veſtræ conſulimus quatenus ſic juſtè & honeſtè Archiepiſcopo reſpondeatis ne in vobis aut culpam aut injuſtitiam pro Roberto contra Morinenſem Eccleſiam matrem veſtram aliquo modo inveniat. Bene valete in Domino ſemper. Amen. *Epiſt.* 39.

Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus honorabili Domino & amico ſuo Gonfrido Lenſenſi Caſtellano, licèt aliter meritò, ſalutem & dilectionem cum orationibus. Pervenit ad ſynodum noſtram gravis clamor de vobis quòd atrium de Lothes & terram ad ejuſdem atrii Eccleſiam pertinentem infregeritis, & homines, licèt rei juſtitiæ veſtræ fuerint, ut dicitur, inde nobis inconſultis, quod nullo modo vobis nec alicui terrenæ poteſtati facere licet, contra libertatem ſanctæ Dei Eccleſiæ matris veſtræ, contra excommunicationem atriorum & terrarum ſanctuarii, *Epiſt.* 40.

contra pacem juratam, pro ſola voluntate veſtra res illorum vobis retinueritis. Vnde multùm miramur vos tam grande malum in partibus noſtris feciſſe, quod facere non ſoletis, cùm in terra nativitatis veſtræ ſemper legalem & bene modeſtum vos fuiſſe conſtiterit. Scire volumus vos quia Ozias Rex Iſraël percuſſus eſt à Domino lepra perpetua pro eo quòd officium pontificatus ſibi uſurpare præſumpſit. Similiter & Nabuchodonoſor Rex Babyloniæ quia non dedit gloriam Deo, creator omnium Deus duram & extra ſocietatem humanam per ſeptem annos ſibi ab eo accepit vindictam. Quia igitur hæc & quæcunque ſcripta ſunt juxta Apoſtolum Paulum ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, per præſentes litteras noſtras ad correctionem ſalutis veſtræ in præſentia noſtra vos invitamus, & eos qui vobis in tam perverſo facto cooperatores fuerunt. Propterea verò ſynodalem ſuſpendimus à vobis excommunicationis ſententiam, quia vos & hujus operationis nequam magis deſideramus humiliter ſalvari quàm contumaciter & ſuperbè damnari. Si igitur infra quindecim dies ab hodierna die viſis litteris noſtris juxta conſtitutionem libertatis & pacis atriorum & terrarum ſanctuarii ſatisfacere Deo & nobis, quod abſit, nolueritis, nos ſalvatore omnium adjuvante, & ſanctorum canonum ſeveritate inſinuante, & in eos quos jam vocavimus & bannivimus & in defenſores eorum excommunicationem facere non tardabimus. Vale.

*Epiſt.* 41. Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus dilecto confratri & conſacerdoti ſuo Lamberto eadem gratia Atrebatenſium Epiſcopo ſalutem & dilectionis affluentiam. Noviomenſis Eccleſia paſtoris ſui ſolatio & debita ſollicitudine ſe deſtitutam ingemiſcens, & perſecutionem quàm inte-

riùs exteriùſque patitur lacrymabiliter nobis aperiens, factam de domno Baldrico cum magno cleri ac populi unanimitatis conſenſu electionem nobis præſentavit. Nos verò nihil in eo quod ſacris obviet canonibus cognoſcentes, & noſtro eam aſſenſu probavimus, & diem conſecrationis illius Dominicam in octavis hujus inſtantis Pentecoſtes determinavimus; ad quam ut in electo quod veſtri eſt officii compleatis dilectionem veſtram commonentes invitamus, quatenus omni quod obeſſe poteſt procul relegata occaſione, die præfata Remis adeſſe memineritis. Vt nos tamen parte aliqua laboris noſtri exoneretis, ita vos venturum quinta vel ſexta feria volumus ut pro nobis in ſabbato ordines faciatis. Valete.

Reverentiſſimo atque dilectiſſimo Domino Lamberto Atrebatenſium Epiſcopo R. Noviomenſis Eccleſiæ Decanus ſibique ſubdita congregatio fideles orationes plurimumque dilectionis in Domino. Noverit, Domine, paternitas tua Eccleſiam noſtram paſtoris noſtri defuncti viduatam ſolamine, multis in momento jactatam naufragiis, multis etiam perſecutionum oppreſſam turbinibus, vix ad ſalutiferæ portum reductam conſolationis. Sed quia Dei miſericors providentia ſperantium in ſe gemitus non deſpicit, plebis ſuæ miſeriam dignatus eſt viſitare, & electione paſtoris Eccleſiam ſuam amiſſæ privilegio reformare lætitiæ. Habet enim communi cleri plebiſque conſilio & aſſenſu paſtorem non aliunde illatum, non alium, ſed ſuum, ſuo profuſum utero, quem gremio ſuſceptum ipſa ſibi lactavit, quem ſibi ablactatum ipſamet educavit, & ab ipſis cunarum exordiis per ætatum & ordinum gradus ſibi penitùs vendicavit, ut habere gaudeat ex filio patrem, ex alumno rectorem, ex Canonico ſuo & Archidia- *Epiſt. 41.*

cono Baldrico Pontificem. Nullum namque in tota Eccleſia hac promotione cognoſcimus digniorem. Vos itaque, pater ſanctiſſime, qui conſolationem noſtram, ut credimus, fraterna benevolentia diligitis, petimus quatenus ſuper hoc aſſenſum veſtrum domno noſtro Archiepiſcopo tranſmittatis, & ad conſecrandum paſtorem vos nobis caritativè ſolamen & auxilium exhibeatis. Valete.

*Epiſt.* 43. Honorabili Domino & patri cariſſimo Manaſſe Dei gratia Remenſi Archiepiſcopo Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus æternam in Domino ſalutem. Invitavit nos paternitas veſtra ſerò nimiùm ad conſecrationem Noviomenſis electi, præſertim cùm nobis nec copia rerum ſuppeditet, nec ſecuritas viarum. Præterea reminiſcemini quòd dum juſſiſtis & potuimus ſine excuſatione vobis & matri noſtræ Remenſi Eccleſiæ jam non ſemel, ſed ſæpe, ſervivimus & ſervire parati ſumus. Sed quoniam in præſenti his quæ prædiximus & aliis quæ paternitati veſtræ poſtmodum ſuggeremus impedimur, celſitudinem veſtram adversùm nos non indignari precamur. Quicquid autem metropolitana auctoritas veſtra quod ſacris non obviet canonibus aut apoſtolicæ ſedis præceptis faciendum decreverit, libenti animo laudamus & laudando confirmamus. Valete.

*Epiſt.* 44. Lamberto Dei gratia Atrebatenſi Epiſcopo & cognato ſuo Guido Pontivorum Comes ſalutem & amicitiam. Veſtram humiliter obſecro pietatem ut ſeptima feria Pentecoſtes Abbatiſvillam venire dignemini, quoniam in craſtina die dominica debeo Ludowicum Regis filium armis militaribus adornare & honorare & ad militiam promovere & ordinare. Precor itaque ut ad ipſum Ludowicum honorandum veniatis. Auctoritatem enim veſtri conſilii in hoc facto intereſſe deſideravi. Igitur

etſi propter ipſum Ludovvicum venire refutatis, tamen propter me & propter cognationem inter vos & me habitam flagito ut venire dignemini; & propter remunerationem cujuſcunque rei quam à me amodo impetrare volueritis rogo ut in ſabbato Pentecoſtes veniatis. Valete.

Clementia nutu Dei Flandriæ Comitiſſa Lamberto Atrebatenſium Epiſcopo ſuo cariſſimo optata quæque in Domino. Quoniam cauſa quæ inter me & Tarvanenſis Eccleſiæ clericos tractatur tibi nota eſt, ſuperfluum duxi iterum tibi referre. Veruntamen quia in te non minimùm confido, mando & ut amicum moneo quatenus Archiepiſcopo nuntium aut litteras cum meis mittas, moneas & ſuadeas ut de his qui mihi injuriam faciunt plenam juſtitiam faciat, & conſilium mihi & honori meo condignum ſuper his dare non differat, ne ejus juſtitia deficiente opus ſit mihi ad vindicandum manum extendere. Vale. *Epiſt.* 45.

Totius reverentiæ digniſſimo ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ Lamberto Epiſcopo Poppo confrater & coëpiſcopus Metenſis perſeverantiam in bonis operibus. Quoniam à [filiis] noſtræ Eccleſiæ comperimus magnum vos cum domno anteceſſore noſtro Hermanno quodam modo amicitiæ iniſſe fœdus, cujus vicis, licèt indigni, fungimur officio, quia ſic ſe noſtræ rationis intulit occaſio, idem pactum amicitiæ inter nos tanto ampliùs renovari magno optaremus deſiderio quanto ampliùs nos indigere videmus auxilio. Per hujus enim copulationis gaudium magnum nobis provenire crederemus ſolatium, quoniam imbecillitati minùs valentium, ut ſcripturæ ſacræ confirmat auctoritas, multùm prodeſt ſocietas bonorum. Quòd ſi unquam ad recompenſandam eidem domno Hermanno copulam locum in quo ejus *Epiſt.* 46.

membra tumulata quieſcunt adire decerneretis, non parva nobis cordis lætitia de veſtra exhiberetur præſentia. Quia igitur ob perſecutionis exilia ad ordinationis complenda officia loca deſunt opportuna, horum filiorum noſtrorum pulſatus precibus, eos veſtræ dilectioni tranſmittere decrevimus, ut à vobis in proximo promoveantur conſecrationum gradibus. Valete.

*Epiſt.* 47. Lamberto Atrebatenſis Eccleſiæ reverentiſſimo Epiſcopo Philippus Catalaunenſis Epiſcopus ſtola immortalitatis indui. Quoniam quidem noſtrum eſt omnibus ſanctæ Eccleſiæ filiis in neceſſitatibus ſubvenire, ſummopere penſandum nobis eſt illis conſolationis auxilium impendere quos ob timorem cæleſtis patriæ mundi hujus credimus ſolatium deſeruiſſe. Quapropter veſtram, venerande pater, exoramus caritatem ut hos fratres, quos venerabilis Poppo Metenſis Epiſcopus conſecrationis cauſa ad nos direxit, ad ſacros ordines in epiſcopatu noſtro, in Eccleſia videlicet omnium ſanctorum, promoveatis. Mihi etenim curis ſecularibus implicito fungi modò non licet hujuſmodi officio. Vale.

*Epiſt.* 48. Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei reverentiſſimo fratri & coëpiſcopo Manaſſe Remenſi Archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quamvis clericorum Noviomenſium litteras de Tornacenſis Eccleſiæ conjunctione falſas ex parte non ambigamus, non enim in vita tantùm venerabilis fratris noſtri Rabbodi unitatem ipſarum Eccleſiarum ſanxeramus, & authentica tantùm Noviomenſium privilegia rata manere decreveramus, nil tamen ad præſens ſuper hac re vel mutandum vel ſtabiliendum duximus. Fratrem autem Baldricum, quem ad nos miſiſtis, Noviomenſem electum nos tuæ fraternitati remittimus. Tu ipſi &

Eccleſiæ in qua electus eſt ſecundùm Deum atque ſalutem tuæ & ipſius animæ providere debita ſollicitudine procurato. Vale.

Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus dilecto fratri & coëpiſcopo ſuo Lamberto Atrebatenſi ſalutem & omne gaudium. Scire vos volumus, frater in Chriſto dilectiſſime, domnum Papam electum Noviomenſem domnum Baldricum cum litteris ſuis ut quod ei debetur impendamus ad nos remiſiſſe, noſque ipſi diem conſecrationis in proxima videlicet dominica poſt Theophaniam ad conſilium noſtræ Eccleſiæ ſtatuiſſe. Ad hanc itaque ejus conſecrationem fraternitatem veſtram poſtpoſita omni occaſione præſentibus indiciis invitamus, ut die prædicta debitum ei nobiſcum impendatis. Valete. *Epiſt.* 49.

Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus clero, ordini, & populo Morinenſi ſalutem & dilectionem. Noverit dilectio veſtra, cariſſimi, quia domnus Papa inter cætera præcepta ſua nobis per Epiſcopos noſtros qui Roma regreſſi ſunt tranſmiſſa maximè de Eccleſia veſtra nos providere præcepit ne diutiùs paſtoris ſolatio deſtituta remaneat, ſed eum ſine dilatione conſequatur. Quocirca vobis tanquam filiis ea qua præſumus auctoritate præcipimus quatenus ſexta feria proximè inſtanti domnum Iohannem, cujus electionem domnus Papa & Romanum Concilium approbat & confirmat, Atrebatenſi Epiſcopo, cui illum promovere in ſacerdotem vice noſtra præcipimus, nolentes eum vobiſcum ad nos uſque defatigare, præſenteтis, ut & nos ei quàm citiùs conſecrationis manum imponere poſſimus. Quòd ſi cauſas prætenderitis, ſi dilationes afferre malueritis, habebit Dominus de manu veſtra ſanguinem populi ſui requirere. Valete. *Epiſt.* 50.

Epiſt. 51. Domino ſuo Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo univerſus clerus & populus Tarvanenſis in operibus bonis cooperationem ſpiritus ſancti. Suſceptis domni Papæ litteris ſuper confirmatione electionis Domni Iohannis Atrebatenſis Archidiaconi, eam corde & animo communiter approbamus, ſcientes eum boni teſtimonii virum ac tanto officio vita & converſatione idoneum. Et quoniam diutiùs ab epiſcopalibus officiis noſtra carere non valet Eccleſia, ſupplicamus ſanctitati veſtræ ut pro periculo quod ipſi Eccleſiæ quotidie ſcitis imminere electum noſtrum in ſacerdotem promovendo veſtra caritas acceleret ſuccurrere, quatenus conſequentes ſine dilatione aliqua epiſcopalem conſecrationem præſtante Domino percipiat. Domini autem gratia eum ſuper gregem illi committendum ſic concedat vigilare ut ab ipſo audire mereatur *Euge ſerve bone*. Valete.

Epiſt. 52. Domino & confratri ſuo Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Manaſſes Cameracenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſalutem & ſervitium. Veſtræ ſanctitati notificamus Eccleſiam de Ficano, quia proprio caret paſtore, nimis eſſe deſolatam; ad cujus conſolationem fratres ejuſdem cœnobii quendam Aquicincti monachum nomine Taimboldum in Abbatem elegerunt, utque inde veſtram paternitatem interpellaremus à nobis quæſierunt. Nos verò eorum precibus ex debito paternæ caritatis acquieſcentes, mandamus vobis & in ſpiritu humilitatis deprecamur quatenus ſuper tanta neceſſitate ad deliberandum monachum dignemini Abbatem interpellare, & ſi juſtum & canonicum fuerit, etiam per obedientiam conſtringere. Valete.

Epiſt. 53. Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Ida Comitiſſa de Montibus ſalutem & obedien-

tiam. Veſtram, dulciſſime, fidenter expoſtulo paternitatem ut ſicut in aliis mihi vos experta ſum amicum utilem, ita in hoc negotio ſentiam injuſtæ delationis excuſatorem, ne ego aut terra mea ſententia excommunicationis feriatur elaborate. De omnibus coram vobis præſto ſum ſatisfacere. Valete.

Domino & amico cariſſimo Lamberto venerabili Dei gratia Atrebatenſi Epiſcopo Philippus eadem gratia Catalaunenſis Epiſcopus fidele ſervitium cum orationibus. Quoniam Eccleſiam beati Memmii primi paſtoris noſtri XVII. Kal. Novembris cum divino auxilio dedicaturi ſumus, ad hanc celebritatem fraternitatem veſtram invitamus. Vos enim tantæ ſollennitati intereſſe volumus, tum ſanctitatis qua præeminetis excellentia, tum quia dilectionis priſtinæ recreari volumus collocutione mutua. Rogat ergo vos beatus Memmius, rogamus & nos ea qua confidimus de vobis dilectione ut humilitatem noſtram ſublimitas veſtra viſitare & prædictæ Eccleſiæ conſecrandæ non dedignetur adeſſe. Valete. *Epiſt. 54.*

Domino ſuo Lamberto Atrebatenſium Dei gratia Epiſcopo frater R. ſancti Remigii Abbas expulſus, quod patri filius & domino ſervus. Litteras judicii noſtri quod Romæ factum fuit volumus veſtræ paternitati tranſmittere, ut notum vobis ſit me nullo unquam judicio depoſitum eſſe. Scire ſimiliter volumus dilectionem veſtram quæ verba Papa contra Vlricum protulerit cùm me accuſaret, hoc ſolùm dicens quia Abbas Majoris monaſterii penitùs à jugo ſuæ dominationis me non abſolviſſet. Teſtor Deum me vera dicturum, prout intellexi, & teſtimonio eorum qui mecum interfuerunt ſcripto commendavi. Et ſi non dico eaſdem ſyllabas & compoſitam dictionem, dicam *Epiſt. 55.*

tamen æquipollentes & ipſius narrationis compoſitionem. Ait ergo : *In tota ſerie ſanctorum canonum Archiabbatem nunquam invenimus annotatum, quod utique fuiſſet, ſi Abbas Abbati præponi debuiſſet, ſed ſicut nemo poteſt duobus dominis ſervire, ſic nemo poteſt duabus profeſſionibus obedire. Monachus enim ex quo eſt ab Eccleſia ſua emiſſus & in Abbatem promotus, cujus eſt Abbas ejus eſt & monachus.* Hæc dixit. Vos igitur perpendite quàm rectè egerit adversùm me Archiepiſcopus noſter, apud quem ſupplicamus vobis ut ſitis interceſſor noſter.

*Epiſt. 56.* Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus Lamberto confratri ſuo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem in Chriſto Ieſu. Notum vobis ſit, frater cariſſime, rumorem verum & gaudioſum in aures noſtras noviter perveniſſe, quem non ab humana poteſtate, immò à divina majeſtate credimus deſcendiſſe, Ieruſalem ſcilicet ſtare in excelſo cum gaudio & jucunditate quam noſtris temporibus à Deo ſuo tam glorioſè ſuſceperit, Ieruſalem urbs noſtræ redemptionis & gloria gaudio gaudet inopinabili, quia per laborem & potentiam incomparabilem filiorum Dei à ſervitute paganorum crudeliſſima deliberata eſt. Congaudeamus & nos, quorum fides Chriſtianitatis in ſpeculo claritatis æternæ iſtis temporibus poſita eſt. Commoniti igitur, vocati, & compulſi, non ſolùm per litteras domni Papæ Paſchalis, verùm etiam per preces humillimas Godefridi Ducis, quem exercitus Chriſti divina ordinatione in Regem ſublimavit, necnon & per domni Arnulfi ſupplicationes mellifluas, quem in Patriarcharum Ieroſolymitanæ ſedis unanimiter elegit, vobis mandamus caritate conſimili quatenus per ſingulas parrochiarum veſtrarum Eccleſias cum jejuniis & eleemo-

ſynis indeficienter orare faciatis ut Rex Regum & Dominus dominantium contra hoſtes Chriſtianorum Regi impendat victoriam & contra ſectas & deceptiones hæreticorum Patriarchæ religionem & ſapientiam. Mandamus pariter & per obedientiam commonemus quatenus omnes qui voventes iter ſignum crucis ſuper ſe fecerunt ad proficiſcendum Ieruſalem ad ſubveniendum fratribus ſuis comminando conſtringatis, ſi vigent corpore & unde iter perficere poſſint habuerint. Ceteros autem per prædicationes veſtras ſolerter ac devotiſſimè monere ne ceſſetis quatenus populo Dei ſubvenire non negligant; ut quemadmodum primi, ita & noviſſimi denarium qui promittitur laborantibus in vinea pariter accipiant. Valete. Orate pro Podienſi Epiſcopo, pro Auraſicenſi Epiſcopo, pro Anſello de Ributmonte, & pro ceteris omnibus qui tam glorioſo coronati martyrio in pace defuncti ſunt.

Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus dilecto fratri & coëpiſcopo ſuo Lamberto Atrebatenſi ſalutem cum omni proſperitate & benedictione. Cùm frater Galterus canonicè & abſque legali contradictione in clericatum admiſſus ſit, eum in Canonicum promovere nulla repugnat ratio vel juſtitia contradicit, cùm uxorem ipſius mœchatam eſſe, alteri etiam viro nupſiſſe nemo qui dubitet. Vt enim juxta Apoſtolum loquamur, poſtquam uxorem ſuam mœchari reſcivit, libera ei omnino eam dimittendi & quodlibet votum exequendi tantùm in Domino data eſt poteſtas, præter hoc quòd ea vivente alteram ducere non poteſt. Audito ſanè quòd in Eccleſia veſtra & de præbendis & de altaribus in ſecundam & tertiam & quartam perſonam hæreditaria ſucceſſione fiat inveſtitura, magna admiratione concutimur quòd *Epiſt. 57.*

tam pravo & inaudito uſui fraternitas veſtra minimè reſtiterit. Hic enim uſus per ſimoniacam pravitatem in ſancta Eccleſia inolevit, totis viribus abolendus, & omni diligentia extirpandus, quem noſtra Remenſis Eccleſia quaſi nefarium execratur, omneſque ejuſmodi inveſtituras irritas habet, cùm Dominus per Prophetam imprecetur: *Omnes qui hereditate poſſederunt ſanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam & ſicut ſtipulam ante faciem venti.* Valete.

*Epiſt. 58.* Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus dilectiſſimo confratri ſuo Lamberto Atrebatenſium Epiſcopo ſalutem in Chriſto Ieſu. Quia confratris noſtri & coëpiſcopi Manaſſe preces non deſiſtunt lacrymoſæ, neque nos deſiſtimus, ſed pro eo vos corde & ore interpellamus, precamur, commotique dolore fraternæ deſolationis caritativè commonemus ne, ſicuti jam vobis mandaſſe credimus, terram Comitiſſæ Montium interdicere differatis, ſed ad honorem Dei quod veſtri juris eſt ſine dilatione plenariè peragatis. Præterea vobis mandamus præcipuè per obedientiam omnibus Abbatibus veſtris, monachis, & clericis ne deinceps Cameracum intrent, nec ullo modo excommunicatis communicent, neque aliqua colloquia cum Gualchero habeant. Multoties namque mala colloquia bonos mores corrumpunt, & ſicut nobis relatum eſt, potiùs incitant eum in malo perſeverare quàm revocent ab errore. Ergo iſtos corrigamus, ne coinquinentur ab injuſtis. Valete, illorumque altaria qui Cameraci reſident firmiter vobis retinete. Valete.

*Epiſt. 59.* Domino ſuo Lamberto providentia Dei Atrebatenſium Epiſcopo Manaſſes ejuſdem miſericordia Cameracenſium paſtor indignus ſalutem & ſervitium. Si frater fratrem adjuvare noluerit,

amborum conſolatio multiplicabitur. Conſolamini igitur, conſolamini me, pater reverende, me inquam conſolamini, quem Cameracenſium maledicta progenies tam impudenter tradiderit quàm ſine culpa, ſine merito Comitiſſa Montenſis perſequi non deſiſtit. Itaque cùm Deus ſpiritualem gladium nobis ſolummodo reliquerit, illos ſpirituali gladio puniamus quorum marinoſis impulſi tempeſtatibus neque die neque hora quieſcere poſſumus. Cùm igitur dicat Apoſtolus, *alter alterius onera portate &c.* Pater ſanctiſſime, portate onus meum, interdicite per terram prædictæ Comitiſſæ divinum officium, quæ neque Deum offendere, neque Romanam ſedem, neque Remenſem Eccleſiam, neque paſtoralitatem veſtram erubeſcit dedecorare; unde me cum omnibus meis benevolis perpetuæ ſervituti poteritis redigere. Valete, altariaque excommunicatorum meorum ab ipſorum immundis manibus eripite. Valete.

Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus cariſſimo ſuo ſtrenuiſſimo Comiti Roberto ſalutem, dilectionem, & benedictionis copiam. Quàm prompta quàmque benigna affectione nos in terra veſtra receperitis recolentes, magnas dilectioni veſtræ gratias referimus, parati ad quodcunque eſt amicitiæ utilitatibus veſtris pro poſſe noſtro operandum. Porrò ſi amicitia de mutuis conſtet officiis, facile eſt ut ex animo veſtro noſtrum metiamini. Ceterùm cùm de eccleſiaſticis utilitatibus & negotiis apud ſanctum Audomarum nobiſcum unà cum coëpiſcopis noſtris ſermonem habuiſſemus, de conjugatis Presbyteris & ceteris eccleſiaſticis ordinibus mentionem feciſſe nos meminimus, abſque conſenſu conſilioque eorundem coëpiſcoporum noſtrorum conjuges eorum, niſi ab hujuſmodi conſortio declinarent, vobis cete- *Epiſt. 60.*

riſque principibus veſtris capiendas poſt factam excommunicationem exponentes. Igitur cum clericis noſtris inito conſilio conquerentibus adversùm nos nihil juris canonicè eis præſidentibus abſque aſſenſu eorum parrochiis eorum habere recognoſcentes, maturiùs vobis ſcribendum neceſſarium duximus, mandantes ſimul & commonentes ne Preſbyteros ceteroſque ſacri ordinis miniſtros hac de cauſa inquietare vel eorum conjuges perſequi attentetis vel ab aliquo principe veſtro injuriari permittatis, niſi fortè Epiſcopus in cujus parrochia eſſe dignoſcitur in auxilium vos ſibi adſciverit. Nolumus enim neque juſtum eſt ut in aliquo coëpiſcopis noſtris habeamur injurii, ne ſi quid durius juſto præceperimus, in occaſionem rapinæ & utilitatem eccleſiaſtici ordinis proveniat. Decrevimus enim ut in ſynodis ſuis Epiſcopi ipſos acerrimè ſuper hoc conveniant, & niſi admonitione facta ab hoc pravo opere deſtiterint, tunc demum ſibi vos adjutores & ultores adſciſcant. Valete.

*Epiſt. 61.* Iohannes & Benedictus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales atque Legati Lamberto Attrebatenſi Epiſcopo ſalutem & gratiam. Sicut Eccleſiæ noſtræ antiqua eſt conſuetudo, & ſacrorum canonum exigit conſtitutio, ab apoſtolica ſede directi ſumus ad celebranda Concilia & negotia eccleſiaſtica tractanda atque definienda. Quapropter ut injunctum negotium explere valeamus, invitamus & invitando præcipimus apoſtolica auctoritate ut XIIII. Kal. Decembris Pictavim cum Abbatibus tuis venias. Ibi enim Domino adjuvante tecum & cum aliis Epiſcopis & Archiepiſcopis Concilium celebraturi ſumus.

Ego Iohannes tuæ ſanctitatis ſervus te ſpecialiter ſaluto, & conſilium & auxilium tuum tam in hoc

hoc quàm in ceteris negotiis vehementer exopto, & ut ſervus de domino & filius de patre, de tua gratia & amicitia præſumo. Vale.

Domino & patri ſuo Lamberto Atrebatenſium venerando Epiſcopo Hugo Sueſſionenſis perſona, indignus vocari Epiſcopus, obſequium ſemper in Domino. Significavi vobis nuper quòd mente aſſiduè gero deſiderium meum videndi vos & conſulendi prudentiam veſtram, optime pater. Item idipſum mihi à veſtra paternitate conferri tota aviditate expoſco. Cùm igitur in proximo diſceſſurus ſim, conſilium tuum & prudentiæ tuæ colloquium, quod, ut verè decet, ſemper magni pendo, ſaltem ſemel ante diſceſſionem habere cupiens, locum & tempus mihi præfigi & determinari efflagito ubi optatam mihi faciem fortaſſe in omni vita mea ſemel adhuc videre contingat. Deſidero enim vos ſicut angelum Dei. A vobis enim multa bona accepi, multa bona audivi. Vnde & infinitarum vobis ſemper ſum & ero debitor gratiarum. Vale. *Epiſt. 62.*

Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Hugo Decanus, Rogerus & Liſiardus Archidiaconi, omniſque congregatio Belvacenſis Eccleſiæ, caſati etiam, cum univerſo populo ejuſdem civitatis, orationes & fidele ſervitium. Multa & innumera diverſi quoque generis incommoda ad impedimentum Belvacenſis Eccleſiæ ſibi invicem occurrentia nos invitant ad veſtram paternitatem litteras mittere, ut veſtræ vigilantiæ ſtudio ab ingruentibus tempeſtatibus ad portum quietis poſſimus enatare. Cùm in Eccleſiam & patriam noſtram paſtore deſtitutam hoſtes non ſolùm inviſibiles, ſed etiam viſibiles, crudeliter graſſarentur, ad refrenandam multimodæ hoſtilitatis nequitiam domnum Stephanum Pariſienſem Ar- *Epiſt. 63.*

chidiaconum utilem & honeſtum virum cleri & populi pari voluntate & concordi conſilio, remota omni ſimoniaca pravitate, in Dominum & Epiſcopum elegimus; qui & per majores Eccleſiæ noſtræ perſonas à nobis requiſitus, nequaquam noſtris petitionibus acquievit, ſed omnino refutavit. Timentes autem ne poſtea aliquorum intruſione ex tranſverſo nobis illata gravaremur, iterum ad præfatum electum communi conſilio recurrentes, renuentem ac reclamantem, tandem verò à Pariſienſi Eccleſia nobis conceſſum, honorificè recepimus, & eum in Dominum & Epiſcopum deinceps habere decrevimus. Et quoniam omnibus oculum rationis habentibus manifeſtum eſt quòd Eccleſia noſtra ab ingruentibus incommodis nequaquam poterit liberari niſi priùs paſtorali fuerit ſollicitudine præmunita, veſtram idcirco ſanctitatem obnixè deprecamur ut apud domnum Papam pro electo noſtro litteris & ſigillo veſtro intercedatis quatenus idem electus noſter per veſtram interceſſionem adipiſcatur gratiam conſecrationis. Super iſto autem negotio à domno Manaſſe Remorum Archiepiſcopo & ceteris coëpiſcopis qui conventui Sueſſionis habito interfuerunt quæſivimus & impetravimus litteras ſummo Pontifici dirigendas; quoniam neceſſe eſt ut Belvacenſis Eccleſia per ſanctam Remenſem Eccleſiam utique matrem ſuam & ceteras ſorores ſuas curæ paſtoralis ſollicitudine perveniat ad quietem, quæ tamdiu in valle lacrymarum depreſſa eſt non habens conſolatorem. Precamur etiam ut domno Iohanni Presbytero Cardinali atque Legato ſanctæ Romanæ Eccleſiæ familiari amico veſtro deprecatorias ſuper iſto negotio litteras dirigatis, quatenus apud domnum Papam veſtris precibus ipſum pro nobis interceſſorem acquiratis. Valete.

Lambertus Atrebatenſis Epiſcopus Balduino clerico Iprenſi à ſede apoſtolica nuper regreſſo, & omnibus conſodalibus ſuis ſuper Morinenſi Epiſcopo de altari Iprenſi cauſam habentibus, ſalutem. Invitamus vos ſecundùm domni Papæ præceptum & invitando apoſtolica auctoritate monemus quatenus ſexta feria infra octavas Epiphaniæ, id eſt, tertio Idus Ianuarii, ante horam ſextam, in præſentia noſtra Atrebatum adveniatis, ut ibi cauſa veſtra, de prædicto videlicet altari, diligenter inveſtigata canonicè poſſit Dei omnipotentis miſeratione definiri. Valete. *Epiſt. 64.*

Reverentiſſimo Domino & patri patrum Paſchali LambertusDei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus debitam ſubjectionem cum orationibus. Cauſam Morinenſis Epiſcopi & Iprenſium clericorum, ſicuti paternitas veſtra nobis injunxit, hoc modo definivimus. Cùm ad diem illis præfixam ſe nobis utrinque præſentarent, ne in hac cauſa aliquid contentiosè ageretur, optionem eis eligendi judices de quibus nulla poſſet eſſe ſuſpicio dedimus. quod Epiſcopus conceſſit, clerici verò renuerunt.Denique Epiſcopus dixit ſe paratum eſſe probare eos Eccleſiam Iprenſem ſimoniacè adeptos fuiſſe & poſt Nemauſenſe Concilium à domno Gerardo accepiſſe, & eundem Gerardum eódem tempore à domno Vrbano beatæ memoriæ Papa ab omni epiſcopali officio ſuſpenſum fuiſſe. Clerici verò huic ejus objectioni nullum omnino reſponſum dare voluerunt, tantummodo poſtulantes ut eis inducias daremus, eo quòd quidam eorum ſocius abeſſet, quem dicebant infirmari. Vnde cùm eis judicium ſuper his facere præciperemus, dixerunt ſe non ad hoc veniſſe ut judicium aliquod ſubirent, ſed ſi non darentur induciæ quas poſtulabant, recederent. Nos verò veſtra apoſto- *Epiſt. 65.*

lica auctoritate, videlicet in hoc negotio vice veſtra fungentes, interdiximus ut à noſtra immo veſtra præſentia nonniſi judiciali & canonico ordine recederent. Illi verò hæc omnia nihili pendentes, ſed Deo & vobis & nobis inobedientes, nullo facto ſibi judicio, nullo præjudicio, nos & omnes fratres noſtros ſe ſuſpectos habere dixerunt, & veſtram iterum audientiam appellaverunt. Sed novit ſanctitas veſtra hujuſmodi, non appellationem, ſed ludificationem duabus de cauſis irritam debere fieri; tum quia à ſede apoſtolica ad aliam appellare non licet, tum quia eis optionem electorum judicum dedimus, à quibus appellari iterum licitum non eſt. Quapropter fratres noſtri judicaverunt Epiſcopum Morinenſem cauſam ſuam obtinuiſſe & eos debere vinculo anathematis obligari ſi à die illa & deinceps Epiſcopo de Eccleſia illa injuriam fecerint. Vnde ſanctitatem veſtram exoramus ut quod ex veſtro præcepto & vice veſtra obedientes & verè ſine perſonarum acceptione definivimus, veſtra auctoritate roboretur. Conſulimus etiam veſtram apoſtolicam ſedem ſuper hoc Dei & noſtro negotio. Clericus quidam in præſentia noſtra accuſavit Abbatem unum de ſimonia emptæ Eccleſiæ, quam ſe probare pollicetur. Reſcribat itaque nobis veſtra paternitas cum quot teſtibus & quibus hoc probare poſſit, ſi laicis, ſi clericis, ſi ſubdiaconibus, ſi Diaconibus, ſi Presbyteris, & ſi clericus defecerit, quid Abbas facturus ſit.

*Epiſt. 66.* Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Frater iſte præſentium portitor cum Tarvanenſis Capituli litteris venit ad nos, conquerens ſe jamdudum de monaſterii ſui abbatia per manum Bononienſis

Comitis expulſum. Is autem frater qui eidem monaſterio præeſſe dicitur, cùm ad nos veniret, infirmitate, ſicut nobis relatum eſt, præpeditus, ad nos pervenire non potuit. Hanc igitur cauſam fraternitati tuæ vice noſtra diſcutiendam committimus, ut aſſumpto tecum fratre noſtro Tarvennenſi Epiſcopo, utriuſque Abbatis allegationem diligentiùs pertractes & uſque in proximam Apoſtolorum Petri & Pauli ſollemnitatem negotium hoc omnino canonicè juſtitia dictante definias. Data Laterani VII. Kal. Maii.

Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus dilecto in Chriſto fratri Lanfrido ſancti Wlmari Abbati ſalutem. Noverit veſtra dilectio nos domni Papæ Paſchalis litteras nuper ſuſcepiſſe, viceſque ſuas de negotio Heriberti Abbatis & veſtro, ſcilicet de abbatia ſancti Wlmari, canonicè diſcutiendo nobis injunxiſſe. Vnde litteris præſentibus vos monemus & apoſtolica auctoritate, cujus legatione in hac cauſa fungimur, præcipimus ut VI. feria ante inſtantem ſancti Iohannis Baptiſtæ nativitatem XV. Kalend. Iulii ante horam ſextam, omni tergiverſatione ſemota, ſuper hic quæ ab Heriberto vobis obicientur canonicè reſponſurus Tarvennæ nobis occurratis. *Epiſt. 67.*

Reverentiſſimo Domino & patri patrum Papæ Paſchali Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus debitam ſubjectionem cum orationibus. Pro venerabili Metropolitano noſtro domno Manaſſe Remenſi Archiepiſcopo, pro quo domnus Iohannes Morinenſis Epiſcopus ad ſanctitatis veſtræ diſcretionem dirigitur ut eum exaudire dignemini, humilitas noſtra excellentiam veſtram ſuppliciter exorat. Siquidem experientia novimus præfatum Metropolitanum apoſtolicæ ſedis decreta venerari, veritatem diligere, Deum timere, *Epiſt. 68.*

religioſos & boni teſtimonii viros honorare, ſpecialiter verò in cura pauperum ſe ſollicitum exhibere. Paternitatis veſtræ ſanctitatem omnium Eccleſiarum ſollicitudinem gerentem diutiùs nobis incolumem propitia divinitas cuſtodiat.

Epiſt. 69. Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus Lamberto venerabili Atrebatenſium Epiſcopo ſalutem & dilectionis affluentiam. Divinæ auctoritatis juſſu commonemur aliorum miſeriis ac ſi noſtris condolere & pro perverſorum obſtinatione ut reſipiſcant omnipotentis pietatem exorare, utque de ipſorum nefariorum manibus afflictos dignetur liberare. Nam in initio naſcentis Eccleſiæ de cæli clavigero in carceris ſqualore poſito ita refert apoſtolica lectio : *Petrus quidem ſervabatur in carcere, oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.* Et tuba cæli Paulus ſuo nos exemplo docet miſerorum doloribus compati, dum ita Corinthiis inquit : *Quis infirmatur, & ego non infirmor ? Quis ſcandalizatur, & ego non uror ?* Quocirca valde condolemus & caritatem veſtram condolere admonemus graviſſimè captioni domni Hugonis Catalaunenſis Epiſcopi, ætate & ſapientia patris & domini noſtri, & nobilitate præcellentis, quem Albricus de Meſlano tyrannica tenet innectum captione & in ipſius ejuſdem, proh pudor, epiſcopatu ; pro quo facto nos ab Eccleſiæ communione tam eum quàm illos quorum conſilio & auxilio illum cepit ſeparavimus, & cantare & ſigna noſtra ſonare omiſimus, curſum tamen omnium horarum & Miſſam in commemoratione beati Petri Apoſtoli cantantes ad quoddam altare ipſius celebramus, ut Dominus ſua gratia confratrem noſtrum de captione eruat ; & ut vos itidem faciatis ad altare quoddam beati Petri & in omnibus congregationibus hoc

ſimiliter fieri præcipiatis precamur & commonemus, & ad principale altare privata item Miſſa celebretur; in toto autem epiſcopatu divinum officium interdicatur, exceptis congregationibus in quibus, ſicut prædictum eſt, cantatur, & in ſupradictos malefactores quotidie excommunicatio proferatur donec vel pœnitentia eos corrigat vel divina mulctet ſententia. Vale.

Honorabili Domino & patri cariſſimo Manaſſe Dei gratia Remorum Archiepiſcopo Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus dilectionem & æternam in Deo ſalutem. Litteras ſigillo veſtro ſignatas à quodam laico & facie & nomine nobis ignoto nuper ſuſcepimus; & eas coram fratribus noſtris aperientes reperimus venerabilem coëpiſcopum noſtrum domnum Hugonem Catalaunenſem in captione detineri. quod nimium dolemus. Poſt hæc verò, cùm dixiſſent ut hac de cauſa à divinis laudibus ceſſaremus, dubitaverunt fratres noſtri à ſede veſtræ diſcretionis hujuſmodi litteras proceſſiſſe, tum quia legatus omnibus ignotus erat, tum quia præceptum hoc veteri & novo teſtamento minimè concordat. In veteri etenim teſtamento legitur, *& clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur, & de neceſſitatibus eorum liberavit eos.* Non præcepit ceſſare, ſed clamare. In novo autem, cùm Petrus ſervaretur, oratio fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo. Orante ſiquidem Eccleſia & non ceſſante, miſit Dominus angelum ſuum, & eripuit eum de manibus Herodis & de omni expectatione plebis Iudæorum. Et Dominus in evangelio ait: *Oportet ſemper orare & nunquam deficere.* Præterea obiciunt nobis quòd domnus Hugo Lugdunenſis Primas & apoſtolicæ ſedis Legatus, cùm ab Archembaldo de Borbon captus teneretur, Archembaldum Epiſt. 70.

ſpecialiter excommunicavit, terram ſuam & caſtella à divinis ceſſare fecit, necnon omnem provinciam interdixit. Similiter vir venerandæ memoriæ Papa Vrbanus in epiſtola pro correptione Domini Philippi Francorum Regis domno noſtro Rainoldo Archiepiſcopo prædeceſſori veſtro directa inter alia de captione Carnotenſis Epiſcopi ſcripſit dicens: *Eandem quoque inſtantiam pro ereptione confratris noſtri Carnotenſis Epiſcopi adhibete. Quòd ſi monitis veſtris qui eum cepit obtemperare contempſerit, vos & ipſum excommunicationi ſubicite, & caſtellis in quibuſcunque eum retinuerit & terræ eius divinum officium interdicite, ne ſimilia deinceps in viros huius ordinis præſumantur, ut ordinem veſtrum diligitis, ita hoc accelerare omnibus modis ſatagetis.* Pro nobis nihilominus ad Claromontenſe Concilium properantibus, dum à Guarnerio de Pont * capti retineremur, venerabilis præfatus Papa Senonenſi Archiepiſcopo Richerio ſcripſit & præcepit ut quandiu Guarnerius nos teneret, illum & terram ſuam excommunicationi ſubiceret. Item ex decretis Claromontenſis Concilii: *Si quis Epiſcopum ceperit vel incarceraverit, perpetuæ infamiæ ſubiaceat, ulteriùs arma non exerceat. Et clamatum eſt ab omnibus: Fiat.* Ad hæc exempla vobis direximus quatenus in his periculoſis temporibus, quæ invenerunt nos nimis, veſtra metropolitana ſedes hoc facere & hoc denuntiare ſtudeat quod rationabiliter tota provincia faciendum ſuſcipiat. Reverende mi Pater & Domine, bene valete in Deo ſalutari noſtro, & quod ſuper his juſtum & rationabile vobis viſum fuerit reſcribite nobis.

* *Vide ſuprà pag.* 281.

*Epiſt.* 71. Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus Lamberto venerabili Atrebatenſium Epiſcopo ceteriſque qui cum eo ſunt Atrebatenſis Eccleſiæ

fratribus in ſuis Deum miſerationibus magnificare. Gratiarum actiones Domino referre laudeſque indeſinenter cantare ſatagite, qui planctum noſtrum, qui triſtitiam noſtram convertit in gaudium & exultationem. Glorioſè enim honorificatus eſt, & Chriſtum ſuum magnificè de vinculis liberavit. Antichriſtus etenim ille qui eum in captione habebat, aufugiendo, eum in Tullenſem epiſcopatum traduxerat; ubi poſtquam Tullenſis Epiſcopus eum eſſe didicit, vocato ad ſe Duce Theoderico ceteriſque epiſcopatus ſui principibus, cùm de liberando inter ſe tractarent Epiſcopo, & hoc viriliter inſumendum decernerent, ſenſit damnatus ille qui eum tenebat, & caſtelli ſui timens ſubverſionem, & quòd infamem & illegitimum ipſum adjudicare vellent, reddidit Epiſcopum liberum, & quæ ſua fuerunt omnia ſive ſuorum, partim jam reſtituit, partem reliquam in domo ſua Catalaunis ſe redditurum & juſtitiam ei ſe facturum pepigit. Vnde vos omnes commonitos volumus ut qui pro liberando à carcere preces ad Dominum multiplicatis, pro liberato laudes multiplicare & Deum magnificare memineritis. Valete.

Dilecto in Chriſto fratri & Domino ſuo Lamberto venerabili Atrebatenſium Epiſcopo Baldricus eadem gratia Noviomenſium Epiſcopus gratiam ſemper habere ſancti ſpiritus. Iam vobis ſcripſimus, Pater reverentiſſime, pro monachis ſancti Quintini de Monte ordinandis. Modò verò iteratò vobis ſcribimus humiliter obſecrantes & in gratia ſpiritus ſancti poſtulantes ut præſentes clericos noſtros ad ſacros ordines promoveatis, Balduinum in Acolythum, Levolfum & Evrardum & Giſlebertum in ſubdiaconatus gradum, Bernardum & Iſambertum in diaconatus officium, Bernerum in Presbyterum. Valete. Epiſt. 72.

Epiſt. 73. Venerabili Atrebatenſium Epiſcopo Lamberto I. Eccleſiæ beati Quintini Theſaurarius apud Deum & homines gratiam. Paternitati veſtræ volumus innoteſcat puerum hunc rogatu amicorum noſtrorum, Guenemari ſcilicet Leudenſis atque Galandi, à nobis plena libertate eſſe donatum; petimuſque ut quæ à vobis humiliter expetierit, benignè ei, ſi placet, largiamini, ſignique hoc vobis quòd cùm hoc anno Romam tenderetis, clericum noſtrum Fulconem in Hamenſium porta obvium habueritis. Sigillum quippe litteris adhibere non potuimus, cùm id etiam in ipſis incendiis amiſerimus. Valete.

Epiſt. 74. Domino Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Baldricus eadem gratia humilis Noviomenſium Epiſcopus ſe ipſum per omnia in Domino. Veſtram ſcimus non ſubterfugiſſe notitiam magiſtrum Petrum in noſtra Eccleſia habuiſſe titulum & poſt modum divina diſpenſante gratia in veſtro epiſcopio poſtpoſuiſſe ſeculum. Quoniam noviter in veſtro epiſcopatu ſibi elegit locum convenientem & quietum, eum benignè paternitati veſtræ committimus, utque curam illius tam in ordinibus quàm in ceteris habeatis obnixè precamur. Valete.

Epiſt. 75. Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus reverentiſſimo fratri & coëpiſcopo ſuo domno Lamberto Atrebatenſi ſalutem cum omni dilectione. Abbate Foreſtenſis monaſterii viam univerſæ carnis ingreſſo, direxerunt ad nos nuperrimè litteras ſuas Abbas ſancti Richarii & I. Ambianenſis Eccleſiæ Archidiaconus ſignificantes nobis ejuſdem cœnobii fratrem quendam monachum ſancti Richarii nomine Robertum in Abbatem ſibi elegiſſe; eumque teſtimonio fideli proſequentes, electionem ejus canonicam & unanimi concordia factam

eſſe affirmaverunt. Comitiſſa etiam Pontivenſis ceterique ipſius terræ viri teſtimonium ei reddentes, & electionem ejus canonicam affirmantes, ut eum conſecremus poſtulaverunt. Verùm quoniam locus ille non ſufficienter neceſſariis abundat, nec ad nos ejus facilis patet tranſitus, fraternitati veſtræ mandamus & precamur ut quia vobis vicinior eſt, eum in Abbatem conſecretis, niſi fortè quod ſacris obviet canonibus de eo & de ejus electione audieritis. Valete.

Domino Lamberto venerabili Atrebatenſium Epiſcopo Robertus Flandriarum Comes ſalutes & amicitias. Noverit diſcretio veſtra me hominium Imperatori Theutonico feciſſe, quia aliter feodum quod ab eo tenere per anteceſſoriam debeo integrè habere non poteram, præſertim quia præter hoc patriæ noſtræ pacem reſtitui nequaquam poſſe ſentiebam, hoc tamen factum eſſe ſalva mihi auctoritate & obedientia Romani Pontificis ejuſque Eccleſiæ necnon Remenſis & abſque meæ Chriſtianitatis legalitatiſve violatione, porrò me ſuper his loci ac dignitatis veſtræ temerationem aut damnum nullatenus incurriſſe. Dilectioni igitur veſtræ pacem & ſecuritatem omnimodam mando, & de his quæ à nobis geſta vel agenda de prædictis habentur ſaluberrimo veſtræ ſanctitatis conſilio me amodo per omnia committendum certiſſimè promitto. Valete. *Epiſt. 76.*

Euremarus Dei gratia Hieroſolymitanus Patriarcha ſpirituali patri ſuo dilectiſſimo Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo fraternam in Chriſto dilectionem. Gratias omnimodas vobis refero, pater dilectiſſime, quia dum ſub manu humilitatis veſtræ eram, paterno affectu me dilexiſtis atque inſtruxiſtis. Quapropter amicitiæ & dilectionis tunc inter nos collaudatæ ut patrem & doctorem vos *Epiſt. 77.*

diligenter admoneo immemorem non eſſe. Quamvis enim ſpatio terrarum mariſque ſeparatus veſtram dulcedinem, unde doleo, corporali viſu videre nequeo, tamen oculis mentis bonitatem veſtram & caritatem ſemper intueor; quia præ omnibus, Deus ſcit, vos diligo & amplector. Igitur, cariſſime, in benevolentia veſtra admodum confidens obſecro ut ſarcinam obedientiæ quam mihi impoſitam eſſe ſcitis, ſi vobis placet, me alleviare juvetis, apoſtolicum implens præceptum, *Alter alterius onera portate &c.* Si quid autem nobis mandare veſtræ placet excellentiæ, ſecundùm poſſe meum in omnibus voluntati veſtræ me invenietis promptiſſimum. In orationibus & in aliis beneficiis ſi quid divinæ clementiæ fragilitas noſtra efficere poteſt placibile, ut magiſtrum & fratrem dilectiſſimum ſcitote vos eſſe conſortem. Ad hæc de benedictione ſancti ſepulchri mittimus vobis anulum unum aureum, ampullulas cryſtallinas duas balſamo plenas. Benevalete, & orate pro nobis & pro civitate ſancta Hieruſalem. Data III. Nonas Aprilis.

*Poſtea ſequebatur bulla plumbea Patriarchæ; in cujus circuitu interiori hæc ſcripta erant Græcè*, ὁ ἅγιος τάφος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. *in exteriori verò Latinè*, Sigillum Euremari Patriarchæ Hieruſalem.

*Et in margine:* Accepta XIII. Kal. Decembris. Miſſa ab Hieruſalem Atrebatum anno Dei Chriſti MCIV.

Epiſt. 78. Honorabili Domino & in veritate dilecto Euremaro Hieroſolymorum Patriarchæ Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Sæpius jam vobis per familiares noſtros gratiarum actiones pro donis veſtris reddidimus,

& ut de ſtatu veſtro & de continentia veſtra nobis remandaretis diligenter mandavimus. Sed quia necdum aliquis de veſtro ſtatu & ſalute certificavit, non fuit nobis pigrum per dilectum fratrem noſtrum A. Morinorum Archidiaconum vos ſalutare & commonefacere quatenus noſtri memor ſitis in orationibus veſtris apud ſanctam reſurrectionem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Bene valete. Reverende mi, quia nobis religioſa & honeſta dona mittere procuraſtis, retribuatur vobis in reſurrectione juſtorum. Salutant vos qui nobiſcum ſunt fratres domnus Clarembaldus Archidiaconus noſter & Cono vir religioſus de Arida Gamantia.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei egregio Comiti Euſtachio ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quæ bonis inchoantur principiis, niſi bono fine claudantur, non laudem ſed vituperationem merentur. Quamobrem ſtrenuitatem tuam monemus & monentes rogamus ut de bonis quæ cœpiſti nullam pœnitudinem geras, ſed in eis immobilis perſeveres, altaria quæ fratri noſtro Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo cum quadam diceris conditione reſtituiſſe, quietè deinceps & ſine aliqua moleſtia ipſum & ipſius Eccleſiam in perpetuum poſſidere permittas, cum eo pacem & concordiam integram componas. Valde enim periculoſum eſt eos offendere quos Deus dixit ſuorum pupillam oculorum. Quapropter nobilitatem tuam iterum iterumque monemus ut Atrebatenſem Eccleſiam altaria illa perpetuis temporibus quietè poſſidere permittas, & illius Eccleſiæ antiſtitem tanquam patrem ſpiritualem venerari, diligere, & pacem cum ipſo plenam habere procures. Omnipotens Dominus ſanctorum Apoſtolorum meritis vos ab omni malo protegat & defendat, in bonis perſeverantiam tribuat, à peccatis abſolvat Epiſt. 79.

& ad vitam perducat æternam. Data Terracinæ III. Kal. Martii.

Epiſt. 80. Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Manaſſe Remenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Super Guarinfrido Archipresbytero conqueritur frater noſter Atrebatenſis Epiſcopus quia decem ſui juris Eccleſias in Atrebatenſi, ut dicitur, territorio ſitas ei violenter aufert & jamdiu pertinaciter retinet. unde ab eodem fratre noſtro excommunicatus aſſeritur. Mandamus igitur dilectioni tuæ ut eumdem Guarinfridum convenias; & ſi fratri noſtro ſatisfacere noluerit, pro ſua in eum contumacia non ſolùm excommunicationem, ſed etiam anathema dictabis. Data Terracinæ II. Kal. Martii.

Epiſt. 81. Manaſſes Dei gratia Remorum Archiepiſcopus Guarinfredo Archipresbytero ſalutem & pacem, ſi obedierit. Conqueritur frater noſter Lambertus Atrebatenſis Epiſcopus quia decem ſui juris Eccleſias & earum redditus in territorio Atrebatenſi conſtitutas, videlicet Vals in Artenſi, Noëroil, Cadom, Perolvillam, Cauvennicurt, Fraſnoi, Serum, Saudemont, Scluſam, Ahilcurt, & his appendentes capellas ei violenter aufers, & jamdiu eas cum redditibus earum pertinaciter retinere præſumis. Super quo apoſtolicas ſuſcepimus litteras. Vnde mandamus tibi atque præcipimus quatinus prædicto confratri noſtro Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo Eccleſias illas dimittas & uſque ad imminentem Dominicam in qua *Miſericordia Domini* cantabitur ſatisfacias. Quòd ſi facere quæ mandamus diſtuleris & contra apoſtolicæ ſedis decreta ſtare præſumpſeris, à jamjam determinata tibi dominica die anathemati ſubjacebis. Vale.

Epiſt. 82. Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei vene-

rabili fratri & coëpiſcopo Manaſſe Remenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Significaverat nobis dilectio tua Abbatem ſancti Medardi in Concilio comprovincialium à Milite quodam de ſimonia inopinatè pulſatum ſeptima manu purgari debere adjudicatum. Ipſe poſtmodum ad nos veniens gravatum ſe in cauſa ipſa fuiſſe conqueſtus eſt, quoniam adversùs ſe unius perſonæ, quæ ei jamdiu inimica extiterat, accuſatio ſine omnium teſtium aſſertione ſuſcepta eſt. Qua in re multùm de ſapientiæ veſtræ proviſione miramur. Licèt enim ad ſimoniaci flagitii accuſationem perſonas etiam cujuſlibet ordinis minùs idoneas eccleſiaſticæ conſuetudinis uſus admittat, divini tamen oris ſententiam præterire quis audeat, qua dicitur: *Non ſtabit unus teſtis contra aliquem, quicquid illud peccati & facinoris fuerit, ſed in ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum.* Porrò de his qui ante heſternum & nudiuſtertius inimici extiterant una & eadem in omnibus cauſis patrum deliberatio continetur. Igitur etſi aliis in converſationibus idem Abbas minùs integer æſtimetur, in hoc tamen negotio, ubi nullus prorsùs teſtis affuiſſe dicitur, pro ſola inefficacis infamiæ nota quòd ſe ſeptima manu purgaverit ſufficere arbitramur, niſi fortè criminis ejuſdem teſtes emerſerint. Data Laterani I I I I. Kal. Aprilis.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Lamberto Atrebatenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Latores præſentium Robertus & A. cum querela venientes ad nos, per beati Petri gratiam ſine querela eos remittimus, quia inter ipſos & ipſorum adverſarios ſine controverſia pax reconciliata eſt. Sanè quia ipſi præter licentiam tuam ſe veniſſe dixerunt, rogamus hanc nobis offenſam donare. Robertum deinceps be- *Epiſt.* 83.

nigniùs habetote ſicut prædeceſſor veſter Gerardus Epiſcopus eum habuiſſe cognoſcitur. Ipſe enim in omnibus tibi paratus eſt obedire, quia Romanæ Eccleſiæ filius amodo eſſe deſiderat. Data Laterani XII. Kal. Aprilis.

*Epiſt.* 84. Richardus Dei gratia Albanenſis Epiſcopus apoſtolicæ ſedis Legatus Roberto egregio Flandrenſium Comiti ſalutem. Quantæ famæ, quantæ honeſtatis, quantæ religionis ſit intimus frater noſter Lambertus Atrebatenſis Epiſcopus, cùm remotiſſimi noverint, credimus te, qui Comes ſuæ civitatis es, non latere. Etenim adeo apoſtolicæ ſedi commendabilis eſt perſona ut eum quadam prærogativa inter reliquos Galliarum Epiſcopos habeat principalem. Talem ergo tamque venerabilem virum prudentiæ potentiæque tuæ committimus ut contra omnes qui adversùs ipſum rebellionis aliquid machinantur jure poteſtatis tibi à Deo creditæ tuearis. Robertum verò Atrebatenſem dictum clericum viduæ copulatum Epiſcopo ſuo obſtinatè rebellem cum omnibus ſuæ partis complicibus habeas excommunicatum, donec tamen ſuo reconcilietur Epiſcopo. Si qua ſanè contra clericorum nequitiam Epiſcopus tenenda decreverit, non te fautorem nequitiæ, ſed juſtitiæ ſentiat defenſorem. Vale.

*Epiſt.* 85. Reverentiſſimo Domino & Patri patrum Paſchali Papæ Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus debitam cum orationibus ſubjectionem. Pro religioſo fratre noſtro Iohanne Abbate Montis ſancti Eligii precamur ſanctitatis veſtræ ſollicitudinem quatenus eum in cauſis ſuis paternè dignemini audire. Precamur etiam ut eum & ſucceſſores ejus in eo quo nunc eſt loco & ordine privilegio veſtro & res Eccleſiæ legitimè datas canonicè poſſeſſas vel Deo miſerante donandas confirmetis.

confirmetis. Conceſſimus etiam Canonicis ibi regulariter & abſque proprietate viventibus & victuris canonicam electionem obeunte Abbate faciendam, ſalvo in omnibus jure Atrebatenſis Epiſcopi. Sancta trinitas Deus noſter ſanctitatem veſtram diutiùs cuſtodiat incolumem.

Reverentiſſimo Domino & Patri patrum Paſchali Papæ Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus debitam cum orationibus reverentiam. Sanctitatis veſtræ pedibus humiliati paternitatis veſtræ dulcedinem exoramus quatenus juxta decreta ſanctorum patrum & inſtitutiones canonum nos audire & tractare in omnibus velitis. Siquidem Deo propitio eccleſiaſticas diſpenſationes in præbendis & altaribus purè & canonicè ordinare ſtuduimus & ſtudemus. Per fidelem namque præſentium latorem Eccleſiæ noſtræ filium & ſubdiaconum Drogonem ſcripſimus excellentiæ veſtræ quatenus veſtra permiſſione Abbatem ſuper octo monachos ordinare poſſemus in Eccleſia nomine Feſcherias ad titulum ſancti Præjecti à domno Gerardo Epiſcopo prædeceſſore noſtro liberè poſſeſſa & ſanctæ Atrebatenſi Eccleſiæ hactenus in omnibus ſubjecta. Vnde quia petitionem noſtram ſuſcepiſtis, & ut inibi Abbatem juxta regulam beati Benedicti ad obedientiam Atrebatenſis ſedis ordinaremus, privilegii veſtri auctoritate nobis confirmaſtis, gratias multiplices agimus veſtræ eccleſiaſticæ diſpenſationi. Sed quia poſtmodum ſancti Præjecti Abbas Guirebertus conqueſtus eſt vobis quòd ipſam noſtram Eccleſiam quaſi ſuam cellam ſibi auferrem, inde litteris veſtræ auctoritatis ad Remenſem ſedem, ubi cauſam iſtam canonicè definiendam Archiepiſcopo mandaveratis, die ſtatuto vocatus in præſentia Archiepiſcopi & coëpiſcoporum comprovincialium cauſam hujus Epiſt. 86.

negotii juſtitiam proſecuturus adveni. Qualiter autem cauſa iſta in præſentia Archiepiſcopi Remenſis & comprovincialium Epiſcoporum uſque ad judicium deducta ſit, & qualiter prædictus Abbas juſtitiæ ſuæ diffidens judicium ſubire noluerit, ſicut credimus, domnus Archiepiſcopus litteris ſuis jam vobis ſignificavit. Vnde iterum ſanctitatis veſtræ ſollicitudinem exorantes deſideramus quatenus nobiſcum ſtetis, & ſicut privilegii veſtri auctoritate confirmaſtis, hoc idem vos tenere velitis. Et inde magis miramur & gravamur cur cùm in nobis nondum inveneritis eſt & non, tam citò nos ob hujuſmodi cauſam vocari atque defatigari volueritis. Sancta trinitas Deus noſter quotidianam ſollicitudinem veſtram pro ſancta catholica Eccleſia laborantem & orantem diutiùs cuſtodiat incolumem.

Epiſt. 87. Reverentiſſimo Domino & Patri patrum Paſchali Papæ Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus debitam ſubjectionem cum orationibus. Quoniam placuit ſollicitudini veſtræ, quam erga omnes Eccleſias geritis, inter nos & clericos noſtros juxta ſcita canonum & decreta ſanctorum ad honorem Chriſtianæ religionis cauſas definire, gratias Deo & veſtræ ſanctitati reddimus. Præterea precamur juſtitiam veſtram ne nuntium Euſtachii Comitis nomine Guagonem clericum noſtrum contra nos injuſtè agentem de altaribus & Eccleſiis noſtris quas Gaufridus Pariſienſis Epiſcopus primò Atrebatenſis Archidiaconus in perſonatu liberè triginta & eo ampliùs annis poſſedit & epiſcopalia jura in diebus noſtris annualiter perſolvit, ad damnum Eccleſiæ noſtræ audire velitis. Ad hæc ſcire volumus ſanctitatem veſtram quòd prædictus Comes nec per nos nec per Archiepiſcopum Remenſem nec etiam per

litteras veſtras ſecundò ſibi à vobis miſſas noſtra nos poſſidere permittit, ſed potiùs & ipſe & miniſtri ſui ea nobis auferunt. Vnde jam eum ab introitu Eccleſiarum removimus, & miniſtros ejus rerum eccleſiaſticarum raptores excommunicavimus, & ut vos excommunicationem noſtram confirmare velitis exoramus. De Roberti cauſa, unde nobis ſcripſiſtis, ſi quid boni & juſti valueritis impendere, nos pro pace Eccleſiæ tolerabimus. Definitivam ſententiam, ſalvo honore & judicio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, nobis reſcribatis. De Gandenſi Abbate & de ceteris quæſtionibus quas fidelis ſubdiaconus noſter vobis dixerit, ſibi reſpondeatis. Sancta trinitas Deus noſter ſanctitatem veſtram diutiùs cuſtodiat incolumem.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & benedictionem. Nonnulli Eccleſiæ tuæ clerici ante noſtram præſentiam convenerunt, diverſas querimonias afferentes. Quibus ſeriatim auditis & fratrum noſtrorum conſultatione tractatis, omnes ab excommunicationis vinculo, promiſſo utique debito ſatisfactionis, abſolvimus. Omnes enim juxta tenorem à nobis propoſitum debitam tibi tanquam Epiſcopo proprio obedientiam promiſerunt. Et pro his quidem qui rapinas bonorum ſuorum per clientes tuos ſuſtinuiſſe conqueſti ſunt benignitatem tuam rogàmus ut juſtitiam ſuper eorundem bonorum rapina perficias; quarum profectò rerum deſcriptionem nobis oblatam per tuum tibi Archidiaconum deſtinamus. Porrò Diaconi duo Algiſus & Robertus uxores hactenus habitas tactis ſacroſanctis evangeliis abdicarunt; pro quibus etiam diſpenſationem tuam monemus, & petimus ut eorum vitæ & ſaluti in poſterum debeas providere. Hugo autem Balduini filius intra *Epiſt.* 88.

dies quadraginta poſtquam in patriam Domino diſponente redierit, de illata ſibi querimonia ſe juſtitiam facturum tibi jurisjurandi aſſertione firmavit, niſi quantum fuerit ei tua miſeratione dimiſſum. Sanè in Roberti cauſa beati Siricii & prolata coram nobis & effectu eſt perpetrata ſententia quam Himerio Tarraconenſi Epiſcopo ſcribens ait: *Quiſquis clericus aut viduam aut certè ſecundam duxerit conjugem, omni mox eccleſiaſticæ dignitatis privilegio denudetur, laica tantùm ſibi communione conceſſa.* Cui mox in præceptis dedimus ut tibi deinceps tanquam proprio ſtudeat Epiſcopo humiliter obedire. Et ipſe etiam, cùm excommunicationis vinculo ſolveretur, ſe de præſenti negotio quicquid præciperemus facturum ſuper evangelia ſancta juraverat. Et ipſum igitur tanquam filium jam obedientem ſuſcipias, & ei quod juſtè valueris paternæ miſerationis impendas. Si quid autem boni miſericorditer conceſſeris nos pro pace Eccleſiæ tolerabimus. Datum Laterani Nonis Decembris.

*Epiſt.* 89. Reverentiſſimo Domino & Patri patrum Paſchali Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus debitam ſubjectionem cum orationibus. Precamur paternitatis veſtræ reverentiam ut iſtos fratres de congregatione ſancti Amati Duacenſis de petitione ſua exaudire placeat, videlicet ut Eccleſiæ ſuæ libertatem & bona legitimè data vel danda canonicè poſſeſſa privilegii veſtri auctoritate firmetis, ne invaſorum manus, quibus circumquaque premitur, Eccleſiam noſtræ obedientiæ ſubditam penitùs devaſtandi locum habeant. Quòd autem Decanus, in cujus manu cura eſt, ad vos non venit, credite quia non temeritas ſed ſenium cauſa eſt & infirmitas. Sancta trinitas Deus noſter paternitatem veſtram diutiùs conſervet incolumem.

Reverentiſſimo Domino & Patri patrum cariſſimo Paſchali Papæ Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus continuam ſpiritus ſancti conſolationem. Soror & filia noſtræ Eccleſiæ Abbatiſſa Fulgendis præſentium latrix multùm rogavit per nos ſanctitati veſtræ commendari, quatenus præſentem Abbatiſſam in eo quo nunc eſt loco, profeſſione, & ordine pondere veſtræ auctoritatis, ſalvo in omnibus jure & canonica diſpoſitione Atrebatenſis Epiſcopi, confirmare dignemini. Locum monaſterii qui dicitur Strum & altare de Hamartvilla, ſicut prædeceſſor meus domnus Gerardus Epiſcopus conceſſit & ſcripto ſuo conſignavit, nos quoque ſpe & amore religionis huic præſenti Abbatiſſæ ſuccedentibuſque ſibi Abbatiſſis in monaſterio quo nunc præeſſe dignoſcitur regulariter electis, canonicè promovendis, & abſque ſeculari ſtrepitu victuris poſſidendas concedimus. Ceteras autem res & poſſeſſiones juſtè acquiſitas & acquirendas propter infeſtationes & deprædationes pravorum hominum nihilominus corroborare velitis. Sancta trinitas Deus noſter ſollicitudinem veſtram diutiùs cuſtodiat incolumem pro Eccleſia ſancta catholica laborantem & orantem. *Epiſt. 90.*

Reverentiſſimo Domino & Patri patrum Papæ Paſchali Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus debitam cum orationibus reverentiam. Frater & Eccleſiæ noſtræ filius Cono præſentium lator rogavit nos quatenus apud miſericordiam veſtram obtineret ut Eccleſiam nomine Rochennam & locum in quo cum fratribus habitat ea qua donavimus libertate confirmare velitis. Conceſſimus enim & ſcripto confirmavimus prædicta loca Prælato & fratribus inibi Deo devotè & religiosè ſervientibus & canonicè & abſque pro- *Epiſt. 91.*

prietate viventibus & victuris ab omni cathedratica redhibitione libera, excepto quòd in cœna Domini ad manum Epiſcopi duodecim denarios ſolvant, & ut ſub propria & ſpeciali ſubjectione, ordinatione, & defenſione Atrebatenſis Epiſcopi prædicti fratres permaneant conſtituimus. Sanctitatem veſtram pro ſancta Eccleſia laborantem diutiùs cuſtodiat Dominus incolumem.

Epiſt. 92. Honorabili Domino & in veritate dilecto Anſelmo Dei ordinatione Cantuariorum Archiepiſcopo Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Magno deſiderio deſideravi ſcire de ſtatu & ſanitate veſtra. Scribo dulciſſimæ mihi paternitati veſtræ quatenus ſuper his ſcripto veſtro nos certificare dignemini. Vt autem mei peccatoris ad ipſam dominicam menſam & in ſanctis orationibus veſtris reminiſcamini & veniam peccatorum mihi apud Deum obtineatis corde contrito & ſpiritu humiliato ſanctitatem veſtram exoratam deſidero. Bene valeat diutiùs & ſemper ſancta & religioſa converſatio veſtra in Domino, optime pater, & ut domnum Baldricum amicum veſtrum Turnacenſem ſanctitatis veſtræ filium vice noſtra ſalutetis multùm rogamus.

Epiſt. 93. Venerabili Atrebatenſi Epiſcopo Lamberto & amico dilectiſſimo Anſelmus ſervus Eccleſiæ Cantuarienſis ſalutem & fideles orationes. Gratias ago reverendæ dilectioni veſtræ pro ſollicitudine quam habet erga me in eo quòd tantopere noſſe vult de noſtra ſanitate. Dico itaque vobis quia gratia Dei corpore ſanus ſum, ſed continua debilitate laboro. Quòd me rogatis ut veſtri memoriam habeam in orationibus noſtris, pro certo ſcitote quia licèt orationes meæ viles ſint, tamen

quotidie veſtri memoriam in eis habeo & Deo donante habebo. Omnipotens Deus ſua vos gratia ab omni malo ſemper defendat, & ſuam vobis conſolationem benignus impendat.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum dei dilecto filio Henrico Abbati ſancti Vedaſti ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Rumor quem de te nuper audivimus lætitiam nobis non modicam attulit. Audivimus enim quòd aſſumptis de Cluniacenſi congregatione fratribus monaſterii tui mores corrigere & religioni ſtudere jam cœperis. quod nimiùm religioſos viros qui te noverunt lætificat. Monemus itaque & rogamus ut in eo quod cœpiſti conſtanter inſiſtas & religionis ſtudium ad finem bonum perducere ſollicitiùs elabores. *Epiſt. 94.*

Domino Lamberto Atrebatenſium venerabili Epiſcopo Baldricus per Dei gratiam Noviomenſis Epiſcopus ſalutem & fraternam caritatem. Pauper hæc femina, noſtra quidem parrochiana, velari devotè expetit. Oramus itaque ſerenitatem veſtram velari eam à vobis, ſi placet, & in famulam Chriſti conſecrari. Valete. *Epiſt. 95.*

Domino Lamberto Dei gratia Atrebatenſi Epiſcopo Godefridus eadem gratia Dei Ambianenſis Epiſcopus ſalutem. Hunc ſacerdotem noſtrum Theoderannum neceſſitate compulſum de epiſcopatu noſtro prodeuntem & in veſtro epiſcopatu remanere volentem abſolutum vobis tradimus, ita ſcilicet ut obedientiam quam Eccleſiæ noſtræ & nobis debebat vobis debeat & perſolvat. Valete. *Epiſt. 96.*

Reverentiſſimo Domino & Patri Patrum Paſchali Papæ Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis debitam cum orationibus reverentiam. De triſti & gemebunda ſanctæ Remenſis Eccleſiæ & ejus honorabilis Metropolitani domni *Epiſt. 97.*

Radulñ preſſura ſummopere rogamus ſanctitatis veſtræ ſollicitudinem quam erga omnes Eccleſias geritis quatenus & apud Deum & apud homines prædictæ Eccleſiæ pacem bonam veſtro ſapienti conſilio & auctoritatis auxilio reformare ſtudeatis. Speramus enim quòd per nuntios Ludovici Regis Francorum, ſi vigilantia veſtra intendere voluerit, & pacem Remenſi Eccleſiæ & ejus Metropolitano gratiam & amicitiam Regis obtinere poteritis. Bene & diutiùs & ſemper valeat ſanctitas veſtra in Domino, & pro me peccatore orare dignemini.

*Epiſt. 98.* Willelmus Dei gratia Rothomagenſis Archiepiſcopus dilectiſſimo Domino & fratri Atrebatenſium Epiſcopo Lamberto præſentem & æternam ſalutem. Gualterum dilectiſſimum filium noſtrum, quia vobiſcum ei habitare placuit, veſtræ religioni pro honeſtate ſua multùm commendamus. Ipſe enim, quia vitiis quorumdam aſſentire noluit, eorum odia magis pro veritate quàm pro vitio ſuo incurrit. Valete.

*Epiſt. 99.* Honorabili Domino & in veritate dilecto Daimberto Dei ordinatione Senonenſi Archiepiſcopo Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Chirothecas auro frixo honeſtè adornatas & manutergium, quæ in ſervitium dignitatis veſtræ vobis mittere curavimus, ut ea accepto ſuſcipere dignemini humiliter exoramus. Bene valete, Reverende pater, & mei peccatoris in ſanctis orationibus veſtris, maximè autem ad menſam dominicam memento te, ut Deus pater miſericordiarum & totius conſolationis me peccatorem de lacu miſeriæ à luto fœcis & de carcere hujus vitæ miſericorditer ad ſalutem educere dignetur.

Henricus Dei gratia Rex Anglorum & Dux Normannorum Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & amicitiam. Grates tibi reddo de hoc quod mihi mandaſti per D. clericum tuum, & volo ut in me ex hoc amodo habeas fiduciam, & libenter pro te faciam. Vale. *Epiſt.* 100.

O. ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis cariſſimo patri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & pacem bonam. Nuper diſcedens à latere Domini Papæ ſuſcepi mandata tibi & coëpiſcopis communicanda. Vnde ex ejus qui me miſit auctoritate hortamur dilectionem tuam quarta quadrageſimæ dominica Corbeiæ nobis adfuturum. Valete. *Epiſt.* 101.

Domino Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Odo indignus Cameracenſis Eccleſiæ ſervus fideles orationes in Domino. Iſtius fratris nomine Rogeri obedientiam, quantum mea intereſt, vobis concedo, ſi vobis placet eum retinere. Valete. *Epiſt.* 102.

Domino venerabili patrique ſuo reverendo Domino Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo humilis conventus Aquicinenſium fratrum cum debitæ ſubjectionis ſponſione ſupplices ſalutes & obſequia. Noverit veneranda paternitas veſtra nos omnes dediſſe domno Gelduino pridem Abbati noſtro talem per omnia licentiam dimittendæ abbatiæ qualem reſciſtis ſive per ipſum ſive per domnum Amandum Priorem noſtrum fratreſque quos cum eo direximus. Precamur autem ut ſimplicitati potiùs quàm arrogantiæ imputetis quòd non primò cum eis hujus conſenſus noſtri litteras miſimus vobis. Magno quippe dolore confuſi hoc ignoranter omiſimus. Nec ſanè leviter vel ad primas preces ejus dedimus ei hujuſmodi licentiam; ſed una, niſi ſibi daremus, vehementi affirma- *Epiſt.* 103.

tione diſceſſurum ſe minabatur, maluimus ſaltem hoc modo eum retinere quàm prorsùs dimittere. Bene valete; & memorem noſtri eſſe optamus vos, Domine.

*Epiſt.* 104. Domino venerabili Lamberto Atrebatenſium Epiſcopo humilis conventus Aquicinenſium debitæ ſubjectionis & reverentiæ ſalutes auxiliante propitia gratia Dei. Hunc præſentem fratrem noſtrum domnum Robertum communi conſenſu in Abbatem nobis elegimus, conſecrandumque veſtræ paternitati direximus, obſecrantes ut quod in eo cœpimus laudetis & confirmetis. Dominus vos incolumem conſervet.

*Epiſt.* 105. Honorabili Domino & Regi ſuo Ludovico in veritate dilecto Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ Presbyter vivere & regnare in Domino Ieſu Chriſto unico Dei patris filio, Rege Regum, & omnium dominantium domino. Rogamus altitudinis veſtræ manſuetudinem, de qua multum confidimus, quatenus huic nuntio noſtro præſentium latori locum donetis ubi vobis licenter quæ mandamus denuntiet. Bene valete in Domino Deo ſemper, & per eum per quem Reges regnant oriatur in diebus veſtris juſtitia & abundantia pacis.

*Epiſt.* 106. Reverendo patri & Domino Radulfo Dei ordinatione Remorum Archiepiſcopo Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis gaudium & lætitiam ſempiternam in ſpiritu ſancto. Pro fratre noſtro Henrico ſancti Vedaſti Abbate ſcribimus vobis ut ſi aliquis ad vos criminator aut ſuſurro propter eum perturbandum advenerit, nullius perſonam recipiatis aut vocem audiatis, excepto ſi ad vos appellatum fuerit, donec nobis perſonas accuſantium immo Chriſtianæ pacis & ſanctorum canonum perturbatores ſignificaveritis.

Bene valete, reverende mi Pater & Domine, cum omnibus vos in veritate diligentibus, & orate pro nobis.

Domno Pomoni religioſo ſacerdoti & Deo amabili & omni ſuæ congregationi Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis & Preſbyter indignus quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Quoniam multa mihi de laudabili veſtra veſtrorumque filiorum converſatione referentes compatriotæ mei honeſti Presbyteri L. videlicet atque A. dederunt mihi quaſi quandam fiduciam apud fraternitatis veſtræ dilectionem impetrare quod poſtulamus. Poſtulamus namque inſtanter quatenus viſibilem, ut dicitur, Miſſæ celebrationem, quam quidam frater Canonicus veſter apud beatum Petrum vobis convicaneum monachus factus in confeſſione monaſterii prædicti Apoſtoli beatum Auguſtinum vidit & audivit agentem ad altare proprii ſepulchri, veſtro veraci ſtilo deſcriptum quod ibi cantatum eſt, quod lectum eſt nobis mittere dignemini. Communionem ſolummodo, *hoc corpus quod pro vobis tradetur*, prædicti fratres in illo officio conteſtati ſunt ſe retinuiſſe & cantatam ibi fuiſſe. Bene valete, reverende & dilecte pater, in unico Dei patris filio ſalvatore noſtro Domino Ieſu Chriſto, & orate pro nobis. Viſionis autem modum & tempus & horam cum dominicæ incarnationis anno & indictione, ſicut canonicum eſt, & quis fuerit in ſancta Romana catholica & apoſtolica ſede Pontifex, & quis Thicinenſi tunc præfuerit Eccleſiæ, annotate. *Epiſt. 107.*

Merito ſibi amantiſſimo fratri & Domino G. Pariſienſi Archidiacono Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. *Epiſt. 108.*

Cùm caritas vinculum perfectionis ſit & magiſtra omnium virtutum, & juxta beatum Fulgentium Epiſcopum, qui in caritate ambulat, non errat, neque peccat, miramur ſatis & ſuprà quare nuper manutergium quod illi Dei ſervo Melodunenſi Abbati fratri veſtro miſeramus, cujus obitum necdum audieramus, tam obſtinaciter, ſi audeam dicere, tamque contradictoriè tandem vobis retinere, ſed non ſine conditione, voluiſtis. Nolite itaque, dilecte mi frater & Domine, nolite tale quid in noſtris deſideriis & votis deinceps facere, ſed quod cum bona voluntate & plena caritate prædicto Dei ſervo munuſculum miſimus, quaſi quodam jure hereditario, tum pro ejus dilectione, tum pro devota noſtra donatione, vobis vendicare non negligatis. Bene valete, & orate pro nobis.

*Epiſt.* 109. Inter ceteros & præ ceteris Epiſcopis honorabili Domino & amico Richardo Albano Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis & Presbyter indignus gaudium & lætitiam ſempiternam in ſpiritu ſancto. Ex abundanti dilectione bonitatis veſtræ quam circa nos geritis præſumentes, hunc præſentium latorem vobis commendamus, ut eum diligenter audiatis, & pro Dei amore & noſtra petitione ut in ſuæ cauſæ juſtitia ſentiat noſtrum ſibi prodeſſe patrocinium humiliter exoramus. Bene vale, reverende mi pater & Domine, in Domino Deo ſalutari noſtro, & orate pro nobis.

*Epiſt.* 110. Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus F. germano & uterino fratri ſuo luctari cum angelo ſicut luctatus eſt Iacob, ſed ſurgente aurora angelum non dimittere donec ab eo mereatur benedictionem ſuſcipere. Quoniam divina lex magis inſequitur & proſequitur atque requirit

promiſſa quàm debita, nullus veraciter Chriſtianus facilis aut fallax fiat ad promittendum, ne reus aut mendax judicetur promiſſum non adimplendo. Quantum autem piaculum animæ ſit mendacium, audiamus cum timore & tremore Prophetam dicentem: *Os quod mentitur occidit animam.* Vnde & David Rex ſanctiſſimus & Propheta veraciſſimus ait: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* & rurſum: *Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.* Et Dominus Ieſus in evangelio: *Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Sequitur & alia ſcriptura dicens: *In manibus linguæ vita & mors.* Super hoc deteſtabili & tam mortifero vitio audiamus ſanum conſilium ſacræ ſcripturæ dicentis: *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam.* Apoſtolus quoque Paulus præco noſtræ ſalutis & doctus medicus noſtræ infirmitatis omnem catholicam Eccleſiam inſtruit dicens: *Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum eum qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis.* Corrigamus ergo juxta tot ſcripturarum medicinalia præcepta pravas & perverſas mentiendi conſuetudines. Nullum decipiamus, nulli quod facere nolumus promittamus, quia dum cautè & providè proximo mentimur, nos ipſos & animas noſtras occidimus, & apoſtatam angelum imitamur, de quo Chriſtus Ieſus in ſacroſancto evangelio ait: *Ille ab initio homicida fuit & in veritate non ſtetit. mendax eſt & pater ejus.* Quis videlicet mendacii pater diabolus eſt, non generando, ſed ſuperbia illud ſibi adinveniendo. Quare de mendacio tantum ſcribere voluerim lator preſentium & vobis & dilectæ mihi fratriſſæ ſecretò intimabit. Bene valete in Domino, & ſic ſtudete tranſire per

bona temporalia ut non amittatis æterna.

Epiſt. 111. Richardus Dei gratia Albanenſis Epiſcopus apoſtolicæ ſedis, licèt indignus, miniſter & Legatus venerabili fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem. Audivimus morem abhorrendum & ſacris canonibus prohibitum in Eccleſia veſtra inoleviſſe, videlicet quaſdam Eccleſias tres aut eo ampliùs perſonas principaliter prælatas habere, & una mortua, ceteras in partem ejus ſuccedere, & ſic uſque ad ultimam, cùm in beati Auguſtini commentariis recolamus nos legiſſe unam Eccleſiam unum tantùm Presbyterum habere debere. Hoc igitur prohibemus, & ut viriliter prohibeatis apoſtolica vobis auctoritate præcipimus. Ad hoc de uſurariis hoc fieri apoſtolica auctoritate jubemus ut ſi eorum impetitores ſe eis pecuniam ſuam & uſuram reddidiſſe teſtium aſſertione poſſint comprobare, non dubitetis eos judiciarium ordinem impleviſſe & ſic uſuram reddi debere.

Epiſt. 112. Domino Lamberto Atrebatenſi Dei gratia Epiſcopo omnibus jure venerando, mihi verò præ ceteris ſpeciali dilectione ſemper amplectendo, Gilduinus veſtræ ſervus ſanctitatis, veram animæ & corporis in Chriſto Ieſu ſalutem. Illum amorem & dilectionis gratiam quam circa parvitatem noſtram ſanctitas veſtra dignata eſt exhibere ex quo veſtræ familiaritatis notitia merui ſublimari adhuc integram ſentio & deſidero permanere. Niſi enim pacem meam plurimùm amaretis, fratribus noſtris Aquicinenſibus de me talia quærentibus taliter non reſpondiſſetis. Cognovi enim, domno Drogone ex parte veſtra mihi referente, fratres Aquicinenſes me in Abbatem ſibi iterum elegiſſe, & ut ſuper tali negotio eos juvaretis paternitatem veſtram conſuluiſſe, vos verò hoc non poſſe, quia jam nec veſter monachus eram nec in veſtra dio-

ceſſi commorabar, reſpondiſſe, nunc autem domnum Drogonem ut quænam eſſet voluntas noſtra ſuper hac re diligenter ſciſcitaretur miſiſſe. Vnde veſtræ ſanctæ caritati, quia quietem recluſionis noſtræ turbare non vultis, multimodas gratias agimus, & ut ſuper hoc vos adjutorem & defenſorem ſemper habeam omnimoda prece obnixiùs deprecamur; quia revera non aliam voluntatem, teſte Deo, de hac vel alia abbatia habemus vel ultrà cooperante Deo habere volumus quàm illa die habuimus qua illam dimiſimus; & ſi voluntas ineſſet, certè ſalus corporis, quæ jam deficit, ad tantum pondus nullo modo ſufficiens eſſet. Valete.

Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus dilecto in Chriſto fratri F. Abbati, ſpiritu ambulare, & deſideria carnis non perficere, ſed quæ illi præcepit Deus cogitare ſemper & facere. Cùm litteras noſtras nuper tibi miſerimus & per obedientiam tibi præceperimus quatenus in quinta præterita feria ad nos venires, & necdum veniſti, nec quare non veneris mandaſti, non ſicut hactenus æquè portamus. Mandamus ergo tibi & ea qua tibi auctoritate præſumus conſtanter præcipimus quatenus, remota omni occaſione, in inſtanti quinta feria ſive prima ſequenti ſexta feria ante horam ſextam te nobis præſentare non differas. Habemus enim tecum de religione tua & de converſatione monaſterii tui collationem facere, quia Cardinalis domnus Richardus Epiſcopus apoſtolicæ ſedis Legatus Concilium celebrare ante feſtivitatem ſancti Remigii diſpoſuit & Abbates Remenſis provinciæ adeſſe mandavit. Quoniam ergo melior eſt obedientia quàm victima, & juxta beatum Gregorium uſus rectæ converſationis eſt ut obedientiam non imperet qui Epiſt. 113.

eam Prælatis exhibere non novit, & vera obedientia moram non habet, interdicimus tibi & locum & ſedem Abbatis niſi quod mandamus adimplere cum diligentia ſtudueris.

Epiſt. 114. Domino Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo frater A. Prior Aquicinenſis, grexque ſub eo degens, debitæ obſequium ſubjectionis. Quoniam, Domine pater, ut vobis notum eſt, electione qua domnum Gilduinum elegeramus fruſtrati ſumus, veſtræ parentes juſſioni, condicta die congregatis in unum cunctis propemodum filiis noſtræ Eccleſiæ, poſt multimodam ventilationem, tandem adminiculante ſancto ſpiritu, quem noſtris votis adfore oravimus cum lacrymis, communi conſilio elegimus Priorem Eccleſiæ ſancti Vedaſti domnum Alviſum paſtorem nobis fieri. Vnde precamur veſtram clementiam quatenus domnum Lambertum Abbatem ſancti Bertini ſuper hoc negotio pulſetis; ut quia monachus ſui cœnobii eſt profeſſus, noſtris aſſentiri dignetur votis, largiendo eum in quo acclamavit totius ſanior Capituli aſſenſus unanimis. Valete.

Epiſt. 115. Venerabili Domino Iohanni Dei gratia Morinorum Epiſcopo Lambertus Atrebatenſis Dei miſeratione, ſi quid eſt, bene & ſemper valere in unico Dei patris filio. Quia ſcriptum eſt, *frater adjuvans fratrem, ambo conſolabuntur*, rogamus ſanctitatem veſtram, de qua multùm confidimus, immo præſumimus, quatenus electionem quam Aquicinenſes fratres de filio veſtro Alviſo ſancti Vedaſti Priore fecerunt nobiſcum confirmetis & confortetis, vel ut eum Abbatem habeant ſecundùm auctoritatem vobis à Deo donatam inſtanter adjuvetis. Bene valete, reverende Domine, & orate pro nobis.

Epiſt. 116. Honorabili Domino & in veritate dilecto & ſemper

ſemper diligendo Lamberto Abbati Lambertus qualiſcunque ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus & Archidiaconi C. & R. ſalutis & ſanctitatis ſuæ amatores gaudium & lætitiam ſempiternam in ſpiritu ſancto, & amori Dei nihil præponere. Reverende Domine & pater honorande, quod à ſapientia vobis divinitus data ſuppliciter exigimus, hilariter faciatis; quia, juxta Apoſtolum, hilarem datorem diligit Deus, humiliter & efficaciter impetrare deſideramus. Electionem ſiquidem Aquicinenſes fratres de Priore ſancti Vedaſti Alviſio fecerunt. Placeat ergo vobis eum illis donare in Abbatem & nobis ad obedientiam noſtræ Eccleſiæ abſolutum reddere, ut in libertate ſpiritus & illis poſſit præeſſe & prodeſſe & Deo dignè ubique deſervire; quoniam ex abundanti eſt vos docere quòd beatus Benedictus de ſancto Mauro fecerit, quid etiam ſanctus Euſtaſius Abbas de ſancto Audomaro & Bertino & Mommoleno fecerit non latet; ut omnia in caritate fiant propter amorem Dei & dilectionem proximi, ex bono odore veſtri monaſterii alii refocillentur, & in vinea boni operarii per vos conſolentur. Bene valete, dilecte pater & Domine, & orate pro nobis.

Domino & confratri Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Baldricus ſub eadem gratia Noviomenſium & Tornacenſium Epiſcopus ſalutem & veram in Chriſto dilectionem. Fraternitati veſtræ notificamus clericum iſtum Bernardum nomine in epiſcopatu noſtro natum, nutritum, & eruditum, ac per nos ad ſacerdotii gradum fuiſſe promotum. Hunc etiam liberum vobis cum debita ſubjectione & obedientia mittimus, & ut ei paterna benignitate ſui officii ſolatium concedatis caritativè petimus. Valete. *Epiſt.* 117.

*Honorabili* Domino Odoni Cameracenſium *Epiſt.* 118.

Epiſcopo Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ qualiſcunque miniſter ſpiritualium gratiam gaudiorum. Significatum eſt nobis à curia & per curiam Balduini Flandrenſis Comitis quòd vos nuper apud Duacum per Archidiaconos veſtros A. & R. & nuntium Imperatoris litteras præſentari feciſtis, in quibus ſic continetur inter cetera ſcriptum. *Vnde mandando rogamus ut Epiſcopum Cameracenſem cum Eccleſia ſibi commiſſa amore gratia noſtra ſuſtentare curetis in omnibus quæcunque eadem Eccleſia ante diſcordiam regni & ſacerdotii in pago Atrebatenſi ſive in comitatu veſtro tenuit.* Ad hæc quidam de nuntiis, quod in litteris præſentatis non continebatur, nominavit Stratam & Mareolam, & cetera quæ voluit Imperatoris eſſe dixit. Eccleſia verò Atrebatenſis & nos adhuc neſcientes quòd Atrebatum fuerit de imperio, ſed de regno Francorum, & per conſilium & auxilium Comitis Roberti apud Caſtellum tumulati, in cujus poteſtate Atrebatum erat, necnon & per licentiam & aſſenſum Philippi Francorum Regis, de cujus regno Atrebatum eſſe dignoſcitur, & per Concilia ſub Rainoldo Archiepiſcopo Remis habita, & per auctoritatem apoſtolicæ ſedis & Vrbani Romani Pontificis II. tota actio Atrebatenſis Eccleſiæ decurſa & ordinatio confirmata ſit, videtur nobis vos inordinatè erga nos & erga Atrebatenſem Eccleſiam feciſſe quòd primò per curias Principum querimoniam de nobis feciſtis antequam nos per communes fratres noſtros & Remenſis provinciæ ſuffraganeos conveniretis. Rogamus ergo vos per fraternitatis amorem, qua ſanctitatem veſtram ſine ſimulatione diligimus, ut nobis reſcribatis ſi prædictæ querimoniæ apud Principes per vos ſunt factæ. Bene valete, & orate pro nobis.

*Epiſt. 119.* Domino & patri reverendo ſanctæ Atrebatenſis

Eccleſiæ Dei gratia Epiſcopo frater Wa. ſervus ſervorum ſanctæ trinitatis Rothomagi & ſibi commiſſi fratres ſalutem & debitæ ſubjectionis obſequium. Gratias, Domine, veſtræ dignitatis excellentiæ reverenter exhibemus, qui veſtræ dilectionis benignitatem erga nos in tantum extendiſtis ut etiam poſt munus nobis veſtra gratia impenſum ipſam comprobaretis, & licèt alterius provinciæ nos ſimus, tamen conceſſa nobis Ambriſnenſi Eccleſia, veſtros parrochiales eſſe voluiſtis. Quapropter piæ devotionis affectum devotè vobis offerimus, & nos & omnia noſtra veſtræ juſſioni ſubicimus. Tantum etiam pro vobis nos acturos libenter promittimus quantum pro domno Abbate defuncto paternæ dignitatis & jus & conſuetudo exigit. Pro dominis etiam noſtris Canonicis veſtris quantum pro fratribus noſtris in omnibus agere decrevimus. Iſtum autem fratrem noſtrum R. ipſi Ambriſnenſi loco præfecimus, cui ut veſtræ dignitati debitam obedientiam exhibeat præcipimus. Sed & nos omnes tanquam patri & domino cum omni ſubjectione vobis obedire cupimus.

Venerabili Patri & Domino in Chriſto Ieſu dilecto Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Godefridus ſanctæ Ambianenſis Eccleſiæ inutilis ſervus infinitæ vitæ gaudijs infinitis perfrui. *Epiſt. 110.* Fratres de titulo ſanctæ Mariæ Atrebatenſis Eccleſiæ & de titulo ſancti Vedaſti de Caſtello, quos, Pater reverende, parvitati noſtræ ad ſacros ordines promovendos tranſmiſiſtis, læti ſuſcepimus, ipſoſque per manus noſtræ impoſitionem, gratia ſpiritus ſancti cooperante, promotos ſanctitati veſtræ remittimus, Hugonem, Fulbertum, Elbertum, Hunoldum, Arnulfum in ordinem ſacerdotii, Iohannem, Adelelmum, Iohannem, Robertum,

Giſlebertum, Odonem, Wicardum in ordinem diaconatus, Nicolaum, Gualterum in ordinem ſubdiaconatus. Valete. Actum eſt hoc anno incarnationis Domini MCXI. XVII. Kal. Aprilis, indictione IIII.

*Epiſt.* 121. Honorabili Domino & Patri cariſſimo Yvoni Dei gratia Carnotenſium Epiſcopo Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Quoniam placuit paternitati veſtræ per præſentium latorem & nos ſalutare & medicinam infirmitatis noſtræ mittere, multùm lætificaſtis nos, qui in tantis bellorum tempeſtatibus & preſſuris poſitus noſtri memor fuiſtis. Quia verò tantas quantas debemus vobis gratias dignè reddere non poſſumus, ab omnipotenti Domino & ſalvatore noſtro Ieſu Chriſto retribuatur vobis in reſurrectione juſtorum, quia ſæpius multa bona nobis feciſtis & facitis. Reverende mi Pater & Domine, bene valete ſemper in ſpiritu ſancto, & orate pro me peccatore, ut omnipotens Deus ſanctis precibus veſtris placatus me peccatorem à peccatis abſolvere & de tenebris hujus vitæ & de lacu miſeriæ dignetur miſericorditer educere & in terra viventium conſtituere. Salutant vos multùm domnus Clarembaldus Archidiaconus & Rogerus Diaconus ſanctitatis veſtræ fideliſſimi amatores.

*Epiſt.* 122. Dilecto & ſemper diligendo Domino Godefrido Dei gratia Ambianenſi Epiſcopo Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis continuam in omnibus ſpiritus ſancti conſolationem. Guisfridus de Hamelaincourt & Guido frater ejus multùm conqueruntur nobis quòd cùm primùm vobis ſervierint, pro excommunicatis habeatis, cùm nec Eccleſiam intraverint, nec hominem inde captum extraxerint, nec etiam atrium intraverint, aut de

ejus captione vel redemptione partem aliquam expectent; & inde inſtanter quærunt à nobis judicium Atrebatenſis Eccleſiæ, ſi à vobis debeant excommunicari. Similiter & Theodericus de Abling & Guinemarus frater ejus & alii parrochiani noſtri qui ad Guarmundum tranſierunt de Pinchegny conqueruntur quòd eos excommunicaveritis & nos inde eos malè tractamus, & judicium quærunt à nobis & à noſtra Eccleſia, cùm parati ſint jurare quòd ſcienter nihil de veſtro habuerint, neque Guarmundo pro timore Dei & veſtro deinceps ſervient. De Hugone Campdavene nihil remandamus, quia in epiſcopatu noſtro nec demoratur nec invenitur. Nos tamen accepto conſilio fratrum noſtrorum atque Abbatum in nullo audemus vobis conſulere ut tranſgrediamini antiquos terminos quos patres noſtri conſtituerunt in ligando & ſolvendo populum Dei. Nobis verò non expedit ut pro damno rerum aut perditione pecuniarum in aliquo excedamus legem Domini, quæ irreprehenſibilis eſt. Bene valete, & orate pro nobis.

Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Lietardus humillimus Sueſſionenſium Epiſcopus in electorum numero perenni gaudio feliciter perfrui. Quoniam hunc Odonem inter nos educatum atque inferiorum ordinum dignitate ſublimatum accepimus, bonorum teſtimonio confiſus ad ſacerdotium promovimus. Hunc ergo prædictum ſacerdotem & quod in ſuo juris habebamus veſtræ diligentiæ committimus. Valete. *Epiſt.* 123.

Radulphus Dei gratia Remorum Archiepiſcopus venerabili fratri & coëpiſcopo ſuo Lamberto Atrebatenſi ſalutem. Perſonæ Laudunenſis Eccleſiæ ad nos venientes nobis retulerunt ſe communi totius cleri voluntate & populi expetitione, cum *Epiſt.* 124.

regio etiam aſſenſu, domnum Hugonem Aurelianenſis Eccleſiæ Decanum in Epiſcopum elegiſſe; per quem & Eccleſiæ ſuæ deſolationi & urbis & patriæ calamitati ſubveniri poſſe in Dei miſericordia ſperantes, ſæpius iterata precum inſtantia à nobis exegerunt ne electi ſui conſecrationem diutiùs differremus. Quocirca confratres & coëpiſcopos noſtros ad ipſum pridie Nonas Auguſti conſecrandum Remis convocavimus, cum quibus veſtram præſentiam adeſſe plurimùm conſolaremur. Sed quia infirmitate præpediente affuturum eſſe deſperamus, fraternitatis veſtræ diſcretioni mandamus quatenus, prout ſanctorum patrum expetit auctoritas, ad prædicti electi conſecrationem aſſenſum veſtrum mittere procuretis. Valete.

Epiſt. 125. Reverendo Patri & Domino Radulfo Dei ordinatione Remorum Archiepiſcopo Lambertus qualiſcunque Atrebatenſis Eccleſiæ miniſter ſpiritualium gratiam gaudiorum. Pro domno Hugone Aurelianenſis Eccleſiæ Decano, nunc autem Laudunenſis Eccleſiæ electo, de quo noſtrum aſſenſum, quia canonicum eſt, habere voluiſtis, paternitati veſtræ litteris noſtræ parvitatis remandamus ut quicquid de ejus conſecratione veſtra metropolitana auctoritas judicaverit; & juxta ſtatuta ſanctorum patrum in nomine Domini fecerit, & nos gratanter aſſenſum præbere, & ut Deus omnipotens illum ſua gratia dignum perficiat plurimùm exoptare. Bene valete, reverende Pater & Domine, cum omnibus Remis in ſpiritu ſancto congregatis, & orate pro nobis.

Epiſt. 126. Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus honorabili & magnifico Flandrenſium Comiti Balduino auxilium & conſilium à Domino Deo ſemper. Clementia Comitiſſa mater veſtra conqueritur quòd ei dotalicia ſua & alias poſſeſſio-

nes quas pater veſter ei contradidit & quietè poſſidere permiſit, vos quoque ut eaſdem ei ..... poſſeſſiones quietè & ſine ſcandalo poſſidere permittatis. Vnde rogamus excellentiam veſtram ut matrem veſtram ad iracundiam non provocetis, ſed juxta præceptum Domini, qui dixit *Honora patrem tuum & matrem tuam ut ſis longævus ſuper terram quam Dominus Deus daturus eſt tibi*, in manſuetudine ſupporteris, ut à Domino longævus & Princeps pacificus vivatis ſuper terram. Quòd ſi hoc facere nolueritis, rogat nos & nos rogantes pro ea expoſcimus quatenus ei diem conſtituatis, & Comites terræ veſtræ & Caſtellanos quos ipſa in hac cauſa adeſſe voluerit convocetis, & quod ab illis ei judicatum fuerit in curia veſtra ſive in curia Regis Francorum parata eſt ſequi. Valete.

Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſium Epiſcopus dilecto & honorabili Bononienſium Comiti Euſtachio parrochiano ſuo æternam in Domino Deo ſalutem. Militem captum de Nigella, cui Dominus dedit refugium in Eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis Dominæ noſtræ, ut liberum faciatis & ſecurum, & Eccleſiam Dei honoretis & caſtellum veſtrum in libertate ſpiritus exoramus. Et quoniam audivimus Comitem Flandriæ apud Lens eſſe, mandamus ei per vos & litteris præſentibus ſupplicamus ut eundem Militem per terram ſuam ſecurum abire permittat. Nemo enim veſtrum eſt dives vel pauper qui in periculo mortis aut captionis ad Eccleſiam confugeret quin vellet per Eccleſiam liberari. Bene valete, & facite quæ Dei ſunt, & Deus faciet quæ veſtra erunt. *Epiſt. 127.*

Reverendo Patri & Domino Radulfo Dei miſeratione Remorum Archiepiſcopo, omnibuſque honorandis Epiſcopis & Abbatibus Remis in *Epiſt. 128.*

nomine Ieſu congregatis, Lambertus ſanctæ Attrebatenſis Eccleſiæ qualiſcunque miniſter diſciplinam & ſapientiam in ſpiritu ſancto. Quoniam complacuit vobis, Reverende Pater, pro querela Canonicorum noſtrorum & domni Henrici ſancti Vedaſti Abbatis & monachorum nobis mandare ut invitatio Abbatis uſque in Kalendas Novembris differretur, ſicut mandaſtis factum eſt, & ex utraque parte collaudatum. Bene valete, Reverende Pater, & honorabiles Epiſcopi. Domini mei, cum omnibus in Concilio congregatis, & orate pro me peccatore, & inſtanter elaborate ut Eccleſiis noſtris non illam quam mundus dare poteſt, ſed illam quæ exſuperat omnem ſenſum, videlicet angelorum & hominum, Deo miſerante & ſpiritu ſancto cooperante, pacem per vos nos gaudeamus conſecutos.

*Epiſt.* 129. Domino & amico ſuo Lamberto Dei gratia Atrebatenſium Epiſcopo Gualo Pariſienſis Presbyter ſalutem. Sicut in litteris veſtris præmiſiſtis, quòd omnis Eccleſia in fide ac ſacramentorum celebratione & ex orthodoxorum patrum inſtitutione horas canonicas frequentando ſanctæ Romanæ catholicæ & apoſtolicæ concordare debet Eccleſiæ, juxta petitionem veſtram, quantum de his Romæ poſitus & vidi & audivi & ad memoriam reducere potui, præſentibus apicibus annotare curavi. Clerici Romani nullo tempore neque in adventu Domini ſeu in vigiliis vel in quadrageſima ad primam, ſextam, & nonam horam preces dicere conſueverunt, ſed poſt capitulum, reſponſorium, verſum *Kyrie eleyſon*, *Chriſte eleyſon*. *Kyrie eleyſon*, ſtatim collectam ſine *Pater noſter* dicunt. Hoc etiam in omnibus feſtis faciunt. In matutinis verò & veſpertinis horis tantùm *Pater noſter* cum capitulis *Miſerere mei Deus* proſtrati dicunt; ſed *Kyrie*

*eleyſon* ter repetito ſequitur *Benedicamus Domino.* Denique Papam eandem quam Canonici regulares in partibus iſtis tenent conſuetudinem in cellula ſua tenere ſciatis, excepto quòd in feſtis diebus & in octavis ante collectam ter dicitur *Kyrie eleyſon*, in nocte autem nativitatis Domini ſine *Domine labia mea aperies*, & ſine *Deus in adjutorium meum intende*, & ſine invitatorio ab antiphona & pſalmo incipientes, novem lectiones faciunt, quas vigiliam vocant. Finita autem nona lectione ſine reſponſorio, ſine laudibus collectam dicunt. Et ſciatis quòd nunquam Romani poſt nonam lectionem in feſtis diebus reſponſorium cantant, ſed ſtatim *Te Deum laudamus* incipiunt. Et in aliis diebus ſimiliter poſt tertiam lectionem reſponſorium non dicunt; ſed dicto verſu ſequitur *Deus in adjutorium* & cetera in matutinis laudibus dicenda. Arbitror hanc talem inoleviſſe conſuetudiinem quoniam ſoliti erant extremam lectionem populo ſemper exponere. Poſt vigiliam autem in nocte natalis Domini de qua ſuprà diximus matutinas ſicut nos faciunt, & primam Miſſam ſicut nos interſerunt. A dominica qua cantatur *Judica me Deus* ad introitum non dicunt *Gloria patri*, ſicut nec nos dicimus. In cœna verò Domini horas diurnas ſine antiphona, ſine reſponſorio ita terminant. Ille qui præeſt in choro dicit *Chriſtus factus pro nobis patri obediens uſque ad mortem.* In ſexta feria majore additur, *mortem autem crucis.* In ſabbato ſancto adjungitur, *propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen.* Hæc breviter prout memoriæ potuerunt occurrere reſpondimus. Cetera quæ non erunt notitiæ veſtræ recognita, ſi quando Deus colloqui conceſſerit, quod optamus, ſecundùm inquiſitionem veſtram pleniter elucidabimus.

Epiſt. 130. Venerabili Lamberto Atrebatenſium Epiſcopo Robertus Nannetenſis Epiſcopus æternæ vitæ gaudia. Audivimus quòd quidam noſter compatriota Thietboldus nomine gratia ſtudii digreſſus ſit in alienas paries, & in præſentiarum apud vos moram facit; cui quidam veſtratum, ut ad nos perlatum eſt, ſtimulante invidia, falſitatis quidem crimen imponunt, alii dicentes illum monachum fuiſſe, alii in homicidium incidiſſe, alii verò tale quid propter quod adnotatur exilio perpetraſſe. Porrò nos ſub vero teſtimonio veſtræ innoteſcimus excellentiæ & teſtificamur ipſum non ſolùm his ſupradictis haud irretitum criminibus, immo legitimè natum, nobilibus ac laicalibus parentibus progenitum, nec ullo criminali involutum quo minùs debeat ad cujuſcunque dignitatis apicem promoveri. Vt autem obtrectantium & invidorum linguæ in eum obmuteſcant, ipſum commendamus, & à quolibet catholico ordinari Epiſcopo cum formata concedimus epiſtola; in qua ad totius remotionem ambiguitatis prima Græcè ſcripta elementa patris & filii & ſpiritus ſancti Π, Υ, Α, prima quoque nominis Apoſtoli Petri littera Π, primam nominis mei Ρ, ſecundam veſtri Α, tertiam verò nominis ejus quem commendamus Θ, quartam civitatis noſtræ intromiſimus Ν, quintam verò indictionis quæ nunc temporis habet numeram Ε breve; quæ in unum collecta explent numerum DCCLIIII. Addidimus etiam XCVIII. numerum, qui ſecundùm Græca elementa ΑΜΥΝ deſignat.

Epiſt. 131. Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervotum Dei venerabili fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Abbatem ſancti Vedaſti cùm veniſſet ad nos, propter litterarum veſtrarum petitionem apud nos diebus pluribus

retinuimus. Sed cùm in tanto temporis ſpatio nulli clericorum veſtrorum ad noſtram præſentiam perveniſſent, expedire viſum eſt ut cum litterarum noſtrarum atteſtatione dimitteretur. Cauſam igitur quæ inter ipſum & clericos tuos agitur in audientia tua ſub confratrum noſtrorum Tarvanenſis & Ambianenſis Epiſcoporum præſentia definiendam probamus, ut poſſeſſionis diuturnitas legitimè ſecundùm veſtrum judicium comprobata quietem accipiat. Super altari etiam de Hinnino rogamus ut eidem Abbati juſtitiam exequaris. Data Laterani VI. Kal. Aprilis.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Lamberto Arrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Querimonias clericorum veſtrorum adversùs monachos ſancti Vedaſti & item monachorum ſancti Vedaſti adversùs clericos veſtros ita noveritis eſſe deciſas. Auditis utriuſque partis rationibus, communi fratrum deliberatione judicatum eſt ut utræque capellæ, videlicet ſanctæ crucis & ſancti Mauritii, ita monachis maneant ſicut in ſcripto * Gerardi Cameracenſis Epiſcopi continetur, qui tunc Atrebatenſis erat viſitator. Ceterùm de novo burgo matricis Eccleſiæ clerici primitias, decimas, & tres per annum recipiant ſolemnes oblationes, videlicet Paſchæ, Pentecoſtes, & natalis Domini. Oblationes verò gratuitas & eleemoſynarum medietatem quæ de burgo eodem vel morientium judicio Eccleſiis delegantur, vel fideicommiſſorum induſtria dividuntur, monaſterium ipſum, ſi quando offerri contigerit, quietè ac liberè abſque ulla clericorum contradictione ſuſcipiat, ut tamen altera medietas matrici non ſubtrahatur Eccleſiæ. Presbyteri verò capellani Epiſcopo conſuetam obedientiam exequantur. Data Laterani V. Idus Aprilis.

*Epiſt. 132.*

** Extat apud Locrium in Chronico Belg. pag. 226.*

Epiſt. 133. Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. De mota burgi veteris & novi burgi quantitate inter clericos veſtros & ſancti Vedaſti monachos ambiguitas & contentio eſt. Tuæ igitur fraternitati negotii hujus diſcuſſionem injungimus, ut per vetuſtiores veracioreſque perſonas, quæ neutri parti ſuſpectæ ſint, certitudinem diligenter exquiras; ut omni per Dei gratiam ambiguitate ſummota, pacem inter ſe deinceps dilectionemque conſervent.

Epiſt. 134. Reverendo Patri & Domino Paſchali Papæ Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis debitam cum orationibus reverentiam. Placuit, reverende Pater, veſtræ celſitudini diviſionem veteris & novi burgi inter Canonicos & monachos Atrebatenſes noſtræ infirmitati injungere: quam veſtræ obedientiæ ſatisfacere cupiens, utraque parte abſente, ne contentio inter eos oriretur, vel diviſores aliquo modo corrumperentur, per vetuſtiores & veraciores, & quos neutri parti ſuſpectos eſſe credidimus, ſicut mandaſtis, diligenter exquiſivimus, exquiſitam Canonicis & monachis renuntiavimus. Abbas autem, quia huic diviſioni non interfuit, eam ſuſcipere noluit. Et quia Remis conventus coëpiſcoporum in proximo habendus erat, utraque parte aſſentiente illuc direximus, ut conſilio eorum quid ſuper hoc agendum eſſet die ſtatuta exequeremur. Ad diem verò ſtatutam convenientes, & ipſam diviſionem, ſicut Abbas expetierat, conſilio Epiſcoporum in præſentia virorum religioſorum tam Abbatum quàm Prælatorum perficere volentes, diviſores illos ſub nomine obedientiæ ex parte omnipotentis Dei & beati Petri & veſtra & noſtra ut vetus & novum

burgum in veritate dividerent commonuimus. Cùmque, ne veritas reticeretur, cauſa excommunicationis collo noſtro ſtolam imponeremus, Guillelmus monachus nulla oppreſſione, nullo præjudicio gravatus ex parte Abbatis ad injuriam veſtram & noſtram, non de illa cauſa quæ agebatur, ſed de novem denariis, Canonicos noſtros in Kalendis Octobris futuris ante vos invitavit, & ita perturbando Abbatem à præſentia noſtra & à cauſa recedere fecit. Canonici verò cauſa dilationis & ſui negotii auferendi hoc eſſe factum intelligentes, hac oppreſſione & aliis compulſi, Romanam appellaverunt audientiam, ipſum Abbatem in proxima feſtivitate ſancti Andreæ in præſentia veſtra invitantes. Sic igitur, Reverende Pater, Atrebatenſes Canonici coacti ſicut pupilli ad veſtræ conſolationis pietatem quaſi ad ſinum matris refovendi confugientes humiliter rogant, & nos pro eis & cum eis rogamus, quatenus Atrebatenſem Eccleſiam defendatis de manu fortiorum ejus & in pace conſtituatis & parrochialia jura quæ ei canonicè conveniunt auctoritate veſtra reſtituatis. Quia verò in diebus noſtris Atrebatenſis Eccleſia quaſi de domo carceris educta & à vinculis abſoluta per veſtra & prædeceſſoris veſtri dignæ memoriæ domni Vrbani Papæ privilegia & ſcripta in libertatem & ad antiquitatem ſuam reducta jam cœpit aliquantulum reſpirare & convaleſcere, ita eam ſuſtinete quatenus à Domino Ieſu Chriſto bonam mercedem mereamini accipere. Nunc verò quia manus Domini die ac nocte gravata eſt ſuper me, benigne Pater, & in mari laborans parum profeci & proficio, rogate Deum patrem miſericordiarum & totius conſolationis ut me peccatorem veſtris ſanctis precibus per unigenitum & dilectum filium ſuum ſalvatorem noſtrum,

ne in mare demergar, ſalvare & de tenebris hujus vitæ misericordìter educere dignetur.

*Epiſt.* 135. Reverendo Patri & Domino Paſchali Papæ Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ qualiſcunque miniſter debitam cum orationibus reverentiam. Suſcepimus, Domine Pater, veſtræ celſitudinis litteras de inquiſitione & diviſione veteris & novi burgi inter Canonicos Atrebatenſes & Abbatem & monachos ſancti Vedaſti; quam, prout veraciùs potuimus, juxta præceptum veſtrum inquiſitam & diſcuſſam per vetuſtiores & veraciores parrochianos Abbati ſcripto dare voluimus; qui nec ſuſcipere nec videre nec etiam audire eam voluit, ſed Canonicos noſtros iterum invitavit, cùm eidem Abbati litteris veſtris præcepiſſetis ut diviſionem per nos diſcuſſam Abbas omnino ſuſciperet. Nos verò conſiderantes Abbatis præſumptionem, Canonicis reclamantibus & partem diviſionis quæ eis conveniebat poſtulantibus, conſilio domni Archiepiſcopi Remenſis, Sueſſionenſis, Catalaunenſis, Laudunenſis, Ambianenſis inquiſitam tradidimus. Et quoniam pro gravi & continua infirmitate noſtra Abbatem ad juſtitiam cogere non ſufficimus, quaſi provoluti ante pedes apoſtolatus veſtri exoramus ut inquiſitionem diviſionis per nos Canonicis datam confirmetis, ne nos in deriſum habeamur & veſtræ ſublimitatis præceptum annulletur. De parrochianis verò noſtris circa capellam ſancti Mauritii commanentibus cauſa habita fuit in Trecenſi Concilio præcepto veſtro coram Cardinalibus & Epiſcopis Morinenſi, Ambianenſi, Pariſienſi, aliiſque religioſis & ſynodalibus perſonis, & ibi ab eis judicatum fuit ut Presbyter ſancti Mauritii in die ſancto Paſchæ, Pentecoſtes, & natale Domini, quia nullam curam per Epiſcopum gerit in populo, prædictis parrochianis ſacra-

menta corporis & ſanguinis Domini nequaquam dare præſumat, nec oblationem eorum ſuſcipere. Per ceteros autem dies anni, ſi quis ſpontaneas oblationes ei conferre voluerit, non contradicimus, ſi tamen excommunicatus non fuerit. Sed & judicatum eſt ut Presbyter ſanctæ Mariæ matricis Eccleſiæ, qui curam eorum per Epiſcopum gerit, & confeſſionem ſuſcipit, & omnem parrochialem ſollicitudinem gerit, ſacramenta etiam corporis & ſanguinis Domini in diebus prædictis eiſdem parrochianis traderet. Nos verò veſtigia ſanctorum patrum ſequentes, quia canonicum eſt, ſynodali veſtraque auctoritate diffinitum, hoc judicium firmiter tenere volumus. Injuriam verò inordinatæ invitationis & contemptus tam nobis quàm vobis ab Abbate illatam vobis relinquimus dijudicandam. Diutiùs & ſemper bene valeat in unico Dei patris filio ſanctitas veſtra, Reverende Pater & Domine, & memento mei peccatoris ante Deum.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Infirmitatis tuæ diuturnitas magnam Eccleſiæ veſtræ Canonicis formidinem intulit ne res Eccleſiæ quibuſdam irruentibus deterantur. Vnde nos ſecundùm eorum petitionem opportunum duximus ejuſdem Eccleſiæ ſtatui opitulante Domino providere. Monachis ſiquidem ſancti Vedaſti, ſicut in noſtro & fratrum noſtrorum judicio deliberatum eſt, ea manere concedimus quæ noſtræ ſunt auctoritatis litteris deſignata. Ceterùm quæ ad jus veſtræ Eccleſiæ Atrebatenſis pertinent nec ipſis nec aliis quibuſlibet in poſterum invadere aut præter Epiſcopi & clericorum voluntatem uſurpare permittimus. Porrò parrochiani omnes matricis Eccleſiæ Epiſt. 136.

beatæ Mariæ tam infra quàm extra Atrebatum eidem matrici Eccleſiæ primitias, decimas, oblationes ſolemnes, & cetera parrochialia jura perſolvant, illi videlicet parrochiani qui ab ipſa matrice Eccleſia baptiſmum, doctrinam, ſepulturamque percipiunt. Dignum eſt enim ut ab eis metantur carnalia quibus ſpiritualia ſeminantur. Quòd ſi reddere noluerint, à Canonicis & Canonicorum Presbyteris qui ſuper ipſos curam gerunt per Epiſcopum coërceantur. Ab illis ſacerdotibus parrochiani ipſi ad communionem admittantur qui eorum confeſſionem ſuſcipiunt & curam gerunt. Sanè gratuitas oblationes tam matrici Eccleſiæ quàm ceteris Eccleſiis concedimus quibus ex devotione fidelium conferuntur. Si quis autem, decreti hujus tenore cognito, temerè contraire tentaverit, apoſtolicæ indignationis ultione plectatur. Data Laterani XV. Kal. Ianuarii, indictione VII.

Epiſt. 137. Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis fratribus Lamberto Epiſcopo & Canonicis Atrebatenſis Eccleſiæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Diſſenſio quæ jamdiu inter vos & ſancti Vedaſti monachos agitatur nos vehementer gravat. Et vos enim & illos diligimus, & inter vos concordiam & dilectionem haberi optamus. Nuper autem frivolam inter vos quæſtionem ortam audivimus, de populo ſcilicet capellæ ſancti Mauritii, quòd in præcipuis feſtivitatibus in capella ipſa dominici corporis & ſanguinis non debent ſuſcipere ſacramenta. Quod profectò frivolum & irrationabile omnino videtur ut populus qui ad divina officia in loco ipſo per totum annum admittitur, in diebus ſolemnibus à communione dominici corporis & ſanguinis excludatur, niſi fortè interdictus ſit aut aliquo crimine teneatur.

Præſentibus

Præſentibus ergo litteris dilectionem veſtram monemus ut à quæſtione hujuſmodi deſiſtatis, nec prædictos fratres nec Presbyterum eorum qui in capella fuerit ſuper hoc ulteriùs infeſtetis. Si qui ad matricem Eccleſiam in præcipuis ſolemnitatibus pro celebriorum dierum gaudio accedere voluerint, nos minimè prohibemus. Quòd ſi ultra in hoc eos gravare volueritis, nos injuriam patientibus præſtante Deo manum auxilii conferemus. Data Anagniæ v. Idus Novembris.

*Poſtea ſequuntur in veteri codice epiſtolæ duæ Paſchalis II. quæ extant in tomo quinto Spicilegii Dacheriani pag. 563.*

## *De querimonia inter Canonicos Tornacenſes & monachos ſancti Martini.*

PAſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus & coëpiſcopis Lamberto Atrebatenſi & Iohanni Morinenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Querimonia Tornacenſium Canonicorum jamdiu adversùs monachos ſancti Martini exagitata adhuc vehementiùs exagitatur. Vnde dilectioni veſtræ mandamus ut locum utriſque partibus competentem conſtituatis, & prædicta querimonia diligenter examinata, eam penitùs decidere ſtudeatis, & remota appellatione debitum finem imponatis, ut nullus per Dei gratiam querimoniæ locus ulteriùs relinquatur. *Epiſt.* 138.

Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus dilectis in Chriſto fratribus atque Abbatibus Henrico Vedaſtenſi, Alberto Haſnonienſi, Fulcardo Marcianenſi, per eam quæ in Chriſto eſt obedientiam ad æternam pervenire lætitiam. Scire volumus dilectionem veſtram nos & Epiſcopum Tarvanenſem litteras nuper ab apoſtolica ſede *Epiſt.* 139.

A a

ſuſcepiſſe quæ nobis injungunt ut Canonicis ſanctæ Turnacenſis Eccleſiæ & monachis ſancti Martini Turnacenſis monaſterii diem & locum conſtitueremus ubi querimoniam quæ diù inter eos agitatur diligenter auditam remota appellatione ad debitum finem per Dei gratiam perducere ſtuderemus. Nos verò, licèt inviti, pro gravis & diutinæ infirmitatis noſtræ timore, hujus negotii actionem apoſtolica auctoritate ſuſcipientes, eadem auctoritate mandamus & fraternitati veſtræ injungimus quatenus remota omni occaſione XIII. Kal. Auguſti ante horam diei tertiam apud Capi caſtellum ſtrenui Militis Domini Roberti Peronenſis nobis & cauſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in conſilium & auxilium adeſſe non negligatis. Bene valete in Domino ſemper, & orate pro nobis.

*Epiſt.* 140. Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus dilecto in Chriſto fratri Sigero Turnacenſis monaſterii Abbati omnique congregationi ſibi commiſſæ per juſtitiæ ſemitas ſemper incedere & in omnibus actis ſuis Deo placere. Scire volumus dilectionem veſtram nos litteras ab apoſtolica ſede nuper ſuſcepiſſe quæ nobis injungunt ut vobis & Canonicis ſanctæ Turnacenſis Eccleſiæ diem & locum conſtituamus ubi querimoniam quæ diù inter vos & prædictos Canonicos agitatur diligenter auditam remota appellatione ad debitum finem deducere ſtudeamus. Eadem ergo ſedis apoſtolicæ auctoritate qua, licèt inviti, pro timore gravis & diutinæ infirmitatis, hoc facere cogimur, monemus & præcipimus vobis quatenus XIII. Kal. Auguſti ante horam diei tertiam apud Capi caſtellum ſtrenui Militis Domini Roberti Peronenſis adeſſe non differatis. Bene valete, & orate pro nobis.

*Epiſt.* 141. Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſ-

copus dilectis in Chriſto fratribus domno Gothero Turnacenſis Eccleſiæ Decano & G. Præpoſito æternam in Domino ſalutem. Licèt nuper pro timore noſtræ gravis & diutinæ infirmitatis querimoniæ veſtræ cauſam, quæ inter vos & ſancti Martini Turnacenſis monaſterii monachos jamdiù verſatur, inviti ſuſceperimus agendam, nunc tandem apoſtolicæ ſedis auctoritate conſtricti mandamus & præcipimus vobis quatenus XIII. Kal. Auguſti ante horam diei tertiam apud Capi caſtellum ſtrenui Militis Domini Roberti Peronenſis ad cauſæ veſtræ actionem vos præſentare procuretis. Bene valete, & orate pro nobis.

Domino ſuo domno Lamberto Dei providentia Atrebatenſis Eccleſiæ Epiſcopo venerabili Gotherus Decanus cum ceteris fratribus Turnacenſis Eccleſiæ orationum ſuffragia & non indebitæ fidelitatis obſequia. Eccleſia noſtra non immemor quàm pio quàm paterno affectu in cauſa quam adversùs monachos ſancti Martini habuimus nobis ſubveniſtis, paternitati veſtræ dignas rependit gratias. Quia verò nos & noſtra in poſterum infeſtari pertimeſcimus, ſanctitatem veſtram ſollicitè exorantes petimus ut qualiter arbitrii veſtri decretum litem inter nos & monachos terminavit ſcripto & ſigilli veſtri auctoritate nobis corroboretis. Valete. *Epiſt. 142.*

### *Concordia inter Canonicos Tornacenſes & monachos ſancti Martini.*

IN nomine unius veri ac ſummi Dei patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen. Ego Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ Presbyter humilis rogatus à dilectis in Chriſto fratribus ſanctæ Turnacenſis Eccleſiæ filiis ut eis de querimonia inter *Epiſt. 143.*

eos & monachos ſancti Martini in ſuburbio conſtituto habita ſcriptum faceremus, quatenus eorum cauſa definita in poſterum munirentur. Nos verò conſiderantes eorum petitionem honeſtam eſſe & quòd ſapienter ſibi & paci Eccleſiarum providerent & conſulerent, libenter eam ſuſcepimus finiendam. Qualiter autem negotium iſtud tractandum nobis impoſitum fuerit non faſtidioſis auditoribus ſed benevolis lectoribus inſinuare caritatis ſtudio non refugimus. Domnus itaque Paſchalis ſecundus litteras ab apoſtolica ſede mihi & venerabili Morinorum Epiſcopo Iohanni direxit; in quibus nobis injunxit ut Canonicis ſanctæ Turnacenſis Eccleſiæ & monachis ſancti Martini Turnacenſis monaſterii locum competentem conſtitueremus ubi querimoniam eorum diù & vehementer exagitatam, diligenter examinatam, penitùs decidere ſtuderemus, & remota appellatione debitum illi finem imponeremus, ut nullus deinceps per Dei gratiam huic querimoniæ locus relinqueretur. Nos ergo tanta auctoritate conſtricti & edocti, tandem largiente Domino in pago Viromandenſi & epiſcopatu Noviomenſi, apud Capi caſtellum in Eccleſia ſancti Medardi glorioſi confeſſoris Chriſti XVI. Kal. Auguſti convenimus; ibique in præſentia Epiſcoporum, Archidiaconorum, Abbatum, & religioſorum clericorum, primò omnium prædicabiliter & multùm ſtudioſè rogavimus Canonicos Turnacenſes & monachos, optionemque eis dedimus quatinus, ſicut filii dilectionis, & quorum converſatio in cælis eſſe debet, ſi contra ſacros canones & ſtatuta patrum alter alterius reprehenſibiliter res uſurpaſſent, pro Dei timore ſuaque ſalvatione omnino dimitterent. Vbi cùm nihil perfeciſſemus, audita querimonia Canonicorum & reſponſo monachorum, rurſum

commonefecimus eos nec tam damnoſè animabus contentioni diutiùs inſervirent, ſed fraternam potiùs & Chriſtianæ perfectionis pacem inter ſe componere ſtuderent. Cùm autem ad integrum nos audire noluiſſent, ſeceſſimus in partem, & accepto conſilio venerabilium fratrum, capitulum etiam beati Petri præ manibus habentes quod dedit in conſpectu totius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in die ordinationis ſancti Clementis, *Si qui ex fratribus negotia habent inter ſe, apud cognitores ſeculi non judicentur, ſed apud Presbyteros Eccleſiæ quicquid illud eſt dirimatur, & omnino obediant ſtatutis eorum*, & illud beati Pauli Apoſtoli, *In promptu habemus ulciſci omnem inobedientiam*, & rurſum in conventu reſidentes & prædictorum Apoſtolorum auctoritatibus præmuniti, domni quoque Paſchalis Papæ præcepto inſtructi, huic tam perniciosæ & amaræ altercationi talem impoſuimus finem paci & concordiæ atque indulgentiæ congruentem, quatenus monachi hortum ſuum & quod in horto excolerent abſque reclamatione & alicujus dominationis redhibitione poſſiderent; excepto ſi olera horti vel fructus arborum & cetera hortularia venundarentur, tunc de venalibus decimum Canonicis darent. Decimam verò fabarum, leguminum, & frugum, ovium quoque & porcorum & animalium de parrochia ſanctæ Turnacenſis Eccleſiæ Canonicis pacificè & abſque omni retractatione darent. Sepulturam verò monachis & eorum converſis liberam Canonici conceſſere hac conditione interpoſita ut nullum de parrochia Turnacenſi, nullum de Canonicorum parrochianis propriis, nullum etiam de paribus & caſatis Epiſcopi, nullum verò de paribus & caſatis pertinentibus ſive ad urbem ſive ad caſtellum aliquo modo monachi præſumerent

in ſuo cimiterio ſepelire niſi permiſſu & licentia Canonicorum. Hanc autem pacis modificationem auctoritate Dei omnipotentis & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli & domni Paſchalis Papæ & noſtri conventus alterutrum firmiter tenendam ſtatuimus. Et ſi quis eam qualibet occaſione deinceps perturbaret, & iram Dei omnipotentis incurreret & gratiam Apoſtolorum Petri & Pauli amitteret & canonum ſeveritati ſicut reus & infamis ſubjaceret quoaduſque pro tanto commiſſo dignos pœnitentiæ fructus faceret. Vt autem hoc noſtrum conſtitutum perenni tempore ſtabile & inconvulſum permaneat, teſtes idoneos & fideles in quorum præſentia datum eſt annotare procuravimus. Domnus Iohannes Morinorum Epiſcopus interfuit & huic inſtituto aſſenſit. Domnus Baldricus Noviomenſium & Turnacenſium Epiſcopus interfuit & huic inſtituto aſſenſit. Domnus Odo Cameracenſis Epiſcopus interfuit & huic inſtituto aſſenſit. Claremboldus Atrebatenſis Archidiaconus, Robertus Oſtrevandenſis Archidiaconus, Henricus ſancti Vedaſti Atrebatenſis Abbas, Albertus Haſnonienſis, Fulcardus Marcianenſis, Richardus de Monte ſancti Eligii, Cono Presbyter de Arida Gamantia de titulo ſanctæ trinitatis, item Odo religioſus eremita & Presbyter de Arida Gamantia de titulo ſanctæ Mariæ ſemper virginis dominæ noſtræ. Canonici & Presbyteri de ſede pontificali, Odo Præpoſitus & Presbyter, Anaſtaſius Cantor & Presbyter, Rotgerus Presbyter, Balduinus Presbyter, Drogo Oeconomus, Gualterus Duacenſis, Hugo filius Balduini, Gerardus Decanus de caſtello ſancti Vedaſti, Adſo Presbyter de Bethunia, Hugo Præpoſitus de Bethunia, Balduinus Decanus de ſancto Albino, Adam Presbyter de eodem titulo, Honoratus Presbyter de

domno Medardo. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus interfui & huic prædicto inſtituto aſſenſi, & ut in memoriam teneatur, ſcripto & meæ humilitatis ſigillo ſignari feci. Actum apud Capi in Eccleſia ſancti Medardi glorioſi confeſſoris & Epiſcopi XVI. Kal. Auguſti indictione I. incarnationis dominicæ anno MCVIII. pontificatus autem domni Paſchalis II. Papæ nono.

Reverentiſſimo Domino & Patri patrum Paſchali Papæ Lambertus ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſervus inutilis debitam cum orationibus reverentiam. Lator præſentium G. Turnacenſis Eccleſiæ Præpoſitus in præterita æſtate ab apoſtolatu veſtro detulit litteras mihi & venerabili Morinorum Epiſcopo Iohanni, in quibus mandaſtis nobis quatenus Canonicis Turnacenſibus & monachis ſancti Martini de ſuburbio eorum locum competentem conſtitueremus ubi utrorumque querimonia diligenter examinata, eam penitùs decidere ſtuderemus & remota appellatione debitum finem imponeremus, ut nullus per Dei gratiam querimoniæ locus ulteriùs relinqueretur. Nos verò, licèt gravi infirmitate fatigati & detenti, tamen cum Dei auxilio & venerabilis Epiſcopi Morinenſis & clericorum noſtrorum conſilio providimus locum habilem ad quod mandaſtis faciendum. Ibi ergo cùm multùm & diù fatigarent nos Turnacenſes Canonici & monachi & eorum prolocutores, tandem divina propitiante miſericordia, veſtræ quoque auctoritatis obedientia, condonatis ſibi alterutrum & damnis rerum & rancoribus animorum, in oſculo pacis & Chriſtianæ dilectionis in præſentia Epiſcoporum Turnacenſis & Cameracenſis necnon & Abbatum & religioſorum clericorum & laicorum prædictos Canonicos & mona- *Epiſt.* 144.

chos abire in pace permiſimus. Antequam autem conventus noſter ſolveretur, rogati ſumus à clericis Turnacenſibus ut pactum & concordiam inter eos & monachos factam, ne in poſterum alicujus maligni malitia vitiaretur aut corrumperetur, ſcripto noſtro eam confirmaremus. quod & nos fecimus. Monachis autem nullum ſcriptum fecimus, quia ut faceremus rogati non fuimus. Suggerimus autem ſereniſſimæ & dilectiſſimæ nobis ſanctitatis veſtræ juſtitiæ ut cauſam hanc ſic agatis quatenus ab omnipotenti Deo bonam juſtitiæ mercedem ſuſcipiatis & apud Turnacenſem clerum & populum, qui valde numeroſus eſt, veſtræ dignitati & religioſæ ſpeculationi damna laudis non acquiratis. Bene valete ſanctiſſime & dulciſſime pater in Domino Ieſu Chriſto ſalvatore noſtro; & adjuvate ſanctis orationibus veſtris ut ineffabilis omnipotentis Dei miſericordia me peccatorem à peccatis abſolutum de carcere & tenebris hujus vitæ & de lacu miſeriæ & de luto fœcis educere dignetur.

## PRIVILEGIA CONCESSA à Lamberto Epiſcopo Atrebatenſi.

I. IN nomine ſanctæ & individuæ trinitatis patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus. Dulciſſimis petitionibus tuis & Eccleſiæ cui præeſſe dignoſceris ſatisfaciens, dilectiſſime frater & fili Hugo Abba venerabilis congregationis invictiſſimi martyris beati Dionyſii Remenſis, pro peccatorum noſtrorum redemptione tibi tuiſque ſucceſſoribus in eo quo es loco & ordine ſub regula ſancti Auguſtini militantibus ſine aliqua turpis lucri exactione altare de Aix non ſolùm concedimus, verùm etiam qua præſidemus auctoritate liberaliter in perpetuum confirmamus. Salvo in omnibus Atrebatenſis Epiſcopi jure & redditibus ejus, & Archidiaconi miniſtrorumque ejus. Si quis autem poſt hanc noſtram definitionem manu ſacrilega ab Eccleſia cui Deo diſponente annuimus auferre attentaverit, vel ingenioſis machinamentis contra ea ire præſumpſerit, cum Simone mago anathema ſit. Prædictus verò domnus Hugo Abbas & omnis ejuſdem loci ſucceſſor ejus Abbas, ſi ad ſynodum Atrebatenſis Epiſcopi fuerit invitatus, adveniet. Et ſi talibus negotiis detentus & intentus fuerit pro quibus advenire non potuerit, per quendam Canonicorum ſuorum, niſi annuente Epiſcopo remanſerit, cauſas ſynodalis excuſationis tranſmittet. Hanc etiam affinitatem inter Atrebatenſem & Remenſem glorioſiſſimi videlicet martyris beati Dionyſii Eccleſiam inconvulſa ſtabilitate concedimus quatenus Re-

menſes, audito Epiſcopi obitu, exequias illius fraternè celebrare non differant, necnon anniverſarium ejus perenniter cuſtodiant, & Attrebatenſes de Abbate ſancti Dionyſii ſimiliter faciant. Nos ſiquidem hujus paginæ auctoritatem ratam & inconvulſam permanere volentes, in præſentia ſubſcriptorum teſtium eam conſignavimus. S. domni Iohannis Archidiaconi Atrebatenſis. S. domni Clareboldi Obſtrevandenſis Archidiaconi. S. domni Aloldi Abbaris de ſancto Vedaſto. S. domni Iohannis de Monte ſancti Eligii Abbatis. S. domni Odonis Præpoſiti ſanctæ Mariæ. S. domni Guiberti Decani. S. Anaſtaſii Cantoris. S. Roberti Magiſtri. S. Gualteri Cuſtodis. S S. Canonicorum beatæ Mariæ Herberti, Balduini, Algiſi, Hugonis, alterius Hugonis, Roberti, alterius Roberti, alterius Balduini, Gerardi, Arnoldi, Radulfi, Bertulfi, Algiſi, Andreæ, Petri. S. domni Cononis de ſancta trinitate. S. Maſcelini Archipresbyteri. S. Drogonis Albiniacenſis Præpoſiti. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hoc libertatis donativum relegi & ſubſcripſi, & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti † propria manu confirmavi. Actum Atrebati in ſynodo anno Dei Chriſti MXCVII. indictione V. Nonis Februarii, anno autem pontificatus domni Lamberti Arrebatenſis Epiſcopi quarto.

II. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus deſideranti animo cupiens eradicare omnem ſimoniacam hæreſim à noſtra dioceſi, ſatisfaciens precibus domni Hugonis venerabilis Abbatis Elnonenſis cœnobii de titulo beati Stephani protomartyris & glorioſi ſancti Amandi ceterorumque fratrum ejuſdem Eccleſiæ, hæc altaria, ſcilicet de Scaldino, de Lurcio, & de Ruoth,

& de Bulciniolo, & de Dieraco, quæ hactenus perſonaliter tenuerant, pro peccatorum noſtrorum remiſſione ſucceſſorumque noſtrorum Epiſcoporum prænominatæ congregationi liberaliter poſſidenda, remota omni ſimoniaca exactione, in perpetuum confirmamus; ea tamen conditione ut defunctis Presbyteris locorum illorum, alii idonei ab Abbate ad Epiſcopum deducantur, eiſque cura animarum ab Epiſcopo gratis impendatur. Salvo in omnibus jure Atrebatenſis Epiſcopi & redditibus ejus, & conſuetudinibus Archidiaconi ſui & miniſtrorum ejus. Si qui verò poſt hanc noſtram definitionem prædictam hæreſim eradicatam replantare præſumpſerit, vel pro tali negotio pecuniam exegerit, dator & acceptor cum Simone hæretico anathema ſit. Prædictus autem domnus Hugo Abbas, ſed & omnis Elnonenſis cœnobii ſucceſſor ejus Abbas, ſi ad ſynodum ab Atrebatenſi Epiſcopo fuerit invitatus, adveniet. Et ſi talibus negotiis detentus & intentus fuerit pro quibus advenire non potuerit, per quendam monachorum ſuorum, niſi annuente Epiſcopo remanſerit, cauſas & canonicæ & ſynodalis excuſationis tranſmittet. Obedientiarius verò altarium ſupradictorum monachus ſynodis ſemper intererit. Hanc etiam affinitatem inter Atrebatenſem & Elnonenſem Eccleſiam inconvulſa ſtabilitate concedimus quatenus Elnonenſes, audito Epiſcopi obitu, exequias illius fraternè celebrare non differant, & Atrebatenſes ſimiliter de Abbate ſancti Amandi faciant. Nos verò iſtius paginæ auctoritatem ratam & inconvulſam permanere volentes, eam in præſentia ſubſcriptorum teſtium conſignavimus. S. domni Clarembaldi Obſtrevandenſis Archidiaconi. S. domni Iohannis Archidiaconi Atrebatenſis. S. domni Odonis ſanctæ Mariæ Præpoſiti.

S. domni Gasberti Decani. S. domni Anaſtaſii Cantoris. S. domni Gualteri Cuſtodis. S. domni Roberti Magiſtri. S. Maſcelini Atrebatenſis Archipresbyteri. S. Amalrici Decani de Maſten. S. Iohannis de Duaco Decani. S. domni Aloldi venerabilis ſancti Vedaſti Abbatis. S. domni Iohannis de Monte ſancti Eligii Abbatis. S. domni Alberti Haſnonienſis Abbatis. S. domni Richardi Marcianenſis Abbatis. S. domni Hamerici Aquicinenſis Abbatis. S. domni Raineri Cameracenſis Abbatis de ſancto ſepulchro. S. domni Goiffridi Abbatis ſancti Andreæ de novo Caſtello Cameracenſi. S. domni Geroldi Hamenſis Abbatis de territorio Tarvanenſi. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hoc libertatis donativum relegi, ſubſcripſi † & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti confirmavi. Actum Atrebati in ſynodo in baſilica beatæ Mariæ ſemper virginis Dominæ noſtræ anno videlicet Dei Chriſti MXCVII. indictione V. XII. Kal. Novembris, anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi quarto.

III. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti unius veri & ſummi Dei. Amen. Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus ſuis ſucceſſoribus præſentis vitæ lætitiam & futuræ gloriam. Legimus in geſtis Pontificum Atrebatenſis Cameracenſiſque Eccleſiæ domnum Fulbertum earundem urbium Epiſcopum corpus beati Vindiciani de terra elevaſſe, eoque in loco, qui Mons videlicet ſancti Eligii dicitur, Eccleſiam, priore deſtructa, reædificaſſe de titulo Apoſtolorum Petri & Pauli, ubi clericos octo & ſtipendia unde viverent conſtituit, & eos hac libertate donavit, ut nullius poteſtati ſubjacerent niſi ſolius Epiſcopi. Poſt mortem verò ejus cœperunt dietim à ſervitute Dei tepere, Eccleſiaque uſque ad tempus domni Lietberti Epiſcopi decli-

nare. Quam deſtructionem ipſe vir miſericordiæ ægrè ferens, ut ita dicam, alter Samaritanus, ejus miſeriæ condoluit, ac ſecum tractare quomodo id in melius repararetur cœpit. Cui conſilium tali negotio congruum ille miniſtravit qui hoc velle cordi ejus infudit. Nam ibi clericos regulares de communi viventes ſuorum conſilio fidelium ordinavit, eiſque Abbatem ſuæ profeſſionis præfecit. Vnde facto privilegio ſuos precatus eſt ſucceſſores ut eos proveherent & fierent adjutores. Libertatem quoque Eccleſiæ ac poſſeſſionum ſuarum denuo confirmavit, & altare de Hucin ea conditione ibi dedit ut ſingulis annis in feſtivitate ſancti Remigii XII. denarios ſolvat, & deinceps ab omni redemptione liberum fiat. Altare quoque de Hodricourt ita dedit ut ſine perſona permaneat. Domnus quoque Gerardus prædeceſſor meus ſucceſſorque ſuus in Novilla & Mediana villa ſine perſonis dedit altaria, ſalvo jure Epiſcopi & redditibus ejus & conſuetudinibus Archidiaconi ejus. Hæc omnia ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus tibi, reverentiſſime frater & fili Iohannes Abba, omnibuſque in eo quo es loco & ordine propter religionem tuam ſucceſſoribus tuis religiosè & communiter victuris, ſicut ſuperiùs determinatum eſt, firma & inconvulſa permanere concedo. Concedimus etiam ſuo in tempore, cùm opus fuerit inibi Canonicis religiosè & abſque proprietate viventibus, cum conſilio & auctoritate Atrebatenſis Epiſcopi, licentiam eligendi juxta timorem Dei & ſacros canones magiſtrum & Abbatem. Quòd ſi hujuſmodi officii idonea perſona ibi inventa non fuerit, aſſenſu Epiſcopi ſui & conſenſu eligent de alio monaſterio virum religioſum ordinis & profeſſionis ſuæ in magiſtrum & Abbatem ſibi præficiendum. Poſt hæc

verò deducatur ad Epiſcopum, & ſuſcipiat de manu ejus temporale beneficium loci & curam animarum & Abbatis benedictionem. Hiſque beneficiis altare de Rebroniis precatu domni Clareboldi Militis adjungo, ita ut duos tantùm ſolidos in cœna Domini ad ſervitium Epiſcopi perſolvat, de cetero totum redigatur ſub Abbatis dominio. Hujus rei teſtes domnus Iohannes Archidiaconus, domnus Clareboldus Archidiaconus, Odo Præpoſitus, Wibertus Decanus, fratreſque ceteri totius congregationis ſanctæ Mariæ ſemper virginis. Domnus igitur Clareboldus hujus rei hortator nullum alium penitùs heredem facere volens quàm Eccleſiam Rebronienſem, totam quam in vicinio habebat hereditatem ibi dedit, ita ut ipſe ſupradictus Abbas ad honorem Dei & ſanctæ Mariæ ſemper virginis ipſum locum per clericos ſuos detineret, & prout res exterior augeretur, ſervitium Dei intus creſceret. Dedit videlicet in Baraſlo integrum molendinum & unius carrucæ terram & quinque hoſpites, & in Dahellicurt quartam partem & ſilvam ibi attinentem. Hujus rei teſtes duo iterum Archidiaconi, Iohannes videlicet & Clareboldus, & totus Eccleſiæ Atrebatenſis conventus, domnus quoque Aloldus Abbas ſancti Vedaſti, Philippus frater Comitis Roberti, Clementia Comitiſſa Flandrenſis, Robertus Advocatus, Baldricus de Colhem, Frumoldus de Inſula. Hoc igitur datum & ſi quis aliud legitimè dederit, qui uſurpare præſumpſerit & in pravos uſus redigere attentaverit, canonicæ excommunicationi ſubjaceat. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hoc libertatis donativum relegi & ſubſcripſi, & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti propria manu confirmavi. Actum Atrebati in ſynodo in baſilica beatæ Mariæ ſemper

virginis Dominæ noſtræ, anno videlicet Dei Chriſti MXCVII. indictione V. XII. Kal. Novembris, anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi quarto.

IV. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti unius veri & ſummi Dei. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus gaudens de religioſa converſatione tua, reverentiſſime frater & compresbyter Cono, deſiderio deſideramus paci & quieti tuæ tam præſentibus temporibus quàm & futuris providere. In adventu enim tuo & bonæ memoriæ domni Heldemari magiſtri & conſacerdotis tui in Arida Gamantia in parrochia noſtra quæ dicitur Rochennias locum vobis ad ſerviendum Deo elegiſtis, qui, ſicut aliquando fugiendus velut ſpelunca latronum fuit, nunc per Dei viſitationem & tuam & fratrum tecum habitantium factus eſt refugium & ſolatium ibi tranſeuntium. Vnde & te in eo quo es loco & ordine & ſucceſſores tuos religioſè & canonicè inibi victuros hac donamus libertate ut tantùm Epiſcopo reſpondeatis & in manu ejus in libertate ſpiritus permaneatis. Contradimus etiam tibi & per te legitimis ſucceſſoribus tuis cum fratribus inibi religioſè & abſque proprietate viventibus atque victuris in augmentum pacis & quietis loci tui prædictam parrochiam de Rochennies ſub reſpectu XII. denariorum in cœna Domini ad ſervitium Epiſcopi. Si autem aliquando, quod abſit, antiquo hoſte inſtigante, in prædicto loco vel parrochia tale quid acciderit pro quo reconciliatio neceſſaria fuerit, tibi legitimiſque ſucceſſoribus tuis vice noſtra, accepta aqua ſanctificationis & reconciliationis, ut ea reconcilies religioni veſtræ annuimus. Si autem prædictus locus largiente Domino ad tantam copiam rerum & ſervorum Dei

ibi commorantium excreverit ut Prælatum eligere debeant, liberam habeant poteſtatem, cum conſilio & auctoritate Atrebatenſis Epiſcopi, eligendi ſibi magiſtrum & dominum juxta timorem Dei & inſtituta ſanctorum canonum. Poſtmodùm verò deducatur ante Epiſcopum, & accipiat temporale beneficium loci & curam animarum & prælationis benedictionem. Rogamus ergo in Domino tam præſentes fratres noſtros quàm & ſucceſſores Epiſcopos noſtros & ſanctorum canonum auctoritate interdicimus & noſtra ne quis hoc donativum libertatis violare aut corrumpere præſumat. Si quis ſcienter hujus noſtræ inſtitutionis privilegium infregerit, excommunicationi ſubjaceat quoaduſque reſipuerit & Eccleſiæ Dei ſatisfecerit. Fiat, fiat. Vt autem perenni tempore hoc decretum firmum & ſtabile maneat, teſtes fideles annotare curavimus. S. domni Iohannis Atrebatenſis Archidiaconi. S. domni Clarebaldi Obſtrevandenſis Archidiaconi. S. domni Aloldi ſancti Vedaſti Abbatis. S. domni Hamerici Aquicinenſis Abbatis. S. domni Alberti Haſnonienſis Abbatis. S. domni Richardi Marcinienſis Abbatis. S. domni Iohannis ſancti Vindiciani Abbatis. S. Odonis Præpoſiti ſanctæ Mariæ ſemper virginis. S. domni Wiberti Decani. S. Roberti Magiſtri. S. Anaſtaſii Cantoris. S. domni Gualteri Cuſtodis. S. Maſcelini Archipresbyteri. S. Iohannis de Duaco Decani. S. Balduini Decani. S. Adſonis Decani de Bethunia. S. Iohannis Decani de Caſtello. S. Iohannis Decani de Dangevilla. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hoc libertatis donativum relegi † & ſubcripſi, & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti propria manu confirmavi. Actum Atrebati in ſynodo in baſilica beatæ Mariæ ſemper virginis dominæ noſtræ anno videlicet Dei Chriſti MXCVII.

indictione v. xii. Kal. Novembris, anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi quarto.

V. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti unius veri ac ſummi Dei. Amen. Cùm inter cetera præceptorum Chriſtianæ religionis ſummopere commendetur ramus uterque caritatis, Dei videlicet amor & proximi, niſi proximum erigamus, jumento ſalutis circumferamus ad exemplum illius Samaritani, non promerebimur gratiam hujus ſanctæ dilectionis. Meritò ſiquidem caritas debet amplecti quam divina providentia tantopere commendare ſtuduit. Hæc namque per legem, per prophetas mundo priùs innotuit, quam ut altiùs Dei filius commendaret, in tempore gratiæ viſibilis apparens in ſole tabernaculum ſuum poſuit. Et quoniam caritas loquitur, *Omni petenti te da*, & viſcera caritatis ſemper carent inopia, nos oportet elaborare petentibus hilariter adminiſtrare prout ratio dictabit & æquitas. Quare ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus ſæpe & multùm imploratus, ſatisfacere volui dulciſſimis precibus domni Aloldi venerabilis Abbatis Atrebatenſis cœnobii de titulo glorioſi confeſſoris Chriſti Vedaſti ceterorumque fratrum ejuſdem Eccleſiæ, ut altaria quæ perſonaliter tenuerant firmaremus liberaliter poſſidenda prædictæ congregationi. Vnde cum fidelibus noſtris communicato conſilio, tibi, reverentiſſime frater & fili Abba Alolde, tuiſque legitimis ſucceſſoribus pro peccatorum noſtrorum redemptione, ſine aliqua turpis lucri exactione, ipſa altaria non ſolùm concedimus, verùm etiam qua præſidemus auctoritate liberaliter in perpetuum ea confirmamus; ea tamen conditione ut defunctis Presbyteris illorum locorum, alii idonei ab Abbate ad Epiſcopum

deducantur, eiſque cura animarum ab Epiſcopo gratis impendatur. Salvo in omnibus jure Atrebatenſis Epiſcopi & redditibus ejus & Archidiaconi miniſtrorumque ejus. Præterea promittente nobis & profitente Abbate ſicut primogenito filio noſtro in privatis & publicis negotiis Eccleſiæ noſtræ & in Capitulo & extra fideliter & obedienter ſe deſervitурum, ſi vocetur ab Eccleſia. Hæc autem ſunt nominatim altaria, Salgi, Florbacs, Laventies, Felcy, Vi, Contehan, Remchendencourt, Aſceel, Hadas, Mons, Novilelle, Pabule, Baſiliere, Bomvillers, Guarluſe, Fiſcau, Bairy, Fontenellis, Ateias, Gaurerle, Fuſcariis, Bertricurt, Bigartu, Hambleng, Fraſne, Noveville, Iſer, Tenluz, Moflancs, Ymercurt. Si quis autem poſt hanc noſtram definitionem manu ſacrilega cui Deo diſponente annuimus auferre vel pecuniam exigere præſumpſerit, dator & acceptor cum Symone hæretico anathema ſit. Cujus rei gratia pignus hoc caritatis nobis recompenſandum reduci volumus ad memoriam, quatenus audito obitu noſtro, exequias & triceſimum noſtrum & anniverſarium tam præſentes fratres & Abbates eorum perpetualiter celebrare procurent. Et quoniam ſancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur, rogamus te, dilectiſſime fili & venerabilis Abba, & omnes ſucceſſores tuos in eo quo es loco & ordine futuros Abbates quatenus in caritate ſpiritus ſancti, in quo eſt remiſſio omnium peccatorum, quod nobis ſtatuimus fieri, hoc idem fiat ſucceſſoribus noſtris in Arrebatenſi ſede futuris Epiſcopis. Sanè quoniam in deterius defluunt tempora, nec actiones humanæ poſſunt memorari niſi per litteras, hoc libertatis donativum conſignari libuit præſente pagina. Quod ut inconvulſum & ſine refragatione permaneat, in

augmentum firmitatis teſtium ſubſcripſimus nomina. S. domni Claremboldi Atrebatenſis Archidiaconi. S. domni Iohannis Abbatis de Monte ſancti Eligii. S. domni Alberti Abbatis Haſnonienſis. S. domni Hamerici Abbatis Aquicinenſis. S. domni Rayneri Abbatis de Cameraco. S. domni Gaufridi Abbatis de Novo Caſtello. S. domni Adam Abbatis de ſancto Auberto. S. domni Odonis ſanctæ Mariæ Præpoſiti. S. domni Guiberti Decani. S. Anaſtaſii Cantoris. S. Roberti Magiſtri. S. Gualteri Cuſtodis. S. Maſcelini Archipresbyteri. S. Iohannis Decani d'Aginville. S. Radulfi Decani. S. Alconis Decani de Bethunia. S. Guarneri Decani. S. Balduini Decani de Bapalmis. S. Guagonis Decani. S. Iohannis de Duaco. S. Gualteri Decani PP. S. Arnulfi de Lens PP. S. Bernardi. S. domni Cononis de Arida Gamantia de titulo ſanctæ Trinitatis. S. domni Achardi. S. domni Drogonis. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hoc libertatis donativum relegi, ſubſcripſi † & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti propria manu confirmavi. Actum Atrebati in ſynodo in baſilica beatæ Mariæ ſemper virginis Dominæ noſtræ anno Dei Chriſti MXCVIII. indictione VI. III. Idus Octobris, anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi quinto.

VI. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus gaudens de religioſa converſatione & eremitica vita tua, reverentiſſime frater & compresbyter Odo, deſiderio deſideramus paci & quieti tuæ tam præſentibus temporibus quàm & futuris providere. Vnde juſtas petitiones tuas & Balduini Decani noſtri pio affectu proſequentes, & te & ſucceſſores tuos religioſè & canonicè inibi victuros hac donamus libertate ut tantum

modo Epiſcopo reſpondeatis & in manu ejus in libertate ſpiritus permaneatis. Eccleſiam itaque illam quam devotio tua ædificavit in loco ſolitudinis qui dicitur Aiulcurtis tibi & ſucceſſoribus tuis in propoſito religionis perſeverantibus liberè poſſidendam contradimus, & curam animarum confratrum tuorum heremitarum tibi committimus, & decimam agri eidem Eccleſiæ circumjacentis, quem fratres tui heremitæ excolunt, annuimus. Rogamus ergo in Domino tam præſentes fratres noſtros quàm & ſucceſſores noſtros Epiſcopos & ſanctorum canonum auctoritate interdicimus & noſtra ne quis hoc donativum libertatis violare aut corrumpere præſumat. Si quis ſcienter hujus noſtræ inſtitutionis privilegium infregerit, excommunicationi ſubjaceat quoaduſque reſipuerit & Eccleſiæ Dei ſatisfecerit. Fiat, fiat. Vt autem perenni tempore hoc decretum firmum & ſtabile maneat, teſtes fideles annotare curavimus. S. domni Claremboldi Atrebatenſis Archidiaconi. S. domni Roberti Obſtrevandenſis Archidiaconi. S. domni Aloldi ſancti Vedaſti Abbatis. S. domni Alberti Haſnonienſis Abbatis. S. domni Hamerici Aquicinenſis Abbatis. S. domni Richardi Marcinienſis Abbatis. S. domni Roberti Moliſmenſis Abbatis. S. domni Sigeri ſancti Petri de Gant Abbatis. S. domni Iohannis de Monte ſancti Eligii Abbatis. S. domni Adam de ſancto Auberto Cameracenſis Abbatis. S. domni Raineri de ſancto ſepulchro Abbatis. S. domni Cononis de Arida Gamantia. S. domni Odonis Præpoſiti. S. Anaſtaſii Cantoris. S S. Canonicorum Gualteri, Algiſi, Roberti, Balduini, Rogeri, Gerardi, Andreæ, Guimari, Petri, Anſelli. S S. Decanorum Maſcelini, Arſonis, Iohannis, Gerardi, Guarneri, Guagonis, Balduini, Radulfi, alterius Iohannis. SS. Arnulfi

Præpoſiti de Lens & Lictardi & Guagonis Canonicorum. S S. Herberti Decani, Durandi, Amandi, Gualteri, Odechini Canonicorum Duacenſium. S. Florberti Sacerdotis & perſonæ altaris de Flers. Actum Atrebati in ſynodo in Eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis anno Dei Chriſti MCI. indictione IX. XVII. Kal. Novembris, anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi octavo. Ego Lambertus Atrebatenſis Epiſcopus hoc libertatis donativum relegi, ſignavi, ſubſcripſi † & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti complevi.

VII. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti unius veri ac ſummi Dei. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus; juſtis & honeſtis petitionibus honorabilis Comitis Euſtachii & nobilis ejus uxoris Mariæ Comitiſſæ, necnon & matris prædicti Comitis Idæ religioſæ Comitiſſæ acquieſcens, quod à miniſterio noſtro exigunt, ſcire volumus tam præſentibus quàm futuris filiis & fratribus noſtris quòd in libertate ſpiritus Lenſenſi Eccleſiæ & Canonicis ejuſdem Eccleſiæ ex petitione prædictarum perſonarum ratum & ſtabile perenni tempore per noſtræ auctoritatis privilegium confirmaſſe. Vnde omnia illa quæ in poſſeſſionem prædictæ Eccleſiæ ſive à Principibus, ut in eorum præceptis & ſcriptis continetur, ſive à ceteris Dei fidelibus jam prædictæ Eccleſiæ, quæ cognoſcitur ad titulum beatæ Mariæ ſemper virginis Dominæ noſtræ & beati Wlganii confeſſoris à principio fundata, juſtè donata & canonicè poſſeſſa ſunt, ſive in poſterum concedenda, pondere noſtræ auctoritatis à Canonicis & eorum Prælatis diſponenda auctorizamus. Præterea Eccleſias ſanctorum Leodegarii atque Laurentii martyrum & eorum epiſcopales redditus,

ſicut prædeceſſor noſter venerabilis & religioſus Epiſcopus Lietbertus ad uſus Canonicorum donavit & conceſſit, nos quoque conſequenter annuimus & concedimus; ita tamen ut Presbyteri qui eis Eccleſiis in populo præficiendi ſunt per manum Canonicorum ſive eorum prælatorum Atrebatenſi Epiſcopo ſemper offerantur, & ſicut canonicum eſt de honeſtate vitæ ſuæ Epiſcopo profeſſionem faciant, & obedientiam promittant, & ſic curam populi ſuſcipiant & gerant. De Decano autem juxta timorem Dei & auctoritatem ſanctorum canonum eligendo liberam Canonicis concedimus facultatem. De Advocato quoque in cauſis ſuis, ſicut ex rogatu & permiſſu Comitis cognovimus, quem voluerint & quandiu voluerint, & non ulteriùs, Canonici hunc talem habeant Advocatum. Ne autem aliqua dubietas aut ignorantia poſſeſſionum jam ſæpedictæ Eccleſiæ renaſcatur, rerum mobilium & immobilium dona ſubternotari præcepimus. Teloneum in eadem villa liberum, ut ab ipſis ſolummodo Canonicis dari vel auferri debeat, & nihil amplius inde ipſi Comiti accipere liceat quàm carrucam vini XVIII. modiorum tantummodo. Cambam quoque & furnum, & apud Becherel molendinum, & apud Guerchin bodium, Eccleſiam quoque de Bethay & Durgi Lenſenſes Canonici cum perſona habeant, & Epiſcopo ejuſque miniſtris quæ epiſcopalia ſunt perſolvant; mortuaque perſona, aliquis Lenſenſium Canonicorum in loco ejus ab Epiſcopo ſine omni redemptione reſtituatur. In villa Guendini terram ad duas carrucas & ſex hoſpites & camba & furnum, apud Guiſtregumgles carrucam terræ & cetera quæ in carta Comitis continentur. Si quis autem in craſtinum hujus noſtræ conſtitutionis paginam noſcens hujus privilegii dignitatem infringere, minuere, aut

temerare quolibet pravo uſu præſumpſerit, à liminibus & à ſinu ſanctæ matris Eccleſiæ ſequeſtramus; & ſi ſecundò tertiòve rationabiliter commonitus quod malè fecit emendare neglexerit, hunc talem præſumptorem & Chriſtianæ diſciplinæ contemptorem vinculo canonicæ excommunicationis ſubjicimus. Actum Atrebati anno Dei Christi MCVI. indictione XIIII. VII. Idus Junii, anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi XII. regnante Philippo Rege in Francia, Roberto juniore in Flandria, Euſtachio Comite Bononienſium & Lenſenſium. In feſtivitate ſancti Dionyſii perſolvant perdicti Canonici Epiſcopo quinque ſolidos de Bethay & de Duiſis. Nos ſiquidem hujus paginæ auctoritatem ratam & inconvulſam permanere volentes in præſentia ſubſcriptorum teſtium eam conſignavimus. S. domni Claremboldi Archidiaconi. S. domni Roberti Archidiaconi. S. domni Odonis Præpoſiti. S. domni Anaſtaſii Cantoris, Balduini Presbyterorum, Arnoldi, Petri, Rogeri Diaconorum, Drogonis, Girardi, Anſelli ſubdiaconorum. S. domni Gualteri & Saſgualonis. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hoc libertatis donarivum relegi, ſubſcripſi † & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti propria manu confirmavi.

VIII. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti unius veri & ſummi Dei. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus venerabilium fratrum noſtrorum petitione & conſilio fretus concedimus tibi, honorabilis in Chriſto mihi ſoror Abbatiſſa Guiſendis de Melbodio, & per te ſuccedentibus in eo quo nunc es loco & ordine Abbatiſſis regulariter electis & canonicè promovendis altare de Herem, hac interpoſita conditione,

quatenus ad ſynodum Atrebatenſem advenias, ita & ſuccedentes tibi Abbatiſſæ, niſi cum licentia Epiſcopi remanſeritis, aut canonica & ſynodali excuſatione. Adicimus etiam paci & libertati veſtræ quatenus Abbatiſſa Melbodienſis idoneum Presbyterum ante præſentiam Atrebatenſis Epiſcopi deducat, qui ei de honeſtate vitæ ſuæ profeſſionem faciat, & canonicam obedientiam promittat, & ſic de manu Epiſcopi curam in populo Dei gerendam gratis ſuſcipiat. Vt autem noſtræ paginæ ſcriptum perenni tempore inconvulſum & ſtabile permaneat, teſtes fideles in quorum præſentia altare prædictum Herem abſque perſonatu à nobis conceſſum eſt, ſalvo in omnibus jure Atrebatenſis Epiſcopi & redditibus & conſuetudinibus ejus, necnon Archidiaconi & miniſtrorum ejus, ſubnotari præcepimus. S. Claremboldi Atrebatenſis Archidiaconi. S. Roberti Obſtrevandenſis Archidiaconi. S. Iohannis de Monte ſancti Eligii Abbatis. S. domni Gerardi. S. Cononis de Arida Gamantia. S. Richardi de Rebroniis. S. Gualteri Atrebatenſis Canonici quondam Duacenſis Caſtellani. S S. Iohannis, Maſcelini, Roberti Decanorum. SS. Everardi & Rogeri & Guarimundi de Duaco. S. Henrici Abbatis de ſancto Vedaſto. S. Raineri de ſancto ſepulchro Cameracenſis civitatis. Si quis autem hujus noſtræ paginæ & conſtitutionis ſcripturam ſciens contra illud venire, temerare, minuere, aut quolibet ingenii modo infringere præſumpſerit, ſi ſecundò tertiòve commonitus non reſipuerit & Eccleſiæ Dei ſatisfecerit, hunc talem præſumptorem & ſacrorum canonum contemptorem canonicæ excommunicationis ſeveritati ligatum ſubicimus. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hujus libertatis donativum relegi, ſubſcripſi † & in nomine patris & filii &

ſpiritus ſancti propria manu confirmavi.* Actum anno Dei Chriſti MCVI. indictione XIIII. VIII. Idus Novembris, anno autem pontificatus domni Lamberti XII.

IX. In nomine unius veri ac ſummi Dei patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus pro benignitatis tuæ dilectione & venerabilium Corbeienſis monaſterii fratrum, honorabilis in Chriſto Abba Nicolae, ſalvo in omnibus jure Atrebatenſis Epiſcopi & miniſtrorum ejus, contradimus tibi & pro te & per te omnibus in quo nunc loco & ordine præeſſe dignoſceris futuris per Dei ordinationem Abbatibus altare de Monciaco ſine perſonatu & ejus appendiciam capellam de Berla abſque omni venalitate ſeu cujuſlibet turpis lucri exactione in libertate ſpiritus poſſidendum. Adicimus etiam ut & veſtra veſtrorumque ſuccedentium Abbatum providentia idoneum Presbyterum Atrebatenſi Epiſcopo præſentet, cui profeſſionem de honeſtate vitæ ſuæ & caſtimonia, ſicut canonicum eſt, faciat, atque obedientiam promittat, ac deinde curam de manu Epiſcopi in Monciacenſi Eccleſia in populo Dei gerendam gratis accipiat. Idem autem Presbyter Atrebatenſi ſemper ſynodo interſit, & redditus ſynodales & cathedraticas conſuetudines benignè & hilariter perſolvere ſtudeat. Vt autem hujus noſtræ conſtitutionis ſcriptum ſtabile & inconvulſum permaneat, fideles teſtes fratres noſtros annotare procuravimus. Claremboldus Atrebatenſis Archidiaconus, Odo Præpoſitus, Anaſtaſius Cantor, Robertus Obſtrevandenſis Archidiaconus, Rogerus Presbyter, Wido Subdiaconus, Drogo Epiſcopi œconomus, Lavulfus Decanus, Mauringus, Robertus filius Ermenfridi, Balduinus, Petrus Acolythus. Teſtes Corbeienſes Lambertus Presbyter

de ſancto Petro, Robertus Presbyter de ſancto Iohanne, Lambertus Corbeienſis Diaconus, Robertus Acolythus. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hoc donativum libertatis relegi, ſubſcripſi ☩ & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti propria manu confirmavi. Datum Corbeiæ XVIIII. Kal. Februar. indictione prima, anno Dei Chriſti MCVIII. Recitatum eſt autem Atrebati in ſecretario majoris Eccleſiæ beatæ Mariæ ſemper virginis Dominæ noſtræ VII. Kal. Mart. anno verò pontificatus domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi XIIII.

X. In nomine unius veri ac ſummi Dei patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus, pro humilitatis tuæ petitione & Blandinienſis monaſterii fratrum dilectione, honorabilis in Chriſto Abba Ansbolde, ſalvo in omnibus jure Atrebatenſis Epiſcopi & redditibus ejus, contradimus tibi & per te & pro te omnibus in quo nunc loco & ordine præeſſe dignoſceris futuris per Dei ordinationem Abbatibus altare de Harnes & ejus appenditiam capellam nomine Alnay abſque omni venalitate ſeu cujuſlibet turpis lucri exactione deinceps in libertate ſpiritus poſſidendum. Adicimus etiam ut & veſtra veſtrorumque ſuccedentium Abbatum providentia idoneum Presbyterum Atrebatenſi Epiſcopo præſentet, cui profeſſionem de honeſtate vitæ ſuæ & caſtimonia, ſicut canonicum eſt, faciat, atque obedientiam promittat, ac deinde curam de manu Epiſcopi in prædicta Eccleſia de Harnes in populo Dei gerendam gratis accipiat. Abbas autem de ſancto Petro Blandinienſis cœnobii, vos videlicet, reverende in Chriſto frater Ansbolde, & ſucceſſores veſtri Abbates, Atrebatenſi ſynodo intereſſe non negligant, niſi cum licentia Epiſcopi relaxati

fuerint aut Archidiaconi ejus, ſi vices Pontificis exequendo ſynodum tenuerit. Vt autem hujus noſtræ conſtitutionis ſcriptum ſtabile & inconvulſum permaneat, fideles teſtes fratres noſtros annotare procuravimus. Claremboldus Atrebatenſis Archidiaconus, Herbertus Morinenſis Archidiaconus, Alboldus Abbas de Formoſella, Odo Præpoſitus, Robertus Præpoſitus de Inſula, Rogerus Diaconus, Lambertus Tornanenſis Diaconus, Guido Subdiaconus, Robertus Magiſter, Robertus filius Hermenfridi, Petrus Acolythus, Hubardus Lector, Balduinus Decanus de Batpalmis, Simon frater ejus. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hoc libertatis donativum relegi, ſubſcripſi † & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti propria manu confirmavi. Actum anno dominicæ incarnationis MCX. VIII. Idus Aprilis, indictione III. anno verò pontificatus domni Lamberti Epiſcopi XV.

XI. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti unius veri ac ſummi Dei. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus pro diſciplina & religione Cluniacenſis monaſterii, unde c[illegible]tus & monachus eſſe dignoſceris, reverende mi frater Guarine Prior de Abbatiſvilla, concedimus tibi & ſucceſſoribus tuis de Abbatiſvilla Prioribus locum noſtrum in Bethunienſi territorio ſitum de titulo ſancti Præjecti martyris ſub timore Dei & regula beati Benedicti gubernandum corporaliter & ſpiritualiter educandum. Adicimus etiam prædicto loco parrochiam noſtram nominè [illegible]erias, ſalvo in omnibus jure Atrebatenſis Epiſcopi & redditum ejus & conſuetudinibus miniſtrorum ejus. Scripto etiam noſtro confirmamus ut tu & ſucceſſores tui Priores de Abbatiſvilla mihi ſucceſſoribuſque meis, ſicut in Claromon-

tenſi Concilio renovatum & conſtitutum eſt, dignam exhibeatis obedientiam. Presbyterum autem de parrochia Fuſcherias Atrebatenſi Epiſcopo idoneum adducetis, qui profeſſionem faciat, & obedientiam promittat, & ſic curam populi Dei de manu Epiſcopi gratis accipiat. Vt autem hujus noſtræ conſtitutionis pagina ſtabilis & inconvulſa permaneat, fratres noſtros fideles & idoneos teſtes annotare procuravimus. S. domni Clarembaldi Archidiaconi Atrebatenſis. S. domni Roberti Obſtrevandenſis Archidiaconi. S. domni Odonis Præpoſiti. S. domni Anaſtaſii Cantoris. S. Balduini Presbyteri. S. Rogeri Presbyteri. S. Rogeri Diaconi. S. Petri Diaconi. S. Drogonis, Anſelli, M. Renni Subdiaconorum. S. Saſgualonis & Lamberti Acolythorum, & Hubardi Lectoris. S. Azonis & Maſcelini Decanorum. S S. parrochialium Presbyterorum de Atrebato Alberti, Rogeri, Ebrulfi, Iſembardi. Actum Atrebati anno Dei Chriſti MCX. indictione III. VIII. Kal. Auguſti, pontificatus autem domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi XV. anno.

XII. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti unius veri ac ſummi Dei. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus pro ſemper reverenda mihi Eccleſiæ beati Petri Apoſtoli de Inſula dilectione, pro renovanda quoque & confirmanda fraterna dilectione & mutua ſocietate precum & orationum inſtantia, pro tua etiam, dilecte in Chriſto frater Lamberte de Cumines, & quorundam fratrum noſtrorum interventione, concedo Eccleſiæ beati Petri de Inſula altare de Moncels, ſalvo in omnibus jure Atrebatenſis Epiſcopi & eccleſiaſticis conſuetudinibus, miniſtrorumque ejus, liberum ab omni turpis lucri exactione; hac interpoſita conditione, quatenus

pro Eccleſia beati Petri vos, dilecte frater Lamberte, qui nunc obedientiarius eſtis de Moncels, & futuri ſucceſſores veſtri perſonatum abſque omni emptione & venalitate gratis de manu Epiſcopi ſuſcipiatis, & ſynodali tempore cathedraticos & ſynodales redditus Archidiacono & Decano & miniſtro Epiſcopi hilariter præparare & ſolvere ſtudeatis, & ad ſynodum venire non negligatis. Adjicimus etiam ut Eccleſia beati Petri per vos Presbyterum idoneum Epiſcopo Atrebatenſi præſentet, qui ei obedientiam promittat, & de vitæ ſuæ honeſtate, ſicut canonicum eſt, profeſſionem faciat, ac deinde curam in populo de Moncels gerendam gratis ſuſcipiat. Vt ergo hujus noſtræ paginæ ſcriptum inconvulſum & ſtabile permaneat, ad hoc corroborandum fideles & idoneos teſtes ſubnotare procuravimus. S. Claremboldi Atrebatenſis Archidiaconi. S. Roberti Obſtrevandenſis Archidiaconi. S. Odonis Præpoſiti. S. Drogonis Decani. S. Anaſtaſii Cantoris. S. Roberti Scholaſtici. SS. Canonicorum Rogeri & Alulfi. SS. Decanorum Warneri & Gerardi. SS. Hilvini & Arnulfi de Lens. SS. Petri & Roberti Acolythorum. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hujus noſtræ paginæ ſcriptum relegi, ſubſcripſi, & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti propria manu confirmavi. T Actum Atrebati anno Dei Chriſti MCXI. indictione IIII. pontificatus autem domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi XVII.

XIII. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti unius veri ac ſummi Dei. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus, honorande in Chriſto Abba Gualtere, concedimus tibi Eccleſiam noſtræ diœceſis nomine Ambriſne, ſalvo in omnibus jure Atrebatenſis Epiſcopi & redditibus ejus, & conſuetudinibus Archidiaconi miniſtro-

rumque ejus. Provocamur enim pro veſtra & loci veſtri honeſta converſatione, tum etiam quorundam fratrum noſtrorum interventione, dare vobis altare & prædictam Eccleſiam noſtram & per vos omnibus qui in eo quo nunc loco & ordine præeſſe noſcimini, ſucceſſoribuſque veſtris Abbatibus per gratiam Dei ordinandis & conſtituendis concedimus. Et quia de metropoli alienæ provinciæ, ſcilicet Rothomagenſi, & vos & monaſterium veſtrum eſtis, conſtituendo conſtituimus, ſicut in Chalcedonenſi Concilio legitur confirmatum, & in Claromontenſi Concilio à dignæ memoriæ venerabili Papa Vrbano II. eſt renovatum, quatenus monachus ille quem apud Ambriſnam Priorem eſſe volueritis, mihi futuriſque Eccleſiæ Atrebatenſis Pontificibus, quantum ad noſtram diœceſim pertinet, obedientiam canonicam & promittat & exhibeat. Adicimus etiam ut providentia veſtra & Prioris Ambriſnenſis idoneum Presbyterum Atrebatenſi Epiſcopo in populo Ambriſnenſi conſtituendum præſentet, qui & prædicto Epiſcopo de honeſtate vitæ & caſtimonia ſua profeſſionem faciat, & obedientiam, ſicut canonicum eſt, promittat, & ſic curam populi Dei gerendam de manu Epiſcopi gratis accipiat. Præterea, quia perſonam veſtram ſynodo noſtræ intereſſe gravaret, Prior Ambriſnenſis ſynodo Atrebatenſi intereſſe non negligat, & cathedraticos & ſynodales redditus Epiſcopo miniſtriſque ejus ſicut de matrice Eccleſia hilariter ſolvere procuret. Vt ergo hujus noſtræ paginæ ſcriptum inconvulſum & ſtabile permaneat, ad hoc corroborandum fideles & idoneos teſtes fratres noſtros ſubnotare procuravimus. S. Claremboldi Atrebatenſis Archidiaconi. S. Roberti Obſtrevandenſis Archidiadiaconi. S. Drogonis Decani. S. Odonis Præpoſiti

S. Anaſtaſii Cantoris. S. Roberti Magiſtri. SS. Canonicorum Rogeri, Balduini Presbyterorum, Rogeri, Petri Diaconorum, Hilvini Subdiaconi, Saſgualonis & Lamberti Acolythorum. SS. plebalium Decanorum Maſcelini, Radulfi, Gerardi, & Presbyterorum Alberti, Ebrulfi, Guenemari, Iohannis, Tetboldi. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hujus noſtræ paginæ ſcriptum relegi, ſubſcripſi, & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti propria manu confirmavi. Actum Atrebati anno Dei Chriſti M C X I. indictione I V. V I I I. Kalend. Novembris, pontificatus autem domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi anno X V I I.

X I V. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti unius veri ac ſummi Dei. Amen. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus pro humili & diutina petitione veſtra, necnon & pro vobis commiſſæ congregationis ſancti Amandi fratrum dilectione concedo vobis, reverende Abba Bovo, altaria & Eccleſias cum dotibus ſuis, videlicet de Bulceng & Maſteng & de Helemiis, ſalvo in omnibus cathedraticis redditibus Epiſcopi & conſuetudinibus Archidiaconi & miniſtrorum ejus. Presbytero verò de quolibet loco prædicto defuncto ſive rationabiliter remoto, provideat Abbas ſancti Amandi & procuret alium idoneum Presbyterum Atrebatenſi Epiſcopo præſentare, cui profeſſionem faciat, & obedientiam promittat, & ſic in populo Dei curam gerendam de manu Epiſcopi gratis accipiat. Vos autem, reverende frater & Abba Bovo, omneſque futuri per gratiam Dei Abbates in eo quo nunc es loco & ordine præeſſe dignoſcimini, Atrebatenſi ſynodo intereſſe non negligatis, niſi fortè alicui veſtrum cum benevolentia Epiſcopi relaxatum

fuerit. Vt autem noſtræ paginæ ſcriptum inconvulſum & ſtabile permaneat, fideles & idoneos teſtes fratres noſtros ſubnotare procuravimus. S. domni Claremboldi Atrebatenſis Archidiaconi. S. domni Roberti Obſtrevandenſis Archidiaconi. S. domni Odonis Eccleſiæ noſtræ Præpoſiti. S. Evrardi Sacerdotis, Rogeri Diaconi, Guidonis Subdiaconi Canonicorum. S. domni Richardi Abbatis de Monte S. Eligii. S S. Decanorum Amalrici, Maſcelini, Gerardi. S S. Sacerdotum Ebroini, Balduini, Helgoti. SS. Saſgualonis, Petri Canonicorum Atrebatenſium. S. Rogeti Sacerdotis, & Guiberti Diaconi. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hujus noſtræ paginæ ſcriptum relegi, ſubſcripſi, & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti propria manu confirmavi. † Actum Atrebati anno Dei Chriſti MCXII. III. Idus Aprilis, indictione V. pontificatus autem domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi anno XVIII.

## VARIA
## *DE REBVS ATREBATENSIBVS.*

INnocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Alviſo Aquicinenſi Abbati ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Divinis ingratum conſtat illum eſſe beneficiis qui talentum ſibi à Domino creditum in ſudario tepeſcente caritate reponit. Qui enim ſaluti proximi providere negligit, indignationem benigni ſed diſtricti judicis adversùm ſe intorquere non metuit. Accepimus autem quoniam Atrebatenſis Eccleſia proprio deſtituta paſtore te unanimi voto & pari conſenſu ſibi in Epiſcopum & paſtorem elegit. Per apoſtolica igitur ſcripta dilectioni tuæ mandando præcipimus quatenus abſque refragatione aliqua opus Dei ad quod vocatus es perficiendum ſuſcipias, ut Atrebatenſis Eccleſia peccatis exigentibus tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus plurimùm imminuta tuis ſalubribus exhortationibus & bonæ vitæ exemplo divina ſuffragante gratia percipiat incrementum. Datum Pontiſaræ III. Non. Maii. *Epiſt. 1.*

Ludovicus Dei gratia Francorum Rex venerabili eadem gratia Alviſo Atrebatenſis Eccleſiæ electo amico ſuo cariſſimo ſalutem. Audita & cognita electione veſtra, ſciat pro certo veſtra benignitas quòd ſuper hoc magna redundavimus lætitia. Vnde nunc dilectionis veſtræ prudentiam rogamus ut hujus dignitatis curam & onus pro Dei amore & noſtro indubitanter ſuſcipiatis atque huic electioni, quam nos maximè volumus & approbamus, acquieſcatis. Nos ſiquidem, qui pro vita & *Epiſt. 2.*

morum veſtrorum honorificentia vos ſatis antea diligebamus, amodo cumulatiùs diligemus & habebimus cariorem. Valete.

Epiſt. 3. Ludovicus Dei gratia Francorum Rex univerſo clero & populo Atrebatenſi ſalutem. Gaudemus & gratias agimus benignitati veſtræ quòd venerabilem Alviſum Abbatem Aquicinenſem vobis in Epiſcopum elegiſtis, cujus perſonam honeſtam & idoneam eſſe ſcimus, quem & pro vitâ & morum ejus honeſtate antea plurimùm diligebamus & diligimus. Iſtam igitur electionem volumus & approbamus, & obnixè precamur vos ut eundem ſicut paſtorem veſtrum cum honore & debita cuſtodiatis reverentia & noſtri cauſa cariorem habeatis. Valete.

Epiſt. 4. Rainoldus Dei gratia Remorum Archiepiſcopus clero, Militibus, & univerſæ plebi Atrebatenſium ſalutem. Credimus quòd miſericors Deus ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum Eccleſiam & urbem veſtram reſpexit & perſonam ſapientem & religioſam ſacriſque canonibus competentem in paſtorem & Epiſcopum vobis præfecit. Hortamur itaque univerſitatem veſtram ac præſentibus litteris commonemus quatenus ipſum debita reverentia honoretis, ejus ſalubribus exhortationibus & admonitionibus acquieſcatis, & ei tanquam boni filii bono patri in omnibus obediatis. Quia verò per guerrarum infeſtationes gravia detrimenta longo jam tempore perpeſſi eſtis, in remiſſionem peccatorum veſtrorum vobis injungimus quatenus ipſius conſilio pacem ſtatuatis, unde auctori & amatori pacis placere valeatis, & unde multiplicem fructum tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus à Deo recipiatis. Valete.

Epiſt. 5. Ludovicus Dei gratia Francorum Rex Theo-

dorico Flandrenſium Comiti amico & conſanguineo noſtro ſalutem & dilectionem. Novimus quòd tu, ſicut vir honeſtus & prudens, Atrebatenſem Epiſcopum, virum profectò venerabilem; honeſtatis gratia honoras & diligis. Tibi ſiquidem ut amico & conſanguineo noſtro mandamus & monemus quòd cum noſtri gratia ampliori dilectione diligas & in negotii unde inter ipſum & Euſtachium agitur præjudicio contra juſtitiam & rationem in curia ſua ſibi facto loco noſtri partem ſuam & juves & ſuſtineas & pro ipſo ſtare viriliter & decertare ſtudeas. Vale.

In nomine ſanctæ trinitatis. Ego Ludovicus Dei gratia Rex Francorum. Notum fieri volumus cunctis fidelibus tam futuris quàm & inſtantibus quòd fidelis noſter Alviſus Atrebatenſis Epiſcopus ad nos veniens judicium quoddam quod quidam ſuus homo ligius Iohannes Bechet in curia ſua ſibi fecerat, & inde ipſe eumdem Iohannem ad noſtram audientiam invitaverat, nobis expoſuit. Actio autem negotii hæc fuit. Euſtachius de Lungue Miles quidam feodum quoddam, ſolidos videlicet triginta de redditu ſynodali, à prædicto Epiſcopo requirebat, quia ultimus prædeceſſor ſuus Robertus Atrebatenſis Epiſcopus patri ſuo illud dederat, & ipſe ab eodem Epiſcopo Roberto poſt patrem ſuum illud tenuerat. Reſponſio ſiquidem Epiſcopi hæc fuit, quòd illi de feodo illo reſpondere nolebat, quia ille excommunicatus erat, & antequam ipſe epiſcopatum ſuſceperat in excommunicatione illâ jam per annum permanſerat, & ipſe excommunicato communicare vel hominium excommunicati ſuſcipere nec poterat nec debebat, tum quia feodum novum erat, tum quia contra privilegia Romanorum Pontificum, qui poſſeſſiones Atrebatenſis Eccleſiæ minui & à ſtatu Epiſt. 6.

& tenore illo in quibus Lambertus Epiſcopus invenerát interdicebant, datum erat, tum quiá nos, qui Advocati & patroni Atrebatenſis ſumus Eccleſiæ, & ejuſdem Eccleſiæ Capitulum nullum ibi dederamus aſſenſum, cùm illud ſine noſtro & Capituli ſui aſſenſu fieri non poſſet nec deberet. Cùm itaque die ſtatuto perſonæ Atrebatenſis Eccleſiæ & pars hominum Epiſcopi conveniſſent ut judicialem inter Epiſcopum & Euſtachium ſententiam proferrent, quibuſdam perſonis & hominibus Epiſcopi contradicentibus & pro juſtitiá & veritate propenſiùs inquirenda adhuc inducias poſtulantibus, Iohannes Bechet cum duobus ſuis ſequentibus Hugone Pagano & Radulfo judicare præſumpſit quòd Epiſcopus prædictum Euſtachium de feodo illo debebat inveſtire, neque propter excommunicationem neque propter alia aliqua quæ ipſe eidem objeciſſet debebat illud dimittere, & poſt inveſtituram, ſi vellet, adversùs Euſtachium de eodem feodo ageret. Epiſcopus ſiquidem hoc audito prædictos judices pro ipſorum judicio falſificando ad noſtram audientiam invitavit, & ad hoc eis diem proximam, ſcilicet Dominicam poſt octavas Epiphaniæ, nominavit. Cùm igitur Epiſcopus ad diem conſtitutum veniſſet, & judices prædicti non veniſſent nec contra mandaſſent, ſequenti die quidam Epiſcopi & Abbates & Barones noſtri in noſtram propter hoc præſentiam convocati prædictam cauſam & judicium diligenter retractantes judicavere prædictos judices falſum judicium protuliſſe. Non enim licet Epiſcopo feodum aliquod ſine noſtro & Capituli ſui aſſenſu de rebus Eccleſiæ alicui præbere. Quod profectò judicium & approbamus & ubique in regno noſtro erga Eccleſias tenemus.

*Epiſt. 7.* Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei

dilectis filiis clero & populo Atrebatenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Venientem ad nos venerabilem fratrem noſtrum Alviſum Epiſcopum veſtrum debita caritate ſuſcepimus, ipſumque cum gratia ſedis apoſtolicæ & litterarum noſtrarum proſecutione ad vos duximus remittendum. Univerſitati itaque veſtræ per præſentia ſcripta mandando præcipimus quatenus eum benignè recipiatis & honeſtè tractetis, eique tanquam proprio paſtori & animarum veſtrarum Epiſcopo obedientiam & reverentiam humiliter deferatis, ad recuperandas quoque poſſeſſiones Eccleſiæ quæ diſtractæ ſunt & pacem reformandam ac raptores coërcendos ſicut boni ac devoti filii ei auxilium unanimiter præbeatis. Data Compendii XIIII. Kalend. Iulii.

*Epiſt. 8.*

Ludovicus Dei gratia Francorum Rex Alviſo venerabili eadem gratia Atrebatenſi Epiſcopo amico & fideli noſtro cariſſimo ſalutem & gratiam noſtram. Certum vobis eſſe volumus quia perſonam & honeſtatem veſtram affectu, ut dignum eſt, magno diligimus, & de bono odore famæ veſtræ omnimodis gaudentes, voluntati veſtræ in omnibus petitionibus veſtris ſatisfacere peroptamus; quia quòd nos & regnum noſtrum diligitis pro certo credimus. Super hoc autem quod de tyranno & ſacrilego illo * Hugone Campo-Avenæ nobis ſignificaſtis veſtræ prudentiæ reſpondemus quòd quicquid veſtra ordinabit diſcretio quod ullo modo ſuper hoc facere poſſimus aut debeamus pro amore veſtro aggredi & exequi omnino parati ſumus.

** Vide Chron. Anſelmi Gemblac. ann. 1131. & Locrium ann. 1142.*

*Epiſt. 9.*

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Gualtero Abbati ſancti Vedaſti ſalutem & apoſtolicam benedictionem. In ſede juſtitiæ à Domino conſtituti ita auctore Domino debemus

noſtra defendere ut unicuique Eccleſiæ ſua jura ſerventur. Iuxta paternorum quoque canonum ſanctiones non tantùm à nobis convenit quod poteſtatis eſt fieri, ſed potiùs quod rationis ordo exigit ſingulis exhiberi. Hujus ergo conſiderationis intuitu dilectioni tuæ per præſentia ſcripta mandamus & mandando præcipimus ut quemadmodum per prædeceſſorum noſtrorum Vrbani, Paſchalis, Calixti Romanorum Pontificum privilegia ſtatutum eſt, & per nos ipſos poſtmodum innovatum, venerabili fratri noſtro Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo canonicam ſubjectionem & obedientiam deferas.

*Epiſt.* 10. Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis clero & populo Atrebatenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Venientem ad nos venerabilem fratrem noſtrum Alviſum Epiſcopum veſtrum & ſuper quibuſdam ſiniſtris quæ de ipſo nobis nuntiata fuerant ſe excuſantem tam pro antiqua familiaritate, religione quoque & honeſtate ipſius quàm multorum religioſorum precibus debita benignitate ſuſcepimus, & gratiam noſtram ei reddidimus. Ipſum itaque cum gratia ſedis apoſtolicæ & litterarum noſtrarum proſecutione ad ſedem propriam remittentes, univerſitatem veſtram monemus quatenus ipſum benignè recipiatis, diligatis, & honoretis, eique tanquam patri & animarum veſtrarum Epiſcopo debitam obedientiam & reverentiam abſque ulla contradictione humiliter exhibeatis. Datum Laterani VI. Kal. Januarii.

*Epiſt.* 11. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Paſtorali cura debitoque compellimur pro univerſarum ſtatu Eccleſiarum ſatagere & earum paci & tranquillitati in quantum poſſumus, Domino auxiliante, pro injuncto nobis officio providere. Ea-

propter ego Rainoldus divina miſeratione Remorum Archiepiſcopus tam futurorum quàm præſentium notitiæ manifeſtare dignum duxi controverſiam quæ inter venerabilem fratrem noſtrum Alviſum Atrebatenſis Eccleſiæ Epiſcopum & Hugonem Abbatem Blangiacenſem de altari de Chiry vertebatur in præſentia noſtra hoc modo eſſe terminatam. Videlicet quòd Eccleſia Blangiacenſis pro medietate prædicti altaris ab Epiſcopo tunc ſibi conceſſa tres marcas argenti & dimidiam in terminis conſtitutis Epiſcopo ejuſque ſucceſſoribus ſingulis annis perſolvet in perpetuum; verùm alteram partem altaris prædicta Eccleſia ab antiquo liberè & quietè poſſidebit. Vt autem hujus conceſſionis ſcedula in poſterum rata & inconvulſa permaneat, probabilium perſonarum intitulatione & ſigillorum noſtri & domni Atrebatenſis Epiſcopi & Eccleſiæ Blangiacenſis munimine eam roborari fecimus. S. Goſleni Sueſſionenſis Epiſcopi. S. Bartholomæi Laudunenſis Epiſcopi. S. Ioffridi Catalaunenſis Epiſcopi. S. Simonis Noviomenſis Epiſcopi. S. Milonis Tarvanenſis Epiſcopi. S. Guillelmi Archidiaconi. S. Hugonis Archidiaconi. S. Frederici Præpoſiti. S. Leonis Decani. S. Gervaſii Cantoris. S S. Henrici & Gregorii Presbyterorum. Actum Remis anno incarnati verbi MCXXXVII. indictione XV. regnante Ludovico Francorum Rege anno XXX. archiepiſcopatus autem domni Rainoldi anno XII. Drogo Cancellarius recognovit, ſcripſit, & ſubſcripſit.

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Fraternitatis tuæ ſcripta debita benignitate ſuſcepimus, atque dilectum filium noſtrum Nicolaum Cameracenſem electum, qui infra ſacros ordines eſt, tum pro Eccleſiæ Epiſt. 12.

neceſſitate, tum pro tua & aliorum qui nos pro ipſo rogaverunt inſtantiùs caritate ex apoſtolica diſpenſatione remiſimus. Tua itaque intereſt ut juxta collatam tibi à Deo prudentiam pro ſervitio & utilitate ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quemadmodum de te bene confidimus, tanquam devotus ejus filius efficaciter elabores. Data Piſis Kalend. Iunii.

*Epiſt.* 13. Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Querelam adversùs Abbatem ſancti Vedaſti nobis expoſitam à tua fraternitate ſuſcepimus, & de tam præſumptuoſis ejus exceſſibus valde gravamur. Et quoniam crimen ſimoniæ & alia tam multa, tam gravia quæ intra Eccleſiam in perſonas religioſas dicitur commiſiſſe indiſcuſſa manere non patimur, venerabilibus fratribus noſtris Hugoni Rothomagenſi Archiepiſcopo, Goſleno Sueſſionenſi, Miloni Tervanenſi, & Goffrido Catalaunenſi Epiſcopis hæc ipſa examinanda & terminanda commiſimus. Nos ſanè perſonam tuam & Eccleſiam tibi commiſſam diligere & honorare intendimus, atque dilectioni tuæ in juſtitia deeſſe non volumus. Devotionem tuam lætari & Deo gratias exhibere optamus; quoniam & ſchiſmatis ſpurcitia ab urbe exterminata eſt, & pax ſanctæ Romanæ Eccleſiæ à ſuperno nomine reſtituta. Data Albani v. Non. Iulii.

*Epiſt.* 14. Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Samſoni Remenſi Archiepiſcopo & Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quamvis minùs reprehenſibile ſit nocentem abſolvere quàm innocentem damnare, licèt nulli velimus injuriam irrogare, tamen quia tam in clericis quàm in laicis crevit malitia, neceſſe eſt ut diſcreta ſubveniat

diſciplina. Si ergo Stephanus ille de quo nobis ſcripſit veſtra fraternitas fornicator & aleator publicus apparuerit, placet nobis ut ita diligenter corrigatur quatenus & ipſe emendetur & alii eandem enormitatem non audeant attentare; quòd ſi innocens fuerit, beneficio eccleſiaſtico non privetur. Datum Laterani VI. Idus Martii.

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Miloni Tervanenſi & Alviſo Atrebatenſi Epiſcopis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Significatum nobis eſt quòd inter M. Comeſtabulum Flandrenſis Comitis & uxorem ſuam titulus opponitur parentelæ. Quocirca fraternitati veſtræ per præſentia ſcripta mandamus id ipſum cum diligentia inquiratis, & ſiquidem per ſufficientes & idoneos teſtes apud vos de eadem parentela conſtiterit, idem conturbernium juxta inſtituta paternorum canonum ſeparetis. Datum apud Ferentinum II. Idus Iunii. *Epiſt. 15.*

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Super devotione tua & ſollicitudine quam circa nos ipſos & ſanctam Romanam geris Eccleſiam fraternitati tuæ multimodas gratias exhibentes, dilectionem tuam apoſtolicis litteris viſitamus, atque nos & fratres noſtros Deo propitio bene valere tibi tanquam ſpeciali beati Petri filio indicamus. Ceterùm pro Haſnonienſi & Monſteriolenſi Abbatibus ac No. Archidiacono, qui ad Concilium invitati non venerunt, preces tuas admiſimus; & licèt propter hoc ex decretis ſanctorum patrum ultionem ſumere deberemus, tamen apoſtolicæ ſedis manſuetudinem imitantes, hoc ipſum eis pro tua caritate duximus indulgendum, atque ab interdicti ſententia prædictum Archidiaconum & Abbates ab- *Epiſt. 16.*

ſolvimus. De aliis quoque Abbatibus qui vocati ad Concilium minimè veniſſe noſcuntur eandem nihilominus ſollicitudinem geras. De cetero, quoniam Sydrac à tua fraternitate ad noſtram præſentiam invitatus non venit, quod de cauſa ipſius canonicè tua diſcretio decreverit nos auctore Deo ratum habebimus. Ad hæc tuæ devotioni compatientes, Condiacenſes Canonicos ad venerabilem fratrem noſtrum Renoldum Remenſem Archiepiſcopum remiſimus, ut ipſius judicio controverſia quæ inter te & illos agitur Deo propitio terminetur. Datum Piſis III. Kal. Aprilis.

*Epiſt.* 17. Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri & glorioſo Francorum Regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Gaudet agricola ſi arbor ab illo plantata altis hæret radicibus & fructum optimum præſtat tempore opportuno. Cùm ergo, cariſſime fili, tu noſtris tanquam beati Petri manibus ſis, ungente ſancto ſpiritu, in Regem à Domino conſecratus, quanto de tuis bonis actibus & ſucceſſibus jucundiùs gratulamur, tanto amaricoſiùs ſi ſecus egeris contriſtamur. Nec decet Regem ira ſtimulante ad illicita verba ſive juramenta prorumpere; imo deberet cum magna maturitate & ſubtili libramine ſermones ſuos actuſque penſare & rerum exitum prævidere. Qui verò ſacroſanctam Romanam matrem Eccleſiam molitur offendere aut ejus dignitatem imminuere, in cælum os ponit & indignationem de ſupernis acquirit. Sed quia perſonam tuam ſincera caritate & affectione paterna diligimus, preces tuas admittimus, & compatientes nobili & famoſæ Remenſi Eccleſiæ, licentiam eligendi in Archiepiſcopum idoneum & honeſtam perſonam, quæ tamen non ſit regimini epiſcopatus aſtricta, Canonicis Remenſibus in-

dulgemus. Præcipimus autem ut conſilio venerabilium fratrum noſtrorum Gaufredi Carnotenſis apoſtolicæ ſedis Legati, Hugonis Altiſiodorenſis, Goſleni Sueſſionenſis, & Alviſi Atrebatenſis Epiſcoporum, ſpiritu ſancto cooperante, id fiat. Et quoniam te Deus in Regem eligi & ungi voluit ut ſponſam ſuam, ſanctam videlicet Eccleſiam proprio ſanguine ſuo redemptam, defenderes & ejus libertatem illibatam ſervares, per apoſtolica tibi ſcripta mandamus ac in remiſſionem peccatorum injungimus quatenus pravos illos Remenſium conventus quos compagnias vocant poteſtate regia diſſipes, & tam Eccleſiam quàm civitatem in eum ſtatum & libertatem in qua erat tempore egregiæ recordationis patris tui & fratris noſtri Rainoldi Archiepiſcopi nuper defuncti reducas, damna verò quæ Eccleſiæ & eccleſiaſticis perſonis à civibus ſunt illata eis facias reſtaurari. Bonum eſt tibi ut Deus in hoc ſeculo de te gaudeat defenſore quàm eum mala non corripiendo ſentias in futuro ultorem.

Reverendo Patri ac Domino Innocentio ſummo *Epiſt.* 18.
Pontifici Samſon divina propitiatione Remenſis Eccleſiæ humilis miniſter ſalutem & debitam in omnibus obedientiam. Pater ſancte, mandato & præcepto auctoritatis veſtræ obedientiam exhibere cupientes venerabilem confratrem noſtrum Atrebatenſem Epiſcopum & Abbatem ſancti Nicolai de Sylva Vendogii Sueſſionis ad noſtram evocavimus præſentiam, ut auditis hinc inde rationibus & diligenter inquiſitis, cauſam ipſorum ordine debito definiremus. Cùmque illi ante nos conveniſſent, Abbas dixit quòd Epiſcopus altare de Mirelli-monte monaſterio ſuo ſine judicio & juſtitia ſibi ablatum contra juſtitiam tenebat, & ideo inde reinveſtiri volebat. Epiſcopus reſpondit

altare illud monaſterio illius nec juſtè nec injuſtè fuiſſe ablatum, immo voluntariè fuiſſe redditum à prædeceſſore illius Simone Abbate, qui illud in manu Epiſcopi Roberti ſponte reddiderat pro conſcientia ſimoniæ quæ in eo facta fuerat, & paratus erat cauſam iſtam ponere in electis judicibus, ſi Abbas vellet. Abbas verò dixit quòd cauſam ipſam ſecundùm ordinem & tenorem litterarum auctoritatis veſtræ tractari concederet, & non aliter. Conqueſtus eſt etiam idem Abbas adversùs eundem Epiſcopum, dicens quòd altare de Batpalmis, quod monaſterium & ipſe tenuerat, poſtquam à curia veſtra rediit, Epiſcopus ſaiſiri fecit. Epiſcopus autem reſpondit quòd ideo altare illud ſaiſiri fecerat quia monachi qui altare illud tenebant procurationem ei dare noluerunt dum eſſet in parrochia illa. Abbas verò dixit quòd monachi illi in propriis domibus eum recipere & procurare voluerunt, ſed nolebant in conſuetudinem ducere ut in alienis domibus eum procurarent. Epiſcopus autem reſpondit quòd domus monachorum non erant aptæ neque ſufficientes ad ſe recipiendum & ſuos. His itaque auditis, conſilio reverendarum perſonarum quæ nobiſcum erant cauſam diſtulimus, præfigentes illis diem in qua nobis Remis præſentarentur & cauſa ipſa definiretur. Et hoc ideo fecimus ut interim pacem inter eos componere poſſemus. Die autem illis præfixa, uterque præſentiam ſuam nobis exhibuit. Tunc Abbas adversùs Abbatem de Hennin dixit quòd altaria de Montiniaco & Billi injuſtè tenebat, quia monaſterio ſuo abſque judicio & juſtitia ablata fuerant. Epiſcopus autem pro Abbate reſpondit quòd altaria illa nec juſtè nec injuſtè monaſterio illius fuerunt ablata, ſed à prædeceſſore illius Simone Abbate ſponte fuerant reddita in manu Epiſcopi

Roberti pro conſcientia ſimoniæ quæ inde facta fuerat. Addidit quoque quòd idem Abbas Simon, quia monachi ſui ei non conſentiebant ut altaria illa redderet ; aliquanto tempore abbatiam dimiſit & in longinquam regionem abiit. Verùm dum moraretur , aliquot monachi ſancti Nicolai ad prædeceſſorem noſtrum felicis memoriæ Radulfum Archiepiſcopum venientes eum exorare ſtuduerunt ut Abbatem ſuum revocaret, quia malebant altaribus illis carere quàm ſuo Abbate. Hanc autem petitionem fieri audierunt venerabilis confrater noſter Catalaunenſis Epiſcopus & Vrſio Abbas ſancti Dionyſii, qui cum Epiſcopo erant, & hoc teſtati ſunt. Adjecit etiam Epiſcopus quòd poſtquam Abbas ille reverſus fuit, altaria illa in manu Epiſcopi Roberti reddidit præſentibus quibuſdam monachis & etiam præſente Abbate qui nunc contra eum agit. Addidit quoque quòd quidam Presbyter vivit adhuc qui vidit ponderari & ſolvi decem marcas argenti de ſimonia illa. Hoc dum dicebat Epiſcopus, Abbas negabat hoc eſſe. His dictis , Epiſcopus ſumpta occaſione de hoc quod in litteris veſtris continetur , *Si aliquod privilegium per quod eadem altaria monaſterio ſancti Nicolai ablata ſunt factum apparuerit, nullum eidem Abbati in ſua juſtitia prajudicium faciat*, audientiam veſtram appellavit , timens , ut aſſerebat, ne privilegia ſua in hoc infringerentur & robur ſuum perderent. Subjunxit etiam Epiſcopus quòd Abbas auctoritatis veſtræ litteras per uſurpationem & falſam relationem à vobis impetraverat, & ideo appellabat. Audita autem appellatione, apoſtolicæ auctoritati debitam exhibentes reverentiam, ultra nequaquam proceſſimus , nec Abbati quicquam ultra reſpondere licuit. Pater beatiſſime , hæc eſt veritas hujus actionis. Faciat inde ſa-

pientiæ veſtræ diſcretio quod ſibi placuerit.

Epiſt. 19. Reverentiſſimo Patri & Domino ſuo Innocentio ſanctiſſimo Pontifici Gaufridus Dei gratia Catalaunenſis Eccleſiæ miniſter humilis cum devoto fideliſſimi filii affectu debiti famulatus obſequium. Reminiſci debet ſanctitatis veſtræ ſublimitas quantum ſe & ſua vobis expoſuerit filius veſter Dominus noſter Atrebatenſis Epiſcopus, dum apud eum fuiſtis. Et hoc quidem debuit & fideliter exhibuit; immo omnes debemus. Sed eò altiùs memoria tenenda ſunt quò altiùs perſonas ipſas commendat ſapientia, honeſtas, religio, & ſincerus circa vos affectus. Non enim data, ſed à quibus proficiſcantur, conſideranda ſunt. Et ecce Abbas ſancti Vedaſti, qui me & ipſo nondum Epiſcopis, præſentibus & aliis religioſis Abbatibus & perſonis, in manu Domini noſtri Remenſis Archiepiſcopi abbatiam ſuam ea conditione ſub fidei interpoſitione refutavit quòd ſi teſtimonio & conſilio noſtro & aliorum religioſorum Abbatum vitam ſuam abſque dilatione non corrigeret & abbatiam ſuam non ordinaret, abſque reclamatione ab adminiſtratione abbatiæ ſuæ ceſſaret, quia verò Epiſcopus eum ad id ad quod voto ſe adſtrinxerat teſtimonio religioſorum virorum adversùs Abbatem conclamantium cogere nititur, ad præſentiam veſtram procaciter invitavit, tanquam ibi inventurus irreligioſitati ſuæ reclinatorium unde poſt Deum virtus religionis ſumit exordium. Scimus quidem quia bona & ſincera eſt voluntas ipſius Epiſcopi, ſed longè veſtra ſincerior. Vnde ſecuriùs majeſtati veſtræ humilitas noſtra preces effundit ne religionis deſiderium inordinata diſſolutione confundi patiamini, ſed abſque dilatione dignum Deo & Eccleſiæ paſtorem ſubſtitui præcipiatis. Valete.

Reverendo Domino & Patri ſuo Innocentio Dei gratia univerſæ Eccleſiæ Pontifici ſummo A. ſancti Sepulchri miniſter indignus ſpiritum conſilii & fortitudinis. Quoniam in omnibus cauſis veritas requirenda eſt & teſtimonium perhibendum veritati, quia multum confert cauſatum commoditati, ideo de his quæ vidimus & audivimus in ſynodo Atrebatenſi veritatem paternitati veſtræ notificamus, & veritatis ſubſcriptæ teſtes ſumus. Taliter enim ibi actum eſt. Venerabilis Epiſcopus Atrebatenſis, cùm in ſynodo ſua reſideret & de eccleſiaſticis negotiis ſatis honeſtè tractaret, ecce Walterus Abbas ſancti Vedaſti cum turba monachorum, Militum, laicorum, non modeſtè, ſed minùs honeſtè, ſanctam ſynodum introiit, & ſtatim, antequam reſideret, de cauſa ſua agere incepit. In ipſo autem principio cauſæ illius, cùm nondum tria vel quatuor verba prædixiſſet, quidam monachus Robertus nomine ex adverſo ſtans Walterum Abbatem ſuum de ſimonia voce & ſcripto accuſare cœpit. Turba igitur quæ cum Abbate venerat, audita accuſatione de ſimonia, valde turbata, violenter commovetur, commota ab impetu ſuo nullatenus revocatur. Quid plura? Itur in Robertum, tenetur, diſtrahitur, & à quodam Milite ſatis inhoneſtè opprimitur, ita ſcilicet ut veſtis illius turpiter dirumperetur. Cùm verò tanta eſſet perturbatio, vidi alium Militem qui abſtracto cultello ac tumido delitigans ore, prout mihi videbatur, prædicto Roberto & aliis monachis qui Abbatem ſuum Walterum accuſare volebant graviſſimè minabatur. Poſtea magnus in Eccleſia Dei tumultus factus eſt, tum quia Caſtellanus armatus veniens in ipſam ſynodum cum turba plurima intrare conaretur, tum quia ſervientes Epiſcopi ad defendendam ſynodum armati prope- Epiſt. 10.

rarent ut perſonas quæ ibi aderant ab omni periculo tuerentur. Non eſt autem prætermittendum quòd Serlo ſancti Luciani venerandus Abbas, qui cum Priore ſancti Martini ad reformandum ibidem ordinem ex præcepto apoſtolicò, ſicut didicimus, venerat, à quodam monacho Roberto nomine, ſcilicet Brugenſi, mali odoris & famæ peſſimæ, ad dedecus noſtrum & totius Eccleſiæ ſit tentus & in terram turpiter projectus & à quampluribus ſuper eum gradientibus ſatis inhoneſtè ſit conculcatus. Hujus rei teſtes ſumus. Videat igitur diſcretio veſtra quid ſuper his agendum ſit. Valete. Spiritus conſilii vobiſcum.

*Epiſt.* 21. Amantiſſimo Patri & Domino Dei gratia ſummo Pontifici Innocentio Bernardus Clarevallenſis vocatus Abbas modicum id quod eſt. Nec novum nec mirum eſt humanum animum poſſe falli vel fallere &c. *ut in epiſtola* 339. *ſancti Bernardi ex poſtrema editione viri clariſſimi Johannis Mabillonii uſque* qui ſunt in circuitu ejus. Giraldum loquor monachum ejus, qui priuſquam veniret ad vos recenter erat deprehenſus in crimine. Spiritus veritatis det vobis dividere lucem à tenebris, det vobis reprobare malum & eligere bonum.

*Epiſt.* 22. Reverentiſſimo Domino & Patri Dei gratia venerabili Papæ Innocentio P. Præpoſitus, N. Decanus, cum reliquis fratribus Capituli beatæ Mariæ Atrebatenſis Eccleſiæ ſubjectionis debitum & devotarum ſuffragia orationum. Sicut occultari decet quæ mendacii ſunt & falſitatis, ſic procul dubio credimus inveſtiganda & in medium proferenda quæ juſtitiæ ſunt & veritatis, ne ſimplex puri judicis oculus alicujus ſuſurronis lingua pro certis dubia, pro veris falſa propinans in ſiniſtrum flectatur, ſed per ſemitam juſtitiæ gradiens, veritatis medullam inoffenſo viſu rimetur. Atrebatenſis

Eccleſia

Eccleſia diu captivata, tandem Dei miſeratione & venerabilium prædeceſſorum veſtrorum perſpicaci diſcretione à faucibus leonum eruta exultavit in libertatis ſtatu ſolidata, ſed poſtea per proprii paſtoris & miniſtrorum ejus negligentiam, ne dicamus malitiam, multis reddituum ſuorum commodis quorundam violentorum manibus gemit furtim denudata; inter quos V. de Silva Vedogii Abbas altare de Batpalmis ſibi uſurpare contendit, & contra aſſenſum Capituli noſtri ab Eccleſia noſtra alienatum ſe poſſediſſe dicit. Cùmque eum prædictæ Eccleſiæ inveſtituram à Domino Epiſcopo repoſcentem audiſſemus, ipſum ad audientiam veſtram appellavimus; ne furtivam poſſeſſionem in perpetuam dominationem revocaret. Sumpta inde occaſione Abbas injuriam injuriæ accumulans, ne ob multitudinem beneficiorum Eccleſiæ noſtræ parum moleſtus videretur, pace ſua dixerimus, antiquam Eccleſiæ ſuæ infamiam & quaſi ſopitos ſimoniacæ pravitatis calles detegendo, litteris à veſtra majeſtate falſa delatione acquiſitis Dominum Epiſcopum noſtrum vexare cœpit. Epiſcopus autem eum ad præſentiam veſtram invitavit, certus quòd ibi & fructum juſtitiæ perciperet & falſam Abbatis delationem juvante Deo evacuaret. Eapropter ſanctitatis veſtræ manſuetudinem exoramus quatenus Eccleſiam noſtram, novam adhuc plantam, piis prædeceſſorum veſtrorum manibus plantatam, nondum perfectè radicatam, ſuſtentationis & gratiæ veſtræ rore perfundere dignemini, & eam in jure ſuo nullatenus ſinatis minui, quatenus ſub alarum veſtrarum protectione incrementum accipiat & ſuper tanti patrocinii petram fundata deinceps inconcuſſa permaneat. Valeat ſanctitas veſtra, cariſſime Pater.

Epiſt. 23. Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Litteras à tua fraternitate tranſmiſſas recepimus,& quod de conſanguinitate inter cariſſimi filii noſtri Stephani illuſtris Bleſenſis Comitis filium & filiam nobilis viri Theodorici Flandrenſis Comitis in eis continebatur diligenter expendimus. Verùm quoniam Epiſcopos Galliæ in juſtitia & obſervatione mandatorum ſedis apoſtolicæ tepidos invenimus ; & idem filius noſter ...... Comes in cauſa matrimonii R. de Perona omnino inordinatè & contra juſtitiam ab ipſis tractatus eſt , cauſam ipſam judicio ſedis apoſtolicæ diximus reſervandam. Si verò tu ipſe vel quiſlibet alius in cauſa canonicè procedere volueritis , proxima Dominica qua cantatur *Iſti ſunt dies* vos conſpectui noſtro præſentetis , ut in utriuſque partis præſentia cauſam ipſam diligenter inquirere & quod canònica æquitas dictaverit exinde ſtatuere valeamus. Datum Laterani VIII. Idus Novembris.

Epiſt. 24. Lucius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi & Miloni Morinenſi Epiſcopis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Nobilis vir Walterus de Verdone per nos ab Hieroſolymis rediens queſtus eſt quòd parrochiani veſtri , poſtquam Hieroſolymitanum iter incepit , terram ſuam deprædati ſunt & plurima damna ſibi intulerunt. Ideoque , quoniam poſſeſſiones & bona eorum qui devotionis intuitu Hieroſolymam proficiſcuntur ſub ſanctæ Dei Eccleſiæ protectione conſiſtunt , per apoſtolica vobis ſcripta mandamus quatenus eoſdem parrochianos veſtros , de quibus nobis conqueſtus fuerat , ſtudioſiùs moneatis ut damna poſtmodum ſibi illata cum integritate reſtituant ; quòd ſi contemptores extiterint,

canonica eos cenſura coërceatis. Datum Ceperani xv. Kal. Iulii.

Lucius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Litteras tuas debita benignitate ſuſcepimus, utpote quia perſonam tuam ante pontificale officium vera in Domino caritate dileximus, & nunc ampliori affectu diligere volumus & in quibus ſecundùm Deum poſſumus honorare. Tua itaque intereſt tam in pace inter cariſſimos filios noſtros Ludovicum Francorum Regem & Theodoricum Comitem componenda & aliis quæ ad honorem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſpectare cognoveris ſtudiosè intendere, ut Deus exinde honoretur, & eadem mater tua ſancta Romana Eccleſia de tuis bonis actibus gratuletur. Datum Laterani VI. Kal. Ianuarii. *Epiſt. 25.*

Lucius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Lator præſentium, ſicut accepimus, juvenis eſt & boni teſtimonii & in litterarum ſcientia eruditus, & Atrebatenſi Eccleſiæ honeſtè deſervire poteſt. Ideoque, quoniam cum venerabili fratre noſtro Imaro Tuſculano Epiſcopo aliquandiu bene converſatus eſt, per præſentia ſcripta dilectioni tuæ rogando mandamus quatenus pro beati Petri & noſtra reverentia in eadem Eccleſia præbendam ei tribuas. Datum Laterani IIII. Kal. Iunii. *Epiſt. 26.*

Lucius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Alviſo Atrebatenſi & Nicolao Cameracenſi Epiſcopis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Nobilis vir Ebrardus de Britolio per nos ab Hieroſolymis rediens ſignificavit nobis quòd quandam ſuam conſanguineam, filiam videlicet Thomæ de Marna, contra prohibitionem *Epiſt. 27.*

Epiſcopi & Eccleſiæ Belvacenſis ſibi copulare præſumpſerit; qua præſumptione & ipſe ab eodem Epiſcopo eſt excommunicationis vinculo innodatus, & terra ſua divinis officiis interdicta. Tandem vero & illam dimiſit, & aliam, ſicut aſſerit, ſibi legitimo matrimonio copulavit. Ad cujus rei aſſertionem in prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ & noſtra etiam præſentia, cùm Hieroſolymam tenderet, teſtes producere paratus fuit; quos idem prædeceſſor noſter in alterius partis abſentia recipere noluit, ſed cauſam ipſam veſtræ diſcretioni cognoſcendam & terminandam commiſit. Cujus nos veſtigiis inhærentes per apoſtolica ſcripta vobis mandamus quatenus infra quadraginta dies poſtquam præſentia ſcriptà ſuſceperitis, tam ipſum quàm eandem mulierem, videlicet filiam Thomæ, ante veſtram præſentiam evocetis, & cauſam ipſam hinc inde ſtudioſiùs inquiratis. Si verò conſanguinitas inter ipſos per idoneos teſtes probata fuerit, & ipſum contra prohibitionem Epiſcopi & Eccleſiæ Belvacenſis eam duxiſſe & propter hoc terram ſuam interdictam & excommunicatam fuiſſe conſtiterit; ipſum ab ejuſdem mulieris querimonia omnino abſolvatis, & matrimonium quod cum altera contraxit propter hoc de cetero nullatenus impediatis. Verùm ſi quis ex vobis neceſſitate qualibet emergente intereſſe non poterit, alter adſcitis ſecum diſcretis & ſapientibus viris nihilominus cauſam audiat & ſupradicto modo diffiniat. Datum XVI. Kal. Iulii.

*Epiſt. 28.* Reverendo Patri & Domino Lucio ſummo Pontifici Sanſon divina propitiatione Remenſis Eccleſiæ humilis miniſter & Ioſlenus Dei patientia Sueſſionenſis vocatus Epiſcopus ſalutem & debitam in omnibus obedientiam. Pater ſancte, inter venerabilem confratrem noſtrum Atrebatenſem

Epiſcopum virum ſapientem & religioſum & Abbatem ſancti Nicolai controverſia longo jam tempore ventilata eſt, nec eam in partibus noſtris terminare potuimus. Idcirco beatiſſimæ paternitatis veſtræ ſanctitatem cum humili ſupplicatione exoramus quatenus illam auctoritate veſtra diffiniatis & bonam pacem inter eos componere dignemini. Perſona enim Domini Atrebatenſis Epiſcopi in eccleſiaſticis negotiis plurimùm neceſſaria eſt & ab omnibus bonis valde honoranda. Omnipotens Dominus ſanctitatem veſtram nobis & Eccleſiæ ſanctæ conſervet incolumem.

Domino & Patri ſuo Lucio Dei gratia univerſali Papæ Alviſus eadem gratia Atrebatenſis miniſter humilis ſpiritus ſancti refoveri dulcedine. Quoniam prævia veritatis ſerie faciliùs pervenitur ad emolumentum juſtitiæ, negotium inter Guidonem Nigellenſem & Balduinum Albiniacenſem parrochianos noſtros habitum, prout ſummatim perſtringere potuimus, diſcretioni veſtræ, pater ſanctiſſime, inſinuamus. Guido filium, Balduinus filiam habuit, quos placuit parentibus matrimonii connecti copula, ut quæ ab antiquo inter patres pro fratre jam dicti Guidonis interfecto pullulaverant inimicitiæ compactis nuptiis terminarentur in ſobole. Nos verò multò ante ab eorum contribulibus intellecto cognationis gradu quo illicitum erat inter prædictos pueros matrimonium contrahi, ſponſalia fieri interdiximus. Balduinus & uxor ejus cùm filio id diù poſtea in plena ſynodo confeſſi ſunt, abſolvi inde poſtulantes ſacramento penes Guidonem quo adſtricti fuerant quòd cognationem non accuſarent nec proferrent, nec aliquo machinamento divortium illius confœderationis quærerent. Cùm ergo de tota parentela nemo procederet qui cognationis *Epiſt. 29.*

lineam accuſaret, & nos ad id probandum non ſufficeremus, precibus fatigati, minis & contumeliis affecti, bannis tamen tunc priùs factis, ſponſalia fieri permiſimus. Multo pòſt tempore quidam eorum contribules cognationem probare parati, eam ſcripto & voce accuſaverunt. Balduinus filius Guidonis in cauſam vocatus, quia accuſatores nuptias illas ſcientes in eadem provincia extiterant, & accuſationi aliquo temporis ſpatio ſuperſederant, eis ſuper hoc niſi judicio reſpondere noluit uxore etiam ſua, quam ſibi ablatam eſſe dicebat, antequam cauſam ſeparationis ingrederetur reinveſtiri petiit, & ita ſe quod ratio dictaret facturum promiſit. Ad hoc puella inquit quòd ipſa Balduino reddi non debuit, eò quòd eam parvulam ſub cuſtodia patris ejuſdem Balduini relictam clam nondum nubilem & ſponſalia non intelligentem duxerat. quod ſe probaturam dicebat. Creſcente verò ætate dum quid eſſet intellexit, illicitum execrata thorum, ne dicamus matrimonium, nolens ampliùs cognato ſuo carnali communicare contubernio, ad ſinum parentum confugit. Balduinus reſpondit illam in deſponſatione nubilem fuiſſe & nuptiis in conſpectu totius Eccleſiæ factis aſſenſum præbuiſſe, quin etiam poſtquam ad annos diſcretionis venit eam multoties viſitatis parentibus ultrò ad ipſum rediiſſe, inde quicquid poſceret ratio aſſerens ſe facturum eſſe. Cùm die ſtatuto ſuper auditis dari ſententia debuit, Balduinus Albiniacenſis, quia Guido cum multitudine armatorum militum præcedenti, ut aſſerebat, die ante caſtellum ſuum, quaſi ipſum aſſulturus, infra treugas venerat, & ipſe hoſtium ſuorum veritus inſidias, ulteriùs in curia noſtra, ut dixit, cauſam hanc filiæ ſuæ proſequi non audebat, audientiam veſtram, pater

benigne, appellavit, ſperans forſitan veſtra præſentia ab omni oppreſſionis relevari moleſtia. Tenorem negotii quod audivimus & cognovimus, ubique veritati inſiſtentes, recenſuimus. Quod reſiduum eſt veſtræ æquitatis cenſuræ relinquimus. Pacis copiam & vitæ incolumitatem det vobis Deus ſalutaris noſter.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Bartholomæo Laudunenſi Epiſcopo & dilecto filio V. Abbati ſancti Dionyſii Remenſis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Fraternitati veſtræ non extat incognitum quoniam ſicut redemptor noſter pax & veritas, ita pacem & veritatem admonuit diligendam. Conſtat itaque ipſum à Deo diligi qui veritatem quæ Deus eſt præſto eſt confiteri. Vt igitur ſuper controverſia quæ inter Alviſum Atrebatenſem Epiſcopum & G. ſancti Nicolai Abbatem diutius agitata eſt debitus contentionis finis imponatur, per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ vobis præcipiendo mandamus quatenus veritatem quam de ipſo negotio noviſtis in præſentia venerabilium fratrum noſtrorum Ioſleni Sueſſionenſis & Milonis Morinenſis Epiſcoporum plenè pronuntietis. Datum Viterbii III. Kal. Maii. *Epiſt. 30.*

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Et litteris & viva voce nobis ſignificaſti quòd quidam parrochiani tui, Balduinus videlicet de Riſpens & Matildis de Albiniaco, contra prohibitionem tuam auſu temerario matrimonium contrahere attentaverunt; ſuper quo cùm ad exequendam juſtitiam ante tuam forent evocati præſentiam, pars viri armata manu tuo ſe conſpectui præſentavit, & antequam cauſam ingrederetur, muliere quam *Epiſt. 31.*

contra prohibitionem Epiſcopi duxerat reinveſtiri poſtulavit. in quibus altera pars ſe gravari præſentiens, ad ſedem apoſtolicam appellavit, & ſtatuto termino, videlicet *Lætare Hieruſalem*, nuntium ſuum ad noſtram præſentiam deſtinavit. Pars viri nec venit nec excuſationem prætendit. Quia igitur de abſentia lucrari non debet, per apoſtolica tibi ſcripta mandamus ut cauſa ipſa in eodem ſtatu permanente, utramque partem ante tuam evoces præſentiam, & abſque ulla reinveſtitione cauſam ipſam hinc inde diligenter audias & remota appellatione canonicè diffinias. Quòd ſi ordine judiciario ſeparatio ipſa fuerit confirmata, quod pro dote illius mulieris viro datum eſt, ſicut juſtitia exigit, integrè reſtitui facias. Si verò quælibet pars ſe contumaciter abſentaverit, canonicam de ipſis juſtitiam facias. Datum Viterbii x. Kal. Maii.

*Epiſt.* 32. Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei G. Abbati ſancti Nicolaï de Vedogio ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cùm te ipſum aſſeras paupertate gravari, miramur plurimùm quòd modis omnibus elaboras ut pauperior fias. A tua namque non debuit excidiſſe memoria quòd controverſiam quæ inter te & ſacerdotem de Batpalmis agitatur venerabili fratri noſtro Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo viva voce commiſimus continuandam; in cujus præſentia, cùm ſecundùm voluntatem tuam rem non procedere vidiſſes, ſicut ab eodem fratre noſtro accepimus, ſola ſubterfugii & fruſtratoriæ dilationis cauſa prædictum ſacerdotem ad ſedem apoſtolicam iterum appellaſti. Quia igitur noſtri officii eſt injuſtè gravatis paternè providere, per apoſtolica tibi ſcripta præcipiendo mandamus quatenus cùm à prædicto fratre noſtro fueris evocatus, remota occaſione præſen-

tiam ejus adeas, & ſi memoratus ſacerdos duobus vel tribus idoneis teſtibus probaverit quòd prædeceſſores ſui ſacerdotes quartam partem preſbyteratus de Batpalmis tenuerint, tu omni appellatione remota ipſam quartam partem quietè ipſum de cetero habere permittas, & damna quæ exinde ſibi te intuliſſe probaverit cum integritate reſtituas. Alioquin nullatenus præterire poterimus quin de fruſtratoria dilatione tua dignam juſtitiam faciamus. Datum Viterbii XVII. Kal. Septembris.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Super mobilitate & levitate quam Abbatem ſancti Nicolai de Vedogio in tua præſentia oſtendiſſe tuis nobis litteris ſignificaſti profectò dolemus & religioni contrarium minimè eſſe dubitamus. Recordamur ſiquidem quoniam controverſiam quæ inter Abbatem præfatum & ſacerdotem latorem præſentium agitatur viva voce fraternitati tuæ hoc modo commiſimus terminandam, ut videlicet ſi ſacerdos duobus vel tribus teſtibus idoneis in præſentia veſtra probaverit quòd quartam partem presbyteratus de Batpalmis prædeceſſores ſui ſacerdotes ex conſuetudine Eccleſiæ tenuerint, ipſam quartam partem eundem ſacerdotem quietè habere faceres. Quod cùm juxta mandatum noſtrum effectui mandare voluiſſes, præfatus Abbas, non oppreſſionis, ſed, ſicut aſſeris, ſola ſubterfugii cauſa ſacerdotem ipſum ad audientiam noſtram iterum appellavit. In qua ſiquidem appellatione licèt extraordinariè proceſſeris, quia tamen ex apoſtolicæ ſedis reverentia ſententiam diſtuliſti, devotionem tuam in Domino collaudamus. Verùm quoniam ille de fruſtratoria dilatione & prava deliberatione *Epiſt.* 33.

ſua lucrari non debet, ipſum negotium denuo diſcretioni tuæ remittimus, per apoſtolica tibi ſcripta mandantes ut aſſumptis tecum prudentibus & diſcretis viris, & maximè venerabili fratre noſtro Milone Morinorum Epiſcopo, utramque partem ante tuam evoces præſentiam; & ſi ſacerdos, quemadmodum ſuprà dictum eſt in præſentia tua probaverit, de ipſa quarta parte, omni appellatione remota, ipſum vice noſtra inveſtias, & quæ de ipſa parte quarta ablata ſibi eſſe probaverit cum integritate reſtitui facias. Datum Viterbii XVII. Kal. Septembris.

*Epiſt.* 34. Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum Regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Nobilitatis tuæ litteras per venerabilem fratrem noſtrum Alviſum Atrebatenſem Epiſcopum religioſum & honeſtum virum debita benignitate ſuſcepimus, & preces tuas pro ipſo libenter admiſimus. Super his autem quæ de bonis juventutis tuæ initiis ab ipſo & aliis religioſis viris accepimus paterno affectu gaudemus, & ut de ſurſum à patre luminum, à quo bona cuncta procedunt, in bono initio tibi perſeverantia tribuatur Dominum deprecamur. Tu itaque, dilecte in Domino fili, præfatum fratrem noſtrum pro beati Petri & noſtra reverentia de caro cariorem habeas, atque Eccleſiæ & eccleſiaſticis perſonis regni tibi à Domino commiſſi, ſicut & decet regiam excellentiam, honorem & reverentiam exhibeas. Super hoc autem quod ex noſtra parte tibi ſecretiùs intimabit ipſum tanquam me præſentem audias & opere compleas. Datum Viterbii III. Kalend. Maii.

*Epiſt.* 35. Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem

& apoſtolicam benedictionem. Controverſia quæ inter te & Hermarum Presbyterum ſuper pecunia quam frater ſuus tibi furto abſtulerat, & tu ab ipſo requirebas, agebatur tam litterarum Capituli tui atteſtatione quàm ejuſdem Presbyteri & nuntiorum tuorum viva relatione diligenter attendimus. Auditis igitur utriuſque partis rationibus, & ſcriptis ſtudioſè inſpectis, de fratrum noſtrorum conſilio judicavimus ut idem Presbyter ſalvo honore & ordine ſuo eandem pecuniam, ſicut juravit, tibi reſtituat, tu verò, quia eundem Presbyterum abſque gravamine ad ſedem apoſtolicam appellaſti, rationabiles expenſas viæ ſibi reſtituas. Datum apud civitatem Caſtellanam Kal. Aprilis.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Godeſcalco Atrebatenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Non eſt in homine via ejus. Cor enim hominis diſponit viam ſuam, Dominus autem dirigit greſſus illius. Quid enim olim ſumma cum inſtantia expetieris reminiſcimur, & quòd te divina dextera ſubvexerit cùm lætitia & gratiarum actionibus intuemur. Quod enim ab eo nexu quo puſilli gregis curæ tenebaris adſtrictus abſolvi ſummopere poſtulabas, eo faciente ſub quo curvantur qui portant orbem arctiori & fortiori ligamine meruiſti ad infiniti populi cuſtodiam religari. A Domino factum eſt iſtud & acceptum in oculis noſtris. Ipſe quidem dat nivem ſicut lanam, dum illi qui ad pedes Domini cum Maria reſidere deſiderant Domino impellente ad refectionem populorum Marthæque miniſteria reflectuntur. Vnde commiſſam tibi arcam inter has undas pelagi ad quietis portum tanto meliùs confidimus perducendam quanto certiùs opinamur rectorem ei proviſum qui juxta *Epiſt. 36.*

verbum Apoſtoli, in verbo, converſatione, caritate, fide, & caſtitate ſuorum exemplum eſſe valeat ſubditorum. De cetero ex parte dilectorum filiorum noſtrorum Abbatis & fratrum ſancti Vedaſti querelam accepimus quòd ſuggeſtione clericorum tuorum eos contra tenorem privilegiorum quæ à ſede apoſtolica meruerunt & antiquam conſuetudinem aggravare contendis. Significaverunt etiam nobis ſe capellam quandam parrochialem habere quæ parrochianos ſuos præ ipſorum multitudine capere non ſufficiat. Vnde poſtulant ut quibuſdam eorum, illis ſcilicet qui viridarium & hortum ipſorum fratrum non à multis temporibus inhabitare cœperunt, ad quendam alteram capellam ſuam, proprio ibi Presbytero conſtituto, liceat te connivente tranſire, jure tuo in ea, ſicut in altera, tibi pleniter conſervato. Quia igitur quanto altiùs aſcendiſti, tanto & commiſſorum utilitatibus imminere & religioſorum petitionibus faciliorem te convenit præſtare conſenſum, per præſentia ſcripta fraternitati tuæ mandamus quatenus eos contra tenorem privilegiorum noſtrorum & antiquam conſuetudinem nequaquam aggraves, ſi verò dicta eorum veritate nitantur, illos qui viridarium & hortos ipſorum inhabitant ad alteram ſuam capellam tranſire permittas, in qua jus tuum, ſicut & in iſta, tibi pleniter conſervetur. Si verò aliquid eſt quod contra eos tibi credas poſſe competere, ante nobis illud intimare procures, & nos quod tuum eſt auctore Domino conſervabimus.

*Epiſt. 37.* Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Guerrico Abbati ſancti Vedaſti ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ordo rationis expoſitio & iuſtitiæ depoſcit integritas ut ſic noſtra jura ſtudeamus inconcuſſa ſervare quòd fratri-

bus noſtris Epiſcopis ſuam juſtitiam nullatenus videamur auferre. Eapropter, juxta quod prædeceſſor noſter bonæ memoriæ Innocentius Papa prædeceſſori tuo mandaſſe dignoſcitur, & nos devotioni tuæ mandando præcipimus quatenus venerabili fratri Godeſcalco Atrebatenſi Epiſcopo obedientiam tuam promittas, & de his quæ ab Atrebatenſi Eccleſia poſſidere dignoſceris debitam reverentiam & ſubjectionem exhibeas. Præterea idem frater noſter nobis conqueſtus eſt quòd decem ſolidos quos prædeceſſor tuus pro Botelgeria ſingulis annis ſupradicti fratris noſtri prædeceſſori exſolviſſe noſcitur ipſi contra juſtitiam auferas. Ideo per præſentium tibi auctoritatem mandamus quatenus, ſi verum eſt quod nobis propoſuit ſupradictus, eidem fratri noſtro cum integritate reſtituas.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Sanſoni Remenſi Archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ratio perſuadet & fraternæ debitum caritatis nos compellit omnibus & maximè fratribus noſtris Epiſcopis benignum ſolatium miniſtrare. Veniens ſiquidem ad noſtram præſentiam venerabilis frater noſter Godeſcalcus Atrebatenſis Epiſcopus adversùs nobilem virum Theodoricum Flandriæ Comitem in auribus noſtris querelam depoſuit quòd homines ſuos in villa quæ Mareolum dicitur ipſi contra juſtitiam auferat, & jam ſæpius requiſitus à ſua non velit præſumptione deſiſtere. Super quo eidem Comiti & litteras direximus, & tuam fraternitatem ut ipſum à prædicti fratris noſtri inquietatione ceſſare commoneas attentiùs duximus incitare. Per præſentia itaque ſcripta fraternitati tuæ mandamus quatenus ſi ſupradictus Comes à te commonitus memorato fratri noſtro ſuos ho- *Epiſt.* 38.

mines reddere noluerit & ab ipſius infeſtatione deſiſtere, tam in perſonam quàm in terram ejuſdem Comitis tantam præſumptionem attentiùs ſtudeas vindicare. Præterea, quoniam, ſicut ex ipſius fratris noſtri narratione nobis innotuit, ipſum pro tui officii debito diligas & honores, gratum nobis eſt, & ut de cetero pro beati Petri & noſtra reverentia caritatis affectu eundem fratrem noſtrum propenſiùs diligas quamplurimum tuam fraternitatem rogamus.

*Epiſt.* 35. Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ſanctimonialibus Dinyacenſibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quòd vos apoſtolicæ benedictionis alloquio ſalutamus, non ex veſtris meritis fieri, ſed ex apoſtolicæ ſedis conſueta benignitate credatis. Non enim de converſatione veſtra nobis talia referuntur quæ noſtrum animum incitent ut vobis apoſtolicæ benedictionis gratiam conferamus; quoniam, ſicut relatione quorundam audivimus, ita laxis habenis poſt veſtra deſideria curritis ut veſtri voti memoria videatur à vobis penitùs excidiſſe & videamini retrorſum abire, cùm ad anteriora deberetis totis viribus anhelare. Sanè caritatis igniculus, qui fomes & nutrimentum honeſtatis eſſe dignoſcitur, peccatis exigentibus adeo in vobis refriguit quòd monaſterium veſtrum tam in ſpiritualibus quàm etiam in temporalibus eſt plurimùm imminutum. Nos igitur, quoniam ſtatum veſtrum in melius cupimus auxiliante Domino reformari, venerabili fratri noſtro Godeſcalco Atrebatenſi Epiſcopo, de cujus utique honeſtate atque religione confidimus, quoniam in his pleniùs inſtructus eſſe dignoſcitur, dedimus in mandatis ut gratam Deo religionem in vobis ſtudeat reformare & monaſterium veſtrum ad frugem melioris vitæ reducere. Ideoque per præſentia vobis

ſcripta mandamus atque præcipimus quatenus in his quæ ad emendationem vitæ veſtræ & correctionem monaſticæ diſciplinæ ſpectaverint ſupradicto fratri noſtro humilitate debita pareatis & ipſius monita & ſalubria mandata benignè ſuſcipiatis & irrefragabiliter obſervetis; ſcientes quià ſi de cetero ſalubribus monitis ipſius contempſeritis obedire, nos ſententiam quam propter hoc in vos ipſe dictaverit auctore Deo ratam habebimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum Nonis Februarii.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis hominibus majoribus & minoribus Duacenſibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cùm univerſalis Eccleſiæ ſit nobis cura commiſſa, oportet nos omnium ſollicitudinem gerere & filios ipſius qui à ſemita rectitudinis deviare noſcuntur ad viam veritatis attentiùs revocare. Venientis ſiquidem ad noſtram præſentiam venerabilis fratris noſtri Godeſcalci Atrebatenſis Epiſcopi narratione accepimus quòd debitam reverentiam ſicut patri & Epiſcopo veſtro ipſi exhibere non vultis, & cùm aliquam culpam committitis, ab eo vocati ad ipſum venire auſu temerario recuſatis, immo cujuſdam veſtræ inſtitutionis occaſione, cùm veſtro debueratis capiti unanimiter adhærere, ipſum caput relinquitis, & ab eo ſeparari nitimini, ſine quo nequaquam vivere poteſtis. Sine capite namque membra vegetari non poſſunt, etiamſi alicujus capitis membra eſſe fortè ab aliquibus videantur. Membra itaque ſuo debent capiti adhærere, à quo & vitam recipiunt, & ſine quo vivere nullatenus poſſunt. Vt autem vos doctrinam ſalutis à capite veſtro percipere valeatis, ut etiam veſtrum caput de impenſa vobis doctrina poſſit præmium obtinere, univerſitati veſtræ per præ- *Epiſt. 40.*

ſentia ſcripta mandamus & mandando injungimus quatenus ſupradicto fratri noſtro ſicut patri & animarum veſtrarum Epiſcopo debitam reverentiam & obedientiam deferatis, & ad ipſum, cùm pro corrigendis exceſſibus fueritis evocati, accedere nullatenus contemnatis; ſcientes quia ſi aliquis veſtrum ipſi contumax & rebellis extiterit, & ab eo vocatus ejus præſentiam adire contempſerit, ſententiam quam idem frater noſter propter hoc dictaverit in eum nos auctore Deo ratam & firmam habebimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum Nonis Februarii.

*Epiſt.* 41. Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis clero & populo Atrebatenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quando inter prælatos atque ſubjectos tanta eſt unio caritatis quòd & prælati ſubjectis quæ ſalubria ſunt ſollicita attentione proſpiciunt, & ſubjecti prælatis ſe in omni obedientia & humilitate ſubmittunt, tunc Eccleſia Dei procul dubio ſuo curſu dirigitur & tranquilla pace atque jucunditate lætatur. Venientem itaque ad apoſtolicæ ſedis clementiam venerabilem fratrem noſtrum Godeſcalcum Epiſcopum veſtrum debita benignitate recepimus, & quandiu inter nos commoratus eſt inter fratres & coëpiſcopos noſtros ipſum præcipuè pro ſuæ honeſtatis reverentia fraterna caritate tractavimus. Et quoniam de ſtatu commiſſæ ſibi Eccleſiæ quædam ad noſtram audientiam pervenerant quæ nec nos nec eum in requiſitione ſui & in correctione negligentes eſſe permittunt, viva ei voce injunximus ut ad eorum emendationem & conſervandam in eadem Eccleſia honeſtatem & religionem ita promptus & diſtrictus exiſtat ut & in his ipſum ſuum officium compleviſſe appareat, & animum noſtrum ulteriùs nulla exinde ſiniſtra fama perturbet.

turbet. Inter cetera enim idem frater nobis ſuggeſſit quod non ſine grandi gemitu noſtri cordis referimus. Nuntiavit ſiquidem nobis quòd adeo quorundam pravorum in commiſſa ſibi Eccleſia malitia creverit ut hæreticæ ſint pravitatis laqueo irretiti, qui etiam non verentur cum quibuſdam aliis tendiculas hæreticorum extendere ut ſuæ perditionis plures ſocios habeant & ſecum multorum animas condemnent. Sanè illis eccleſiaſticæ ſeveritatis rigor eſt diſtrictiùs opponendus. Et ideo ſententiam quam in eos prædictus frater noſter Epiſcopus veſter religioſorum virorum conſilio promulgaverit nos auctore Deo ratam habebimus, & ut ipſam firmiter obſervetis vobis omnino injungimus. Quia igitur, ſicut idem frater noſter à nobis & de cura commiſſi ſibi gregis & de imminentia ſui officii fuit propenſiùs exhortandus, ita vos ad ipſius obedientiam & venerationem noſtrarum litterarum eſtis admonitionibus exhortandi; eumdem fratrem noſtrum ad Eccleſiam ſuam & ad vos cum ſedis apoſtolicæ ac litterarum noſtrarum proſecutione ducente Domino remeantem univerſitati veſtræ duximus attentiùs commendandum, per præſentia vobis ſcripta mandantes quatenus eum reverenter & honeſtè recipiatis & filialem ei reverentiam & honorem jugiter exhibentes, tam de his quæ ſuprà dicta ſunt quàm de aliis quæ in vobis fuerint corrigenda humiliter ſalubribus præceptis ejus obediatis; quatenus & ipſe pro impenſo vobis gubernationis officio perpetuæ coronam gloriæ valeat Domino donante percipere, & vos obedientiæ merito ad gaudia æternæ felicitatis poſſitis cum eo pariter introire. Datum Romæ apud ſanctum Petrum Nonis Februarii.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dile- *Epiſt.* 42.

ctis filiis Canonicis Atrebatenſis Eccleſiæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Sicut mater carnalis à propriis filiis quos ſtuduit enutrire ſuſtentari deſiderat, ſic mater ſpiritualis Eccleſia ab his quibus pro ſua facultate neceſſaria ſubminiſtrat ſervitium debitum inſtanter expoſtulat, nec illis ſuum beneficium libenter impendit qui debitum ipſi ſervitium ſubtrahunt. Non enim rationi debitum volunt exſolvere qui panem Eccleſiæ in otio manducantes deſident & ſe ab ejus ſervitio non certa & rationabili occaſione abſentant. Et quoniam inter vos quoſdam eſſe audivimus qui cùm de altario commiſſæ vobis Eccleſiæ vivant, ipſi nolunt Eccleſiæ deſervire, immo non certa nec rationabili cauſa intercedente, in periculum animarum ſuarum, ab Eccleſiæ veſtræ obſequio ſe ſubtrahunt, per præſentia ſcripta vobis mandamus quatenus, niſi certa & rationabili cauſa ſe occaſio aliquando ingerat, ita ſitis in ſervitio Eccleſiæ aſſidui ut prædicta Eccleſia debito ſervitio non fraudetur. Quòd ſi aliquis veſtrum, niſi evidenti & honeſta cauſa interveniente, in ſervitio Eccleſiæ veſtræ laborare fortè noluerit, quoniam ſcriptum eſt ut qui non laborat non manducet, ſcire vos volumus quia ſententiam quam venerabilis frater noſter Godeſcalcus Epiſcopus veſter conſilio ſanioris partis veſtri Capituli in ipſum canonicè promulgare voluerit nos Deo auctore firmam & ratam habebimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum Nonis Februarii.

*Epiſt.* 43. Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Godeſcalco Atrebatenſi Epiſcopo ejuſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis in perpetuum. Officii noſtri nos hortatur auctoritas pro Eccleſiarum ſtatų ſatagere & earum quieti & utilitati ſalubriter auxiliante Domino providere.

Dignum namque & honeſtati conveniens eſſe dignoſcitur ut qui ad Eccleſiarum regimen aſſumpti ſumus, eas & à pravorum hominum nequitia tueamur & beati Petri atque apoſtolicæ ſedis patrocinio muniamus. Proinde, venerabilis frater in Chriſto Godeſcalce Epiſcope, tuis juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & præfatam Atrebatenſem Eccleſiam, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcipimus & apoſtolicæ ſedis privilegio communimus. Ad exemplar igitur prædeceſſorum noſtrorum felicis memoriæ Vrbani, Paſchalis, Gelaſii, Calixti, & Innocentii Romanorum Pontificum ejuſdem Eccleſiæ epiſcopalem dignitatem ſicut hodie eſt præſentis ſcripti pagina roborantes ſtatuimus ut quicquid prædictæ Eccleſiæ beatus Remigius contulit, videlicet Orcos & Sambucetum, quæcumque etiam eadem Eccleſia juſtè & legitimè poſſidet aut in futurum poterit adipiſci, tibi tuiſque ſucceſſoribus confirmamus, in quibus hæc propriis nominibus annotanda ſubjunximus, archidiaconias duas, Atrebatenſem ſcilicet & aliam quæ Obſtrevandenſis dicitur. Illos etiam limites inter Atrebatenſem & Cameracenſem Eccleſias eſſe ſancimus quos antiquitus fuiſſe vel ſcriptorum monumentis vel territoriorum diviſione vel certis aliquibus indiciis conſtat, ut annuente Deo Eccleſiarum pax nulla occaſione turbetur, & quæ pro fidelium ſalute ſtatuta ſunt perenni tempore inconvulſa ſtabilitate perſiſtant. Abbatias quoque infra Atrebatenſis epiſcopatus limites ſitas, videlicet S. Petri Haſnonienſis, ſancti Salvatoris Aquicinenſis, ſancti Vindiciani de Monte ſancti Eligii, ſanctæ Ragenfredis de Domniaco, ſanctæ Rictrudis Marcianenſis, ſanctæ Mariæ de Strumo cum ceteris infra præfatos limites ſitis, & monaſterium

ſancti Præjecti de Bethunia tibi tuiſque ſucceſſoribus ſubjectas eſſe & earum Abbates vel Abbatiſſas canonicè obedire præcipimus. Abbas verò ſancti Vedaſti de Nobiliaco & ſucceſſores tibi tuiſque ſucceſſoribus obedientiam manu promittant, & de his quæ ab Atrebatenſi Eccleſia poſſidere noſcuntur debitam reverentiam & ſubjectionem exhibeant. Partem decaniæ de Vals, quæ infra limites Atrebatenſis territorii ſita eſt, Eccleſias ſcilicet de Baioncourt, de Vallibus, de Migerol, de Chaom, de Brodovilla, de Caxenignicuth, de Sarving, de Halcurth, de Schluſa, de Hailcourt cum appendiciis earum. Porrò ad victam & ad menſam Epiſcopi Atrebatenſis altaria de Avions, de Culois, de Menricourt, & altare ſancti Martini de Hennino Rainardi, necnon & Mareolum cum ſilva, terra, aqua, molendinis, furno, hoſpitibus, & cum omni diſtricto totius villæ & molendinis de Schenfolt, & molendinum aliud cum duobus furnis, & cambo & hoſpitibus infra Atrebatum & terras, vivarium de Bronnis. Quæ omnia, quia prædeceſſor tuus recolendæ memoriæ Alviſus Epiſcopus in vita ſua noſcitur tenuiſſe, tibi nihilominus confirmamus. Altare inſuper de Monci, Gamapis, altare ſancti Martini, altare de Atluth cum appendiciis ſuis, Vulpi, Wlgeval, altare de Raincurth cum appendiciis ſuis, altare de Miralmont & ſanctæ Mariæ de Poſtumviller, de Bagunils, de Bulgy, Hangra, Ruyth, Berry, Gornay, Bruay, Heſdinvil, Camblin, Mareſch, Hanubiis, Tungry, Herlu, Obertio, Harmenteriis, Salty, Belona, Carency, Novavilla, altare de Athis in Oſtrevando Syrici, & Eccleſiam de Berberiis cum appendiciis ſuis. Præterea cuſtodiam Atrebatenſis Eccleſiæ & reditus ad ipſam & ad luminaria ejuſdem Eccleſiæ pertinentes, ſcilicet

altare de Curcelles, Gummicurt, Hervilert, & altare de Vimi tuis uſibus & domeſticæ neceſſitati confirmamus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Eccleſiam temerè perturbare aut ejus poſſeſſiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, ſeu aliquibus vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur eorum pro quorum gubernatione atque ſuſtentatione conceſſa ſunt uſibus omnimodis profutura. ſalva ſedis apoſtolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſecularíſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temerè venire tentaverit, ſecundò tertiòve commonita ſi non ſatisfactione congrua emendare curaverit; poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Ego Eugenius catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi. Ego Conradus Sabinenſis Epiſcopus ſubſcripſi. Ego Ymarus Tuſculanus Epiſcopus ſubſcripſi. Ego Hugo Hoſtienſis Epiſcopus ſubſcripſi. Ego Gregorius Presbyter Cardinalis tituli Calixti ſubſcripſi. Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Praxedis ſubſcripſi. Ego Aribertus Presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Anaſtaſiæ ſubſcripſi. Ego Bernardus Presbyter Cardinalis tituli ſancti Clementis ſubſcripſi. Ego Octavianus Preſbyter Cardinalis tituli ſanctæ Cæciliæ ſubſcripſi. Ego Rolandus Presbyter Cardinalis tituli ſancti Marci ſubſcripſi. Ego Gerardus Presbyter Cardi-

nalis tituli ſancti Stephani in Cœlio monte ſubſcripſi. Ego Iohannes Paparo Presbyter Cardinalis tituli ſancti Laurentii in Lucina ſubſcripſi. Ego Iohannes Presbyter Cardinalis tituli ſanctorum Petri & Pauli ſubſcripſi. Ego........ Ego Oddo Diaconus Cardinalis tituli ſancti Georgii ſubſcripſi. Ego Gregorius Diaconus Cardinalis tituli ſancti Angeli ſubſcripſi. Ego Guido Diaconus Cardinalis tituli ſanctæ Mariæ in porticu ſubſcripſi. Ego Iohannes Diaconus Cardinalis tituli ſanctorum Sergii & Bacchi ſubſcripſi. Ego Gerardus Diaconus Cardinalis tituli ſanctæ Mariæ in via lata ſubſcripſi. Ego Odo Diaconus Cardinalis tituli ſancti Nicolai in carcere Tulliano ſubſcripſi. Ego Bernardus Diaconus Cardinalis tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani ſubſcripſi. Datum Romæ apud ſanctum Petrum per manum Boſonis S. R. E. ſcriptoris Nonis Februarii, indictione XV. anno incarnationis dominicæ MCLII. Pontificatus verò Domini Eugenii Papæ III. anno octavo.

*Epiſt.* 44. Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio ſuo nobili viro Theodorico Comiti Flandrenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Sicut qui conceſſa ſibi à Domino poteſtate rationabiliter utitur præmium ſine dubio conſequetur, ſic è converſo qui acceptæ poteſtatis occaſione rationi contrarium operatur, pœnam non modicam ſuſtinebit. Venientis ſiquidem ad Apoſtolorum limina & noſtram præſentiam venerabilis fratris noſtri Godeſcalci Atrebatenſis Epiſcopi conqueſtionem accepimus quòd in villa ſua quæ vocatur Mareolum plurima ipſi gravamina inferas & ipſius villæ homines contra juſtitiam & ejuſdem fratris noſtri voluntatem in propria terra retineas. Sanè tu cùm plurimas villas ac villicos habeas, res alienas, & tui Epiſcopi maximè, non

deberes auferre & ipſum tam graviter & injuſtè offendere quem deberes ſicut patrem filiali devotione diligere & ab aliorum inquietationibus propenſiùs defenſare. Ad hoc ſiquidem eſt à Domino tibi temporalis collata poteſtas ut in terra tuæ proviſioni commiſſa juſtitiam ſerves & facientes injuſtitiam fræno coërceas æquitatis. Ceterùm niſi tua nobilitas in ſe ipſa juſtitiæ ſemitam ſervare voluerit, niſi duxerit & à rerum Eccleſiæ inquietatione & injuſta occupatione deſiſtere, unde in diſtricto examine præmium comparaſſe debuerat, inde ſibi ſupplicium procul dubio inveniet præparatum. Et quoniam ejuſdem fratris noſtri oppreſſiones atque gravamina ſalva conſcientia pati non poſſumus, & te de cetero contra ipſum [defenſare] nolumus, per apoſtolica tibi ſcripta mandamus & mandando injungimus quatenus ſæpedicto fratri noſtro ſubſides ſuos reſtituas & nullam ipſi de cetero ſuper hoc moleſtiam inferas. Quod ſi facere fortè nolueris, ſcire te volumus quoniam venerabili fratri noſtro Sanſoni Remenſi Archiepiſcopo dedimus in mandatis ut tam in perſonam quàm in terram tuam diſtrictiùs tantam præſumptionem ſtudeat vendicare. Datum Romæ apud ſanctum Petrum Nonis Februarii.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectæ in Chriſto filiæ Sibillæ Flandrorum Comitiſſæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quoniam, dilecta in Domino filia, devotionem tuam in his quæ ad Dominum pertinent credimus eſſe ſollicitam, idcirco apoſtolicis te litteris duximus honorare & ad venerabilis fratris noſtri Godeſcalci Atrebatenſis Epiſcopi auxilium in animæ tuæ ac viri tui ſalutem propenſiùs incitare. Si enim idem frater noſter à viri tui oppreſſione tua fuerit induſtria liberatus, ex hoc ipſo præmium duplica- *Epiſt. 45.*

tum recipies; quoniam & tuam animam, quæ utique eodem peccato tenetur, cùm poſſis & negligas obviare, à laqueo diaboli eripere ſtuduiſti. Scriptum namque eſt: *Mulier diligens corona eſt viri ſui.* Profectò, ſicut ex ſupradicti fratris noſtri conqueſtione accepimus, in una ſua villa ſola quam habet vir tuus ipſum multipliciter inquietat, & homines ſubſides videlicet ipſius de villa eadem ipſi contra juſtitiam & per violentiam aufert. Nos ergo, quoniam de tua devotione, prudentia, & diſcretione confidimus, præſentibus litteris nobilitati tuæ mandamus quatenus virum prudenter commoneas ut à ſupradicti fratris noſtri inquietatione deſiſtat & homines ſuos quos retinet ipſi reſtituat. Non enim hominis ſunt, ſed Dei & Eccleſiæ ipſius ſunt illa quæ ipſe fratri noſtro abſtuliſſe dignoſcitur. Ideo niſi ea reſtituere fortè voluerit, nos venerabili fratri noſtro Sanſoni Remenſi Archiepiſcopo dedimus in mandatis ut tam in perſonam quàm in terram ipſius tantam malitiam diſtrictiùs ſtudeat vindicare. Datum Romæ apud ſanctum Petrum Nonis Februarii.

*Epiſt.* 46. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen. Quoniam acta quibus oblivio antiquitatis aliquando irrepſit errorem poſteris generare conſueverunt, idcirco ego Godeſcalcus Dei gratia Atrebatenſis Epiſcopus beneficia quæ Robertus Canonicus & frater ejus Ermenfridus, quibus ambobus Pes argenteus cognomen eſt, Eccleſiæ ſanctæ Dei genitricis Mariæ Atrebatenſis contulerunt litteris & memoriæ mandare curavi & ſigilli mei teſtimonio rata facere. Dederunt itaque prætaxati fratres de ſuo patrimonio communiter triginta ſolidos & duos capones, aſſignantes manſuras, & tempora diſtinguentes, à quibus & quibus prædicti reditus exigendi forent & accipiendi ad hunc

modum. A Bernardo Berengario ſuiſque ſucceſſoribus pro ſua manſura decem & octo ſolidi ; ita quòd in natali Domini media pars , id eſt , novem ſolidi , & in nativitate beati Iohannis totidem cuſtodi Eccleſiæ perſolvantur. Item à Gerardo fratre Aldefridi ſuiſque ſucceſſoribus pro ſua manſura undecim ſolidi & dimidius in natali Domini , & in nativitate beati Iohannis totidem cuſtodi Eccleſiæ perſolvantur. Item à Domino Luca Archidiacono ſuiſque ſucceſſoribus pro ſua manſura in natali Domini duodecim denarii & duo capones cuſtodi Eccleſiæ perſolvantur. Vſibus quoque Eccleſiæ certis præmemorata beneficia deputaverunt , ſcilicet quòd ex eis novem lampadibus ante vultum Chriſti pendentibus lumen ſubminiſtretur ſubſignatis temporibus accendendum. In vigilia nativitatis Chriſti ab hora nona uſque ad finem completorii ſequentisdiei lumen lampadum non deficiat,totidemque horarum ſpatio in omnibus ſollemnitatibus quas ſubſcribimus prædictarum lampadum lumen continuandum eſſe ſtatuerunt. In circumciſione Domini , in apparitione , in reſurrectione , in aſcenſione , in Pentecoſte , in ſollemnitate omnium ſanctorum , & in omnibus ſollemnitatibus ſanctæ Dei genitricis Mariæ , & in omnibus demum dominicis diebus. Robertus verò alter fratrum intelligens tantillos redditus tot lampadarum luminibus per tot tempora non poſſe ſufficere , altare de Vimi earum luminis indigentiæ , me tam confirmante quàm permittente , adjecit , eo videlicet tenore ut illis nunquam ſuis temporibus luminis copia deeſſet , & decimæ lampadi verſùs occidentalem Eccleſiæ partem ante turrim pendenti ex eadem copia ignis ſubminiſtretur , qui omnibus & totis noctibus , ſi redditus ſuffecerint , Eccleſiæ indeficiens luceat , finito completorio ſemper

accendendus, & mane, cùm aurora finem dederit, extinguendus. Quòd ſi ex his beneficiis decem lampadum lumini antedictis aliquid ſuperabundare contigerit, in Epiſcopi ſemper ſtet diſpoſitione quorum ſollemnitates ſanctorum in eiſdem lampadibus igne accenſo decorentur. Ne quis verò in poſterum præſumat prædictarum lampadum honorem vel auferre vel loca ipſarum aut horas illuminationis earum commutare auctoritate divina interpoſita prohibemus. Recitatum eſt hoc ſcriptum in ſynodo Atrebatenſi coram me ſub his perſonis & teſtibus, Luca Archidiacono, Clarembaldo Præpoſito, Nicolao Decano, Anſelmo Cantore, Frumaldo Magiſtro, Dominiſque Abbatibus ſanctæ exiſtimationis, primò domno Werrico Abbate ſancti Vedaſti, Gozvino Abbate Aquicinenſi, Hugone Abbate ſancti Amandi, Fulcone Abbate Haſnonienſi, Hugone Abbate Marcianenſi, Radulfo Abbate de Monte ſancti Eligii, Balduino Abbate de Mareolo, Simone Abbate de Ailcurte, pleriſque præterea boni teſtimonii viris, & Canonicis ſanctæ Atrebatenſis Eccleſiæ Harmaro, Rolando, Gillelmo, Hugone, Huberto Sacerdotibus, & inferioris ordinis multis clericis honeſtæ vitæ. Actum Atrebati anno dominicæ incarnationis MCLIII. anno V. epiſcopatus domni Godeſcalci.

## *Diſpoſitio rei familiaris Cluniacenſis facta à domno Petro Abbate Cluniacenſi.*

QVoniam res valde labilis eſt humana memoria, nec morientes inceſſanter homines veracem ſemper poſteris ſuis rerum geſtarum famam relinquere poſſunt, ſcripturæ ſubſidium à primis ſapientibus adinventum eſt. Nam quod ſcribitur varietatem ſuſcipere neſcit, & niſi caſu vel ſtudio corrumpatur, uno eodemque modo veritatem rerum geſtarum indifferenter ſuccedentibus tradit. Feci hoc ego in quibuſdam tantùm ſpiritalibus. Facio nunc in quibuſdam ad commodum corporale ſimul & ſpirituale pertinentibus cauſis.

Notum facio igitur ego frater Petrus humilis Cluniacenſis Abbas omnibus iſtud legentibus quòd quando ad hoc officium ante viginti ſex annos aſſumptus ſum, magnam quidem Eccleſiam, religioſam, & famoſam inveni, ſed paupertimam, magnarum expenſarum, & comparatis redditibus cum expenſis, nullorum penè reddituum. Trecenti erant vel eo ampliùs fratres, nec centum de propriis ſumptibus domus illa procurare valebat. Turba hoſpitum ſemper, pauperum numerus infinitus. Congregata de omnibus decaniis annona vix quatuor menſibus, aliquando nec tribus, vinum undecunque collectum, nunquam duobus aliquando menſibus, nec uno ſufficiebat. Panis parvus, niger, & furfureus. Vinum maximè aquatum, inſipidum, & verè villum. Præter alias & multo cum fœnore mutuò acceptas expenſas, in emendo ſolummodo annonam & vinum pluſquam

*Bibliotheca Cluniac. pag. 592.*

viginti milia ſolidos Cluniacenſis Camerarius expendebat. Has anguſtias ego videns, habito cum ſapientibus fratribus qui tunc vivebant conſilio, prout mihi & ipſis rationabile viſum eſt, meſatica per decanias conſtitui, & ut conventum Cluniacenſem de pane, de fabis, & earum ſagimine quidam ex Decanis uno menſe, quidam duobus menſibus, quidam tribus hebdomadibus, quidam quindecim, quidam octo diebus, hoc eſt, integro anno procurarent, ordinavi; & ut ſemper annuatim hæc conſtitutio ſervaretur, univerſorum fratrum aſſenſu & voluntate in Capitulo præcepi & ſcripto firmavi.

Hoc ita ut decretum eſt multis poſtmodum annis ſervatum eſt. Procedente dehinc tempore viſum eſt tam mihi quàm fratribus ut quædam de priſtina ordinatione mutarentur, & aliquæ decaniæ quæ meſatica faciebant ad alios monaſterii uſus, juxta quod ratio exigebat, deputarentur. Ea de cauſa decania quæ Maſilias dicitur, quia magis avenæ quàm frumenti ferax eſt, ad procurandas omnium hoſpitum equitaturas deputata eſt. Galiniaco quædam aliæ fratrum procurationes impoſitæ ſunt. Iuliacus, propter condaminas illius, quas in vineas vertimus, & quandam conventus pro domno Hugone Autiſiodorenſi Epiſcopo annuam procurationem, à meſatico quod ei impoſitum fuerat excuſatus eſt. Decania ſancti Ypoliti certa ſimiliter de cauſa à meſatico excepta eſt.

Statutum eſt ergo ut quia prima ordinatio, quæ per totum annum de his quæ ſuprà ſcripta ſunt conventum procurabat, ſic variata vel immutata fuerat, nova rurſus ordinatio fieret, quæ ſimiliter per totum annum fratres univerſos de pane, de fabis, & earum ſagimine, ut dictum eſt, procuraret. Quæ talis eſt. Decanus de Cavariaco pro-

curabit totum Septembrem, Decanus Cluniacenſis totum Octobrem & dimidium Novembrem, Decanus de Perronna reliquos dies ipſius Novembris, Decanus de Scutiolis ſexdecim primos dies Decembris, Decanis de Caviniis reliquos dies ipſius Decembris cum toto Ianuatio, Decanus de Lordono totum Febroarium cum Marcio, Granatarius totum Aprilem & totum Maium & totum Iunium cum dimidio Iulio. Cui tamen Granatario fabas menſis & dimidii Camerarius perſolvere debet. Decanus de Laiſiaco quod reliquuum de Iulio. Decanus de Berſoniaco totum Auguſtum, exceptis octo diebus ultimis. Decanus de ſancto Gengulfo illos octo dies ultimos Auguſti.

Hæc meſatica ita conſtituta ſunt ut non tres tantum neque quatuor ſextarios frumenti aut plus ſive minus ad opus uniuſcujuſque diei obedientiarii jam dictiGranatario dent, ſed quantum neceſſarium fuerit. Ipſe tamen Granatarius ea quæ ei obedientiarii reddiderint, ut fidelis diſpenſator, qui dat in tempore tritici menſuram, fideliter cuſtodiat, ne fraudem de rebus monaſterii faciens, Ananiæ & Saphiræ mortem ſecundùm beati Benedicti ſententiam in anima ſuſtineat. Quòd ſi refectiones generales vel debitæ vel gratuitæ intervenientes à pane dando vel fabis eos excuſaverint, excuſentur. Quòd ſi vel gratuitæ non fuerint, vel debitæ aliquo caſu defecerint, nihilominus dies illos ſuppleant. Ab illis tamen qui procurationes illas ex debito facere debuiſſent poſtmodum annonam expenſam vel fabas exigant, exceptis refectionibus illis quas Camerarius abſque annuis redditibus facit. Illarum autem refectionum quarum cauſa annuatim ſufficienrem pecuniam recipit, panem & fabas quæ expenderint ab eodem Camerario requirant.

Hæc ſecunda ordinatio longo rurſus tempore

manſit. Sed quia, ut ſcriptum eſt, ubi plurima conſilia, plurima ſalus, & quantumlibet bonum ſit quodlibet conſilium, meliore tamen ſuperveniente abſque dubitatione mutandum eſt, ſicut ſucceſſit primæ ordinationi ſecunda melior, ita ſecundæ meliori ſucceſſit tertia obtima. Eſt autem hujuſmodi.

Conſtitutum eſt ut Decanus de Lordono, tam ipſe de Lordono quàm de ſancto Ypolito, cum adjutorio octo dierum de ſancto Gengulfo, totum Cluniacenſem conventum tam ſanos quàm ægros de bono pane ſemper procuret juxta majus pondus quod ego ipſe in principio meſaticorum conſtitui, non verò ſolùm conventum, hoc eſt eos qui vel in refectorio vel in infirmaria comedunt, ſed omnes illos quos Decani meſatica facientes de meſaticis procurare ſolebant procurabit, & quicquid inde facere ſolebant faciet. Frumentum verò quantum & quale reddere conſueverant Decani dum meſatica facerent Granatario, tantum & tale reddant Camerario. Similiter reddant eidem & ſagimen fabarum. Fabas autem jamdicto Decano de Lordono, quia ipſe cum decaniis ſuis etiam Granatarius factus eſt. Sicut verò ſuprà Decanis eſt dictum, ſi refectiones generales vel debitæ vel gratuitæ non fuerint, vel debitæ aliquo caſu defecerint, more ſolito diebus illis & panem dabit & fabas. Sic & Camerarius quod dictum eſt. Exigent tamen poſtea ab his qui procurationes facere debuiſſent. Quæ ſi illi reddere potuerint, ab eis recipiant. Si non potuerint, jamdicti ſoliti ſupplebunt.

Nec illud reticendum eſt quod ad rem de qua agitur pertinet, morem antiquum fuiſſe ut diebus ſingulis quibus nomina fratrum defunctorum congregationis noſtræ, hoc eſt profeſſorum, de libro

in quo regula ſcripta eſt die qua obierunt pronuntiantur, panis eis, vinum, & generale daretur. Sed pro generali talis recompenſatio à ſancto patre noſtro Hugone facta eſt ut quoſdam villæ Cluniacenſis furnos & eorum redditus, qui ad cameram antea pertinebant, Cluniacenſis Eleemoſynarius obtineret.

Primò autem ego ipſe quicquid panis & vini in refectorio vel in infirmaria comedentibus ſupereſt, quod primitus vel Granatarius vel vini cuſtos ſibi ex more vendicabant, Eleemoſynario conceſſi. De pane verò ſic inſtitutum eſt, ut quinquaginta libræ ad pondus, non quod nunc fratribus datur, ſed quod ante tempus noſtrum fratribus dari ſolebat, jam dicto Eleemoſynario redderentur. Et ut pondera iſta ignorantibus nota fiant, noverint tria diverſa fuiſſe, unum minus, quod hoſpitum dicitur, alterum illo majus, quod erat conventus toto anni tempore præter quadrageſimam, quadrageſimale verò pondus majus etiam illo erat.

Quando autem, ut ſuprà ſcriptum eſt, meſatica primùm inſtituta ſunt, mutavimus ſecundum illud pondus in tertium quod majus erat, hoc eſt, ut eodem pondere quo panis priùs dabatur in ſola quadrageſima daretur conventui toto anno.

De quinquaginta verò jamdictis libris quas defunctis fratribus anniverſaria die pronuntiatis dari cenſuimus hoc ſtatutum eſt ut non ad pondus quod olim quadrageſimale dicebatur, & quo nunc fratres utuntur, ſed ad illud quod minus eſt, & quod ante hanc noſtram inſtitutionem habere ſolebant.

Ne verò aliquis miretur hunc infinitum defunctorum numerum certo hoc eſt quinquagenario numero determinatum, noverit tali hoc factum

eſſe conſilio, ne proceſſu temporis creſcentes in immenſum defuncti vivos expellerent, dum trecentos ad minus vivos & mille fortaſſis quandoque defunctos parvi Eccleſiæ redditus procurare non poſſent. Nam, ut quidam ait, quod jam in proverbium verſum eſt, *eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines*; &, ut alter, *penſate diù quid ferre recuſent, quid valeant humeri.* Stultum eſt enim metiri vires cum pondere & humeris illam imponere ſarcinam quam non valeat is cui impoſita fuerit ferre, immo cui cogatur invitus victuſque ſuccumbere. Hac ergo conſideratione harum quinquaginta librarum numerus & pondus ſic decretus eſt. Si tamen procuratio fratribus ex debito fiat, tunc ad quale pondus datur conventui, ad idem dabitur & his de quibus agitur defunctis. Tres autem pauperes quibus ex conſuetudine cotidie panis & vinum ſerò in eleemoſyna datur, nec minorem nec alterius generis, ſed qualem & quantum panem conventus accipit, talem & tantum cotidie accipient.

Et quia, ut jam dixi, granarium ſimul cum decaniis ſuis Decano de Lordono commiſſum eſt ad procurationem hoſpitum & familiæ faciendam, quantum ad panem pertinet, reddet ei Camerarius, ut aliis granatariis reddere ſolitus erat, quingentos ſexaginta ſextarios frumenti & quingentos de ſegle.

Et ut ratio qua iſta diſpoſita ſunt poſteris nota fiat, noverint iſtud legentes quoniam in primis quingenti tantùm frumenti ſextarii à Camerario Granatario reddebantur. Sed pòſt, ut quoſdam Clericellos nobiles, qui tunc in burgo Cluniacenſi docebantur, aleret, & ad quædam principalis menſæ fercula panem juxta velle cocorum comminuendum augeret, ſupradictis quingentis ſextariis ſexaginta

ſexaginta additi ſunt. In hac verò nova & ultima ordinatione quingentis ſexaginta etiam triginta frumenti vel fabarum ſextarii pro meſatico de Maſiliis adjuncti ſunt. Inſuper & tredecim pro fabis decem & octo præbendariorum.

Tali modo, his omnibus ſextariis inſimul computatis, fiunt tam frumenti quàm fabarum ſextarii ſexcenti & tres. De quibus ſexcentis & tribus trecentos ſex minùs de meſaticis granarii accipiet. Reliquos qui ſuperſunt de frumento quod præter meſatica reddi ſolet, tam de ducentis de Caviniis quàm de centum de Laſiaco & de centum de Peronna ei Camerarius reddet. Quæ ſi inde reddere non potuerit, de proprio reddere procurabit. De quingentis verò de ſegle trecentos apud montem Bertaldi, ducentos apud Ronias accipiet. Quos, ut de frumento dictum eſt, ſi aliquo caſu inde habere non potuerit, à Camerario totum requiret, illeque ei negare non poterit.

Sed de præbendariis ſupradictis hoc eſt adiciendum, quòd ante tempus noſtrum panis eis qualis inferiori familiæ dari ſolet dabatur, hoc eſt, de vaſſallor; quem poſtmodum talem eſſe decretum eſt qualis eſt panis conventus vel hoſpitum, ad pondus tamen quod, ut ſuprà dictum eſt, conventui præter quadrageſimam toto anno dari mos antiquus præceperat. Sunt autem libræ illæ præbendariorum decem & octo; de quibus ut Granatarius novem, alias novem Eleemoſynarius ſolveret præceptum eſt.

Et quia ſemel de hujuſmodi conſtitutionibus loqui cœpi, etiam alia his ſimilia addam. De pane quidem & legumine conventus & de pane hoſpitum & familiæ iſta ſic inſtituta ſunt. De vino verò, quia aliter fieri non poterat, nec terrarum Cluniacenſium redditus hoc aliter ordinari patie-

bantur, ad noviter plantandas & colendas vineas conſilio fratrum ſtudium converti, & ut jam plantatæ ſuis temporibus congruè coli poſſent quoſdam notos Angliæ redditus fratri earum cultori & cuſtodi annuatim reddi decrevi. Quæ conſtitutio, niſi fortè aut nimia terrarum ſterilitas acciderit, aut ſtudium colendi cultorum culpa neglexerit, trecentis immo ferè quadringentis monachis vinum abundanter providere poterit, nec ſolùm monachis, ſed & hoſpitibus ex plurima parte ſufficere valebit.

His præcedentibus & generale fratrum, quod poſt legumina eis dari ſolet, de quo multæ frequenter querelæ fiebant, ſic ordinatum eſt. Cluniacenſis Camerarius in burgo Cluniacenſi centum libras & quingentos Cluniacenſis ſolidos monetæ accipiat, atque cenſu Pictavienſi & allecibus viginti milibus, quæ Comes Bolonienſis Euſtachius dedit, additis, caſeis quoque, vel qui debentur, vel qui ex nutritura quæ apud Cluniacum vel apud Metgias fieri ſolet proveniunt, adjunctis, illud integrè & abſque omni prorsùs querela provideat. Hoc multis jam annis ſic factum eſt.

Iſtud etiam oportet ſcire legentes, quòd poſt præcedentia inſtitutum eſt ut Decanus de Maſiliis univerſorum hoſpitum equitaturas abundanter de avena procuret, & ſi fortè vadimonia ſua pro avena non ſuperflua ſed neceſſaria impigneraverint, ea redimat.

Et ante hanc quidem inſtitutionem mille & ducentos tantùm avenæ ſextarios Camerario unoquoque anno ex prima quam feci inſtitutione reddebat, qui indifferenter tam in hoſpitum quàm in Abbatis, Prioris, Cellararii, atque Camerariorum equitaturis expendebantur. Sed quia unoquoque iſtorum de illa ſumma avenæ ſibi rapiente

quod poterat, frequentes querelæ & negligentiæ de equitaturis hoſpitum audiebantur, ſtatui ut aliis ſemotis, ſolis hoſpitibus quantumcunque neceſſe haberent, vel quantumcunque moram facerent, provideret, & vadimonia illorum, ut dictum eſt, redimeret. Hoc præcipuè de extraneis.

De domeſticis verò, hoc eſt, fratribus congregationis, prima tantùm nocte eorum equitaturas procuraret, exceptis Prioribus qui in Hiſpania & illis qui in Anglia morantur, & Priore de Paredo, & de Borbono, & de Silviniaco, quorum equitaturas ut hoſpitum, quandiu Cluniaci manſerint, ex uſu antiquo Camerarius procurare ſolebat. Hii omnes, quantum ad equitaturarum ſuarum procurationem ſpectat, pares peregrinis hoſpitibus erunt.

De Priore Cluniacenſi hoc conſtitutum eſt, ut ad procurandas equitaturas ſuas trecentos avenæ ſextarios à Decano de Scutiolis accipiat.

De Camerario Cluniacenſi cum omnibus ſociis ſuis hoc decretum eſt, ut centum ſextarios avenæ qui à Decano de ſancto Victore debentur & alios centum de obedientia Bellimontis accipiens, addita avena quæ à venditoribus avenæ pro more in villa Cluniacenſi exigitur, nihil ultra quantum ad avenam ſpectat requirat.

His præmiſſis, quod de veſtimentis fratrum ordinatum eſt, ne proceſſu temporis oblivione pereat, addendum eſt. Neſcio enim quo caſu, quando ad hoc paſtorale officium accitus ſum, nihil de his, ſicut nec de reliquis penè omnibus exterioribus, ordinatum inveni. Camerarius enim, cui omnia exteriora impoſita erant, tam rei familiaris inopia quàm multiplici, ad quam non ſufficiebat, occupatione impeditus veſtimenta fratribus ægrè, confusè, inſufficienter providebat, nec juxta apoſtolicam & ſancti Benedicti regulam veſti-

menta fratribus diſtribuebat prout cuique opus erat.

Eapropter Priori Cluniacenſi ex majori parte hæc cura impoſita eſt ut tunicas, hoc eſt, vulgari nomine frocos, cucullas, pellicias, agnina caputia vel capellos, ſtamineas, femoralia, flumas, hoc eſt, opertoria pulvinariorum, univerſis fratribus in Cluniaco manentibus ſufficienter provideat. Vt autem hæc ſibi injuncta plenè facere poſſet, decretæ ſunt ei viginti marcæ argenti de cenſu Italico, viginti de cenſu Hiſpano, viginti de quodam manerio Anglico quod dicitur Opifortis, & quindecim marcæ de manerio quodam Angliæ quod dedit Comes Euſtachius, & ſalvo hoc Cluniacenſi cenſu, ad Rumeliacum monaſterium, quod & ipſi Cluniacenſi Eccleſiæ dederat, voluit pertinere. Datus eſt ei inſuper & totus Provinciæ cenſus, qui ad Cluniacenſem cameram pertinere ſolebat, à prioratu de Terniaco, qui eſt ſuper Rhodanum, & ab illo de Taluiaco uſque ad Alpes Provinciæ & uſque ad mare cum eorundem prioratuum cenſu. Hæc Priori Cluniacenſi impoſita ſunt.

Trabucos verò & pedules fratrum primo cuſtodi operis novæ Eccleſiæ impoſui; cujus redditibùs quos habebat in Anglia propter novas emergentes guerras deficientibus, Camerario quod ille ſolitus erat facere injunxi, ut trabucos & pedules fratribus provideret de trecentis ſolidis gatgeriæ Humberti Vngri, quam nobis, dum Ieruſalem iret, pro quatuor milibus ſolidorum, quos à nobis accepit, in vadimonio dedit. Illam gatgeriam ego Decano de Lordono conceſſi tali modo ut omnes fructus & redditus jamdictæ gatgeriæ acciperet & inde præfatos ſolidos ad ea quæ ſuprà nominata ſunt Camerario redderet. Si autem gargeria illa redempta fuerit, & cuſtos operis majoris Eccleſiæ de centum marcis de Ledecumba mane-

rii quod Rex Anglorum Stephanus meo tempore Cluniacenſi Eccleſiæ dedit ſexaginta ſaltem marcas habere potuerit, ſicut priùs facere ſolebat, trabucos & pedules univerſis fratribus provideat.

---

## GAVFREDI CLAREVALLENSIS

### *Epiſtola de morte ſancti Bernardi Abbatis Clarevallenſis ad Eſkilum Archiepiſcopum Lundenſem.*

ILluſtri Domino & Reverendo Patri Eſchilo Dei gratia Lundenſi Archiepiſcopo Metropolitano Daciæ frater Gaufridus de Claravalle tam miſerabilis jam pupillus quàm felix olim magni patris alumnus, feliciter conſummari. Timor quem timebamus evenit nobis, & accidit quod vel ſolum vel maximè verebamur. Scio, ſcio, jam per venit ad aures veſtras, jam pervenit ad cor, & veſtram ipſius animam gladius iſte pertranſiit, eò ſiquidem atrociùs quò firmiùs adhæſerat ſanctæ illi animæ quæ migravit. Siquidem Bernardus amicus veſter dormit, ſed non totus dormit. Vigilat cor ipſius. Caro illius dormit & requieſcit in ſpe donec veniat qui à ſomno excitet illam. Nam ſpiritus quidem nunc maximè vigilans, non dormit aliquando, nec dormitat. Nimirum ad illos tranſiit vigiles qui ſupernam cuſtodiunt civitatem; ſed ipſos quoque pertranſiit; & inveniens ſancta anima illa quem diligit, tenuit illum, nec dimittet in finem. Quæſierat eum tot annis in lectulo ſuo per noctes. Iam reliquit lectulum, jam ſurrexit, non eſt hic, quippe cui jam aſpiravit dies, & inclinatæ ſunt umbræ. Iam ſupernam circumiens civitatem, immolavit in tabernaculis ejus hoſtiam jubilationis. Iam per vicos in quibus perpetuum reſonat alleluya, per

plateas quæ mundo ſternuntur auro, dilectum curioſè veſtigans inuenta eſt & gratanter excepta à felicibus illis vigilibus; quos tamen & ipſos pertranſiens, quem quærebat invenit. Et illa quidem non minus feliciter quàm firmiter tenens dilectum amplectitur, nec dimittit. Nos ipſum amplectimur lectulum quem dimiſit, tanquam novi lectulum Salomonis; cujus & vos non modò ſapientiam auditurus, ſed ſuffragia petiturus, noviſſimo vitæ ipſius anno à finibus terræ fide plenus & devotione veniſtis. Cujus rei memoria ad expetendum illum ſequendumque alacriùs meritò ſatis omnes nos invitat & hortatur, præſertim quos ſpatia nulla terrarum, nulla marina pericula, nulli barbarorum metus habere valeant excuſatos. Votis deſideriiſque ſequendus eſt, cogitatione & aviditate petendus, crebris pulſandus ſuſpiriis & humili ſupplicatione. Si enim, juxta ſcripturam, oratio humiliantis ſe penetrat cælos, ibi profectò, ibi eſt quem amamus, ibi illum quem deſideramus inveniet. At efficacior modus ſequendi illum, noſtrorum profectus eſſet & immutatio ſtudiorum, & ſuorum vel ex parte aliqua imitatio morum; quam nobis ipſe piis precibus ac potentibus meritis obtinere à Deo & ſic nos trahere poſt ſe in ſuarum dignetur honore virtutum; quatenus mereamur ſic currere ut comprehendamus, ſic ſequi ut aliquando conſequamur. Nec enim ille defunctus eſt, ſed profectus. Non obiit ſanè, ſed abiit. Tranſiit, non interiit. Mortem non incidit, ſed evaſit. Quem ipſius felicem tranſitum & deceſſum, qualicunque * ſermone digeſtum, munus, ut arbitror, gratum vobis deſtinare curavi. Non mediocre ſiquidem refrigerium nobis & vobis, ni fallimur, repoſitum eſt in ipſius memo-

* Intelligit hiſtoriam mortis & miraculorum S. Bernardi, quæ edita eſt in tomo 6. operum ejuſdem ſancti pag. 234.

ria, cujus ſubtracta præſentia cruciamur. Obſecro autem ceteros qui fortè legerint iſta (nam de vobis nil tale vereor) ut prolixitatem, ſi ſibi diſplicuerit, mihi dignanter indulgeant, cui multa ſuggerebat affectus. Nam ſermonis inertia ſi quem offenderit, conſideret quia quod habui, hoc feci; memineritque, in his præſertim, non exigendum ab homine quod non accepit.

---

*Conſtitutiones monaſterii Iotrenſis editæ à Romano Diacono Cardinale ſancti Angeli anno* MCCXXV.

ROmanus miſeratione divina ſancti Angeli Diaconus Cardinalis ſedis apoſtolicæ Legatus omnibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem in Domino. Cùm ad Iotrenſe monaſterium viſitationis cauſa perſonaliter veniſſemus, quædam minùs ordinata in ipſo invenimus, propter quæ relaxabatur obſervantia regularis, & murmurationes & ſcandala non immeritò naſcebantur. Volentes igitur ex officii noſtri debito amovere offendicula & alia qua contra religionem monialium videbantur, ſic in eodem monaſterio, non excludentes regulam, ſed potiùs in aliquibus declarantes, duximus ordinandum.

Statuimus ſiquidem ut moniales ejuſdem monaſterii ſine proprio vivant, & in obedientia & caſtitate regulam quam promiſerunt obſervent. Silentium in Eccleſia, dormitorio, & refectorio continuò, in clauſtro, in infirmaria, & locis aliis horis ſtatutis juxta conſtitutionem regulæ ſervent. Sollicitæ ſint ad officium die noctuque. Simul in uno dormitorio ſingulæ in ſingulis lectis dormiant indutæ camiſiis, duobus luminariis de nocte ſem-

per ardentibus. In refectorio ſimul comedant, eiſdem cibis communiter omnes utantur. Carnium autem uſum omnino in refectorio interdicimus tam ſenibus debilibus quàm juvenibus & infantibus. Habeant autem in refectorio ſemper unum potagium ſufficienter conditum & aliud generale in caſeo, piſcibus, & ovis ſecundùm proviſionem illius quæ fuerit officio coquinæ præfecta, ſalvis pitanciis quas ſolent ſollemnibus & quibuſdam aliis certis diebus habere.

Cùm verò aliqua debilis fuerit vel infirma, vel etiam imminuta, quæ non poſſit communibus cibariis uti, ſit in infirmaria, & ibidem cibis ſanis & competentibus juxta proviſionem infirmariæ exhibeatur honeſtè.

In cameris & locis aliis nullatenus de cetero comedant moniales, niſi fortè ad cameram ſuam eas vocaverit Abbatiſſa, ſicut beatus Benedictus in regula ſua docet. Nolumus etiam eſſe cameras ſpeciales, & interdicimus uſum ſpecialium camerarum, excepta ſola camera Abbatiſſæ.

Non evagentur de cetero moniales, nec egrediantur extra ſepta monaſterii, niſi de licentia ſolius Abbatiſſæ vel Prioriſſæ. Et cùm aliquam licentiaverit Abbatiſſa, aſſociet licentiatæ aliam honeſtam ſociam de collegio ſuo, non quam ipſa petierit vel voluerit, ſed quam viderit ætati ſive moribus convenire.

Non habeant moniales præter unum oſtium per quod egrediantur nec ingrediantur cum licentia, ſicut dictum eſt.

Non ingrediantur nec admittantur aliquo modo clerici vel laici aut Canonici regulares villæ Iotrenſis vel aliunde, ſed nec etiam alii religioſi, niſi de licentia Abbatiſſæ vel Prioriſſæ, & tum cum ſocietate honeſta, de qua non poſſit ſiniſtra ſuſpicio ſuboriri. Nec tunc etiam ſolus ſoli loquatur, ſed

ſub teſtimonio aliquarum vel alicujus de collegio ſuo, niſi ſola cauſa confeſſionis.

Cùm autem aliqua neceſſe habuerit egredi ad loquendum cum aliquo noto vel conſanguineo ſuo, egrediatur cum honeſta ſocia de licentia Abbatiſſæ vel Prioriſſæ, ut dictum eſt, quæ audiet omnia quæ inter ipſos dicentur.

Statuimus etiam & ordinamus quòd præficiatur aliqua de ſororibus honeſta de majoribus & antiquioribus conventus quæ curam gerat de veſtibus omnium ſororum & converſarum.

Veſtimentis quoque tot & talibus ſint contentæ. Quælibet monialis habeat in anno tres camiſias, ſingulis duobus annis unam pelliciam de vulpibus, leporibus, vel etiam agnis. Si aliqua voluerit pro altiori devotione agninis pellibus uti, habeat etiam quolibet anno duo ſuperpellicia alba & duo nigra quæ terram tangant & non excedant, & ſingulis duobus annis duas vittas albas, & unum velum nigrum. Habeant etiam unum par ſolarum in hyeme, & unum par ſotularium ſubtilium in æſtate, cum caligis & calcionibus neceſſariis pro temporum qualitate. Coopertoriis autem utantur de ſuprà memoratis pellibus, & non de aliis, honeſto panno coopertis; in quibus provideat eis Veſtiaria quando viderit expedire. Linteaminum etiam quælibet habeat duo paria &........ per quinquennium, vel etiam ampliùs, ſi ultrà potuerint honeſto durare.

Semper autem de veſtimentis cujuſlibet ſit ſollicita Veſtiaria, ut neceſſitati, & non voluptati, provideat, & in collatione novorum recipiat vetera, ſicut viderit expedire.

In dormitorio quoque inter duos & duos lectos arcæ collocentur ſine ferris, in quibus veſtimenta monialium reponantur.

Præficiatur etiam una honeſta coquinæ de conſilia aliquarum de majoribus & antiquioribus con-

ventus; cui deputentur redditus quadringentarum librarum. Alia Veſtiaria, cui deputentur redditus quadringentarum librarum. Alia Infirmaria, cui deputentur redditus ducentarum librarum. Alia Refectoria, quæ panem & vinum recipiat ab Abbatiſſa, de quibus provideat conventui pro ſingularum neceſſitatibus ut oportet.

De cibis & potibus menſæ appoſitis nihil extra refectorium deferatur præterquam per manum Eleemoſynariæ in eleemoſynam erogandum.

Hæ autem omnes computent quolibet menſe cum Abbatiſſa vel ſaltem ſingulis duobus menſibus; & computatione in fine anni audita, ſi aliquid reſiduum fuerit de redditibus prædictis, illud recipiat Abbatiſſa. Si autem minus inventum fuerit, illud ſuppleat eadem Abbatiſſa. Ipſa autem Abbatiſſa in conventu computet bis in anno de receptis, proventibus, & expenſis; & computationem illam Prioriſſa & Subprioriſſa retineant & conſervent. Pediſſequæ etiam ſeculares omnes amoveantur, niſi fortè aliquæ ſenes probatæ & honeſtæ, quæ ſecundùm proviſionem Abbatiſſæ neceſſariæ videbuntur.

Cùm igitur non ſit intentionis noſtræ regulæ & obſervantiis regularibus obviare, nolumns per hæc noſtra ſtatuta moniales alias intelligere regulam & regulares obſervantias pro iſtis aliquatenus omittendas, ſed iſta cum illis taliter ſtudeant obſervare quòd Domino juxta votum emiſſum devotiùs famulentur, & ex ipſis odor bonæ famæ ad proximum extendatur.

Hæc autem conſtitutio cum conſtitutione Concilii generalis contra regulares ſimoniacos edita in ſexta feria cujuſlibet menſis in Capitulo prælegatur, & etiam ſimplicibus exponatur.

Actum apud monaſterium Iotrenſe anno Domini MCCXXV. Kal. Novembris, pontificatus Domini Honorii Papæ III. anno decimo.

# EPISTOLÆ PONTIFICVM ROMANORVM.

## *Fragmenta epiſtolarum Gelaſii Papæ primi.*

GELASIVS Papa. Quid novæ ædificationi antiqua Eccleſiarum poterit præjudicare diviſio, cùm in ea non futura ſed quæ erant præſentia finirentur. Nunc autem ad hanc baſilicam quæ dedicanda eſt illud debet ſumma intentione diſquiri quis, id eſt, cujus civitatis, ex eadem re, antè quàm baſilica quæ nuper fabricata eſt fundaretur baptizaverit incolas, aut ad cujus conſignationem ſub annua devotione convenerint. Non enim terminis aut locis aliquibus convenit diffiniri, ſed illud facere dioceſim quod ſuperiùs continetur, ut conſtet commanentes à quo fuerint lavacri regeneratione purgati. Et ideo, fratres cariſſimi, amotis ambagibus, & omni circuitione ſubmota, hoc vos modis omnibus convenit inveſtigare, ut ille maximè ad conſecrationem vocetur cui per hunc modum quem præcripſimus debere permitti noveritis. In ceteris etiam Eccleſiis quas poſt conſtitutum quod geſtis ſanctæ memoriæ Leonis Papæ in ſynodo nuper relectis in his locis quæ diſtincta ſunt per ſubreptionem * abvirũnis Epiſcopo conſtiterit conſecratas hæc eadem & requirenda & ſunt modis

* *Locus corruptus.*

omnibus ordinanda, ita tamen ut documentum quod ſuperiùs diximus in omni conſtitutione ſervetur: quia quicquid ſupploſis petitionibus claruerit poſtulatum, id in irritum meritò tanti præſulis erit contemplatione deducendum.

Gelaſius in decretis. Dulcio defenſori. Experientia tua præſenti admonitione ſuſcepta filiis noſtris viris magnificis Æmiliano magiſtro militum, & Conſtantino judici, & Ampelio ex noſtra exhortatione dicere non omittat. Ecce, ſicut magnitudinis veſtræ deſiderium poſtulavit, ſine mora aliqua & ſine ullo diſpendio, ita ut nec ipſas dare eccleſiaſticis officiis conſuetudines ſineremus, Anaſtaſium Diaconem Lucerinæ civitati ordinavimus ſacerdotem. Propterea nunc magnificentia veſtra ejuſdem Epiſcopi vel Eccleſiæ Lucerinæ utilitatibus in univerſis quæ ſunt neceſſaria libenter impendat, & competentia vigilantiæ ſuæ tribuat Chriſtiana devotione ſolatia.

Stephano Epiſcopo Gelaſius. Oportuerat Antiſtiam, quæ direxit petitorium, in deſiderata ſibi pudicitia permanere, quia non facilè contemnere debuit quod facilè priùs credidit poſtulandum. Pertractato enim & maturato conſilio juventutem ſuam vel ea quæ petitorio debuit æſtimare, nec contra electionem viduitatis indictæ ſuffragia poſtmodum & occaſiones rumpendæ quærere caſtitatis. Sed quia mutabilem mentis errorem ferendæ culpæ cupiditate temeravit, & maritum potiùs incontinentiæ ſuæ, quod nullis prohibetur legibus, exquiſivit, ſupradictam proceſſioni ſolitæ noveris eſſe reddendam, & ut acceſſus Eccleſiæ & * miniſteriorum ſacra communione potiatur.

* *myſteriorum.*

## *Epiſtola Papæ Vigilii.*

ITem epiſtola Papæ Vigilii quam fecit ante menſes VI. tempore quo violentiam pertulit in baſilica ſancti Petri Apoſtoli in Ormiſda, in qua à communione ſuſpendit * Punantem Epiſcopum Conſtantinopolitanum vel omnes Epiſcopos partis Græciarum qui prævaricationi vel pravo errori conſenſerant Theodori quondam Epiſcopi Cappadociæ civitatis, qui depoſitus eſt de epiſcopatu ſuo ſimulque damnatus ſub anathematis vinculo; ſed uſque nunc non eſt propoſita charta ipſa propter pietatem & Dei amorem, quia nullum vult perdere peccatorem. * *Mennam.*

Sed jam vobis Papa. Cognovit diabulũ per eundem Theodorum cotidie majora iniquitatum ſuarum fræna laxare. Propoſuit primitus charta conteſtationis quæ in capite legitur. Sed ubi nulla correctio pœnitentiæ ſubſecuta eſt, ſed magis major crevit violentiarum acerbitas, ita ut iniquiſſima præſumptione ſub gravi diſcrimine abſtraherentur ſanctiſſimi viri Pelagius & Tullianus Diacones de baſilica beatiſſimæ martyris Euphemiæ in Calchedonem, ubi ſanctus Papa cæſus eſt, & diverſorum ſacerdotum turba concluſa, tunc demum diverſorum baſilicas in civitate regia & in locis celebertimis propoſita eſt charta damnationis præfati Theodori vel excommunicationis Epiſcoporum diverſorum huic errori conſentientibus. Quæ charta tamen ante præteritis menſis facta eſt, ut dictum, in baſilica beati Apoſtoli Petri in Ormiſda, ſicut textus lectionis ſubter oſtendit. Ideo iſtas vobis chartas tranſmiſimus ut cognoſcatis quæ ſunt acta de beatiſſimo Papa vel de talibus Epiſcopis ſeu de Diaconibus & reliquis miniſtris ipſius

conteſtantis ſuos ante conſpectum ut ipſas chartas in provincia vobiſcum deferatis & cunctis innoteſcatis. Vos ſciatis, & Deus ſine dixeritis & in die judicii mecum eſſitis rationem facturi ante tribunal Chriſti. Et ne fortè Theodorus, qui pridem Cæſareæ Cappadociæ fuit Epiſcopus, & nunc à nobis vivens & præſens damnatus eſt, malitia & fraude quæ cunctis innotuit ad ſimulationem fidei noſtræ iniquitatis ſuæ aculeos atque arma convertat, breviter dicimus nos illam fidem tenere, prædicare, atque defendere quæ ab Apoſtolis tradita & à ſanctis patribus apud Nicæam ſub Conſtantino piæ memoriæ Principe congregatis in ſymbolo expoſita eſt, & Conſtantinopolim CL. ſancti patres in ipſo ſymbolo exponentes latiùs declararunt, necnon ea quæ apud Epheſinam primam ſynodum contra impiiſſimum Neſtorium congregata eſt, cui ſanctæ memoriæ Cæleſtinus deceſſor noſter & Cyrillus Alexandrinæ Pontifex Eccleſiæ præſederunt, ſuper his etiam ea quæ apud Calchedonem à DCXXX. patribus noſtris ſub Marciano Imperatore definita ſunt. Nihil adicimus his quæ de fide à memoratis quatuor Conciliis bene conſtituta ſunt, nihil penitùs ſubtrahentes; ſed cuncta inviolabiliter per Dei gratiam cuſtodimus, & anathematizamus omnes hæreticos qui contra hos ſapuerunt vel ſapiunt, id eſt, Arrium, Macedonium, Eunomium, & omnes qui errori eorum conſenſerint atque conſentiunt; anathematizantes etiam Paulum Samoſatenum, Photinum, Bonoſum, atque Neſtorium, & quicunque iſtorum blaſphemiis aut præbent aut præbuerint aliquando conſenſum. Item anathematizamus Valentinum, Manichæum, Apollinarem, atque Eutychem, ſimulque Dioſcorum, & omnes qui errotibus eorum uſque in die mortis ſuæ implicati manſerunt.

Sed & ſi quos hæreticos nominatim omiſimus & in cujuſlibet erroris morbum polluti uſque ad ſuum exitum permanſerint condemnamus, abicimus, atque reſpuimus. Illa verò dogmata, quæ ſolam fidem catholicam quæ in ſupraſcriptis quatuor ſynodis ab Apoſtolis tradita & uſque ad ſe cuſtoditam nobis tradidiſſe noſcuntur inviolabiliter operante gratia Domini cuſtodimus, confitentes nos de ſacramento incarnationis Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti ſecundùm intellectum memoratum patrum & beatiſſimi deceſſoris noſtri Leonis, ut breviter dicamus, hoc ſapuiſſe vel ſapere, verbum ac filium Dei, qui intemporaliter atque ineffabiliter ex patre natus eſt ſine matre, & eſt patri atque ſpiritui ſancto æqualis & conſubſtantialis atque coæternus, cùm veniſſet plenitudo temporis, pro ſalute humani generis deſcendiſſe in utero virginis, à patris gloria minimè recedendo, & ſine converſione ſuæ in carne etiam hominem factum, natum eſſe matris virginis integritate reſervata, quippe qui ſuperveniente ſpiritu ſancto & virtute altiſſimi obumbrante ſine homine patre conceptus, unus idemque filius Dei patris & filius hominis matris. Neque enim adſumpta humana natura coæternitas facta eſt, ſed ſancta trinitas manſit trinitas adſumptione carnis ſingulari verbo Domini ineffabiliter conſervans unius perſonæ ſibi ſubſtantiæ Dei & hominis veritate; quoniam poſt incarnationem verbi ac Dei non eum tantummodo dicimus Deum nec tantummodo hominem, ſed Deum perfectum, & eundem ipſum hominem perfectum, unum filium Dei, quem ex duabus & in duabus naturis inſeparabiliter confuſèque unitis agnoſcimus paſſibilem carne & eundem ipſum impaſſibilem deitate, conſubſtantialem patri ſecundùm divinitatem, & conſubſtantialem nobis eun-

dem ipſum ſecundùm humanitatem, per omnia nobis ſimilem abſque ſorde peccati. Datum VIIII. Kal. Septembris imperante Domino Iuſtiniano perpetuo Auguſto anno XXV. poſt conſulatum Baſilii v. c. anno x.

Poſt epiſtolam Iohannis Epiſcopi Ravennatenſis ad ſanctum Gregorium quæ incipit *Reverentiſſimus conſervus meus Caſtorius &c.* ſequitur in MS.

## *EXEMPLVM PRÆCEPTI.*

DIlectiſſimo frati Petro Iohannes. Convenire novimus rationi ut eos amictu pallii decoremus quos in illis civitatibus divina inſpirante miſericordia ſacerdotii honor inluminat in quibus hoc etiam illis qui præteritis temporibus fuere Pontifices ab apoſtolica ſede eſſe conſtat indultum. Ideoque caritati tuæ uſum pallii, ſicut deceſſores tui habuiſſe noſcuntur, præſenti auctoritate concedimus, atque ea omnia circa honoris tui privilegium volumus permanere quæ anterioribus temporibus Eccleſiæ tuæ conſtat eſſe ſervata, ut nihil prorsùs de privilegiis ejus doleas deminutum. *Et ſubſcriptio domni Papæ.* Deus te incolumem cuſtodiat. x. Kal. Octobris, imperante domno * Iuſtiniano Auguſto.

* *Iuſtino.*

## *Fragmenta epiſtolarum Pelagii Papæ primi.*

P*Elagius Agnello Ravennati.* Fraternitati tuæ injungimus ut eligas talem virum in Presbyterum qui fixus in religione, & bonus in moribus, & in reſiſtendo adverſariis efficax poſſit exiſtere, & dirigas ad ſanctum virum glorioſum Iohannem Patricium, hoc ei ante omnia præcipiens ut nullum aliud præter meum & tuum nominet nomen inter ſacra myſteria.

*Idem*

*Idem Marcello Epiſcopo Senonienſi.* Caritati tuæ quæ obſervare debeat ſignificare curavimus, id eſt, ut Valentino clerico, cui mulier cum alio antè velata, non tamen ei nupta, ſed virgo permanens, poſt mortem ejus cum quo velata erat ſponſo conjugali eſt copula ſociata, quia interim velamen acceperit, nullum in promovendo generetur obſtaculum, quia nihil eſt, quantum ad hunc articulum pertinet, quod ei de canonicis obviet conſtitutis. *Et poſt pauca.* Pari etiam auctoritate mandamus ut & de monaſteriis probatæ vitæ monachos debeas ad ſacratos ordines promovendos eligere, eo duntaxat moderamine cuſtodito ut neque monaſteria ab optimis perſonis ex toto vacuata reddantur, neque Eccleſiæ remaneant ſine ſacerdotibus deſtitutæ.

*Pelagius Iohanni Epiſcopo Larinato.* Noſtræ auctoritatis præceptionibus libenter duximus annuendum, decernentes & præſenti dilectioni tuæ auctoritate mandantes ut de monaſteriis in Lucania & Samnio conſtitutis poſſeſſionibuſque eorum, omni penitùs ſive conſortium tuorum ſive cujuſlibet laici poteſtate ſubmota, ſed nec tuæ quoque caritati, quantum ad privata compendia pertinet, aliqua permiſſa licentia, ſola ſacerdotalis cura pro utilitatibus prædictorum monaſteriorum gubernandis poſſeſſionibuſque eorum quæ ſunt profutura diſponas, ut nihil in his, ſicut præfati ſumus, privatis compendiis vendicando, ea tantùm quæ ipſis monaſteriis utilitatibuſque eorum tam in diſpoſitione congregationum quàm in cultura poſſeſſionum ad ea pertinentium neceſſaria eſſe perſpexeris competenter exerceas & diligenti ſtudio peragere non prætermittas, omni quibuſlibet laicis, ſive in præfatis monaſteriis, ſive in poſſeſſionibus eorum, quicquam gerendi vel diſponendi interdicta licentia. *Vide S. Gregor. lib. 12. epiſt. 30.*

*Pelagius Iuliano Epiſcopo* * *Cingulano*. Iterata frequenter juſſione præcipimus ut non hæc negligenter, ſed omnia fideliter & ſtrenuè agas, nec in aliquo gravari patiaris Eccleſiam. Nam & de mancipiis memor eſto, quia iſtud tibi juſſimus ut viros qui fortè gynicæo utiles eſſe poſſunt concedas illis, ita tamen ut pro artificii ipſorum merito in agricolis compenſentur Eccleſiæ. Nec enim ejuſdem æſtimationis eſt artifex & miniſterialis puer contra ruſticum vel colonum. Ita ergo iſta quæ domui ipſorum ſunt utilia concede ut tu compenſationem de agricolis non remittas. Vide ergo * ne tales des homines qui vel continere caſas vel colere poſſint, & illos tollas qui inutiles ſunt. *Et poſt alia.* Nam de ruſticis, & qui poſſunt conductores vel coloni eſſe, ſi capillum relaxaveris, nulla erit ratio quæ me circa te placare prævaleat. *Et infrà.* Ext. univerſa quæ neglexeris neceſſe eſt compenſari.

* *ut*

*Pelagius Papa Iohanni magiſtro militum.* Paterno vos ſalutantes affectu petimus ut, ſi prodeſſe catholicæ paci contenditis, Paulinum Foroſimpronienſem pſeudoepiſcopum ad nos ſub digna cuſtodia dirigatis. Satis enim turpe eſt ut veſtram vivacitatem illic poſitam illudere glorietur, & nec comprimi à vobis nec detineri poſſe ad ſuam ſuperbiam jactet. Nolite ergo inultam & in veſtris injuriis prorumpentem contumaciam vagari permittere, ſed præfatum pſeudoepiſcopum veſtrorum hominum ſollicitudine detentum ad nos, ſicut dictum eſt, dirigere feſtinate.

* Iuliani Epiſcopi Cingulani mentio habetur in ſententia Papæ Vigilii adversùs Ruſticum & Sebaſtianum.
De Paulino Aquileienſi vide Pelag. epiſt. 5.

# FRAGMENTA
## *Epiſtolarum Pelagii II.*

PElagius II. Papa. Synodorum congregandarum auctoritas apoſtolicæ ſedi privata commiſſa eſt poteſtate, nec ullam ſynodum generalem ratam eſſe legimus quæ ejus non fuerit auctoritate congregata vel fulta. Hæc auctoritas teſtatur canonica, hæc hiſtoria eccleſiaſtica roborat, hæc ſancti patres confirmant.

*Pelagius Eucarpo Epiſcopo Meſſanenſi.* Caritatem illam qua dilectionem tuam ſemper amavimus omnia ſuperare ſecundùm Apoſtolum credimus & nullum ſanctitati tuæ laborem pro eccleſiaſtico ſtatu oneroſum exiſtere. Scit fraternitas tua quia pro peccatis noſtris omnes quæ ſua quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. Hæc ideo prælibavimus quia tibi rurſus Catinenſis Eccleſiæ viſitationem injungimus, cujus Epiſcopum de hac luce tranſiſſe ſuſcepta cleri relatione didicimus. Mox ergo dilectio tua ad ſupradictam Catinenſem Eccleſiam pergat, & hominem de clero qui nec uxorem habeat nec filios nec crimen aliquod canonibus inimicum eligi cum auxilio Dei compellat atque ſuadeat, & ſtatim eum ad urbem Romam cum decreto & teſtificatione relationis tuæ tranſmitte. *Vide Gratianum diſt. 61. cap.* 17. Catinenſis.

*Pelagius Papa clero Catinenſis Eccleſiæ.* Talia quidem jamdudum ad fratrem & coëpiſcopum noſtrum Eucarpum de viſitatione Catinenſis Eccleſiæ ſcripta direximus &c. *ut to. V. Concilior. pag. 955. & apud Gratianum* 8. *q.* 3. *cap.*1. Talia.

*Idem.* Fraternitatis tuæ relatione ſuſcepta, ejus latorem ſecundas quidem nuptias expertum non

fuiſſe didicimus, caſtitatem tamen eum priori non ſervaſſe conjugio deſignaſti. Et quamvis multa ſint quæ in hujuſmodi caſibus obſervari jubeat ſubtilitatis auctoritas, tamen quia defectus temporum noſtrorum, quibus non ſolùm merita ſed corpora ipſa hominum defecerunt, diſtrictionis illius non patitur in omnibus manere cenſuram, & ætas iſtius de quo agitur futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dignoſcitur, ut ad diaconatus poſſit ordinem provehi, temporum condeſcendentes, ut dictum eſt, defectui, conceſſiſſe nos noveris, ita tamen ut de moribus & vita vel actu ipſius tu in diem judicii ante tribunal illud terribile reddas communi domino rationem: quia ſic præterita præ anguſtia temporis mitigamus ut cautè atque ſollicitè futuris exceſſibus obviemus. Propter quod jubemus Micinam ancillam, de qua ſe poſt uxoris tranſitum habere confeſſus eſt filios, neque cum ipſo manere liceat, & cuicunque monaſterio continentiam profeſſura tua diſpoſitione tradatur, ut meliori ſorte ad quod promovetur officium ſub bonæ poſſit famæ merito miniſtrare, nec aliqua opinionis ejus maculandæ relinquatur occaſio.

Vide Gratianum diſt. 34. cap. 7. *Fraternitatis.*

---

## EPISTOLÆ

## *SANCTI GREGORII PAPÆ.*

### *Gregorius Iohanni Epiſcopo Squillacino.*

OBitum illius antiſtitis directa relatio nobis patefecit. Quapropter viſitationis deſtitutæ Eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſollemniter dele-

gamus : quam ita te convenit exhibere ut nihil de provectionibus clericorum , redditu , ornatu, miniſteriiſque, vel quicquid iſtud eſt à quoquam præſumatur Eccleſiæ. Et ideo caritas tua ad prædictam Eccleſiam ire properabit ; & aſſiduis adhortationibus clerum plebemque ejuſdem Eccleſiæ admonere te volumus ut remoto ſtudio , uno eodemque conſenſu talem ſibi præficiendum expetant ſacerdotem qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri & à venerandis canonibus nullatenus reſpuatur. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſollemnitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati dilectionis tuæ teſtimonio litterarum ad nos ſacrandus occurrat. Commonemus etiam fraternitatem tuam ut nullum de altera eligi permittas Eccleſia , niſi fortè inter clericos ipſius civitatis in qua viſitationis impendis officium nullus ad epiſcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri. Proviſurus ante omnia ne ad nos cujuſlibet converſationis vel meriti laicæ perſonæ aſpirare præſumant , & tu periculum ordinis tui, quod abſit, incurras.

Poſtea ſequitur in veteri codice epiſtola directa clero & plebi conſiſtenti Crotonæ, quæ eſt 27. lib. 2. ind. ct. 10. *Veſtri antiſtitis*. Itaque nunc facilè agnoſci poteſt quis ſit ille Iohannes Epiſcopus cui Gregorius delegavit viſitationem Eccleſiæ Crotonenſis.

## *Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Petro Subdiacono.*

PErgenti tibi ad Siciliam capitulare quod dedi aſſiduè relegendum eſt , ut cura maxima eſſe de Epiſcopis debeat ne in cauſis ſecularibus miſceantur niſi in quantum neceſſitas defendendorum pauperum cogit. De monachis verò vel cle-

ricis quæ in eodem capitulare ſunt inſerta nequaquam exiſtimo modò eſſe movenda. Sed experientia tua tanta hæc obſervatione cuſtodiat quanta meum deſiderium ex hac re valeat adimplere. Præterea pervenit ad me ab Antonini defenſoris temporibus nunc uſque in hoc decennio multos à Romana Eccleſia quaſdam violencias pertuliſſe, ita ut quidam publicè conquerantur fines ſuos violenter invaſos, mancipia abſtracta, res etiam mobiles manu non judicio aliquo ablatas. In quibus omnibus volo ut experientia tua vehementer invigilet, & quicquid per hoc decennium invenerit violenter ablatum vel ſub nomine Eccleſiæ injuſtè detineri, hoc ei cujus eſſe cognoverit ex præſentis præcepti mei auctoritate reſtituat, ne cogatur qui vim pertulit ad me venire & tanti itineris laborem aſſumere, cùm utrum vera dicat hic apud me non poſſit edocèri. Conſiderata ergo venturi judicis majeſtate omnia cum peccato ablata reſtitue, ſciens quòd magnum mihi lucrum reportas ſi mercedem potiùs quàm divitias congregas. Pleroſque verò cognovimus de amiſſis mancipiis conqueri dicentes quia ſi ſervus cujuſpiam fortaſſe dominum ſuum fugiens juris eccleſiaſtici ſe eſſe profeſſus eſt, rectores Eccleſiæ protinus hunc ut ſervum eccleſiaſtici juris habuerunt, nullo agentes judicio, ſed ſervi vocem manibus defendentes. Quod mihi tantum diſplicet quantum à veritatis judicio abhorret. Vnde volo ut experientia tua quæcunque ita facta cognoverit poſtpoſita tarditate corrigat, & talia quoque mancipia, ſi quæ nunc in jure eccleſiaſtico habentur, ſicut ſine judicio ablata ſunt, reſtitui ante judicium decet; ut ſi quid in eis ſanctæ Eccleſiæ legitimè competit, tunc eorum poſſeſſores debeant ordinata actione pulſari. Cuncta hæc inretractabiliter corrige:

quia tunc verè beati Petri Apoſtoli miles eris, ſi in cauſis ejus veritatis cuſtodiam etiam ſine ejus acceptione tenueris. Si quid verò juſtè conſpicis juri eccleſiaſtico poſſe competere, cave ne unquam hoc manu ſtudeas defenſare, maximè quia & decretum ſub anathematis interpoſitione conſtitui ne unquam à noſtra Eccleſia urbano vel ruſtico prædio tituli debeantur imponi; ſed quicquid ratione pauperibus competit, ratione etiam debet defendi; ne dum bona res non bene agitur, apud omnipotentem Deum quod juſtè à nobis quæritur de injuſtitia redarguatur. Laici autem nobiles vel vir glorioſius precor pro humilitate te diligant, non pro ſuperbia perhorreſcant. Et tamen cùm eos fortaſſe contra quoſlibet nopes injuſtitiam aliquam agere cognoſcis, humilitatem protinus in erectionem verte, ut eis ſemper & bene agentibus ſubditus & malè agentibus adverſarius exiſtas. Sed ita fac ut nec humilitas tua remiſſa ſit nec auctoritas rigida: quatenus & humilitatem rectitudo condiat, & ipſam tuam rectitudinem humilitas blandam reddat. Præterea ſicut moris fuit ut ad natalem Pontificis Epiſcopi convenirent, ad ordinationis meæ diem venire eos prohibe; quia ſtulta & vana ſuperfluitas non delectat. Sed ſi eos convenire neceſſe eſt, in beati Petri Apoſtolorum principis natalem conveniant, ut ei ex cujus largitate paſtores ſunt gratiarum actiones ſolvant. Bene valeas.

Datum ſub die XVII. Kalendarum Aprilium, Imperatoris Mauritii anno nono.

*In vetuſtiſſimo codice M S. epiſtolarum ſancti Gregorii qui fuit clariſſimi viri Claudii Puteani Senatoris Pariſienſis, nunc verò ſervatur in bibliotheca regia, & in codice 1052. bibliotheca Colbertina iſta leguntur poſt epiſtolam 39. libri 7. indict. 2. qua incipit :* Quia ſicut cauta proviſio.

## GREGORIVS VVLFONI DVCI.

Vbi ei ſcribit de pace conſervanda, & quicquid ab hominibus reipublicæ & eorum exceſſum eſt, auxiliante Deo debeat ordinatio provenire.

### *Incipit epiſtola Rocharedi Regis Gothorum ad beatum Gregorium Romenſem Epiſcopum directa.*

DOmino ſancto ac beatiſſimo Papæ Gregorio Epiſcopo Recharedus. Tempore quo nos Dominus ſua miſeratione nefandæ Arrianæ hæreſis fecit eſſe diſcordes, melioratos fidei tramite intra ſinus ſuos catholica colligit Eccleſia. Voluntatis tunc noſtræ fuit animus tam reverentiſſimum virum, qui præ ceteros polles antiſtites, omni intentione animi delectanter inquirere & tam dignam acceptam Deo rem pro nobis hominibus modis omnibus laudaret. Vnde nos multaſque regni curas gerimus, diverſis occaſionibus occupati, tres præterierunt anni voluntatem animi noſtri minimè ſatisfacere. Et poſt hoc ad vos ex monaſteriis Abbates elegimus, qui uſque ad tuam præſentiam peraccederent, & munera à nobis directa ſancto Petro offerrent, tuæ ſanctæ reverentiæ ſalutem nobis manifectiùs nuntiarent. Qui properantes, jam penè litora cernentes Italiæ, in illis vi maris advenit quibuſdam ſcopulis prope Maſſilia inhærentes, vix ſuas potuerunt animas libera-

re. Nunc autem Presbyterum quem tua gloria uſque ad Malicitanam urbem direxerat oravimus eum ad noſtrum venire conſpectum. Sed ipſe corporis infirmitate detentus nullatenus ad regni noſtri ſolium valuit peraccedere. Sed quia certiſſimè cognovimus eum à tua ſanctitate fuiſſe directum, calicem aureum deſuper gemmis ornatum direximus, quem, ut de tua confidimus ſanctitate, illa dignam Apoſtolo, qui primus fulget honore, offerre dignemini. Nam & peto tuam celſitudinem nos ſacris tuis litteris aureis opportunitate reperta exquirere. Nam quantum te veraciter diligam tu ipſe pectoris fœcunditatem inſpirante Domino latere non credo. Nonnunquam ſolet ut quos ſpatia terrarum ſive maria dividunt Chriſti gratia ceu viſibiliter glutinare. Nam qui te minimè præſentialiter cernunt, bonum tuum illis fama pateſcit. Leandrum verò Spalenſis Eccleſiæ ſacerdotem tuæ in Chriſto ſanctitati cum omni veneratione commendo, quia per ipſum tua benivolentia nobis eſt lucidata, & dum cum eodem antiſtite de tua vita loquimur, in bonis actibus veſtris nos minores eſſe cenſemus. Salutem verò tuam, reverentiſſime & ſanctiſſime vir, audire delector, & peto tuæ Chriſtianitatis prudentiæ ut nos genteſque noſtras, quæ noſtro poſt Deum regimine moderantur, & veſtris ſunt à Chriſto adquiſitæ temporibus, communi Domino tuis crebrò commendes orationibus, ut per eandem rem quos orbis latitudo diſſociat, vera in Deum acta caritas feliciter convaleſcat.

Sequitur deinde in codice regio reſponſum ſancti Gregorii hoc modo. *Glorioſiſſimo atque præcellentiſſimo filio Rechæredo Regi Gothorum atque Suevorum Gregorius ſervus ſervorum Dei. Explere verbis &c.* ut l.7. indict 2 epiſt.127.

Poſt ultima verò verba epiſtolæ ſancti Gregorii *gravitati debeamus* ſequitur in veteri libro : *Item epiſtola ſecunda*

*ejuſdem Papæ ſanctiſſimi Gregorii ad eundem Recharedum Regem. Ante longum tempus dulciſſima mihi excellentia veſtra &c.* Pro quo in editionibus ita ſcriptum habetur *Item Anagnoſtico.* Verùm anagnoſticum iſtud non habetur in quibuſdam vetuſtis codicibus. Ex quo fortaſſis colligi poteſt anagnoſticum non eſſe miſſum cum epiſtola, adeoque alio tempore ſcriptum eſſe. In fine autem iſtius ſecundæ epiſtolæ iſta adduntur in veteri libro bibliothecæ Colbertinæ ex quo deſcripta eſt epiſtola ad Recharedum poſt vocem *memoranda. Præterea dona veſtræ excellentiæ quæ pauperibus beati Petri Apoſtoli ſunt tranſmiſſa trecentas cocullas accepimus, & quantum poſſumus precibus exoramus ut cujus vos pauperes veſtimentorum largitate protexiſtis, ipſum in tremendo die examinis protectorem habeatis. Vt autem noſtrum hominem ad veſtram excellentiam modò minimè mitteremus navis neceſſitas fecit, quia inveniri non poteſt qui ab iſtis partibus ad Spaniæ litora valeat proficiſci.*

## *Gregorius Thalaſſiæ Abbatiſſæ.*

QVando ad ea ad quæ catholicorum Regum corda pontificalibus ſunt monitis provocanda ita ardenti deſiderio divina gratia præveniente ſuccenduntur ut ab eis ultro poſcantur, tanto ſunt alacri & læto animo concedenda quanto & ea ipſa quæ cupiunt, ſi nollent facere, peti debuerant. Proinde juxta ſcripta filiorum noſtrorum præcedentiſſimorum Regum Brunichildis & nepotis ipſius Theoderici monaſterio ſanctæ Mariæ, ubi ancillarum Dei eſt congregatio conſtituta, in urbe Auguſtudunenſi à reverendæ memoriæ Siagrio Epiſcopo condito, cui præeſſe dinoſceris, hujuſmodi privilegia præſentis auctoritatis noſtræ decreto indulgemus, concedimus, atque firmamus, ſtatuentes nullum Regum, nullum Antiſtitum, nullum quacunque præditum dignitate, vel quemcunque alium de his quæ eidem monaſterio à ſupraſcriptis filiis noſtris Regibus jam donata ſunt, vel in futuro à quibuſlibet aliis de proprio fuerint jure collata, ſub cujuſlibet cauſæ occaſio-

niſve ſpecie minuere vel auferre ſive ſuis uſibus applicare vel aliis quaſi piis cauſis pro ſuæ avaritiæ excuſatione concedere, ſed cuncta quæ ibi oblata ſunt vel offerri contigerit, tam à te quàm ab eis quæ in tuo officio locoque ſucceſſerint à præſenti tempore illibata & ſine inquietudine aliqua volumus poſſideri, earum tamen uſibus pro quarum ſuſtentatione gubernationeque conceſſa ſunt modis omnibus profutura. Item conſtituimus ut obeunte Abbatiſſa prædicti monaſterii, non alia ibi quacunque obreptionis aſtutia ordinetur niſi quam Rex ejuſdem provinciæ cum conſenſu monacharum ſecundùm Dei timorem elegerit ac prævideri ordinandam. Hoc quoque capitulo præſenti ſubjungimus, ut locum avaritiæ ſecludamus, nullum de Regibus, nullum de ſacerdotibus, vel quemcunque alium per ſe ſuppoſitamve perſonam de ordinatione ejuſdem Abbatiſſæ vel quibuſcunque cauſis ad monaſterium ipſum pertinentibus audere in auro vel alia qualibet ſpecie commodi quicquam accipere neque eandem Abbatiſſam ordinationis ſuæ cauſa dare præſumere, ne hac occaſione ea quæ à fidelibus piis locis offeruntur aut jam oblata ſunt conſumantur. Et quoniam multæ occaſiones in deceptionem religioſarum perſonarum à pravis illic, ut dicitur, hominibus exquiruntur, Abbatiſſam ejuſdem monaſterii nullo modo privandam deponendamque cenſemus niſi cauſa ſpecialiter criminis exigente. Vnde neceſſe eſt ut ſi qua contra eam hujuſmodi querela ſurrexerit, non ſolùm Epiſcopus civitatis Auguſtudunenſis cauſam examinet, ſed adhibitis ſibi ſex aliis coëpiſcopis ſuis ſubtili hoc inveſtigatione perquirat; quatinus cunctis concorditer judicantibus, canonicæ diſtrictionis cenſura aut ream ferire aut innocentem poſſit abſolvere. Hæc igitur omnia

quæ hujus præcepti decretique noſtri pagina continet tam tibi quàm cunctis quæ in eo quo es ordine locoque ſucceſſerint, vel eis quorum intereſſe pótuerit, in perpetuum ſervanda decernimus. Si quis verò Regum, ſacerdotum, judicum, atque ſecularium perſonarum hanc conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens contra eam venire tentauerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & niſi vel ea quæ ab illo ſunt malè ablata reſtituerit, vel digna pœnitentia illicitè acta defleverit, à ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Ieſu Chriſti alienus fiat, atque in æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti; quatinus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

Hujus epiſtolæ initium tantùm habetur apud ſanctum Gregorium lib. x i. epiſt. x i. quia editores putarunt cetera eſſe ſimilia epiſtolæ quæ iſtam præcedit. Verùm multa iſtic eſſe diverſa docet hæc noſtra editio. Ceterùm & libri noſtri & Anglicani à Thoma Iameſio laudati docent eam datam eſſe ad Thalaſſiam Abbatiſſam.

*Gregorius clero, ordini, & plebi conſiſtenti Taurianis, Turris, & Conſentias.*

VEſtri antiſtitis obitum cognoſcentes &c. *ut lib.* 11. *epiſt.* 17. *uſque* pagina proſequente ad nos veniat ordinandus, proviſuri ante omnia ne cujuſlibet vitæ vel meriti laicam perſonam præſumatis eligere, & non ſolùm ille ad epiſcopatus apicem nulla ratione provehetur, verùm etiam vos nullis interceſſionibus veniam promereri poſſe

cognoſcite; ſed omnes quos ex vobis de laica perſona aſpiraſſe conſtiterit, ab officio & à communione alienos faciendos procul dubio noveritis.

*Gregorius Venerio & Stephano epiſcopis.*

OBitum Paulini Taurianenſis Eccleſiæ, ſed & ill. Turritanæ Eccleſiæ antiſtitum directa &c. *ut lib.* 11. *epiſt.* 18. *uſque* miniſteriiſque, vel quicquid illud eſt in patrimonio earundem Eccleſiarum à quoquam aliquo modo præſumatur. Et ideo dilectio tua ad prædictas Eccleſias ire properet, & aſſiduis adhortationibus clerum plebemque earundem Eccleſiarum admonere feſtinet ut remoto ſtudio, uno eodemque conſenſu tales ſibi præficiendos expetant ſacerdotes qui & tanto miniſterio digni valeant reperiri & à venerandis canonibus nullatenus reſpuantur. Qui dum fuerint poſtulati, cum ſollemnitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati & dilectionis tuæ teſtimonio litterarum ad nos ſacrandi occurrant. Commonentes etiam fraternitatem tuam ut nullum de altera eligi permittas Eccleſia &c. *uſque* inveniri. Proviſurus ante omnia ne ad cujuſlibet converſationis meritive laicæ perſonæ aſpirare præſumant, & tu periculum ordinis tui, quod abſit, incurras.

Obſervandum eſt hanc epiſtolam, quæ in veteribus libris data dicitur ad Venerium & Stephanum, fuiſſe unicuique eorum ſeorſim ſcriptam à paribus, ut tum loquebantur, eodem tenore verborum, mutatis mutandis, librarios verò qui iſta ſcripſere, cùm ad ea ſatis non attenderent, Gregorium ponere ſcribentem nunc in ſingulari, nunc in plurali. Nobis religio fuit diſcedere à ſcriptura veterum codicum.

*In veteri codice MS. Collegii Sorbonici hæc habentur in fine libri tertii Periarchon.*

IN nomine Domini. Dies ordinationis meæ, id eſt, Martini Presbyteri & Gaudioſi Diaconi. Hic eſt tertio Idus Martias, tertio poſt conſulatum Baſili v. c. indictione VII. Item in Dei nomine dies ordinationis meæ, id eſt, Gaudioſi Presbyteri, indictione quinta decima, quarto decimo Kalend. Ianuarii, anno primo Domini Iuſtini Imperatoris, eodem Conſule, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto in ſecula ſeculorum. Amen.

Gaudioſi Presbyteri mentio apud ſanctum Gregorium lib. 5. epiſt. 12.
Gaudioſus defenſor. lib. 7. indict. 11. epiſt. 38.
Gaudioſus primicerius lib. 7. indict. 11. epiſt. 54.

*Iohannis Papæ VII. epiſtola ad Anglos.*

IOhannes Epiſcopus Archiepiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, & univerſis clericis per Anglorum patriam conſtitutis. Congregatis omnibus Anglorum proceribus qui tunc ad beatum Petrum degebant Apoſtolum, poſt alterutrarum partium congruas ratiocinationes, apoſtolicæ ſententia uſque adeo ſedis prævaluit ut voluntariè omnes Anglorum clerici ſub ipſis vigiliis ſancti Gregorii laicalem & ſinuoſum ſed & cunctum habitum deponentes, talares tunicas ſecundùm Romanum morem induerent. Hujus rei gratia, quia & vos pari modo in ſanctæ Eccleſiæ noſtræ corpore veluti propria membra amplectimur, pro deponendis laicalibus veſtimentis & ſumendis clericalibus infulis ſecundùm Romanæ Eccleſiæ morem auctoritate apoſtolica monemus.

## *Capitula reſponſionum Nicolai Papæ ad legationem Salomonis Epiſcopi miſſi à Rege Hludovvico Germanico.*

FAteor veraciter apoſtolatum noſtrum commotum fuiſſe adversùs eum, non quia illicitæ copulæ conſenſit, ſed quia ſicut non conſenſit, ſic non prohibuit. Et non ſufficit ad ſalutem non facere malum, ſi non faciamus bonum. Iob ſancto non ſufficeret ſolùm quia ſimplex erat per innocentiam, niſi eſſet & rectus per æquitatem. Duo filii Iuda, iniquus ſcilicet & ſemen in terram fundens, duo genera hominum ſignificant, unum videlicet per malitiam nocens, & alterum per benivolentiam præſtare nolens. Sed utrumque Dominus iratus occidit. Rurſus qui nos vult ſimplices eſſe ſicut columbæ, admonuit ut ſimus prudentes ſicut ſerpentes. Nam & ſpiritus ſanctus in columba & igne monſtratus eſt, quia omnes quos repleverit ſimplices & ardentes facit, ſimplices puritate, ardentes æmulatione. Videte ergo quomodo placere Deo ſimplicitas ſine zelo non poſſit. Talem igitur ſe debuit per zelum rectitudinis contra injuſtitiam exhibere, ut omnibus palam daretur intelligi juſto Regi rectoque principi non placere tam immane piaculum, maximè in ſuo ſanguine & in ſuacarne. Sed cùm ſimplices ita illum tepere vidiſſent& forinſecus nulla pro veritate commoveri æmulatione, arbitrati ſunt quòd niſi placeret illi, nullo modo tanto ſilentio uti potuiſſet. Vnde ſeducti ſecuti ſunt nefas ſicut nefas. Quod præcavens Eleazar, de quo apud Machabæos legitur, cùm juſſa prohibita perficere cogeretur, nec ſaltem æſtimari voluit talibus ſuaſionibus annuiſſe:

cui cùm placere ob ejus reverentiam carnifices voluiſſent, & ipſe poſſet & mortem evadere & in legitimis Domini non peccare, maluit mortem eligere quàm vitam ad infirmorum enervationem diligere. Nam quid prodeſſet Deum in occulto non abnegare & tamen palam non glorificare? Denique cùm Chriſtus ſit veritas, quiſquis pro veritate palam non certat, Chriſtum coram hominibus procul dubio abnegat.

I. Si voluntas ejus nec erat nec eſt nec erit in illa injuſta copula, Deo gratias agimus, quia valde diligimus illum. Et idcirco plurimùm doleremus ſi, quod abſit, aliter eſſet. Sed quia Deo gratias Rex eſt & in ſublimi poteſtate conſiſtit, palam omnibus innoteſcat ſuam non eſſe in tali copula voluntatem; ut videntes homines ejus bona opera, glorificent patrem noſtrum qui eſt in cælis. Nemo quippe, ſicut veritas dicit, accendit lucernam & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt. Ergo deſerat ſimulationem, & arripiat liberam audaciam, quam pro Dei nomine, non ſolùm cùm eſt Rex, verùm etiam ſi eſſet pauperrimus, apprehendere nequaquam formidare debuerat. Quia verò quando habuerunt ſynodalem conventum, ibi nec ipſe fuit, nec Epiſcopi de regno ipſius, hoc magnopere laudandum non eſt, eò quòd ſi eſſent, forſitan contradixiſſent, forſitan aſcenderent ex adverſo, & opponerent murum pro domo Domini. Verùm melius judicamus eos ibi non fuiſſe quàm ſi eſſent & vel tacendo conſenſiſſent. Quoniam autem propter noſtram petitionem & amorem fratris ſui familiaritatem habuit cum illo, & regnum ejus ſtabilivit & adhuc ſtabilire vult, ſi noſtræ obedierit juſſioni bene facit. Sed, proh dolor, quid ei prodeſt regnum terrenum qui perdit ætherium? Vel cujus familiaritatis

familiaritatis ſocietas haberi poteſt cum eo qui diſſociatur à Deo, & carnem ſuam odio habens, tollit membra Chriſti, & facit ea membra meretricis.

II. Quòd ſi à via veritatis ille Hlotharius deviaverit & normæ juſtitiæ non obedierit, & domnus Rex Hlodovicus poſtulat noſtrum apoſtolatum, ſicut credimus quia ex cordis poſtulat ſimplicitate, & confidimus quia poſtquam noſtrum conſilium quærit, non parvipendet, ſed obedienter perficiet, interea diſponimus eundem Hlotharium admonere, & iſte patruus ei ſimiliter faciat. Quòd ſi totiens conventus parete nobis diſtulerit, neminem Chriſtianorum cum eo volumus familiaritatem aliquam habere, ſed ſit ulteriùs omnibus ſicut ethnicus & publicanus cum familiaribus ſuis. Tu autem, ſanctiſſime Epiſcope, bene noſti quia ſæpe nonnulli compulſi redeunt ad viam ſalutis. Vnde ſi ſicut apud nos nullum potuit habere ſuæ iniquitatis præſidium, ita nullum inveniſſet apud patruos & fratres ſuos confugium, jam vel coactus rediret. Sed cùm invenit requiem apud hos & tutamentum, reverti contempnit. Quia verò nos cum ſancta ſynodo juxta canones ea conditione Theodgaudum & Guntharium depoſuimus ut ſi juxta præcedentem conſuetudinem aliquid de miniſterio ſacro auderent contingere, nullo modo liceret eis nec in alia ſynodo reſtitutionis ſpem aut locum habere ſatisfactionis, ſed & communicantes eis omnes abici de Eccleſia, & maximè ſi poſtea quàm didicerint adversùs memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentaverint, & nunc audimus Guntharium interdictum ſibi miniſterium uſurpaſſe, quapropter tale conſilium damus & per auctoritatem Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum principum & omnium

ſimul ſanctorum patrum domno Regi Hludowico injungimus ut ab ejuſdem Guntharii vel etiam Theodgaudi communione ſe ſuoſque omnes & præcipuè Epiſcopos ſubtrahat, & à familiaritate eorum qui illis communicant vel quoquo modo favent ſe & ſuos quotquot poteſt contineat, ita tamen ſi verum eſt quòd interdictum ſibi epiſcopale officium peragant, vel ſi conventicula contra diffinitionem noſtram in ipſos prolatam congregare tentaverint; ſimiliter & à Hlotharii communione ſe omnino ſuſpendat, ita duntaxat ſi idem Hlotharius monita noſtra neglegens in copula Waldradæ permanere delegerit, vel ſi cuilibet damnatorum præfatorum contra decreta noſtra renitenti communicare vel favere præſumpſerit. Alioquin nec Dei nec beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli nec ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ communionem habere proculdubio poterit.

III. Piæ memoriæ Hludowici Imperatoris ſtudium conlaudamus, prædeceſſoriſque noſtri ſanctæ memoriæ Gregorii veſtigia ſequi parati ſumus.

IV. Vt Epiſcopus Bremonenſis, licèt à Gunthario hæc non potuerit dari licentia, nec ab eo tale quid peti debuerit, tamen pro amore domni Regis, quia pia eſt ejus petitio, cum noſtra auctoritate in prædicto loco Bremon poteſtatem & honorem archiepiſcopatus ſuper Danos & Suvevos habeat, & ſimili modo ſui ſucceſſores per tempora futura perpetualiter teneant atque poſſideant.

V. De Epiſcopo Radasbenenſis civitatis, ſi adeo ſicut dicis infirmatur ut de ovibus ſibi commiſſis nullam curam habere poſſit, ne ſine ſollicitudine paſtorali degentes oves Chriſti depereant, profiteatur ſcripto & propriæ manus ſubſcriptione ſuo, Metropolitano ſe nil lucri plebi ſibi commiſſæ

poſſe pro ſua gravi ægrotatione conferre. Sed & ſimili modo nunquam ſe deinceps epiſcopale officium repetiturum polliceatur ; ſi tamen ejus in hoc tota voluntas eſt, & de ſanitate ipſius modis omnibus deſperatur. His ita geſtis, non talis qualem ipſe elegerit, ne contra canones ſucceſſorem ſibi ipſe elegiſſe videatur, ſed quem cleri & plebis cum conſenſu Metropolitani voluntas elegerit, is loco ipſius Epiſcopus modis omnibus conſecretur, de ipſa Eccleſia ſuperſtiti Epiſcopo ſtipendiis quandiu vixerit ſufficientibus per ſucceſſorem ſuum Epiſcopum ſubrogandis.

VI. De Hartuvigo Pazzouvenſis civitatis Epiſcopo, quem aſſeritis ante annos quatuor paralyſi percuſſum, ita ut nil valeat loqui, & Eccleſia ſibi commiſſa diſſipetur & ad nihilum redigatur, dum eſt omni paſtorali cura deſtituta & nulla epiſcopali providentia circumſepta, ſi ita eſt, debet idem Epiſcopus ſaltem ſcripto profiteri ſe officium illud non poſſe peragere. Quòd ſi hoc agere non poteſt, quomodo poſſumus viventi Epiſcopo propriam Eccleſiam auferre, dum divitias miſericordiæ Dei nullus comprehendere poſſit, & dum ipſi quæ minùs putamus ipſius diſpenſatione occurrunt ? Sit ergo cura rerum eccleſiaſticarum œconomo electo de proprio clero juxta ſacros canones commiſſa ; & quæ ad Epiſcopum agere pertinent, per Epiſcopum quem metropolitanus antiſtes ad hoc opus agendum elegerit interim gerantur. Aliter autem de hoc quàm de ſuperiore diximus, quia illius affatu ſcire poſſumus, iſtius verò voluntatem noſſe nequimus.

VII. De Epiſcopo juveni facimus quod piè à nobis Rex voluit poſtulare.

VIII. Similiter de Liudberto Archiepiſcopo facimus quod popoſcit.

IX. Hymnus angelicus, id eſt, *Gloria in excelſis Deo*, non eſt à Presbyteris niſi in paſchali feſtivitate dicendus. quod & liber ſacramentorum demonſtrat, & conſuetudo in Romana Eccleſia antiquitus obſervata patenter oſtendit, quam debere omnes in ordinibus eccleſiaſticis ſequi beatus Innocentius in principió decretorum ſuorum luculenter exponit.

X. Pro Rege Danorum, qui vovit votum Deo & ſancto Petro, gratias agimus eidem Deo, deprecantes pariter ut quod nobis de Cornelio centurione refertur faciat quoque clementer de hoc in proximo nos audire. Cui orationes & eleemoſynæ etſi ante baptiſmum non profuerunt ad diluendam impietatem, profuerunt tamen ad cognoſcendam veraciſſimam pietatem.

XI. Quoniam nuntias quòd fidelis Rex diſpoſitum habeat venire Tullinam & deinde pacem cum Rege Vulgarorum confirmare & Raſtitium aut volendo aut nolendo ſibi obedientem facere, oramus omnipotentem Deum ut angelus qui fuit cum Iacob Patriarcha ſit quoque cùm ipſo & cum omnibus ſuis, & bene diſponat iter ejus, & cum pace & gaudio revertatur ad propria.

XII. Quia verò dicis quòd Chriſtianiſſimus Rex ſperet quòd ipſe Rex Vulgarorum ad fidem velit converti & jam multi ex ipſis Chriſtiani facti ſint, gratias agimus Deo, quem precamur ut abundare faciat incrementa frugum in horreo ſuo. Iejunium verò pro eis & orationes, ſicut per te hortatur, Deo propitio faciemus.

XIII. Præterea fateris quòd devotiſſimus Princeps deprecetur nos ut ſi aliquis ſiniſtrum quippiam de illo nobis per miſſum ſeu per epiſtolam intimaverit, non ei credamus priuſquam ipſe venire præſens vel ſuos idoneos legatos ad nos poſſit

tranſmittere. Cui renuntiamus quia nos pignus repromiſſionis dilectionis & devotionis ſuæ retinemus. Cujus memores ſi quid de ipſo ſcævum fortè audierimus, tanquam ſi ranarum cantus declinare ſtudebimus. Verùm ipſe ſemper operetur unde tripudiantes lætemur & ob id Deo gratias debitas perſolvamus.

XIV. Porrò aſſeveraſti quòd domnus Rex nobis ita deinceps obediens per omnia fieri velit ad noſtram mutuam ſanctæque Dei Eccleſiæ exaltationem ſicut filius patri & junior magiſtro, ſi ſpem firmam in nobis habere poteſt ſicut habuit poſtquàm nos Deus in ſancta hac ſede conſtituit. Cui intimamus uti poſt Deum talem in nobis ſpem habeat ut nullus ſit cui ille credat quòd nos illi & ſuis non omne gaudium & omnem velimus evenire lætitiam, optantes ſcilicet & Deum omnipotentem inceſſanter flagitantes ut non ſolùm in præſenti ſeculo proſperè regnet atque per multa temporum curricula vigeat, verùm etiam in futuro cum Chriſto ſine fine beatè vivat Deum ſicuti eſt contemplans.

---

## *Nicolaus Ludovico Imperatori.*

CHriſtianæ religioni nihil officit, immo proficit, ſi caritate magiſtra divino intuitu cum exteris quibuſque pro remediis & ſecuritate Chriſtianorum placitum inieritis, cum conſtet non ob aliud id fieri niſi ut fera ſævitia eorum quæ in fideles unanimiter exardeſcit aliquo modo refrænetur. Nam cùm Salomonem cùm alienigenis ad ſanctam gloriam multiplicandam & ad templum Domino faciliùs conſtruendum amicitiæ fœdera habuiſſe dominica ſciamus referente hiſtoria, quid mirum ſi pius Im-

perator ad gloriam Dei & ad ſecuritatem ſanctæ Eccleſiæ, quæ verè divinum eſt templum, cum exteris gentibus placitum confirmet; maximè cùm piæ memoriæ Karolus abavus veſter nonniſi ad remedium & ſolatium Chriſtianorum qui in diverſis locis inter eos tanquam grana inter paleas tundebantur, placitum cum eorum principe noſcitur procul dubio perpetraſſe.

*Nicolaus Karolo Regi majori.* Dilectus filius & coæquivocus veſter Karolus ad noſtram apoſtolicam nunc in præſenti deſtinare ſtuduit paternitatem, intimans videlicet quòd pro quadam femina à primo jam matrimonio relicta, quam ſine veſtro, quod non debuerat, conſenſu ſibi ſociavit in conjugium, veſtræ paternitatis offenſam incurrerit.

ITEM. De uxore filio veſtro conjuncta, ſi talis contra divinitatem invenitur cauſa pro qua nullo modo eam habere debeat, volumus nobis à veſtra dilectione mandari. Quòd ſi nulla invenitur ex latere alia cauſa quod grave pariat peccatum, non reperitur auctoritas ut eorum ſcindi debeat conjugium, nec noſtrum eſt eis ſine manifeſta delicti culpa ſuæ ſeparationis inferre præjudicium.

ITEM. Quamquam ſciamus filiam veſtram, ſi libet, poſſe vos Balduino legaliter in uxorem dimittere & pietatis veſtræ clementer gratiam impertiri, non tamen juſſa miſimus, ſed preces obtulimus.

Diſt. 50. cap. 8. Clericum. *Nicolaus Guifredo Morinenſis Eccleſiæ Epiſcopo.* Clericum qui paganum occiderit non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere debet etiam adquiſito. Homicida enim eſt. Nam cùm diſcreti ſint milites ſeculi à militibus Eccleſiæ, non convenit militem Eccleſiæ ſeculo militare, per quod ad effuſionem ſanguinis neceſſe ſit pervenire. Denique ſicut turpe ac perniciosum eſt laicum Miſſas facere, ſacramenta corporis &

ſanguinis Chriſti conficere, ita ridiculum eſt & inconveniens clericum arma ſuſtollere & ad bella procedere, cùm Paulus egregius prædicator dicat: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus*; ac ſic liquidò verſa vice, nemo militans mundo implicat ſe negotiis ſpiritualibus.

*Bernardo illuſtri viro filio quondam Bernardi glorioſi Comitis.* Curæ quam pro cunctis Dei Eccleſiis circumducimus officium nos cogit pro univerſorum Chriſtianorum ſalute fore ſollicitos. Quamobrem & de te quoque providentiam agentes, audimus, quod non optabamus, ita in contra Deum efferri ut Chriſtianum populum deprædans in regno filii noſtri glorioſi Regis Karoli numeroſa mala exerceas, adeo........

## *Ex decretis Nicolai Papæ.*

MAtricida per unum annum Eccleſiam non ingrediatur, ſed ante fores Eccleſiæ orans Deum perſeveret. Expleto anni circulo Eccleſiam intrans inter audientes ſtet, & nondum communicet. Completis trium annorum circulis ſacræ communionis gratiam percipiat. Oblationes non offerat niſi poſt ſeptem annorum curricula. Quibus annis carnem non manducet, vinum non bibat, exceptis diebus feſtis atque dominicis. Et à Paſcha uſque ad Pentecoſten nullo vehiculo ducatur, ſed pedibus proficiſcatur. Arma non ferat niſi contra paganos. Iejunet tres hebdomadus uſque ad veſperam. A conjuge legitima non ſeparetur, ne in fornicationem corruat. Si ante trium annorum curſum vitæ finis illi appropinquaverit, corporis & ſanguinis Domini particeps fiat. Si tamen illius converſationem fontemque lacrymarum in omnibus videritis floridis actionibus &

optimis operibus pullulare, humaniùs circa eum veſtra ſollicitudo pervigil appareat, mitiſque de omnibus demonſtretur.

Vide epiſtolam Nicolai I. ad Rivoladrum Epiſcopum & Ivonem part. 10. cap. 33.

## *Ex decreto Adriani Papæ II. ad Epiſcopum B.*

ADrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri B. Cathal. Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ad apoſtolicæ ſedis notitiam tua fraternitas noverit perveniſſe inter quendam parrochianum tuum & filiam cujuſdam viduæ, utriuſque partis aſſenſu, conſentientibus etiam parentibus & amicis, matrimonium quondam fuiſſe contractum. Sed quia ſacerdos datæ utrinque fidei non interfuit, cùm tamen alii teſtes legitimi plures interfuiſſe noſcantur, utrum hujuſmodi matrimonium ſtare debeat, an etiam irrirum habeatur, quæſtio inde, ſicut nobis relatum eſt, agitatur. Vt autem omnis quæſtio ſuper eodem matrimonio de cetero ſopiatur, per apoſtolica tibi ſcripta mandamus quatinus hujuſmodi connubium diſſolvi nullatenus patiaris, ſed firmum facias atque inviolabile permanere. Si enim aliàs perſonæ convenientes & legitimæ fuerint & contractus ipſe legibus concordans, ita quòd non videatur ei de ſacris canonibus obviare, pro eo quòd ſacerdos abſens fuerit, tale matrimonium non debet ullatenus impediri.

## *Iohannis Papæ VIII. epiſtola ad Ludovicum II. Imperatorem.*

IOhannes Epiſcopus Hludovvico Imperatori inter cetera. Nam monaſterium ſanctæ Mariæ in Comaclo, quod Pompoſia dicitur, & monaſterium ſancti Salvatoris in monte Feretri, aliudque monaſterium quod vocatur ſancto Probo, atque colonos in territorio Ferarienſi & Adrienſi & Gallicata & Faventillam Ravennati Archiepiſcopo non abſtulimus, ſed ea monaſteria & loca ab anteceſſoribus noſtris poſſeſſa reperientes poſſedimus hactenuſque jure proprio retinemus. Alia quoque loca & villas & prædia de quibus aliquam functionem per D. jam annos Eccleſia Ravennas recepit, volumus ut priſtinam functionem & dationem eadem Eccleſia deinceps recipiat. Et quia eidem Eccleſiæ alia loca nec tulimus nec occupari fecimus, habeat quæ hactenus habuit abſque prædictis locis, id eſt, Gallicata & maſſa Faventilla, & abſque præfatis monaſteriis, quouſque in præſentia noſtra & ipſa loca, quæ ſua eſſe putat, noſtræ potiùs Eccleſiæ lege & ratione pertinere omnimodis cognoſcatis. Datum IIII. Kal. Febr. indictione VII.

*Iohannes Epiſcopus Angelbertæ Imperatrici inter cetera.* Ad hoc uſque malum crevit & incraſſatum eſt ut factione Ravennatis Archiepiſcopi Maurinus cum ſuis complicibus, qui excommunicati & anathematizati à nobis jam ſunt, Ravennam ingrederetur & fidelium noſtrorum res cum eis funditus raperet ac devaſtaret, adeo ut claves civitatis Ravennæ à Veſtarario noſtro violenter ſubtraheret & pro libitu ſuo, neſcimus cujus auctoritate, ipſi Archiepiſcopo, quod nunquam factum fuiſſe recolitur, poteſtativè concederet.

*Iohannes Epiſcopus Annoni Friſinguenſis Eccleſiæ Epiſcopo.* Efficaciam tuæ fidelitatis circa ſedem apoſtolicam, quam nimirum litteris tuis extuleras, operibus te approbare velle ſatis devotiſſimè promittentem & gratanter accepimus & pro commendatione rerum Romanæ Eccleſiæ proviſioni tuæ, ut aſſeris, commiſſarum. Noveris itaque nuperrime nos litteras dilecto filio noſtro Hludowico Regi ſed & Epiſcopis & Comitibus Italici regni qui earum redditus nobis deferri ſalvos faciant tranſmiſiſſe, nihilque aliud ſupereſſe cognoſcimus niſi ut aurum aliaſque ſpecies quas te collegiſſe fateris ſimul cum præteritæ indictionis qui minùs fuerunt redditibus ſub omni plenitudine nobis per totum Septembrem futuræ VII. indictionis aut per temetipſum deferas aut tranſmittas, ſciens quia ſi hoc condicto tempore redditus nobis non venerint, nullius alterius niſi tuæ moroſæ negligentiæ ſpecialiter imputandùm. Precamur autem ut optimum organum cum artifice qui hoc moderari & facere ad omnem modulationis efficaciam poſſit ad inſtructionem muſicæ diſciplinæ nobis aut deferas aut cum eiſdem redditibus mittas: quatinus dum vile metallum beato Petro conferre feſtinas, ab eo aurea regni cæleſtis munera capeſſas.

FINIS.

# INDEX.


A

ABBATISSA eligenda à Rege. 475
Abbatiſſæ debent accedere ad ſynodum Epiſcopi. 392
Abbatis villa. 310. 395
Abominatio deſolationis in Eccleſia S. Petri Romæ. 114
Abſynthium extorquet vomitum. 66
Acephali clerici. 90. 105. 169. 180. 216.
Achardus magiſter ſcholarum. 255. 258. 280. Præpoſitus S. Mariæ. 299. 301
Adam Abbas S. Auberti. 387. & ſeq.
Adſo Decanus de Bethunia. 374. 384
Advocatorum Eccleſiæ auctoritas in rebus feudalibus. 404
Æmilianus magiſter militum. 460
Agnellus Epiſcopus Ravennas. 464
Agninæ pelles. 457
*Agnus Dei* additus officio ſacro. 75
Aiulcenſis Eccleſia. 388
Aix altare. 377
Alardus Archidiaconus Atrebatenſis 264. 271
Albertus Abbas Haſnonienſis. 265. 369. 374. 380. 384. 387. & ſeq.
Alboldus Abbas de Formoſella. 395
Albricus de Meſſano. 326
Alelmus de Paſſo. 295
Alienare feudum eccleſiaſticum quomodo liceat. 404
Aloldus Abbas S. Vedaſti. 265. 280. & ſeq. 378. 380. 384. & ſeq. 388.
Alpes Provinciæ. 452
Alviſus electus Abbas Aquicinenſis. 352. Epiſcopus Atrebatenſis. 401. & ſeqq. 418. & ſeqq.
S. Amandi monachi. 398
Amandus Prior Aquicinenſis. 345 352
S. Amati Duacenſis congregatio. 340
Ambriſnenſis Eccleſia. 355. 397
S. Ambroſii epiſtola ad Vercellenſes. 187
Anachoretarum laus. 216
Anagnoſticum. 474
Anaſtaſius Epiſcopus Lucerinus. 460
Andreas Epiſcopus Tarentinus. 94
Angelberta Imperatrix. 489
Angeli meſſores. 214. & ſeq.

Angliæ redditus. 450. 452
Anglorum clerici talares tunicas induunt. 478
Anima humana inviſibilis, immortalis. 9. 14
Anniverſarium defunctorum. 446. & ſeq.
Anno Epiſcopis Friſingenſis. 490
Anſboldus Abbas Blandinienſis. 394
Anſellus electus Belvacenſis. 303
Anſellus de Ribodimonte. 293. 317
S. Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis. 306. 342
Antichriſtus præcipuus princeps Babyloniæ. 36. 39. 173
Antifraſini hæretici. 32
Antiphonatim canendi pſalmi. 75
Antiſtia. 460
Antoninus defenſor. 470
Apoſtoli multitudinem gentium congregaverunt in horrea dominica. 179. Eorum diſperſio. 167
Aquæ durantur in ſimilitudinem lapidis. 148
Aquicinenſium fratrum conventus. 345 & ſeq.
Archembaldus de Borbon. 327
Archiabbas. 316
Aribertus Cardinalis. 437
Arida Gamantia. 383. 387. & ſeq. 392
Arnulfus de Batpalmis. 293
Arnulfus Patriarcha Hieroſolymitanus. 316
Arratioraie. 307
Arrianorum error. 4. 13. 472
Aſinus animal ſimplex. 25
Aſſumptio & adoptio differunt. 2. 31 33
Atrebatum civitas ampliſſima. 264 Non eſt de imperio. 354 Epiſcopatus ejus reſtitutio 237. 365
Atrebatenſis burgi controverſia. 360 363. & ſeqq.
Atrium Eccleſiæ non licet infringere. 307
Audientiæ comes obedientia. 163
S. Auguſtinus unus ex electis meſſoribus. 221. Ejus regule. 104. 166. Ejus opus de opere monachorum. 227
Auraſicenſis Epiſcopus. 317
Axienſis Archiepiſcopus. 258
Aymericus R. E. Cancellarius. 208

B

B. Cathal. Epiſcopus. 488
Baldricus de Colhem. 382
Baldricus Epiſcopus Noviomenſis & Tornacenſis. 309. 312. 329. 342. 353. 374
Balduinus Abbas de Mareolo. 442
Balduinus clericus Iprenſis. 323
Balduinus Comes Flandrenſis. 178. 295 353
Balduinus Comes de Montibus. 279
Balduinus de Riſpens. 423
Bannire. 308
Bannus, id eſt, excommunicatio. 303

Baptiſmus hæreticorum an melior quàm noſter. 29
Bartholomæus Epiſcopus Laudunenſis. 407. 423
Batpalmarum altare. 412. 417. 425
Barbaros licet occidere in bello. 114
Baſilica S. Petri in Ormiſda. 461
Baſilicæ dedicatio quomodo facienda. 459
Belgicæ ſecundæ metropolis. 266
Bella inteſtina periculoſa. 116
Bella movenda non ſunt abſque cenſura ſacerdotalis doctrinæ. 117
Belli duces inveſtiuntur per vexillum. 65
Bellum gerentes Epiſcopi notantur. 94
Bellum gerere licet viri ſe Eccleſiaſticis adversùs Sarracenos. 114
Belvacenſis Eccleſia paſtore viduata. 321
S. Benedicti regula. 165. 215
S. Benedicti Abbatis Anianenſis opuſcula. 1
Benedictus Cardinalis Legatus. 310
Beneficia eccleſiaſtica non debent vendi. 75
S. Bernardus Abbas Clarevallenſis. 416. Ejus mors. 453
Bernardus Abbas Majoris monaſterii. 304
Bernardus Cardinalis. 437. *& ſeq.*
Bernardus Comes. 487
Bernoldus Præpoſitus Watinenſis. 299. Abbas. 305.
Bertherſgadmenſe clauſtrum. 104
Beſtiæ humani ſanguinis avidæ. 120
Blangiacenſis Eccleſia. 407
Bonifacius Cardinalis. 194
Bononienſis Comes. 324
Bos animal mundum & ſacrificiis aptum. 85
Bovo Abbas S. Amandi. 399
Bremonenſis Epiſcopus. 482
Bruno Epiſcopus Signenſis. 258
Bulgarorum Rex. 484
Burchardus Abbas S. Baſoli. 244
Butyrum eſt corrupti lactis excrementum. 131.

## C

CÆleſtinus Papa præſedit Concilio Epheſino. 462
Cælorum virtutes. 20
Calix aureus gemmis ornatus. 473
Cameracenſis civitas ampliſſima. 260. Pertinet ad imperium. 256
Cameram ſpecialem non habeant ſanctimoniales. 456
Candelabra ſeptem aurea. 132
Canones, id eſt, regulæ ſynodales. 105
Canones Pariſiaci. 88
Canonicæ vitæ laus. 104. 107
Canonicorum duplex genus. 105
Canonici epiſcopalium Eccleſiarum nullam obſervant regulam. 96
Canonicorum ſecularium vita. 169

Canonicorum eſt eligere Epiſcopum. 88
Canonicorum S. Auguſtini inſtitutum. 186. 199
Canonicorum regularium congregationes ab initio naſcentis Eccleſiæ 103
Canonici irregulares. 107. Eorum vitale de decoroſa. 111
Canonici non reſidentes. 434
Capi caſtellum Roberti Peronenſis. 371. & ſeq. 375.
Capillum relaxare. 466
Capitolium Romæ reædificatum. 117
Capitulare. 469
Caro aggravat animam. 72. Ejus uſus interdictus monialibus. 456
Caſati Epiſcopi. 373
Caſſiani ſenſus hæreticus. 80
Catalaunenſis Eccleſiæ dedicatio. 315
Catholici mali qui. 225
Catinenſis Eccleſia. 467
Cauſidici & Legiſtæ. 204
Cautela eccleſiaſtici regiminis. 131
Cenſus Italicus. 412
Chriſtiani falſi. 155
Christvs ab unctione dictus. 33. Eſt Deus. 10. 45. Videri in ſubſtantia divina non poteſt. 9. Filius Dei non adoptivus. 2. 31. 48. neque vocativus. 38. neque nuncupativus. 41. Quomodo minor patre. 4. 7. 8. 11. 150. Rex & Sacerdos. 128. 144. Mediator Dei & hominum. 42. 46. Caput noſtrum. 142. Ei datus eſt principatus & honor regni. 120. Conceptus benedictione ſpiritus ſancti. 19. 31. Natus ex virgine Maria. 32. 33. 40. 51. 60. Quando natus. 70. Ejus corpus conficitur per labia & manus ſacerdotum. 123
Cimiterium S. Martini Tornacenſis. 373
Clareboldus Miles. 382
Clarembaldus Archidiaconus Atrebatenſis. 280. 283. 333. 356. 374. 387. & ſeqq.
Clementia Comitiſſa Flandrenſis. 278. 302. 306. 358. 382
Clementis Papæ epiſtola. 241.
Clerus regularis. 222
Clericorum congregationes ab initio naſcentis Eccleſiæ. 103
Clerici ita vocantur quia ſunt de ſorte Domini. 190. Qui fieri non poſſint. 21. Eorum mores quales eſſe debeant. 96. Non debent ſe immiſcere negotiis ſecularibus. 91. Neque ad bella procedere. 487. Debent abſtinere ab omni humano ſanguine. 121. Licet tamen illis bellum gerere adversùs barbaros. 114
Clericorum vita communis. 211. 215
Clericum alienum nemo ſuſcipiat. 301
Clericus qui paganum occidit. 486
Clerici acephali. 90. 169. 180. Conductitii. 232.

Conjugati. 182. Gyrovagi, ſimoniaci, inceſtuoſi. 105. 132. 205. Locitati & ſcutati. 114
Clericelli nobiles educati apud Cluniacum. 448
Cluniacenſis congregatio. 343. Paupertas. 443.
Cluſa. 258
Cœnobia ſunt cunabula Chriſti. 83. Per privilegia Paparum communita. 74. 76
Cœnobitalis vitæ forma in diſcipulis Chriſti. 101. 103
Cogitationes hominum nemo novit niſi Deus. 18
Cogitationes ſuperfluæ ſunt amputandæ. 97
Comes Cardinalis. 194
Comeſtabulus Comitis Flandriæ. 409
Commendatitiæ litteræ 299
Communio dominici corporis & ſanguinis. 368 Danda militibus ante pugnam. 318. Non neganda morientibus. 122
Compagniæ. 411
CONCILIA. Chalcedonenſe. 398. Ejus fides. 42. Claromontanum. 268. 275. 279. & ſeqq. 328. 398. Nemauſenſe. 306. 323. Piſanum. 409. Remenſia. 240. 272. 275 335. 354. 360. Sub Eugenio III. Papa. 95. 105. Richardi Epiſcopi Albanenſis 351. Romanum. 223. 275. Sueſſionenſe. 322. Trecenſe. 366
Condaminæ. 444
Cōdeſcenſionis diſcretio. 170
Condiacenſes Canonici. 410
Conductitii clerici. 132. 216. & ſeqq. Preſbyteri. 106.
Confeſſionem ſuſcipere. 367
Conjugatorum vita bene ordinata. 172
Cono Preſbyter de Arida Gamantia. 333. 341. 374. 378. 383. 387. & ſeq. 392. Epiſcopus Præneſtinus. 194
Conradus Epiſcopus Salzburgenſis. 87 Epiſcopus Sabinenſis. 437
Conſtantinus Imp. primus fidem veritatis adeptus. 81. A quo baptizatus. 78. Dedit pacem Eccleſiæ 73. 79. Ceſſit urbem Romanam Pontifici Romano. 81. Ejus pietas laudatur. 79
Conſtantinus judex. 460
Conſuetudines diverſæ Eccleſiarum. 170
Continentia pœnitentialis. 170
Continentium vita. 169
Contubernium. 409.
Conventicula irregularia. 216
Coronis aureis multis ornatus Papa. 129
Creatura ubique eſſe non poteſt. 20
Creſcentius Epiſcopus Sabinenſis. 194
Crotonenſis Eccleſia. 469
Crucis ſignum ſuper ſe facere. 317
Crudelitas ferina non decet miniſtros Chriſti. 120
Cucullæ trecentæ. 474
Curia curarum genitrix. 64

Curia Romana quando ſic dici cœpit. 63
Cyrillus Alexandrinus præfuit Concilio Epheſino 462
Cyrus Rex Perſarum cur vocatus Chriſtus Domini. 78.

D

DAibertus Archiepiſcopus Piſanus. 257. & ſeq.
Daimbertus Archiepiſcopus Senonenſis. 344
Danorum Rex. 484
Decaniæ monachorum Cluniacenſium. 443. & ſeqq.
Decimæ ſpirituali militiæ deſtinatæ. 90. Debentur ſolis clericis. 294
Decimæ fabarum & leguminum. 373
Dedicatio Eccleſiæ Catalaunenſis. 315
Defunctorum memoria apud Cluniacenſes. 446. & ſeq.
Deſiderius Cardinalis. 194
Deus ubique eſt. 5. Ab homine videri non poteſt. 9. 25. 37. Nihil habet mutabile. 53. 57. Vult omnes homines ſalvos fieri. 138
Deuſdedit Cardinalis. 194
Dies magnus omnipotentis. 209
Digitus Dei, id eſt, ſpiritus ſanctus. 17
Digitis tribus appendit molem terræ quomodo intelligendum. 21
Dinyacenſes ſanctimoniales. 430
Dioceſim quid faciat. 459
Diocletiani perſecutio decennalis. 77
Diſcretio condeſcenſionis. 170
Diſpenſatio ut quis ad diaconatum promoveatur. 468
Diſperſio Apoſtolorum. 167
Divinitas ab homine videri non poteſt. 25. 37. Prædeſtinari nequit. 37
Divio caſtellum Ducis Burgundiæ. 255
Diuturnitas poſſeſſionis. 363
Dormitorium commune monialium. 455
Dotalicia. 358
Drogo Albiniacenſis Præpoſitus 255
Drogo Oeconomus Lamberti Epiſcopi Atrebatenſis. 280
Drogo Subdiaconus Atrebatenſis. 337. 350
Duacum. 354
Dualitas in Chriſto exterenda. 32 & ſeq. 40. 50
Duco Capellanus. 244
Dulcius defenſor. 460.

E

EBrardus de Britolio. 49.
Eccleſia eſt corpus Chriſti. 41 Dicitur Sion. 70. Petri Apoſtoli fide firmata. 73 Ejus res ſunt in poteſtate Epiſcoporum. 181. Non habet poteſtatem judicandi de his qui foris ſunt. 116. Neque de occultis. 131.
Eccleſiæ matrices. 180
Eccleſiarum omnium ſo'licitudo

titudo pertinet ad Papam. 136
Eccleſiæ diviſæ inter plures clericos. 350
Eccleſiarum emptio vetita. 107
Eccleſiæ pollutæ reconciliatio. 383
Eccleſiaſtici viri poſſunt gerere bellum adversùs Sarracenos. 114
Eccleſiaſtici regiminis cautela. 131
Electio Epiſcopi quomodo facienda. 87. & ſeq.
Eleemoſyna fieri debet ab Epiſcopis. 35. Quando perditur. 216
Elinandus Epiſcopus Laudunenſis. 245. 293
Emanuel., id eſt, Nobiſcum Deus. 41
Emma recluſa moritur. 297
Emptio & venditio Eccleſiarum vetita. 107
Encyclia ad Leonem Imper. 48
Engelbertus Canonicus. 273
Enoch & Helias interficientur ab Antichriſto. 173. 175
Epiſcopatus disjungere & unire eſt ſolius Papæ. 238. 243
Epiſcopus Cardinalis. 238.
Epiſcopi tenent locum Apoſtolorum. 181. Non ordinandi in vicis aut modicis civitatibus. 242. 267. Non debent ſe immiſcere negotiis ſecularibus. 134. 469 Abſtinere debent à judicio ſanguinis. 121. Bella moventes notantur. 94. Debent dare eleemoſynam. 135
Epiſcopus non rectè docens deponendus. 117
Epiſcopo infirmo cedenti conſtituta penſio. 483
Epiſcopus homicida efficitur ſi abutitur ſuis miniſtris. 115
Epiſcopus contumax mitti debet ad Papam. 466
Epiſcopi dominantes in clero. 124. Tyranni. 94
Epiſcopi taxantur qui malè conferunt beneficia eccleſiaſtica. 90
Epiſcoporum reſidentia. 134
Epiſtolæ formatæ. 362
Equitaturæ hoſpitum Cluniacenſium. 450. & ſeq.
Eſkilus Archiepiſcopus Lundenſis. 453
Eucarpus Epiſcopus Meſſanenſis. 467
Eurardus Tornacenſis Advocatus. 294
Euremarus Patriarcha Hieroſolymitanus. 331. & ſeq.
Eugenii III. epiſtola ad Gerohum. 236
S. Euphemiæ baſilica. 461
Euſebius Arrianus non baptizavit Conſtantinum Imp. 78. & ſeqq.
Euſtachius Comes Bolonienſis. 333. 338. 359. 389. 391 450
Euſtachius de Lungue. 403
Excommunicatio ſynodalis. 308
Excommunicationis ſolemnia. 365
Exoſſari gregem Domini quid ſit. 90

F

Falſæ litteræ Tornacenſium. 312
Felcherias villa. 284. monaſterium. 337
Feliciana hæreſis. 230. 50
Felix Epiſcopus Acropolitanus. 243
Felix Epiſcopus Selemſelitanus. 242
Feudum eccleſiaſticum alienare non licet abſque conſenſu Advocati. 404
Ficanenſis Eccleſia. 314
Fides Vigilii Papæ. 462. Concilii Chalcedonenſis. 42
Flumæ, id eſt, opertoria pulvinariorum. 452
Fœdus iniri poteſt cum infidelibus. 485
Foreſtenſe monaſterium. 330
Forinſeca exterorum gravamina. 116
Formata epiſtola. 362
Fratriſſa, id eſt, uxor fratris. 349
Froci monachorum. 452
Frumoldus de Inſula. 382
Fulbertus Epiſcopus Cameracenſis & Atrebatenſis. 380
Fulchardus Abbas Marcianenſis. 369. 374
Fulco Abbas Haſnonienſis. 442
Fulco Archidiaconus Ambianenſis. 306
Fulco Epiſcopus Belvacenſis. 245
Fulgendis Abbatiſſa. 341
S. Fulgentius Epiſcopus. 348
Furis ſimilitudinem ſibi adhibuit Dominus. 209
S. Fulciani martyris reliquiæ. 283

G

G. Abbas S. Nicolai. 423. & ſeq.
G. Archidiaconus Pariſienſis. 347
Galbertus Præpoſitus Atrebatenſis. 248. 280
Galcherus Archidiaconus Cameracenſis. 245. 318. Electus Cameracenſis. 274. 295
Galterus Abbas S. Martini Pontiſarenſis. 397
Galterus Abbas S. Vedaſti. 405. 414. & ſeq.
Galterus Archiepiſcopus Ravennas. 208
Galterus Canonicus. 317
Galterus Caſtellanus Duacenſis. 255. 258
Galterus Præpoſitus Inſulenſis. 248. 283
Gandenſis Abbas. 339
Gaudioſus Diaconus. 478
Gaufridus Abbas de Novo Caſtello. 380. 387
Gaufridus Epiſcopus Carnotenſis. 411
Gaufridus Epiſcopus Pariſienſis. 338
Gelaſii I. epiſtolæ. 459
Gelduinus Abbas Aquicinenſis. 345. 350
Generale monachorum. 447. 450. ſanctimonialium. 456
Gerardus Cardinalis. 437. & ſeq.

Gerardus Epiſcopus Atrebatenſis & Cameracenſis. 237. 242. 285. 336. & ſeq. 341. 363. 381
Gerardus Epiſcopus Morinenſis. 245. 282. 292. 300. 305. 323
Gerohus Præpoſitus Reicherſpergenſis fuit Romæ. 78. 207. Ejus liber de corrupto Eccleſiæ ſtatu. 63
Geroldus Abbas Hamenſis. 380
Gervvinus Epiſcopus Ambianenſis. 245. 282. & ſeq. 293. 300
Geſta eccleſiaſtica. 80. 83
Gladio nulli licet quemquam occidere. 114
*Gloria in excelſis Deo.* 75. 484
Godefridus Dux factus Rex Hieruſalem. 316
Godefridus Epiſcopus Ambianenſis. 343. 355
Goffridus Epiſcopus Catalaunenſis. 407. & ſeq. 414
Godeſcalcus Epiſcopus Atrebatenſis. 427. 429. & ſeqq. 434. 438
Gonfridus Caſtellanus Lenſenſis. 307
Goſlenus Epiſcopus Sueſſionenſis. 407. & ſeq. 411. 420. 423
Gotherus Decanus Eccleſiæ Tornacenſis. 371
Gozvinus Abbas Aquicinenſis. 442
Græcorum Regis bellum contra Hungaros. 118
Gravamina forinſeca exteriorum. 116
Gregorius Cardinalis. 194. 437. & ſeq.
S. Gregorius Papa. 468. Ejus laus. 93. 133. 135. 214 Ejus ſcripta laudantur. 127. Ejus epiſtolæ. 468
Gregorius VII. reparavit Eccleſiam S. Pauli. 114
Gualo Epiſcopus Pariſienſis. 360
Guarinfridus Archipreſbyter. 334
Guarinus Prior de Abbatisvilla. 395
Guarnarius diſcipulus S. Benedicti Anianenſis. 151
Guarnerius Pontionis. 280. & ſeq. 328.
Guatinenſis Eccleſiæ conſecratio. 303. & ſeq.
Guerricus Abbas S. Vedaſti. 418. 442
Guibertus Decanus Atrebatenſis. 249
Guido Cardinalis. 194. 438
Guido Comes Pontivorum. 310
Guido Nigellenſis. 421
Guifredus Epiſcopus Morinenſis. 486
Guiffridus de Hamelaincourt. 356
Guillelmus Archiepiſcopus Rothomagenſis. 286
Guirebertus Abbas S. Præjecti. 337
Guiſendis Abbatiſſa de Melbodio 391
Guntharius Epiſcopus Agrippinenſis. 481
Gynecæum virorum. 466
Gyrovagi monachi. 216

## H

HÆreticorum & malorum catholicorum diſcrimen. 225
Hæretici bene baptizant, ſed malè creduut. 29
Hamericus Abbas Aquicinenſis. 265. 269. & ſeq. 380. 384. 387. & ſeq.
HartvvigusEpiſcopus Paſſavienſis. 483
Helias & Enoch interficientur ab Antichriſto. 173. 175
Henricus Abbas S. Vedaſti. 343. 346. 360. 362. 369. 374. 392
Henricus Imp. excommunicatus. 256
Henricus Cardinalis. 66
Henricus Rex Anglorum. 345
Heribertus Abbas. 325
Hermagedon. 209. & ſeq.
Hermannus Epiſcopus Metenſis. 311
Herodes metuebat Iohannem. 124
Hierarchia eccleſiaſtica introducta in principio naſcentis Eccleſiæ. 100
Hieremias conſtitutus ſuper gentes & regna. 68
Hieronymus vir illuſtris. 80. 173. Ejus verba de clericis. 190
Hieroſolymitana peregrinatio. 418. & ſeq.
Hieruſalem capta à Chriſtianis. 316
S. Hilarii locus de Chriſto. 46
Homicida ſacris canonibus exterminatur à ſacerdotali miniſterio. 121. & ſeq.
Hominium excommunicari an accipiendum. 403
Homo compoſitus ex corpore & anima 32. 45. 49. & ſeq.
Honoratorum conſenſus requiritur in electione Epiſcopi. 86. & ſeqq.
Horæ canonicæ. 360
Hoſpitum Cluniacenſium equitaturæ. 450. & ſeq.
Hubertus Cardinalis. 437
Hugo Abbas S. Amandi. 378. 442
Hugo Abbas Blangiacenſis. 407
Hugo Abbas Cluniacenſis. 256. 300. 447
Hugo Abbas S. Dionyſii Remenſis. 269. & ſeq. 377.
Hugo Abbas Marcianenſis. 442
Hugo Archiepiſcopus Lugdunenſis. 256. 273. 282. 297. 306. 317
Hugo Archiepiſcopus Rothomagenſis. 408
Hugo Balduini filius. 339
Hugo Campo-avenæ. 357. 405
Hugo Decanus Aurelianenſis electus Epiſcopus Laudunenſis. 358
Hugo Epiſcopus Autiſſiodorenſis. 411. 444
Hugo Epiſcopus Catalaunenſis. 326. & ſeqq.
Hugo Epiſcopus Oſtienſis. 437
Hugo Epiſcopus Sueſſionenſis. 245. 292. 297. 302. & ſeq. 321.

Hugo de Inciaco. 284. & ſeq.
Hugo Paganus. 404
Humbaldus Epiſcopus Sabinenſis. 258
Humbertus Vngrus. 452
Humilitas commendata. 471
Hungarica terra. 118
Hymnus angelicus. 484.

## I

IDa Comitiſſa Boloni enſis. 389
Ida Comitiſſa de Montibus. 314. 318
Iejunia quatuor temporum. 71
Imarus Epiſcopus Tuſculanus 419. 437
Imminuta, cui vena ſecta eſt. 456
Immunitatis eccleſiaſticæ privilegia. 82
Imperator præeſt temporalibus. 65. Indiget Pontificibus pro æterna vita. 123. Debet defendere Eccleſiam. 116. Stratoris officium exhibet Romano Pontifici. 129
Incontinentiæ ſuſpicio. 468
Ingelrannus Epiſcopus Laudunenſis. 303
Innocentius II. Papa. 207 Ejus decretum de electione Epiſcoporum 88. Epiſtola ad Archiepiſcopum Salzburgenſem. 103
Inveſtituræ epiſcopatuum. 89
Iohannem Bapt. Rex Herodes metuebat. 124
Iohannes Abbas Montis S. Eligii. 280. 336. 378. 380. & ſeq. 384. 387. & ſeq. 392
Iohannes Bechet. 403
Iohannes Cardinalis. 195. 268. 277. 320. 322. 438
Iohannes Epiſcopus Larinas. 465
Iohannes Epiſcopus Morinenſis. 313 & ſeq. 325. 352. 369. 372. 374. & ſeq.
Iohannes Epiſcopus Portuenſis. 258
Iohannes Epiſcopus Squillacinus. 468
Iohannes Epiſcopus Tuſculanus. 258
Iohannes Evangeliſta Deo dilectus. 31. Procurator Mariæ virginis. 170
Iohannes magiſter militum. 466
Iohannes III. Papa. 464
Iohannes VII Papa. 478
Iohannes Paparo Cardinalis. 438
Iohannes Patricius. 464
Ioffridus Epiſcopus Catalaunenſis. 407. & ſeq. 414
Ioſlenus Epiſcopus Sueſſionenſis. 407. & ſeq. 411. 420. 423
Iotrenſe monaſterium. 455
Iſraël filii contumaces Deo. 19
Italicus cenſus. 452
Iudicis officium. 65
Iudicia ſecularia quibus committenda. 92
Iudicium ſanguinis agitare non licet clericis. 122
Iudicium felle iniquitatis mixtum. 66
Iulianus Epiſcopus Cingu-

lanus. 466
Ivo Epiſcopus Carnotenſis. 286. 356.

K

Karolus M. fœdus pepigit cum infidelibus. 486
Karolus Rex Aquitaniæ filius Karoli Calvi. 486.

L

Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam. 122
Laici nobiles. 471
Laicus non debet Miſſas facere. 486
Lambertus Abbas S. Bertini. 352. & ſeq.
Lambertus de Cumines. 249. 396
Lambertus Epiſcopus Atrebatenſis. 247. 249. 251. 253. & ſeq. 257. 271
Lampadum lumen. 441
Lanfridus Abbas S. Wlmari. 325
Lateranenſis Eccleſia reſtaurata. 113
Lateranenſe palatium. 84. & ſeq.
Leander Epiſcopus Hiſpalenſis. 473
Lens, locus. 359
Lenſenſis Eccleſia. 389
Levita aſſumptus vocatur. 97
Libertatis eccleſiaſticæ privilegia. 82
Lietbertus Epiſcopus Cameracenſis. 380. 390
Lietardus Epiſcopus Sueſſionenſis. 357
Liettoldus Epiſcopus Silvanectenſis. 293
Littera commendatitiæ. 299
Litteræ falſæ Tornacenſium. 312
Lotharii Regis adulterium. 479. & ſeqq.
Ludovicus P. Imp. 180
Ludovicus Regis filius fit Miles à Guidone Comite Pontivorum. 310
Ludovicus VII. unctus ab Innocentio II Papa. 410
Luidbertus Archiepiſcopus Moguntinus. 483
Luminaria duo magna. 65.

M

Magica ars. 202
Malchus Epiſcopus. 93
Malicitana urbs. 473
Manaſſes Archiepiſcopus Remenſis. 287. & ſeqq. 291. & ſeqq. 303. 305. 307. & ſeq. 312. & ſeq. 316. & ſeqq. 328. 334
Manaſſes Epiſcopus Cameracenſis. 262. 294. 314. 318
Manaſſes Præpoſitus Remenſis. 269
Mancipia Eccleſiæ. 466
Manſiones privatæ nonſunt permittendæ Canonicis. 108
Manſuetudo decet miniſtros Chriſti. 120
Marcellus Epiſcopus Senonienſis. 465
Mareola, villa Epiſcopi Atrebatenſis. 354. 429. 438
Maria virgo humilium Re-

gina & humilitatis exemplar. 84
S. Maria de Caſtello. 294
Maria Comitiſſa Bolonienſis. 389
Martinus Preſbyter. 478
S. Martini Tornacenſis monaſterium. 369. 371. & ſeqq.
Martyrum geſta. 74. reliquiæ. 83
Maſſa Faventilla. 489
Matrices Eccleſiæ. 180. & ſeq. 199
Matricidæ pœnitentia. 487
Mattildis de Albiniaco. 423
Matrimonium, validũ etiamſi ſacerdos abfuerit. 488
S. Mauritii Eccleſia in Burgundia. 110
S. Medardi Abbas. 302. & ſeq. 335.
Melodunenſis Abbas. 348
S Memmius primus Epiſcopus Catalaunenſis. 315
Menna Epiſcopus C P. 461
Mens afficitur doloribus corporis. 42
Mentiri non licet. 349
Meſatica Cluniacenſium. 444. & ſeqq.
Micina ancilla concubina. 468
Miles rectæ doctrinæ inobediens anathematizandus. 117
Miles B. Petri. 471
Milo Epiſcopus Morinenſis. 407. & ſeqq. 411. 423. 426
Miniſterialis puer. 466
Mirelli mons. 300. altare. 411
Miſſæ extra Eccleſiam celebratæ irritæ ſunt. 208
Miſſas facere non licet laico. 486
Miſſio incarnatio intelligitur. 18
Moliſmus in terra Odonis Ducis Burgundiæ. 255
Monarchiæ quatuor. 120. 202
Monaſteria ſunt cunabula Chriſti. 83
Monaſticæ vitæ forma in diſcipulis Chriſti. 101. 103
Monachi promovendi ad ſacros ordines. 184. 465
Monachus alterius non eſt retinendus ab Archiepiſcopo. 305
Monachi loricati & ſcutati. 314
Mons Mitelli. *Vide* Mirelli mons.
Munus ab obſequio. 217
Munera excæcant oculos ſapientum. 65

N

NAtale B. Petri. 471
Natura humana in Deum Dei filium aſſumpta. 147
Naturæ duæ in Chriſto. 34. 36. 44. 48
Nemauſenſe Concilium. 306. 323
Nero alter Nabucodonoſor. 73. Primus omnium perſecutus eſt Chriſtianos. 179
Neſtorii error quis. 40
Nicolaitarum ſecta. 132. 216
Nicolaus I. Papa. 479

Nicolai II. decreta de ſimoniacis. 218
Nicolaus Abbas Corbeienſis. 393
Nicolaus Epiſcopus Cameraeenſis. 407. 419
Nigellenſis Miles. 359
Norbertus vir litteratus. 87
Noviomenſis Eccleſia paſtoris ſolatio deſtituta. 308. & ſeq.
Nutritura animalium. 450.

O

O. Preſbyter Cardinalis. 345
Obedientia comes audientiæ. 363
Obedientia Bellimontis. 451
Obedientiarius. 379
Oblationes fidelium. 181. 294
Occulta non judicantur ab Eccleſia. 131
Octava ſynodus univerſalis. 87
Octavianus Cardinalis. 437
Odo Abbas Catalaunenſis. 255
Odo Cantor Atrebatenſis. 251. 255. 280
Odo Cardinalis. 438
Odo Epiſcopus Cameracenſis. 345. 353. 374
Olla ſuccenſa diaboli. 125
Operatio & voluntas una in Chriſto. 12
Organum Papa petit ab Epiſcopo Friſingenſi. 490
Originale peccatum. 45
Oſculum ſanctum. 256. 282
Otto Epiſcopus Conſtantienſis. 323.

P

Paganum ſi clericus occiderit. 486
Palatia imperialia Romæ. 113
Pallium Archiepiſcopi Ravennatis. 464
Pallium ſacerdotale ſcindere. 127
Panis unus ex multis granis efficitur. 30
Papa præeſt ſpiritualibus. 65. Eum angit ſollicitudo omnium Eccleſiarum. 136. Ejus auctoritas in Eccleſia. 126. in convocandis Conciliis. 467. in dividendis & conjungendis epiſcopatibus. 238. 243. Super omnia regna exaltatus. 129. Ejus auctoritas ſupra Reges. 119. Quomodo gubernat regna quæ ei non obediunt. 131
Pares & caſati Epiſcopi 373
Paſchalis II. electio. 275. Ejus bulla pro Canonicis S. Mariæ in portu. 188
Pater quomodo major filio. 3. 6. 14
Paulus Apoſtolus ſibi tutelam providit armorum adversùs vim. 115
Paulinus Epiſcopus Foroſimpronienſis. 466
Pauperes defendendi ab Epiſcopis. 469
Peccata dimittere nemo poteſt niſi Deus. 20
Peccatores publici primùm admonendi. 140

Peccatum originale. 45
Pedules. 452. & ſeq.
Pelagius I. Papa. 464.
Pelagius II. Papa. 467
Pelliciæ. 452 457
Penſio conſtituta Epiſcopo infirmo cedenti. 483
Perſecutiones decem univerſales. 77
Perſona una in Chriſto. 34. 40. 43. 50. 61
Pes argenteus, cognomen. 440
Petrus Apoſtolus conſtitutus ſuper gentes & regna. 68. Ejus negatio admiſſa eſt prudenti conſilio 158
Petrus Archiepiſcopus Aquiſextienſis. 258
Petrus Cardinalis. 194
Petrus Epiſcopus Portuenſis. 194
Petrus Epiſcopus Ravennas. 464
Petrus Leonis nobilis Romanus. 257
Petrus Leonis ſchiſmaticus. 207
Petrus Notarius regionarius. 277
Petrus Subdiaconus. 469
Petrus venerabilis Abbas Cluniacenſis. 443
Phauſiana oppidum. 267
Philippus Epiſcopus Catalaunenſis. 292. 312. 315
Philippus frater Comitis Roberti. 382
Pictavienſis Concilii indictio. 320
Pili carnis ſunt vitæ veteris cogitationes. 97
Piſanus portus. 258
Podienſis Epiſcopus. 317
Plebales Eccleſiæ. 217. 219
Plebani, id eſt rectores Eccleſiarum parrochialium. 105. 106. 217
Pœnitentiæ falſæ. 228
Pompoſianum monaſterium. 489
Pondus panis. 447
Pontifices cur legibus imperialibus utantur. 123
Poppo Epiſcopus Metenſis. 286. 293. 311 & ſeq.
Præbendæ & beneficia eccleſiaſtica in manu Epiſcopi. 110
Præbendarum ſucceſſio in Eccleſia Atrebatenſi. 317
Præbendarii. 449
Prædiorum eccleſiaſticorum libertas. 83
Præfectus urbis Romæ vicarius Imperatoris. 64
S. Præjecti monaſterium. 337
Prælati quales eſſe debeant. 166
Preſbyteri conductitii. 106
Preſbyteri conjugati. 319
Principes non debent ſe immiſcere electionibus Epiſcoporum. 88
Princeps rectæ doctrinæ inobediens anathematizandus. 117
Principes tyrannizantes. 116
Privilegia monaſteriorum. 74. 76. 210
Proceſſio ſpiritus ſancti. 59
Proprium vetitum Canonicis. 107. & ſeq. 191. monialibus. 455
Proſper doctor eruditiſſimus. 80
Provincia integra eſt quæ duodecim conſtat epiſco-

patibus. 266
Provinciæ cenſus. 452
Proviniacum caſtellum. 280
Pſalmi canendi antiphonatim. 75
Puer miniſterialis. 466.

R

R. Decanus Noviomenſis. 309
R. de Perona. 418
Raab, id eſt, Eccleſia. 113
Rabbodus Epiſcopus Noviomenſis, Tornacenſis, Viromandenſis. 245. 293. 298
Radulfus Abbas S. Medardi. 303
Radulfus Abbas de Monte S. Eligii. 442
Radulfus Archiepiſcopus Remenſis. 277. 344. 357. & ſeqq. 413
Radulfus Archiepiſcopus Turonenſis. 258
Radulfus de Batpalmis. 293
S. Ragenfredis Abbatiſſa. 265
Rainoldus Abbas S. Sepulcri Cameracenſis. 380. 387. & ſeq. 392.
Rainoldus Archiepiſcopus Remenſis. 237. 239. 244. 246. 250. 252. 255. 259. 262. & ſeq. 270. 272. & ſeq. 279. 284. 328. Moritur. 287. & ſeq. 290
Ravennas Archiepiſcopus. 489
Rapit nemo niſi quod non habet. 8
Ratiſbonenſis Epiſcopus. 482
Rebaptizatio damnatur. 29. & ſeq
Recaredus Rex Gothorum. 472
Reconciliantur ad Eccleſiam venientes qui ab hæreticis baptizati ſunt. 29
Reconciliatio Eccleſiæ pollutæ. 383
Regalium donatio. 89
Reges Romano Pontifici exhibent ſtratoris officium. 129
Reges prophani & ſimoniaci evulſi auctoritate apoſtolica. 127
Regiminis eccleſiaſtici cautela. 131
Regnum Deo inobediens ſcinditur. 116. 127
Regna ſanguinaria. 120
Regna dividentur in tetrarchias. 129
Regula S. Auguſtini. 227
Regula Canonicorum edita à Ludovico Pio reprobata. 107. 180 183. & ſeq. 195
Reliquiæ martyrum. 83
Remenſis Eccleſia vidua. 410
S. Remigius Epiſcopus Remenſis. 435. Vicarius ſedis apoſtolicæ. 241
Rex bona debet bene agi. 471
Reſidentia Canonicorum. 434. Epiſcoporum 134.
Reſpublica non poteſt uſucapi. 81
Richardus Abbas Marcianenſis. 265. 380. 384. 388
Richardus Abbas de Monte S. Eligii. 374

Richardus Epiſcopus Albanenſis. 336. 348. 350
Richerius Archiepiſcopus Senonenſis. 281. & ſeq. 328
Robertus Abbas Aquicinenſis. 346
Robertus Abbas Moliſmenſis. 382
Robertus Abbas S. Remigii Remenſis. 304. 315
Robertus Advocatus. 382
Robertus clericus Atrebatenſis. 336. 339 & ſeq.
Robertus Comes Atrebatenſis. 239
Robertus Comes Flandriæ. 255. 266. 273. & ſeq. 285. 319. 330. 336. 354
Robertus junior Comes Flandriæ. 391
Robertus electus Foreſenſis. 330
Robertus Epiſcopus Atrebatenſis. 403. 412
Robertus Epiſcopus Nannetenſis. 362
Robertus Peronenſis. 293. 370. & ſeq.
Rochennias. 341. 383
Rolandus Cardinalis. 437
Romanæ urbis ſplendor. 113
Romana Eccleſia in Babylone collecta. 63. 73. 76. 79. Ejus laus. 76. Sequenda in ordinibus eccleſiaſticis. 484. Non eſt offendenda. 410. Ejus Eccleſiæ & monaſteria reſtaurata. 113. & ſeq.
Romanus Cardinalis. 455
Roſſemannus Cardinalis. 394
Rotunda domus S. Mariæ. 84. & ſeq.
Rumeliacum monaſterium. 452.

S

Sacerdotis præſentia neceſſaria non eſt in matrimonio. 488
Sacramenta corporis & ſanguinis Domini. 367
Sacramenta ritu eccleſiaſtico celebrata ſunt inviolabilia. 207
Sacramentorum liber. 484
Saducæi negant reſurrectionem. 213
Sagimen. 444
Sal fit ex aqua. 29
Salvus nemo poteſt fieri niſi in nomine Ieſu Chriſti. 39
Samſon Archiepiſcopus Remenſis. 408. 411. 420. 429. 439
Sancti non deficient in Eccleſia. 126
Sanctimonialium miſer ſtatus. 95
Sanctitas virginalis B. Mariæ. 170
Sarabaitæ ſine regula. 216
Sardicenſis Concilii canon. 244
Satracenorum vicinia. 114
Schiſma Græcum nomen eſt. 208
Schiſmatici quid ab hæreticis diſtent. 225
Scholaſtici moderni. 54
Scoti ſyllogiſtici. 54
Septima ſynodus univerſalis 87
Sepultura Chriſtiana quando neganda. 118

Sepultura monachorum S. Martini Tornacenſis. 373
Serto Abbas S. Luciani. 416
Servus dominum ſuum fugiens. 470
Siagrius Epiſcopus Auguſtodunenſis. 474
Sibylla Comitiſſa Flandriæ. 439
Sigerus Abbas S. Martini Tornacenſis. 370
Sigerus Abbas S. Petri de Gant. 388
Sigillum amiſſum in incendio. 330
Signum quo ad Eccleſiam vocamur. 164
Simon Abbas de Ailcurte. 442.
Simon Abbas de ſylva Vendogii. 412
Simon Epiſcopus Noviomenſis. 407
Simoniaca pravitas. 318. quæſtus. 86. Ejus variæ ſpecies. 217. *& ſeq.* probatio per teſtes. 417
Sion, id eſt, Romana Eccleſia. 74. 76
Sion, id eſt, ſpeculatio. 70
Spiritales malle debent occidi quàm occîdere. 115
Spiritales homines tenentur captivi ſub Regibus & Principibus. 112
Spiritus ſancti deitas probatur. 15. Ejus proceſſio 59. Ejus miſſio quomodo intelligenda. 18. Confert remiſſionem peccatorum. 21
Stephanus Comes Bleſenſis. 280. 418
Stephanus Epiſcopus. 48. 460 477
Stephanus Pariſienſis Archidiaconus electus Belvacenſis. 321
Stephanus Rex Anglorum. 453
Steriles matres ſeptem. 160
Stola collo impoſita ad faciendam ex communicationem. 365
Strata. 354
Stratoris officium Pontifici Romano exhibent Imperatores. 128
Strumenſe monaſterium. 265. 341
Subſtantia quid ſignificet apud Græcos & Latinos. 54
Subſtantiæ duæ in Chriſto. 3. 11. 43
Sueſſionenſis conventus. 322
Superfluitas vana non delectabat S. Gregorium. 471
Superpellicia alba & nigra. 457
Syllogiſmus deluſionis. 54
Sylveſter Papa baptizavit Conſtantinum Imperator. 78
Synodalis excommunicatio. 308
Synodalis redditus. 403
Synodorum congregandarum auctoritas pertinet ad Papam. 467

T

Taimboldus Abbas Ficanenſis. 314
Taimboldus clericus. 300
Talaris tunica veſtis clericorum Romanorum. 478
Taluaci prioratus. 452

Tarvennenſis Epiſcopus. 325
Terniacenſis prioratus. 452
Teſtamentum S. Remigii. 241
Teſticidii crimen. 124
Thalaſſia Abbatiſſa. 474
Theoderannus ſacerdos. 343
Theodoricus de Abling. 357
Theodericus Comes Flandriæ. 403. 418. & *ſeq.* 429. 438
Theodericus Dux. 329
Theodgaudus Epiſcopus Trevirenſis. 481
Theodorus Epiſcopus Cappadociæ civitatis. 461
Thiethboldus. 362
Thomas de Marna. 419
Ticinenſis Eccleſia. 347
Toarcenſis & Noviomenſis Eccleſiarum conjunctio. 312
Trabuci. 452. & *ſeq.*
Trecenſis civitas. 255
Trinitatis divinæ una ſubſtantia. 21. Manet in unitate. 21. 29. Explicatur. 7. 14. 55. 57
Tripertita hiſtoria quomodo recipienda. 80
Tullinum. 484
Tunica polymita. 170
Tunicæ, id eſt, froci. 452
Turres Eccleſiarum armatæ. 114. 116

V

V. Abbas de ſylva Vedogii. 417
Wa. Abbas S. Trinitatis Rothomagenſis. 355
Vadimonia hoſpitum Cluniacenſium. 451
Waldrada concubina Lotharii. 482
Walterus de Verdone. 418
Vaſſallor. 449
Watinenſe monaſterium. 299
S. Vedaſtus Epiſcopus Atrebatenſis. 241. 263. 266. Ejus monaſterium. 385
Venditio Eccleſiarum vetita. 107
Venerius Epiſcopus. 477
Veſtararius Eccleſiæ Romanæ. 489
Vexillum datur ducibus bellorum. 65
Viduitas indicta. 460
Vigilantia apoſtolica. 136
Vigilii Papæ epiſtola. 461
Willelmus Archiepiſcopus Rothomagenſis. 344
Villum. 445
S. Vindiciani corpus de terra elevatum. 380
Vinearum Cluniacenſium plantatio. 444. 450
Virgineæ carnis terra. 160
Virtutes cælorum. 20
Vitalis Epiſcopus Albanenſis. 194
Vittæ albæ monialium. 457
Vnitas in trinitate manet. 21. 29
Vnum dividi non poteſt. 50
Voluntas deſcendit de ſumma poteſtate. 15
Voluntas & operatio una in Chriſto. 12
Votum regulæ quædam ſanctimoniales differunt uſque ad laſſitudinem ſenectutis. 95

Vrbani II. verba de clericis & monachis. 185. Ejus mors. 275
Vrſio Abbas S. Dionyſii Remenſis. 413. 423
Vulfo Dux. 472
S. Vulganius confeſſor. 389
Vultus Chriſti. 441.

Z

ZAcharias lapidatus inter templum & altare 128
Zizania quando eradicanda. 179
Zorobabel dux populi Dei. 127.

## *Extrait de Privilege du Roy.*

LE Roy par ſes Lettres patentes données à ſaint Germain en Laye le 29. Avril 1679 ſignées LOVIS, & plus bas, *Par le Roy*, COLBERT, & ſcellées du grand ſeau de cire jaune, a permis à Eſtienne Baluze Prieur de Beauvais de faire imprimer un ouvrage intitulé *Miſcellanea Stephani Baluzii* en un ou pluſieurs volumes & autant de fois que bon luy ſemblera pendant le temps & eſpace de trente années, à compter du jour que chacun deſdits volumes ſera achevé d'imprimer pour la premiere fois;avec défenſes à toute ſorte de perſonnes, autres que celuy ou ceux qui auront eſté choiſis par ledit Baluze, de les imprimer ou faire imprimer, vendre ny debiter pendant ledit temps, à peine de dix mille livres d'amende, de confiſcation des exemplaires contrefaits, & de tous dépens, dommages, & intereſts, comme il eſt plus au long porté par leſdites Lettres.

*Regiſtré ſur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris le 19. May 1679. Signé* COUTEROT *Syndic.*

Et ledit ſieur Baluze a cedé ledit Privilege pour ce cinquiéme volume à François Muguet premier Imprimeur du Roy, pour en joüir ſelon ſa forme & teneur.

*Achevé d'imprimer pour la premiere fois le troiſiéme Avril mil ſept cens.*

# ERRATA.

Pag. 33. *lin.* 11. participibus.
*Pag.* 68. *lin.* 24. qui in reditu affuit
36. requie
*Pag.* 76. *lin.* 15. reædificare ?
*Pag.* 95. *lin.* 13. conjugatæ
*Pag.* 115. *lin.* 27. defendentibus
*Pag* 128. *lin.* 20. Cùm ergo rex
*Pag.* 228. *lin.* 15. vel interdictos per falſam
*Pag.* 257. *lin.* 19. petitioni
*Pag.* 445. *lin.* 5. Decanus

Digitized by